

מערכת תנופה א) גרסינו בפרק כמה מדליקין (ד' כ"א ע"ב) מאי תנופה וכו' עד ונעשה גם והדליקו ממנו שמנה ימים וכו' הנה הגאון מוהר"ץ הירש חיות בהגהותיו הביא חקירה בשם הסמ"ג (טעות סופר הוא וצריך להיות הרא"ם בבניאורו לסמ"ג כמו שנראה ממה שכתב בתשובת הגאון חכם צבי) מובא בפני הושע ובחכם צבי סי' פ"ז דלמה הוצרכו לגס הרי טומאה הותרה בצבור והיו יכולין להדליק בשמן טמא ותירץ דעל כל פנים צריכין למיזהר על טהרה היכא דאפשר ובחידושי למסכת שבת פתבתי מאז הימים שדבריו תמוהים דכינן דהחקירה היא דטומאה הותרה בצבור הרי למאן דאמר הותרה בצבור אמרינן ביומא דף ו' ע"ב דאפילו אהדורי אבית אב אחרינא לא מהדרינן אף שפקל היו יכולין לחזור אחריהם וכל שכן לחזור אחר שמן טהור שהוא טורח גדול שלא ימצא בקל שמן פתית למאור שלא היו צריכים לטרוח ואם פן למה הוצרכו לגס כלל והבאתי לשון הגאון פני הושע שכתב וז"ל לכאורה יש לתמוה כל טורח הגס למה דהא קיימא לו טומאה הותרה בצבור והיו יכולין להדליק בשמן טמא ובשלמא למאן דאמר דחוייה היא הכא שפיר קצת מה שאין פן למאן דאמר הותרה דאפילו אהדורי לא מהדרינן עכ"ל (ועי"ש שכתב ליישב דרצה הקדוש ברוך הוא להראות חבתם וכו') דמתבאר שהגאון פני הושע קבע יסוד קושיתו על פי מאי דאמר בש"ס דלמאן דאמר הותרה אפילו אהדורי לא מהדרינן ואם פן אין מובן לדברי הרב מוהרצ"ח הנ"ל וגם קשה על דברי שניהם דאף כתבו בפשיטות דקיימא לן כמאן דאמר טומאה הותרה ולפי הנראה נהפוך הוא וכמו שפסק הרמב"ם ברביעי מהלכות ביאת מקדש דין י"ד כמאן דאמר דחוייה היא וכן בדין דקיימא לן הלכתא כרב ששית באיסורי וכמו שכתב מרן כסף משנה שם ובהשקפות הספר פתבתי דבזבחים ד' ל"ג ע"א אמרינן מכלל דתרונוייהו (אב"י ורבא) סברי טומאה דחוייה היא בצבור עי"ש ברש"י ותוספות אלא שהתוספות ביומא דף ו' ד"ה אמר רב תחליפא סברי דרבא אית ליה הותרה וציינתי לעיני בספר ידיו של משה להרב מוהר"ם פריסקו בחידושי שם אלה הדברים אשר פתבתי מאז ועתה אין אצלי הס' פני הושע (לשבת) וידיו של משה לעיני בדב"ק והגאון חכם צבי לפל קצת בהדברי הרא"ם (במה שכתב דעשיית השמן הני מכשירין ואין דוחין את הטומאה) וסיים ועיקר קושית הרא"ם אינה פלוג דאף שדוחה את הטומאה רצה הקדוש ברוך הוא להראות חבתם לפניו ית"ש ונעשה להם גם זה עכ"ל: ולפי מה שהבאתי בקונטרסי הפללים במערכת הטי"ת אות כ"ב דהא דטומאה הותרה או דחוייה אצל צבור אינה אלא טומאת מת ולא טומאת זבין וכו' תמיהני על הגאונים חכם צבי ופני הושע ומוהרצ"ח שלא העירו על חקירת הרא"ם על פי זה דשפיר הוצרכו לגס של שמן מפני שגלוי וידוע לפניו יתברך שכל השמנים נטמאו בשאר טומאות שאינן נדחות מפני הקרבן ומקורב השגתי ס' ראש יוסף (להגאון פרי מגדים) על מסכת שבת וראיתי בחידושי לדרך כ"א ע"א על מה שאמרו בש"ס תני רמי בר חמא פתילות ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת אין מדליקין בהן במקדש שכתב (בד"ה ונהי יודע) וז"ל ועיין ברא"ם על הסמ"ג וב"ח ריש הלכות תנופה הא טומאה בקרבן צבור דוחה ודוחה שבת ופני הושע הקשה זה והנה יש לומר דגם נעשה להודיע חבתו של ישראל וכו' ע"כ לענייננו וגם עליה דמר יש לתמוה שלא העיר ממה שכתבתי דרק טומאת מת הוא דהותרה אצל קרבן צבור וגם יש להעיר דמסיגנון הלשון משמע שישוּב זה דרצה הקדוש ברוך הוא

להראות חבֵתוֹ חידוּשׁ הוּא שְׁחֻדְשָׁה תוֹרָה דִּילִיָּה וּבְאֵמֶת כָּבֵר קִדְמוּהוּ רַבְּנָן בְּיָשׁוּב זֶה כְּאִמּוֹר וְגַם מֵה שְׁנֵרְאָה מִדְּבָרָיו שְׁאֵר לְמֵאן דְּאָמַר טְוּמָאָה דְּחוּיָהּ בְּצַבּוֹר קִשְׂיָא וְכַתּוּב שְׁפָנִי יְהוֹשֻׁעַ הַקִּשָּׁה כּוֹן קִשָּׁה דְּבַדְבָרֵי הַפְּנִי יְהוֹשֻׁעַ שְׁהִבְאֵתִי מִבּוֹאֵר דְּקוֹשְׁתִּיּוֹ הִיא לְמֵאן דְּאָמַר הוֹתֵרָה וּמִשׁוּם דְּלֹא בְּעֵי אֶהְדוּרֵי אֲבִית אָב אֶחְרִינָא וְכוּ': עֲתָה רְאִיתִי לְמָרְן הַפְּרִי חֻדְשׁ בְּסִי' עַת"ר שְׁהִבִּיא (בד"ה וְכַתּוּב הִרָא"ם) חֻקִּירָה אֶחְרַת בְּשֵׁם הִרָא"ם דְּמָה הוֹעִילוּ בְּהַפְּדָה הַנְּמָצָא הִלָּא כְּשֵׁם שְׁשָׂאֵר הַשְּׁמָנִים נְטִמָּאוּ עַל יְדֵי הַיּוֹנִים גַּם הַשְּׁמֶן שְׁבַפְּדָה נְטִמָּא עַל יְדֵי הַפְּהָגִים בְּהַדְּלָקְתָם שְׁהָרִי הָיוּ טְמֵאִי מֵתִים וּמֵה בֵּין שְׂאָר שְׁמָנִים לְשְׁמֶן הַזֶּה וְחִירָץ הִרָא"ם שְׁהַדְּלִיקוּ עַל יְדֵי עֵץ אֲרוּף וְכוּ' וְהֵרַב פְּרִי חֻדְשׁ פְּתַב דְּקוֹשְׂיָא מְעִיקְרָא לִיתָא מִשׁוּם דְּשָׂאֵר הַשְּׁמָנִים נְטִמָּאוּ בְּטִמְאָת זְבוֹת אוּ בְּטִמְאָת עֲבוּדָה זָרָה וּטְמֵאוֹת אֱלוּ לֹא הוֹתֵרוּ בְּצַבּוֹר אֲבָל טְוּמָאָת מֵת דְּחוּיָיָהּ הִיא בְּצַבּוֹר לְגַבֵּי הַדְּלָקַת גְּרוֹת וְכַדְכַתּוּב הַרְמַב"ם בְּשִׁלְיָשִׁי מֵהִלְכוֹת תְּמִידִין וּמוֹסָפִין וְהַדְּלָקַת הַגְּרוֹת דּוּחָה אֶת הַשְּׁבֵת וּמֵאָה פְּקָרְבָן שְׁקִבּוּעַ לוֹ זְמַן שְׁנֵאָמַר לְהַעֲלוֹת גַּר תְּמִיד וּבְרוּר שְׁזָהוּ דְּנֻקָּא טְוּמָאָת מֵת וּמִיָּהוּ עֲשִׂיתָ הַשְּׁמֶן שְׁהוּא מִמְּכָשִׁירֵי הַדְּלָקָה אֵינָה דּוּחָה אֶת הַטְּוּמָאָה דְּוּמְיָא דְּמְכָשִׁירֵי מִילָהּ וּכְמוֹ שְׁפַתּוּב הִרָא"ם וַיֵּשׁ לְחַלֵּק מִמִּנְוֵרָה לְשְׁמֶן שְׁאֵם לֹא כֵן אֵיף עֲשׂוּ הַמְּנוֹרָה עַכ"ל וְדַבְּרֵי הַרְבַּ פְּרִי חֻדְשׁ הִלְלוּ הָיוּ בְּהַעֲלָם עֵין הָעֵדָה הַגָּאוֹן חֲתָם סוֹפֵר בְּחִידוּשָׁיו לְשֵׁבֶת עַל דָּף כ"א שְׁפַתּוּב וַיֵּל מְצָאוּ פֶּה חֲתוּם בְּחוֹתְמוֹ שֶׁל פֶּהן גְּדוֹל אֲרֻשׁוֹם פֶּה מֵה שְׁנֵרְאָה לִי דְּוֹדָאֵי טְוּמָאָת מֵת הוֹתֵרָה בְּצַבּוֹר אֵיף הֵם גְּזָרוּ עַל הַעֲכוּמ"ז לְהִיּוֹת פְּזָבִים וְטְוּמָאָת זָב לֹא הוֹתֵרָה בְּצַבּוֹר וְהָיוּ חֻקִּמֵי הַדּוֹר גְּבוּכִים מֵה לַעֲשׂוֹת אִם לְהַעֲמִיד דְּבָרֵיהֶם בְּמָקוֹם בְּיָטוּל עֲבוּדָה הַדְּלָקָה אוּ לֹא וְעֲשָׂה הַקַּב"ה גַּם וְדַלֵּק שְׁמֵנָה יָמִים מִבְּלִי שְׁיִצְטָרְכוּ לְכַטֵּל הַדְּלָקַת גְּרוֹת וּמִזֶּה הִרָאוּ לָהֶם מִן הַשְּׁמָנִים הַסְּפָמָה עַל גְּדָרֵי חֻקִּמֵינוּ ז"ל וְנִתְחַזַּק הַדָּת וְתוֹרָה שְׁבַעַל פֶּה עַכ"ל בְּדָף ז' ע"ד וְשֵׁם בְּדָף ח' ע"ד (בד"ה וְהִנֵּה יֵשׁ) הִבִּיא מֵה שְׁהַקִּשָּׁה הַגָּאוֹן פְּנִי יְהוֹשֻׁעַ מֵה צִנְרָף לְגַם הָא טְוּמָאָה הוֹתֵרָה בְּצַבּוֹר וְסִיָּים וְהִינּוּ אִם עֲדִיין לֹא גְזָרוּ שְׁיָהוּ נְכָרִים פְּזָבִים לְכָל דְּבָרֵיהֶם וְלִיכָּא אֱלָא מִשׁוּם טְוּמָאָת מֵת שְׁהוֹתֵרָה בְּצַבּוֹר וְכוּ' עַכ"ל וְדַבְּרֵיו מְכוּוֹנִים לְדַבְּרֵי הַרְבַּ פְּרִי חֻדְשׁ דְּלֹא הוֹתֵרָה אֱלָא טְוּמָאָת מֵת וּבְמָה שְׁפַתּוּב פְּמִסְתַּפֵּק אִם עֲדִיין לֹא גְזָרוּ שְׁיָהוּ פְּזָבִים עֵיין בְּפְרִי חֻדְשׁ דְּפְשִׁטָּא לִיָּה שְׁהִיתָה הַגְּזָרָה אַחַר הַגַּס וְעֵיין בְּתוֹסְפוֹת בְּשֵׁבֶת דָּף כ"א בד"ה שְׁהִיָּה מְנוּחָ אִם גְּזָרוּ עַל הַפּוֹתִים שְׁיָהוּ פְּזָבִים וְכוּ' וְעַל פִּי דְּבָרֵיהֶם הֵם דְּבָרֵי הַגָּאוֹן חֲתָם סוֹפֵר וְעֵיין לְהַגָּאוֹן מוֹהֲרֵש"א מֵה שְׁתַּמָּה עַל זֶה דְּוֹדָאֵי גְזָרָה זֹו הִיתָה אַחַר הַגַּס וְכוּ' וְחִידוּשׁ הוּא שְׁמָרְן הַפְּרִי חֻדְשׁ לֹא זָכַר שָׂר דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת בְּזָה וְאִתָּה תַחֲזוּה בְּס' עֲרוּף הַשְּׁלַחֵן סִי' עַת"ר מֵה שְׁהַאֲרִיף הַרְבַּ לְפַלְפֵּל בְּדַבְּרֵי הִרָא"ם וּבְמָה שְׁתַּמָּה עָלָיו הַרְבַּ כַּר"ח וְהַאֲרִיף לִיִּשְׁב דְּבָרֵי הִרָא"ם וְלֹא פְּנִיתִי לְעֵיין בְּמִקְלֵי דְּמַר לָךְ נָא רְאֵה אֶת דַּב"ק: וְהִנֵּה סֵפֶר בִּיאוּרֵי הִרָא"ם עַל הַסְּמ"ג שְׁצִיין מָרְן הַפְּרִי חֻדְשׁ אֵין מְצָוִי אֲצִלִי לְעֵיין בְּדַב"ק וּמִדְּבָרֵי הַגָּאוֹן עֲוֹזִיאֵל מִיִּזְלִישׁ בְּסִפְרוֹ עֵץ הַדְּעַת טוֹב עַל מִסְכַּת שֵׁבֶת בְּסוּגְיָא דְּדָף כ"א מֵאֵי חֲנּוּפָה דְּתַנּוּ רַבְּנָן וְכוּ' נִרְאָה שֶׁהִרָא"ם עֲצָמוּ נִרְגָּשׁ מִזֶּה (וְלִפִּי שְׂאִין סֵפֶר זֶה מְצָוִי בְּמִדִּינָה זֹו (קְרָרִים) אֲעֲתִיק דַּב"ק בְּזָה (בד"ה שֵׁם בְּגִמְרָא מֵאֵי חֲנּוּפָה וְכוּ') וַיֵּל הַקִּשָּׁה הִרָא"ם אֵיף הַדְּלִיקוּ הַמְּנוֹרָה בְּאוֹתָם שְׁמֵנָה יָמִים שְׁעֲדִיין הָיוּ טְמֵאִי מֵתִים וְטִמְאֹו אֶת הַשְּׁמֶן וּמֵה הַפְּרֵשׁ בֵּין הַשְּׁמֶן שֶׁל אוֹתוֹ פֶּה לְשָׂאֵר שְׁמָנִים הַטְּמֵאִים וְהַפְּרִי חֻדְשׁ פְּתַב שְׁנִטְמָאוּ בְּטְוּמָאָת זִיבָה דְּלֹא הוֹתֵרָה בְּצַבּוֹר אֲבָל שְׁמֶן שְׁבַפְּדָה נְטִמָּא בְּמֵת דְּדְּחוּיָיָהּ בְּצַבּוֹר עַכ"ל וְכָל זֶה הוּא לְשִׁטְתּוֹ אֲבָל הִרָא"ם דְּחָה זֶה וְכַתּוּב דְּגַם בְּשָׂאֵר שְׁמָנִים אֵין

חָשַׁשׁ רַק שְׁנֵטְמָאוּ בְּבָגְדִים שֶׁל נְכָרִים דְּהוּוּ מִסְתַּמָּא טַמְאֵי מֵת וְהִדְרָא קְוֹשֵׁי תְּהֵאֲרָא
לְדֻקְתָּא וְגַם דְּאִין זֶה בְּרוּר כֹּל כֹּף דְּטֹנְמָאָת זִיבָה לֹא דְחִיָּא בְּצַבּוּר דְּלֹא מְצִינּוּ פִּן רַק גְּבִי
פֹּסַח וּבְרִישׁ יוֹמָא דְּמִפְרִישֵׁין מִטֹּנְמָאָת בֵּיתוֹ דְּבוּעֵל נְדָה הוּי פְּנֵדָה וְהַכֹּל מִטַּעַם שְׁפַתְב
רִשׁ"י בְּיוֹמָא דְּטֹנְמָאָה הִיוּצֵאת מְגוּפוֹ חֲמִירָא אֲבָל בְּמַגַּע זִיבָה מֵהִיכָא תִּיתִי נִימָא דְּחֲמִירָא
מִטֹּנְמָאָת מֵת רַק דְּלִמָּאן דְּאָמַר שׁוּחֲטִין וְזוֹרְקִין עַל טַמְא שְׂרָץ וְכֹל שְׁבִיחִיד אִינוּ נְדָחָה
בְּצַבּוּר לֹא עֲבָדִי בְּטֹנְמָאָה וְאִם פִּן מְוַכְרַח דְּגַם טֹנְמָאָת שְׂרָץ לֹא נְדָחָה בְּצַבּוּר יֵשׁ לוֹמַר
שְׁפִיר כְּמוֹ שְׁפַתְב הִפְרִי חֲדָשׁ לֹא כֹן לִמָּאן דְּאָמַר אִין שׁוּחֲטִין וְשְׁפִיר גַּם טֹנְמָאָת נְדָחָה
בְּצַבּוּר שְׁפִיר יֵשׁ לוֹמַר כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי עַכ"ל: מִתְּבָאָר מְסִיגְנוֹן לְשׁוֹן הֶרֶב שֶׁהֲרָא"ם עֲצָמוּ
כְּבָר נִרְגָּשׁ דִּישׁ לוֹמַר לְחֻקֵּי רְתוֹ דְּשָׂמָא נְטַמְאוּ בְּשָׂאָר טֹנְמָאוֹת שְׂאִין נְדָחוֹת אוֹ מְוַתְרוֹת
בְּקֶרְבָּן צַבּוּר אֲלֵא שְׁדָחָה זֹו עַל פִּי אִיזָה הֶכְרַח דְּלֹא הִיָּה לְחוּשׁ כִּי אִם לְטֹנְמָאָת מֵת וּמָה
שְׁהֶרֶב (עַץ הַדְּעַת) מְסַתְּפַק אִם גַּם בְּשָׂאָר טֹנְמָאָת אֲמִירִין דְּדַחֲוִיּוֹת אוֹ מְוַתְרוֹת לְגַבֵּי קֶרְבָּן
צַבּוּר הִנֵּה מְדַבְּרֵי הֶרֶב"ם בְּרַבִּיעֵי מֵהִלְכוֹת בִּיאַת מְקַדָּשׁ דִּין י"ד מִשְׁמַע דְּרַק טֹנְמָאָת מֵת
וְלֹא שְׂאָר טֹנְמָאָת עִי"ש אִף דְּבָרֵי הֶרֶב הַנֶּ"ל נִרְאִים נְכוּנִים וְרֵאִיתִי שְׁהַגָּאוֹן נְצִי"ב מְלֹךְ
בְּהַעֲמֵק שְׂאֵלָה בְּפִרְשֵׁת וַיִּשְׁלַח שְׂאֵלָתָא כ"ו ס"ק י"ז פֶּתַח כְּדַבְּרֵי הֶרֶב הַנֶּ"ל וְכַתֵּב שְׁהֶרֶב
פְּרִי חֲדָשׁ בְּמַחֲלַת כְּבוֹדוֹ שְׂגָה בְּזָה עִי"ש גַּם בְּהַגְהוֹת חֻשְׁקֵי שְׁלֵמָה לְהַגָּאוֹן מוֹהֲרֵשׁ"ל
מְוִילָנָא יצ"ו בְּהַש"ס הַחֲדָשִׁים דְּפּוֹס רֵא"ם תְּמָה בְּזָה עַל מְרֹן הִפְרִי חֲדָשׁ עִי"ש דב"ק וְלֹא
פְּנִיתִי לְהַתְנַיֵּשׁב בְּדָבָר זֶה וַיֵּשׁ לְהַתְנַיֵּשׁב בְּמָה שְׁפַתְבְּתִי בְּקוֹנְטְרִיס הַפְּלִיִּם בְּמַעְרַכַת
הַטִּי"ת אוֹת כ"ב וַאִיָּה"ש יתְּבָאָר בְּמָקוֹם אַחַר בַּס"ד וְעִיִּין עוֹד לִידִידֵי הַגָּאוֹן מוֹהֲרֵשׁ"ל
הַנֶּ"ל בְּסִפְרוֹ הַבְּהִיר שׁו"ת בְּנִין שְׁלֵמָה בְּסוּף ס' ג"ן שְׁהַאֲרִיף בְּכֹל זֶה גַּם בְּבִיאַוֹר נַחַל
אַשְׁכוּל (שְׁעַל סִפְרֵי הָאֲשְׁכוּל) בַּח"ב בְּהִלְכוֹת חֲנוּכָה וּפּוֹרִים צַד כ"א הָאֲרִיף קִצַּת עִי"ש
דב"ק: וְהִנֵּה הֶרֶב הַנֶּ"ל (עַץ הַדְּעַת טוֹב) לֹא גִיָּלָה לְנוּ מִי הֶכְרִיחוּ לְהֵרָא"ם לוֹמַר פִּן
וְרֵאִיתִי שְׁהַגָּאוֹן בֵּית מֵאִיר בַּסִּי עַת"ר גְּלִי לֵן טַעְמִיָּה דְּמְרֹן הֲרָא"ם וְזֶה לְשׁוֹן הֶרֶב בֵּית
מֵאִיר וְהִנֵּה אִיתָא בְּסוּגֵיָא דְּחֲנוּכָה בְּמַהֲרָשׁ"א בְּחִידוּשֵׁי אַגְדוֹת קְוֹשֵׁיָא בְּשֵׁם הֲרָא"ם עַל
הַסְּמ"ג הָא נְטַמְאוּ הַפְּהָנִים בְּנִגְיַעַת הַפְּהָן הַמְּדֻלֵּק שְׁהִיָּה טַמְא מֵת וּמִשְׁנֵי שְׁהַדְּלִיק עַל יְדֵי
פְּשׁוּטֵי פְּלִי עַץ וְהַקְּשָׁה מְהֻרָשׁ"א דְּמְפַל מְקוֹם אִיף נְכַנְס כְּהֵן טַמְא לְמַקְדָּשׁ וְעַל כְּרַחֲוִין לֹא
הִיָּתָה גִּירְסָתוֹ כְּגִירְסָא שְׁלַפְנִינוּ עַל יְדֵי פְּשׁוּטֵי פְּלִי עַץ אֲרוֹן וּבְנוֹדָי גִּירְסָתוֹ עֵיקַר
כְּדַמְתָּמָה הִפְרִי חֲדָשׁ עַל עַץ אֲרוֹן כְּזֶה כְּמוֹ שְׁהַקְּשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת רִישׁ חֲוָלוֹן (דְּאִין אֲפֻשָׁר
לְמַצּוֹא עַץ אֲרוֹן כֹּל כֹּף שְׁעִזְרָה הִיָּתָה קל"ה אַמּוֹת וכו') וּמְפַל מְקוֹם לֹא קִשְׂיָא מִיָּדִי שְׁהִרֵי
הֲרָא"ם כְּתִב תּוֹ וְאִף עַל גַּב דְּהַדְּלָקַת גְּרוֹת דּוּחָה טֹנְמָאָה בְּצַבּוּר וְאֲזִיל לְשִׁטְתִּיָּה דְּהַשְׁמָנִים
לֹא נְטַמְאוּ מִטֹּנְמָאָת זִיבָה מְדַהוּכִים שְׁלִזְמֵן הִנֵּה עֲדִינֵן לֹא הִיָּתָה הַגְּזֵרָה שְׁיִהִיו כְּזָבִין אֲלֵא
הַעֲלָה שְׁנֵטְמָאוּ עַל יְדֵי טֹנְמָאָת מֵת וְטֹנְמָאָת מֵת הַתְּרָה בְּצַבּוּר וּמִשְׁנֵי הַנִּי מִיָּלִי בְּהַדְּלָקָה
דְּכַתִּיב בָּהּ לְהַעֲלוֹת נֵר תְּמִיד אֲבָל שְׁמֹן שְׁהוּא מִמְּכֻשִׁירֵי הַדְּלָקָה לֹא כְּמוֹ בְּמִילָה שְׂאִין
הַמְּכֻשִׁירִין דּוּחָה שְׁבַת וְאִם פִּן שְׁפִיר דְּלֹא קִשְׂיָה לִיָּה מִיָּדִי מְבִיאַת כְּהֵן לְמַקְדָּשׁ דְּקֶרְבָּן
צַבּוּר דּוּחָה טֹנְמָאָה כְּמוֹ בְּכֹל הַקְּרַבְנוֹת שְׁהַפְּהָנִים טַמְאִים נְכַנְסִים וְעוֹבְדִים רַק עַל הַשְׁמֹן
שְׁנֵטְמָא הוּא דְּקִשְׂיָא לִיָּה עַכ"ל וּמְבִנְאָר טַעְמוֹ וְנִימוּקוֹ לְמָה שְׁפּוֹבֵר שְׁלֵא הִיָּה לְחוּשׁ לְשָׂאָר
טֹנְמָאוֹת כִּי אִם לְטֹנְמָאָת מֵת וְהִנֵּה הַגָּאוֹן בֵּית מֵאִיר שֵׁם חֲפָץ לְמַעַן צְדָקוֹ לְזַכּוֹת אֵת
הַרְבָּנִים דְּלִי לֵן מְרַגְנִיתָא טָרַח וְכַתֵּב כֹּל דְּבָרֵי הֲרָא"ם בְּבִיאַוֹרוֹ עַל הַסְּמ"ג בְּזָה וְהִכִּי אָמַר
רַב וּבְהִיּוֹת שֶׁהֲרָא"ם עַל הַסְּמ"ג אִינוּ מְצוּי אַעֲתִיקָהוּ עַל הַסְּדֵר וְאַפְרָשְׁהוּ וכו' וְאִם גָּאוֹן

אדיר שְׁפָמוֹתוֹ לֹא חָס עַל טְרַחְתּוֹ וְעַל זְמַן בְּיָטוּל תּוֹרָתוֹ יָד עֲנִי אֲנִי מֵה נֶעְנֶה אֲבִתְרִיהַ
מְדוּנֵיל יְדִיהַ מִיִּשְׁתַּלֵּים וּבְמִדָּה שְׁמֻדָּד מוֹדְדִין לוֹ וְאַחֲוֵי אָרִי עֲנִי אֲנִי בָּא וְאַעֲתִיק דְּב"ק
כְּמוֹת שְׁהֵם לְזִכּוֹת אֶת הַרְבִּים שְׁאִין סֶפֶר בֵּית מְאִיר מְצוּי בְּיַד כָּל אָדָם וְצָדָקָה תִּהְיֶה לִי
לְעִשׂוֹת רְצוֹן צְדִיק הַמְאִיר לְאַרְץ לְזִכּוֹת אֶת הַרְבִּים בַּעַ"י וְאַעֲתִיק דְּב"ק כְּכַתְּבוּ
וְכַלְשׁוֹנוֹ וְזֶהוּ הַתְּחִיל (הַרְא"ם) וְכַתֵּב טְמָאוּ כָּל הַשְּׁמָנִים אֲף עַל גַּב דַּעְכוּמ"ז בְּחִיָּהֶם לֹא
מְטַמְּאוּ בְּשׁוּם טְנֻמָּאָה וּגְזֵרוֹת שְׁיִהְיוּ כְּזָבִים לְזִמְן הִזָּה לֹא הִזָּה וְכוּ' מִיְהוּ אֲף עַל גַּב דְּאִיְהוּ
גּוֹפִיָּהוּ לֹא מְטַמְּאוּ בְּגִדֵיהֶם מִיְהוּ מְטַמְּאוּ וּבְחֻזְקַת טְנֻמָּאָה הֵן עוֹמְדִים כְּדַתְנִיא בְּתוֹסְפָתָא
דְּטְהָרוֹת הַלּוֹקַח כְּלִים מְאֻמְנִי עֲכוּמ"ז וְהַמּוֹסֵר כְּלִים לְאֻמְנִי עֲכוּמ"ז טְמָאִים מְדָרְס רּוֹצֵה
לוֹמֵר הָאִידְנָא בְּתַר גְּזֵרַת שְׁיִהְיוּ כְּזָבִים) וְטַמְּא מֵת דְּכִיּוֹן דַּעְכוּמ"ז לֹא מְזַדְהָרָא מִמַּגַּע
הַמֵּת סֵתָם כְּלִיהֶם בְּחֻזְקַת טְמָאִי מֵתִים הֵוּ וְאֵם כֵּן כְּשִׁנְכָסוּ עֲכוּמ"ז בְּמִקְדָּשׁ מְסֻתְמָא כָּל
הַטְּהָרוֹת שְׁבִהִיכַל בְּסַפֵּק מַגַּע בְּגִדֵיהֶם הֵוּ וְטַמְּאִים מְסַפֵּק אֲבָל לֹא מְשׁוּם דְּהָהוּא דְּרַבִּי
יִשְׁמַעְאֵל דְּתַנִּיא מְזַרְחִית צְפוּנִית בְּהַ גְּזֵרוֹ בֵּית חֲשֻמוֹנָאִי אֶת אֲבָנֵי מְזַבְחַ שְׁשִׁקְצוּם מְלָכִי
יָנוּ וְאָמַר רַב שֵׁשֶׁת שְׁשִׁקְצוּם לְעִבּוּדָה זָרָה מִשְׁמַע וְדָאִי שְׁפָכַר נִהְיֶה הַבַּיִת הַהוּא בֵּית
עִבּוּדָה זָרָה (רוֹצֵה לוֹמֵר לְפִי שְׁעָה אֲבָל וְדָאִי לֹא נָאֶסֶר בְּמַחְזְבָר): וְתַנִּיא בְּתוֹסְפָתָא כְּלִי
חָרָס שְׁהַכְנִיס אֲוִירוֹן לְבֵית עִבּוּדָה זָרָה טְמָאִים הַסְפָּסְלִים וְהַקְתְּדָרָאוֹת שְׁהַכְנִיס רִוְבֵן לְבֵית
עִבּוּדָה זָרָה טְמָאִים דָּאֲף עַל גַּב דַּעְבוּדָה זָרָה אִינְהַ מְטַמְּאָה אֲלָא בְּמַגַּע וּבְמִשְׁאָ אֲבָל לֹא
בְּאֵהֶל כְּדָאֲמַרְיָנוּ פֶּרֶק ר' עֲקִיבָא (וּבָא לְפָרֵשׁ הַתּוֹסְפָתָא בְּמַה נְטַמְּאוּ הַכְּלִים) מְכַל מְקוֹם
כִּיּוֹן דָּאִי אֲפָשֶׁר בְּלֹא תְקֻרוּבוֹת עִבּוּדַת זָרָה כְּדָאֲמַר פֶּרֶק כָּל הַצְּלָמִים גְּבִי לֹא יַעֲבֹר תַּחְתֵּיהַ
וְכַרִּיב"ב דָּאֲמַר תְּקֻרוּבַת מְטַמְּא בְּאֵהֶל כְּדַכְתִּיב וַיֹּאכְלוּ זִבְחֵי מֵתִים מֵה מֵת מְטַמְּא בְּאֵהֶל
אֲף תְּקֻרוּבוֹת מְטַמְּא בְּאֵהֶל (כְּלוֹמֵר וּלְהַכִּי נְטַמְּאוּ הַכְּלִים בְּטֻנְמָאֹת אֵהֶל וְהוּא הַדִּין כְּבֵית
הַמִּקְדָּשׁ אֲף דְּלֹא הִזָּה אֲלָא בֵּית עִבּוּדָה זָרָה לְפִי שְׁעָה אִי אֲפָשֶׁר בְּלֹא תְקֻרוּבַת וְנְטַמְּאוּ כָּל
הַשְּׁמָנִים בְּאֵהֶל) מְשׁוּם (צ"ל וְאִי מְשׁוּם) דְּאִיתָא אֲבָנִים לֹא מִיְתְּסְרִי בְּאוֹתָן שְׁקוּץ
מְדָאוּרִיָּתָא דְּאִין אָדָם אוֹסֵר דְּכַר שְׁאִינוּ שְׁלוֹ אֲלָא רַבָּנוּ הוּא דְּגָזְרוּ לְאַסְרָם לְגַבוּהַ אֲף עַל
גַּב דְּלַהֲדִיּוֹט שְׁרִי (כְּלוֹמֵר דְּלַהֲכִי תִירְצוּ לוֹמֵר דְּלַפִּי זֶה אִין רְאִיָּה מְזַה שְׁנַעֲשֶׂה בֵּית עִבּוּדָה
זָרָה אֲפִילוּ לְפִי שְׁעָה וְלֹא הַכְּנִיסוּ בּוֹ עִבּוּדָה זָרָה כְּלָל): מִיְהוּ נְהִי דְּאוֹתָן אֲבָנִים לֹא מִיְתְּסְרִי
מְשׁוּם עִבּוּדָה זָרָה מְכַל מְקוֹם מְדַשְׁקְצוּם לְעִבּוּדָה זָרָה מְסֻתְמָא הַכְּנִיסוּ שְׁם עִבּוּדָה זָרָה
הַעֲמִידוּ צְלָם בְּהִיכַל וְאִי אֲפָשֶׁר זֶה בְּלֹא תְקֻרוּבַת כְּדָאֲמַר בְּפֶרֶק כָּל הַצְּלָמִים וּמְטַמְּא בְּאֵהֶל
וְטַמְּאוּ כָּל הַשְּׁמָנִים שְׁבִהִיכַל (וְעַד כָּאֵן אֲזִיל הַפִּירוּשׁ שְׁהַתְּחִיל בּוֹ לוֹמֵר אֲבָל לֹא וְכוּ')
וְסֵתָם וְכַתֵּב אֲבָל מְשׁוּם סֶפֶק שְׁמָא הַכְּנִיסוּ שְׁם טְנֻמָּאָה לִיכָּא לְמִיחַשׁ דְּאַחְזוּקִי רִיעוּתָא לֹא
מַחְזְקִינוּ רוֹצֵה לוֹמֵר דְּנִימָא מְשׁוּם סֶפֶק זֶה דָּאִי אֲפָשֶׁר בְּלֹא תְקֻרוּבַת חֲשׁוֹ לְטֻנְמָאֹת אֵהֶל
דְּאַחְזוּקִי רִיעוּתָא לֹא מַחְזְקִינוּ וְהַדִּין עֲמוֹ כְּדַכְתְּבוּ תוֹסְפוֹת דְּרַף י"ג ע"ב בְּחֻזְלִין תוֹף ד"ה
תְּקֻרוּבַת וְהָא דְתַנּוּ בְּפֶרֶק כָּל הַצְּלָמִים לֹא יַעֲבֹר תַּחְתֵּיהַ וְאֵם עֶבֶר טְמָא וּמְפָרֵשׁ הַגְּמָרָא
מְשׁוּם דָּאִי אֲפָשֶׁר בְּלֹא תְקֻרוּבַת וּמְנִי רִיב"ב הוּא וְקַתְנִי סִיפָא וְאֵם הִיתָה גּוֹזְלַת אֶת הַרְבִּים
טְהוֹר אֲף עַל גַּב דְּטֻנְמָאֹת אֵהֶל דְּאוּרִיָּתָא הֵתָם לִיכָּא תְקֻרוּבַת וְדָאִי אֲלָא חֲשֻשָׁא בְּעֻלְמָא
הִיא וְהִיכִי דְּגּוֹזְלוֹת הַרְבִּים לֹא גְזָרוּ רַבָּנוּ וְאִין לָהּ גּוֹזְלַת הַרְבִּים יוֹתֵר מְזַה לְחוּשׁ לְטֻנְמָאֹת
כָּל הַטְּהָרוֹת הַצְּרִיף לְרַבִּים וּבּוֹדָאִי יָפָה סֵתֵר דְּלַהֲכִי טַעַם זֶה לֹא אֲפָשֶׁר אֲלָא מְטַעְמוֹ
דְּטֻנְמָאֹת הַבְּגָדִים דִּידְהוּ מְטֻנְמָאֹת מֵת וְאֵם כֵּן וְדָאִי שְׁפִיר קְאָמַר בְּקוּשָׁא הַשְּׁנִיָּה וְאֵם
תְּאֵמַר דְּאִיף הַדְּלִיקוּ בְּאוֹתָן שְׁמָנָה יָמִים שְׁעִדִּין הֵוּ טְמָאִי מֵתִים הֵרִי טְמָאוּ הַשְּׁמֹן

בְּהִדְלָקְתוֹ וְיִמָּה הַפֶּרֶשׁ יֵשׁ בֵּין הַשְּׁמֹן שֶׁל הַפֶּה לְבֵין שְׁאֵר הַשְּׁמָנִים שֶׁהָרִי שְׁאֵר הַשְּׁמָנִים
נָמִי לֹא הִיָּה עֲלֵיהֶם אֲלָא חֲזָקַת טוֹמְאָת מֵת וְאִם כֵּן הָא נִדְאִי מָה דְכָתַב נָמִי תַחֲלָה וְאָף עַל
גַּב דְּהִדְלָקַת הַנְּרוֹת דּוּחָה טוֹמְאָה אִי אֶפְשָׁר דְקָאִי אָף עַל מָה דְהִכְהִנִּים לֹא עָשׂוּ שְׁמֹן
בְּטוֹמְאָה וְיִדְלִיקְנָה דְלָמָּה לְהוּ לַעֲשׂוֹת בְּטוֹמְאָה וְלִהְדָּלִיק הָא הָגִי לְהֵם שְׁמֹן טָמֵא בְּטוֹמְאָת
מֵת לְרוּב אֲלָא נִדְאִי דְבָאֲמַת קוֹשְׁיָתוֹ הִיָּה פְּשׁוּט שְׁהִיָּה לְהֵם לְהִדְלִיק הַשְּׁמֹן טָמֵא שְׁהִיָּה
לְהֵם פִּינּוֹן שְׁאִינוּ טָמֵא אֲלָא בְּטוֹמְאָת מֵת שְׁדַחֲוִיָּה בְּצַבּוּר: וְאָף אִם יֵשׁ מִי שְׁיִרְצָה לֹאמַר
שְׁהִלְשׁוֹן אֲבָל דְּלִבְסוּף הוּא קִצְת דְּחֻק לְסִתְיָרָה דְּבָרֵי הַקּוֹדְמִים וְלִהְכִי יִרְצָה לֹאמַר דְּמָה
שְׁהִתְחִיל לְכָתוּב אֲבָל לֹא הוּא טְעוּת סוּפֵר וְצָרִיף לֹאמַר אִי נָמִי מְשׁוּם וְכוּ' וְיִמָּה שְׁלִבְסוּף
כָּתַב אֲבָל מְשׁוּם סָפֵק וְכוּ' הוּא עֲנִין בְּפָנָי עֲצָמוֹ לֹאמַר דְאִי אֶפְשָׁר אֲלָא בְּאֲחַד מְשָׁנֵי טְעָמִים
דְאִי מְשׁוּם שְׁמָא הַכְּנִיסוּ שְׁם טוֹמְאָה שְׁרָץ אוֹ חֲתִיכַת נְבִלָה וְטָמְאוּ הַשְּׁמָנִים זֶה אִינוּ
דְאֲחֻזּוּקֵי רִיעוּתָא לֹא מְחֻזְקִינָן מְכָל מְקוּם אֶפְיָלוּ לְטַעַם הַשְּׁנֵי דְמְשׁוּם טוֹמְאָת אֲהֵל
דְתַקְרוּבַת נְטָמָא עֲלֵיהֶם נָמִי שְׁיָיָף דְטוֹמְאָה זֶה נִדְחָה בְּצַבּוּר דְהָא כָּל טוֹמְאָת אֲהֵל דְתַקְרוּבַת
לֹא נִשְׁמַע לְרִיב"ב אֲלָא מִהִקְשָׁ דְמֵת וּמִהִיכָא תִימֵי דְטוֹמְאָת אֲהֵל הַמֵּת גָּמוּר: הִיָּה נִדְחָה
בְּצַבּוּר וְטוֹמְאָת אֲהֵל דְתַקְרוּבַת לֹא וּבְנִדְאִי שְׁיָיָף קוֹשְׁיָתוֹ דְלִידְחֵי טוֹמְאָה (וְכֵן מוֹכַח
לְהִדְאִי סְנֵהֲדָרִין ד' י"ב ע"ש בְּתוֹסְפוֹת ד"ה שְׁעֵיבָר) אָף עַל גּוֹפֵי הַשְּׁמֹן טָמֵא שְׁהִיָּה
בְּמַקְדָּשׁ וְכֵן קָאִי קוֹשְׁיָתוֹ בְּאֲמַת וְאִם כֵּן נִדְאִי צָרִיף בְּיָאוּר מָה דְמְשָׁנֵי שְׁהַשְּׁמֹן הוּא
מִמְכָּשִׁירֵי מְצָנָה: וְיִרְאָה לְעֲנִיּוֹת דְעֵתֵי דְהִכִּי כּוֹנְנָתוֹ דְהִנֵּה הַחֲכָם כָּתַב עַל עֵינָר הַקּוֹשְׁיָא
דְלִידְחֵי שְׁאִינָה כְּלוּם דְאָף דְקָרְבַן צַבּוּר דּוּחָה טוֹמְאָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא רְצָה לְהִרְאוֹת
חִיבְתָם לְפָנָיו וְעָשָׂה לְהֵם גִּס זֶה שְׁתָּהָא בְּטַהָרָה וְהִנֵּה בְּהִרְא"מ שְׁם כָּתַב נָמִי תִירוּצֵי הַבֵּית
יוֹסֵף הַגָּ'ל עַל הַדְּיוּק דְהָא לֹא הִיָּה הַגִּס כִּי אִם בְּשִׁבְעָה יָמִים וְכָתַב נָמִי יֵשׁ לֹאמַר שְׁחִילְקוּ
הַשְּׁמֹן לְשִׁמְנָה חֲלָקִים וּבְכָל לֵילָה הָיוּ מְשִׁימִים שְׁמִינִית הַפֶּה וְנִעְשָׂה בּוֹ הַגִּס וְדָלִיק עַד
הַבֶּקֶר וְאָף עַל גַּב דְאֲמָרִינוּ בְּפֶרֶק בְּמָה מְדָלִיקִין תַּן לָהּ מְדָתָה שְׁתָּהָא דוֹלְקַת מְעָרַב עַד
בֶּקֶר הִיָּנּוּ לְמַצָּנָה וְלֹא לְעִיפּוּבָא אִי נָמִי וְכוּ' כִּנ"ל בְּב"י נִמְצָא לְתִירוּץ שְׁנִיָּה יֵשׁ לֹאמַר
דְהַשְׁיָעוּר לְעִיפּוּבָא נָמִי הוּא וְאִם נֹאמַר כְּתִירוּץ הַחֲכָם צָבִי הָא אִי אֶפְשָׁר לֹאמַר הַתִּירוּץ
הִרְאוּשׁוֹן שְׁחִילְקוּהוּ לְשִׁמְנָה חֲלָקִים דְהָא קוֹשְׁיָא אִיף לֹא הִדְלִיקוּ לֵילָה אַחַת כָּל הַצְּנוּרָה כְּדִי
שְׁיִשְׁאִיר לְשְׁאֵר הַלֵּילוֹת הָא מְדִינָא יְכוּלִים לְהִדְלִיק בְּשְׁאֵר הַלֵּילוֹת בְּשְׁמֹן טָמֵא מְדֵהוּא
קָרְבַן צַבּוּר וְע"כ לְתִירוּץ הַחֲכָם צָבִי לְבֹא אָף לְתִירוּץ הָאִי נָמִי שְׁבָאֲמַת נִתְנוּ לֵילָה הִרְאוּשׁוֹן
כָּל הַצְּנוּרָה וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הִרְאָה לְהֵם חִבְתָם שְׁיִהִיָּה בְּטַהָרָה: אֲבָל הִרְא"מ בְּאֲמַת
לְתִירוּץ הָאִי נָמִי יָדַע לְשַׁנּוּי קוֹשְׁיָתוֹ בְּתִירוּץ הַחֲכָם צָבִי אֲלָא שְׁלִתִירוּץ הִרְאוּשׁוֹן
שְׁחִילְקוּהוּ לְשִׁמְנָה חֲלָקִים קוֹשְׁיָא לּוֹ מְדוּעַ עָבְדוּ הִכִּי מְשׁוּם צְנוּרָה הָאִיָּדָה לֵילוֹת הָא קָרְבַן
צַבּוּר דּוּחָה וְאִיף וּמְשָׁנֵי שְׁפִיר יַעַן דְלְתִירוּץ זֶה הָא מְוֹכָרַח דְהַשְׁיָעוּר אִינוּ לְעִיפּוּבָא וְלִהְכִי
כָּתַב אֲבָל שְׁמֹן שְׁהוּא מְכָשִׁירֵי מְצָנָה כְּלוּמַר שְׁמֹן זֶה שְׁאִינוּ לְעִיפּוּבָא וְהָא אָף כְּהַכָּשֵׁר מְצָנָה
שְׁאִינוּ דּוּחָה טוֹמְאָה וְלִהְכִי הוֹצָרְכוּ לְחִלְקוּ כְּדִי שְׁיִהָא לְהֵם הַעֵינָר מְצָנָה לְכָל הַתִּירוּצִים
בְּטַהָרָה וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הִרְאָה לְהֵם חִיבְתָם שְׁיִהִיָּה לְהֵם כָּל הַלֵּילוֹת הַשְׁעוּר דְלְכַתְחֵלָה
וּבְטַהָרָה וְלְשִׁנֵי הַתִּירוּצִים שְׁפִיר מְקַשָּׁה מָה אֲהִנֵּי לְהוּ הַגִּס הָא מְכָל מְקוּם נְטָמָא בְּנִגְיעַת
הַפֶּה וּמְוֹכָרַח לְתִירוּצוֹ וּמְבִיאַת הַפֶּה מְעִינָרָא לֹא קוֹשְׁיָא מִיָּדִי מְדֵהוּא קָרְבַן צַבּוּר דְדוּחָה
וְדוּק: תּוֹ אִימָא בְּהִרְא"מ וְאִם תֹּאמַר מְכָל מְקוּם קוֹשְׁיָא הָאִיף הִדְלִיקוּ בְּמִנּוּרָה שְׁהִיָּתָה
טָמְאָה יֵשׁ לֹאמַר שְׁעָשׂוּ מְנוּרָה שְׁל עֵץ כְּדִתְנִיָא ר"י בְּר' יוֹסֵי אֹמַר אָף שְׁל עֵץ לֹא יַעֲשֶׂה

כְּדָרָךְ שֶׁעָשׂוּ מַלְכֵי בֵּית חֲשֵׁמוֹנָאִי וְכַתֵּב הַמְהַרְשֵׁ"א בְּחִידוּשֵׁי אַגָּדוֹת וְלֹא יַדְעָתִי מֵהַ תִּיּוֹן
בְּזֶה דְּהָא נִטְמָאוּ הַמְנוֹרָה בְּנִגְיָעָה בְּעִשְׂיָתָהּ גַּם בְּשַׁל עֵץ שֶׁהָרִי הָיָה לְמְנוֹרָה בֵּית קִיבוּל
וְכֵן פָּתַח הַפְּרִי חֲדָשׁ שֶׁעָשׂוּ מְנוֹרָה שֶׁל עֵץ וְקָשָׁה טוֹבָא דְסוּף סוּף הָרִי נִטְמָאָה כְּשֶׁגָּמְרוּ
לְעִשְׂוֹתָהּ דְּהִשְׁתָּא לֹא הָיָה פְּשׁוּטֵי כְּלֵי עֵץ וְנִעְלַם מֵהֶם מִתְּנִיתִין דְּכֻלִּים פְּרָק י"ב מִשְׁנָה ב'
דְּאֻנְקָלִיּוֹת שֶׁל מְנוֹרַת עֵץ וּפְיָרֵשׁ הַבְּרִטְנוֹרָא דְּהַמְחֻבָּר לְטְהוֹר כְּגוֹן מְנוֹרַת עֵץ
שֶׁהִיא טְהוֹרָה וְכֵן פִּסְק הַרְמַב"ם פְּרָק ד' מְכֻלִּים שֶׁלֹּשׁ מִדּוֹת בְּכֻלֵּי עֵץ שֶׁאֵינָה עֲשׂוּיָה
לְקַבְּלָהּ וְכו' וְכָל כְּלֵי עֵץ הָעֲשׂוּיִים לְתַשְׁמִישׁ שֶׁהַכֻּלִּים (לְהַכֻּלִּים) בְּלִבְד הָרִי זֶה טְהוֹר כְּגוֹן
מְנוֹרָה שֶׁל עֵץ שֶׁמְשַׁמְשֵׁת הַנֵּר בְּשַׁעַת הַדְּלָקָה: וְאִין לְתַמְנֵה הָרִי יֵשׁ לָהּ בֵּית קִיבוּל שֶׁמֶן
שֶׁהָרִי הַרְמַב"ם הִתְחִיל וְכַתֵּב שֶׁלֹּשׁ מִדּוֹת בְּכֻלֵּי עֵץ שֶׁאֵינָה עֲשׂוּיָה לְקַבְּלָהּ וְלֹא פָתַח בְּכֻלֵּי
עֵץ שֶׁאֵין לוֹ בֵּית קִיבוּל אֲלָא שֶׁאֵינָה עֲשׂוּיָה לְקַבְּלָהּ וְהֵינּוּ כְּדַפְּרֵי שֶׁבְּפָרָק ב' מְכֻלִּים
כְּבִיאָרוֹ לְמִשְׁנָה ג' כְּתִב הֵנָּה כָּל מָה שֶׁיִּמְנָה מְכֻלֵּי חֶרֶס שֶׁהוּא לֹא יִקְבַּל טְוִמָּאָה מֵהַ שֶׁאֵין
לוֹ בֵּית קִיבוּל אוֹ אִם מָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ בֵּית קִיבוּל אֲבָל לֹא נַעֲשֶׂה לְקַבְּלָהּ וְעַל זֶה מְסִיִּים שֶׁם
וְיָדוּעַ שֶׁמְטָה וְכֹסֵא וְשִׁלְחָן וּמְנוֹרָה כְּלָן אֵין לָהֶם תּוֹף וְכֵן פִּירֵשׁ הַקְּרָבֵן אֶהְרֹן אֶהְבְּרִיָּתָא
שֶׁבְּתוֹרַת כְּהֻנִּים פְּרָשַׁת שְׁמִינִי אֵל תּוֹכּוּ אֵת שֶׁיֵּשׁ לוֹ תּוֹף טְמֵא וְאֵת שֶׁאֵין לוֹ תּוֹף טְהוֹר
פָּרַט לְמַטָּה וְכו' וּמְנוֹרָה שֶׁל חֶרֶס וְכַתֵּב הַקְּרָבֵן עֲדָה (אֶהְרֹן) דְּכָל אֵלוֹ אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ
לָהֶם בֵּית קִיבוּל אֵינֶם עֲשׂוּיִים לְקַבְּלָהּ וְתָרִי מִיְלַתִּי אִיֶּצְטְרִיךְ לָהֶם כְּדִי שֶׁיִּהְיוּ מְקַבְּלִים
טְוִמָּאָה שֶׁיִּהְיֶה רְאוּיָה לְקַבֵּל וְעֲשׂוּיִים לְקַבְּלָהּ: וְיִרְאֶה לְעֵנְיֹת דְּעִתִּי דְּמִשׁוּם הֵכִי לֹא מִיִּקְרִי
עֲשׂוּיָה לְקַבְּלָהּ דְּעֲשׂוּיִים לְקַבְּלָהּ הֵינּוּ מֵהַ שֶׁנַּעֲשֶׂה לְקַבֵּל הַדְּבָר שֶׁהוֹנַח לְתוֹכּוֹ שֶׁיִּנָּח תּוֹכּוֹ
עַד עַת צְרִיךְ לְהַדְּבָר לְהוֹצִיאוֹ מִתּוֹכּוֹ דְּוָמָא דְּשָׁק מֵהַ שֶׁאֵין כֵּן זֶה הַשֶּׁמֶן אוֹ הַכֻּרִים שֶׁבְּמִטָּה
לֹא הוֹנַחוּ שֶׁם כְּדִי שֶׁיִּנְשָׁמֵר אוֹ יִטּוֹלְטַל עַל יְדֵי הַמְטָה אֲלָא כְּדִי שֶׁיִּנְנַח שֶׁם לִישְׁכָּב עַלִּיו
אָדָם וְכֵן הַמְנוֹרָה לֹא הוֹנַח תּוֹכּוֹ הַשֶּׁמֶן אֲלָא כְּדִי שֶׁיִּנְתַּלֵּה בּוֹ הַדְּלָקָה זֶה לֹא נִקְרָא עֲשׂוּי
לְקַבְּלָהּ וּמֵהַ דְּמַצִּינוּ דְּנֵר שֶׁל חֶרֶס מְקַבֵּל טְוִמָּאָה כְּדִיאִתָּא בְּשַׁטַּת ר"ח חֲסֵן הַכְּהֻנִּים הֵינּוּ
נֵר שֶׁכּוֹלֵה נַעֲשֶׂה לְקַבְּלָהּ זֶה וְכוּלּוֹ מְקַבֵּל הַשֶּׁמֶן וְאִיךְ שֶׁיִּיךְ בְּזֶה לֹא נַעֲשֶׂה לְקַבְּלָהּ
הָרִי כְּלוֹל לֹא נַעֲשֶׂה אֲלָא בְּשִׁבִיל קַבְּלָהּ זֶה מֵהַ שֶׁאֵין כֵּן הַמְנוֹרָה שֶׁכּוֹלֵה הִיא פְּשׁוּט אֲלָא
שֶׁעַל שֶׁם קַבְּלָהּ זֶה תִּהְיֶה מִיִּקְרִי עֲשׂוּי לְקַבֵּל אֵין קַבְּלָהּ זֶה חֲשׂוּבָה לְהַקְרָא הַפְּשׁוּט עֲשׂוּי
לְקַבֵּל וּלְפִי זֶה א"י לְמָה הַתְּמִיָּה הַר"ש פְּרָק ב' הַנ"ל בְּמִשְׁנָה ד' עַל הַפִּנְס דְּאִיתָּא שֶׁם שֶׁיֵּשׁ
בּוֹ בֵּית קִיבוּל שֶׁמֶן טְמֵא וְשֶׁאֵין בּוֹ אֲלָא בֵּית קִיבוּל נֵר טְהוֹר וְכַתֵּב וְתִימָא מ"ש זֶה מְזֶה
וְדַחַק עֲצָמוֹ מְאֹד וַיֵּשׁ לֹאמֵר דְּבֵית הַשֶּׁמֶן הֵינּוּ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ בֵּית קִיבוּל שֶׁמֶן לְבַד מִבֵּית קִיבוּל
שֶׁמֶן דְּנֵר אֲלָא שֶׁבֵּית קִיבוּל שֶׁמֶן זֶה הוּא עֲשׂוּי שֶׁיִּהְיֶה שֶׁמֶן תְּמִיד שֶׁמֶן בְּתוֹכּוֹ עַד עַת
הַצְּטָרְכוֹ לְהַשְׁמֵן וְהַשְׁפִּיר חֲשׂוּב עַל יָדוֹ עֲשׂוּי לְקַבֵּל מֵהַ שֶׁאֵין כֵּן בֵּית הַנֵּר וְזֶה הַנִּרְאָה
מִהַרְמַב"ם שֶׁבְּפָרָק י"ח מְעַתִּיק דִּין הַפִּנְס בְּלִשׁוֹן הַמִּשְׁנָה וְלֹא פִּירֵשׁ בּוֹ דְּבָר וְצְרִיךְ עֵינֵינוּ
כָּל אֵלֶּה דְּבָרֵי הַגָּאוֹן בֵּית מֵאִיר הַנּוֹז"ל: וְדֹאמְתָּאן עֲלֵהּ בְּעִיָּקֵר הַחִקְרִיָּה הַנּוֹזְכֵּר לְמַעְלָה
רֵאשׁ אֹת זֶה לְמָה הוֹצְרְכוּ לָגַס שֶׁל פֶּה מֵאַחַר שֶׁהֵיוּ יְכוּלִּים לְהַדְּלִיק בְּשֶׁמֶן טְמֵא הֵנָּה
מְקֻרֹב הַשְּׂגָתִי ס' יִקָּר שׁו"ת חַיֵּי אֶרְיָה לִידִידֵי הַגָּאוֹן חַיִּים אֶרְיָה הוֹרְוּיָן אַבְד"ק קְרָאקָא
יַצ"ו וְרֵאִיתִי שֶׁבְּסוּף ס' ס"ב הֵבִיא קוּשְׁיַת הַפְּנִי יְהוֹשֻׁעַ לְמָה הוֹצְרְכוּ לָגַס הָא טְוִמָּאָה
דְּחַוְיָה בְּצַבּוֹר (אֵין הַלְשׁוֹן מְדוּקָדֵק בְּמַחֲלַת כְּבוֹד גְּאוֹנוֹ שֶׁכְּבָר כְּתַבְתִּי לְמַעְלָה שֶׁקוּשְׁיָתוֹ
הִיא לְמֵאן דְּאָמַר הוֹתֵרָה וּלְשׁוֹנוֹ מְדוּקָדֵק בְּדב"ק שְׁבַסִּי ס"ג ע"ש וְכִסְיָנוֹן זֶה הֵם דְּבָרֵי
הַגָּאוֹן בֵּית מֵאִיר הַנּוֹז"ל אוֹחֲזֵי מְזֶה וּמְזֶה) וְשִׁתְּרִיךְ כְּדִי לְהוֹדִיעַ חֲבַתֶּם נַעֲשֶׂה לָהֶם גַּם כְּדִי

לקינים מצנה מן המוכר ובסי' ס"ג פתב הרב יצ"ו ומתבאר מדברי רש"י ביומא דף כ"א ע"א ורבינו עובדיא בפרק חמישי דאבות במתניתין דלא נמצא פיסול בעומר ובשתי הלחם וכו' (שפתבו דלא היה אפשר להקריב אחרים תחתיהם שהעומר נקצר בלילה ולא היו מרבים לקצור ושתי הלחם נאפות מערב יום טוב ואין אפייטה דוחה יום טוב) מוכח ודאי שלא היה הגס על טומאה שהותרה בצבור דבכי האי גוונא אמרינו ליה הנה פקח ושתוק פדאיתא ביומא דף ז' והביא מה שהוקשה להתוס' בתענית ד' י"ז דאיך יכנסו כהנים לעבודה פשיבנה בית המקדש במהרה בימינו והא פולגו טמאי מתים ותירצו דטומאה הותרה בצבור וכו' דמפל זה מוכח שאין בכלל הגס טומאה שהותרה בצבור (עיין שם סגנון דב"ק) ולכן פתב ליישב קושית הפני יהושע ותורף דב"ק הוא על פי מאי דמבואר בפסחים דף ע"ה ע"ב וכן פסק הרמב"ם דרק טומאת מת הותרה בצבור או נדחית בצבור ולא שאר טומאות והגס היה על טומאת זיבה וכו' אלו תורף דב"ק וכיונה דעתו הגדולה לדברי הקדמונים שהבאתי למעלה.

וברוחב מבינתו בירר הדברים כשמלה אלא שיש מפקפקים בזה כנז"ל ולא איסתייעא לי להתיישב בזה עוד: גם אשו"ר בספר יקר שהשגתי עתה שו"ת פנף רננה להגאון נתן נטע לאנדא אבד"ק אשפיצין יצ"ו שבסי' ע"ז פתב בשם הגאון מראה יחזקאל בסוף הספר ליישב החקירה דלמה הוצרכו לגס והלא טומאה הותרה וכו' על פי מה שפתב בדעת זקנים על התורה בפרשת שמייני שיש לתמוה למאן דאמר דמשום טומאה נשרף השעיר דראש חדש הא היה קרפן צבור דקרוב בטומאה ומחלק דאם כבר יש השראת שכינה על זה נאמר השוכן אדם בתוך טומאתם אף שהם טמאים שכינה ביניהם היינו שאינה מסתלקת אבל שיתחיל השראת השכינה בעי קדושה וטהרה וניחא דבימי המילואים התחלת השראת שכינה לא הותרה טומאה ואתי שפיר גם כן צורף הגס דחנופה שאז היה חינוף בית המקדש מחדש והיה צריף להיות דוקא בטטהרה ועל פי זה השיג על מה שפתב הגאון חתם סופר יו"ד סי' רל"ו דאם היה באפשרות להקריב פסח בזמן הזה אין חשש מחמת טומאה דהותרה בצבור והגאון המחבר פתב עם שגוף החילוק הוא דבר חכמה ליישב הך דשעיר ראש חדש אבל מה שהוליד לענין גס דחנופה והשגתו על החתם סופר הוא דבר שאין מתקבל דכיון דקדושה ראשונה קדושה לעתיד לבא ומקריבין אף שאין בית אלא דבלא מזבח אי אפשר להקריב דהוי כמזבח שנפגם דפסול לעבודה אם כן לא נסתלקה קדושה לגמרי והנה זה עומד אחר פתלינו וכהא דבסוף פרק קמא דיומא דחסרו חמשה דברים בבית שני ואחד מהם שכינה וכן מאי דאמרינו בראש השנה דף ל"א עשרה מסעות נסעה שכינה בנודאי הפוונה שלא תהא השראת גלויה ומפורסמת ומפל מקום לא פסקה קדושה לגמרי ולכן שפיר שייך לומר טומאה הותרה בצבור והאריף עוד בזה שם ובסי' ע"ח עוד ראיתי פלפול עמוק וחרוף בעניינים אלו בס' שו"ת רמ"ץ בסי' ה"ן דברי הרב מר נכדו ובסי' נ"ו דברי הגאון המחבר ופנאי לא היה לי להשתעשע בדב"ק לך נא ראה נפלאות מתורתו גם בספר יקר שנדפס עתה שו"ת מנחת ברוך לידדי הגאון אבד"ק קרינק יצ"ו ראיתי בסי' ק"ו ומשם והלאה פלפלא אריכא עמוק וחרוף בעניינים אלו ולא איסתייעא לי כעת לעיין בדב"ק הנחמדים ואיה"ש אשובה ארא"ה וזאת לזכרון: ועל חקירת הקדמונים שהגס היה רק שבעה ימים ולמה קבעו שמונה ימים עיין בס' ברפת שלום לידדי הרה"ג מוהר"ר שלום צבי אבד"ק

יאנווצא יצ"ו וידידי הרה"ג מוהר"ר חיים יעקב זעליג אבד"ק לובראנץ יצ"ו פתב לי
בזה וז"ל חנוכה הראה מעכ"ת גאווה שיחלאי"ט מקום לס' אסיפת דינים שלו הנה מקום
אתי בזה להודיעו מה שזכיתי ליאור מאור תורת פי אמו"ר עט"ר גאון ישראל שליט"א
בישוב קושית הרב"י על קביעות שמנה ימים פי לא הנה הנס רק שבועה ימים וכבר
נשתברו כמה קולמוסים על זה ואמר הוא שליט"א דהוא הנס מה שהדליק הגר מערבי
עד שיעור שיוכל להדליק ממנה האחרים וזה הנה גם ביום ראשון ניפר ומיד הבינו
שיהיה ברכה בפה להבעיר יותר פי אילולי כן למה ליה לגר מערבי לידלק יותר הרי
עיקר הנס רק כדי להדליק ממנו האחרים ודפח"ח עכ"ד יצ"ו: ובעיקר הקושית הנ"ל
הנה בשאלות בדרשה דחנוכה שבסוף שאלתא כ"ו בפרשת וישלח כתוב שלא הנה בפה
להדליק אפילו יום אחד ונעשה גם וכו' ולפי גירסא זו הנה הנס גם ביום הראשון והגאון
שאילת שלום בבניאורו לשאלות שם באות ל"ה החזיק בגירסא זו וכתב לכאר מה
שנראה סתירה לזה ממה שכתב בשאלות בתחלת שאלתא הנ"ל (בד"ה ברם צריף)
דהוא לוגא הנה ביה להדליק חד יומא דיש לומר דאף שנתנו בכלי כדי הדלקת יום אחד
מפל מקום גבלע מהשמן בהפך ונחסר וכו' והגאון בהעמק שאלה שם ממאן בגירסא זו
וכתב שטעות הדפוס הוא בשאלות וצריף להיות ולא הנה בו להדליק אלא יום אחד
וכו' עי"ש טעמו ונימוקו וידידי הגאון מוהרש"ל יצ"ו בספרו היקר בנין שלמה בסי' ג"ן
ראו הביא לנו שבספר האשכול הוקשה לו קושית הקדמונים שהנס לא הנה פי אם
לשבועה ימים ולזה הביא בס' האשכול שבשאלות גריס ולא הנה בו להדליק אפילו יום
אחד והנה הנס גם ביום ראשון וכתב הרב יצ"ו ליישב מה שכתב בשאלות דהוא לוגא
הנה ביה להדליק חד יומא עי"ש דב"ק והשגתי ס' האשכול וראיתי שדבריו הם בחלק
שני בהלכות חנוכה ופורים סוף צד כ"א וכתב שם ליישב הקושית אף לפי גירסתנו
בגמרא (ולא הנה בו להדליק אלא יום אחד) בכמה פנים עי"ש ובשו"ת כנף רננה להגאון
נתן נטע לאנדא אבד"ק אשפיצין יצ"ו בסוף סי' ע"ח כתב ישוב לקושית זו ורמז נחמד
על פסוק (דברים ל"ג י"א) ישימו קטורה באפה וכליל על מזבחה ברה"ה חילו ופועל
ידיו תרצה מחץ מתנינים קמיו שפירש רש"י שהוא רמז לגס חנוכה שהחשמונאים מחצו
את היונים עי"ש דבריו הנעמים ובסי' ע"ט האריף יותר: והנה מרן הבית יוסף תירץ
לחקירה הנ"ל שבתחלה חילקו השמן שבפה לשמנה חלקים ובכל לילה היו נותנים חלק
אחד ודלק כל הלילה ואם כן גם ביום ראשון הנה גם ומרן הפרי חדש הקשה מה ראו על
פכה והנה להם ליתן הפל כדי שתדלק פמזונה מערב עד בוקר וכדאמרו בש"ס (בשבת
וביומא ובמנחות דף פ"ט) תן לה מדתה שתהא דולקת מערב עד בוקר והרב השואל
בשו"ת רמ"ץ סי' נ' העיר על זה דהא היו רשאים לתת השמן מעט מעט עד חצי לוג
וכשנתן חלק שמניית נתמלא תיקף עד חצי לוג וראו תיקף הנס ואף למאן דאמר במנחות
דף פ"ט דממעלה למטה שיערו היינו משום דאין עניות במקום עצירות אבל בזמן שהוא
אין עניות גדול מזה שלא הנה להם אלא פה אחד ודאי היו יכולים ליתן מעט מעט וכתב
על דבריו הגאון המחבר הנה זה זמן רב שהרגשתי בזה וכדומה לי שגם בספר פני יהושע
כתב כן עכ"ל ואינו מבין הערה זו בעניותי שאם הנה אפשר לומר דהנותנים השמן
במנורה דעתם היתה ליתן פל השמן שבפה אלא שנעשה הנס ותיקף בתתם שיעור
שמניית נתמלא ולא הוצרכו ליתן יותר הערשתי אבל בדברי מרן הבית יוסף מבואר

שטרם שהתחילו ליתן השמן במנורה חילקו את השמן שבפך לשמנה חלקים וגם הרב השואל הבין פן בדברי מרן הבית יוסף שאם היה מבין שפונתו שדעת הנותנים השמן במנורה היתה ליתן כל השמן אלא שפשוטנו שמינית נעשה גם וכו' אינו ענין למה שאמרו דמלמעלה למטה שיצרו כמובן וכינון שפן הדרא קושית הרב פרי חדש לדונקתא מה ראו לחלק השמן בתחלה דהא ודאי הם לא ידעו שיעשה גם ואין סומכין על הגס והיה להם לעשות פשוט הדין שתדליק מערב עד בוקר גם על מה שכתב עוד הגאון המהרש"א בזה יש לפקפק בעניויותי כמו שיראה הרואה ורבינו המאירי בסוגיא דשבת הנ"ל פתב בשם יש אומרים שחילקו השמן שבפך לשמנה לילות ולא הוטבו דבריהם בעניו דאין סומכין על הגס והיה להם להדליק כמאונתה וכקושית הרב פרי חדש:.

הן אמת שראיתי להגאון חתם סופר בדבריו (תורת משה) בדברי אגדה לחנופה שבפרכת וישב (בד"ה בפסיקתא) שכתב פעין דברי הרב השואל הנ"ל והוא שהביא מה שאמרו בפסיקתא ומצאו שמנה שפודין של ברזל והדליקו גרות וכתב דלכאורה נראה שהוא טעות סופר וצריך להיות שבעה שפודין של עץ ועשו אותם מנורה של עץ כדאייתא בגמרא שבני חשמונאי עשו מנורה של עץ שוב כתב ונראה דלא עשו לה גרות ליתן לתוכן שמן שאם פן הוי כלי עץ שיש להם בית קבול ומקבל טומאה אף הרא"מ בבבאור הסמ"ג כתב שהגס היה שמנה ימים שחלקו השמן לשמנה חלקים והקשה הפרי חדש מי נתן להם רשות ומי התיר להם לחלק השמן ולא פר"ח כשיעור אפילו ללילה אחת הלא אין סומכין על הגס ולפענ"ד נראה שלא היה להם בזיכין לצוק לתוכן שמן אלא טבלו שבע פתילות בשמן ונתנום על שבעה שפודין ואם יכלה הפתילה יטבלו פתילה אחרת בשמן עד תום פל השמן ונעשה גם והפתילות הראשונות דלקו פל הלילה וכן בכל לילה ולילה עד שמנה לילות עכ"ל נראה שאין פונתו ליישב בזה תמיהת הרב פרי חדש אלא פונתו ליישב עיקר החקירה (למה תקנו שמנה והגס היה רק שבע לילות) ואמר מר דשפיר היה הגס לשמנה וגם עשו כדן פיון שלא היה להם בזיכין וכו' ולא תפול בסגנון זה קושית הרב פרי חדש אבל ודאי לפי סיגנון דברי מרן הבית יוסף שחילקו השמן לשמנה לילות שפיר מתמה הרב פרי חדש.

ודע דבעיקר הגס הנעשה בפך של שמן כאשר מקובל אצל כל ישראל והוא אמת ויציב בלתי שום ספק הנה השגתי ספר קטן הפמות ורב האיכות מרב מןפלא בדורנו מוהר"ר אייזיק ליב מעיר קונניצו יצ"ו אשר בשם גם פך השמן יקרא שפבדני בו הרב המהרש"א יצ"ו וראיתי שמיביא שם שאיזה מהמתחדשים רצו להטיל ספק בעיקר הגס בפך של שמן והרב המהרש"א יצ"ו יצא לקראת נשק ונדיו רב לו להורות נתן פי אין בדבריהם ממש ודחה פל ראיותיהם ובאמת התענגתי מאד בדבריו הנעימים ישרים ומחנכיים כאשר פתבתי לו במכתב תודתי בקבלת ספרו היקר הנ"ל ולא היה עולה על דעתי שיהא שום רב מרבני דורנו מפקפק בדבר ונוטה לדעת המתחדשים חלילה אף עתה (שנת תנז"ר) השגתי קובץ הפסגה הינצא לאור על יד אישי פהן גדול הגאון מוהר"ר הלל דוד הפהן אבד"ק ווילקי מח"ס היקרים ונגש הפהן ועבודת הפהן וממה שכתוב שם במאמר ערוף לגר (שבקובץ הראשון צד כ"א) נודעתי שהיה רב אהד בדורנו שפקפק בדברי הרב המח"ס גם פך השמן אמנם הטיב אשר דבר קריינא דאגרתא בעל המאמר הנ"ל על טוב זכר שמו מר ניהו הרב הגדול מוהר"ר משה ראזין יצ"ו טרח וכתב להפיץ ולדחות פל

דְּבָרֵי הָרֵב הַנִּ"ל וְגַם הַגְּאוֹן הָעוֹרֵף יצ"ו בְּמֵאֵר מְעַרְכֵת דְּבָרִים (שְׂבַצַד ח"י) כְּתַב דְּבָרִים נִמְרָצִים לְאַשֶׁר וּלְקַיִים מֵהַ שְׁמִקְנָל בְּיַדְנוּ מְאֻבּוֹתֵינוּ וְאֻבּוֹת אֻבּוֹתֵינוּ מֵהַנֶּס הַזֶּה וְעַל דְּבָרֵי הַפְּלֹי שְׂבַמְאֵר הַנִּ"ל עֵינֵן עוֹד בְּהַפְסָגָה בַּקּוֹבֵץ הַשְּׁנִי בְּמֵאֵר מְלוֹאִים לְמְעַרְכָּה (בְּצַד ח"י) וּבְעֵיקָר הַנֶּס עֵינֵן בַּקּוֹבֵץ כְּנֶסֶת חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל קוֹנְטְרִיס שִׁישֵׁי סִי קט"ז דְּבָרֵי מִי שְׂגָדוּל הַנֵּאֱמָר בְּאַבְרָהָם הַגְּאוֹן הָעוֹרֵף יצ"ו בְּתוֹכַחַת מוֹסֵר עַל הַמְּעִיזִים לְהַכְחִישׁ אֶת הַמְּקוֹנָל בְּיַד פֶּל יִשְׂרָאֵל מִדּוֹר דוֹרִים: ב) בְּעִיר הַזֹּאת שְׁשֶׁמֶן זַיִת בְּיֹקֵר נִהְגוּ הָעַם לְהַדְלִיק בְּנֵרוֹת שְׁעוֹה שְׂמֵתִקְנִים גְּבָאֵי הַק"ק וּמוֹכְרִים לְהַצְבּוֹר וְהַרְיֹחַ מִזֶּה הוּא לְקוֹפֵת הַקְּהָל לְהַסְפִּיק צְרָכֵי עֲנֵי הָעִיר וְהִנֵּה בְּבוֹאֵי פֶה רְאִיתִי שְׁהִיו עוֹשִׂים נֵרוֹת קִטְנוֹת מְאֹד שְׂאִין דוֹלְקוֹת שְׁיַעוֹר חֲצֵי שְׁעָה וּמוֹכְרִים אוֹתָם בְּחֲצֵי קְאָפִיק וְכוֹנְתָם רְצוּיָה לָהֶם לְהַרְבּוֹת הַרְיֹחַ כִּי לֹא יִדְעוּ שִׁישׁ שְׁיַעוֹר עַל זֶה מִצַּד הַדִּין וְדַרְשָׁתִי לָהֶם כִּי לֹא נִכּוֹן הַדְּבָר לְפִי שׁוֹרֵת הַדִּין שְׂצָרִיף שְׂתִהְיֶה דוֹלְקַת חֲצֵי שְׁעָה (וְאִף כִּי לֹא נֶעְלַם מִמֶּנִּי דֵּיִשׁ בְּאַמְתָּחוֹת הַפּוֹסְקִים דְּמְקִילִים וּבְכַרְט בְּזֶמֶן הַזֶּה יַעֲוִיֵן בְּדַרְכֵי מְשֶׁה סִי תַרע"ב וּבֵית חֲדָשׁ שֵׁם וְשֶׁאֵר פּוֹסְקִים מְכַל מְקוֹם הָרִי לְדַעַת רֹב הַפּוֹסְקִים קִיָּמָא לֹן כְּשִׁנְוִיָּא דְאִי נְמִי לְשִׁיעוֹרָא וְשֶׁלֹּא לְחַלֵּק בֵּין זֶמֶן לְזֶמֶן) וּבְרוּף ה' שְׂמָאז מְתִקְנִים אוֹתָם גְּדוֹלִים וּמוֹכְרִים אוֹתָם בְּקָאָפִיק אֶחָד וְהֵם כִּי שְׁנִים מִנֵּרוֹת הַקּוֹדְמוֹת וְקוֹנִים בְּסִבָּר פְּנִים יְפוֹת אֲשֶׁרִיָּהֶם יִשְׂרָאֵל וְגַם דַּרְשָׁתִי לָהֶם כִּי שְׂמֹן זַיִת מְצוּנָה מִן הַמְּוֹבָחָר וְאִף כִּי הוּא בְּיֹקֵר מְכַל מְקוֹם לְפִי הַדִּין אִין צָרִיף לִיתָן שְׂמֹן הַרְבֵּה אֶלָּא דֵּי לְכָל נֵר שְׂתִי דַרְה"ם וּרְבִיעַ פְּמוֹ שְׂכַתֵּב הָרֵב שְׂלַחֵן גְּבוּהַ בְּסִי תַרע"ב סק"ה עַל פִּי דְבָרֵי הַפֶּל בּוֹ וְאִף שְׂפִיִים הָרֵב שְׂלַחֵן גְּבוּהַ וְאִף גַּם זֶה שְׁיַעוֹר מְוֹגְבֵל (נִרְאֶה דְּצָרִיף לְהִיּוֹת אִינוּ שְׁיַעוֹר מְוֹגְבֵל) דֵּהֶפֶל לְפִי הַשְּׂמֹן וּלְפִי הַפְּתִילָה וְכֹן הוּא לְשׁוֹן הָרֵב בֵּית דּוֹד שְׂהִבִיא שֵׁם וּנ"ל וּלְפִי זֶה לֹא שְׂיִיף לִיתָן שְׁיַעוֹר שְׂמִינִית בִּיצָה (כְּדַכְתֵּב הַפֶּל בּוֹ שְׂהִבִיא בְּשְׂלַחֵן גְּבוּהַ שֵׁם) לְחֲצֵי שְׁעָה כִּי מִי יוֹדַע אִיזוֹ פְּתִילָה הִיא הַשְּׂמִנָּה הִיא אִם רְזוּהַ שְׂתַסְפִּיק שְׂמִינִית בִּיצָה שְׂמֹן לְחֲצֵי שְׁעָה אֶלָּא עֵיקָר הַדְּבָר הוּא שְׂיַתָּן שְׂמֹן לְחֲצֵי שְׁעָה כֹּל אֶחָד לְפִי פְּתִילָתוֹ וְסִיִּים הָרֵב שְׂלַחֵן גְּבוּהַ דְּמָה שְׂכַתוֹב בְּבֵית דּוֹד הַשְּׂמִינִית בִּיצָה הוּא שְׂלַשָּׁה דַרְה"ם וּרְבִיעַ הוּא טְעוֹת הַדְּפּוּס וְצָרִיף לְהִיּוֹת שְׂתִי דַרְה"ם וּרְבִיעַ הִנֵּה עִם שְׂהֶאֱמַת כֹּן הוּא דֵּהֶפֶל לְפִי הַפְּתִילָה כְּמוֹ שְׂכַתְבוּ הַרְבָּנִים עַל כָּל פְּנִים פְּשׁוּט שְׂאָם יִרְצָה לְעַשׂוֹת פְּתִילָה דַקָּה מִן הַדַּקָּה כְּדִי שְׂיַסְפִּיק לוֹ שְׂמֹן שְׂתִי דַרְה"ם וּרְבִיעַ אוֹ אִף פְּחוֹת מִזֶּה רִשְׂאִי וְאִם כֹּן וְדֹאֵי נִכּוֹן וְיִשָּׁר שְׂיַקְיִים הַמְּצוּנָה בְּשְׂמֹן זַיִת שֶׁהוּא מְצוּנָה מִן הַמְּוֹבָחָר וְיִתָּן בְּנֵר שְׂמֹן כְּפִי הַשְּׂגָת דּוֹ וּלְפִי הַשְּׂמֹן יַעֲשֶׂה הַפְּתִילָה בְּעַנְנֵן שְׂיַדְלִיק חֲצֵי שְׁעָה דְאִין שְׁיַעוֹר לְפְתִילָה גְּסָה אוֹ דַקָּה וּקְצַת תִּימָה עַל הָרֵב שְׂלַחֵן גְּבוּהַ שְׂלֹא הַזְּכִיר שְׂכַדְבָּרֵי הַפֶּל בּוֹ כְּתַב הָרֵב שְׂלִטֵי הַגְּבוּרִים הִבִּיא דְּבָרָיו הָרֵב מְגֹן אַבְרָהָם בְּסִק"ג דְּשְׁיַעוֹר הַשְּׂמֹן הוּא שְׂמִינִית בִּיצָה וְסִפֵּר בֵּית דּוֹד אִין מְצוּי אֶצְלֵי לְרֵאוֹת דְּב"ק וְאוּלַי הַזְּכִיר שֵׁם אֶת הַשְּׂלִטֵי הַגְּבוּרִים וְהָרֵב יַד נְאָמֵן בְּדַף נִי"ו ע"ב (בְּדַפֵּי הַסִּפֵּר נִסְמֵן ה' בְּמְקוֹם נִי"ו) הִבִּיא שְׂכַן כְּתַב הָרֵב כְּפִתּוֹר וְכַרַח בְּפֶרֶק ט"ז דַּף צ"ה ע"א דְּשְׁיַעוֹר שְׂמֹן נֵר חֲנוּכָּה הוּא שְׂמִינִית בִּיצָה וְלֹא רָאָה שְׂכַן כְּתַבוּ בְּכָל בּוֹ וְשְׂלִטֵי הַגְּבוּרִים) וְתָמָה עַל דְּבָרָיו שְׁהָרִי אֶמְרוּ שְׂחֲצֵי לֹג הוּא לְלִילִי טַבַּת הָאֶרְנוֹכוֹת לֹא לְזֶמֶן שְׂהִיּוֹם וְהַלִּילָה שְׁוִים שְׂהֵם י"ב שְׁעוֹת וּכְלוּמֵר שְׂאָם כֹּן בְּצִיר לִיהַ מֵהֵאֵי שְׁיַעוֹרָא וְסִיִּים וְיִישׁ לִיִּישׁב בְּדוֹחַק וְאִנִּי הַדֵּל מְבַנֵּי צִיּוֹן אֲנִכִּי וְאִם זְכָרוֹנֵי אִינוּ מְכֻזִּבִים גַּם בְּלִילִי טַבַּת אִין הַלִּילוֹת אֶרְנוֹכוֹת הַרְבֵּה עַל שְׂתִים עֲשָׂרָה שְׁעוֹת כִּי אִם אִיזוֹ רְגָעִים כְּשֶׁהָאוֹר צַח וּבְרוּר וּלְשִׁיעוֹרָא זוּטָא כִּי הֵאֵי לֹא חָשׁ וּלְחוּמָרָא לֹא דַק וְיִתְכֵן שְׂזוֹ הִיָּתָה

פּוֹנְתוֹ בְּמָה שֶׁפֶתַב שֵׁישׁ לַיִּישׁב בְּדוֹחֶק: וְכֵן פֶּתַב הָרַב חֶסֶד לְאַבְרָהָם בְּמַעֲיָיִן שְׁנֵי נְהַר ח"ן וְשִׁיעוֹר זָמַן הַדְּלָקַת גֵּר חֲנוּכָּה אָמְרוּ רז"ל שֶׁהוּא חֲצִי שְׁעָה וְלֹא יִסְפִּיק לְכָל גֵּר שְׁנֵי דְרָה"ם וּרְבִיעַ (נִרְאֶה דְתִיבַת וְלֹא יוֹתַרַת הַכֵּב"ד וְכִנְטוֹל דְּמִי וְצָרִיף לְהִיּוֹת וְיִסְפִּיק לְכָל גֵּר) וְהַעֲנִין שֶׁהַחֲצִי לֹגַ שְׁלֶשֶׁה בְּצִיּוֹם וְכָל בֵּיצָה י"ח דְרָה"ם וְיַעֲלוּ נ"ד דְרָה"ם לְכָל גֵּר וְזֶה הַשִּׁיעוֹר הִיָּה מְדַלֵּיק כָּל גֵּר כֹּל הַלַּיְלָה וְכִשְׁתַּחֲשׁוּב שְׁבַעַה פְּעָמִים נ"ד לְשַׁבְּעָה גֵּרוֹת יַעֲלוּ לְשִׁיעוֹר שַׁע"ח וְחֻלְקוֹ אוֹתוֹ הַשְּׁמֹן לְשִׁמְנָה לִילוֹת וְהָיוּ נוֹתְנִים בְּכָל לַיְלָה בְּכָל גֵּר מְשַׁקֵּל שְׁבַעַה דְרָה"ם חֶסֶר רְבִיעַ כְּנֻזָּר מִסְכ"י (מִסְפָּר כְּתִיבַת יָד) וּזְמַש"ל עכ"ל (וְהִבִּיא תוֹר דְּבָרָיו הָרַב פֶּתַח הַדְּבִיר בְּסִי' ק"ץ בְּקִיצוֹר עִי"ש בְּדָף קצ"ח ע"ב הָרִי שֶׁפֶתַב גַּם הָרַב דֵּה־שִׁיעוֹר לְגַר חֲנוּכָּה הוּא לְכָל גֵּר שְׁנֵי דְרָה"ם וּרְבִיעַ וְכַתֵּב עוֹד שֶׁם דֵּה־שְׁמֹן טְהוֹר שְׁנִמְצָא בְּפֶה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ בְּחוֹתְמוֹ שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל הִיָּה שַׁע"ח דְרָה"ם וְהָיוּ נוֹתְנִים בְּכָל לַיְלָה בְּכָל גֵּר וְגַר מְשַׁקֵּל שְׁבַעַה דְרָה"ם חֶסֶר רְבִיעַ שְׁנֵי הַשִּׁיעוֹר מִסְפִּיק לְשַׁבְּעָה וְחֲצִי שֶׁהוּא שְׁמִינִית הַלַּיְלָה וְנִעֲשֶׂה בּוֹ גַם שֶׁהִיָּה מְדַלֵּיק וְהוֹלֵף כֹּל הַלַּיְלָה עכ"ל וְזֶה פְּאָחַד מֵהַתִּירוֹצִים עַל מַה שֶׁהִקְשׁוּ הַקְּדָמוֹנִים שֶׁכִּיּוֹן שֶׁהִיָּה בְּפֶה כְּדִי לְהַדְּלִיק יוֹם אֶחָד אִם כֵּן לֹא הִיָּה הַגַּס אֲלֹא שְׁבַעַה יָמִים וְלָמָּה קָבְעוּ שְׁמִנָּה וְעַל תִּירוֹץ זֶה כָּבֵר תָּמָה מֶרֶן הַפָּרִי חֲדָשׁ בְּסִי' עַת"ר (בד"ה וּמִקְשׁוֹ) דְּכִיּוֹן דְּאָמְרִינוּ תַּן לָהּ מִדְּתָה שֶׁתְּהִיא דוֹלְקַת מְעַרְבַּ עַד בְּיָקָר מָה רָאוּ לְחַלֵּק אֶת הַשְּׁמֹן לְשִׁמְנָה לִילוֹת כְּלוּמַר וְהִיָּה לָהֶם לִיתָן כֹּל הַשְּׁמֹן לְלַיְלָה אַחַת שֶׁהָיוּ מְקַיְמִים מִצְוֹת הַדְּלָקָה עַל כָּל פְּנִיּוֹת לַיְלָה אַחַת לֹא כֵּן כִּשְׁחֻלְקוֹ הַשְּׁמֹן לְשִׁמְנָה לִילוֹת הָרִי לֹא יִקְיִימוּ מִצְוֹת הַדְּלָקָה בְּשׁוּם לַיְלָה מִהֵן וְכֵן פֶּתַב סְבָרָא זֶה הָרַב מִגֵּן אַבְרָהָם בְּרִישׁ סִי' תַרע"א נִרְאֶה דְּמִי שֶׁאִין לוֹ שְׁמֹן הַרְבֵּה יִתֵּן בְּאֶחָד שְׁמֹן כִּשְׁשִׁיעוֹר זָמַן הַמְּוֹתֵר יִחַלֵּק לְכֹלָם שְׁאֵם יַעֲשֶׂה לְכֹלָם בְּשׁוּה לֹא יִדְלַק אֶף אֶחָד כִּשְׁשִׁיעוֹר עכ"ל וְכָבֵר כְּתִיבַתִּי עַל חֻקִּירָה זֶה לְעִיל בָּאוֹת א' (מַד"ה וְעַל חֻקִּירַת הַקְּדָמוֹנִים וְהִלָּאָה): עוֹד חֻקְרוּ הַקְּדָמוֹנִים בְּפֶה שְׁמֹן טְהוֹר שְׁנִמְצָא בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ וְהִיָּה בּוֹ כְּדִי לְהַדְּלִיק יוֹם אֶחָד וְכו' שֵׁישׁ לְתַמּוּהָ עַל הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל (שֶׁהַצְּנִיעַ הַפֶּה) מָה רָאָה עַל כֹּהֵן נְעוֹד אֲמַאי לֹא הַצְּנִיעַ כְּלִי יוֹתֵר גָּדוֹל וְכַתֵּב מֶרֶן חִיד"א בְּקוֹנְטְרִיס אַחֲרוֹן שֶׁבְּמַחְזִיק בְּרִכָּה סִי' תַרע"ב אוֹת ב' שֶׁבְּסִפָּר כֶּף וְנָקִי כְּתִיבַת יָד תִּירוֹץ שֶׁהִיָּה מְנַהֵגִם לְהַנִּיחַ הַשְּׁמֹן בְּצִלוֹחִיּוֹת קְטָנוֹת בְּכָל צִלוֹחִית שִׁיעוֹר הַדְּלָקַת לַיְלָה אַחַת וְכוּלָן חֲתוּמוֹת בְּחוֹתְמָם כֹּהֵן גָּדוֹל וְלוֹקְחִין צִלוֹחִית בְּכָל לַיְלָה לְהַדְּלָקָה וְכִשְׁפָּאוּ יוֹנִים טְמָאוּ כֹּלָן וְנִעְלַם מֵהֶם פֶּה זֶה בְּהַשְּׁגָחָה אֱלֹקִי' וְשׁוֹב מִצָּא בְּסִפָּר תְּבִנִית הִיכָל ס"ג פ"ג כְּדָבְרָיו שֶׁכָּף הָיוּ נוֹהֲגִים זֶהוּ תִּירוֹץ דְּבָרֵי הַס' כֶּף וְנָקִי וְסִיּוֹת מֶרֶן חִיד"א וְהִנְאָהֲנִי: וְתַלְמִידֵי הַבְּחוֹר יוֹסֵף הַלְוִי בְּכ"ר יְהוּדָה הִי"ו (הַמְּכֻנָּה יַה"ל) הָרִאֲנִי מֵה שֶׁפֶתַב בְּזֶה הָרַב עִיקְרֵי הַד"ט בְּסוּף סִי' ל"ה בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת פְּנֵי אֲרִיָּה סִי' מ' ע"ש: נִחְזָר לְעַנְיָנוּ שֶׁמִּתְבָּאֵר מִדְּבָרֵי כְּמָה רַבָּנִים הַנּוֹז"ל שֶׁלְּפִי חֲשׁוֹבוֹן חֲצִי לֹגַ שְׁבַמְנוֹרָה שִׁיעוֹר הַשְּׁמֹן לְגַר חֲנוּכָּה הוּא שְׁתֵּי דְרָה"ם וּרְבִיעַ וְמֵה שֶׁפֶתַב בְּזָכְרָנוּ לְחַיִּים ח"א בְּמַעֲרָכָה זֶה בְּשֵׁם רִיא"ז בְּשִׁלְטֵי הַגְּבוּרִים שֶׁהִבִּיא דְּבָרָיו הָרַב כְּנֻסַת הַגְּדוּלָּה בְּסִי' תַרע"ב דְּשִׁיעוֹרוֹ שְׁמִינִית הַבֵּיצָה (וְסִיּוֹת) דֵּה־יָנוּ שְׁנֵי דְרָה"ם וְטִינ"ק אֶחָד טִינ"ק הוּא רְבִיעַ הַדְּרָה"ם כְּדוּעַ לָנוּ הַסְּפָרִידִים (פֶּרַעֲנָקִין) וְצִיּוֹן בְּזָכְרָנוּ לְחַיִּים לְעִיּוֹן בְּס' בֵּית דָּוִד דָּף קכ"ג וְלְפִי הַנִּרְאֶה כְּוֹנְתוֹ לְמָה שֶׁפֶתַב בְּשִׁמּוֹ הָרַב שֶׁלְחַן גְּבוּהָ שֶׁהִבִּיא דְּבָרָיו לְמַעֲלָה שׁוֹב נִדְפַס זָכְרָנוּ לְחַיִּים ח"ב וְרִאֲיִתִּי שֶׁפֶתַב בָּאוֹת ב' (אַחַר שֶׁצִּיּוֹן לְמָה שֶׁפֶתַב בְּח"א שֶׁהוּא שְׁנֵי דְרָה"ם וּרְבִיעַ) וְמֵה שֶׁצִּיּוֹנִתִּי שֶׁם לְס' בֵּית דָּוִד שֶׁלְּשֶׁה וְטִינָק אֶחָד (לִיתְנָהוּ לְהַנִּי מִקְלֵי בְּזָכְרָנוּ לְחַיִּים ח"א) טְעוֹת סוּפֵר וְצָרִיף לְהִיּוֹת שְׁנֵי

דרה"ם וְטִינָק אֶחָד וְלֹא הָיָה אֲצִלוֹ בּוֹ בְּפָרָק ס' שֶׁלֹּחַן גְּבוּהַ לְכֵן לֹא רָאָה שְׂפָכֵר הַגִּיטָה כּוֹן שֵׁם וְעוֹד הִבִּיא (בְּזַכְרָנוּ לְחַיִּים) שֶׁהָרַב שֶׁעָפְטֵל בְּסִפְרֵי דְרָף חַיִּים לְמַר בְּרִיָּה דְרַב שְׁנֵי לְוַחֲוֹת הַבְּרִית כְּתִב שֶׁהוּא דְרָאמ"ה אַחַת וְעוֹד מְצָא שֶׁהָרַב שְׁדָה הָאֲרִיץ בְּחֻלְק שְׁלִישֵׁי דְרָף כ"ב סוּף ע"א פְּתַב בְּשֵׁם הָרַב חֲסֵד לְאַבְרָהָם שֶׁהוּא שְׁבַעָה דְרַה"ם וְסִיָּים וְאִין עֲמָדֵי הַסִּפְרֵי הַזֶּה לְרֵאוֹת מְהִיכֵן בָּא לּוֹ שְׁיַעוֹר זֶה וְאִין סִפְק שְׁלֵא רָאוּ הַפּוֹסְקִים הַנּוֹ"ל דְּבַרְי רִיא"ז שְׁבַשְׁלֵטִי הַגְּבוּרִים וְאִילוֹ רָאוּ דְבַרְי לֹא הָיוּ פּוֹתְבִין הַשְּׁיַעוֹרִין הַנּוֹ"ל וְלִדְיִן דְּבַרְי רִיא"ז עֵינְקָר עכ"ל וְכַבֵּר פְּתַבְתִּי לְמַעְלָה שְׁיֵשׁ עוֹד רַבָּנִים דְּסַבְרֵי הֵכִי הַפֶּל בּוֹ וְכַפְתּוֹר וְפָרַח וְחֲסֵד לְאַבְרָהָם וּמְכַל מְקוֹם יֵשׁ לְהַעִיר עֲלָיו דְּנִקְיֵט עֵינְקָר לְדִינָא כְּשִׁיעוֹר הַנּוֹ"ל וְזֶה תְּמַה אַחְרֵי שֶׁרָאָה דְּבַרְי הָרַב בֵּית דּוֹד וְהָרִי מְסִיק דְּאִי אֶפְשָׁר לִיתֵן שְׁיַעוֹר קָצוּב וְהַפֶּל לְפִי הַפְּתִילָה וְכֵן פְּתַב הָרַב שֶׁלֹּחַן גְּבוּהַ כְּנֻ"ל: גַּם הָרַב מְגֹן אַבְרָהָם אַחַר שֶׁהִבִּיא מַה שֶׁכְּתִב בְּשִׁלְטֵי הַגְּבוּרִים דְּהוּא שְׁמִינִית בֵּיצָה סִיָּים וְאָמַר וּבְאַמַּת הַפֶּל לְפִי עוֹבֵי הַפְּתִילָה וְהַגָּאוֹן עֲמוּדֵי אוֹר סִי' מ' פְּתַב שֶׁהָאֲחֻרּוֹנִים תְּפִסּוּ עַל הַמְּגֹן אַבְרָהָם דְּכִינּוֹן דְּאָמְרוּ חַו"ל חֲצִי לֹג שְׁמֹן לְכָל גֵּר שְׁפִיר יֵשׁ לָנוּ לְשָׂאֵר לְפִי עֲרָף זֶה לְחֲצִי שְׁעָה וְכַעֲרָף זֶה תִּהְיֶה הַפְּתִילָה וְכְתִב שְׁמֵ דְבַרְי הַמְּגֹן אַבְרָהָם נְכוּנִים עַל פִּי מַה שֶׁמְתַבָּאֵר מְדַבְרֵי הַתּוֹסְפוֹת בְּמַנְחוֹת דְּרָף פ"ט ד"ה וְשִׁיעוֹרוֹ שֶׁכְּתִבוּ דְבִימוֹת הַקִּיץ עָשׂוּ פְּתִילָה גְּסָה וּבַחֲוֹרָף פְּתִילָה דְּקָה וּמְתַחֲלָה שְׁיַעוֹרוֹ בְּפְתִילָה בִּינוּנִית) דְּעַל פְּרַחֲוִין מַה שֶׁשְׁיַעוֹרוֹ בְּבִינוּנִית אִינוּ מִן הַתּוֹרָה שְׂאֵם כּוֹן הָיָה לְהֵם לְעֲשׂוֹתָהּ כּוֹן גַּם בַּחֲוֹרָף וְלַהוֹסִיף שְׁמֹן דְּהָא מִדַּת הַשְּׁמֹן לֹא נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה וְעַל פְּרַחֲוִין דְּמֵן הַתּוֹרָה אִין שְׁיַעוֹר לֹא לְשְׁמֹן וְלֹא לְפְתִילָה שֶׁכָּל שֶׁהוּא דוֹלֵק אֶפְילוֹ דְּקָה מִן הַדְּקָה קִיָּים מְצוֹת הַדְּלֻקַּת הַגְּרוֹת וְאֵם כּוֹן יָפָה פְּתַב הַמְּגֹן אַבְרָהָם דְּלִגְר חֲנוּכָּה אִין לְדַקְדַּק בְּשִׁיעוֹר הַשְּׁמֹן בְּעוֹבֵי הַפְּתִילָה כִּינּוֹן שְׁגַם בְּמַנּוֹרָה אִין הַשְּׁיַעוֹרִין מִן הַתּוֹרָה עכ"ל וְעוֹד פְּתַב בְּבִיאֹר הַדְּבָרִים בְּזֶה וּבְסִפְרֵים הַנְּמַצָּאִים אֲצִלִּי (מְפָרְשֵׁי הַשְּׁלֹחַן עָרוּף) לֹא רָאִיתִי כְּעַתְּ מִי שֶׁעָרַעַר עַל דְּבַרְי הָרַב מְגֹן אַבְרָהָם וְעַל כָּל פְּנִים עֵינֵינוּ רֹאוֹת שֶׁהָרַב עֲמוּדֵי אוֹר פְּתַב הַנֶּפֶק עַל דְּבַרְי הָרַב מְגֹן אַבְרָהָם דְּהַפֶּל לְפִי הַפְּתִילָה וְכֵן מְתַבָּאֵר מְדַבְרֵי הַרָא"ם שֶׁהִבִּיא הָרַב עָרוּף הַשְּׁלֹחַן בְּרִישׁ סִי' תַרע"ב וְז"ל (אַחַר שֶׁכְּתִב בְּשֵׁם הַשְּׁלֵטִי גְבוּרִים וְכָל כּוֹן שֶׁשְׁיַעוֹר הַשְּׁמֹן הוּא שְׁמִינִית בֵּיצָה) וְהַרָא"ם כְּתִב דְּלֹא נִתְּנוּ שְׁיַעוֹר לְשְׁמֹן דְּבְפְתִילָה גְּסָה צָרִיף יוֹתֵר מִבְּדְקָה אֲבָל בְּמַנּוֹרָה נִקְט שְׁיַעוֹר מְשׁוּם דְּפְתִילוֹת הַמַּנּוֹרָה לֹא הָיוּ יְכוּלוֹת לְהִיּוֹת רַק כְּשִׁיעוֹר פִּיּוֹת הַמַּנּוֹרָה עכ"ל מְתַבָּאֵר דְּבַרְי שֶׁל חֲנוּכָּה הַפֶּל תְּלוּי כְּפִי הַפְּתִילָה וְהַפְּתִילָה תִּהְיֶה מַה שֶׁתִּהְיֶה רַק שְׁיַדְלִיק חֲצִי שְׁעָה וּלְפִי הַנְּרָאָה נְעַלְמוּ דְּבַרְי הַרָא"ם הִלּוּ מְעִינֵי הַרַבָּנִים כְּנֻסַת הַגְּדוּלָה וּבְתִי כְּנֻסוֹת שֶׁכְּתִב בְּשֵׁם כְּנֻסַת הַגְּדוּלָה דְּשִׁיעוֹר הַשְּׁמֹן הוּא שְׁמִינִית בֵּיצָה וְכוּ' וּבְמַגֵּן אַבְרָהָם כְּתִב דְּהַפֶּל לְפִי עוֹבֵי הַפְּתִילָה עכ"ל וְק"ל וְעֵינֵנִתִּי בְּשַׁדִּי הָאֲרִיץ ח"ג דְּרָף כ"ב סוּף ע"א שְׁצִיָּין בְּזַכְרָנוּ לְחַיִּים וְרָאִיתִי שֶׁכְּתִב שֵׁם וְז"ל וְהָכָא בְּגֵר חֲנוּכָה בְּעֵינֵינוּ כְּלִי כָּל דְּהוּא שְׁיַחְזִיק שְׁיַעוֹר הַשְּׁמֹן שֶׁהוּא שְׁבַעָה דְרַה"ם חֲסֵר רְבִיעֵי כְּמוֹ שֶׁכְּתִב הָרַב חֲסֵד לְאַבְרָהָם וְכִינּוֹן שְׂאִינָה עוֹמֵד בְּפִנֵי עֲצָמוֹ אִין לְהַדְלִיק בְּקִלְיַת בְּצִיָּים וְאַגּוּזִים וְכוּ' ע"כ לְעֵינֵינוּ (מַה שֶׁכְּתִב בְּזַכְרָנוּ לְחַיִּים בְּשֵׁמוֹ שְׁבַעָה דְרַה"ם לְחוּמְרָא לֹא דַק) אֲמַנְם נִרְאָה וְדִאִי שֶׁהָרַב שְׁדָה הָאֲרִיץ בְּמַחֲלַת כְּבוֹד תּוֹרָתוֹ לֹא דַק בְּזֶה (מְשׁוּם דְּלֹא לְהֵאִי דִינָא נְחִית) וְהָרִי עֵינֵינוּ הָרֹאוֹת בְּדְבַרְי הָרַב בְּגוּפֵן שְׁלֵהֵן שְׁלֵא כְּתִב שְׁיַעוֹר דְּשְׁבַעָה דְרַה"ם חֲסֵר רְבִיעֵי אֲלֵא לְגְרוֹת הַמַּנּוֹרָה בְּזִמְן הַנֶּס שֶׁמְתַחֲלָה חִילְקוֹ הַשְּׁמֹן לְשִׁמְנָה לִילוֹת בְּכָל לַיְלָה ד' דְרַה"ם וּבְכָל גֵּר שְׁבַעָה דְרַה"ם פְּחוֹת רְבִיעֵי שְׁיַעוֹר שְׁיַדְלִיק שְׁמִינִית הַלִּילָה

אָבֵל לְגַר חֲנוּכָה פֶתֶב מְפֹרָשׁ שֶׁהוּא שְׁמִינִית בִּיצָה לַחֲצֵי שְׁעָה כְּמוֹ שֶׁהֶעֱתַקְתִּי לְמַעַלָּה אֶת דַּב"ק וְס' דָּרָךְ חַיִּים לְמַר בְּרִיָּה דָּרַב שְׁל"ה אֵין אֲצֵלֵי וְאִם מַה שֶּׁפֶתֶב דְּרֵאמ"ה אַחַת.

הוּא מַה שֶּׁאָנוּ קוֹרִים דְּרַה"ם הָא וְדַאי דְּבָרֵי תִימָה הֵם מֵאַחַר שֶׁבְּדַבְרֵי הַקְּדוּמוֹנִים שֶׁלְטִי הַגְּבוּרִים וְכָל בּוֹ וְכַפְתּוֹר וְפָרַח מְפֹרָשׁ שֶׁהוּא שְׁמִינִית בִּיצָה וּבִיצָה הִיא ח"י דְּרַה"ם לְכֹן אֲנִי אוֹמֵר שְׁדַרְה"ם לְחֹד וְדְרֵאמ"ה לְחֹד מִי שֶׁנִּמְצָא אֲצֵלוֹ סֶפֶר הַתּוֹרָה הִנֵּה יִשְׁפִּיל בְּכּוֹנְתּוֹ: וְמַה שֶּׁפֶתֶב הֵרֵא"ם דְּפִתִּילוֹת הַמְּנוּרָה הִיוּ רַק כְּשִׁיעוֹר פִּיּוֹת הַמְּנוּרָה וּמִתְבָּאָר שֶׁסּוֹבֵר שֶׁהִפְתִּילוֹת הִיוּ שְׁוֹת בְּכָל זְמַן הִנֵּה אֵין מְצוּי אֲצֵלֵי סֶפֶר הֵרֵא"ם עַל הַסֵּמ"ג (שֶׁלְפִי הַנְּרָאָה בְּבִיאורוֹ לְסֵמ"ג הוּא שֶׁפֶתֶב כּוֹן) לְרֵאוֹת אִם הַזְכִּיר דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת בְּמִנְחוֹת דָּךְ פ"ט ד"ה וְשִׁיעוֹר עַל פִּי דְּבָרֵי הִירוּשָׁלַיִם שֶׁאֲמָרוּ דְּבִקְיָן הִיוּ עוֹשִׂים פִּתִּילָה גֹסָה וּבַחֲנוּךְ פִּתִּילָה דְקָה וּמִיָּהוּ כְּשִׁיעוֹרוֹ בְּתַחֲלָה שִׁיעוֹרוֹ בְּפִתִּילָה בִּינוּנִית עֵינָן לְהִרְבּ תּוֹסְפֵת יוֹם טוֹב בְּפָרֶק ט' דְּמִנְחוֹת מִשְׁנֵה ג' (בַּד"ה מְחֲצֵי לֹג) וְשֶׁכֵּן פֶתֶב הֵרַמְבַּ"ם דֶּהֲשִׁיעוֹר בְּפִתִּילָה בִּינוּנִית עִ"ש וְלְהִרְבּ מְחֲצִית הַשָּׁקֶל עַל דְּבָרֵי הֵרַב מִגֵּן אַבְרָהָם הַנָּ"ל וּבְשׁו"ת עֲמוּדֵי אוֹר הַנָּ"ל: ג') אִם מוֹתֵר לְהַדְלִיק גַּר חֲנוּכָה בְּשֶׁמֶן שְׁרִיפָה (שֶׁמֶן תְּרוּמָה וְשֶׁמֶן טָמֵא) הִנֵּה בְּהִגָּהוֹת הֵרַב מוֹהַר"ץ הִירֵשׁ חִיּוֹת לְשַׁבֵּת עַל דָּךְ כ"א ע"א (בְּהִגָּהוֹת הַנָּ"ל נִסְמַן בְּטַעוֹת דָּךְ כ"ו וְגַם הוֹבָאוּ דְּבָרִים אֵלוֹ אַחַר הַחִידוּשִׁים לְדָךְ כ"ה) עַל מַה שֶּׁאֲמַר רַב הוּנָא פִּתִּילוֹת וְשֶׁמֶן שֶׁאֲמָרוּ חֲכָמִים אֵין מְדַלִּיקִין בְּשַׁבֵּת אֵין מְדַלִּיקִין בְּחֲנוּכָה פֶתֶב וְז"ל עֵינָן פְּנִי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁהִקְשָׁה בְּשֶׁמֶן שְׁרִפָה מֵאֵי אֵיכָא לְמִימַר וְהִנֵּה בְּש"ס דָּךְ כ"ג אֲמָרוּ הַטַּעַם שֶׁאֵין מְדַלִּיקִין בְּשֶׁמֶן שְׁרִיפָה מִשּׁוּם שֶׁמְצָוָה עָלָיו לְבַעֲרוֹ גְּזֵרָה שְׁמָא יִטָּה וּפִירֵשׁ רַש"י פִּינּוֹן דְּשֶׁמֶן שְׁרִפָה הוּא וְחוֹשֵׁשׁ שְׁמָא יָבֵא לְאַכְלָה מִשּׁוּם הֵכִי יִטָּה כְּדֵי שִׁיתְּבַעַר מֵהַר וּלְכַאוּרָה קֹשָׁה אִם כֵּן אֵיךְ שָׂרִי לְהַדְלִיק גַּר חֲנוּכָה בְּשַׁבֵּת אִף בְּשֶׁמֶן טוֹב וְהִרֵי שֶׁמֶן שֶׁבְּנֵר אֲסוּר בְּהִנְאָה דֶּהוֹקְצָה לְמַצּוֹתוֹ וְאִם כֵּן נִיחּוּשׁ שִׁיטָּה כְּדֵי שִׁיתְּבַעַר מֵהַר וְצָרִיךְ לוֹמַר דְּבָכֵל הַדְּלָקַת גַּר חֲנוּכָה לֹא גְזֵרוּ כְּדֵאֲמַרְיָנָן בְּפִסְחִים דָּךְ יו"ד ע"ב הוּא עֲצָמוֹ מְחֻזָּר עָלָיו לְשׁוֹרְפוֹ לֹא גְזֵרִינָן שְׁמָא יֵאכֵל הֵכִי נָמִי לֹא שִׁינִיךְ כָּאֵן שְׁמָא יִטָּה דְכָל עֵינָן מְחֻזָּר לְקַנְיִים מְצוֹת גַּר חֲנוּכָה וְכִינּוֹן דְּקַנְיָמָא לֹן כְּבִתָּה זְקוּק לָהּ (לֹא דוֹקָא אֵלָא כְּלוּמַר פִּינּוֹן דְּסִבְרָא לִיָּה לְרַב הוּנָא כְּבִתָּה זְקוּק לָהּ וְכֵן הִיא פּוֹנְתָה בְּמָה שֶׁפֶתֶב לְהֵלֹן וְאֲנִי קַנְיָמָא לֹן כְּבִתָּה זְקוּק לָהּ) וְצָרִיךְ שִׁידְלִיק כְּשִׁיעוֹר וְאִם יִתְּבַעַר מֵהַר לֹא יִדְלִיק כְּשִׁיעוֹר וְזֶה דוֹקָא בְּסִתְּמֵ שֶׁמֶן אֲבָל בְּשֶׁמֶן שְׁרִפָה פִּינּוֹן דִּישׁ עוֹד אֵיִסוּר אֲכִילָה דְשֶׁמֶן שְׁרִפָה וְהוּא אֵיִסוּר אַחַר שִׁינִיךְ שְׁמָא יִשְׁפַח פִּינּוֹן דְּאֵיכָא עוֹד אֵיִסוּר בְּשֶׁמֶן שְׁרִפָה וְיָבֵא לְשַׁפּוֹחַ אֶת הָאֵיִסוּר עַל יְדֵי מְצוֹת הַדְּלָקַת גַּר חֲנוּכָה וְאִם כֵּן שׁוֹב בְּחוּל אֲסוּר לְהַדְלִיק בְּשֶׁמֶן שְׁרִפָה מִשּׁוּם דְּמַחְזִיר עָלָיו לְשַׁרְפוֹ וְיָבֵא לְהַטּוֹת וְלֹא יִדְלִיק כְּשִׁיעוֹר וְאֲנִי קַנְיָמָא לֹן כְּבִתָּה זְקוּק לָהּ וּבְזֶה מִיּוֹשֵׁב קוֹשִׁית הַתּוֹסְפוֹת דְלָמָּה לִיָּה טַעְמָא דְמוֹתֵר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְאוּרָה דִּילְמָא אֲסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְאוּרָה וְרַק דְּסִבְרָא לִיָּה כְּבִתָּה זְקוּק לָהּ וְשֶׁמֶן אֵלוֹ לֹא יִדְלִיקוּ כְּשִׁיעוֹר מִשּׁוּם דְשֶׁמֶן גְּרוּעִין הֵם אֲבָל לְפִי מַה שֶּׁפֶתֶבְתִּי נִיחָא דְצָרִיךְ לְהַדְלִיק דְמוֹתֵר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְאוּרָה מִשּׁוּם שֶׁמֶן שְׁרִפָה שֶׁהוּא שְׁמֵן טוֹב וְלֹא יְכַבֵּה מֵאֵלָיו וְאִם אֲסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְאוּרָה לָמָּה אֲסוּר בְּשֶׁמֶן שְׁרִפָה כְּקוֹשִׁית הַפְּנִי יְהוֹשֻׁעַ אֲבָל אֵי אֲמַרְיָנָן מוֹתֵר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְאוּרָה שׁוֹב שִׁינִיךְ בְּחוּל גַּם כֵּן שִׁיטָּה כְּדֵי שִׁיתְּבַעַר מֵהַר וְלֹא יִדְלִיק כְּשִׁיעוֹר עַכ"ל: וּבְחִידוּשֵׁי לְשַׁבֵּת פֶתֶבְתִּי לִיִּישֵׁב קוֹשִׁית הַגָּאוֹן פְּנִי יְהוֹשֻׁעַ הַנָּ"ל וְגַם מַה שֶּׁהִקְשָׁה הַגָּאוֹן מוֹהַר"ץ הִירֵשׁ חִיּוֹת בְּהִגָּהוֹתָיו לְשַׁבֵּת דָּךְ כ"ה סוּף ע"ב (אֲמַאי דְתַנִּי ר' שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אֵין מְדַלִּיקִין בְּצָרִי וְאֲמַר.

רבה טעמא מתוך שריחו נודף גזרה שמה יסתפק ממנו) וז"ל ולפי מה דאמרין דכל השמנים שאסורים בשבת הוא הדין לתנופה הנה גם בצרי אף על גב דבחול ליכא חשש דמסתפק ממנו ויהיה חייב משום מכבה אכן קיימא לו דגר תנופה שהוקצה למצותו אסור בהנאה ושייך חשש שמה יסתפק ויהיה מהאסור אכן על מה שאמרו לעיל דאסור להדליק בעטרון מפני שריחו רע גזרה שמה יסתפק ויניחנה ויצא ובתנופה אשר היה מדליקין מבחוץ לא ידעתי מדוע יאסר להדליק בעטרון לגר תנופה וצ"ע עכ"ל והנה מאי דקשיא ליה בעטרון טפי מצרי אינו מוכן לכאורה דכיון דאסור ההדלקה בצרי בשבת הוא משום שריחו נודף ונהרי בתנופה שמדליק בחוץ ובעל הבית עומד בפנים לא יהא ריחו נודף ולא יבא להסתפק ממנו ולמה יאסר להדליק בצרי בתנופה וצריף לומר שסובר הרב שיש לחוש שמה יסתפק ממנו בשעת הדלקה (אף שנה דוחק פי הוא חששא רחוקה) ולעיקר קושיתו כתבתי שם דנראה דגם מאן דאמר דשמנים שאסור להדליק בשבת אסור להדליק בתנופה מודה בשמן צרי דאף דאסור להדליק בשבת משום שמה יסתפק ממנו לא אסרו אלא בדבר שיש לחוש שיבא לידי חיוב חטאת דהוי מכבה כדתניא המסתפק משמן שבו חייב משום מכבה אבל בגר תנופה דאף אי נימא דאיכא למיחש שמה יסתפק כיון דאף אם יסתפק ליכא אלא אסור דרבנן לא אסרו ומה שאמרו דשמנים שאסור בשבת אסור בתנופה היינו בשמנים שפסולם משום שאין נמשכין אחר הפתילה וסובר דכבתה זקוק לה לא כן היכא דפסוליהו משום איזה גזרה דבכי הא אי לא שייכא הדין גזרה בגר תנופה לא אסרו להדליק בהם ועוד נראה דכשאמר רב הונא שמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהם בשבת אין מדליקין בהם בתנופה האי פללא ליתיה אלא בהנהו שמנים השנויים במשנתנו אבל הא דצרי דברייתא היא ור' שמעון בן אלעזר תני לה אוילי לא שמיע ליה לרב הונא כלל ולא מצי יהיב פללא אלא במידי דשנוי במשנה וידוע לכל אבל בברייתות אפשר שסובר שיש שמנים שנויים באיזו ברייתא דאסורים בשבת ומותרים בתנופה וכעין זה כתבו הראשונים במאי דכיל שמואל כל פטורי שבת פטור אבל אסור דאינו אלא לפטורים השנויים במשנה כמו שכתבתי במכתב לחזקיא בכתבה מקומות (פרשום במפתחות הספר) וגם בעניינים אחרים משתמשים הראשונים בסברא זו ואי הכי לא נפלאת היא לומר כן גם על דברי רב הונא ותירוץ זה לא יגהה מזור לקושית הגאון פני יהושע וכתבתי ליישב שתייהן בהדא מחתא על פי מה שכתבתי דלא אמר רב הונא דשמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהם בשבת אין מדליקין בתנופה אלא בשמנים שפסולם משום שאין נמשכין אחר הפתילה ומשום דסבר כבתה זקוק לה אבל בשמן שריפה דטעמי דפסול דידיה בשבת הוא מטעמים אחרים שנאמרו בש"ס דף כ"ג ע"ב ואין טעם הפסול משום שאין נמשכין אחר הפתילה על זה לא אמר רב הונא ומודה רב הונא שפיון שאין הטעמים שייכים בתנופה מותר להדליק בשמן שריפה בתנופה וחילוק זה מדברי רבותינו האחרונים הוא נלמד שכתבו כן מפני דין הדלקה בדבר שאינו ראוי למלאכת שמים עיין בשו"ת בית שלמה א"ח סי' ח"ק ובתורת חסד לגאון בדורנו יצ"ו בסי' ס' והבאתי תנור דב"ק בקונטרס הפללים במערכת הלמד אות פ"א (עיין לקמן אות י"ד שהבאתי שם מה שכתוב במערכה הנ"ל): והנה מדברי הרב מוהר"ץ הנ"ל מתבאר שסובר שאסור להדליק בשמן שריפה בתנופה ויש לתמוה עליו שלא זכר שהרמב"ם בפרק אחד עשר מהלכות תרומות דין י"א פתב מפני דמי שאין

לו שָׁמַן חוֹלִין לְהַדְלִיק גַּר חֲנוּכָּה מִן הַדְּלִיק בְּשֵׁמֶן שְׂרֵפָה וְהוּא מִהִירוּשְׁלָמִי דְתַרּוּמוֹת פִּינְעוּיִין שֵׁם וְדוּחַק לֹאמַר דְּאִין לוֹ שְׂאֵנִי וְצָרִיף לֹאמַר שְׂסוּבֵר הֶרֶב דְּדוּקָא לְרַב הוּנָא הוּא דְּאִין מְדַלְיָקִין בְּשֵׁמֶן שְׂרֵפָה כְּשֵׁם שְׂאִין מְדַלְיָקִין בְּשֵׁמֶן שְׂרֵפָה וְהַרְמַב"ם פִּסְקָא דְּמְדַלְיָקִין בְּשֵׁמֶן שְׂרֵפָה לְפִי מַאי דְּקִיָּמָא לֵן דְּפִתְלוֹת וְשִׁמְנִים שְׂאִין מְדַלְיָקִין בְּהֵם בְּשַׁבַּת וְהַרְמַב"ם פִּסְקָא דְּמְדַלְיָקִין בְּשֵׁמֶן שְׂרֵפָה לְפִי מַאי דְּקִיָּמָא לֵן דְּפִתְלוֹת וְשִׁמְנִים שְׂאִין מְדַלְיָקִין בְּהֵם בְּשַׁבַּת מִן הַדְּלִיק בְּהֵם בְּחֲנוּכָּה דְּכִמוּ כֵּן נִמְי מִן הַדְּלִיק בְּשֵׁמֶן שְׂרֵפָה בְּחֲנוּכָּה אִף מִדְּבָרֵי הַרְשֵׁב"א בְּחִידוּשָׁיו לְשַׁבַּת עַל דְּרַף כ"ג ע"ב הֵבִיא דְּבָרָיו הֶרֶב מִטָּה אֲהָרֹן בְּמַעֲרַכַת הַתִּי"ו דְּרַף ד"ש (ד"ה וְכֵן) גַּבִּי מַאי דְּפִלְגִי בְּטַעְמָא דְּתַנּוּ וְלֹא בְּשֵׁמֶן שְׂרֵפָה דְּרַבָּה אָמַר גְּזֵרָה שְׂמָא יִטָּה וּבִיּוֹם טוֹב נִמְי אָסוּר אִטּוּ שַׁבַּת וְרַב חֲסֵדָא אָמַר לְשֵׁמָא יִטָּה לֹא חִיָּיְשִׁינָן אֲלָא מוֹקִי מִתְנִיתִין בִּיּוֹם טוֹב שְׁחַל לְהִיּוֹת בְּעָרֵב שַׁבַּת וּמִשּׁוּם שְׂאִין שׁוֹרְפִין קְדָשִׁים בִּיּוֹם טוֹב עַל זֶה כְּתוּב בְּשֵׁם הֶרֶב דְּמָה שְׁהַכְּנִיס הַש"ס הֵךְ פִּיִּסְקָא דְּוֹלָא בְּשֵׁמֶן שְׂרֵפָה בְּאַמְצַע דִּינֵי חֲנוּכָּה מִשּׁוּם דְּשִׁינֵף לְחֲנוּכָּה בְּשַׁבַּת חֲנוּכָּה אֲלִיבָא דְּרַבָּה עִי"ש מִשְׁמַע דְּגַם לְרַבָּה אִינוּ אָסוּר בְּחֲנוּכָּה אֲלָא בְּשַׁבַּת דְּחֲנוּכָּה אֲבָל לֹא בְּחוּל דְּלֹא כְּמוֹ שְׁהַמְצִיא הֶרֶב מוֹהֲרָצָה"ח דְּלְטַעְמָא דְּשֵׁמָא יִטָּה גַּם בְּחוּל דְּחֲנוּכָּה אָסוּר וּמָה שְׁפִתְבִּתִּי לְמַעְלָה דְּמָה שְׂאֵמַר רַב הוּנָא פִּתְלוֹת וְשִׁמְנִים שְׂאִין מְדַלְיָקִין בְּהֵם בְּשַׁבַּת וְכו' אִינוּ אֲלָא לְשִׁמְנִים שְׁפִיִסוּלִים מִשּׁוּם שְׂאִין נִמְשַׁכִּין אַחַר הַפִּתְיָלָה הֵנָּה עֲתָה רְאִיתִי לְרַבִּינוּ מוֹהֲרִימ"ט בְּחִידוּשָׁיו לְשַׁבַּת שַׁבַּת וְז"ל וְאִם תֹּאמַר וְהָא שְׁמֹן שְׂרֵפָה בְּכֻלָּל שְׁמְנִים הָאָסוּרִים מִחֲשִׁיב וְטַעְמָא מְפָרֵשׁ בְּגִמְרָא מִתּוֹךְ שְׁמִצָּה עָלָיו לְבַעֲרוּ גְזֵרָה שְׂמָא יִטָּה וּבְחֲנוּכָּה בְּחוּל לֹא שִׁינֵף הָאִי טַעְמָא וְיִישׁ לֹאמַר דְּאַפְתִּילוֹת וְשִׁמְנִים שְׂאִין מְדַלְיָקִין בְּשַׁבַּת דְּוֹקָא קְאָמַר דְּטַעְמָא לְפִי שְׂאִין מְדַלְיָקִין יָפָה אֲבָל שְׁמֹן שְׂרֵפָה אֲפִילוּ בִּיּוֹם טוֹב נִמְשַׁכִּין כְּדִקְתָּנִי סִיפָא שְׂאִין שׁוֹרְפִין קְדָשִׁים בִּיּוֹם טוֹב וּמְצִאתִי בִירוּשְׁלָמִי סוּף תַּרּוּמוֹת מִי שְׂאִין לוֹ שְׁמֹן חוֹלִין מְדַלְיָקִין בְּשֵׁמֶן שְׂרֵפָה בְּחֲנוּכָּה וְכו' וּבִישְׂרָאֵל מִיַּיְרִי דְּמִיָּתִי לָהּ אִמְתַּנִּיתִין דְּמְדַלְיָקִין בְּבִתִּי כְּנִסְיוֹת בְּשֵׁמֶן שְׂרֵפָה עַכ"ל הָרִי דְּפִשְׁטָא לִיהַ דְּמִן הַדְּלִיק גַּר חֲנוּכָּה בְּחוּל בְּשֵׁמֶן שְׂרֵפָה וּמָה שְׂאֵמַר פִּתְלוֹת וְשִׁמְנִים וְכו' קָאִי אֲפִיִסוּלִים דְּמִשּׁוּם שְׂאִין מְדַלְיָקִין יָפָה דְּוֹקָא וְחִידוּשׁ הוּא שְׂלֵא הַזְּכִיר דְּבָרֵי הַרְמַב"ם בְּהַלְכוֹת תַּרּוּמוֹת הַנ"ל וְעַל פִּי דְּבָרֵי מֶרֶן מוֹהֲרִימ"ט הַנ"ל יִישׁ לְהַכְרִיחַ לְדַעַת הַרְשֵׁב"א דְּשֵׁמֶן צְוָרִי מִן הַדְּלִיק בְּחֲנוּכָּה וְכִי קְאָמַר רַב הוּנָא שְׁמְנִים שְׂאִין מְדַלְיָקִין בְּשַׁבַּת אִין מְדַלְיָקִין בְּחֲנוּכָּה אִין צְוָרִי בְּכֻלָּל וְהוּא שְׂרֵפָה לְהֶרֶב שְׂדָה יִצְחָק בְּחִידוּשָׁיו לְשַׁבַּת עַל דְּבָרֵי הַתּוֹס' בַּד' כ"ו ד"ה וְלִימָא שַׁבַּת וְז"ל תּוֹסְפוֹת בַּד"ה וְלִימָא מֶר מְפָנִי שְׁהוּא עָף וִיחָא בְּהוּל עַל מְמוֹנֵי וְיָבֵא לְכַבוֹת וְתִימָא דְּהָנָה לִיהַ לְמִימַר אֲפִילוּ בְּחוּל נִמְי לִיתְסַר עַכ"ל קוֹשְׁיָתָן הִיא לְפִי פִירוּשָׁם דְּכּוֹנֵנַת אַבְיִי בְּאוּמְרוֹ מְפָנִי שְׁהוּא עָף רְצָה לֹאמַר וִיחָא בְּהוּל עַל מְמוֹנֵי וְיָבֵא לְכַבוֹת דְּהָכִי מִשְׁמַע דְּאִיָּרִי דְּוֹקָא בְּשַׁבַּת אֲבָל מְפִירוּשׁ רַש"י מִשְׁמַע דְּפָרִיף סְתָמָא בִּין בְּחוּל בִּין בְּשַׁבַּת שַׁבַּת שְׁהוּא עָף וְנִדְבָק בְּכוֹתְלֵי הַבַּיִת וּמְדַלְיָק אֶת הַבַּיִת וְהַרְשֵׁב"א תִּירָץ דְּהָכִי קְאָמַר לִיהַ וְלִימָא מֶר מְפָנִי שְׁהוּא עָף וְאִין מְדַלְיָקִין בּוֹ כְּלָל קְאָמַר דְּהָא לֹא קְתָנִי אִין מְדַלְיָקִין בְּצָרִי בְּשַׁבַּת אֲלָא סְתָמָא וְיִישׁ בְּמִשְׁמַע שְׂאִין מְדַלְיָקִין בּוֹ כְּלָל אָמַר לִיהַ חֲדָא וְעוּד קְאָמִינָא חֲדָא מְפָנִי שְׁהוּא עָף וְאֲפִילוּ בְּחוּל אָסוּר וְעוּד יִישׁ אִסוּר נוֹסֵף בְּשַׁבַּת מְפָנִי שְׁמִסְתַּפֵּק מְמוֹנֵי עַכ"ל הָרִי דְּלַהֲרַשְׁב"א אִין מְדַלְיָקִין בְּצָרִי אִף רַב הוּנָא אֲלָא לְשִׁמְנִים שְׂאִין אָסוּר לְהַדְלִיק בְּהֵן אֲלָא בְּשַׁבַּת אִם כֵּן צָרִי לֹא נִמְשַׁכִּין לְגַר חֲנוּכָּה מִשּׁוּם מְצַנֵּת הַדְּלָקַת גַּר חֲנוּכָּה וְלֹא נְכַלֵּל זֶה בְּכֻלָּל מָה שְׂאֵמַר שְׁמְנִים שְׂאֵסוּרוֹ חֲקָמִים בְּשַׁבַּת אִין מְדַלְיָקִין בְּחֲנוּכָּה אֲלָא שְׂאִין מְדַלְיָקִין בְּצָרִי בְּחוּל מְפָנִי

שהוא עף ובשבת מתוך שריחו נודף: ודרך אגב אודיע צערי על מה שראיתי למרן הבית יוסף בא"ח סי' סד"ר (על מה שכתב רבינו הטור דאין מדליקין בצרי מפני שריחו נודף ושמה יסתפק ממנו) וזה לשונו ורבינו לא כתב טעם דמפני שהוא עף לפי שאינו ענין לשבת דמשום הכי לא הזכירו רבא גם כן ומפני כך לא כתב גם כן הא דתנא אין מדליקין בגפוט לבן בחול ואין צריף לומר בשבת מפני שהוא עף אף על פי שכתבוהו בצרי אף בחול ואם כן לפי מה שכתב מרן מוהרימ"ט דלא אמר הרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפרק חמישי עכ"ל ותמיה לי היכי פשיטא ליה דאינו ענין לשבת והלא מפני שכתב בתוספות שהוא ענין לשבת שהרי כתבו שיהא בהול על ממונו ויבא לכבות ועמד להם בתמיה למה לא אמרו שאסור אף בחול ואף שלפי מה שפירש הרשב"א אין זה ענין לשבת לחוד אלא גם בחול אסור ויתכן שכן סובר רבינו הטור וכן פירש הרב בית חדש דברי הגמרא (לדעת רבינו הטור וכינוהו דעתו לדברי הרשב"א הנ"ל) ונ"ל ורבינו לא כתב לטעם מפני שהוא עף לפי שהוא מפרש חדא ועוד קאמר דהכי פירושו ודאי איכא חדא טעמא מפני שהוא עף שאין להדליק בו אפילו בחול אלא דבשבת איכא עוד טעמא דאסור משום שמה יסתפק דמשום הכי לא הזכיר רבא אלא הך טעמא דאית ביה אסור שבת עכ"ל מכל מקום לא היה למרן הבית יוסף לכתוב כמדובר על הידוע שאינו ענין לשבת מאחר שהתוספות לא פירשו כן והיה לו לכתוב בסיגנון לשון הרב בית חדש אלא שגם זה דוחק לדעתי הקצרה דמסתמא דרכו של רבינו הטור להיות נמשך אחר פירוש רש"י ותוספות ובפירוש רש"י לא הזכיר חול והתוספות כתבו בפירוש שהוא טעם לשבת ומסתמא הבינו כן גם בפירוש רש"י ואם אין דעתו לפרש כן היה לו לכתוב בפירוש: ודאמתא עלה אם מותר להדליק גר חנוכה בשמן שרפה הנה הרב מטה אהרן בחלק שני כלל קמ"ג דף ש"ג ע"ג (אחר שהביא סוגית הש"ס בטעמא דאין מדליקין בשמן שרפה דרבה אמר מתוך שמצנה לבערו גזרינן שמה יטה ורב חסדא מוקי מתניתין ביום טוב שחל בערב שבת) כתב דהרשב"א בחידושיו כתב דקיימא לן כרב חסדא דמתניתין ביום טוב שחל בערב שבת עסיקין אבל בשבת דעלמא מותר דלשמה יטה לא חיישינן והיא גזרה חלושה והיינו משום דתנא מסייע לרב חסדא דבשבת מותר וברור שכן דעת כל הפוסקים שכתבו כל פיסולי שמנים דאין מדליקין בשבת והשמיטו שמן שרפה והיינו משום דסברי דהלכה כרב חסדא וכן הרמב"ם בפירוש המשנה מפרש לה למתניתין כרב חסדא וגם הר"ם פירש למתניתין כרב חסדא (נראה דתיבת ר"ם היא טעות סופר וצריף להיות לר"ע והוא ראשי תיבות רבינו עובדיה שכן פירש רבינו עובדיה דמתניתין ביום טוב שחל בערב שבת) והביא דבירושלמי איכא מימרא דאליבא דרב חסדא אסור להדליק בשמן שרפה גם בשבת דעלמא משום שרפת קדשים בשבת אף שנשרפת מאליה בשבת וכתב דלא קיימא לן הכי ושוב הביא שהרדב"ז בחידושיו על הרמב"ם פרק י"א מהלכות תרומות הלכה י"ט (על מה שכתב הרמב"ם מי שאין לו שמן להדליק גר חנוכה מדליק שמן שרפה שלא ברשות פהו) כתב ונראה לי דבשבת של חנוכה אין מדליקין שמן שרפה דאין שורפין קדשים בשבת דלא צדיף מנר ביתו ותנו אין מדליקין בשמן שרפה ותמה עליו דהא לרב חסדא דקיימא לן כנותיה מותר להדליק בשבת דעלמא וכן בגר חנוכה מותר גם בשבת וסיים שדברי הרדב"ז נפלאו ממנו וכתב עוד דאף דלרבה דאמר גזרה שמה יטה אסור להדליק בשמן שרפה בשבת דחנוכה וכן שכתב מפני שכתב הרשב"א

בחינוכיו אליבא דרבה מכל מקום אנו לא קנינא לן אלא פרב חסדא ומותר בשבת
דחננפה ודברי הרשב"ז לא זכיתי להבינם עכ"ל: והרב לשון לימודים בחלק יו"ד סי' ד'
דף ו' ע"ד בהדי דקעסיק בדין חמאה שנאסרה משום פשר בחלב וכתב להוכיח דאין
מדליקין בה גר חננפה משום דמיכתת שיעורה כתב ואין להקשות מדאמר רב בשבת דף
כ"א פתילות ושמינים שאין מדליקין בהן בשבת מדליקין בחננפה בין בחול בין בשבת
והא שמן שרפה אחד מהשמינים שאין מדליקין בהם בשבת וקאמר דמדליקין בהם
בחננפה אף על גב דתרומה טמאה לשריפה קנינא ולא אמרינן דמיכתת שיעורה (ושקיל
וטרי קצת בטעמים שנאמרו בדין שמן שרפה וסיים לנישב ונ"ל) דאפשר דמעולם לא
התיר רב להדליק בשמן שרפה והוא מוכרח בלא ימנע אי סבירא ליה לרב דטעמא דשמן
שרפה שמה יטה אם כן בשבת דחננפה נדאי אסור ואי סבירא ליה פרב חסדא דמתניתין
ביום טוב שחל בערב שבת אם כן בשבת דעלמא שרי ואינו בכלל שמינים שאסרו חכמים
להדליק בשבת אלא נדאי דאשאר שמינים קאי ואף שיש לדחות זה מכל מקום כיון דפשט
מילתיה דרב הוא דאיירי בשאר שמינים מי מכריחנינו לומר דאיירי נמי בשמן שרפה אלא
לעולם סבירא ליה דשמן שרפה אף על פי שמוותר להדליק בשבת אסור להדליק בחננפה
אף בחול משום דבעינו שיעורא שתדליק חצי שעה וכיון דאסור בהנאה מיכתת שיעוריה
עכ"ל וכתב פן להכריח שלא פדעת הרב שער אפרים שכתב להתיר חמאה שנאסרה
משום פשר בחלב להדליק ממנה גר חננפה ואיהו סבר דאסורה משום דמיכתת שיעורא
עי"ש ותמיה לי שנראה שנעלמו מעיני קדשו מה שאמרו בירושלמי דתרומות ופסק פן
הרמב"ם דמוותר להדליק בחננפה בשמן שרפה ואף למה שהביא הרב מטה אהרן הג"ל
בשם הרשב"ז דבשבת של חננפה אסור מכל מקום בחול מיהא מודה דשרי וליכא משום
מיכתת שיעורא ומה שהכריח שאין שמן שרפה בכלל דברי רב דאי סבירא ליה פרבה
הרי לרבה אסור בשבת של חננפה וכו' הנה אמת דלרבה אסור בשבת דחננפה וכדכתב
הרב מטה אהרן בשם הרשב"א והרב מכל מקום מדבריהם למדנו דלרבה נמי אינו אסור
אלא בשבת דחננפה אבל בחול מותר ולא אמרינן פתוטי מיכתת שיעוריה וכבר הבאתי
דברי הרב מוהרימ"ט דמתבאר שסובר דבחול דחננפה מותר להדליק בשמן שרפה
ילדין מותר להדליק בשמן שרפה גם לשבת דחננפה בערב שבת לפום מאי דקנינא לן
פאוקמתא דרב חסדא דמתניתין דלא בשמן שרפה ביום טוב שחל בערב שבת מיירי
וכדכתב הרב מטה אהרן וכן ראיתי בספר ראש יוסף למס' שבת להגאון פרי מגדים
שפסוגיא דדף כ"ד ע"א ובד"ה פתב) הביא דברי הרשב"א בשם רבו כמה שהכניס הש"ס
הך פיסקא באמצע הלכות חננפה כנו"ל וסיים וילדין מותר להדליק בגר חננפה שמן
שרפה דלא חיישינן שמה יטה ואפילו בערב שבת פדאמרן עכ"ל וכן דברי הרב לשון
לימודים בזה צריכים עיון לדעתי הקצרה: והנה מה שכתוב למעלה בענין זה הנה פתוב
אצלי מזמן רב (כמו שרמזתי לזה בחלק דברי חכמים בסי' מ"ו אות ד') ושוב השגתי
ספר ראש יוסף (להגאון פרי מגדים) על מסכת שבת וראיתי שפסוגיא דדף כ"ו ע"א
כתב (בד"ה ונהוי יודע) שמדברי הרמב"ם בפירק י"א מהלכות תרומות מוכח דדוקא
כשאין לו שמן אחר מותר להדליק שמן שרפה הא יש לו שמן אחר אסור והוא
מהירושלמי והקשה כמה ראיה מהירושלמי דסובר מותר להשתמש לאורה לכן ביש שמן
אחר אסור אבל להרמב"ם דפסק אסור להשתמש לאורה אם כן אף יש לו אחר לישתרי

דמצות לאו ליהנות ניתנו וכתב דמזה מוכח פשיטת הר"ן"ה דמצות דרבנן ליהנות ניתנו שוב ראה שהגאון פני יהושע פתב דתרומה טמאה אסור להפסידה ואם פן יש לומר דאסור זה הוא מדרבנן ואסור רק ביש לו שמן אבל באין לו אחר לא גזרו במקום מצוה ותורף דברי הגאון פני יהושע ראיתים בס' עץ הדעת טוב (שהשגתי מקרוב) בסוגיא דשבת ד' כ"א שהביא קושית המפרשים במאי דאמר רב הונא שמונים שאמרו אין מדליקין בשבת אין מדליקין בחנוכה דהא איפא שמן שרפה וכו' ובמשנה למלה פרק ג' מהלכות תרומות פתב דאפשר דבחול תישינו פינו דמותר להשתמש לאורה דילמא אתי לאיסתפוקי מינה אף בפני יהושע פתב דלמאן דאמר אסור להשתמש לאורה אינו רשאי להדליק בשמן שרפה דמביאו לבית הפיסול שהרי מותר השמן עושה לו מדורה ושורפו ואסור להפסיד שמן תרומה והרב המחבר פתב דלכאורה אין זה מספיק שהרי יכול להדליק בשמן שרפה ולא תן בה אלא פשיעור הצריף ולכן פתב דלמאן דאמר אסור להשתמש לאורה גם בשעה שדולקות למצוה הני מפסיד להשמן שרפה דשלה יהא בעינו בתרומה ונהרי אסור ליהנות בה שום הנאה ונהנאה דקיום המצוה לא הני הנאה דמצות לאו ליהנות ניתנו ובעינו הנאה דתשמיש ממש (ולא זכר שר שיטת הר"ן"ה דמצות דרבנן ליהנות ניתנו ולשיטתו נסתרה דרפ"ו) ועוד האריף שם בעניינים אלו וביאר יפה שאין שייך בשמן שרפה דין פתותי מכתת שיעוריה דלא אמרינו הכי אלא בדברים שיש להם שיעור לחשיבות פשיעורין לטומאה וכדומה אבל בחנוכה אין שיעור לשמן רק שתהא דולקת חצי שעה וכל שדולקת זמן זה לא שייך לומר פתותי מכתת ונהאריף שם בעניינים אלו ולא איסתיעא לי פעת להתיישב בדב"ק: אף את זה אגיד שראיתי בשו"ת הגאון רמ"ץ בסי' נ' שהביא מה שכתב הגאון שער אפרים לאסור משום פתותי מכתת שיעוריה וכתב שבתשובת שב יעקב סי' נ' תפס עליו דבגר חנוכה לא הקפידו כי אם שידליק חצי שעה לפרסם הגס ומה בכך דמכתת שיעוריה מכל מקום דלק חצי שעה ונתפרסם הגס ואין זה דומה לשופר ולולב שצריף שיעור מן התורה וכתב על דבריו דבמנורה הקפידה התורה על השיעור פדכתב הר"ן בריש פרק שני דשבת דגר חנוכה תקנו דומיא דמנורה ואם פן יש לומר דתקנו להצריף שיעור שמן חצי שעה וכיון דקפדו אשיעורא לא מהני ביה מידי דמכתת שיעוריה אלא דכל כי האי מילתא הנה ליה להרב שער אפרים לבאר ושוב פתב דאף שנאמר דבמנורה הקפידה התורה על השיעור מכל מקום לא מסתבר למימר דגם בגר חנוכה תקנו פן משום דומיא דמנורה (פדכתב הר"ן לענין דאסור להשתמש לאורה) דהא בכמה דברים לא תקנו דומיא דמנורה דבגר חנוכה פבתה אין זקוק לה ומדליקין בכל השמנים ולא דוקא בשמן זית ולא כל הלילה כבמנורה וגם בגוף האסור להשתמש לאורה נראה מדברי הש"ס בדר"ב כ"ב דהוא משום ביזוי מצוה גם הר"ן פתב שם טעם זה רק לענין לאסור גם תשמיש דמצוה דהנה מקום לומר דלא חשיב ביזוי מצוה צדד לומר פינו דתו"ל הוצרכו לתקן שלא להשתמש לאורה משום ביזוי מצוה שוב לא חלקו בין תשמיש דרשות לתשמיש דמצוה משום לא פלוג שיהנה דומיא דמנורה והמתיק עוד הדבר דדוקא במצוה אחת פגון להדליק מגר לגר לא הני ביזוי מצוה אבל במצוה אחרת הני ביזוי למצוה זו אבל אין סברא לומר דסברת הר"ן דגם למילי אחרני תקנו דומיא דמנורה וזה ברור ואם פן אין מקום לקושית בעל שער אפרים מהא דרב סבר דמדליקין בכל השמנים אלו בחנוכה וגם שמן שרפה בכלל דהא

פתותי מכתת שיעוריה כדכתב שב יעקב דבגר חנופה לא קפדינו בעצם על השיעור רק
שיהא דולק חצי שעה לפרסם הנס ועיין בתוספות עירובין דף פ' דלחי פשר אף בדבר
שעומד לשרפה (אמר המחבר עוד יש איזה הוכחות דלא תקנו דומיא דמנורה ממש עיין
בשו"ת בית יצחק שהבאתי לקמן אות טו"ב וצריך להתישב במה שכתב רבינו בעל
המאור בריש פרק שני דשבת [בד"ה למ"ד אסור וכו'] דלרב דאמר אסור להשתמש
לאורה הטעם משום דעשהם לגרות חנופה פגרות המנורה פיון שהן זכר למנורה והטילו
עליהן קדושה ואיסור הנאה כהשמן והפתילות של המנורה וכו' ובדברי הרמב"ן והר"ן
עי"ש) ואמנם בהא דאמר רב חסדא דאין מדליקין בשמנים אלו בשבת שהקשה הפני
הושע דבכללן הוא שמן שרפה ובשבת אין מדליקין מחשש שיטה פיון דמצוה עליו
לבערו אבל במקדש בחול למה אין מדליקין ובזה אתי שפיר דבמקדש יש לומר דיש
קפידא על השיעור ובשמן שרפה יש לומר מכתת שיעורא כבאתרוג של תרומה טמאה
שכתב הר"ן האי טעמא ודוק עכ"ל הרב רמ"ץ מדבריו למדנו שמה שחידש הרב עין
הדעת טוב דבגר חנופה אין הקפידא בשמן שיהא בו שיעור אלא שידליק חצי שעה וכו'
של פת הקודמים הוא וכיונה דעתו לדעת הגאון שב יעקב וגם הרב רמ"ץ הוא שר
המסכים לזה והעתקתי כל דבריו משום סיום לשונו שכתב דבמקדש יש לומר דיש
קפידא על השיעור וכו' ולא ידעתי מאי שיאטיה דמקדש הכא דהא הרב מייירי בהא דאמר
רב חסדא (בגוף הספר פתוב דאר"ח ומוכן שהוא ראשי תיבות דאמר רב חסדא) אין
מדליקין בשמנים אלו בשבת וכוונתו לפי הנראה היא למאי דאמרינו בדף כ"א סוף ע"א
וברב חסדא אמר מדליקין בהם בחול אבל לא בשבת ולא מייירי בהדלקה במקדש ואולי
טעות סופר הוא ודבריו הם על הא דאיתא התם מקמי הכי נמי תני רמי בר חמא פתילות
ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת אין מדליקין בהן במקדש וכו' צריך
להגיה בדבריו ואמנם בהא דתני רמי בר חמא דאין מדליקין בשמנים אלו במקדש
שהקשה הפני הושע וכו' וצריך לעיין בגוף דברי הגאון פני הושע לראות אם דבר בזה
להקשות אהא דתני רמי בר חמא פתילות וכו' אין מדליקין בהם במקדש: שוב ראיתי
שמדברי הגאון מוהר"ץ הירש חיות מתבאר שלא איירי בפני הושע בהא דתני רמי בר
חמא שכתב וז"ל פתילות ושמנים וכו' אין מדליקין במקדש קשה דהא במתניתין נזכר
שמן שרפה שאסור בשבת משום שמה יטה או משום שאין שורפין קדשים ביום טוב
וזה אין שייך במקדש דאיירי בחול וכי האי גוונאהקשה הפני הושע לקמן לענין חנופה
ובפרט דנקט הטעם שמהא שלהבת עולה מאליה וזה לא שייך בשמן שרפה שהוא שמן
טוב עכ"ל והרי הוא כמבואר דבפני הושע לא נזכרה קושיא זו אהיה דאין מדליקין
בהן המקדש רק הרב מוהר"ץ הוא דקשיא ליה הכי ועל כל פנים יהיה המקשה מי שיהיה
נראה שיהיה השיב הרב לקושיא זו דבמקדש יש לומר דבעינן שיעורא וכו': אלא דתמיה
לי הדל איך לא הרגישו הרבנים הנ"ל דעל פרחין לומר דלא גרסינן בהא דרמי בר חמא
שמנים כלל אלא פתילות שאמרו חכמים אין מדליקין בשבת אין מדליקין בהן במקדש
כמו שמתבאר מדברי הרמב"ם בהלכות תמידין ומוספין פרק שלישי דין ט"ו שפסק להא
דרמי בר חמא ולא הזכיר אלא פתילות מוכח דבגירסתו היתה רק פתילות וכן היא באמת
גירסת רבינו חננאל בש"ס דפוס רא"ם) תני רמי בר חמא פתילות שאמרו חכמים
להדליק בהן בשבת אסור להדליק בהן במקדש ומוכרחים אנוהו לגירסא זו ליישב מה

שְׁהַקְשָׁה רַבִּינוּ עֲקִיב"א בְּגִלְיוֹן הַש"ס וַי"ל שְׁמָנִים וּפְתִילוֹת קָשָׁה אֲמַאי נֶקֶט שְׁמָנִים הָא
בְּמִקְדָּשׁ אֵין מְדַלִּיקִין אֱלָא שְׁמֹן זֵית זָךְ וְלֹא מִצָּא מַעֲנָה עַל זֶה לְפִי שְׁלֹא רָאָה הַגָּאוֹן גִּירְסַת
רַבִּינוּ חֲנִנְיָאֵל וְשְׁמוּכָח כּוֹן מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם הַנ"ל וּבִהְגָּהוֹת וְחִידוּשֵׁי הַרְש"ש (ב"ש"ס דְּפוּס
רָאֵם) פְּתַב בְּזֶה וַי"ל עֵינֵי בְּגִלְיוֹן הַש"ס וְלִי נִרְאָה דְּאַשְׁגַּרְת לִישָׁן הוּא וּגְדוּלָּה מִזּוּ פְּתַבו
הַתּוֹסְפוֹת רִישׁ פְּרָק ג' דְּמִפּוֹת וְעֵינֵי תוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב יְבָמוֹת פְּרָק ט' מִשְׁנָה ג' עַכ"ל
וּבִהְגָּהוֹת מִצָּפָה אֵיתָן פְּתַב עַל קְנוּשֵׁית הַגִּלְיוֹן הַש"ס הַנ"ל וְלֹא קָשְׁיָא מִיַּד דְּמַלְבַּד הַמְּנוּרָה
הָיָה מְדַלִּיקִין פְּמָה גֵּרוֹת בְּמִקְדָּשׁ (וְכַתֵּב הָרַב הַמַּגִּיֵּה אֶף דְּסָמִיךְ אַקְרָא דְּלַהֲעֵלוֹת גַּר תְּמִיד
מְפָל מְקוֹם נִרְאָה דְּאָכַל הַגֵּרוֹת קָאֵי וְכו') וְתִימָה הוּא שְׁלֹא הִרְגִּישׁוּ דְּלֹא גָּרְסִינוּ שְׁמָנִים
כְּדַמוּכַח מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם וּבִהְגָּהוֹת יָפָה עֵינֵים פְּתַב נִרְאָה דְּלֹא גָּרְסִינוּ שְׁמָנִים דְּהָא בְּעֵינֵי
שְׁמֹן זֵית זָךְ פְּדֹאֵיתָא בְּפִרְק פֶּל קַרְבָּנוֹת הַצֶּבֶר (הַגְּרַל"ב עַכ"ל וְכוּוּן אֵל הָאָמַת כְּמוֹ
שְׁמִפְּנֵי רַבִּינוּ חֲנִנְיָאֵל וְכַדְמוּכַח מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם וְכוּן רֵאִיתִי לְהַגָּאוֹן רַב"ד
בִּהְגָּהוֹת מִרְאָה פְּהוּן שְׁפַתְבּ בִּילְקוּט תְּצוּהָ סִי' שַׁע"א לֹא גָּרִיס שְׁמָנִים וְאוּלֵי נָפַל הַטְּעוֹת
מִהָא דְּחֲנוּפָה לְקַמֵּן וְכוּן הוּא בְּרַמְב"ם פְּרָק ג' מִתְּמִידִין וּמוֹסְפִין וִידִידֵי הַגָּאוֹן מוֹהַרש"ל
יַצ"ו בִּהְגָּהוֹת חֲשַׁק שְׁלֵמָה הוֹכִיחַ בְּמִישׁוֹר מְדַבְּרֵי רַבִּינוּ הַמַּאִירֵי שְׁגַם הוּא לֹא הִיָּה גּוֹרֵס
שְׁמָנִים מְדַמְסִיִּים וְאָמַר וּבְשְׁמָנִים מִיָּהָא לֹא הִנְצָרְכָה לְלַמְדָּה לְעֵינֵי מִקְדָּשׁ שְׁהִיָּה שְׁמֹן זָךְ
פְּתִית עַכ"ל וְאֵי הָכִי לֵיתָא לְקְנוּשֵׁית הָרַב מוֹהַרצַח"ח מְעִיקְרָא כְּמוּבָן: וְרֵאִיתִי לְהַגָּאוֹן
שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב בְּמַהְדוּרָא תַנְיִינָא ח"ב סִי' כ"ד בַּד"ה וּבְזֶה אֲמַרְתִּי דְּבָר נְחֻמָּד) שְׁהֶאֱרִיךְ
קָצַת עַל קְנוּשֵׁית הַפְּנִי יְהוֹשֻׁעַ בְּהָא דְּאָמַר רַב הוּנָא שְׁמָנִים שְׁאֵין מְדַלִּיקִין בְּשַׁבַּת אֵין
מְדַלִּיקִין בְּחֲנוּפָה דְּהָא אֵיפָא שְׁמֹן שְׁרֵפָה וְשִׁפְכָר קְדָמֵי מְרֹן מוֹהַרִימ"ט וְשְׁהַגָּאוֹן בְּשׁו"ת
אַרְבְּעָה טוּרֵי אָבֹן סִי' י"ב הִרְאָה הַירוּשְׁלָמִי דְּתַרוּמוֹת וְכו' וְגַם בְּסִפְרֵי הַיָּם הַתְּלִמוּד
בְּהַקְדָּמָה דָּף ו' פֶּס פִּלְפֵּלָא חֲרִיפְתָא בְּעֵנִינֵים אֵלוּ וְלֹא פְּנִיתִי לְעֵינֵי בַדב"ק לְכוּ חֲזוּ אֶף
גַּם הַשְּׁגָתֵי סִפְר יָקָר בְּרַפְת אֲבָרְהֵם לְהַגָּאוֹן אֲבָרְהֵם אֲבִישׁ וְרֵאִיתִי בְּפִרְשֵׁת מְקָץ הֵן ל"ו
הוּבָא אֵל הַקְּוֹדֵשׁ פִּלְפֵּלֵת נָאָה לְמַר נִכְדוּ הֵלֹא הוּא יְדִידֵי הַגָּאוֹן הַיְשִׁישׁ מוֹהַר"ר יוֹסֵף
לְעוֹשׁוּשְׁטֵיין אַבְד"ק סַאֲרַעְצַק יַצ"ו בְּסוּגָיָא דְּחֲנוּפָה וְעַרְף עֲלֵיהָ שְׁבַע קְנוּשֵׁוֹת שְׁנַתְקָשׁוּ בְּהָ
רַבּוּתֵינוּ רַאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים וּמְפָלְלֵן הַקְּנוּשֵׁוֹת מִשְׁמֹן שְׁרֵפָה וּמִצָּרִי וּבְרוּחַב מִבִּינְתוֹ עֶמֶד
בַּפֶּר"ש לְפָרֵשׁ הַסּוּגָיָא וַיִּישַׁב כָּל הַקְּנוּשֵׁוֹת בְּסִקְרִיהָ אַחַת וְעֶמֶד לוֹ כְּמָה פְּרַפְרָאוֹת לְחֻכְמָה
בְּסוּגָיָא דְּחֲנוּפָה וְהוּבָא שְׁם בְּדָף צ"ג ע"א חֲקִירַת חֲכָם הַגָּאוֹן מֵר אָבִיו מֵה נְשַׁתְּנִית מִצְּנוֹת
הַדְּלָקַת גַּר חֲנוּפָה שְׁיִישׁ בְּהָ מְהַדְרִין וּמְהַדְרִין דְּמַהְדְּרִין מֵה שְׁאֵין כּוֹן בְּשִׂאָר מִצְּנוֹת וַיִּשְׁנוּ
בְּנוֹתָן טַעַם לְשִׁבְחָ לָךְ נָא רָאָה אֵת דַּב"ק גַּם בְּסִפְרֵי מְנַחַת בְּרוּךְ לִידִידֵי הַגָּאוֹן אַבְד"ק
קַרְיַנְק יַצ"ו בְּסִי' ק"ט סוּף עֶנְף ד' פְּתַב לִישַׁב חֲקִירָה זֹו לְפִי דְּרַכּוּ עֵי"ש דַּב"ק: וּבְדִין
חֲמָאָה שְׁנַתְבַּשְׁלָה בְּקִדְרָה שְׁל בְּשָׂר שְׁפַתְבוּ רַבְּנֵי הָאַחֲרוֹנִים בְּשֵׁם הָרַב שְׁעַר אֲפָרִים
שְׁחַקַר אִם מוֹתֵר לְהַדְּלִיק בְּהָ גַּר חֲנוּפָה אוֹ אֲסוּר מִשׁוּם דְּמִיכַתַּת שְׁיַעוּרָה הִנֵּה כְּבַר הַבְּאֵתִי
לְמַעֲלָה (בַּד"ה וְהִנֵּה מֵה שְׁפַתוֹב) מֵה שְׁבִיָּאֵרוּ הַגָּאוֹנִים עֵץ הַדַּעַת טוֹב וְשָׁב יַעֲקֹב וְשׁו"ת
רַמ"ץ דְּלֹא שְׁיִיךְ בְּזֶה מִיכַתַּת שְׁיַעוּרָה דְּאֵין הַשְׁיַעוּר בְּהַשְׁמֵן אֱלָא בְּהַדְּלָקָה וְעֵינֵי בְּעֵינֵי
זֶה לִידִידֵי הַגָּאוֹן עֲמוּדֵי אֵשׁ יַצ"ו בְּסִי' ו' אוֹת יו"ד (בַּד"ה בְּשׁו"ת) וְלִידִידֵי הַגָּאוֹן אַבְד"ק
קַרְאָקָא יַצ"ו בְּשׁו"ת חֲזִי אַרְיָה סִי' ס"ג וְלִידִידֵי הַגָּאוֹן מוֹהַרש"א רַעְזַעֲכַטָא יַצ"ו בְּס'
בִּיפּוּרֵי שְׁלֵמָה בְּהַשְׁמָטוֹת הַסִּפְרֵי סִי' ב' אוֹת כ"ג וְשֵׁם בְּסִי' ג' בְּתַשׁוּבַת יְדִידֵי הַגָּאוֹן אַבְד"ק
לְבוֹב יַצ"ו וְנִדְפְּסָה גַּם בְּסִפְרוֹ בֵּית יִצְחָק יו"ד ח"ב סִי' קַמ"ה שְׁקֵלוּ וְטָרוּ עַל דְּבָרֵי הַגָּאוֹן

שער אפרים הנז"ל וכן בשו"ת הגאון מהר"ם שיק בא"ח סי' י"ד והבאתי דב"ק בקונטרס הפללים במערכת הפ"ף אות צ"ה וגם במערכת הלמ"ד אות פ"א הזפתי קצת ספרים המדברים בזה עי"ש (נעמק לקמן באות י"ד): ובמה שהתיר הגאון שער אפרים להדליק נר תנופה בתמאה הנ"ל ראיתי בס' מנחת קנאות בקונטרס מנחת פתים שכתב בס' תרע"ג שבא"ז תמה דהא אסור משום בישול דיש בישול אחר בישול בבשר בחלב ובפרי מגדים סי' פ"ז פתב דבשר בחלב בכל גונוי חייב על בישול שני אף ביבש או בלח רותח ומצא בפירוש רגמ"ה דף ח"ק ע"ב (בד"ה ובבא מיונה גדולה) שכתב דבבשר בחלב אין בישול אחר בישול זולת היכא דלא נתבשל כל צרכו בבישול ראשון אז חייב על בישול השני ופירושו מרנוח מאד בסוגיא שם עכ"ל ולא פניתי לעיין בדב"ק דאולי לא אמר אלא לענין חייב אבל איסורא מיהא איפא בכל גוונא: ובדין הדלקה בצרי ובשמן שרפה ראיתי עתה בס' קרית חנה סי' מ"ד תשו' ארנפה להגאון פני יהושע (הראשון) אשר השיב להרב המחבר בעניינים אלו ולא איסתיעא לי פעת לעיין בדב"ק עי"ש שלפי הנרא' הו' בנין וסתירה לכל הפילפול הפתוב למעלה: ד) שמן שנפל בו עכבר ויש בו ששים לבטלו אלא שהוא מאוס אם מותר להדליק בו נר תנופה נסתפק בזה הרב דברי מנחם נר"ו בס' תרע"ג ואחר שאסף וקבץ כל הסברות שנאמרו בפוסקים בס' קנ"ד סעיף י"ב ובי"ד סי' ק"ד סעיף ב' בדין עכבר שנפל לשמן אם כשר להדליק ממנו בבית הפנסת או לא נסתפק אם דין הדלקת נר תנופה שנה להדלקה בבית הפנסת והוכיח מפמה מקומות בפוסקים דכי הדדי גינהו ואם כן פיון דרוב הפוסקים סוברים דאף אם יש בו ששים אם מאוס עליו אסור משום הקריבהו לפחתיה הכי נקיטינו ואסור להדליק ממנו נר תנופה ואם הוא מאוס לו ואינו מאוס לאחרים או שמאוס לאחרים ואינו מאוס לו בטר דידיה אולינו להקל ולהחמיר אלו תנרף דב"ק עי"ש וצריף להתיישב אם שייף לומר בזה בטלה דעתו אצל כל אדם כדאמרינו בכמה דוכתי ויש לעיין במה שרשמתי בקונטרס הפללים במערכת הבי"ת אות ע"ט עי"ש בשדי חמד ח"א: ובמקום אחר פתבתי לענין דבר שמאוס לאחרים ואינו מאוס למקנים המצוה אם יש בזה משום הקריבהו לפחתיה וכן בהיפף אם מאוס לו ואינו מאוס לאחרים הנה הגאון פרי מגדים בסיון קנ"ד באשל אברהם ס"ק י"ט פתב בשם הרב אליהו רבה גבי הדלקה בבית הפנסת בשמן שנפל בו עכבר ונמאס השמן שפסק מרן שם בסעיף י"ב שאסור להדליקו דאם מאוס לדידיה אסור להדליקו ואם אין מאוס לדידיה אף שמאוס לאחרים שרי להדליק וסיים ונכון הוא דלא כדמשמע לכאורה מא"ז ונראה דלכל נר מצוה נר תנופה ונר שבת וכדומה אסור אם הוא מאוס עכ"ל ונראה שהוא מסכים לדעת הרב אליהו רבה דבדידיה תליא מילתא אם מאוס לו אסור ואם מאוס לאחרים ואינו מאוס לדידיה מותר והשנה כל גרות מצוה לנר בית הפנסת ובכולם הדין כנז"ל אמנם שם במשבצות סק"י רפיא בידיה אם יש להשוות נר בית הפנסת ונר שבת ותנופה אהדדי שכתב וז"ל ועדיין צ"ע דאפשר לבית הפנסת כל שמאוס לאחרים הקריבהו לפחתיה ודוקא לביתו נר שבת ותנופה ויא"ץ שרי כל שאין מאוס לדידיה עכ"ל הרי דלא פשיטא ליה דבנר בית הפנסת יהיה מותר משום שאינו מאוס לדידיה וס' אליהו רבה אין מצוי אצלי ומשמעות הדברים הוא דכי שרינו פשאינו מאוס לדידיה אף שמאוס לאחרים (לדעת הרב אליהו רבה גם בנר בית הפנסת ולדעת הרב פרי מגדים בנר ביתו שבת תנופה ויא"ץ) היינו אף אם

מאוס לכל העולם כל שאינו מאוס לדידה שרי ולא אמרינו בטלה דעתו אצל כל אדם ולפי זה נראה דסברי דלא פדעת הרב פרי חדש שהבאתי במערכת הבי"ת אות ע"ט הנז"ל לא נ"ש ו דדבר מאוס לכל העולם אף שאינו מאוס לדידה איכא משום בל תשקצו דבטלה דעתו אצל כל אדם דאם כן גם לגבי מצוה הנה לן למימר דבטלה דעתו ואיכא משום הקריבהו וכו' וכל שפן שסברתם היא דלא פהרב פנסת הגדולה שהבאתי שם דסובר דכל שפאוס לרוב העולם אף דלא מאיס לדידה וגם איכא מיעוטא דלא מאיס להו איכא משום לא תשקצו דבטלה דעתו אצל רוב פכל אדם וזהו שציינתי שם לעיין בפרי מגדים הנ"ל שפראה שדעתו נדעת הרב אליהו רבה דבדידה תלי ולא משגחינו ברוב או כל בני אדם אמנם עתה נראה דאין סברא לומר כן ולכן נכון לפרש בכוננתם דמה שכתבו דכשפאוס לאחרים ואין מאוס לדידה שרי היינו דוקא כשאינו מאוס לכל העולם ועל כל פנים מתבאר מדבריו שבמשפצות דבמצוה שהיא לאדם בביתו ואין שום שייכות לאחרים בה אם הדבר מאוס לרוב העולם ואינו מאוס לדידה אין בזה משום הקריבהו וכו'.

ותמיה לי על הגאון פתב סופר בחלק א"ח סי' פ"ח שהביא מה שכתב הר"א מגארמינא בשק של קמח שישבו עליו התרנגולים דאינו מחמיץ ומיהו ירקד הבצק הנדבק לחוץ והשאר מותר ושנחלקו בטעם דבעי ריקוד שהרב בית חדש פתב שהוא משום מיאוס והרב טורי ז"ה פתב דמאי דבעי ריקוד הוא משום פיון שעושה בו מצות אכילת מצה וסעודת יום טוב אין ראוי לנהוג בזיון דאיכא משום הקריבהו לפחתיה וכתב על זה בכתב סופר ולצאת בו ידי חובתו יש נפקא מינה בין טעם הבית חדש לטעם הטורי ז"ה והוא על פי מה שכתב בפרי חדש יו"ד סי' ס"ד וכללא כ"ל לנו דבר דמאוס לרוב העולם ולא מאוס לדידה ליכא משום בל תשקצו דלא אמרינו בדבר זה בטלה דעתו אצל כל אדם חוץ אם מאוס לכולי עלמא ואי מאיס לדידה לחוד נמי איכא משום בל תשקצו ועיין פרי מגדים א"ח סוף סי' קנ"ד במשפצות שהעלה לענין מצוה גם אם לדידה לא מאוס אי מאוס לאחרים איכא משום הקריבהו לפחתיה דבר שנמאס לבני אדם עי"ש ומלתא דמסתברא הוא לפי זה לשיטת הבית חדש דמשום דמאוס ואיכא בל תשקצו אם אינו מאוס לדידה ומאוס לרוב העולם ליכא משום בל תשקצו ומותר לאכול אכילת רשות ומצוה אבל לטעמא דטורי ז"ה גם אם לא מאוס לדידה ומותר לאכילת רשות מפל מקום למצוה איכא משום הקריבהו פיון דמאוס לאחרים עכ"ל והנה מלבד שהרב פרי מגדים לא החליט לומר דבמאוס לאחרים ולא מאוס לדידה שיש בו משום הקריבהו ולפי הנראה לא ראה הרב פתב סופר דברי האליהו רבה שהביא בפרי מגדים באשל אברהם הנז"ל שסובר שגם למצוה אם אינו מאוס לו אף שפאוס לאחרים שפיר דמי ועוד אף למה שצדד במשפצות דכל שפאוס לאחרים לא מהני למצוה נראה דהיינו דוקא במצוה ששייכה גם לאחרים פהדלקת בבית הפנסת אבל אכילת מצה שאוכל כל אדם בפני עצמו דומה להדלקת נר שבת ויא"צ וכיוצא שבה נראה דגם הרב פרי מגדים מודה לסברת הרב אליהו רבה דכל שאינו מאוס לדידה אף שפאוס לאחרים שרי ליה: ושם בכתב סופר הנ"ל פתב להוכיח דבדבר שיש בו משום הקריבהו לפחתיה אפילו בדיעבד לא יצא ידי חובת המצוה וביאר עוד דאף דבר שאינו מאוס בעצמו רק מצד האיסור נקרא מאוס ואינו יוצא בו וישקיל וטרי בדברי הרמב"ם ומרן פס"ק משנה בפ"ק ב' מהלכות

איסורי מזבח הלכה יו"ד וגם בדבר שאינו אסור אלא מדרבן עובר משום הקריבהו מדברי קבלה פיו דגיש בו איסור לדידה הגם דרב מדרבנן אסור לו פיו דאין ראוי לו איפא משום הקריבהו לפתחיה הירצה בדבר שאין ראוי לו לעצמו ולא גרע איסור דרבנן מדבר מאוס שאין בו איסור דשייך ביה משום הקריבהו: ה) אין להדליק גרות חנוכה קצתם משענה וקצתם משמן זית שהרואה אומר שהן של שני בני אדם פן כתב הרב שער אפרים בסי' ט"ל והביא דבריו הרב באר היטב בסי' תרע"ג ומרן חיד"א שם בס' ברפי יוסף אות ב' פקפק מאד על דבריו וכתב דדעתו להקל עי"ש ובשערי תשובה.

גם הרב דברי מנחם באות ז הביא לנו שפן כתב הרב מטה יהודה בקונטרס שכתב יהודה בהלכות אבלות ד' ל"ה ע"ד וז"ל ועל דבר ששאל כת"ר בגרות חנוכה שמדליקין קצתן גר שמן וקצתן גר שענה ודאי אין פאן בית מיוחד כלל פיו דמסדרין אותם במקום הקבוע לחנוכה וכל שפן דעל פי הדיון בגר אחד בכל לילה סגי עכ"ל וכלומר וכיון דאין פאן אלא חשש שיחשדוהו שאינו עושה כמהדרין אין לחוש לזה אחרי שאף אם יחשדוהו אינו בדבר הנוגע לעיקר המצנה אלא להידור וכמו שכתב מרן חיד"א דלא מצינו שגזרו אלא פשיש לחוש שיאמרו שלא קיים המצנה (דלצרכו אדלקא וכינצא) ואין לנו לגזור מדעתנו ועוד שהרי כתבו הפוסקים ששני בני אדם המדליקים יניח כל אחד גרותיו במקום אחר וכשהן במקום אחד נודע שהן מאדם אחד ובפרט שענה אנו מדליקין בפנים וכו': ובעיקר הדלקת גר חנוכה בגרות של שענה שמדליקין בהן במקומות שאין שמן זית מצוי לפי שגם גרות של שענה אורן צליל כמו שכתבו הפוסקים הנני להודיע מה שראיתי עתה בספר חדש מנחת קנאות להרה"ג מאיר אריק אבד"ק יאזלאויץ יצ"ו בקונטרס מנחת פתים שכתב בסי' תרע"ג בשם רבינו המאירי לשבת דכל שמן עדיף משענה פיו דהנס הנה בשמן ולפי זה כמעט בטלה הדלקה בגרות שענה בזמן הזה שלפי הנראה אף ששמן זית אינו מצוי בכל עיר ובכל מדינה או שמצוי ביוקר שאר השמנים נמצאים לרוב ובזול ומנהג הרבה בני אדם הן עוד היום להדליק בגרות של שענה נראה שהוא לפי נתפשטו דברי רבינו המאירי בעולם שדבריו טובים ונכוחים מילתא בטעמא.

שוב ראיתי שפדברי רבינו המאירי כתב הרב עטרת זקנים בסי' תרע"ג בשם הגאון מהר"ל בס' גר מצנה דמאחר שהנס נעשה על ידי שמן צריך לקיים ג"כ המצנה על ידי שמן אבל בגרות של שענה או חלב לא מקרי גר רק אבוקה ופסול לגר חנוכה פי גר ואבוקה תרי מילי נינהו וכו' ומר קעסיק על מה שכתב הרמ"א שמן זית מצנה מהמובחר ואם אין שמן זית מצוי מצנה בשמנים שאורן וף ונקי ונוהגים במדינות אלו להדליק בגרות של שענה וכו' עי"ש.

ומצאתי בספר האשכול ח"ב בהלכות חנוכה ופורים צד כ"א שכתב תשובה לגאון מה ששאלתם אבוקה של שענה לא חזי לן מעולם מאן דאדליק בשענה בכי שמשי וכל רבנותא היו אוסרין וכן כתב הגרי"ץ בתשובה ובחנוכה נמי לא ידליק באבוקה של שענה ואף דקיימא לן פתילות ושמנים שאמרו אין מדליקין בשבת מדליקין בחנוכה בין בחול בין בשבת וכו' מפל מקום אבוקה בחנוכה אסור דאמר רבא מילא קערה שמן והקיפה פתילות כפה עליה כלי עולה לכמה בני אדם לא כפה עליה כלי עשאו כמו אבוקה אפילו לאחד נמי אינו עולה שמעת מינה במדורה אינו יוצא עכ"ל משמעות הדברים הוא שמה

שאוסר הוא משום אבוקה אבל אם הוא גר יחידי מסתמא אינו נקרא אבוקה ואף אם הוא של שענה פשר לגר חנוכה אף הגאון בנחל אשכול שם נסתפק בזה בכוננת הגאון וישקיל וטרי בזה עי"ש והיינו מפני שממשמעות לשון הרב עטרת זקנים הוא שגר של שענה או חלב אף אם הוא יחידי מיקרי אבוקה וראיתי למרן חיד"א בברכי יוסף בסי' תרמ"ג אות ד' ונ"ל פתב ארחות חיים דהמדליק גרות שענה צריך לעשותן ארופות ומאן דאסר גרות שענה לא חש לקימחיה וכבר מחי לה אמוחה בספר אליהו רבה עכ"ל (מסופקני בתיבות אלו ומאן וכו' לקמחיה אם הם דברי הארחות חיים או דברי עצמו ואין ספר ארחות חיים מצוי אצלי) ולפי הנראה לא ראה מרן חיד"א דבר רבינו המאירי בזה שאם פן היה מביא דב"ק ללמוד מדבריו שני דברים.

א) דגר שענה פשר הוא לגר חנוכה שלא כדברי האוסר. ב) שעל כל פנים פשטין שמן זית מצוי אם יש שאר שמנים וגר שענה עדיפי שאר שמנים מגר שענה לפי שהנס נעשה בשמן: ו) אם הדליק את הגרות בערב שבת ונכפו קודם קבלת שבת פתב הרב תרומת הדשן ופסקו מרן בסי' תרע"ג סעיף ב' דגם בענין זה אמרינו הדלקה עושה מצנה וכבתה אינו זקוק לה והרב טורי זהב האריך לפקפק בזה ומסיק דמן הדין חייב לחזור ולהדליק בלא ברכה דלא כמו שפתב הרמ"א דהרואה להחמיר יחזור וידליק בלא ברכה דלאו ברצונו תלי עי"ש והרב מאמר מרדכי פתב שאין דברי הטורי זהב מוכרחים והרב שערי תשובה ציין לעיין בזה בשו"ת בית אפרים סי' ס"ג שפתב ליישב מה שיש להקשות בדבריהתרומת הדשן והטורי זהב ולא רמז לנו הכרעת דעת לענין דינא אם כפסק הרמ"א או פדעת הרב טורי זהב וגם הרב דברי מנחם בהגהת בית יוסף ציין לעיין בס' שבת של מי בקונטרס יעקב לחק דף ו' אות מ"ב ואין מצויים אצלי לעיין בדב"ק אמנם ראיתי להרב שואל ומשיב במהדורא תניינא ח"ב סי' כ"ד שהאריך בדין זה ומסיק דדברי הרב תרומת הדשן ברורים ונכונים עי"ש גם השגתי ספר יקר דרו המלה (החדש) לגאון בדורנו אבד"ק ראנוא יצ"ו והוא חיבור על הרמב"ם וראיתי שם בהלכות חנוכה פרק ד' הלכה ה' שפלפל בחקמתו הרמה בדין זה בתשובת רבינו התרומת הדשן ומסקנתו שדינו אמת על פי דברי רבינו הנמוקי יוסף גבי פלוגתא אי אשו משום חציו בבבא קמא דף כ"ב שהקשה היכי שרי להדליק הגר עם השניכה והדלקתה הולכת ונגמרת בשבת והוי כאילו הבעירה בעצמו בשבת כדחשבינו אשו משום חציו כאילו בידו הבעירו וכו' והשיב דלא קשיא שהרי חיובו משום חציו כזורק חפץ שבשעה שיצא החפץ מידו באותה שעה נעשה הכל ולא חשבינו ליה מעשה דמפאן ולהבא דאי חשבינו ליה הוה לן למיפטרניה דאנוס הוא שאין בידו להחזירה וכו' אלא לאו שמעת מינה דלאו כמאן דאדליק השתא בידים חשבינו ליה אלא כמאן דאדליק מעיקרא משעת פשיעה חשבינו ליה וכן הדין לענין שבת דכי אתחיל מערב שבת אתחיל וכמאן דאגמריה בידים בהיה עינדא דלית ביה איסור חשיב עכ"ל ומעתה יש לומר דזה שמדליק הגר חנוכה בערב שבת כדי שתדליק בשבת דכמו דלענין איסור שבת אמרינו דכי אתחיל מערב שבת אתחיל וכמאן דאגמריה בידים בהיה עינדא דלית ביה איסורא הכי נמי אמרינו במצות גר חנוכה בערב שבת בעת שמדליק הגר מבעוד יום חשוב שנגמר המצוה ושוב שפיר יש לומר פבתה אין זקוק לה שפבר נגמרה מצות הדלקה וכמו דאמרינו גבי גר חנוכה בחול דכיון דהדלקה עושה מצוה אם פבתה אין זקוק לה דחשוב שנגמר המצוה פן הכי נמי בערב

שבת חשוב שנגמר המצוה: והנה אף דקיימא לן כמאן דאמר הדלקה עושה מצוה לא
אמנע טוב מה שנסתפק הגאון בשו"ת רמ"ץ סי' נ"א (משום יגדיל תורה) למאן דאמר
הנחה עושה מצוה אי בעינו שיהיה נדלק על כל פנים מפח בן אדם כמו בשחיטה ביו"ד
ס"ג ומסתבר דבעי דאי לאו הכי ליכא היפרא לרואים וכן משמע מהש"ס דקאמר והשתא
דהדלקה עושה מצוה הדליקה חרש שוטה וקטן לא עשה פלום משמע שאם הנחה עושה
מצוה בעינו על כל פנים שידליקה חרש שוטה וקטן ולא בדלקה מאליה ואין פאן מקום
להאריה פינו דלא נפקא מינה לדין עכ"ל: וכן נסתפק עוד הגאון רמ"ץ בסוף סי' ד"ן
למאן דאמר כבתה זקוק לה אם צריה לבריה פשמדליקה וכתב צדדי הספק דאפשר דדמי
להדין שבא"ח בסי' ח' דמבריה על כל לבישה אף שהיה דעתו בשעת הברכה ללפוש בגד
השני או יש לדמותו לברכת הריח בסי' רי"ז דאם היה דעתו עליו אין צריה לבריה אף
שיוצא ונכנס אחר כף לחנותו של בשם ועיין בסוף סי' תרל"ט והמגן אברהם פתב לחלק
דשם לובש בגד אחר לכן מבריה פעם שנית אבל בריח מבשמים שהריח מקודם מריח גם
עמה ואם פן גם בנר חנופה שמדלקנו אותו הנר שהדליק מקודם אף דבריה אינו עושה
מעשה חדש והכא מדליק שנית מכל מקום המגן אברהם מדמי ליה הו דפשיט בגדו ולבשו
אחר כף וכן ביצא מהסנפה ונכנס לה אחר כף דהוי מעשה חדש וגם יש לומר דדמי למה
שכתב רבינו תם שהובא בסוף סי' תרל"ט בברכת סנפה על אכילה פוטר הישיבה והטיוול
דהוי טפילה לגבה והכי נמי אף דזקוק לה יש לומר דאינו רק טפל לגבי עיקר הדלקה
ורצה להוכיח מדברי הרשב"א בתשובה שהביא הר"ן בפרק שני דשבת ומרן הבית יוסף
בסי' תרע"ג גבי מי שלאחר שהדליק בא לתקנה וכבה אותה בשוגג שהשיב דאינו חייב
להדליקה דהדלקה עושה מצוה וכבתה אינו זקוק לה ואם בא להדליקה אינו מבריה דמצות
הדלקה כבר עברה והיינו משום דכבתה אינו זקוק לה משמע דלמאן דאמר זקוק לה היה
צריה לבריה שוב פתב דעל פרחין השואל היה מסופק דאף דקיימא לן כבתה אין זקוק
לה היינו פשמדליקה מעט ואחר כף כבתה אבל אם תיקף בשעת הדלקה תיקנה שפתדליק
וכבתה אוילי לכולי עלמא מחויב להדליקה פעם שנית דהוי פלא הדליקה פלל ובכי האי
גוונא יש סברא דצריה לבריה אף אם נאמר דלמאן דאמר כבתה זקוק לה אין צריה לבריה
שנית משום דשאני התם דהוי טפל למצוה דהדלקה ראשונה כמו דלדעת רבינו תם הוי
ישיבה וטיוול בסנפה טפל למצות אכילה אבל לסלקא דעתין דשואל דאף דקיימא לן
כבתה אין זקוק לה מכל מקום פשבשעת הדלקה נכבה הוי פלא הדליקה פלל והדלקה
השנית היא עיקר ולא נוכל לקרותה טפל פינו שאין פאן עיקר ולזה השיב הרשב"א דגם
בזה אינו זקוק לה ואם יחמיר אינו מבריה עליה דמצות הדלקה גם בכי האי גוונא כבר
עברה ומדינא אין זקוק לה כמו בדלקה מעט ושוב נכבית אבל למאן דאמר כבתה זקוק
לה יש לומר דאין צריה לבריה שנית משום דהוי טפל לגבי עיקר המצוה דהדלקה ראשונה
כמו בסנפה לדעת רבינו תם הנ"ל וגם יש לומר דשאני התם דדעתו של אדם פן וכן
דרפם ליישב ולטייל בסנפה אבל בזה לא עלתה על דעתו שתכבה כמו שאמרו דאין אדם
מצפה שתכבה נרו ודוק ולפי שאין נפקא מינה לדינא לדין קצרת: ז) פתב הרב חסד
לאברהם במעין שני (עין הקורא) גהר ח"ן וז"ל דע פי בגרות חנופה יש תנאים האחד
באיזה פלי ראוי לנר חנופה דע שחמשה עשר מיני פלים ראויים לנר חנופה וכל הקודם
קודם מהם משוּבַּח משום זה אלי ואנוהו א') פלי זהב.

(ב) כְּלֵי כֶסֶף. ג) נְחוֹשֶׁת קָלֵל דוֹמָה לְזָהָב.

(ד) נְחוֹשֶׁת אֲדוֹם. ה) שֵׁל בְּרִזָּל.

(ו) שֵׁל בְּדִיל. ז) עוֹפֶרֶת וְכֵלֵי חֶרֶס מְצוּפָה בְּאַבֵּר.

ח).

ט).

י"ד.

י"א.

חֲסָרִים בְּדָפוּס (שֶׁלְפָנַי). י"ב) כְּלֵי חֶרֶס בְּלִתֵי מְצוּפָה וְצָרִיף שִׁיְהִיָּה חֲדָשׁ.

י"ג) קְלִיפּוֹת רִימּוֹן. י"ד) קְלִיפּוֹת אַגוּז הַנְּדִי.

ט"ו) קְלִיפּוֹת הָאֵלוֹן וְאֵלוֹ קְלִיפּוֹת צָרִיף לְעִשׂוֹתָם כְּלֵי כֶסֶף מֵאֲזֻנִּים אוֹ שֶׁרְאוּי לְמוֹד בָּהֶם פֶּלֶל וְכִיּוֹצֵא אֲבָל קְלִיפּוֹת בְּצֵלִים וּבְצִיִּים וְכִיּוֹצֵא אֵין רְאוּיִים לְהַדְלִקָּה וְכָל הַט"ו כְּלִים הַנְּזַכְּרִים שְׁאֵינָן יְכוּלִין לְעַמּוֹד בְּלֹא סְמִיכָה אֵינָן רְאוּיִין לְגֵר חֲנוּכָּה וְהֵרֵב יָד נֶאֱמַן בְּדָף י"ד ע"א כְּתֹב דְּמִשְׁמַע דְּטַעְמוֹ מְפָנֵי שְׁאֵין לוֹ תוֹרַת כְּלֵי וְאֵין כָּאֵין גֵּר וְיֵשׁ לְחוּשׁ לְדַבְּרֵיוּ בְּאֵלוֹ הָעֵשְׂשִׁיּוֹת שְׁאֵנָּה מְדַלִּיקִין שְׁאֵין לָהֶם בֵּית מוֹשֵׁב שְׁאֵין לָהֶם תוֹרַת כְּלֵי כֶסֶף שְׁאֵין רְאוּיִוֹת לְיִשְׁבַּ מְאֻלֵּיהֶן וְלִכְּנֹן יֵשׁ לְיִזְהָר לְיִקְחָה לְגֵר חֲנוּכָּה אוֹתָן עֵשְׂשִׁיּוֹת שִׁישׁ לָהֶם מוֹשֵׁב לְמַטָּה וְנִרְאָה שְׁאֵין לְחוּשׁ לָזֶה כִּינּוֹן שְׁאֵלוֹ הָעֵשְׂשִׁיּוֹת.

תַּחֲלַת עֵשְׂשִׁיּוֹת כָּף דִּין כְּלֵי יֵשׁ לָהֶם כְּדַתְּנָן בְּפֶרֶק ד' דְּמִסְכַּת כְּלִים מְשֻׁנָּה ג' שׁוּלֵי קְרַפִּיּוֹת וְשׁוּלֵי קְנֻסִים הַצְּדוּנִיִּים אִף עַל פִּי שְׁאֵין יְכוּלִין לְיִשְׁבַּ שְׁלֹא מְסוּמְכִין טְמֵאִין שְׁלִכְךָ נְעִשׂוּ מִתַּחֲלָתָן אֲלֵמָּה כָּל שְׁמִתְחַלְתוֹ נְעִשָׂה עַל צוּרָה זֹו כְּלֵי גְמוּר מִיְקָרִי וְהִנֵּה מְשַׁמְעוֹת לְשׁוֹן הֵרֵב חֶסֶד לְאַבְרָהָם הַגָּ' לְהוּא דְּמָה שְׁפָתַי דְּקִלְפֵי בְּצִיִּים אֵין רְאוּיִים לְגֵר חֲנוּכָּה הֵינָּה שְׁמֹן הַדִּין אֵין רְאוּיִים אִף בַּס' בֵּן פּוֹרֵת יוֹסֵף לְהֵרֵב מוֹהַר"י קוֹבֵב בְּדָף נ"א ע"ב כְּתֹב בְּשֵׁם הֵרֵב אֲדַמַּת קֹדֶשׁ בַּח"ב ס"ו ו' בְּזֶה הַלְשׁוֹן קְלִיפֵי בְּצִיִּים כְּשֵׁרִים לְגֵר חֲנוּכָּה אִף אִם לֹא יִתְלַיֵּם בְּכָל לֵילָה וּבְסוּף דְּבָרָיו הֵבִיא שְׁמָצָא בַּס' חֶסֶד לְאַבְרָהָם דְּעַל פִּי הַסּוּד אֵין מְדַלִּיקִין עַכ"ל וְאֵין בְּיַדֵי ס' אֲדַמַּת קֹדֶשׁ לְרֵאוּת דְּבָרֵי קֹדֶשׁ וּמְדַבְּרֵי הֵרֵב חֶסֶד לְאַבְרָהָם שְׁהַעֲמַקְתִּי הָרִי הוּא כְּמִבְּנֹאֵר דְּדִינָא קְאָמַר וְלֹא עַל פִּי הַסּוּד וְכֹן רְאִיתִי לְמָרְן חֵיד"א בְּבִרְכֵי יוֹסֵף ס"ו תַּרְע"ג אוֹת ו' שְׁפָתַי שְׁהֵרֵב אֲדַמַּת קֹדֶשׁ נִסְתַּפֵּק בְּקִלְפֵי בְּצִיִּים לְגֵר חֲנוּכָּה וְכַתֵּב רְאֵה לְהַתִּיר וְרְאֵיתוֹ יֵשׁ לְדַחּוֹת וּבְסוּף הֵבִיא מְהֵרֵב חֶסֶד לְאַבְרָהָם דְּקִלְפֵי בְּצִיִּים וּבְצֵלִים אֵין רְאוּיִים לְגֵר חֲנוּכָּה וְכַתֵּב הֵרֵב אֲדַמַּת קֹדֶשׁ דְּלַעֲנִין הַלְכָה אֵלָיו שׁוֹמְעִין וְאֵין מְדַלִּיקִין בָּהֶם עַכ"ל מוֹכַח וְדִינָא קְאָמַר וְיֵמָּה שְׁחָסַר בְּחֶסֶד לְאַבְרָהָם הַגָּ' לְאֵינָה כְּלִים מִן הַמְּנִין הַרְאֵנִי תַלְמִידֵי הַבְּחֹר רְפָאֵל לְאַבְנֹק הִי"ו בְּהֵרֵב מְשָׁה לֵיב שׁו"ב נ"ע שְׁהֵרֵב עֵיקָרֵי הַד"ט בַּס"ל ל"ה אוֹת י"א הֵבִיא דְּבָרֵי הֵרֵב בְּמִילּוּאִים וְכֵלֵי חֶסֶר מְצוּפָה בְּאַבֵּר נִמְנָה לְעַצְמוֹ וְכֵלֵי זְכוּכִית וְכֵלֵי עֵץ וְכֵלֵי עֶצֶם: וְחָקַר הֵרֵב (יָד נֶאֱמַן) שְׁם לְמָה לֹא הִזְכִּיר רַבֵּינוּ הַקְּדוֹשׁ בְּמִשְׁנֵה דֵינֵי חֲנוּכָּה בְּיַחְזוּד כְּמוֹ דֵינֵי מְגִילָה וּפּוּרִים וְרַק אֲגַב גְּרָרָא גִזְכֵּר בְּבִבְאָ קַמָּא ר' יְהוּדָה אוֹמַר בְּגֵר חֲנוּכָּה פְטוּר וְכו' עִי"ש שְׁנַשְׁאָר בְּתִימָה וְכַמְדַּנְמָה לִי שְׁבִילְדוּתֵי רְאִיתִי בַּס' שְׁבַת שֵׁל מִי שְׁחָקַר כֹּן וְאֵינוֹ עֵתָה אֲצֵלֵי וְרְאוּי לְשׁוּם לֵב וְדַעַת בְּדַבְּרֵי הַזֶּה כִּי הֵלֵא

דָּבָר הוּא:ח) שׁוֹכֵר בַּיִת בְּחוּצָה לְאֶרֶץ דְּפִטוֹר מִמְּזוּזָה כָּל שְׁלֹשִׁים יוֹם וּבַתּוֹף הַשְּׁלִשִׁים יוֹם פָּגַע תְּנֻפָה וְהֵנִיחַ גַּר תְּנֻפָה בְּצַד יָמִין כְּדִין מִי שָׂאִין לוֹ מְזוּזָה בְּפֶתְחוֹ דְּמַנִּיחַ גַּר תְּנֻפָה בְּיָמִין וְיוֹמָא דְּמִישְׁלָם זִימְנָא הוּא עֲדִינָן בְּתוֹף יָמִי תְּנֻפָה וְיִקְבַּע מְזוּזָה בְּיָמִין כְּדִינָה כְּתַב גְּדוּל בְּדוֹרְנוּ מֵר קְשִׁישָׁא מְרַנָּא מוּהַר"א פְּלֶאג"י נֵר"ו בְּסִפְרוֹ הִבְהִיר וַיַּעַן אַבְרָהָם בְּשׁו"ת א"ח סי' מ"ה דִּיטָוּל גַּר תְּנֻפָה מִיָּמִין וְיִקְבַּעֵנוּ בְּצַד שְׂמֹאל וְהַמְּזוּזָה בְּיָמִין וְאִין בְּזָה מְשׁוּם קָרַשׁ שְׁזָכָה לִינְחָן בְּצַפּוֹן וְכו' דְּאֲדַעְתָּא דְּהָכִי קָבַעוּ בְּצַד יָמִין עַל מְנַת לִיטָלוּ מִמְּקוֹמוֹ בְּיוֹמָא דְּמִישְׁלָם זִימְנָא דְּמְזוּזָה וְאִינוּ נִכּוֹן שְׁיַנִּיחַ שְׁתִּיהֵן בְּצַד יָמִין שְׁלֵא לְשׁוֹת מִמָּה שְׁפָל הָעוֹלָם עוֹשִׂים וְשְׁלֵא יִחְשְׁדוּהוּ שְׁעוֹשֶׂה שְׁלֵא כְּדִין דְּלָאוּ פְּוֹלִי עַלְמָא יְדַעִי יוֹמָא דְּמִישְׁלָם זִימְנָא דְּמְזוּזָה: ט) בְּאוֹת זֹ אֶכְתּוּב בְּסִיעֵתָא דְּשְׂמִיָּא "שְׁלֹשָׁה שְׁרִיגֵי גִפְן פְּוֹרִיָּה אֲשֶׁר שְׁלַח לִי אִישִׁי פְּהוּ גְּדוּל יְדִידֵי הַגָּאוֹן מוּהַרש"ל הִפְהֵן מַח"ס הַיְקָר בְּגִין שְׁלֵמָה יַצ"ו בְּזַמְנֵים שׁוֹנִים בְּמַכְתָּב לְחַזְקִיאֵוּ בִּימֵי תְּנֻפָה חִידוּשֵׁי תוֹרָה דִּילְיָה עֵמוּ עוֹז וְתוֹשִׁיָּה" וְאֵלוּ הֵן: א') בְּנוֹסַח אֲמִירַת הַגְּרוֹת הִלְלוּ אִיתָא בְּמַסְכַּת סוֹפְרִים הַגְּרוֹת הִלְלוּ קֹדֶשׁ הֵם וְהוֹעֲתִיק בְּהֵרָא"ש פָּרָק ב' דְּשַׁבַּת וּבִטוֹר סי' תרע"ו וְלִכְאוּרָה הַדְּבָרִים מִתְּמִיחֵים דְּהָא מְבֹנָאָר בְּשַׁבַּת ד' כ"ב ע"א דְּנֵר תְּנֻפָה אִין בּוּ מְשׁוּם קְדוּשָׁה דְּמִתְמָה שְׂמוּאֵל עַל רַב אֲסִי וְכִי נֵר קְדוּשָׁה יֵשׁ בּוּ וּמִסְקִינָן דְּעִיקָר הַטַּעַם שְׁלֵא יְהִיָּה מְצוֹת בְּזוּיוֹת עֲלִיו וְעַל כָּל פְּנִים פְּשׁוּט דְּקְדוּשָׁה אִין בְּהֵם וְאִיף תִּקְנוּ לֹמֵר הַגְּרוֹת הִלְלוּ קוֹדֶשׁ וְעֵלָה בְּדַעְתִּי לִיִּישֵׁב דְּמַדְבָּרֵי מַסְכַּת סוֹפְרִים אֵלוּ סִיעֵתָא גְּדוּלָּה לְדַעַת הָרַב בְּעַל הַמְּאוּר שְׁפַתָּב בְּאַמַּת דְּלֵרַב דְּאָמַר אֲסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְאוּרָה הַטַּעַם מְשׁוּם דְּעַשְׂהוּם לְגֵרוֹת תְּנֻפָה כְּגֵרוֹת הַמְּנוּרָה פִּינּוּן שְׁהוּא זִכָּר לְמְנוּרָה וְהַטִּילוּ עֲלֵיהֶם קְדוּשָׁה וְאִיסוּר הַנְּאָה כְּמוֹ הַשְּׁמֹן וְהַפְּתִילוֹת שֶׁל הַמְּנוּרָה וְהַלְכָּף אִף תְּשַׁמֵּשׁ דְּמַצְנָה אֲסוּר (וְהֵר"ן הַכְּרִיעַ מְזָה דְּגַם תְּשַׁמֵּשׁ דְּמַצְנָה אִיכָּא בְּזִיוֹן מְשׁוּם דְּמַצּוֹת מְבַטְלוֹת זֹ אֵת זֹ וְהֵרַמְב"ן וְהֵרָא"ש כְּתַבוּ הַטַּעַם מְשׁוּם דְּהֵרוּאָה יֹאמַר לְצָרְכוֹ הוּא דְּאֲדַלְקָה אֲבָל לְהָרַב בְּעַל הַמְּאוּר אִין צָרִיף לְכָל זֶה כְּלָל) אֲבָל רַב אֲסִי פְּלִיג וְסוֹבֵר דְּנֵר אִין בּוּ מְשׁוּם קְדוּשָׁה וְלִכְן אִינוּ אוֹסֵר רַק לְהַרְצוֹת מְעוֹת דְּהוּא תְּשַׁמֵּשׁ בְּזוּי יַעֲוִינָן שְׁם בְּבַעַל הַמְּאוּר וְהֵרַמְב"ן בְּמַלְחָמוֹת (וְצָרִיף לֹמֵר דְּלֹא גְרִים שְׁם רַב אֲסִי אָמַר רַב דָּאָם כֵּן תִּקְשֶׁה דְּרַב אֲדָרְב וְדוֹחֵק לֹמֵר דְּאֲמוּרָאֵי נִיגְהוּ אֵלֶיכָּא דְּרַב רַק גְּרִים כְּגִירְסַת הֵרָא"ש אָמַר רַב אֲסִי לְחוּד וְכֵן כְּתַב בְּהַגְהוֹת מוּהַר"י ב' אוּ מוּהַר"י ז' שְׁם דְּכֵן הוּא גַם גִּירְסַת רש"א) וְלַעֲנֵן"ד יֵשׁ לֹמֵר דְּכֵן הִיא דַּעַת הַמַּסְכַּת סוֹפְרִים הַנֵּ"ל דְּנֵר יֵשׁ בּוּ מְשׁוּם קְדוּשָׁה וְכַדַּעַת רַב לְפִי פִירוּשׁ בְּעַל הַמְּאוּר אִף הָרַב בְּעַל הַמְּאוּר פְּסַק כְּרַב אֲסִי וּלְפִי מָה שְׁפַתְבְּתִי הוּא רְאִיָּה דְּהַלְכָּה כְּרַב וְזֶה נִרְאָה לִי גַם כֵּן דַּעַת הַשְּׂאֵלְתוֹת שְׁפַסֵּק דְּמוֹתֵר הַשְּׁמֹן אֲסוּר בְּהַנְּאָה אַחַר תְּנֻפָה וְטַעוֹן שְׂרָפָה וְתַמָּה הֵר"ן דְּלָמָּה גְּרַע מַעְצֵי סוֹכָה לְאַחַר הַחֵג דְּמוֹתֵר בְּהַנְּאָה דְּכָל תְּשַׁמֵּשׁ מַצְנָה מוֹתֵר לְאַחַר שְׁבַטֵל מַצְנָתָהּ וּמָה שְׁתַּרְץ דְּהֵתָם יוֹדַע שְׁלַאֲחַר הַחֵג בְּטַל הַמַּצְנָה אֲבָל הֵכָּא אִינוּ יוֹשֵׁב וּמַצְפָּה מְתִי תִּכְבֶּה גֵרוֹ הַדְּבָר תְּמוּיָה דְּאֲדָרְבָּא בְּהַדְּיָא אֲמַרִּינָן בְּבִיצָה ד' ל' ע"ב גְּבִי נֵר שַׁבַּת דְּאָדָם יוֹשֵׁב וּמַצְפָּה מְתִי תִּכְבֶּה גֵרוֹ וְעִי"ש בְּפִירוּשׁ רש"י: הֵן אֲמַת דְּהַתוּס' בְּשַׁבַּת ד' מ"ד ד"ה שְׁבַנֵּר הַקְּשׁוּ גַם כֵּן כְּקוֹשְׁיַת הֵר"ן וְכְתַבוּ לְחַלֵּק גְּבִי גַר תְּנֻפָה אִינוּ יוֹשֵׁב וּמַצְפָּה מַחְמַת חֲבִיבוֹת הֵנֶס אֲבָל הֵר"ן לֹא הִזְכִּיר הֵךְ סְבָרָא כְּלָל וְגַם כְּלָאוּ הָכִי תְּמוּיָה דְּמָה שְׁיִיף לַעֲנֵן אִיסוּר בְּזוּי מַצְנָה אִם יוֹשֵׁב וּמַצְפָּה אוּ לֹא דְּאֲטוּ בְּדַעְתוֹ הַדְּבָר תְּלוּי דְּכָל זְמַן שְׁהַמַּצְנָה לֹא פְּסָקָה לֹא מְהַנִּי מָה שְׁהִיָּה יוֹשֵׁב וּמַצְפָּה דְּמַכְּל מְקוֹם אִיכָּא בְּזוּי מַצְנָה וְאִם כְּבָר פְּסָקָה וּבְטָלָה הַמַּצְנָה מֵאִי אִיסוּרָא אִיכָּא וּמֵאִי נִפְקָא מִיָּנָה אִם

חשב בדעתו דלא תבטל המצוה והו' סב'רא לא נאמר בגמרא שם רק לענין איסור מוקצה בשבת יום טוב דאסור מצד דלא אמרינן ה'ה מוכן מאתמול ושם שני'ה הסב'רא אי יושב ומצפה או לא ודברי הר"ן ותוס' תמוהים אצלי לפי שעה אבל לפי מה שכתבתי לפי דעת המסכת סופרים ובעל המאור דגר תנופה מיקרי קדש ואסור בהנאה עולה לנו דברי השאלות והגאונים כמין חומר דאינו ענין לסנפה אלא תשמישי מצוה כ וואף דסמכו חז"ל אקרא דחג הסנופות שבעת ימים להשם מכל מקום אינו רק על השבעה ימים דהא בקרא דסמכו עליה שבעת ימים פתיב (ובפרט לדעת הסופרים דהוא מן התורה וכמו שכתבו התוס' בביצה ד' ל' ע"ב ד"ה אבל יש לומר בפשיטות דגזרת הפתוב היא דאינו אסור רק לז' ימים) אבל בגר תנופה דעשהום פנרות המנורה נשאר בקדושה לעולם כמו המנורה (ואף דרבנן במעילה דף ד' דישנן במנורה לא נהנין ולא מועלין מכל מקום אסור מדרבנן מיהת רק דקרבו מעילה ליכא) והרי"ף שכתב דלאחר שדלקה כשיעור מותר להשתמש לאורה יש לומר דלשיטתו אגזיל דגריס במימרא דאסור להרצות מעות נגד גר תנופה ר"י אמר רב ואם פן אי אפשר לומר דפליג אמיקרא דרב דלעיל דאם פן תיקשי דרב אדרב ועוד דהא כל זה על פרחין צריף לומר דלא פליגי ומוכח דאין בו משום קדושה רק פדי שלא יהא מצות בזויות עליו וכן כתב הר"ן דהרי"ף פליג על הגאונים (ומיהו הרא"ש דהביא לדברי הרי"ף וילדברי השאלות ע"כ צריף לומר דמחלק בין להסתפק לאורו ובין להסתפק מגוף השמן וגבי מנורה נמי יש נפקא מינה בזה דהא קול ומראה וריח אין בו משום מעילה וכן מצאתי בעה"י בספרי דמר נ"י [מכתב לחזקיא] בחידושיו לשבת שם שכתב פעין סב'רא זו ממש ויישב בזה קושיות הגאונים חפץ ה' וחקי חיים אף לא הביא ראיה לחילוק זה אף לפי מה שכתבתי מבואר להדיא דיש חילוק דהא במראה אין בו מעילה עיין בתוס' סנפה נ"ג ד"ה בוררת) או כמו שתי' הב"י ומאד תמיהני על הר"ן שכתב בטעמו של רב דאסור להשתמש לאורה כדברי הרב בעל המאור ואם פן מאי הוצרכו לדחוק בדברי השאלות וכן מה שהקשה דלמה אסור להשתמש בתשמיש מצוה וצריף עיון גדול עכ"ד הפהן הגדול יצ"ו: ואנא דאמרי בהורמנותיה דמני"ר שיחל"א עיקר תמיהתו בנוסח זה לא נפלאה היא בעיני שיהי גם לשיטת הרמב"ן ודעמיה אף על פי שלא הטילו על הנרות קדושה גמורה כקדושת הנרות שבמקדש מכל מקום הנרות הללו דין תשמישי מצוה יש להם דאף על פי שגזרין לאחר מצותן בשעת מצותן נוהגים בהם קדושה שלא יהיו מצות בזויות עליו ונוהגים בהם כדברים שבקדושה ואסורין בתשמישי חול בשעת מצותן כמו שכתב הרמב"ן בפירוש ושפיר שני'ה לומר עליהן קדש שהם קדש בשעת מצותן מיהא שלא להשתמש בהן וכו' והרואה יראה דמה שיישב הגאון יחיה אינו מתנישב אלא דברי המסכת סופרים אבל מה נענה לדעת הפוסקים דגר אין בו קדושה כלל וכן לדעת בעל המאור דפוסק כרב אסי דגר אין בו קדושה ואפילו הכי אמרינן הגנוסח כמו שנאמר במסכת סופרים הנרות הללו קדש הם: אמנם לפי מאי דכתבנא בעניינתין אתי שפיר לדברי הכל ומה שכתב הגאון יחיה דצריף לומר דבעל המאור גריס אמר רב אסי לחוד ולא אמר רב אסי אמר רב דאם פן קשה דרב אדרב ודחוק לומר אמוראי גינהו הנה אמת נכון דאין דרף הש"ס בכיוצא בזה לקבל שחר על השתיקה אלא מקשי ומתרץ אמוראי גינהו וכמו שכתב הרשב"א בחידושיו לשבת על ד' ל"ט ע"ב גבי פללא דהלכה כסתם משנה דלא שתיק הגמרא בשום דוקתא

דפסק ר' יוחנן דלא פסותם מתניתין דלא ליקשי ליה אלא מקשי ליה ומשני אמוראי גינהו וכו' כמו שפכתתי בשמו במכתב לחזקיהו שם וכיוצא לזה פתב הרדב"ז בספר יקר תפארת בפרק א' מהלכות שמיעה ויובל ונהביא דבריו הרב יד מלאכי בכלל תרמ"ד דליכא לתרוצא תרי תנאי אליבא דר"א דאם פן לא הנה שתיק הש"ס מינה וכתב בינד מלאכי שפן פתב הרב שארית יוסף בנתיב המתרץ פלל ה' על פי דברי הרבנו פנץ שבתוס' במסכת נזיר ד' מ"ט סוף ד"ה ומשני (אלא שהרב יד מלאכי הביא מדברי התוס' בשאר דוכתי דסברי דאין קפידא לשנויי הכי מסברא דנפשינן עיי"ש ומפל מקום כל שלא ראינו מפנרש דגירסת הרב בעל המאור אמר רב אסי אמר רב ניחא לן טפי למימר דגריס אמר רב אסי לחוד פגירסת הרא"ש): שוב ראיתי להרב מקנה אברהם במהדורא בתרא באות ס' שהביא דברי הרשב"א שפחדושו לשבת הג'ל וכתב על זה דהרשב"א גופיה בפחדושו לגטין ד' כ"ה ע"ד מתרץ מדנפשיה אמוראי גינהו (חידושי הרשב"א הג'ל אין בידי) ושפן פתב הר"ן וכו' ושפן פתב הר"ן ה בהשגותיו על ספר בעלי הנפש להראב"ד שפספס תורת השלמים ד' ל"ה ע"א עיי"ש ואחרי שפן היא דעתו שם לא דחיק לן למימר לשיטתו שבס' המאור אמוראי גינהו אליבא דרב ומפל מקום נראה דהאמת הוא דגירסת הבעל המאור היא פגירסת הרא"ש אמר רב אסי בלחוד שפן מתבאר מדברי הרמב"ן במ"ש אחר שהשיג על הבעל המאור וז"ל ואפילו אם הנה הפירוש שפירש בעל המאור נכון על פרחו הלכה אסור להשתמש לאורה דנקיטינן כר"ז אמר רב מתנא אמר רב שפדליקין בכל השמנים וכו' וטעמא משום דאסור להשתמש לאורה וכו' ואפילו פליג רב אסי אדבר ורי"ו נקיטינן דתלמיד הנה לגבייהו ואין הלכה פתלמיד במקום הרב וכו' עיי"ש הרי פתב מפנרש דאף לשיטת הרב בעל המאור אית לן למינקט דאסור להשתמש לאורה אף אם נאמר דרב אסי פליג אדבר אין הלכה פתלמיד וכו' ואי גירסת בעל המאור היא אמר רב אסי אמר רב אין מקום להקרות זה פמוכן אלא ודאי מוכח דגרסי אמר רב אסי לחוד ותמיה לי על הגאון נר"ו כי אחרי שידי ממשמשות בדברי הרמב"ן הללו איך לא השגיח להכריח דבריו מדברי גדול אדוננו הרמב"ן ולא הנה צריך למ"ש בהגהות מוהרי"ב שפן גריס מוהרש"א: ומה שהקשה על מה שכתב הר"ן דאין אדם מצפה מתי תכבה גרו שהוא היפך סוגיא מפנרשת בביצה ד' ל' ע"ב דאמרין אדם מצפה מתי תכבה גרו האמת קושיא עצומה היא ותגדל התקמה פי הרואה נראה דהר"ן עצמו בענין זה באותו פרק באותו מקום (בד"ה אי נמי לשיעורא) זכר עשה סוגיא זו לענין סופה ונוייה שפנפלו בחג שאסורין ומרן הב"י בס' תרע"ב הביא דברי הר"ן וכן פמה מרבני האחרונים ולא רפרף אדם על דבריו ונהרי הוא בכל יאמר שפנעלם מעיני כל העדה סוגיא בדוקתא אמנם הדבר ברור לעניות דעתי דדעת הר"ן כמו שכתב הרב פרי חדש בס' תרע"ז ס"ד דדוקא לר' שמעון הוא דאמרין בש"ס אדם יושב ומצפה מתי תכבה גרו אבל לרבנן לא אמרינן הכי וכיונה דעתו לדעת גדולים שפן פתב הרב המאירי בפחדושו לשבת בפרק במה מדליקין (פריש הלכות תנופה בד"ה זה שביארנו שאסור) שאין הלכה בדברי האומר אדם יושב ומצפה מתי תכבה גרו עיי"ש ואולי נוכל לומר שגם התוס' בפרק פירה ד' מ"ד שפכתו הטעם משום חביבות הנס סברי דאין הלכה כמאן דאמר אדם יושב ומצפה שכתבה גרו אלא שפכתו טעם מרנוח מלתא דשוי גם למאן דאמר אדם מצפה שכתבה גרו ועל כל פנים בדעת הר"ן נראה לי הדל פשוט שאפשר לומר כן.

וְשֵׁם (בְּדַבְרֵי הָרֵב הַמְּאִירִי) אֶתְּהָ מוֹצֵא דְמָה שְׁבִיָּאָר הַגָּאוֹן הַנִּי"ל יַחֲדָה בְּדַעַת הַשְּׂאֵלִתוֹת דְּמִשׁוּם דְּסִבְרֵי שֵׁישׁ בְּהֵן קַדְוִשָׁה הַחֲמִירוֹ לְהַצְרִיף שְׁרִיפָה לְשִׁמּוֹן הַנוֹתֵר וְכו' כִּינּוּהַ דַּעַתוֹ לְדַעַת הָרֵב הַמְּאִירִי שְׁכַתְּבֵן וְנִי"ל וַיֵּשׁ בָּאִים בָּהּ מִטַּעַם אִסּוּר הַנְּאָה וְקַדְוִשָׁה גְּמוּרָה הוֹאִיל וְהוּן זָכַר לְגִירוֹת וְלְשִׁמּוֹן הַכֹּל הַקָּצָהוּ מִדַּעַתוֹ לְגַמְרֵי וְהָרִי הוּן כְּנִוְיֵי סִנְפָה וְלֹא עוֹד אֶלֶּא שְׁמִפְרִיזִים עַד לְאַסּוּר בְּהַנְּאָה אִף לְאַחַר מִצְוַתוֹן וְאִם נִשְׂאָר שְׁמֵן בְּרֵאשׁוֹנָה וְכו' וְאִם נִשְׂאָר בְּאַחֲרוֹנָה עוֹשֶׂה לּוֹ מְדוּרָה וְשׁוֹרְפָה בְּמִקּוּמוֹ וְכו' עַכ"ל הָרִי שְׁכַתְּבֵן מְפֹרֵשׁ שְׂדַעַת הַגָּאוֹנִים הַמְּצַרִּיכִים שְׁרִיפָה בְּאַחֲרוֹנָה הִיא מִשׁוּם שֵׁישׁ בְּגִירוֹת קַדְוִשָׁה גְּמוּרָה וְכַדְבְּרֵי הַגָּאוֹן יַחֲדָה וְעוֹד רְאִיתִי בְּמַכְתָּב הַגָּאוֹן הַנִּי"ל יַחֲדָה שְׁעֵמֵד בְּנוֹסַח הַהַזְכָּרָה (עַל הַגִּיּוֹסִים וְכו') וְבֹאֵר עָלֶיהָ הַפֶּה דְּבָרִים נְכוּחִים וְחֲתִים בְּמַכְתָּבוֹ וְאִסְיִים בְּבִרְכָה הַקַּב"ה יַעֲשֶׂה לָנוּ נְסִים וְנִנְחִיזָה בְּשׁוּבוֹ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים וְבַהֲמ"ק יִבְנֶה עַל תְּלוֹ וְנוֹדָה לְשִׁמּוֹ הַגָּדוֹל תְּמִיד אַכִּי"ר פֶּה דְּבָרֵי הַדו"ש בְּלוֹנ"ח וְקִשׁוּר בְּאַחֲבָתוֹ הַצְּעִיר מְפֹרֵשׁ חֲדָה שְׁלֵמָה הַפֶּה מו"ץ בַּפ"ק וְוִילְנָא.

שׁוּב נִדְפַס סְפָרָא דְּמֵאִירֵי בְּגִין שְׁלֵמָה וְרְאִיתִי שֵׁם בְּקוֹנְטְרִיס תִּיקוּנִים וְהוֹסְפוֹת ד' יו"ד ע"ג שְׁכַתְּבֵן הַעֲלָה עַל מִשְׁב"ח הַדְּפוּס אֶת דְּבָרֵי הַנְּעִימִים בְּעֵנְוֵן זֶה עִי"ש: עֵתָה הַשְּׂגָתִי סִפֵּר כְּנֶפֶס רִנְנָה לְהַגָּאוֹן נִתְּוֹן נִטַּע לְאַנְדָּא אַבְד"ק אִישׁ פִּי צִיּוֹן יַצ"ו וְרְאִיתִי פִּילְפוּל עֲמֹק וְחִרִיף בְּסִימָן ב' בְּהָא דְּאָמַר שְׁמוּאֵל וְכִי נִרַ קַדְוִשָׁה יֵשׁ בּוֹ וְעִיקַר דְּבָרֵי הוּא עַל דְּבָרֵי רַבִּינוֹ הַטּוֹר וּמְרֵן הַבַּיִת יוֹסֵף בְּסִי" כ"א לְעֵנְוֵן אִם מוֹתֵר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּצִיצִית וּמַעֲנֵן לְעֵנְוֵן נִשְׂאָ וְנִתְּוֹן בְּאִוְרָה בְּדִינִים אֵלּוֹ וְאִסּוּר דִּינָא הַעֲלָה דְּאִף דְּבְצִיצִית קוֹיָמָא לֵן דְּרַק בְּעוֹד שְׁמִצְוַתוֹ עָלֶיהָ אִסּוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֵם מִשׁוּם בְּיִזוּי מִצְוָה אֶבְל אַחַר כִּף מְדִינָא מוֹתֵר לְזַרְקוֹן לְאַשְׁפָּה רַק שְׁהַמְדִּקְדִּקִּים נִזְהָרִים מְכָל מְקוּם בְּנֵר חַנּוּכָה דְּהוּי תְּשַׁמִּישׁ קַדְוִשָׁה אִסּוּר לְזַרוֹק הַנוֹתֵר מִשְׁעִיעוֹר הַדְּלָקָה בְּמִקּוּם בְּזִיּוֹן אֶלֶּא שׁוֹרְפוֹ כְּמַבְוֹאֵר בְּסִי" תַרע"ז סְעִיף ד' וְעִינֵן שֵׁם בְּמַגֵּן אַבְרָהָם ס"ק י"א דְּתַשְׁמִישֵׁי קַדְוִשָׁה אִסּוּר לְנַהֲגַ בְּהֵם מְנַהֵג בְּזִיּוֹן וּמַזָּה רְאִיָה לְדַעַת הַטּוֹרִי זָהָב רִישׁ סִי" תַרע"ב דְּמֵיִירֵי בְּנוֹתֵר מֵן הַצְּרִיף דְּכָשֵׁישׁ מוֹתֵר אִף לְדַעַת מוּהַרִי"א דְּהוּי מוֹקָצָה מְחַמַּת מִצְוָה אֶבְל תְּשַׁמִּישׁ קַדְוִשָׁה מִיָּהָא לֹא שְׁיִיף בְּהַמוֹתֵר וְלִמָּה יִשְׁרוּף יִשְׁפָּף לְאַשְׁפָּה וּבְסִי" תַרס"ד סְעִיף ח' הוֹשַׁעְנָא שְׁבִלּוּלָב נִזְרַקַת וְדֹאִי אַחַר הַחֶג פְּלִתָה קַדְוִשָׁתוֹ כְּבִטּוֹרִי זָהָב סִי" תַרל"ח סִק"ג דְּאִין הַקַּדְוִשָׁה בְּעֵצֵי סִנְפָה רַק לְשַׁבְּעָה יָמִים וְעִינֵן שֵׁם בְּמַגֵּן אַבְרָהָם סִק"ט אֵלּוֹ תוֹרָף דְּב"ק: ב') תְּמִיָה לִי עַל הַרְמַב"ם בְּפָרָק ג' מְהִלְכוֹת חַנּוּכָה הַלְכָה י"ד שְׁכַתְּבֵן שֵׁם דָּאִם אִשָּׁה אוֹ קִטְוֹן מְקַרִּין אוֹתוֹ אֶת הַהִלָּל עוֹנָה אַחֲרֵיהֶן מַה שֶּׁהֵן אוֹמְרִים וּפְשׁוּט דְּהוֹצִיא זֶה מְהַמְשֵׁנָה דְּסִנְפָה דָּרָף ל"ט וּמְדַכְּתֵב זֶה בְּהִלְכוֹת חַנּוּכָה מִשְׁמַע לְהַדְיָא דְּגַם בְּהִלָּל דְּחַנּוּכָה אִין אִשָּׁה יְכוּלָה לְצִאָת בְּקַרִּיאַת הַלָּל לְאִישׁ וְתַמְהֵנִי טוֹבָא דְּהֵלֵא וְדֹאִי כְּמוֹ דְּאִמְרִינוּ דְּנִשְׁיִים חֲיִיבוֹת בְּנֵר חַנּוּכָה מִשׁוּם שְׂאָף הֵן הִיוּ בְּאוֹתוֹ הַנֵּם הָכִי נְמִי חֲיִיבוֹת בְּהִלָּל דְּחַנּוּכָה מְהֵאִי טַעְמָא וְאִם כֵּן כְּמוֹ דְּאִמְרִינוּ בְּשַׁבְּתָה בְּדָרָף הַנִּי"ל דְּאִשָּׁה וְדֹאִי מְדַלְקַת וּמוֹצִיאֹת גַּם לְאִישׁ הָכִי נְמִי בְּהִלָּל מוֹצִיאֹת גַּם לְאִישׁ וְהַמְשֵׁנָה דְּסִנְפָה הַנִּי"ל הָא מֵיִירֵי בְּהִלָּל דְּסִנְפָה דְּפִטְרִי מִצַּד דְּהוּי מִצְוַת עֲשֶׂה שְׁהַזְמֵן גְּרָמָא כְּמוֹ דְּפִטְרִי מִמִּצְוַת לוּלָב (וְהָא דְּלֹא הַזְכִּיר ר"י רַק הַדְּלָקַת נֵר חַנּוּכָה נִרְאָה לִי דְּרַבּוּתָא קָא מִשְׁמַע לֵן דְּלֹא מִיבְעֵיָא הַלָּל דְּבָא עַל הַנֵּס דְּנִצְחוֹ לְאוֹיְבִים וּבִטְלוֹ גְּזַרְתָּם דְּוְדֹאִי נִשְׁיִים חֲיִיבוֹת שְׂאָף הֵן הִיוּ בְּכָלֵל הַגְּזִירָה אֶלֶּא אִפְּלוֹ הַדְּלָקַת נֵר חַנּוּכָה דְּבָא עַל הַנֵּס דְּשִׁמּוֹן דְּאִין לְנִשְׁיִים חֲלָק בְּקַרְבָּנוֹת וּבְהַדְּלָקַת הַנְּרוֹת וְהָא כּוֹלָם בָּאִים מְתַרוּמַת הַלְשָׁפָה וְנִשְׁיִים פְּטִירֵי מִמְחַצִּית הַשְּׁקָל דְּמַהֵם הִיוּ מְבִיאִים כָּל קַרְבָּנוֹת צְבוּר מְכָל מְקוּם חֲיִיבִים) וְרְצִיתִי לְיִישָׁב

דטעמו של הרמב"ם משום פיון דהלל בא על נצחון המלחמה לא שייך זה בנשים דלאו בני כביוש ניהו וכי האי גוונא פתב בס' החינוך דנשים פטורין ממצות עשה דזכירת עמלק משום דמשמע מקרא דמצות עשה דזכירה היא סבה וגרם למצות עשה דתמחה לעמלק ונשים פטורות ממצות עשה דתמחה דלאו בני כביוש ניהו אבל קשיא לי על זה דהא גבי פורים נמי עיקר קריאת המגילה והסעודה הוא משום נצחון המלחמה וביום שגחו מאוביהם עשאוהו יום משתה ושמחה וזה לא שייך בנשים דלא הלכו במלחמה ואף על פי כן חייבות במשלוח מנות ובכל דיני הפורים משום דגם הם היו בכלל הגזירה דלהשמיד להרוג ולאבד ואם פן זה שייך גם במעשה דחגוגה וכמו שכתב הרמב"ם בריש הלכות חגוגה שגזרו גזירות על ישראל וכו' ופשוטו ידם בממונם ובנותיהם וגם זה אין לתרץ דהרמב"ם סובר פדעת הבה"ג שהובא בתוס' במגילה ד' דנשים אינן חייבות רק בשמיעה ולכן אינן מוציאות לאיש ואם פן יש לומר דגם בהלל פן דזה אינו תירוץ על הרמב"ם דהא פסק להדיא בריש פרק א' דמגילה דמוציאות גם לאיש במקרא מגילה ועוד יש לי תירוץ על הרמב"ם בדרך החידוד והפלוס ואין פאן מקום לקבל אריף ובמכתבו מיום עשרה בטבת תנז"ר פתב מלוואים למכתבו הנ"ל ונ"ל על התמיה שכתבתי על דברי הרמב"ם בפרק ג' מהלכות חגוגה וכתבתי שם שלשה אופנים ליישב קושיא זו אבל אינן עולות יפה לדעת הרמב"ם בעצמו ואמנם פעת נראה לי ליישב דאף שחייבות בהלל דחגוגה מפל מקום אינן חייבות לומר כל הלל המצרי שתקנו חז"ל לומר על הגס דאפשר דאף אם אומרים פרק אחד שהוזכר בו הודאה והלל על הנסים סגי בהכי כמו בתפלה דאף דנשים חייבות מפל מקום פתב הפגן אברהם בסי' ק"ו דמה שנהגו רוב נשים שאין מתפללין בתמידות משום דאומרים מיד בבוקר סמוך לנטילה אינה בקשה ומדאורייתא די בזה דאף להרמב"ם דתפלה דאורייתא מפל מקום די בפעם אחת ביום ובאינה נוסח שירצה ע"ש ואם פן אף בהלל דחגוגה אף שחייבות מצד שאף הן היו באותו הגס מפל מקום די שיאמרו מזמור אחד שגזפר בו דברי הלל ושבח להקדוש ברוך הוא על הנסים ולפיכך אינם יכולים להוציא לאיש פן נראה לי ליישב דברי הרמב"ם:ג') פתב בשלחן ערוך סי' תרע"ו סעיף ג' דמי שלא הדליק ואינו עתיד להדליק וכו' פשרואה נר חגוגה מברך שעשה נסים ושהחיינו ואם אחר כך בליל שני או שלישי בא להדליק אינו חוזר ומברך שהחיינו עכ"ל והוא מדברי תשובה אשפנזית שהובא בבית יוסף וכתב שם הטעם משום דזמן אומרו אפילו בשוק פדאיתא בעירובין דף מ' וכן הגר"א בבאורו ציין על דין זה עירובין ד' מ' ע"ב ולכאורה יש לתמוה דמאי ענין זה לזמן אומרו אפילו בשוק דהתם מייירי בזמן דיום הכיפורים דליכא שום מעשה ביום הכיפורים דיהא צריך לברך עליה זמן ועיקר הזמן הוא אינו רק על שהחיינו והגיענו ליום הקדוש הזה והלכך יכול לאומרו אפילו בשוק אבל בזמן דרגל של חג הסוכות מפורש בהדיא בש"ע בסי' תרמ"א בהג"ה דאם קידש בליל ראשון בביתו ובירך זמן פשאוכל בסוכה צריך לחזור ולברך זמן משום הסוכה והוא מדברי הר"ן בפרק לולב וערבה בשם הרמב"ד והביא ראיה מהא דמברכין זמן על הלולב ואף שפבר בירך זמן בלילה ולכאורה הא לא גרע משפברך בשוק ועל פרחין צריך לומר דזמן דרגל אינו פוטר לשאר מצות זמניות שפחוייב באותו הרגל ומה דאין מברכין זמן על אכילת מצה נראה דכיון דבעת שפמקדש ומברך זמן פבר מונח המצה על השלחן אמרינו דדעתו גם על מצות אכילת מצה ואפשר

דאם דבעת שקידוש לא ה'יה לו מצה ואחר כ'ה הביאו לו מצה אפ'שר דבאמת צרי'ה לבר'ה זמן פעם שנית משום המצה וצרי'ה עיון ב'זה (ומה שמצוין שם בב'יאורי הג'ר"א על דינו של ה'ר"ן דהוא גמרא שם ואם לאו פ'שיכנס ב'ה מבר'ה ש'מים לא הב'נתי דבריו כ'לל דמאי רא'יה מש'ם ד'הא ה'תם מ'ירי ד'לא ב'יר'ה זמן כ'לל א'כל אם ב'יר'ה זמן ב'ביתו לא מ'ירי ש'ם מ'ידי) ואם כן פ'שמבר'ה על ה'רא'יה ה'א אינו מק'נים ב'זה מ'צות ה'דלקה כ'לל ועל כ'רח'נו ד'הזמן שמבר'ה הוא על ש'הגיע לימי ה'נס ו'היא'ה יוצ'א ב'זה פ'שמדליק ומק'נים מ'צות ה'דלקת ג'ר ח'נוכה ו'הוא דומ'ה ממש למי שמבר'ה זמן על ה'רגל ב'ביתו ואחר כ'ה נכנס לס'נוכה דכתב ה'ר"ן דצרי'ה לחזור ולבר'ה זמן משום הס'נוכה ונמצ'א דשני דינים הללו סותר'י א'הדדי.

וי'תכן אחר ה'עיון ב'זה קצת ג'רא'ה ד'לא קש'יא מ'ידי ד'הנה לכאורה תמו'ה ב'הא דאמר'ינו דדוקא אם רוא'ה ג'ר ח'נוכה מבר'ה ש'עש'ה נסים וש'הח'ינו א'כל ב'אינו רוא'ה כ'לל אינו מבר'ה כ'לל (ומשמע דאפילו אם יודע שלא י'היה לו ג'רות להדליק כ'ל ימי ח'נוכה) ואמאי ה'לא ק'יימ'א לן דזמן אומר'ו אפילו בשוק וב'לי ספק בג'גלים אם יודע שלא י'היה כ'וס לבר'ה ע'ליו זמן אומר'ו אפילו בשוק ובש'למ'א ש'עש'ה נסים יש לומר ד'לא נ'תקן רק בעוש'ה מעש'ה או ד'רוא'ה פ'רסום ה'נס ותדע ד'לא מ'צינו ג'בי פורים ש'יבר'ה ש'עש'ה נסים פ'ש'אין לו מג'ילה וגם לא ישל'ח מ'נות א'כל בזמן שאומר'ו אפילו בשוק ל'מה לא יבר'ה אפילו אינו רוא'ה כ'לל וכן קש'ה ד'לא מ'צינו ג'בי פורים דאם אין לו מג'ילה וגם אינו משל'ח מ'נות דיבר'ה זמן על ה'יום ו'זה אין לומר דזמן מבר'ה אפילו אינ'ה רוא'ה ו'הא דנ'קט ה'רוא'ה ה'ינו משום ד'הרוא'ה מבר'ה ש'מים ד'הא ל'ית'א כ'לל דאם כן ה'נה ל'יה לומר בפ'ירוש ד'המדליק מבר'ה של'ש ו'הרוא'ה מבר'ה ש'מים אינו מדליק ואינו רוא'ה מבר'ה א'חת ולכן מ'כל ה'לין מוכ'ח דח'נוכה ופ'ורים לא ש'י'ה כ'לל דיבר'ה זמן על ע'צם ה'יום וא'ף שאינו מק'נים שום מ'צוה כ'לל דשאני ר'גלים וראש השנה ויום הפ'ורים ד'הם ימים קדושים ואסורים בעש'יית מלאכה ואם שובת ואינו עוש'ה כ'לום גם כן מק'נים עש'ה דשבת'ון ו'הלכ'ה צרי'ה לבר'ה זמן משום ע'צם ה'יום וזמן ה'זה שפיר יכול לבר'ה א'ף כ'שהול'ה בשוק ד'הא גם כ'שהול'ה בשוק הוא מק'נים עש'ה דשבת'ון ואין צרי'ה ל'זה כ'וס כ'לל רק דלכתח'לה תק'נו רב'נו לבר'ה זמן בש'עת קידוש משום שא'ז מקבל ע'ליו קדושת ה'יום ולפ'יכ'ה אינו פוטר זמן דס'נוכה משום דמ'צות השב'יתה כ'רגל ומ'צות ס'נוכה ה'ם ש'תי מ'צות נפ'רדות ואין א'חד פוטר א'ת חב'ירו כ'מו דאינו פוטר זמן דס'נוכה לזמן דלולב אם לא כ'שש'תי'הו לפ'ניו (ונרא'ה באמת דאם לא ב'יר'ה זמן על הס'נוכה ואחר כ'ה נטל הלולב בתו'ה הס'נוכה ודעת'ו לא'כול אחר כ'ה בס'נוכה ב'נודאי דזמן דלולב פוטר גם לס'נוכה ופשוט הוא) א'כל בח'נוכה ופ'ורים שאין לה'ם קדוש'ה כ'לל ומותר'ים בעש'יית מלאכה לא ש'י'ה לבר'ה זמן על ע'צם ה'יום כ'לל רק בעת שמק'נים מ'צות ה'יום ואם אינו מק'נים כ'גון שאין לו ש'מן להדליק או שאין לו מג'ילה בפ'ורים וגם אינו יכול לק'נים מ'צות שמ'חה ומש'ת'ה ומש'לוח מ'נות על מה יבר'ה זמן ו'הא דמבר'ה על ה'ראו'יה ה'ינו משום דע'יקר מ'צות ג'ר ח'נוכה הוא משום פ'רסומ'י נ'ס'א ולפ'יכ'ה צרי'ה להדליק על פ'תח ב'יתו מבחוץ כ'די ש'י'ה ה'כל רואין ומשבת'ין להקב"ה וכ'ינו ש'הוא גם כן מן ה'רואין יש לו חלק במ'צוה ולפ'יכ'ה שפיר מבר'ה ש'עש'ה נסים וש'הח'ינו ולפ'יכ'ה ג'רא'ה לי דאם רוא'ה ג'ר ח'נוכה לא'חר ש'דלק חצי ש'עה דכ'בר נעש'ית מ'צו'ת'ה אינו מבר'ה ועוד דכ'ינו דאם רוצים הבע'לים לכבו'ת'ה או להשתמש לאורה ה'רשות ב'ידם לא נחשב א'ז ה'גרות כ'גר מ'צוה רק כ'גר ה'רשות בעלמ'א ולא ש'י'ה לבר'ה ע'ליהם מ'יהו יש להסתפק אם לא ב'יר'ה

זמן בלילה קלל דאָפּשער דצָריוּ לְבָרוּ זמן בְּעַת אַמִּירַת הַלַּל דְּהָא לֹא גָרַע מִקְרִיאַת הַמְּגִילָה דְּמִבְּרַכִּין עֲלֶיהָ זְמַן וְלַחַד מֵאֵן דְּאָמַר קְרִינְתָא זֹו הַלִּילָה וּמִיּהוּ יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק אִם צָרִיף לְבָרוּ זְמַן שְׁנִית בְּלִיל ב' בְּשַׁעַת הַדְּלָקָה דְּשִׁתִּי מְצוֹת מְיֻחָדוֹת הֵן וְלֹא דְמִי לְמִבְּרָה זְמַן בְּשַׁעַת הַרְאָיָה דְּבִרְכַת זְמַן שְׁמִבְּרָה אִזּוּ הוּא גַם כֵּן עַל מְצוֹת הַדְּלָקָה וּכְמוֹ שְׁפַתְבְּתִי לְעִיל אֲבָל הָכָא מְצוּה אַחֲרַת הִיא אוּ דְלָמָּא פִּינּוּ דְּהַהֲלֵל וְהַדְּלָקַת גַּר חֲנֻכָּה הַכֹּל תִּקְנוּ חַז"ל בְּשִׁבְלֵי הַנְּסִים שְׁנַעֲשׂוּ בִּימֵים הַהֵם וְאִם כֵּן אֲפֹשֶׁר דְּנַחֲשָׁבוּ כְּמַצוּה אַחַת וּצ"ע הַנִּלְע"ד פְּתַבְתִּי בַּעֲזוֹה"ה כ"ד יְדִידוֹ הַדו"ש שְׁלֵמָה הַפָּהֵן מו"ץ דפ"ק וְוִילְנָא: ד) אַחַר שְׁהַכִּינוּתִי בַּעֲזוֹה"ה לְשַׁלּוֹחַן קוּוּטְרִיס זֶה לְהַדְּפִיס אִיהוּ"ש קַבְלִיתִי עוֹד חִידוּשֵׁי תוֹרָה מֵהַגָּאוֹן הַגַּ"ל יצ"ו בְּעֻנְיֵינִי דַחֲנֻכָּה וְאַלֶּה דב"ק וּבִהְיוֹת שְׁאִין רְצוּנִי לְהוֹצִיא אֶת הַגְּיָר רִיקָם רְאִיתִי לְמִלְאוֹת הַגְּלִיוֹן בַּחַד"ת שְׁפַתְבְּתִי בְּעֻנְיָן חֲנֻכָּה זֶה קְרוּב לְשַׁלְשִׁים שָׁנָה וְזֶה הוּא.

כְּתָבוּ הַטּוֹר וְהַשׁו"ע בְּסִי' תַרע"א סְעִיף ב' פְּמָה גְרוֹת מְדַלִּיק בְּלִילָה הַרְאִישׁוֹן מְדַלִּיק אַחַת מִכָּאֵן וְאֵילָן מוֹסִיף וְהוֹלֵף אַחַד בְּכָל לִילָה עַד שְׁבָלִיל הָאֲחֵרוֹן יִהְיֶה שְׁמִנָּה וְאַפִּילוּ אִם רַבִּים בְּנֵי הַבֵּית לֹא יְדַלִּיקוּ יוֹתֵר נִכְתָּב עַל זֶה הַרְמ"א בַּהַג"ה וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׁכָל אַחַד מִבְּנֵי הַבֵּית מְדַלִּיק וְנִרְשָׁם הַרְמַב"ם וְהֵינּוּ לְפִי מָה שְׁפַתְבַּת הַרְמַב"ם בְּעֻצְמוֹ אֲבָל הַרְמַב"ם הִבִּיא דְּמִנְהַג סְפָרַד הוּא כְּמוֹ שְׁפַתְבַּת הַמַּחְבֵּר דְּאַפִּילוּ אִם רַבִּים בְּנֵי הַבֵּית לֹא יְדַלִּיקוּ יוֹתֵר וּבְזוֹה נִסְתַּלַּק מָה שְׁפַתְבַּת הַטּוֹרִי זֶהָב שְׁזָה חִידוּשׁ שְׁהַסְפָּרַדִּים נוֹהֲגִים כְּתוֹסְפוֹת וְהַאֲשַׁפְּנִזִים כְּרַמְב"ם דְּאִין זֶה חִידוּשׁ כְּלָל שְׁהַסְפָּרַדִּים כְּבָר נִהְגוּ כֵּן מִשְׁנִים קְדָמִינוּת קוֹדֵם שְׁיִצְא תוֹרָתָם שֶׁל בְּעֵלֵי הַתוֹסְפוֹת עַל פְּנֵי תַבֵּל דְּהַרִי הַרְמַב"ם כְּבָר מְצָא מִנְהַג זֶה בְּבִנְי סְפָרַד בְּיָמָיו: וְגַם מָה שְׁהַאֲשַׁפְּנִזִים נוֹהֲגִים כְּרַמְב"ם אִין זֶה פְּדַבְרֵי הַרְמַב"ם לְגַמְרֵי דְּהַרִי הַרְמַב"ם פְּתַב דְּבַעַל הַבֵּית בְּעֻצְמוֹ מְדַלִּיק גְרוֹת כְּמִנְיָן בְּנֵי הַבֵּית וְהַלְכָּה לִיכָּא הִיכְרָא לְיָמִים הַנִּכְנָסִין אֲבָל הַאֲשַׁפְּנִזִים רוֹצִין לְצַאת לְשִׁתִּי הַדְּעוֹת וְהַלְכָּה כָּל אַחַד מִבְּנֵי הַבֵּית מְדַלִּיק בְּפִנֵּי עֻצְמוֹ וּמְקַיֵּימִין הַהִידוֹר רִאשׁוֹן דְּנָר לְכָל אַחַד וְאַחַד וְגַם שְׁפִיר אִיכָּא הִיכְרָא דְּיָמִים הַנִּכְנָסִים דְּכִינּוּן דְּכָל אַחַד מִבְּנֵי הַבֵּית מְדַלִּיק בְּמָקוֹם מְיֻחָד וּבְזוֹה יוֹצֵאִין גַּם דַּעַת הַתוֹסְפוֹת (וְעֵינִן הֵיטֵב בְּגִלְיָא מְסַכֵּת לְהַגָּאוֹן מו"ה דָּוִד זצ"ל אב"ד דְּנַאָהוֹרֶדְאָק מָה שְׁפַתְבַּת בְּזוֹה) וְהַגָּה לְכַאוֹרָה יֵשׁ לְתַמּוּהָ עַל הַטּוֹר וְהַמַּחְבֵּר בְּמָה דְּהַשְׁמִיטוּ לְדִין דְּהַמְהַדְרִין דְּנִהְי דְּהַמְהַדְרִין מִן הַמְהַדְרִין לִית לְהוּ הִידוֹר רִאשׁוֹן מְכָל מְקוֹם הַגָּה לִיה לְכַתּוּב דִּין זֶה דְּנִפְקָא מִינָה לְמִי שְׁאִי אֲפֹשֶׁר לוֹ לְקַיֵּים כְּמַהַדְרִין מִן הַמְהַדְרִין לְכָל הַפְּחוֹת יַעֲשֶׂה כְּמַהַדְרִין (וְהַרְמַב"ם בְּפָרָק ד' מֵהַלְכוֹת חֲנֻכָּה הַדְּעִיתִק בְּאַמַּת פְּלִשׁוֹן הַבְּרִיַּתָּא וְכַתְּבַּ גַּם כֵּן דִּין דְּמַהַדְרִין גְּמִי וְהֵן אַמַּת הַרְמַב"ם לְשִׁטְתוֹ דְּסְבִירָא לִיה דְּמַהַדְרִין מִן הַמְהַדְרִין אִית לְהוּ גְּמִי הִידוֹר רִאשׁוֹן בְּנֵר הָיָה מְוַכְרַח לְהַבִּיא דִּין דְּמַהַדְרִין וְאַמְנָם אַף הַטּוֹש"ע דְּלִית לְהוּ הִידוֹר רִאשׁוֹן מְכָל מְקוֹם הַגָּה לְהוּ לְהַבִּיא דְּנִפְקָא מִינָה טוֹבָא הִיכָּא דְּאִי אֲפֹשֶׁר לִיה וְכַנ"ל) וְצָרִיף לוֹמַר דְּסְבִירָא לְהוּ דְּלֹאֲחַר שְׁתַּקְנּוּ דִּין מְהַדְרִין מִן הַמְהַדְרִין תּוּ בְּטַל דִּין מְהַדְרִין לְגַמְרֵי וְאִם אִי אֲפֹשֶׁר לוֹ לְהִיּוֹת מֵהַמְהַדְרִין מִן הַמְהַדְרִין סְגִי דְּיְדַלִּיק גַּר אַחַד בְּכָל לִילָה גַּר אִישׁ וּבִיתוֹ וְאַפִּילוּ אִם רַבִּים בְּנֵי הַבֵּית לֹא יְדַלִּיקוּ רַק גַּר אַחַד: וְאַכּוּ אִם כֵּן תִּקְשֶׁה עַל מָה שְׁהַדְּעִיתִק שְׁם בְּסְעִיף ו' דְּנָר שְׁיֵשׁ לָהּ שְׁנֵי פִּיּוֹת עוֹלָה בְּשִׁבְלֵי שְׁנַיִם וְלְכַאוֹרָה הִיכָּא מִשְׁכַּחַת לָהּ.

הָא שְׁם בְּסִימָן הַגַּ"ל בְּסְעִיף ה' פְּסַק כְּשִׁטְתַּת רַש"י דְּמְצוֹת גַּר חֲנֻכָּה הוּא לְהַדְּלִיק עַל פְּתַח הַבֵּית וְאִם כֵּן הִיאָה מִשְׁכַּחַת לָהּ דִּיהִיָּה עוֹלָה לְשְׁנֵי בְּנֵי אֲדָם שְׁדָרִים בְּכַתִּים מְיֻחָדִים דְּהָא

היה לזה א וְלִזְהַמְשָׁמַאל וְכִמוֹ שֶׁהִקְשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת שֵׁם עַל רַשׁ"י וּמִיָּהוּ רַשׁ"י בְּעֶצְמוֹ נִשְׁמַר מִזֶּה וּפִירֵשׁ דְּמִיָּרִי לְמַהֲדָרִין שְׁעוֹשִׁין גַּר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד וְאֵתִי שְׁפִיר אֲבָל הַמְּחַבֵּר דְּלֹא הֵבִיא דִּין דְּמַהֲדָרִין כְּלָל וְעַל פְּרָחֵנוּ דְּסִבְרָא לִיהַ דְּדִין מַהֲדָרִין אֵינוֹ נוֹהֵג הָאִינְדָּא כְּלָל וְאִם כֵּן הֲדָרָא הַקְּנֻשָׁא לְדַוְכָתָהּ דְּהָאִיף מִשְׁפַּחַת לָהּ דִּיהָ עוֹלָה לְשַׁנִּי בְּנֵי אָדָם וְאִין לוֹמַר דְּמִשְׁפַּחַת לָהּ דָּאם דְּרִים שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם בְּבֵית אֶחָד שְׁחֲלוּקִין בְּעֵיסְתָּן דְּכַתְּבַת הֶרֶב הַמְּגִיד בְּפֶרֶק ד' מֵהֶלְכוֹת חֲנוּפָה דְּמַחְוִיבִין לְהַדְּלִיק כָּל אֶחָד בְּפָנָי עֲצָמוֹ דְּהָא לִיתָא כְּלָל דְּוִנְדָּא לְדַעַת הַתּוֹסְפוֹת וְהַטּוֹשׁ"ע דְּסִבְרֵי דְּדִין מַהֲדָרִין לִיתָא מִשּׁוּם דְּבַעֲיָנוּ הַיְפָרָא דִּימִים הַנְּכַסִּים עַל כּוֹרְחִין גַּם בְּחֲלוּקִין בְּעֵיסְתָּן אִין צָרִיךְ גַּר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד דָּאם יִצְטָרֵךְ גַּר לְכָל אֶחָד אֶחָד אֶפְתִּי לֹא יִהְיֶה הַיְפָרָא דִּיאֲמָרוּ דְּעַתָּה נִזְדַּמְּן אֶחָד בְּבֵית שְׁחֲלוּק בְּעֵיסְתָּנוּ: וְשׁוֹב נִשְׁאֲתִי אֶת עֵינֵי וְרֵאִיתִי דְּהַטּוֹר בְּעֶצְמוֹ הֲרָגִישׁ בְּזֶה וְכַתְּבַת דְּעוֹלָה לְשָׁנִים וּפִירֵשׁ מִיּוֹם רֵאשׁוֹן וְאֵילָף ע"כ"ל וּפִירֵשׁ הַבֵּית יוֹסֵף מִשּׁוּם דְּרַשׁ"י פִּירֵשׁ לְמַהֲדָרִין שְׁמַדְלִיק גַּר לְכָל אֶחָד, וְאִין לֹא סִבְרָא לָן לְדִין דְּמַהֲדָרִין וְלָכֵן הַנְּצָרֵךְ לְפִירֵשׁ דְּמִיָּרִי מִיּוֹם רֵאשׁוֹן וְאֵילָף וְעַל פִּי זֶה יֵשׁ לוֹמַר דְּגַם הַבֵּית יוֹסֵף בְּשׁוֹ"ע כִּינּוֹן כֵּן דְּמָה שְׁפַתְּבַת עוֹלָה לְשָׁנִים גַּם כֵּן כִּינּוֹן לְפִירוּשׁ זֶה.

ומיהו אפתי קשה דמפל מקום היאף יפרשו לדברי רבא דאמר בהדיא דעולה לשני בני אדם ונראה לי דהטור לא היה גורס בדברי רבא דעולה לשני בני אדם רק עולה לשנים סתמא וראיה לזה מדכתב בתחילה עולה לשנים ופירש על זה מיום ראשון ואילף ואם איתא דמה שכתב בתחילה עולה לשנים גם כן הוא דברי עצמו לא שיף לעשות פירוש על דברי עצמו ונהו ליה לומר בתחילה עולה לשנים ונתו לא יצטרף לפירוש אלא ודאי דמתחלה העתיק לדברי רבא ואחר כך כתב על זה פירוש וכו' אלא דהיה הגירסא לפניו בדברי רבא עולה לשנים נתו לא ופירש על זה דרוצה לומר מיום ראשון ואילף: אלא דקצת קשה דאם רבא רוצה לומר דעולה לשנים נרות הנה ליה לומר דעולה לשנים דהא גר לשון נקבה היא דכן מתחיל בתחלה גר שיש לה שתי פיות עולה לשנים והאף מתחיל בלשון נקבה ומסיים בלשון זכר וכן מצינו בש"ס בכמה דוכתי דגר הוא לשון נקבה כמו בביצה ל"ב חותכה באור בפיו שתי נרות וכן במקרא נמצא גר בלשון נקבה ועיין תוספות פסחים ז ע"ב ד"ה ונרות מנר: ואולי דטעות סופר נפל בטור וצריך לומר באמת דעולה לשנים וְהַרְמַב"ם בְּפֶרֶק ד' מֵהֶלְכוֹת חֲנוּפָה הִלְכָה דְּהַעֲתִיק לְמִיָּמָרָא דְּרַבָּא דְּעוֹלָה לְשַׁנִּי בְּנֵי אָדָם גַּם כֵּן לְשִׁיטָתוֹ אֲזִיל דְּהַעֲתִיק דִּין דְּמַהֲדָרִין וְסוֹבֵר דְּמַהֲדָרִין מִן הַמַּהֲדָרִין סִבְרָא לִיהַ נְמִי לְהַיְדוֹר רֵאשׁוֹן וְלֹא חֲנִישׁ לְהַיְפָרָא וּמִשּׁוּם הֵכִי שְׁפִיר מִשְׁפַּחַת לָהּ דְּעוֹלָה לְשַׁנִּי בְּנֵי אָדָם הֲדָרִין בְּבֵית אֶחָד וְהֵינּוּ לְדִין מַהֲדָרִין דְּמַדְלִיקִין גַּר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד וְאֵתִי בְּבֵית אֶחָד דְּהוּי לְשָׁנִיָּהֶם בְּשָׁמַאל ע"כ מה שכתבתי שם ועוד הארכתי בזה אבל פאן אין מקום להאריך יותר וד' שנותיו דמר יאריך בטוב ובנעימים כנפשו ורצונו ורצון נפש ידו הדו"ש ומברכו בברכת פהנים שלמה הפהן מו"ץ דפ"ק ווילנא: יו"ד) ביום ראשון של חנוכה לא נמצא פהן בבית הפנסת פי אם פהן אחד אלמון והמנהג הוא באיזמיר דאם שפהן פנוי שלא נשא עדיין אינו נושא בפיו לבדו מכל מקום אם הוא אלמון נהגו שם שנושא בפיו לבדו וְהַגַּם שְׁמַהֲרָאִי הוּא לְהוֹדִיעַ לְהַאֲלָמוֹן שְׁלֹא כְּפִי לְבַדּוֹ כְּמוֹ שְׁמַתְבָּאר מִדְּבָרֵי רַבִּינוּ הָאֵר"י וּמִדְּבָרֵי הַזּוֹהַר הַקְּדוֹשׁ ב"ס וְיִקְרָא וּבְהַאֲדָרָא דְּהַאֲזִינוּ דְּבִרְפָּאן לֹא מִשְׁתַּכְּחֵן עַל יְדֵיהּ וְאִין בְּזֶה מִשּׁוּם שִׁנּוּי מְנַהֵג כִּינּוֹן שְׁהוּא בְּשֵׁב וְאֵל

תעשה ואפילו אם הנה קום עשה הרשות נתונה בכיוצא לזה וטיבותא היא כדי שישומו אל לבו לישא אשה ולא יהיה שרוי בלא ברכה מפל מקום ביום ראשון של חנוכה לא רצה לשנות המנהג ולומר לו שלא יעלה שאם פן יצא לחוץ מבית הפנסת ולא ימצא בבית הפנסת בעת קריאת ס"ת ומאחר שהקריאה היא בפרשת ברכת פהגים שהיא ראונה להפכה לא רצה לשנות המנהג ביום זה פן פתב גדול בדורנו הרה"ג המפורסם מוהרא"ף נר"ו בס' נייען אברהם סי' מ"ו ואחרי שלדעתו כמו זר נחשב בעיניו המנהג שנהגו בעירו להעלות לנשיאות פנים פהן אלמון יחידי עד שפתב שראוי לבטלו איני מוצא טעם בענייני מה נשתנה יום ראשון של חנוכה ואם היתה קריאת התורה סמוך לגמר תפלת י"ח התרשתי אמנם הרי צריך לגמור את ההלל קודם קריאת התורה ואדכהכי והכי יש זמן פנוי שיחזור הפכה לבית הפנסת ויוכלו להגיד לו שפן יעשה יצא לחוץ טרם יצא ויחזור בעודם קורין ההלל או סמוך לו מלפניו: יא) לפי מנהג האשכנזים על פי דברי הרמ"א לקרות מיום שני של חנוכה ואילך בכל יום קריאת שני נשיאים ביום שני קורין נשיא שני ושלישי וכן על זה הדרך) נשאל הרב צמח צדק מליבאוויץ בחלק א"ח סי' ס"ח אם גם בשבת שבחנוכה יקראו להמפטר שני הנשיאים והשיב שלא יקראו אלא נשיא אחד השייך ליומו משום דמה שקורין הקריאה של נשיא של מחר הוא לפי שצריך לקרות לתורה שלשה עולים וניחא להו שתהיה קריאה חדשה אבל במפטר שאין קורא בשל חנוכה אלא עולה אחד די בקריאת נשיא שביומו וכן מצא במוהרי"ל שפסק פן גבי ראש חדש לקרות להרביעי ביום הששי לבד וממילא הוא הדין למפטר בשבת והוא פשוט: יב) בענין מקום ההפסקות של העולים לספר תורה ביום שמיני של חנוכה הנה מרן בס' תרפ"ד סתם וכתב שביום שמיני מתחיל מוביום השמיני וגומר כל הסדר ופרשה ראשונה של בהעלותה ולא פירש איזהו מקומן של ההפסקות לכל אחד מהעולים ומסתמיות הלשון משמע שיתנהגו הפכה וללוי ביום שמיני כדרך שהתנהגו ביום שני ומשם והלאה אבל על קריאת הישראל יש לומר שהוא גם פן יתנהג כבשאר ימים לחזור קריאת ביום השמיני וגם יסיים כל הפרשה ופרשה ראשונה של בהעלותה או אפטר דכינן דיש לפנוי הרבה עוד לקרות אינו צריך לחזור פרשת וביום השמיני.

והצד הראשון נראה יותר מסתמיות הדברים ובסדר קריאת האשכנזים על פי דברי הרמ"א והרב הלבוש ודאי אין להסתפק ביום השמיני שיעשו כדרך שעושים בשאר הימים פהן ולוי בפרשת היום והישראל יקרא מן ביום התשיעי והלאה וכן מפורש בשערי אפרים שער ח' אות ע"ט ובעיקר חילוף המנהגים בזה עיין במסכת סופרים פ"ק כ' ובדברי הרב המפרש נחלת יעקב שהוכיח דהמסכת סופרים סובר שצריך לקרות כל השלשה עולים בקרבן היום ולא כמנהג האשכנזים לקרות השלישי הקריאה של מחר ונתן טעם למנהג זה) ונחפשי בס' הנמצאים אצלי סביב השלחן ולא ראיתי מי שדבר איה להתנהג בזה וזולת ראיתי להרב דברי מנחם שציין לעיין בזה למוהר"ם בר ברוך בתשובות הקצרות בהלכות חנוכה בסוף הספר ד' ע"ו ע"ב ותיים שאל ח"א סי' ק"י ומעשה אברהם ד' ל' ע"א ואין גם אחד מצוי אצלי לעיין בדב"ק ודעתי הקצרה נוטה דלדין דנהגינו כפסק מרן יש לנו לקרות לכהן וללוי וביום השמיני כבשאר הימים ויחזור הישראל ויקרא וביום השמיני ומשם והלאה וכן אני מורה וכן לשאלני דבר זה: שוב השגתי ספר ויקרא אברהם להרב אח"א וראיתי בס' ל' שציין למה שכתב בזה

בספרו השומר אמת בסי' ז"ך אות ד בשם מרן חיד"א בשו"ת חיים שאל וז"ל ביום שמיני של תנופה לכתחלה קורא פהו ולוי בקרבן היום וישאל אותו ומושף והולך עד לבסוף עכ"ל ועל זה כתב שראה בס' מעשה אברהם שהקשה על מרן חיד"א ממה שכתב מוהר"ם בר ברוך בשם מוהר"י סג"ל שהפך קורא ביום השמיני וביום התשיעי ולוי קורא וביום העשירי וביום אחד עשר וישאל קורא וביום שנים עשר וכל הסדר וכו' ושלכן לא מלאו לבו לבטל המנהג והרב המחבר נר"ו ביאר קושיתו וישלבה וסיים ומנהגנו הוא על פי הטור וש"ע סי' תרפ"ד וכן כתב הרד"א וכן הוא במסכת סופרים פ"ק כ' עכ"ל ומוכן ממה שכתב בשם הרב מעשה אברהם דמנהג איזמיר (מקום הרב מעשה אברהם) הוא כמו שכתב בתשובת מוהר"ם בר ברוך שהפך קורא ביום השמיני וביום התשיעי ולוי עשירי ואחד עשר וישאל שנים עשר וכל הסדר.

ואיני מבין מהטעם לשינוי זה אם בכל יום נוהגים כמרן (כאשר הוא מסתמא שגמשים אחר פסק מרן) הנה להם לנהוג פן גם ביום השמיני לחלק קריאת וביום השמיני לכהן וללוי שנה ודאי משמעות דברי מרן ואם בקריאת ה"שאל ה"ו נוהגים להקרות לו מן וביום התשיעי והלאה עד גמירא התרשתי דבזה אין לנו הכרע כל פה בדברי מרן כמו שכתבתי למעלה (אלא דיותר מסתבר דכוונת מרן שגם ביום השמיני יחזור ה"שאל ויקרא קריאת הפהו והלוי כאמור) אבל לשנות ביום השמיני לגמרי משאר הימים לא ידעתי למה ולפי הנראה זהו פגנת הרב אח"א להשיב על דברי הרב מעשה אברהם ע"ש וכתב עוד הרב ויקרא אברהם שם וז"ל וראיתי בס' שערי אפרים סי' ח' שכתב באות ע"א סדר קריאתה מבואר בסידורין ובש"ע סי' תרפ"ד ע"כ ובנדאי פגנתו שאין קורין בכל יום אלא בסדרו של יום בלבד ואילו שם באות ע"ט כתב פהו קורא ביום השמיני עד מלאה קטורת ולוי משלים הקרבן וישאל קורא מן וביום התשיעי עד לבסוף ע"כ והוא על פי מה שכתבו הגהות מיימוניות והארחת חיים והרבנים שהזכרתי אבל לדידהו בכל יום נמי עושין פן אבל אם נהגו כמנהגינו אמאי הוצרכו ביום השמיני לשנות והא מנ"ל עכ"ל ועמו הסליחה דאין מקום לתמיהתו ודברי הרב שער אפרים ברורים ונכונים שהם נוהגים כמו שכתב הרמ"א דכהן ולוי קורין שניהם בקריאת היום וה"שאל קורא קריאה של יום מחר ולדידהו ודאי ביום שמיני גם פן יתנהגו באופן זה שכהן ולוי ישלימו ביום השמיני וה"שאל יקרא וביום התשיעי ומשם והלאה וזה פשוט ותכל תלונתו מעליו: עתה ראיתי דברי מרן חיד"א שבס' חיים שאל שהביא הרב מעשה אברהם והוא שכתב בשם הרב מוהר"ם מזרחי דנראה בעיניו דביום שמיני יקראו פהו ולוי כבכל יום וה"שאל יחזור מתחלת וביום השמיני וסיים כל הסדר (מסתמא פגנתו שיקרא גם פן פרשה ראשונה מבהעלותה פדכתב מרן) ובזה נמצאו שלשה עולים קורין בפרשת וביום השמיני ובו בפרק חלקו עליו שאר הרבנים דכל קפדת הרב פרי חדש היינו שיקראו בנשיאים אבל אין צריך כלל לשלשה העולים יקראו בשמיני והכהן יקרא ביום השמיני וביום התשיעי ולוי ביום העשירי ואחד עשר וה"שאל ביום שנים עשר עד גמירא או פיצא בזה ועל זה הביא מרן חיד"א מה שכתבו הגהות מיימוניות והארחת חיים והאליהו רבא ומסיק הראת לדעת פי מה שכתב הרב מוהרמ"מ פינון לדעת קדושים אלא שהם נוהגים בכל יום לקרות השלישי של יום ומחר והרב הלבוש ישנו פגנתו טעם ומשום הכי כתבו דביום השלישי קורא משם עד סוף ולדין שאין אנו קורין אלא דבר יום ביומו

לכתחלה יש לקרות השלשה בפרשת ביום השמיני ולסיים עמו פן עשה את המנורה עכ"ל ועל זה פתב הרב מעשה אברהם ומנהגינו בק"ק בק"ח יב"ץ (נראה דרב באותו בית הפנסת נהגו פן לא כמו שהבנתי מתוך מה שפתבו בויקרא אברהם הנ"ל) הוא פדכתב מוהר"ם בר פרוך ואף שהרב חיים שאל פתב לכתחלה וכו' לא מלאני לפי לשנות מנהג ותיקון עכ"ל הא למדת שיש לכל מנהג הנ"ל סמוכים דרבנו ונהרא נהרא ופשטיה.

(יג) ביום ראש חודש טבת שיש שני שירים ליום שיר של חנוכה ושיר של ראש חודש נחלקו הפוסקים בשני שירים אלו איזה מהם להקדים אם של ראש חודש משום פדיר או של חנוכה משום פרסומי ניסא פידוע הלא בספרתם ובספר הבהיר ויקרא אברהם להרב אח"א נר"ו ראיתי בשו"ת א"ח סי' כ"ט שאחר שהזכיר סברת הפוסקים הנ"ל העד העיד שבעיר הקודש צפת תוב"ב מחלקים השירים לשתי התפלות דהינו אחר תפלת שחרית בחזרת הספר תורה להיכל אומרים השיר של חנוכה ואחר תפלת מוסף אומרים שיר של ראש חודש וקלסיה להאי מנהגא וישנו בנותן טעם לשבח על הסדר הזה ולא בהיפוך כי המוסף אינו שייך לחנוכה כלל ושחרית היא התפלה השייכה לחנוכה לכן אומרים בה שיר של חנוכה ושיר של ראש חודש דכתיב ביה עשה ירח למועדים שמכפר כשאר מועדים פדכתב רבינו הטור ובמוסף אומרים זמן פפרה לכל תולדותינו לכן נכון לאומרו אחר המוסף אלו תורף דב"ק יצ"ו והוא מנהג יפה ועם כי לא רציתי לשנות לצבור ממה שנהגו בזה כתבתי זאת למי שירצה לנהוג בעצמו פן כי נכון הוא: יד) גרות שעושים מחלב ויש בהן תערובת שומן חזיר אם מותר להדליק בגרות אלו לגר שבת וגר של חנוכה נשאל על זה גדול בדורנו הגאון אבד"ק פרעמישלא יצ"ו בספרו בית יצחק בחלק יו"ד סי' קמ"ה ובתשובתו פלפל במאי דאמרינו בשבת ד' כ"ח ע"א לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד אם דוקא לתפלין הוא דלא הוכשר וכו' או דילפינו לכל המצות מתפלין דלפי מה שפתבו הרבנים מגן אברהם ואליהו רבה דילפינו כל התורה מתפלין נראה דאין להדליק בגרות הללו לשבת ולחנוכה ומצא שפלפל בזה הגאון מוהרש"ק בהקדמה לספר שנות חיים בדרף חיים דרף א' ושכתב מסבא דכיון דעומד לשריפה לא קפדינו משום הא דלא הוכשרו למלאכת שמים וכו' ומר ניהו הגאון המחבר יצ"ו הכריח פן מן הירושלמי שהביאו התוס' בסוטה ד' י"ז ע"ב גבי כתיבת המגילת סוטה על עור בהמה טמאה דמתבאר דלולא הטעם דשמא תאמר איני שותה ונמצא השם גנוז בעור טמאה הווי מודו פולי עלמא דשרי למיכתב פרשת סוטה על עור בהמה טמאה ומהא תיקשי לן להסוברים דכל התורה ילפינו מתפלין היכי שרי למיכתב פרשת סוטה בעור טמאה אלא על פרחין למימר דדוקא כשהדבר קיים הוא דהוי גנאי למצוה שתהיה על עור בהמה טמאה אבל מגילת סוטה דלמחיקה קיימא לית לן בה והוא הדין לשמן פיון דלהדלקה קיימא לא חיישינו ויישב בזה קושית הגאון מוהר"ץ הירש חיות גבי שמן קיק דלפי מאי דאמרינו שמנים שאין מדליקין בשבת מדליקין בגר חנוכה מבואר דמדליקין גר חנוכה בשמן קיק וקיק הוא עוף טמא כדאמרינו בחולין ד' ס"ג ואם פן להסוברים דילפינו כל התורה מתפלין אמאי שרי להדליק בשמן קיק ולהנ"ל ניחא פיון דלשריפה קיימא לית בה משום לא הוכשרו למלאכת שמים וכו' ואי משום הקריבהו לפחתה דמהאי טעמא פתב הרמ"א ביו"ד סוף סי' ק"ד דאסור להדליק גרות בית הכנסת בשמן שנפל בו עכבר הא לאו מילתא היא דאין זה אלא כשהדבר מאוס מחמת עצמו ולא במה שמאוס

מחמת איסור וכן פתב בפשמים ראש בכסא דהרסנא סי' ש"ה אלו תנרף דב"ק וחידיוש
הוא שלא הנפיר מדברי הגאון חתם סופר בא"ח סי' ט"ל שהאריף בעיקר דבר זה דלא
הנכשרו למלאכת שמים וכו': ואני ההדיוט בקונטרסים הפללים במערכת הלמ"ד אות פ"א
פתבתי בדין זה בס"ד ומידי דברי בו הנה הבאתי תנרף דברי פמה רבנים שדברו בדרף
פלל בהא דלא הנכשר למלאכת שמים ומיהם שדברו בפרט בדין הגרות הללו וראיתי
נכון להעתיקו פה לפי שמדבריהם אנו למדים הלכה למעשה ואלה הדברים: לא הנכשרו
למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד הכי אמרינו בפרק במה מדליקין דף כ"ח
ע"א וכתב הרב מגן אברהם בס"י תקפ"ו סק"ג (על מה שפתב הרמ"א דשופר מבהמה
טמאה פסול) בשם הרב עולות שבת דלא קיימא לן פהא דלא הנכשרו וכו' וכתב על
דבריו שלא עיין בשבת ד' כ"ח והטעם דאימקש כל התורה לתפלין פדאימא בקדושים ד'
ל"ח עכ"ל ודברי הרב עולת שבת (כפי מה שהביא בשמו הרב מחצית השקל) הם
ש'הכריח דלא קיימא לן פהא דתני רב יוסף לא הנכשרו וכו' מדדרישין לתפלין שיהיו
מעור בהמה טהורה מדכתיב למען תהיה תורת ה' בפיה מן המותר לפיה ואם איתא לדרב
יוסף למה לי קרא מותר לתפלין תיפוק לי' דכל מלאכת שמים לא הותרו אלא מעור
בהמה טהורה בלבד ומה שכתב הרב מגן אברהם שלא עיין בשבת פוננתו דשה עמוד ב'
פשאמרו דהא דתני רב יוסף לא הנכשרו וכו' היינו לתפלין שיהיו מעור טהורה פרכינו
תפלין בהדיא כתיב למען תהיה תורת ה' בפיה ומשנינו לרצועות והיינו דמלמען תהיה
תורת ה' בפיה לא ילפינו אלא מידי דבכתב אבל רצועות הנה אמיןא דשרי קמשמע לן
דרב יוסף דלא הנכשרו וכו' דאף במידי דלית ביה פתיבת תורת ה' טהורה בעינן אלמא
דרב יוסף גמי אית ליה הא דלמען תהיה תורת ה' וכו' ומה שכתב הרב מגן אברהם
דאימקש כל התורה לתפלין ביאר בכונתו שפא לתרץ מה שקשה לפי האמת למה ליקרא
בתפלין פינון דלא הנכשרו למלאכת שמים אלא של טהורה לזה פתב דהא דרב יוסף
גופיה מתפלין הוא דילפינו דהא בלאו הכי הוקישה כל התורה לתפלין לענין מצות עשה
שהזמן גרמא שנשים פטורות פדאימא בקדושים וכו' וכן פתב לינישב מה שהתפלא
הרב חמד משה על דברי הרב מגן אברהם דהא דמקשינו כל התורה לתפלין לא איצטרף
אלא לענין מצות עשה שהזמן גרמא אבל לענין טהורה בהדיא כתיב קרא תורת ה' בפיה
והאי בפיה גבי תורת ה' כתיבא וכו' אלו תנרף דב"ק נמצינו למדין דהא דלא הנכשרו
למלאכת שמים וכו' בפלוגתא מיתנייא אי נקיטינו הכי או לא דלהרב עולת שבת לא
קיימא לן הכי אלא בתפלין וכל דבר שבכתב דילפינו מדכתיב תורת ה' בפיה מן המותר
לפיה אבל בשאר מידי דמצנה לא בעינו שתהיה בטהורה ולהרב מגן אברהם פן הדין
בכל המצות דבעינו בטהורים: ותמיה לי קצת על הרב מגן אברהם שבס"י ח' סק"ו מביא
בשתיקה בשם הרב שני לוחות הברית נהגו לעשות עטרה מחתיכת משי לסימן שאותן
ציציות שלפניו יהיו לעולם לפניו כמו שאמרו קרש שזכה לינתן בצפון לעולם בצפון
עי"ש ונהלא משי הוא דבר הבא מדבר טמא כמו שכתב רבינו בחיי בפירשת תרומה דמה
שלא נמצא משי בנדבת המשכן הוא משום שיוצא מן התולעת ולא הנכשרו למלאכת
שמים אלא דבר טהור ואם פן לדעת הרב מגן אברהם דבכל המצות בעינו שיהא מדבר
המותר היכי שתיק להאי מנהגא והיה לו לערער שאין נכון לעשות חתיכה זו ממשי פי
אם מדבר אחר לסימן לפי שהמשי יוצא מן הטמא.

והרב מחצית השקל פתב שְהַרְב לְחַם תְּמוּדוֹת קָרָא תַגָּר עַל מְנַהֵג זֶה שְׁעַל יְדֵי זֶה נִרְאָה שְׁעִיקְרוּ וְנַעֲשֶׂה לְכִסּוּי הָרֵאשׁ וכו' ומדלא ערער מטעם שְהַמְשִׁי יוֹצֵא מִן הַטְּמֵא נִרְאָה לְכַאוּרָה דְקָאֵי בְשִׁיטַת הָרַב עוֹלַת שַׁבַּת דְלֵא קְפָדִינוּ בְשִׁאָר מְצוֹת אֱלָא שְׁיֵשׁ לְדַחוֹת דְעַדִּיפָא מִיְנָה קְאָמַר דָּאָרְפּ אִם רוֹצִים לַעֲשׂוֹת חֲתִיכָה כְּזוּ לְסִימָן מְדַבֵּר טְהוֹר אִם הוּא דְבַר שְׁפָטוֹר מְצִיצִית אִין לַעֲשׂוֹת פִּן מְפָנִי שְׁעַל יְדֵי זֶה נִרְאָה שְׁעִיקְרוּ וְנַעֲשֶׂה לְכִסּוּי הָרֵאשׁ וכו' אָבֵל מַה שְׁהַרְב מְגֵן אַבְרָהָם מְבִיא הַמְּנַהֵג לַעֲשׂוֹת חֲתִיכָה מְמַשִּׁי וְלֹא עֲרַעַר בְּדַבָּר תְּמוּהָ לְכַאוּרָה לְשִׁיטְתוֹ שְׁבָסִי תַקֵּפ"ו הַנ"ל: וּגְדוּלָה מְזוּ יֵשׁ לְתַמּוּהָ דְהָא קַיִימָא לֵן בְּסִי ט' סְעִיפָא ג' דְצִיצִית שְׁל מְשִׁי פּוֹטַר בְּטְלִית שְׁל מְשִׁי וּלְפִי דְבַרֵי הָרַב מְגֵן אַבְרָהָם דְבַעֲיֵנוּ בְּכָל הַמְצוֹת שְׁתַּהֲיִינָה בְּטְהוֹרִים הִיכִי מְכַשְׂרִינֵן טְלִית וְצִיצִית שְׁל מְשִׁי שְׁהוּא דְבַר הַבָּא מִן הַטְּמֵא וּמְצִאֲתִי שְׁכַבְרָה הָעִיר בְּזֶה הַגָּאוֹן חֲתָם סוֹפֵר בֵּא"ח סִי ט"ל מְדִין חוּטִי מְשִׁי לְטְלִית שְׁל מְשִׁי (וְאָבִיא דְב"ק לְהֵלֵן אִיה"ש) וְכַתְּבַת דְבַצִּיצִית דְּאִינוּ אֱלָא מְצָנָה בְּעֵלְמָא וְלֹא מִיְדֵי דְקַדְוִשָׁה הוּא לִית לֵן בַּהּ וְאִין זֶה מִן הַיְשׁוּב לְדַעַת הָרַב מְגֵן אַבְרָהָם דְבְּכָל הַמְצוֹת קְפָדִינוּ שְׁתַּהֲיִי בְּטְהוֹרִים וְגַם קִשָּׁה עָלְיוּ מְהָא דְחֲתִיכַת מְשִׁי לְטְלִית כְּאִמּוֹר וְאִין אֲצִלִי סִפֵּר חֲמֵד מִשָּׁה (שְׁצִיִּין בְּחֲתָם סוֹפֵר) לְעִיִּין בְּדָב"ק וּלְפִי מַה שְׁכַתְּבַת בְּחֲתָם סוֹפֵר דָּאָרְפּ בְּמִידֵי דְאִית בֵּיהּ קַדְוִשָׁה כְּפָרְכִי בֵּית הַפְּנִסָּת וְכִינְצָא דְבַעֲיֵנוּ בְּטְהוֹרִים מְכָל מְקוּם אִי אִישְׁתַּנִּי וְנַעֲשֶׂה אָרִיג לִית לֵן בַּהּ וְשְׁלֵא כְּדַעַת רַבִּינוּ בְּחִי (עִיִּין לְקַמֵּן בְּד"ה וְכַתְּבַת עוֹד) לֹא קִשָּׁא מִיְדֵי מַהִיא דְחֲתִיכַת מְשִׁי כְּמוּכָן וְעוֹד יֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין מְצָנָה עֲצָמָה לְדַבָּר שְׁאִינוּ אֱלָא תַשְׁמִישׁ לְמְצָנָה דְבַתְּשִׁמִּישׁ לְמְצָנָה לֹא קְפָדִינוּ אִטְהוֹרִים אָרְפּ אִי פְּשִׁיטָא לֵן דְבַמְצָנָה גַם כֵּן קְפָדִינוּ שְׁיִהִיו בְּטְהוֹרִים כְּמוֹ שְׁכַתְּבַת בְּסִי תַקֵּפ"ו דְּכָל הַמְצוֹת יְלַפִּינוּ מְתַפְּלִין שְׁתַּהֲיִי מְדַבֵּר טְהוֹר מְכָל מְקוּם בְּדַבָּר שְׁאִינוּ אֱלָא תַשְׁמִישׁ לֹא קְפָדִינוּ אֱלָא בְּמִידֵי דְאִית בֵּיהּ מְשׁוּם קַדְוִשָׁה דְבַהּ אִין חִילוּק בֵּין גּוּף דְבַר הַקַּדְוִשָׁה לְתַשְׁמִישֵׁי קַדְוִשָׁה (עִיִּין לְקַמֵּן בְּד"ה וְעַל רֵאֲיִית הַגָּאוֹן): וּמְצִאֲתִי שְׁהַגָּאוֹן פְּרִי מְגָדִים בְּסִי ל"ב בְּמַשְׁבְּצוֹת ס"ק כ"ח חֲקַר גַּם הוּא מְהָא דְחוּטִי מְשִׁי לְטְלִית שְׁל מְשִׁי וְנ"ל הִנֵּה מְתַפְּלִין יְלִיף כֹּל הַתּוֹרָה כְּנֹלָה וְלְכָל מְצָנָה מִן הַמְּוֹתָר בְּפִיפִי וְעִיִּין תַקֵּפ"ו בְּמְגֵן אַבְרָהָם ג' וְקִשָּׁא לִי אִם כֵּן בְּגַד מְצָמַר אַרְנָבִים וְגַמְלִים וְכַדוּמָה תְּהָא פְּסוּל לְצִיצִית וְזֶה לֹא שְׁמַעְנוּ וְכַפִּי הַנִּרְאָה מְשִׁי מְתוֹלַעַת תּוֹכִיחַ שְׁנִרְאָה שְׁהוּא מְגוּפּוּ עִיִּין סִי ט' וְכִי תִימָא לֹא הִנְכַשְׂרוּ לְמִלְאֲכַת שְׁמִים הִיִּינוּ קַדְוִשָׁה לְאַפּוֹקִי צִיצִית מְצוֹת נִינְהוּ הָא בְּנִרְכָא דְשׁוֹפֵר יוֹכִיחַ גַּם כֵּן מְצָנָה וְאַפְּיִלוּ הִכִּי פְּסוּל בְּהִמָּה טְמֵאָה עִיִּין מְגִילָה כ"ו וְלַעֲלִל סִי כ"א בְּבֵית יוֹסֵף וּמִיָּהוּ הַמְעִיִּין בְּר"ן רִישׁ פ"ב דְרֵאשׁ הַשְּׁנָה בְּמַשְׁנָה שׁוֹפֵר מְלֵאכַת שְׁמִים הוּא דְלִזְכָּרוֹן כְּלַפְנֵים דְּמִי וְהוּא דְתַחַשׁ בְּשַׁבַּת כ"ח ע"ב מְשַׁמַּע דְּאִין זֶה הִיקְשׁ גְּמוֹר אִם כֵּן אֲתִי שְׁפִיר צִיצִית דְּמְצָנָה לֹא יְלִיף מְקַדְוִשָׁה וְאֲתִי שְׁפִיר דְבַרֵי הַט"ז אוֹת כ"ז דְרַצוּעוֹת הִלְכָה לְמַשָּׁה מְסִינִי כִי הִיקְשָׁא לֹא הִיקְשׁ גְּמוֹר הוּא עִיִּין אֲלִיָּהוּ רַבָּה תַקֵּפ"ו אוֹת ח' וְלְבוּשׁ כְּתַב כֵּן רַצוּעוֹת הִלְכָה לְמַשָּׁה מְסִינִי עַכ"ל הָרִי שְׁהוֹקְשָׁה לֹו מְהָא דְמְשִׁי לְטְלִית וְצִיצִית וְלֹא נִתְקַרְרָה דַעַתּוֹ אֱלָא עַל פִּי מַה שְׁמַדְבַּרֵי הָר"ן מְתַבָּאָר דְבַשְׁאָר מְצוֹת לֹא קְפָדִינוּ אִטְהוֹרִים וְצָרִיף לְבָאָר קְצַת דְב"ק שְׁהֵם בְּקַצִּירַת הָאוּמ"ר וְנִרְאָה דְמַה שְׁצִיִּין מְגִילָה כ"ו וּבֵית יוֹסֵף כ"א מְקוּם הַצִּיּוֹן הִלְזוּ הוּא קוּדָם מַה שְׁכַתְּבַת הָא בְּנִרְכָא וְכו' וְהַצִּיּוֹן הוּא עַל מַה שְׁכַתְּבַת דְצִיצִית מְצוֹת נִינְהוּ כְּדַתְנִיָּא בְּמְגִילָה דָּר כ"ו ע"ב תַשְׁמִישׁ מְצָנָה נִזְרָקִין וּמְפָרֵשׁ דְצִיצִית תַשְׁמִישֵׁי מְצָנָה הוּא וְגַם מְרָן הַבֵּית יוֹסֵף שְׁם בְּהִכִּי מִיָּרִי וְאַרְפּ דְבַבְרִיָּתָא הַזְּפִירוּ גַם שׁוֹפֵר (וְאִם כֵּן הַצִּיּוֹן שְׁיִיף גַם בְּמְקוּמוֹ) מְכָל

מקום כִּינן שְׁמַצִּיין לְבֵית יוֹסֵף וְשֵׁם לֹא נִזְכַּר אֲלָא צִיצִית נֶכּוֹן לֹמַר שְׁצִינֵנוּ הוּא עַל צִיצִית וּקְצַת קִשָּׁה בְּמָה שְׁפָתַי וְכִי תִימָא וְכו' דְאַחַר שְׁפָכַר צִינן לְדַבְרֵי הַמְּגַן אַבְרָהָם סִי' תַּקְפִּי"ו אִיךְ הָיָה סְלָקָא דְעֵתִין לֹמַר כּוֹן וְהָלֵא עֵינֵי רֹאֵה בְּדַבְרֵי הַמְּגַן אַבְרָהָם דְּכָל הַתּוֹרָה וְהַמְּצִינָה יִלְפִינָן מִתְּפִלִּין לְכּוֹן נִרְאָה שְׁהִצִּינן לְהַמְּגַן אַבְרָהָם מְקוֹמוֹ מִשְׁפָּכַר אַחַר מָה שְׁפָתַי דְּשׁוֹפָר יוֹכִיחַ וְכו' וְכֹאֲשֶׁר מִזְדַּמֵּן שְׁגַגַת הַמַּעֲתִיק בְּדַבְרֵי שְׁפּוֹתַי מְחַבֵּר עַל הַגִּילְיוֹן וּמְכַנְיָסֵם בְּפָנִים שְׁלֵא בְּמִקּוֹמָן וְנִרְאָה בְּעֵלִיל שְׁלֵא רָאָה הָרַב פְּרִי מְגִדִים דְּבָרֵי רַבֵּינוּ בְּחִי הַנְּ"ל (שְׁפָתַי שְׁמַשִּׁי הוּא מְגוּרָה הַתּוֹלַעַת וְשְׁמַפְנֵי זֶה לֹא הִיָּה בְּמִשְׁפָּן וְכו') וְלְכּוֹן פָּתַי בְּמִסְתַּפֵּק שְׁכַפִּי הַנִּרְאָה מְשִׁי הוּא מְגוּרָה הַתּוֹלַעַת וְכו': וְמָה שְׁפָתַי וּמִיָּהוּ הַמַּעֲתִינן בְּרָ"ן רִישׁ פ"ב דְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה אֵינן לְתַרְגָּם הַרְאֵשִׁי תִּיבּוֹת שֶׁל פ"ב לֹא פָּרַק שְׁנֵי וְלֹא פָּרַק בְּתַרְא כִּי דְבָרֵי הַר"ן שְׁצִינן הֵם בְּפָרַק רֵאשֵׁי בֵּית דִּין וְאוּלַי קוֹרָא אוֹתָן פָּרַק שְׁנֵי לְפִי שֶׁהוּא שְׁנֵי לְהִלְכוֹת הַר"ף שְׁפָרַק שְׁנֵי דְרֵאשׁ הַשָּׁנָה לִיתִיָּה בְּהִלְכוֹת וְדַבְרֵי הַר"ן שְׁצִינן הֵם שֵׁם בְּרֵאשׁ הַפָּרַק אַמְתַּנִּיתִין שְׁנֵי הַיּוֹבֵל לְרֵאשׁ הַשָּׁנָה (בד"ה וּמִיָּהוּ) וְכִנְנָתוֹ לְסַתְּוֹר סְבַרְתָּ הָרַב מְגַן אַבְרָהָם דִּילְפִינָן לְכָל הַמְּצוֹת מִתְּפִלִּין דְּבַעֲינָן טְהוּרִים וְאֵילּוּ מִדְּבָרֵי הַר"ן מִתְּבָאָר בְּהִקְפָּה שְׁהָרִי פָּתַי וּמִיָּהוּ אִף עַל נַב דְּמִסְקִינָן חוּץ מִשְׁלַ פָּרָה אֲפָשָׁר דְּדוֹקָא בְּטְהוּרִים אֲבָל בְּטְמָאִים לֹא דְהָא אֲמַרִּינָן בְּפָרַק בְּמָה מְדַלִּיקִין לֹא הִנְכָשְׁרוּ לְמִלְאַכְתָּ שְׁמַיִם אֲלָא שֶׁל בְּהֵמָה טְהוּרָה בְּלַבַּד וְשׁוֹפָר מְלֹאכְתָּ שְׁמַיִם דְּהָא אֲמַרִּינָן כִּינן דְּלִזְכָּרוֹן קְאָתִי כְּלַפְנֵי דְמִי וּמִיָּהוּ לֹא רֵאֵה גְמוּרָה הִיא דְהֵתָם מְשַׁמַּע דְּמִשְׁפָּן גּוֹפִיָּה לֹא גְמַרִּינָן מִהִיָּא דְלֹא הִנְכָשְׁרוּ לְמִלְאַכְתָּ שְׁמַיִם דְּהָא אֲמַרִּינָן בְּהִיָּא שְׁמַעְתָּא מֵאִי הָנִי עֲלָה דְתַחַשׁ וּלְפִיכָה צְרִיךְ עֵינֵי עכ"ל וּמִתְּבָאָר דְּאִף לְמֵאִי דְסָלִיק אַדְעֵתִיָּה דְהַר"ן לְמִילָף מִהִיָּא דְלֹא הִנְכָשְׁרוּ וְכו' אֵינּוּ אֲלָא לְשׁוֹפָר וּמִשׁוּם כִּינן דְּלִזְכָּרוֹן קְאָתִי כְּלַפְנֵי דְמִי מְשַׁמַּע וְדֹאִי דְבִשְׁאָר מְצוֹת דְּלֹא לְזַכָּרוֹן קְאָתוּ לֹא סָלִיק אַדְעֵתִיָּה לְמִיָּמַר בְּהוּ דְלֹא הִנְכָשְׁרוּ וְכו' אֲלָא גַם בְּטְמָאִים אֲפָשָׁר לְקִיָּמָן וְכָל שְׁכּוֹן לְמָה שְׁפִינָן הַר"ן דְּמִשְׁפָּן גּוֹפִיָּה לֹא גְמַרִּינָן מִהִיָּא וְכו' וְנָה כְּנָגַד הַיְסוּד שֶׁל הָרַב מְגַן אַבְרָהָם דְּכָל הַמְּצוֹת בַּעֲינָן טְהוּרִים דִּילְפִינָן מִתְּפִלִּין וְכו' וּבְזֵה מִיָּישֵׁב הָרַב מָה שְׁהַרְבָּנִים לְבוּשׁ וְטוּרֵי זָהָב כְּתָבוּ דְרַצּוֹעוֹת תְּפִלִּין בַּעֲינָן בְּטְהוּרִים מִהִלְכָּה לְמִשְׁנֵי מְסִינֵי וְלֹא כְּתָבוּ מִטְעַם הַהִיקָשׁ כּוֹן נִרְאָה בִּיאוֹר דְּבָרֵי וּמוּכַח דְּלֹא סְבִירָא לִיָּה כְּדַעַת הָרַב מְגַן אַבְרָהָם: אֲלָא דְמָמָה שְׁפָתַי בְּאֲשֶׁל אַבְרָהָם סִי' תַּקְפִּי"ו סַק"ג נִרְאָה קְצַת דְּאֵינּוּ חוֹלֵק עַל הַמְּגַן אַבְרָהָם וְהוּא שְׁפָתַי שֵׁם וְעוֹלַת שְׁבַת הַקִּשָּׁה דְּלֹא קִיָּימָא דְּמִלְאַכְתָּ שְׁמַיִם בַּעֲינָן מִמְּוֹתָר בְּפִיָּה דָאֵם כּוֹן לְמָה לִי קָרָא בְּתַפְלִין תּוֹרַת ה' בְּפִיָּה תִּירָץ מְגַן אַבְרָהָם דְּמִתְּפִלִּין יִלְיָף כָּל הַתּוֹרָה כּוֹלָה בְּהִיקָשָׁא דְּבַעֲינָן מְוֹתָר בְּפִיָּה וְעֵינֵי אֵלֶיָּהוּ רַבָּה עכ"ל וּמִדְּפִירָשׁ דְּבָרֵי וְלֹא עֲרַעַר עֲלֵיו דְּעַל כָּל פְּנִים מִדְּבָרֵי הַר"ן מִתְּבָאָר שְׁלֵא כְּדַבְרֵי הַמְּגַן אַבְרָהָם (כְּמוֹ שְׁפָתַי בְּסִי' ל"ב הַנְּ"ל) נִרְאָה דְּמוּדָה לוֹ בְּזֵה דְשִׁפִּיר יִלְפִינָן כָּל הַתּוֹרָה מִתְּפִלִּין לְהַצְרִיךְ טְהוּרִים בְּכָל הַמְּצוֹת (וְסַפֵּר אֵלֶיָּהוּ רַבָּה אֵינן אֲצִלִּי): גַם הָרַב מְקַרְאֵי קוֹנְדֵשׁ הִבִּיא דְּבָרֵי מְרֵן חֵיד"א בְּבִרְכֵי יוֹסֵף שֵׁם אוֹת ה' (בד"ה וְחִזִּיתִיָּה) פְּשִׁטָּא לִיָּה הֵכִי וְהַצְרִיךְ עֵינֵי עַל מָה שְׁנִסְתַּפֵּק הַר"ן גְּבִי שׁוֹפָר אֵי בַּעֲינָן טְהוּרִים בְּדוֹקָא מִשׁוּם דְּמִשְׁמַע בְּפָרַק בְּמָה מְדַלִּיקִין דְּמִשְׁפָּן גּוֹפִיָּה לֹא יִלְפִינָן מָהָא דְלֹא הִנְכָשְׁרוּ וְכו' דְּמֵאִי מְסַפְקָא לִיָּה הָלֵא אִף דְּאֲמַרִּינָן דְּלֹא אֲמַר רַב יוֹסֵף לֹא הִנְכָשְׁרוּ וְכו' אֲלָא לְתַפְלִין הָא אֲמַרִּינָן בְּפָרַק קְמָא דְּקִידוּשֵׁי דְּהוֹקְשָׁה כָּל הַתּוֹרָה לְתַפְלִין וְאֵינן הִיקָשׁ לְמַחְצָה וְאֵם כּוֹן כְּשֵׁם שְׁתַּפְלִין בַּעֲינָן בְּטְהוּרָה הֵכִי נְמִי בְּשׁוֹפָר וְכַסּוּגֵיָּא דְּקִידוּשֵׁי אֵינן לָן לְמִיָּנְקַט וְכו' אֵלוּ תַנְוֵרָה דְּב"ק (שֵׁם

בתחלת האות פתב בשמו שהקשה מדאמרין מאי הוי עלה דתחש מוכח דהא דרב יוסף אינו אלא לרצועות ואם פן שופר מטמאה פשר ולמה הניח הר"ן בצריף עיון וכתב שפירץ לזה ולא הביא תירוצו ושוב הנקשה לו בהפך מסוגיא דקידושין עיי"ש) הרי דפשיטא ליה דבכל מידי דמצנה בעינו טהורים ומרן חיד"א הליץ בעד הר"ן דמסוגיא דקידושין אין הכרע משום דיש לומר דמהיקשא דתפלין לא מצינו למילף אלא דכל מידי דבכתב לא יהיה נכתב אלא בעור טהורה פתפלין אבל מידי דליתיה בכתובה פגון שופר מנא לו דבעינו שיהיה מטהורה וכו' והאריף קצת ורמז לדברי הרבנים מגו אברהם ועולת שבת וכתב שדברי העולת שבת תמוהים וכו' עיי"ש דב"ק שגראה שדעתו גם פן דהא דלא הוכשרו וכו' איתיה בכל המצות: ומדברי הרב פתי פנסיות בקונטרס בית אבטינס בית ט"ז דף מ"ב מתבאר גם פן שסובר שבכל המצות הדין פן שתהיו בטוהורים דשם שקיל וטרו בדברי הרמב"ם בראשון מהלכות פלי המקדש דין ב' דמור הפתוב בשמן המשחה הוא דם הצרור בחיה והוא הנקרא מוחק שקורין אותו אלמישקלי והביא מה שכתב הרב פרי חדש דמוסק מותר באכילה משום דהוי עפרא בעלמא ושהאריף הרב פרי חדש לברר ההיתר באכילה מטעם זה ותמה עליו וז"ל (בד"ה העולה) מפלל דברי הרב פרי חדש דשריותא דמוסק הוי משום דהוא עפרא בעלמא ואי משום הא קשיא טובא דמה לו להטריח להביא ממרחק לחמו הרי תורה מן השמים היא במקרא שכתוב בסדר תרומה דכתיב וזאת התרומה וכו' ותכלת וארגמן ותולעת שני וכו' הרי דהוכשר תולעת שני שהוא שרץ למלאכת שמים אף על גב דלא הוכשר למלאכת שמים אלא מן המותר בפיה כדאיתא בשבת ד' כ"ח גבי תחש ובדרף ק"ח ובמפות ד' י"א ובמנחות ד' ו' (לא מצאתי שם מנה) לפי שהוקשה פל התורה פולה לתפלין כדאיתא בכתובות (צריף להיות בקידושין) ד' ל"ה אלא נדאי דהיינו טעמא דתולעת שני דנעשה עפרא בעלמא ושרי למלאכת שמים וכאמור וזו לא היתה צריכה לפנים עוד פתב (בד"ה ומיהו) וז"ל ומיהו מהנהו דוכתי דאמרין דלא הוכשרו למלאכת שמים אלא דבר המותר על פרחין צריף לומר לדעת הרמב"ם דהמור שרי באכילה וכדעת רבינו יונה ולא דמי לחלב ודם דהוכשרו למלאכת שמים דשאני (חלב ודם) דמצותו בכף עכ"ל הרי שסובר הרב דהא דלא הוכשרו וכו' הוא בכל המצות ולא דוקא בדבר שיש בו פתיבת תורת ה' אלא שאין מדבריו הכרח שיסבור פן בכל המצות פשוטר וציצית וכיוצא פי אם בדבר שיש בו קדושה (כמו שאכתוב להלן בס"ד שיש חילוק בזה) ואם פן בשאר מצות שאין בהן קדושה אולי יסבור הרב דלא קפדינו אטהורים (ובמה שכתב לענין המור עיין במה שרשמתי בזה לקמן בד"ה ומקורב): וקצת קשה במאי דפשיטא ליה דתולעת שני הוא שרץ ומדשרי במקדש מכריח דמידי דהוי כעפרא בעלמא לית לן בה ונעלם ממנו מה שכתב רבינו בחיי בפרשת תרומה לא מצינו משי בנדבת המשפן לפי שהוא יוצא מגוף השרץ שהוא התולעת ולא הוכשר למלאכת שמים אלא דבר טהור כעין שאמרו בתחש וצבע תולעת השני אינו מגוף התולעת אלא מתוך הגרגרים שהתולעת בתוכו עכ"ל אשר מדבריו הללו שמים זו שמענו.

א') דצבע תולעת השני אינו מן השרץ עצמו אלא מהגרעיניו. ב') שאם היה מגוף השרץ לא היה ראוי למשפן אף שנעשה עפרא בעלמא וזה פנגד יסוד הרב וגם רש"י על פסוק אם יהיו חטאיכם כשנים (ישעיה א' י"ח) פירש תולעת הוא גרעיניו שצובעים בו אדום

וַיֵּשׁ בְּכָל גֵרְעִין תּוֹלַעַת נִרְאָה שְׁפֹנוֹנְתוֹ שֶׁהָיוּ צוֹבְעִים בְּהַגְרָעִין שֵׁישׁ בּוֹ תּוֹלַעַת וְלֹא שֶׁהָיוּ צוֹבְעִים בְּתוֹלַעַת עֲצָמָה וְכֵן הֵבִין מְדַבְּרֵי רַש"י הַגִּזְלֵי גֵאוֹן עֲזָנוּ מוֹפֵת דּוֹרְנוּ הַגֵּאוֹן וְזָכַר יְהוֹסֵף אֲבֹד"ק שֶׁאָוִיִל יצ"ו בְּפִירוּשׁוֹ לְשִׁיר הַשִּׁירִים סִי' ד' עַל פֶּסוּק כַּחוּט הַשְּׂנִי שְׁפֹתוֹתֶיךָ וְז"ל וְעֵינַי פִּירוּשׁ רַש"י יִשְׁעִיהָ א' י"ח שְׁנַעֲשֶׂה זֶה הַצָּבֵעַ מִן גֵרְעִינַי שְׁעַל אֵילָנוֹת וּבְכָל גֵרְעִין נִמְצָא תּוֹלַעַת וְהוּא מְבִיא יוֹפֵי וְכו' (מֵה שֶׁפֶתַב גֵרְעִינַי שְׁעַל אֵילָנוֹת לֹא פוֹרֵשׁ לִי כֶּעֶת מְנָא לִיהָ שֶׁהוּא מִן הָאֵילָנוֹת) וּמִלְשׁוֹן הַרְמַב"ם בְּהַלְכוֹת פֶּרָה אֲדוֹמָה בְּפָרָק שְׁלִישִׁי הַלְכָה ב' שֶׁפֶתַב וְהַתּוֹלַעַת הִיא הַגְרָגְרִים הָאֲדוֹמִים בְּיוֹתֵר הַדּוֹמִים לַגֵרְעִינֵי הַחֲרוּבִים וְהֵן כְּמוֹ הָאוֹג וְתוֹלַעַת כְּמוֹ יְתוּשׁ יֵשׁ בְּכָל גֵרְגָרִי מֵהֵן עַכ"ל הֵבִין מְדַבְּרֵי הַגֵּאוֹן מוֹהַר"ש לֵאמֹדָא בְּנוֹדַע בִּיהוּדָה תְּנִינָא א"ח סוֹף סִי' ג' שְׁפֹנוֹנְתוֹ כְּדַמְשָׁמַע מְדַבְּרֵי רַש"י הַגִּזְלֵי דְהַצָּבֵעַ הוּא מֵהַגְרָגְרִים וְלֹא מֵהַשָּׂרִץ עֲצָמוֹ וְכַתֵּב שֶׁם שְׁבָקְאֲנָקְאֲדִרְנָסָא וְהַרְד"ק בְּשִׁרְשִׁים שֶׁרֵשׁ תּוֹלַעַת מְחַלֵּק וּמוֹנֵה תּוֹלַעַת שֶׁהוּא בְרִיָּה רַמֵּשׁ הָאֲרִץ בְּפָנָי עֲצָמוֹ וְתוֹלַעַת שֶׁהוּא מִין צָבֵעַ בְּפָנָי עֲצָמוֹ וְאֵם כֵּן לְפִי כָּל הָאֲמוּר מְתִישָׁבֵת תְּמִיחַת הָרֵב בְּתֵי כְּנִסְיוֹת עַל מָרְן הַפְּרִי חֲדָשׁ בְּמֵה שֶׁטָּרַח לְהוֹכִיחַ דְּדַבָּר שְׁנַעֲשֶׂה עֲפָרָא בְּעֵלְמָא מוֹתֵר וְלֹא הֵבִיא מְקָרָא מְלֵא מִתּוֹלַעַת הַשְּׂנִי וְכו' כְּמוֹכֵן (שׁוֹב רְאִיתִי שֶׁגַם הָרֵב נִחְמַד לְמִרְאָה שֶׁהוֹפְרָתִי לְקַמֵּן בַּד"ה וְעֵינַיִתִי] תְּמֵה עַל הָרֵב בְּתֵי כְּנִסְיוֹת בְּזֵה עִי"ש בְּדָף צ"ט ע"ב): הֵן אֲמַת דְּמִלְשׁוֹן הִירוּשְׁלַמִי בְּפָרָק ט' דְּכִלְאִים הַלְכָה א' (בְּדָף ל' סוֹף ע"א מְדַפּוּס זִיטְאֲמִיר) לְפִי מֵה שֶׁפִּירוּשׁ הָרֵב פָּנֵי מִלְשָׁה מִתְּבָאָר שֶׁהַצָּבֵעַ הִנֵּה מִגּוֹף הַתּוֹלַעַת דְּזֵה לְשׁוֹן הִירוּשְׁלַמִי מֵה שְׂנֵי תּוֹלַעַת דְּבָר שֵׁישׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים אִף כָּל דְּבָר שֵׁישׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים וְכַתֵּב הָרֵב פָּנֵי מִלְשָׁה מֵה שְׂנֵי תּוֹלַעַת מִיְלִתָּא אַחֲרִיתִי הִיא וְדָרִישׁ שְׂנֵי תּוֹלַעַת דְּכַתִּיב בְּבִגְדֵי כְּהֹנִים וּפִירוּשׁוֹ שֶׁהַצָּמֵר צָבוּעַ בְּדָם הַתּוֹלַעַת וְקָאָמַר דְּהוּא הַדִּין בְּכָל דְּבָר שֶׁבָּא מִרוּחַ חַיִּים וְצָבֵעוֹ אֲדוּמָה כְּמֵהַתּוֹלַעַת עַכ"ל הָרֵי שֶׁפֶתַב שֶׁהַצָּמֵר צָבוּעַ בְּדָם הַתּוֹלַעַת וּמִשְׁמַע נִדְּאִי שְׁכּוֹנְתוֹ בְּדָם הַתּוֹלַעַת עֲצָמוֹ וְלֹא בְּהַגְרָגְרִים שֵׁישׁ בְּהֵן תּוֹלַעַת וּמִתְּבָאָר מֵמֵה שֶׁפֶתַב שֶׁם בְּמִרְאָה הַפְּנִים שֶׁהֵבִין כֵּן גַּם מִלְשׁוֹן הַרְמַב"ם שֶׁבְּהַלְכוֹת פֶּרָה אֲדוֹמָה הַגִּזְלֵי שֶׁהַצָּבֵעַ הוּא מִדָּם הַתּוֹלַעַת עֲצָמָה וְלֹא כְּמוֹ שֶׁהֵבִין הָרֵב מוֹהַר"ש לְּ בְּנוֹדַע בִּיהוּדָה הַגִּזְלֵי וְלְדַבְּרֵי הָרֵב מוֹהַר"ש לְ צָרִיף לְפָרֵשׁ דְּמֵה שֶׁאָמְרוּ בִירוּשְׁלַמִי מֵה שְׂנֵי תּוֹלַעַת דְּבָר שֵׁישׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים רוּצָה לוֹמַר גֵרְגָרִים שְׁנַמְצָאִים בָּהֶם דְּבָר שֵׁישׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים וְלֹא שֶׁהַשְּׂנֵי תּוֹלַעַת הוּא מְדַבֵּר שֵׁישׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים עֲצָמוֹ וְהוּא דוֹחֵק לְפָרֵשׁ כֵּן בְּלִשׁוֹן הִירוּשְׁלַמִי: וְעֵינַיִתִי בְּסִפְרִים וְרִאִיתִי שֶׁהָרֵב נִחְמַד לְמִרְאָה בַּח"א ד' צ"ו ע"ד עֲמַד בְּעֵינַיִן זֶה וְהוּא שְׁעַל לְשׁוֹן הִירוּשְׁלַמִי דְּכִלְאִים הַגִּזְלֵי כַּתֵּב בְּשֵׁם הָרֵב מוֹהַר"ש לִיב שֶׁפִּירוּשׁ מֵה שְׂנֵי תּוֹלַעַת דְּבָר שֵׁישׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים הֵינּוּ צָבֵעַ בְּדָם הַתּוֹלַעַת אִף תְּכַלֵּת הֵינּוּ שֵׁישׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים וְהוּא חֲלִזוֹן וְלֹא סִמִּים אַחֲרִים עַכ"ל וְכַתֵּב שֵׁישׁ לְחַקוֹר אִיף אֲפִשֶׁר שֶׁהוֹכָשֶׁר לְמִלְאֲכַת שְׂמִים תּוֹלַעַת שְׂנֵי שֶׁהוּא מִדָּם הַשָּׂרִץ וְכֵן הַתְּכַלֵּת בְּדָם דָּג טָמֵא שֶׁהוּא חֲלִזוֹן וְכו' הֵלֵא לֹא הוֹכָשֶׁר לְמִלְאֲכַת שְׂמִים וְכו' וְרִצָּה לוֹמַר דְּהִיכָא דְּגִלִי קָרָא שְׂאֵנִי דְּחִשִׁיב מִצְוֹתוֹ בְּכָף עַל דְּרָף שֶׁאָמְרוּ בְּמִנְחוֹת ד' ה' ע"ב גְּבִי טְרַפָּה שְׁתָּהָא אֲסוּרָה לְגַבּוּהַ מִקָּל וְחוֹמֵר דְּלִהְדִּיּוּט וְאָמְרִינַן חֲלָב וְדָם יוֹכִיחוּ וְדַחֲיִנַן מִצְוֹתוֹ בְּכָף שְׂאֵנִי וְהִכִּי נָמִי נִימָא גְּבִי תְּכַלֵּת וְתוֹלַעַת שְׂנֵי אֵלָא שְׁחִזֵּר בּוֹ דְּמִסְוִגְיָא דְּשִׁבְתָּ ד' כ"ח מוֹכַח דְּלֹא אָמְרִינַן הִכִּי שֶׁהָרֵי בְּמֵאֵי דְּבָעֵי בְּגִמְרָא תַחֲשׁ שֶׁהִנֵּה בִימֵי מִלְשָׁה אִם הִנֵּה טְהוֹר קָאָמַר רַב יוֹסֵף מֵאֵי תִיבְעֵי לָךְ תְּנִינָא לֹא הוֹכָשֶׁרוּ לְמִלְאֲכַת שְׂמִים אֵלָא עוֹר בְּהִמָּה טְהוֹרָה בְּלִבָּד וְכו' וּמֵאֵי קוּשְׂיָא דְּלָמָּא טָמֵא הִנֵּה וְהִיכָא דְּגִלִי קָרָא וּמִצְוֹתוֹ בְּכָף שְׂאֵנִי שׁוֹב הֵבִיא מֵה שֶׁפֶתַב רַבִּינוּ

בְּחַיֵּי בְּפָרֶשֶׁת תְּרוּמָה דְּמָה שְׁלֵא הָיָה מְשִׁי בְּנִדְבַת הַמִּשְׁכָּן לְפִי שְׁיִוְצָא מִהַשְּׂרָץ שֶׁהוּא הַתּוֹלְעַת וְלֹא הַנִּכְשֵׁר לְמִלְאֲכַת שְׁמַיִם אֲלֵא דְבָר טְהוֹר וְצָבַע תּוֹלְעַת הַשְּׂנִי לֹא הָיָה מִגּוֹרֵף הַתּוֹלְעַת אֲלֵא מִגְרָגְרִים שֶׁהַתּוֹלְעַת בְּתוֹכָם וְכָתַב שָׁגַם הָרַב מִנְחָה בְּלוּלָה פָּתַב פְּדָבְרֵי רַבִּינוּ בְּחַיֵּי שְׁצָבַע תּוֹלְעַת שְׂנִי הָיָה מִהַגְרָגְרִים שְׁיִשׁ בָּהֶם תּוֹלְעַת וְשֶׁהַמְּפָרֵשׁ תּוֹלְעַת שְׂנִי שֶׁהִיא מִין מְשִׁי (פְּדָכְתַּב הָרַבִּינוּ אַבְרָהָם אֲבֹן עֶזְרָא בְּרִישׁ פְּרָשֶׁת תְּרוּמָה עַל פְּסוּק וַתְּכַלֵּת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלְעַת שְׂנִי בַעֲבוּר תּוֹלְעַת אָמְרוּ רַבִּים כִּי הוּא מְשִׁי) טוֹעָה לְפִי שֶׁהוּא יוֹצֵא מִהַשְּׂרָץ וְלֹא יִתְכַן לְנִדְבַת הַמִּשְׁכָּן דִּהְיוּצָא מִהַטְּמָא טְמָא (וְעַיִן לְקַמֵּן שְׁיִשׁ לְתַמּוּהָ עַל פִּירוּשׁ זֶה שֶׁהָרִי גַם בְּבִגְדֵי כְּהוֹנֵה נֶאֱמַר תּוֹלְעַת שְׂנִי וּבִגְדֵי כְּהוֹנֵה אֵינָם אֲלֵא צָמֵר וּפְשִׁתִּים) וְכָתַב עוֹד (בְּנִחְמָד לְמַרְאֵה) שֶׁהָרַב מֵעַם לְוַעֲזוּ בְּסִדֵּר תְּרוּמָה פָּתַב כֵּן בְּשֵׁם מֵר זְקֵנוּ הַגָּאוֹן מוהר"ם בֶּן חֲבִיב בְּתַשׁוּבָה פְּתִיבַת יָד וְכֵן פָּתַב (בְּדָף צ"ז ע"ג בד"ה וְעַיִן עוֹד) בְּשֵׁם הָרַב הוֹן עֶשֶׂיר שֶׁהוֹכִיחַ בְּסִפֵּר מַעֲשֵׂה חוֹשֵׁב שֶׁתּוֹלְעַת שְׂנִי הוּא אֲדוּם וְכו' אֲלֵא כִּשְׁהוּא מִן הַמְּנֻבָּחֵר מִרְאִיתוֹ נוֹטָה לְשְׂנִי תּוֹלְעַת וְהוּא הַצָּבַע הַנֶּעֱשֶׂה מִהַגְרָעִין עֲצָמוּ שֶׁבְּתוֹכּוֹ הַתּוֹלְעַת וְכו' וְעוֹד הָאָרִיף הָרַב נִחְמָד לְמַרְאֵה בְּעַנְיָנִים אֵלּוּ וְלֹא יִכְלַתִּי לְעַיִן בְּכָל דַּב"ק וְאִתָּה תִּתְחַזֵּה וְרַק זֶה אֹמֵר כִּי מֵהַ שְׁכָתַב בְּשֵׁם הָרַב מֵעַם לְוַעֲזוּ בְּשֵׁם מֵר זְקֵנוּ שֶׁסוֹבֵר שֶׁהוּא מִן הַגְרָגְרִים וְלֹא מִהַתּוֹעֵלֶת עֲצָמוּ הִנֵּה לְפִי מֵהַ שֶׁהֶעֱתִיק בְּשֵׁמוֹ אֵינִי נִרְאֵה לִי כֵּן וְהַמְעַיִן בַּדַּב"ק אֵת אֲשֶׁר יִבְחַר יִקְרַב (וְעַיִן לְקַמֵּן בַּד"ה וּמִקְרֹב הַשְּׂגָתִי וְכו' מֵהַ שֶׁהִבְאִתִּי בְּשֵׁם ס' שְׁפוּנֵי טְמוּנֵי חוֹל בְּזֵה): וְדַע דְּבַמָּה שְׁכָתַבְתִּי לְמַעְלָה (בַּד"ה וְתַמְיָה לִי קִצַּת וְכו' וּמִשֵּׁם וְהִלָּאָה) דְּמְשִׁי יוֹצֵא מִהַתּוֹלְעַת וּמִפְּנֵי זֶה לֹא הָיָה מְשִׁי בְּנִדְבַת הַמִּשְׁכָּן הִנֵּה אַחַר זְמַן רְאִיתִי דְבָרֵי הָרַב נִחְמָד לְמַרְאֵה הַגָּ"ל וּבְדָף צ"ו ע"א הִבִּיא מֵהַ שְׁכָתַב רַבִּינוּ בְּחַיֵּי דְמְשִׁי לֹא הָיָה בַּמִּשְׁכָּן מִפְּנֵי שְׁיִוְצָא מִן הַטְּמָא וְהַקְּשָׁה עַל זֶה וְנ"ל וְלִכְאוּרָה קִשָּׁה עַל דְּבָרֵי מִמָּאֵי דְכָתִיב בִּיחֻזְקָאֵל ס' ט"ז וְאַנְעֵלָה תַּחַשׁ וְאַחַבְשָׁה בַּשֵּׁשׁ וְאַכְסָף מְשִׁי וְתַרְגָּם יוֹנְתָן וִיהִיבִית מִסֵּן דִּיקָר בְּרַגְלֵיכֹון וְקִדְשִׁית מִכֹּון כְּהִנְיָא לְמִיָּהוּי מְשִׁמְשִׁין קְדָמִי בְּמִצְנָפֵן דְּבוּץ וְיֵת כְּהֵנָּא רַבָּא בְּלַבוּשֵׁי צְבָעוֹנִין ע"ש הָרִי דִּהְוִכְשֵׁר מְשִׁי שֶׁהוּא מִהַתּוֹלְעַת לְמִלְאֲכַת שְׁמַיִם בְּלַבוּשֵׁי כְּהֵן גְּדוּל וְאַפְשֵׁר לֹא מְשִׁי דְלֹא קִשְׂיָא וְהוּא דִּהַבְּגָדִים הַלְלוּ אֲמַרִּינוּ בַּמְדְרָשׁ שִׁיר הַשִּׁירִים עַל פְּסוּק וְרִיחַ שֶׁלְמוֹתֶיךָ כְּרִיחַ לְבָנוֹן וְנ"ל שְׂאֵל ר' אֱלִיעֶזֶר בַּר שְׁמַעוֹן בַּר יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוי חֲמוּי אָמַר לִיָּה מִהִיכֵן הָיוּ לּוֹבְשֵׁין כָּל אוֹתָן אַרְבָּעִים שָׁנָה שְׁעֵשׂוּ יִשְׂרָאֵל בַּמְדְּבָר אָמַר לִיָּה מִמָּה שֶׁהַלְבִּישׁוּם מִלְּאֲכֵי הַשְּׂרָת הִדָּא הוּא דְכָתִיב וְאַלְבִּישָׁה רַקְמָה וְכו' וְהָרַב יְפֵה קוֹל שֵׁם הִבִּיא מִשֵּׁם הַתְּנַחוּמָא שְׂאֲמָרוּ וְאַלְבִּישָׁה רַקְמָה בְּשַׁעֲהָ שְׂאֲמָרוּ נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע יְרַדוּ שְׁשִׁים רַבּוּא שֶׁל מִלְּאֲכֵי הַשְּׂרָת וְהַלְבִּישׁוּם וּבַמְדְרָשׁ אִיתָא שְׁבָגְדִים אֵלּוּ הָיוּ מַעֲשֵׂה נְסִים וְהִשְׁתָּא כִּינּוֹן דְּמַעֲשֵׂה שְׁמַיִם הֵן וְדָאֵי דְהָאֵי מְשִׁי דְכָתִיב בְּקָרָא טְהוֹר הָיָה דְהָרִי אָמְרוּ בְּסִנְהֶדְרִין ד' ט"ו ע"ב אֵינִי דְבָר טְמָא יוֹרֵד מִן הַשְּׁמַיִם דָּאֵם יִשְׁנוּ טְהוֹר הוּא וְכַעֲיִן מֵהַ שְׁכָתַב רַש"י שֵׁם דְּוִיק עַכ"ל הָרַב וְלִי הַדָּל לֹא הִנְחָח לִי בְּיִשׁוּבּוֹ וּבְעֵיקָר קוֹשְׁיָתוֹ נִרְאֵה לִי דְלְפִי מֵהַ שְׁתַּרְגָּם הַתְּרַגּוּם אֵינִי כּוֹנֵת הַפְּתוּב לֹא מְרַשֵׁה לְבִישׁ אֵת הַכְּהֵן הַגְּדוּל בְּבִגְדֵי מְשִׁי מִמֵּשׁ דְּהִיכֵן מְצִינוּ בְּגָדֵי מְשִׁי לְכְּהוֹנֵה וְהִלָּא אֵינִי בְּגָדֵי כְּהוֹנֵה אֲלֵא צָמֵר אוּ פְשִׁתִּים כְּמוֹ שְׁבִיָּאֵר הַרַא"ם בְּרִישׁ פְּרָשֶׁת תְּרוּמָה (פְּסוּק ד') וּמִשְׁנֵה שְׁלֵמָה שְׁנִינוּ בְּרִישׁ פָּרָק בְּתָרָא דְכִלְאִים אֵינִי הַכְּהֵנִים לּוֹבְשִׁים לְשִׁמְשׁ בַּמְקַדָּשׁ אֲלֵא צָמֵר וּפְשִׁתִּים וּפְסוּק כֵּן הָרַמְב"ם בְּשִׁמְיָנִי מִהַלְכוֹת פְּלִי הַמְקַדָּשׁ הִלְכָה י"ב ע"ש וְלִכֵּן אָמַר בְּגָדֵי צְבָעוֹנִים וְלֹא אָמַר בְּגָדֵי מְשִׁי כְּפָתוּב אוּ כְּלָף לְמַעַן דְּמְפָרֵשׁ וְלֹא בְּכָלָף דְּתַנּוּ בְּרִישׁ פָּרָק בְּמֵה מְדִלִיקִין שֶׁהוּא מְשִׁי

דְּבָאֲמַת אֵין הַפְהֵן גְּדוּל לּוּבֵשׁ בְּגָדֵי מְשִׁי כָּלֵל וְאִם כּוֹן אֵין קוֹשִׁיא מְעִיקְרָא כּוֹן נִרְאֶה לִי פְּשׁוּט: הֵן אֲמַת שְׂרָאִיתִי לְהֵרֵב מוֹהֵר"י אֶבְרָאָבְנָאֵל בְּפִרְשַׁת תְּרוּמָה (ד' מ"ח ע"ב בְּדָפּוּס הַרְבֵּי יוֹאֵל לַעֲבֻנָאן וּוְאֶרְשָׁא תְּבֵר"ך) שְׁפָתַב עוֹד אָמַר תְּכִלַּת וְאֶרְגָּמֵן וְתוֹלַעַת שְׁנֵי וְהֶרְלַב"ג כְּתַב שְׁהִיָּה כָּל זֶה צָמַר צְבוּעַ בְּמִרְאוֹת וְהַצְּבָעִים הֵהֵם וְאִינוּ נִכּוֹן כִּי הַצָּמַר קָרָא אוֹתוֹ הַכְּתוּב עֲזִים אֲבָל הַתְּכִלַּת וְהָאֶרְגָּמֵן וְתוֹלַעַת שְׁנֵי הֵם כּוֹלֵם מְשִׁי וְהַתְּכִלַּת הוּא הַמְּשִׁי הַצְּבוּעַ בְּצָבַע הַדּוּמָה לֵיָם וְהָאֶרְגָּמֵן הוּא הַמְּשִׁי הַצְּבוּעַ אֲדוּם וְהַתּוֹלַעַת הַשְּׁנֵי הוּא הַמְּשִׁי שֶׁהוּא נֶאֱדָה כִּפִּי תוֹלַדְתּוֹ וְאִין לוֹ צָבַע אַחֵר עַכ"ל וְהִנֵּה בְּדִבְרֵי הַרְמַב"ם בְּפִרְקַי שְׁלִישֵׁי מֵהִלְכוֹת פְּרָה אֲדוּמָה הִלְכָה ב' מְפֹרָשׁ שְׁתּוֹלַעַת שְׁנֵי הוּא צָמַר צְבוּעַ בְּתוֹלַעַת וְהַתּוֹלַעַת הִיא הַגְּרָגְרִים הָאֲדוּמִים בְּיוֹתֵר וְכו' וּבִשְׁמִינֵי מֵהִלְכוֹת כְּלֵי הַמְּקַדָּשׁ הִלְכָה י"ג כְּתַב תְּכִלַּת הָאֲמוּרָה בְּכָל מְקוֹם הִיא הַצָּמַר הַצְּבוּעַ כְּעֶצֶם הַשְּׂמִים וְכו' וְהָאֶרְגָּמֵן הוּא הַצָּמַר הַצְּבוּעַ אֲדוּם וְתוֹלַעַת שְׁנֵי הַצָּמַר הַצְּבוּעַ בְּתוֹלַעַת הַרִי מְפֹרָשׁ כְּדִבְרֵי הַרְלַב"ג וְעַם שְׂגָם עַל דִּבְרֵי הַרְמַב"ם יֵאָמֵר הֵרֵב שְׂאִינוּ נִכּוֹן כִּמוֹ שְׂאָמַר עַל דִּבְרֵי הַרְלַב"ג עַל כָּל פְּנִימֵי הִיָּה לוֹ לְהִבְיֵא דַעַת הַרְמַב"ם שֶׁהִיא כְּדַעַת הַרְלַב"ג וְרַבֵּינוּ אֲבָרְהָם אֶבְרָא בְּרִישׁ פְּרִשְׁתַּת תְּרוּמָה כְּתַב שְׁתְּכִלַּת וְאֶרְגָּמֵן הֵם צְבָעִים עַל צָמַר וְעוֹד תְּמִיָּה לִי שְׁלִפֵי דִּבְרֵיו מְשַׁמַּע וְדַאי שְׂגָם תְּכִלַּת וְאֶרְגָּמֵן וְתוֹלַעַת שְׁנֵי הָאֲמוּרָה בְּפִרְשַׁת תְּצוּהָ בְּבִגְדֵי כְּהוֹנָה גַם הֵם כּוֹלֵם מְשִׁי הַצְּבוּעַ בְּצָבַע תְּכִלַּת וְכו' וְהֵלֵא תְּלִמוּד עֲרוּף הוּא בְּיַדְנוּ דְּבִגְדֵי כְּהוֹנָה אֵינָם אֵלֵא צָמַר וּפְשָׁתִים כְּדַתְּנָן בְּפִרְקַי בְּתֵרָא דְּכִלְאִים וּפְסִק כּוֹן הַרְמַב"ם כְּנֹז"ל וְהוּא פְּלֵא אֵיף תְּקַפָּה עֲלֵיו מִשְׁנַת"ו וְלֹא זָכַר שׁוֹר אֲשֶׁר שְׁנֵי חֲכָמִים בְּמִשְׁנֵה הַנִּז"ל וְגַם לֹא רָאִה שְׂרַבֵּינוּ בְּחֵי כְּתַב שְׁלֵא נִזְכַּר מְשִׁי בְּנִדְבַת הַמְּשָׁפָן לְפִי שְׁלֵא הִנְכָשֵׁר לְמִלְאֲכַת שְׂמִים אֵלֵא טְהוּרִים וּמִסְתַּבְּרָא כְּוֹנִתִיָּה כִּמוֹ שְׁפָתַב הֵרֵב מְנַחָה בְּלוּלָה הַנִּז"ל (בד"ה וְעִינֵנִתִי) וְדִבְרֵי הֵרֵב מוֹהֵר"י אֶבְרָאָבְנָאֵל תְּמוּהִים לְדַעַתִּי הַקְּצָרָה: וְרָאִיתִי עוֹד שֵׁם (בְּנִחְמָד לְמִרְאָה) בְּדָף צ"ז ע"ג שְׁפָתַב שְׁהֵרֵב גִּינַת וְרָדִים בְּחִלְקַי א"ח כָּלֵל ב' ס' ט"ז כְּתַב בְּשֵׁם הֵרֵב מוֹהֵר"ם בְּן חֲבִיב דְּסִפְרַת תְּרוּמָה וְהָרָא"ש שְׁמַתִּירִים לְתַפְּוֹר יְרִיעוֹת הַסִּפְרַת תּוֹרָה בְּמְשִׁי חוֹלְקִים עַל רַבֵּינוּ בְּחֵי וְסוֹבְרִים דְּמְשִׁי טְהוּר הוּא שְׁמִרִיר הַתּוֹלַעַת הוּא וְלֹא מִיִּתְסַר בְּאֲכִילָה וְאִין לוֹ שׁוּם טַעַם וְהוּא כְּעֶפְרַת בְּעֵלְמָא וְשִׁישׁ לְהַקְשׁוֹת עַל רַבֵּינוּ בְּחֵי מִתְכִּילַת וְשִׁקִּיל וְטָרִי אִם חִלְזוֹן הוּא תּוֹלַעַת אוֹ דָּג טָמֵא עִ"ש (מַד"ה וְחִמּוּתִי רָאִיתִי וְכו' וְהֵלֵאָה) וְכִבְרַת הַבְּאֵתִי לְקַמֵּן (בד"ה אֵלֵא דְּקִשָּׁה) מֵהַ שְׁעָמַד בְּעֵנָן זֶה הַגְּאוֹן חָתַם סוֹפֵר בְּסוֹף ס' ט"ל עַל מֵהַ שְׁפָתַב הַרְמַב"ם אֵלֵא בְּדִרְכֵי מִשְׁהַ שְׁנוֹהֲגִין לְתַפְּוֹר סִפְרַת תּוֹרָה בְּחוּטֵי מְשִׁי וְשִׁנְיָחָא לִיהַ דְּמִיִּרִי בְּחוּטֵי מְשִׁי צְבוּעִין דְּהוּי שְׁנֵינֵי שְׂאִינוּ חוּזֵר לְבְּרִיָּיתוֹ וְכִלּוּמֵר דְּבְּחוּטִין כְּמוֹת שְׁהֵן כְּוִלֵי עֵלְמָא מוֹדוֹ שְׂאִין לְתַפְּוֹר בְּהֵם וְכו' עִ"ש: וְמֵהַ שְׁפָתַב הֵרֵב וּבְתֵי כְּנִסְיוֹת) וְלֹא דְּמִי לְחִלְבַת וְדָם דְּמִצְנֹתוֹ בְּכַף שְׂאֵנִי אִם כְּוֹנֵתוֹ לּוֹמֵר דְּשְׂאֵנִי חִלְבַת וְדָם דְּגִלֵי קָרָא דְּשָׁרוּ לְמַזְבֵּחַ הַדְּבָר תְּמוּהַ לְדַעַתִּי הַקְּצָרָה שְׁהֵרֵב בְּסוֹגְיָא דְּשִׁבְתַת ד' כ"ח ע"א דְּאֶמְרֵינוּ תַּחַשׁ שְׁהִיָּה בֵּימֵי מִשְׁהַ מִיבְעִיא לִיהַ טְהוּר הִיָּה אוֹ לֹא פְּרִיף רַב יוֹסֵף מֵאֵי קַמְבְּעִיא לִיהַ פְּשִׁטָא דְּטְהוּר הִיָּה דְּהֵא לֹא הִנְכָשֵׁרוּ לְמִלְאֲכַת שְׂמִים אֵלֵא שְׁלֵ טְהוּרָה וְלְדִבְרֵי הֵרֵב מֵאֵי קוֹשִׁיא דִּילְמָא טָמֵא הִיָּה וּמִצְנֹתוֹ בְּכַף שְׂאֵנִי כְּוֹן דְּגִלֵי קָרָא דְּתַחַשׁ כְּשֶׁר לְמִשְׁפָּן אֵף אִם הוּא דְּבָר טָמֵא הִיָּה גִלֵי גִלֵי וְכִמוֹ שְׁפָתַב הֵרֵב נִחְמָד לְמִרְאָה בְּדָף צ"ז ע"א (לְפִי דְּרַכּוֹ) וְהַבְּאֵתִי דב"ק לְעִיל (בד"ה וְעִינֵנִתִי בְּסִפְרִים) וְעוֹד אֵינוּ מוֹכֵן אֵיף מְכָרִית הֵרֵב הִיָּתֵר הַמּוֹר לְדַעַת הַרְמַב"ם עַל כִּי הֵא דְּלֹא הִנְכָשֵׁרוּ וְכו' דְּהֵתֵם נְמִי גִימָא מִצְנֹתוֹ בְּכַף שְׂאֵנִי וְדַאֲתַאן עֲלָה עַל כָּל פְּנִימֵי לְמַדְנֵוּ שְׁדַעַת הֵרֵב בְּתֵי

פנסיות היא דהא דבעינו טהורים לאו דוקא בדבר שיש בו פתיבת תורת ה' כתפלין וכינצא כמו שגראה דעת הרב עולת שבת אלא פדעת הרב מגן אברהם דהוקשה פל התורה לתפלין (ועיין לקמן בד"ה ובאר עוד): והגאון חתם סופר בא"ח סי' ט"ל האריף בדין זה במה שגראה מדברי הפוסקים בסי' קנ"ג (בדין אהנו זונה לצרכי בית הפנסות) דמדמו בית הפנסות למקדש ואם פן גראה לכאורה דכי היכי דבמקדש בעינו מן המותר בפיה הכי נמי בבית הפנסות ובתשמישיה בעינו מן המותר בפיה ואי הכי קשה מאי בעי הש"ס בשבת ד' כ"ח ע"ב אלא הא דתני לא הוכשר למלאכת שמים אלא עור טהורה למאי הלכתא וכתבו התוספות דמשמע לש"ס דאחי לאשמוענו שום צורה הוראה לדינא ונדחקו בש"ס בזה וקשה דנימא דנפקא מינה לצרכי בית הפנסות והביא מה ששמע מקשים לפי מה שכתבו התוספות ביבמות ד' ק"ב ד"ה ואנעלך דמנעל של חליצה בעינו מעור טהורה אם פן הנה ליה לש"ס למימר דהא קמשמע לן רב יוסף דתחש טהור הנה ונפקא מינה למנעל של חליצה וכתב דלזה יש ליישב דכיון דמאי דבעינו של טהורה במנעל של חליצה לא כתיבא באורייתא דמשה ועוד דאתא יחזקאל מאן אמרה וצריף לומר דהלכה למשה היא ויחזקאל אסמכה אקרא ואי הכי הנה ליה לרב יוסף להזכיר ההלכה אבל קושיא קמייתא קשיא אלו תוד"ק מה שכתב ששמע מקשים וכו' שמועה זו נאה היא מוצאת בנודע ביהודה מהדורא תניינא חלק אהע"ז סי' קנ"ב וסי' קנ"ג עי"ש שהאריכו הגאונים הנודע ביהודה ומר בריה ליישב קושיא זו וכעת איני זוכר אם מזכיר הגאון חתם סופר את הנודע ביהודה תניינא ועיין בזה בהגהות וחידישים להרא"ם הורוויץ בש"ס החדשים דפוס רא"ם ואחר זמן רב ראיתי שהרב מראה הנגה בדף ל"ג ע"ב הביא קושיא זו בשם חידושי ר' עקיבא ושקיל וטרי טובא במה שיישב לקושיא זו מר בריה בחידושי רע"ק הנ"ל ואינו מצוי אצלי לעיין בדב"ק.

ועוד תמה (בחתם סופר) איך מצאנו ידינו ורגלינו בכל צרכי בית הפנסות שאנו עושין ממשוי והוא מתולעת שטונה חוטין מרוקה פקורי עפביש וכתב רבינו בחיי בפירוש תרומה דמה שלא מצינו משיבנדבת המשפן הוא משום דלא הוכשר למלאכת שמים וכו' ואם פן איך הותר לעשות ממשוי צרכי בית הפנסות ומעיל לספר תורה ומה שהותרו חוטי משי לעשות ציצית לא קשיא דדוקא לתשמישי קדושה כגון תפלין ספר תורה מזוזה ומשפן וכדומה הוא דמקפדין ולא לתשמישי מצנה כמו שמתבאר מדברי הר"ן ריש פרק ראווה בית דין לענין שופר מבהמה טמאה דמה שנסתפק בו הוא משום דשופר פיון דלזכרון אתי פלפנים דמי הא לאו הכי לא הנה מספקא ליה משום דבתשמישי מצנה לא קפדין וכן כתב בספר חמד משה סי' תקפ"ו ולכן לא קשה מציצית דמצנה בעלמא היא ולא מידי דקדושה אבל מצרכי בית הפנסות קשה ותירץ פיון דהר"ן גופיה מספקא ליה אם עלתה ההלכה דלא הוכשרו אלא טהורין לגבי משפן והניח בצריף עיון ומדברי הרשב"א בחידושי שו"ת בשם רבינו הא"י מתבאר דהוכשרו למלאכת המשפן גם עור דטמאה אף דמסקינן דתחש טהור היינו דקושטא הכי הוא אבל לא מפני שלא הוכשר וכו' דאף אם הנה טמא הנה פשר (עיין בזה לקמן בד"ה ומקרוב) ועל כל פנים מספקא לא נפיק ובבית הפנסות דרבנן אזלין למולא ולכן משתמשים לצרכי בית הפנסות במשי אלו תנורף דב"ק: ויש להעיר לכאורה על מה שגראה מדב"ק שמבין מדברי רבינו הא"י שהביא הרשב"א דלכל מילי ילפינן ממשפן דכי היכי דלמשפן פשר אף מעור טמאה הכי

גמי בכל דבר קדושה ומצוה דנראה שאינו מוכרח ואעתיק לשון הרשב"א שראיתי דב"ק
בברכי יוסף שם בד"ה אף אוסר) והם על מאי דאיבעיא לן בעור בהמת טמאה אי מטמא
באהל ומסיק רבא מברניש דאתי בקל וחומר מנוצה של עזים שאין מטמא בנגעים ומטמא
באהל המת קל וחומר לעור טמאה שמתמאה בנגעים שמתמאה באהל המת ואהא פרכינן
אלא הא דתני רב יוסף לא הוכשרו וכו' למאי הלכתא ומסקינן לרצועות ועל זה כתב
הרשב"א מצאתי בתשובת רב האי גאון השתא קמיבעיא לן הואיל וקם ליה קל וחומר
דרב הונא מברניש ולמדנו דעור מטמא טומאת אהל הילכך כמו דגמרינן אהל המת מגזרה
שנה דאהל אהל ממשפן מה להלן צמר ופשתים וכו' הכי גמרינן אהל דמשפן מאהל המת
מה להלן עור בהמה טמאה אף באהל דמשפן עור בהמה טמאה הרי מן הדין הנה הוכשר
למשפן עור דטמאה ואם פן הא דתני רב יוסף לא הוכשרו וכו' למאי הלכתא הואיל
ולאהל משפן הוכשר עור בהמה טמאה ומפרקינן לתפלין עכ"ל ולפי דברי הגאון פי בעי
תלמודא מאי הוי עלה היינו אי גמרינן גזרה שנה משפן מאהל המת כדסלקא דעתין או
דילמא לא גמרינן גזרה שנה בכי האי גוונא ופשיט דהיה התחש טהור ואם פן לא גמיר
משפן מאהל המת אבל כולהו מילי בכלל לא הוכשרו אלא בטהורין ולא איסתפק
לתלמודא אלא בתחש משום דסלקא דעתין דליגמור משפן מאהל המת ולפי זה הוא הדין
בשופר דבעינן מבהמה טהורה פן פירש דבריו מרן חיד"א בברכי יוסף שם וביאר בזה
מה שהר"ן הניח בספק אם שופר דטמאה פשר או לא והיינו משום דפשטא דסוגין משמע
דלא איתמר הא דלא הוכשרו וכו' אלא לרצועות ולא למילתא אחריתי ומשום הכי בעי
בתחש ולפי זה שופר מבהמה טמאה פשר אבל יש מקום לפרש כדמתרגם לה רבינו האי
גאון ולפי זה שאני תחש דיש מקום ללמוד גזרה שנה מאהל המת ויוצא מן הכלל אבל
שאר מילי כולהו בכלל הכלל דלא הוכשרו למלאכת שמים אלא טהורים ושופר מטמאה
פסול והיינו דאיסתפק ליה להר"ן ולפי פירושו זה דעת רבינו האי גאון היא שלכל דבר
נאמר הא דתני רב יוסף לא הוכשרו וכו' אלא מטהורה והר"ן הוא דמספקא ליה וכיון
דלפי דברי רבינו האי גאון הדין פשוט דגם בשאר דברים איתא להא דרב יוסף אף
דהר"ן מסתפק בזה מסתברא דיש לתפוס הדין כפי דעת רבינו האי גאון כדקיימא לן
בכיוצא בזה דהיכא דלמר פשיטא ליה ולמר מספקא ליה נקיטינן כמאן דפשיטא ליה אף
אם הפשיטות הוא לקולא כמו שפכתתי בכמה מקומות ועיין במה שרשמתי בזה
בקונטרס פללי הפוסקים סי' ט"ז אות י"ט ובמקומות שציינתי שם ובפרט שהרשב"א
הביא דברי רבינו האי בשתיקה פהודאה והר"ן לא הזכיר מדבריהם פנראה שלא ראה
דבריהם ואם היה רואה אולי לא היה מסתפק בזה (נחזור לדברי הגאון חתם סופר):
וכתב עוד ליישב מה שמשפתשים במשי לצרכי בית הכנסת משום שנארג ונעשה ממנו
בגד אישתי ופנים חדשות באו לכאן ואהני ליה שינוי זה להשתמש ממנו לכל דבר
שבקדושה וזה שלא כדברי רבינו ב"ח הנ"ל וציינו לעיני חות יאיר סי' קס"א והביא מה
שכתב הראב"ד בראשון מהלכות פלי המקדש גבי מור שבשמן המשחה שהוא עשבו וכו'
ולא רצה לקבל מה שכתב הרמב"ם שהוא דם חיה וכו' דמתבאר שסובר הראב"ד דלא
מהני שינוי לזה (שהרי לדברי הרמב"ם הרי הוא דם שנעפר ונעשה בושם ואין הראב"ד
מודה לו) וכתב לחלק דהתם איסורא במילתא קאי ובתר מעיקרא אזלינן והיוצא מהטמא
טמא לעולם מה שאין פן משי שנשתנה בידי אדם ונעשה ממנו בגד וכיוצא אפשר דמועיל

ועוד הא התם פליגי עליה גדולי עולם ויש לסמוך עליהם בדרבנן מיהת: ושוב הוקשה לו שהרי הראב"ד קאי על דברי הרמב"ם ודברי הרמב"ם הם גבי שמן המשחה ואין המור נשאר בו במתכונתו כי משתנה ומתבטל בכמה סממנים ואם פן מוכח דלהראב"ד לא מהני שינוי והאריה קצת לפלפל בזה ותיגרין דאף דהרמב"ם שם עסיק בשמן המשחה מפל מקום הרי המור נצרך גם לקטורת ושם נאסר דם משום ממשקה ישראל מן המותר לישראל וכו' ובזה ביאר היטב לשון הראב"ד שנתקשה בו במה שנראה שדעתו לאסור אף דם של חיה טהורה וגם מאי שנא דם חיה דנקט והלא לגבי איסור דם אין חילוק בין חיה לבהמה וכו' ומסיק דשפיר משתמשים לצרכי בית הכנסת במשי דיש לסמוך אהנה דעות דלא בעינו בצרכי מצוה מן המותר בפיה או משום שנשתנה ונעשה ממנו כגד ושינוי מהני וכו': אלא דקשה מה נענה למה שכתב בדרכי משה יו"ד סי' רע"ח וסי' ר"פ דנוהגין לתפור ספר תורה בחוטי משי ומה שטווין החוטין לא חשיב שינוי לענין זה שהרי אסור לתפור בגידין מבהמה טמאה אף שנטוו ונעשו חוטין כמו שכתב הפגן אברהם בסי' ל"ב ס"ק ס"ה אלמא דלא חשיב שינוי והלא ספר תורה דבר שבקדושה הוא ולכלי עלמא בעינו מן המותר בפיה וכתב ליישב דצריף לומר דמיינרי בחוטין צבועים בצביעה דאינו חוזר לכריתו ולכן מיקרי שינוי ופלפל בהכמתו הרמה בדין זה אם הטויה חשיבא שינוי וסיים דלכל הנ"ל עדיין צריף תלמוד ושוב ראה בספר בני יונה סי' רע"ו פלפול ארוף לאסור תפירה במשי מטעם הנ"ל אבל בעמודים היקל משום שלדעתו אין צריף כלל לתפור אלו תורף דב"ק ואין הכרע בדבריו כל כף אם תופס לעיקר פדעות הסוכרים דלא בעינו דבר טהור אלא למידי דקדושה ולא בשאר מצות אלא שנראה קצת שיותר נוטה דעתו לסברא זו: אמנם הגאון מוהר"ש לאנדא בנודע ביהודה מהדורא תניינא בחלק א"ח סי' ג' (בד"ה אמנם יש לדחות) נראה דפשיטא ליה דבמצות לא בעינו שתהא קיומן בדבר טהור והוא ששם נשא ונתן על מה שנשאל ברצועות של תפלין שמושחין העורות בשמן דגים טמאים אם יש חשש דצריף להיות מן המותר בפיה ואחר שנשא ונתן בדין אי חזותא מילתא היא והאריף ורצה להוכיח שאפילו בדבר שהמצוה היא בחזותא לא שייף בו מן המותר בפיה ממה שהיה במשכן ובמקדש תכלת בפרוכת ובגדי כהונה ותכלת נצבע הוא מדם חלזון שהוא תולעת ושקיל וטרי בזה אם חלזון הוא תולעת או דג שיש לו סנפיר וקשקשת והוא טהור וכתב להביא ראיה מתולעת שני שכתב הרמב"ם בשמיני מהלכות כלי המקדש הלכה י"ג דתולעת שני הוא צמר הצבועה מתולעת ומשמע שהוא תולעת ממש (אלא שבסוף הסימן הביא דברי הרמב"ם שבהלכות פרה אדומה הנ"ל ופירש גם דברי הרמב"ם הללו לכוונה זו עי"ש) שוב כתב לדחות דאף שהיה במקדש ומשכן ובגדי כהונה דברים הנצבעים מדבר טמא אין להביא ראיה על רצועות ותפלין דהא דלא הוקשרו למלאכת שמים וכו' נלמד מלמען תהיה תורת ה' בפיה וזה שייף דוקא בדבר שהוא תורה עצמה שיש בו כתב כתפלין וכיוצא ובתים של תפלין שיש בהם שיי"ן וברצועות אף דליכא כתב דדליות ויו"ד של רצועות לא מיקרי כתב עיין תוספות מנחות ד' ל"ה (בד"ה אלא תפלין) ועל פרחין טעמא דרצועות הוא הואיל והן תשמיש קדושה כדכתבו התוספות שם ואם פן הוא הדין משכן ומקדש ובגדי כהונה שהם גם פן תשמיש קדושה מפל מקום יש לומר דטעמא דרצועות הוא הואיל ונטפלין לבתים של תפלין ובתים הם תורה עצמה שיש בהן ארבע פרשיות

ושי"ן ולכף דינם שנה להיות מהמותר בפיה אכל מקדש ובגדי פהונה שהם תשמישי קדושה לית בהו קפינא להיותו מדבר טהור הואיל ואינו תורה עצמה ולכף הותר הצביעה מדבר טמא מה שאין פן בתפלין ורצועות יש לומר דגם הצביעה צריה להיות מדבר טהור: וכתב דלכאורה יש להביא ראיה לזה מסוגיא דשבת ד' כ"ח ע"ב דאמרין מאי הוי עלה דתחש וקשה מאי מספקא ליה הא מדתני לא הונקשו למלאכת שמים אלא טהורה מוכח דתחש טהור הנה כמו שרצה רב יוסף לפשוט בעיא דר' אלעזר דתחש טהור הנה מהברייתא דלא הונקשו וכו' דאם לא פן לא הנה פשוט למלאכת המשכן אלא מוכרח לומר דמברייתא זו אין הכרח כלל משום דלענין רצועות נשנית שהם נטפלין לבתי תפלין שהם תורה עצמה בזה צריה להיות טהור אכל תחש שהנה למשכן שפיר יש להסתפק אי טהור הואיל ומשכן לאו תורה מיקרי והביא דברי הרב מגן אברהם שפסי' תקפ"ו סק"ג ה"ל וכתב לדחות תמיהתו על הרב עולת שבת וז"ל וידעתי דברי העולת שבת אתנין שפיר דמפח הבעייתא דמאי הנה עלה דתחש מוכח דלא קים לן הא דרב יוסף דמדמי משכן עם תפלין וספר תורה ומזוזה שהם תורה עצמה וקאמר על כל התורה דלא הונקשו אלא מדבר טהור וכן מצאתי בר"ן בפירק ראיהו בית דין דמספקא ליה אי גם בשאר מצות שיהי הא דלא הונקשו כו' וכתב דמגמרא מוכח דאפילו במשכן הנה מותר דבר טמא עי"ש בר"ן הרי מוכח דדוקא בתפלין קיימא לן האי דינא הואיל ואית בהו תורה והרצועות הם נטפלין להם אכל בשאר תשמישי קדושה ותשמישי מצנה יש לומר דמותר אף מדבר טמא דאם לא פן מאי קא מספקא ליה להגמרא אי תחש טהור הנה הא מוכח מברייתא דר"י דלא הונקשו.

אלא ודאי דאין לדמות שאר תשמישי קדושה לתפלין כנ"ל: ועוד הקשה על הגמרא אברהם דסובר דגם לענין שיהיה מדבר טהור הונקשה כל התורה לתפלין מה יענה לסוגיא דסנפה ד' כ"ג ע"א בפיל קשור כולי עלמא לא פליגי דכשר לדופן סנפה ופיל לאו מן המותר לפיה הוא נאפילו הכי מותר לדפנות של סנפה ומה בין סנפה לשופר ואף דיש לדחות דשופר חמור כיון דלזכרון הוא כלפנים דמי מפל מקום לדברי הגמרא אברהם דהונקשה כל התורה כולה לתפלין יהיה פיל פסול לדופן סנפה אלא ודאי דלהאי מילתא שיהא מן המותר בפיה לא הונקשה כל התורה לתפלין ועוד ראיה מהרמב"ם בראשון מהלכות פלי המקדש דמור הוא דם הצורר בחיה וכו' וכתב מרן פסח משנה שפיון שנשנתה מצורת דם נעשה כעפר בעלמא ומעתה אי אמרת דבכל מלאכת שמים צריה מן המותר בפיה קשה מאי מהני שנעשה עפרא בעלמא וכו' אלא ודאי דדרשה דלמען תהיה תורת ה' בפיה אינה אלא בדבר שיש בו כתב אכל שאר תשמישי קדושה אינה בכלל דרש זה פדעת העולת שבת ועיין בזה לקמן בד"ה שוב הביא בדר"י ו"ד ובד"ה ועל ראית הגאון): שוב כתב דיש לומר דדבר שהוא תשמיש קדושה צריה גם פן להיות מן המותר בפיה דאף דלתשמיש מצנה אין צריה להיות מן המותר כמו שהוכחתי למעלה מפל מקום דבר שהוא תשמיש קדושה צריה להיות מן המותר ויש לומר שזהו טעם מאי דבעינו ברצועות מותר בפיה שהם תשמישי קדושה כדמשמע מדברי התוספות במנחות ד' ל"ה ד"ה אלו תפלין וכו' ומה שסתפק בש"ס מאי הוי עלה דתחש יש לומר הואיל ותחש לא הנה כי אם להגן מפני גשמים מספקא ליה אי גם תחש יש לו שייכות להמשכן עצמו והוי תשמיש קדושה להיות מדבר טהור או דילמא מכסה תחש לא מיקרי משכן כיון שאינו אלא להגן מפני

גְּשָׁמִים וכו' אלו תִּנְרַף דב"ק ומתבאר שְׁפָן דַּעְתּוֹ בְּבִירוֹר דְּבִמְיָדֵי דְּמַצָּנָה לֹא בְּעֵינָן מִן הַמְּוֹתֵר בְּפִיָּה וְנִרְאָה מְדַבְּרִי שְׁלֵא רְאָה בַּגּוֹף דְּבָרֵי הָרַב עוֹלֵת שְׁבֵת שְׁמַדְבְּרִי נִרְאָה שְׁהָרַב עוֹלֵת שְׁבֵת פְּתַב לְחֻלְקָא בֵּין מִשְׁפָּן וְכָל מִיָּדֵי דְקַדְוִשָׁה לְבִין שְׁאָר מַצּוֹת וְלִזְהָ פְתַב לְהוֹכִיחַ פְּסֻבְרָתוֹ מִסּוּגִיָּא דְשֵׁבֵת וּמְדוּנָן סוּפָה וכו' וְאִילוּ מְדַבְּרֵי הָעוֹלֵת שְׁבֵת שְׁהִבִּיא הָרַב מִחֻצֵּית הַשְּׁקָל לֹא מִשְׁמַע שְׁזוֹ הִיא פּוֹנְתוֹ פִּמּוּבָן וְעַל כָּל פָּנִים דַּעְתּוֹ מְבִנְרֵת דְּדוּקָא בְּדָבָר שְׁיֵישׁ פְּתִיבַת תּוֹרַת ה' הוּא דְקַפְדִּינָן שְׁיָהָא מִן הַטְּהוֹר וְכֵן מְצִאתִי שְׁהַעִיד עַל עֲצָמוֹ שְׁזוֹ הִיא דַּעְתּוֹ שְׁפָן פְּתַב בְּהַגְהוֹתִיו לְסַפֵּר דּוֹרֵשׁ לְצִיּוֹן בְּדְרוּשׁ י"א קְרוּב לְסוּפּוֹ (בד"ה וְהִנֵּה עַל מ"ע שְׁהוֹ"ג) וְז"ל וְלִפִּי מַה שְׁבִיָּאֲרָתִי בְּתִשׁוּבָתִי בְּנוֹדַע בִּיהוּדָה תְּנַיִנָּא דְמֵאֵי דְקִינָמָא לֵן לֹא הִנְכְּשָׁרוּ לְמִלְאֲכַת שְׁמִים אֲלֵא דְבָר טְהוֹר זְהוֹ דְּוָקָא בְּדָבָר שְׁהוּא תּוֹרָה עֲצָמָה דְהִינְנוּ שְׁיֵישׁ בּוֹ פְתַב אֲבָל שְׁאָר תְּשֻׁמִּישֵׁי מַצָּנָה מְוֹתֵר לְהִיּוֹת אֲפִילוּ מְדַבְּרֵי טְמֵא וְאִף דְּמִסְקִינָן בְּמַפּוֹת ד' י"א דְהִקְשָׁה כָּל הַתּוֹרָה לְתַפְלִין שְׁיָהָא מִן הַמְּוֹתֵר בְּפִיָּה הִינְנוּ כָּל הַתּוֹרָה שְׁיֵישׁ בָּהּ פְתַב פְּדָכְתַב רש"י שֵׁם בד"ה כִּי אֵימְתָקוּשׁ שְׁיָהִיו נְכַתְּבִים עַל עוֹר דְּבָר טְהוֹר אֲבָל לֹא לְעַנְנָן שְׁאָר תְּשֻׁמִּישֵׁי מַצָּנָה וכו' עכ"ל הָרִי שְׁפַתְבּ מִפּוֹרֵשׁ שְׁפָן הִיא דַּעְתּוֹ בְּאַמְתָּ: וּבְהַגְהוֹת הַגְּאוֹן מוהר"ץ הִירֵשׁ חִיּוֹת לְשֵׁבֵת עַל דָּף כ"א עַל מֵאֵי דְאָמַר רַב חֲסֵדָא בְּסוּף ע"א פְּתִילוֹת וּשְׁמָנִים שְׁאִין מְדַלִּיקִין בְּהוֹן בְּשֵׁבֵת מְדַלִּיקִין בְּהֵם בְּחֻנּוּפָה בְּחוֹל אֲבָל לֹא בְּשֵׁבֵת פְתַב וְז"ל קֶשֶׁה לִפִּי דְמִפְרָשׁ שְׁמוּאֵל לְעֵיל דְשָׁמֵן קִיק הִינְנוּ שְׁמֵן שֶׁל עוֹף אֲשֶׁר קִיק שְׁמוֹ וּבִש"ס (חולין ס"ג ע"א) מְחַשֵּׁב קִיק בֵּין עוֹפּוֹת טְמֵאִים וְעֵינָן עָרוּף עָרוּף קִיק כְּפִי שְׁרַמְזוּ עָלָיו מְהֵרִי"ף שֵׁם בְּהַגְהוֹתִיו לְחוֹלִין וְעֵינָן רַא"ש פֶּאֵן דְהִבִּיא בְּשֵׁם יְרוּשְׁלַמִי תְּנִי דְבֵי רַבִּי יִשְׁמַעֵאל וְאֵת הַקְּאֵת זוֹ הַקִּיק אִם כֵּן אִיף אֲפֹשֶׁר לְהַדְלִיק בּוֹ בְּחֻנּוּפָה הָרִי קִינָמָא לֵן דְלֹא הִנְכְּשָׁר לְכָל מִלְאֲכַת שְׁמִים רַק דְבָר טְהוֹר בְּלַבַּד לְקַמְּן ד' כ"ח ע"ב וְאִיף אֲפֹשֶׁר לְהַכְשִׁיר שְׁמֵן קִיק דְהוּא עוֹף טְמֵא לְמַצּוֹת גַּר חֻנּוּפָה וְעֵינָן בְּמַג"א א"ח הַלְכוֹת ר"ה ס' תַּקפ"ו סְעִיף ג' וּבְעֵינָן הַדְּבָר עֵינָן בְּתִשׁוּבָתוֹ נוֹדַע בִּיהוּדָה מְהַדוּרָא תְּנַיִנָּא ס' ג' חֻלְקָא א"ח מַה שְׁהָאֲרִיף בְּזֵה דְלֹא נֶאֱמַר דִּין דְלֹא הִנְכְּשָׁרוּ לְמִלְאֲכַת שְׁמִים רַק דְבָר הַמְּוֹתֵר בְּפִיָּה רַק בְּס"ת וְתַפְלִין וּרְצוּעוֹת וְלֹא בְּשְׁאָר כָּל הַתּוֹרָה עֵי"ש וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף עוֹד דְּוָקָא תַּפְלִין וּרְצוּעוֹת דְּמִקְרֵי תְּשֻׁמִּישֵׁי קְדוּשָׁה וְאִתְקַשׁ לְתוֹרָה אֲבָל בְּשְׁאָר מַצּוֹת לֹא נִקְרְאוּ רַק תְּשֻׁמִּישֵׁי מַצּוֹת וְקִילוּ בְּזֵה דְמְוֹתֵר בְּהֵם אִף דְבָר שְׁאִסוּר בְּפִיָּה וְעֵינָן מְגַלָּה כ"ו ע"ב תְּשֻׁמִּישֵׁי מַצָּנָה נִזְרְקִין וְעֵינָן מְנַחֹת מ"ג ע"ב דְּרְצוּעוֹת מִקְרֵי תְּשֻׁמִּישֵׁי מַצָּנָה עכ"ל וּמִתְבָּאָר שְׁגַם הוּא מְסַפִּים לְמַה שְׁפַתְבּ בְּנוֹדַע בִּיהוּדָה תְּנַיִנָּא דְלֹא קַפְדִּינָן בְּקִיּוּם הַמַּצּוֹת שְׁיָהָא בְּדָבָר טְהוֹר דְּוָקָא וְיֵמָּה שְׁפַתְבּ וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף עוֹד וכו' הִנֵּה כְּבָר הָעֵתְמַקְתִּי תִנְרַף הַדְּבָרִים שְׁבַנּוֹדַע בִּיהוּדָה הַנֵּ"ל וְהִנֵּה עֵינִיכֶם רּוֹאוֹת שְׁכַפְּרָא פְתַב שֵׁם לְחֻלְקָא בֵּין תְּשֻׁמִּישׁ דְקַדְוִשָׁה לְתְּשֻׁמִּישׁ דְּמַצָּנָה וְאִין כָּל חֲדָשׁ וּבְעֵינָן קוֹשְׁתּוֹ אִיף מְדַלִּיקִין גַּר חֻנּוּפָה בְּשָׁמֵן קִיק וכו' הִנֵּה קוֹשְׁתּוֹ הִיָּתָה צוֹדְקָת אִם שְׁמוּאֵל דְאָמַר עוֹף אֲחָד יֵשׁ בְּכַרְפֵי הַיָּם וְקִיק שְׁמוֹ הוּא חִיָּה אוֹמַר דְּמְדַלִּיקִין בּוֹ בְּחֻנּוּפָה אֲבָל בְּאַמְתָּ שְׁמוּאֵל לֹא עָסִיק בְּדִין הַדְּלֻקָּת גַּר חֻנּוּפָה כָּלָל וּמֵאֵן דְּעָסְקִי בָּהּ הֵם רַב וְרַב חֲסֵדָא וְאִימּוֹר דְּסַבְּרִי כְּשְׁאָר אֲמוֹרָאִי דְשָׁמֵן קִיק הִינְנוּ קִיקִיּוֹן דִּיוֹנָה וְכִיּוּצָא וְעֵינָן לְקַמְּן שְׁכֵן פְּתַבוּ אִיזָה רַבָּנִים לִיִּשְׁבֵׁי קוֹשְׁתָא זוֹ וְהוּא פְּשׁוּט: גַּם מִמָּה שְׁפַתְבּ הַגְּאוֹן בְּהַגְהוֹת הָרִש"ש (בִּש"ס הַחֲדָשׁ דְּפוּס רַא"ם) בְּחֻדוּשֵׁי לְשֵׁבֵת ד' כ"ח נִרְאָה קֶצֶת שְׁפּוֹבֵר דְּבְמַצּוֹת שְׁאִין בְּהוֹן פְּתִיבָה לֹא קַפְדִּינָן שְׁתַּהִיו בְּדָבָר טְהוֹר וְהוּא שְׁעַל מֵאֵי דְאָמְרִינָן וְאֲלֵא הָא דְתַנִּי רַב יוֹסֵף לֹא הִנְכְּשָׁרוּ וכו' לְמֵאֵי הַלְכְּתָא פְתַב הַקְּשָׁה בְּס'

ב"א אמאי לא קאמר דנפקא מינה למגילת סוטה וכו' ולא קשיא מידי דהא נמי תיפוק ליה מלמען תהיה תורת ה' בפיה וכו' עכ"ל ואפתי תיקשי דאיצטריה דרב יוסף לשאר מצות ואין לומר דסובר דכל המצות ילפינו מהיקשא דתפלין וכדעת הרב מגן אברהם דאם כן מגילת סוטה נמי אף אי לא הויא תורה ולא הנה נפקא מלמען תהיה ידעינו דבעיא טהור אלא נדאי נראה שסובר דבשאר מצות פשוט דאין צריה טהור והספר ב"א (שכתב בשמו) לא ידעתי איזה ספר הוא ואם הוא בית אפרים אין מצויי אצלי לעיין בד"ק שאם לא הזכיר דברי הרב מגן אברהם יש לתמוה עליו ועל קריינא דאגרתא שלא זכרו שרים את דב"ק: ובעיקר מה שכתב דנפקא מינה למגילת סוטה וכו' הנה העתקתי דברים ככתבן בחידושי הר"ש ש בלי שום מגרעת והדברים צריכים ביאור מגילת סוטה היכא רמיזא והרב סמך על המעיין בס' ב"א למי שנמצא אצלו ולכן קיצר בהעתקת דבריו ואני הדל אבא אחר הקוצרי"ם לבאר פונתו והיא שלפי הנראה פונתו למאי דאיתא בירושלמי פ"ק שני דמסכת סוטה הלכה ד' והויא בתוספות בסוטה ד' י"ז בד"ה לא על הלוח דתני ר' אליעזר בן שמוע אומר אין כותבין מגילת סוטה על עור בהמה טמאה ואי הכי נימא דנפקא מינה מדרב יוסף למגילת סוטה ועל זה מיישב הגאון הר"ש ש דהא כמי נפקא מלמען תהיה וכו' והוא ישוב נכון ולי הדל נראה דיש ליישב על פי מה שאמרו שם עוד דר' שמעון חולק אדרבי אליעזר בן שמוע ואמר פיון דמגילת סוטה למחיקה נתנה למה אינו כותב על עור טמאה ונראה דר' שמעון אגיל לשיטתיה דסבירא ליה בעלמא כל העומד לזרוק פזרוק דמי וכן בכל פניצא לזה ומתבאר ממה שרשמתי לעיל במערכת הפ"ף אות קמ"ב דשלמים וכן רבים נקטי להלכה בזה כר' שמעון ואם כן לדידהו אתי שפיר דצא מצ"ה ש"ס למימר דהא דרב יוסף אתי למגילת סוטה דהא קיומא לן כר' שמעון דמתיר לכתבה על עור טמאה מפיון דלמחיקה עומדת: ואף דאיתא תו ה"ה תני ר' אלעזר בר' שמעון אומר רואה אני דברי ר' אליעזר בן שמוע מדברי אבא שמא תאמר איני שותה ונמצא השם גנוז בעור טמא ואולי בזה יש לנו לפסוק פדעת ר' אלעזר בן שמוע דמגילת סוטה צריה לכתבה על עור טהור לפי שר' אלעזר בר' שמעון סובר פמותו נראה נדאי דלא מפני זה נוכל לומר דהא דרב יוסף איצטריה למגילת סוטה דהא נדאי אינו אלא סלסול בעלמא ולא מעיקר הדין ומדאורייתא הוא דמסתמא ר' אלעזר ברבי שמעון בשיטתיה דאבנה נקיט בעלמא דכל העומד לזרוק פזרוק דמי (עיין בדברי האור זרוע הגדול בחידושי לע"ז שהבאתי במערכת הפ"ף שם) והכא נמי כל העומד לקמח וכו' ואם כן אין לומר דהא דרב יוסף איצטריה למגילת סוטה פיון דאין זה מן הדין והשתא דאתינן להכי נוכל לומר דגם ר' אלעזר בן שמוע דאמר אין כותבין מגילת סוטה על עור טמאה לא מן הדין קאמר אלא מטעמו של ר' אלעזר בר' שמעון ור' אלעזר בר' שמעון לפרש טעמו הוא בא ואם כן גם לר' אלעזר בן שמוע אין לומר דאיצטריה דרב יוסף להכי פמובן ובלאו הכי נראה דלא קיימא לן כר' אלעזר בן שמוע מדלא הביא הרמב"ם דין זה כמו שהעיד הרב קרפן העדה בשניי קרפן שם וכיון שלא הזכיר הרמב"ם שאין כותבין אותה על עור טמאה ממילא משמע דכותבין אותה גם על של טמאה (אף לקמן הבאתי מה שכתב בס' ע"ה להשיג על הרב קרפן העדה שלא ראה שהרמב"ם בפ"ק ג' מהלכות סוטה הלכה ח' פסק כר' אלעזר בן שמוע דמגילת סוטה צריה לכתבה על עור טהור עי"ש בד"ה והביא מה שכתב ואחר שראיתי דברי הרמב"ם

חזרתי בי וכתבתי דמוכח מדברי הרמב"ם ומרן בכסף משנה דמה שאוסר ר' אלעזר בן שמוע הוא מן הדין ולא משום גזרה דשמא לא תשפתה עינין בקונטרס אסיפת דינים במערכת חנוכה אות י"ד שכתבתי עוד בזה בס"ד: נחזור לדאטאן עלה אם הא דלא הונקשו למלאכת שמים אלא בטוהורים איתיה גם בשאר מצות שאין בהן פתב ונראה לדעתי הקצרה שמתבאר מדברי הריטב"א בחידושו לשבת דבמצות שאין בהם פתב תורת ה' לא נאמר הא דרב יוסף והוא דאמאי דאמרינו בדרף כ"ח ע"ב דהא דרב יוסף איצטריף לרצועות של תפלין ופרכינן והאמר רב יצחק רצועות שחורות הלכה למשה מסיני ומשנינן נהי דגמרי שחורות טוהרות מי גמירי פתב הריטב"א וז"ל ואם תאמר ונילף גמי רצועות מתורת ה' בפיה דהא ברצועות גמי איפא דל"ת ויו"ד יש לומר דהנהו לא בכחבה הן אלא קשר בעלמא ובתוספות אמרו לקמן בפרק במה אשה (ד' ס"ב ע"א) דדל"ת ויו"ד לאו הלכה גמירי להו ודייקי לה מהא ואין צורך עכ"ל ומתבאר שפונת הריטב"א לומר דאף אי נאמא דיו"ד ודל"ת שברצועות הלכה למשה מסיני הן לא קשיא לן דנילף רצועות מתורת ה' משום דלאו פתב נינהו ואם איתא דכל המצות אף שאין בהן פתב ילפינו מתפלין דבעינן טוהורים אפתי תיקשי ליה דרצועות גמי ילפינו מתפלין גופייהו דלא גריע רצועות דאית בהו דל"ת ויו"ד (אף שאינן אלא קשר בעלמא) משאר מצות אלא ודאי מוכח שדעת הריטב"א דדוקא במצוה שיש בה פתב הוא דקפדינן בטוהורים: וכן מתבאר יפה בתשובה שבס' בשמים ראש סי' ש"ה וז"ל אם מותר לכם במדינתכם (שאין שמו מצוי) להדליק חלב שלוקחים מן העכומ"ז לפי שאמרו שהוא מעורב בשמן חזיר שפן החזירים מצויים יותר מבהמות טוהרות תשובה לא יתא אלא ששמן חזיר עצמו מנין לאסור ואי לאו דאמרה תורה למען תהיה תורת ה' בפיה היו כותבים ספר תורה על עור חזיר ואף על גב דהתם עור ולאחר העיבוד והכא האיסור עצמו הרי חלב נבלה וטרפה יעשה לכל מלאכת גבוה ואף על גב דטמאה לא הותר למלאכת גבוה שאני ומפל מקום כל מילי דבי כנישתא ישראל קדושים נהגו בו סלסול פועי דהוי במקדש אבל לחוש לספק תערוכת לא עכ"ל הרי דפשיטא ליה לרבינו בעל התשובה דדוקא בספר תורה וכיוצא (שיש בה פתיבת תורת ה') הוא דקפדינן בטוהורים אבל במצות דעלמא לית לן בה ולא סבירא ליה כדכתבו הרב מגן אברהם ודעמיה דילפינן כל התורה כולה לענין זה מתפלין ואף במידי דאית ביה קדושה כמילי דבי כנישתא מתבאר מדבריו שלא מן הדין הוא להקפיד שיהא בדבר טהור רק שישאל הקדושים נהגו סלסול בזה אבל במצוה דלית בה סרף קדושה אף מנהגא ליכא ומובן מדברי התשובה הנ"ל דשאלתם היתה על הדלקת נר בית הפנסות ולכן לולא שהוא ספק תערוכת ולספיקא לא חיישינן לא הנה ראוי להתיר לפי מה שנהגו סלסול כמילי דבי כנישתא אבל בשאר הדלקת נר מצוה (של שבת ושל חנוכה) אין שום פקפוק לדעתו: ומצאתי שנהגאון בית שלמה בחלק א"ח סי' ח"ק נשאל אם מותר להדליק נר חנוכה בגרות העשויים מחלב יען פי דרפם בעתות הללו לערב בו חלב חזיר וכתב הרב השואל שבספר החיים פתב לאסור משום שאף במצוה דרבנן קפדינן איהו דלא הונקשו למלאכת שמים אלא מן המותר בפיה והשיב ספר הגה לא ראיתי וילדעתי אין מקום ספק שמוותר להדליק בהן דלא מצינו קפידא בש"ס רק לענין תפלין בפרק במה מדליקין דכתב רחמנא למען תהיה תורת ה' בפיה אלא שבהגהת הרמ"א ובדרכי משה סי' תקפ"ו פתב להחמיר בשופר

מבמה מטעם זה והוא מדברי ה'ר"ן (העתיק לשון ה'ר"ן וסיים) הרי אף ה'ר"ן לא נסתפק להחמיר רק בשופר ולא בשאר מצות אף במצוה דאורייתא ודברי הגמגן אברהם שם שפכת להשיג על העולת שבת משום דכל התורה איפקש לתפילין תמוהים והם היקף מדברי ה'ר"ן דאם פן בשאר מצות נמי נימא הכי ובה'ר"ן מבואר דלא נסתפק להחמיר רק בשופר משום דלזכרון אתי גם מה שהשיג על העולת שבת במה שפכת דלא קנימא לן פה דלא הוכשרו וכו' ותמה עליו דלא עיין בשבת ד' כ"א ע"ב באמת דברי העולת שבת נכונים פדכתב ה'ר"ן בסוף דבריו דמהש"ס שם מוכח דבמשפן גופיה לא קפדינו בזה דהא בעי שם ובמסקנא מאי הוי עלה דתחש ועיין בנדע ביהודה תניינא א"ח סי' ג' באריכות פלל הדבר שאף בשופר גופיה נסתפק ה'ר"ן אם יש להחמיר אמנם כיון שפכת בדרכי משה שיש להחמיר ובהגהה סתם להחמיר בשופר פשיטא שיש להחמיר אבל בשאר מצות דאורייתא מעיקר הדין יש להקל ועיין בפך לולב הגזול בתוס' שם אלא שאחר שראה מדברי הגמגן אברהם שדעתו להחמיר בכל מצות דאורייתא לא הייתי נחפז כל פך להקל אבל במצות דרבנן פשיטא שאין להחמיר כלל אף אם נאמר דגם לענין זה הוקשה כל התורה פולה לתפילין הלא במצות עשה שהזמן גרמא דאמרינו הכי בסוף פך קמא דקידושין דהוקשה כל התורה וכו' דעת רש"י דלא נאמר זה אלא במצות דאורייתא ולא בדרבנן פדמוכח מדבריו בברכות ד' כ' ע"ב ואף שהתוספות הקשו עליו מהלל וכו' יש להקשות ממגילה וחנוכה דלולב שאף הן היו באותו הגס היו פטורות (עיין במה שפכתתי בזה לקמן במערכת המ"ם אות ק"ט ורמזתי במערכת הפ"ף אות ק"מ) מפל מקום פשיטא בדרבנן יש להקל וסיים דבריו כל זה אני אומר לעת עתה בגוף הדין בלי עיון פלל ועוד חזון למועד להשיב באריכות (ותשובה זו הייתה בשנת תר"ה והתשובה שבסי' ק"ט הייתה בשנת תר"ל): ושם בסי' ק"ט נשאל גם פן בשמן זית שנתערב בו שומן חזיר אם מותר להדליק נר חנוכה או חיישינו להא דלא הוכשר למלאכת שמים וכו' והשיב פך נשאלתי על זה ממפולג אחד והביא דברי הספר החיים שחיבר הגאון מוהרש"ק שאסר להדליק מטעם הנ"ל והשבתי אז להיתר שדברי הגמגן אברהם הם תמוהים נגד מה שמבואר בדברי ה'ר"ן שלא נסתפק אלא בשופר דלזכרון אתי מבואר דבשאר מצות לא אמרינו הכי ומיהו במצוה דרבנן נדאי יש להקל דהא ה'ר"ן מספקא ליה דאף במשפן נראה ממסקנת הש"ס דלא קפדינו בזה וכו' ואם פן במצות דרבנן יש להקל וצרפתי דעת רש"י במצות עשה דרבנן דלא הוקשו לתפילין ואם פן גם לדברי הגמגן אברהם לא שייך לומר הכי במצוה דרבנן וכתב בשם הרב השואל שהביא ראיה מדתנו להדלקת נר שבת ולא בשמן קיק ושמואל מפרש דהוא שומן מעוף קיק ומייתי הרא"ש בשם הירושלמי ואת הקאת זו הקיק ומבואר דלא פסיל ליה במתניתין אלא משום שאין נמשך אחר הפתילה ותפוק ליה דעוף טמא הוא וכו' הביא מדתנו ולא בכלל ומפרש בש"ס דהוא פיסולת של משי ומשי בא מרוק התולעת ומשום הכי לא הייה משי במשפן פדכתב רבינו בחיי ואפילו הכי לא פסלה מתניתין אלא משום שהאור מסכסכת בהן פדאיתא בש"ס משמע דמשום שהוא טמא לית לן בה משום דלא הוכשר וכו' וכתב שהרב השואל האריך מאד: וכתב על דבריו דאין ראיות אלו מכריעות לא מיבעיא לדעת רוב הפוסקים שבבית יוסף ריש סי' רס"ד דכל הגני דאסור להדליק בהן אף אם יש שם גרות פשרות אסור להדליק באלו משום שמא יטה אם פן נדאי אין ראיה דיש לומר דיצא

ממצות נר שבת שהדליק נר או נרות משמן ואם פן מטעמא דלא הוכשר היה מותר להדליק שאר הנרות משמן קיק וכלה ומשום דאין נמשכין ושמא יטה אסור אלא אף להפוסקים דכשיש פשרות אחרות שם לא תינשינו לאלו שמא יטה פניו שיש נרות אחרות אפתי איכא נפקותא אם אלו הנרות ארנפות יותר מנרות הפשרות דלטעמא דלא הוכשר מותר להדליק פניו דיצא ידי חובתו בנרות הפשרות ומשום שמא יטה אסור דהא אחר פה פשיכבו הפשרות יש חשש שמא יטה אמנם היה לו להביא ראיה לפי דרכו מדאמרין בש"ס פתילות ושמנים שאין מדליקין בהן בשבת מדליקין בתנופה ומשמע דבכל אלו שנינו במשנה (מדליקין בנר תנופה) ושמעת מינה דמותר להדליק נר תנופה משמן טמא אף אין ראיה דיש לומר דהני אמוראי לא מפרשי שמן קיק פשמואל אלא כשאר אמוראי ואינו משמן של עוף טמא גם בפירוש פלה יש לומר דסברי פשמואל דכולכא שמה אלא דמדברי הרמב"ם בהלכות שבת משיג ופסק בהלכות תנופה דכל הפתילות והשמנים פשרות לנר תנופה אלא ששם לא כתב הא דאסרו חכמים להדליק בשבת אלא כתב ואף שאין השמנים נמשכין וכו' ואין האור וכו' ואם פן יש לומר דדווקא בהני שמנים ופתילות שפסולים בשבת מהאי טעמא הוא דמדליקין בתנופה אבל בבא מהטמא לא וסיפא פירושא דרישא היא ומיהו על פרחין בלאו הכי הרמב"ם לא סבירא כהא דרבינו בחיי דהא פירש דמור שבשמן המשחה הוא דם חיה טמאה וכן פירש הטור א"ח סי' רט"ז ואפילו הכי פשר למקדש וכבר הביא זה בנודע ביהודה שהוכיח מדברי הרמב"ם בהא דמר דלמסקנת הש"ס דקאמר מאי הני עלה דתחש אף במקדש לא קפדינו אהא דלא הוכשרו ועל כל פנים לענין נר מצוה דרבנן ודאי דיש להקל וגם ראית כת"ר ממנעל של חליצה מעור טמאה דחלקו רוב הפוסקים על רבינו תם ואף רבינו תם לא אסר אלא משום דלא קרוי מנעל רק מבהמה טהורה מהא דואנעלה תחש ותפוק ליה משום דלא הוכשרו היא ראיה נכונה ועיין נודע ביהודה תניינא אהע"ז סי' קנ"ב וקנ"ג ומה שהאריך כת"ר בדברי הטורי ז"ה סי' ק"ד סק"ד ודברי מגדים שם הנה גם במנחת יעקב פל"ל כ"ב פתב פן בדברי הרשב"א ודו"ן דבחדא לריעותא דהיינו באם אסור באכילה אף דלא מאיס או דמאיס אף דמותר אסור להדליקו בבית הכנסת אלא דמה שרצה הפרי מגדים להעמיס פן בכוננת הטורי ז"ה אין נראה כמו שכתב כת"ר וכן משמע מדברי המנחת יעקב שלא הבין פן בדברי הטורי ז"ה ומפל מקום דוקא בעכבר שייך לומר פן דאף דעכשיו אינו מאיס מפל מקום פניו דגוף עכבר מאיס ועל פי הדין יהיב טעמא ממילא הוי מאיס ואסור לגבוה משום הקריבהו נא וכו' אבל בשאר שומון איסור אף בשומון חזיר לא שייך לומר פן דלא מאיס רק איסורא הוא דרכיב עליה וכן פתב הפרי מגדים שם וכבר אמרו חז"ל אל תאמר אי אפשי בבשר חזיר אלא אפשי ואבי שבשמים גזר עלי אבל בעכבר הא אמרו בש"ס בעבודה זרה דמאיס ובדילי אינשי מניה וזה ברור אלו תנרף דברי הגאון בית שלמה: ובשו"ת תורת חסד לגאון בדורנו יצ"ו בס"י ש' נשאל גם פן בשמן זית שמערבין בו שומון חזיר ויש ספק אם יש ששים פנגדו אם מותר לנר תנופה או פסול משום דלא הוכשר למלאכת שמים אלא טהורים והרב השואל פתב בשם ש' שנות חיים למוהרש"ק ראיה להתיר משמן קיק וכו' וכתב לדחות ראיתו דמאן דאמר מדליקין בתנופה משמנים שאין מדליקין בשבת יסבור דשמן קיק אינו מעוף טמא וכו' (כמו שדחה בבית שלמה) ועוד פתב לדחות אחר שהאריך בדיו שמון שריפה

אם שׁיִיף לְאַסְרָה מְשׁוּם מִיְכַתֵּת שְׁיַעֲוֶרָה וְנִשְׂאָ וְנָתַן בְּדַבְרֵי הָרַב שֶׁעַר אֶפְרַיִם בְּדִין חֲמָאָה שְׁנֵאֲסְרָה בַּהֲנָאָה אִם מְוֹתֵרֵת לְגַר חֲנוּכָּה וּמְתוּדָה פְּלִפּוּלוֹ הַעֲלָה דִּישׁ לֹמֵר דְּהָא דְאָמַר רַב הוּנָא שְׁמַנִּים שְׁאִין מְדַלִּיקִין בְּשַׁבַּת אִין מְדַלִּיקִין בַּחֲנוּכָּה וְכֹן הָא דְאָמַר רַב דְּמַדְלִיקִין בְּהֵם בַּחֲנוּכָּה מִיִּירוֹ לַעֲנִין שְׁמַנִּים שְׁאֲסָרוּ בְּשַׁבַּת מְשׁוּם שְׁאִין נִמְשְׁכִין אַחַר הַפְּתִילָה דְּבִזְהָ שְׁיִיף לְדוּן גַּם כֵּן אִם יֵאָסְרוּ לְגַר חֲנוּכָּה אֲבָל לַעֲנִין שְׁמֹן שְׂרָפָה דְּמִטְעַם אַחַר אָסוּר לְהַדְלִיק בּוֹ בְּשַׁבַּת מְזַה לֹא מִיִּירוֹ כִּלְלֵהּ הִנֵּי אֲמוּרָאֵי לַעֲנִין גַּר חֲנוּכָּה וְלֹא נִכְלָל זֶה בְּכִלְלֵהּ שְׁאָר הַשְּׁמַנִּים וְלִפְיָ זֶה הִכִּי נָמִי יֵשׁ לֹמֵר לְשִׁמּוֹן קִיק אֶפְיִלוֹ תִּימָא דִּישׁ בּוֹ אִיסוּר מְשׁוּם שְׁאִינוּ מְוֹתֵר בְּפִיָּה.

מְזַה לֹא מִיִּירוֹ כִּלְלֵהּ הִנֵּי אֲמוּרָאֵי לַעֲנִין גַּר חֲנוּכָּה וְלֹא מוֹכַח מִיְדֵי מַפְאֵן שׁוּב פְּתַב: וְאִין לְהוֹכִיחַ דְּמְוֹתֵר מְדַתְּנֵי דְאִין מְדַלִּיקִין בְּשִׁמּוֹן קִיק בַּהֲדֵי שְׁמַנִּים שְׁאִין מְדַלִּיקִין מְשׁוּם שְׁאִין נִמְשְׁכִין אַחַר הַפְּתִילָה דְּמִשְׁמַע שְׁאִם שְׁמֹן קִיק הִנֵּה נִמְשֵׁף אַחַר הַפְּתִילָה הִנֵּה כְּשֶׁר לְהַדְלִיק לְגַר שַׁבַּת אִף שֶׁהוּא מְצֻנָּה וּמִיִּנְהָ נִלְמוּד לְגַר חֲנוּכָּה דְּכָשֶׁר דְּזַה אִינוּ דִּישׁ לֹמֵר דְּנִפְקָא מִיִּנְהָ בְּאִם אִין לֹא שְׁמֹן אַחַר חוּץ מִשְׁמֹן קִיק שְׁאִם הִנֵּה נִמְשֵׁף אַחַר הַפְּתִילָה נְהִי שְׁלֹא הִנֵּה יוֹצֵא יְדֵי חוֹבֵת גַּר שַׁבַּת מְשׁוּם דְּבַעֲיִנֵּן מִן הַמְּוֹתֵר בְּפִיָּה מְכַל מְקוּם הִנֵּה מְוֹתֵר לֹא לְהַדְלִיק אֲבָל מְשׁוּם שְׁאִין נִמְשֵׁף אַחַר הַפְּתִילָה אָסוּר לְהַדְלִיק בּוֹ שְׁמָא יֵטָה וְכֹן נִפְקָא מִיִּנְהָ בְּאִם עֵבֶר וְהַדְלִיק בְּשִׁמּוֹן זֶה שְׁאֲסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְאִוּרוֹ כְּדַכְתַּב הַרְמָ"א בְּרִישׁ סִי' רס"ד וְעוּד נִפְקָא מִיִּנְהָ בְּאִם יֵשׁ לֹא גַר אַחַר כְּשֶׁר שְׁיֹצֵא בּוֹ יְדֵי חוֹבֵת גַּר שַׁבַּת דְּמְשׁוּם שְׁאִין נִמְשֵׁף אַחַר הַפְּתִילָה אָסוּר לְהַדְלִיק בְּשִׁמּוֹן זֶה אֲלֵא דְּזַה תַּלְיָא בְּפִלּוּגְתָּא וְכו' (הָאֲרִיף קִצְתָּ בְּמַחְלֻקְתָּ הַפּוֹסְקִים בְּדִין שְׁמַנִּים שְׁאִין מְדַלִּיקִין בְּהֵם אִם מְוֹתֵר לְהַדְלִיק בְּהֵם כְּשֶׁיֵּשׁ לֹא גַר כְּשֶׁר): וְאַחַר שְׁדַחָה רְאִיָּה הַנִּ"ל עֲמַד לְבָאָר בְּעֵיקַר הַדִּין דְּלֹא הִנְכֻשְׁרוּ לְמַלְאֲכַת שְׁמַיִם אֲלֵא טְהוּרִין וְהִבִּיא דְּבַרֵי הַרְמָ"א בְּדִין שׁוֹפֵר מִבְּהֵמָה טְמֵאָה בְּסִי' תַּקִּפ"ו וְשֶׁהִמְגִין אַבְרָהָם שֶׁם סוֹבֵר כֵּן לְהַלְכָה בְּכָל הַמְּצוֹת מְשׁוּם דְּאִיִּתְקַשׁ כָּל הַתּוֹרָה לְתַפְלִין וּבְכוּלָּהוּ בְּעִינֵין מִן הַמְּוֹתֵר בְּפִיָּה וְהַעֲתִיק דְּבַרֵי הַרְ"ן יְכַתֵּב דְּשִׁתִּים זֹו שְׁמַעְנוּ מִדְּבַרֵי הַרְ"ן.

א) דְּמִסְפָּקָא לִיָּה בְּשׁוֹפֵר מִבְּהֵמָה טְמֵאָה דְּלִפְיָ הַמְּסַקְנָא מֵאִי הוּי עֲלָה דְּתַחַשׁ מְשַׁמַּע דְּבַמְשַׁפְּן גּוֹפִיָּה לֹא אֲמַרִּינוּ הֵךְ דְּלֹא הִנְכֻשְׁרוּ וְכו' וּמִמִּילָא בְּשׁוֹפֵר וְכַדוּמָה כְּשֶׁר מְטַמְּאָה. ב) דְּאִף אִם נִפְסוּל שׁוֹפֵר מְטַמְּאָה הִיָּינוּ מְשׁוּם פִּינּוֹן דְּלִזְכְּרוֹן קְאָתִי פְּלַפְנִים דְּמִי מְשַׁמַּע בְּשׁוֹפֵר מְצוֹת כְּשֶׁר מְטַמְּאָה גַּם כֵּן וְהִבִּיא מַה שְׁפַתַּב בְּתַשׁוּבַת נוֹדַע בִּיהוּדָה דְּהָא דְּלֹא הִנְכֻשְׁרוּ לְמַלְאֲכַת שְׁמַיִם וְכו' הִיָּינוּ דְּנֹקָא דְּבַר שְׁיֵשׁ בּוֹ פְּתַב וְכו' וְהַחֲזִיק דְּבַרֵי אִף עַל רְאִיתוֹ מִפִּיל דְּכָשֶׁר לְדוּפּוֹן סוּכָּה כְּתַב דְּמַלְבַּד דִּישׁ לְדַחוּת דְּאִין מְזַה רְאִיָּה דְּדוּקָא בְּדַבְּרָ שְׁיֵשׁ בּוֹ פְּתַב הוּא דְּבַעֲיִנֵּן מִן הַמְּוֹתֵר בְּפִיָּה דִּיוֹתֵר יֵשׁ לֹמֵר וּלְחַלְקָ בֵּין תַּשְׁמִישֵׁי קְדוּשָׁה לְתַשְׁמִישֵׁי מְצֻנָּה דְּדוּקָא בְּתַשְׁמִישֵׁי קְדוּשָׁה בְּעִינֵין מִן הַמְּוֹתֵר בְּפִיָּה דְּוִמְיָא דְּתַפְלִין אֲבָל לֹא מִתַּשְׁמִישֵׁי מְצֻנָּה וְכִמוֹ שְׁפַתַּב שֶׁם בְּנוֹדַע בִּיהוּדָה עֲצָמוֹ וְעוּד יֵשׁ לֹמֵר דְּהָא דְּרַב יוֹסֵף דְּלֹא הִנְכֻשְׁרוּ וְכו' לֹא שְׁיִיף אֲלֵא בְּמְצֻנָּה שְׁצָרִיכָה לְהִיּוֹת בְּעוֹר בְּהֵמָה צָרִיף לְהִיּוֹת הָעוֹר מִמִּין הַמְּוֹתֵר בְּאֲכִילָה פִּינּוֹן דְּעֵיקַר דְּרִשָׁה דְּמִן הַמְּוֹתֵר בְּפִיָּה הִיָּינוּ שְׁיֵהָא רַק מִמִּין הַמְּוֹתֵר בְּפִיָּה כְּדַכְתְּבוּ הַתּוֹס' בְּשַׁבַּת דָּף ק"ח ד"ה אִינְזָה וְכֵן הוּא בִּירוּשַׁלַּיִם פְּרָק קַמָּא דְּמַגִּילָה הַלְכָה ט' אִם כֵּן יֵשׁ לֹמֵר דְּזַה שְׁיִיף בְּתַפְלִין וּסְפָרִים שְׁנִכְתְּבִים עַל עוֹר בְּהֵמָה וְכֵן רְצוּעוֹת שְׁל תַּפְלִין שְׁהֵן מְעוֹר וְכֵן בְּשׁוֹפֵר שֶׁהוּא מְקַרְן בְּהֵמָה בְּזַה צָרִיף שְׁיֵהָה הָעוֹר אוֹ הַקְּרָן בְּהֵמָה שְׁיֵשׁ בָּהּ הִיָּתֵר אֲכִילָה שְׁיֵהָה מִהַמְּוֹתֵר בְּפִיָּה מַה שְׁאִין כֵּן בְּמְצֻנָּה שְׁאִין צָרִיף שׁוּם עוֹר

מבמהמה כמו דפנות שלסנפה שפשרים מעצים ואבנים דלאו מידי דבר אכילה נינהו בזה לא שיהי שיהא מן המותר בפיה וכו': ועוד כתב לדחות הראיה מדופן סנפה מפיל דהא סוגיא ההיא מייבא אליבא דר' מאיר ור' יהודה והכריח דאינהו לא סבירא להו הא דהוקשה כל התורה לתפלין וכו' ולכן אמרינן שפיר אליבא דר' מאיר ור' יהודה דמודו בפיל קשור דכשר לדופן סנפה וכו' ושקיל וטרי קצת במה שכתב הרב מגן אברהם דגם לדבר המותר בפיה הוקשה כל התורה לתפלין וכו' ושקיל וטרי בדברי הר"ן בראיתו מסוגיא דמאי הנה עלה דתחש ובמה שמקשים על סברת רבינו תם דמנעל של חליצה צריף להיות מפשרה מסוגיא דשבת דאם פן למה לא אמרו דהא דרב יוסף איצטריף למנעל של חליצה ודחה מה שתירץ לזה בחתם סופר א"ח סי' ט"ל ושהסכים בחתם סופר לחלק בין תשמישי קדושה למידי דמצוה דבקיום המצות לא בעינו מן המותר בפיה וסיים: ולענין דינא מאחר שעיקר דבר זה להצריף בשופר שיהיה מטהורה ונקא הוא מדברי הר"ן והר"ן גופיה כתב זה רק דרף ספק על שופר דכיון דלזכרון קאמי כלפנים דמי אבל בשער מצות משמע דלא מספקא ליה להר"ן כלל ובנדאי מותר אף מטמאה וכמה סברות וחילוקים יש לומר בזה כמו שביארנו וילענין מצות גר חנופה דהוי מדרבנן יש לומר דאין צריף כלל שיהיה מן המותר בפיה ואף לדברי המגן אברהם הנ"ל דסבירא ליה שהוקשה כל התורה לתפלין דכל זה הוא רק במצוות דאורייתא כמו שהוקשו לתפלין מקרא הנ"ל מה שאין פן במצוה דרבנן יש לומר דלענין זה לא נימא כל כף דכעין דאורייתא תקנו בכל תנאי המצוה בכי האי גוונא ועיין בגיטין ד' ס"ה ריש ע"א דאיכא מאן דאמר דבמצות דרבנן שאין לה עיקר בדאורייתא לא אמרינן כעין דאורייתא תקנו יותר נכון לומר לפי מאי דקימא לו ולא לומר דאיכא מאן דאמר עיין במה שכתבתי במערכת הפ"ף אות ק"מ בזה) ואף אם נגבב כל החנומרות ולומר דאולי גם במצות גר חנופה צריף להיות מן המותר בפיה על כל פנים הוי לכל היותר ספיקא דדינא ואם פן בנדון דידן שיש עוד ספק אולי יש נשים בהשמן זית נגד השמן חזיר והוא היתר גמור אם פן יש ספק ספקא להתירו לגר חנופה ובפרט שיש כאן כמה צדדים וסברות להתיר בלאו הכי ולכן אין להחמיר בזה כלל עכ"ל ומתבאר שדעתו דמעיקר הדין אין חשש בשמן טמא לחנופה דלא בעינו מן המותר בפיה במידי דמצוה שאין בה כתב ואין בה קדושה:.

וילענין עמודי הספר תורה למאן דאמר דשני עמודים שבספר תורה מעפכים נסתפק הגאון רב"ד בס' ראשית בכורים בסי' יו"ד ד' כ"ה (בד"ה ואת"ל) אם מותר לעשותם מדבר שאינו מותר בפיה כגון מעצמות בהמה וזיה טמאה דאף שפשרים מעץ מכל מקום אם עשאם מעצם נראה דצריף לעשותם מעצמות טהורה ונקא כמו פיריעות שעל המשכן שפשרים מפשטן ואם נעשו מעור הנה צריף להיות מטהורה ונקא כבשבת ד' כ"ח ועיין נודע ביהודה תניינא סי' ג' לענין פיל לדופן סנפה ואף שעצמות אין ראויים לאכילה ואין בהם איסור תורה כלל וכו' אבל הרי גם בשופר נסתפק הר"ן משום דקימא לו לא הוכשרו למלאכת שמים וכו' ואף דהר"ן שם נסתפק בדבר משום דמשמע בשבת שם דמשכן גופיה לא אמרינן מההיא דלא הוכשרו וכו' אבל כבר דחי לה רב האי גאון בתשובה משום דהתם ס"ד דמשכן יליף בגזרה שנה ממת דנפקא לו מקל וחומר לעור טמאה משום דדבר הלמד בקל וחומר חוזר ומלמד בגזרה שנה ועיין ביאורי הגר"א סי'

תקפ"ו סק"ד וכבר כתב המגן אברהם שם סק"ג דעיקר הטעם משום דאיתקש כל התורה לתפילין ובעינו מהמותר בפיה ובכרפי יוסף שם האריה ואם פן הכי נמי בספר תורה דבעי מהמותר בפיה נראה דאין לעשות העמודים מעצמות של טמאה והאריה קצת בזה וכתב שאין להביא מדברי רש"י במגילה ד' כ"ד גבי תפילין שציפן וזה שכתב דאמעוט נמי מקרא דלמען תהיה בפיה שיהא מבהמה טהורה ונקא ואם פן בעמודים דכשרין משל עץ או משל פסל אם פן על פרחין צריה לומר דבעמודים לא שייך טעמא דמן המותר בפיה כלל אבל באמת ליתא דברי מסוגיא דמכות דף י"א מוכח להדיא דאף מאן דסבר בספר תורה הקישוה דמן המותר בפיה אפילו הכי מכשיר בפשתן אף על גב דנדאי מודה בגידי טמאה דאסור גם בספר תורה שאינו מהמותר בפיה ועל פרחין דלא שייך למעוטי מהמותר בפיה דבר שאינו בר אכילה כלל כמו פשתן או זהב רק במה שהוא בא מדבר הנאכל כגון עור או עצם מבעל חי הוא דממעטינו מהו קרא דבעינו שיהיה בא מדבר המותר באכילה ונקא ודברי רש"י דמגלה תמוהים בזה ועיין רש"י מנחות ד' מ"ב ובתוספת רבינו עקיבא איגר במשנה דמגילה שם וקדמו בנודע ביהודה מהדורא קמא סי' א' ועל כל פנים פשוט שאין שום ראיה מפסל לעצם טמאה כלל כמו שכתבתי ושוב האריה מאד בתריפות ובקיאות מענין לענין עד שלא יכלתי לעמוד בתכלית פוננתו למה שנסתפק (בעמודי ספר תורה אם מותר לעשותם מעצם בהמה טמאה) עי"ש דב"ק ומתוך מה שהעתיקתי בשמו נראה שדעתו נוטה לסברת הרב מגן אברהם דבכל המצות קפדינו שתהיו בטוהורים: ומה שציין לתוספות רעק"א במשנה דמגילה היינו דגבי מאי דתנו בפרק הקורא את המגילה עומד משנה ח' ציפן זהב ונתנה על בית אונקולי שלו הרי זו דרך החיצונים ופירש רבינו עובדיה ציפן זהב וכו' והפתיב אומר למען תהיה תורת ה' בפיה מן המותר לפיה שיהא הפל מעור בהמה טהורה ולא מזהב כתב על זה פן כתבו רש"י וזה"ל אבל לכאורה אינו מספיק דאטו זהב מן האסור לפיה ובכ"ש"י במנחות ד' מ"ב ע"ב כתב על ציפן זהב דהטעם דעור בעינו דאפילו קשירתו אינו אלא רצועות במינו כדאיתא בפרק הקומץ ד' מ"ה ואחר כך גבי תלה עליה עור בהמה טמאה כתב רש"י דבעינו מן המותר בפיה ובסנהדרין ד' מ"ה ע"א כתב רש"י על ציפן זהב דפסולות דהלכה למשה מסיני הוא עכ"ל תוספת רעק"א ולזה כתב הגאון רב"ד שפבר קדמו בנודע ביהודה ודבריו הם שם (בד"ה והנה גם ה"ר"ן) שתמה בזה על רש"י וזה"ל דאטו זהב אסור לפינו הוא ומה אסור והיתר שייך בו עי"ש גם מר בריה דרבינו עקיבא בגליון מוהרש"א בש"ס החדשים (דפוס רא"ם) בסוגיא דמגילה ד' כ"ד ע"ב על דברי רש"י ה"ל כתב קשה וכי זהב דבר האסור בפיה ובמנחות כתב רש"י דהא אפילו רצועות בעינו מן העור ובפרק נגמר הדין ד' מ"ח כתב רש"י דהלכה למשה מסיני שיהיו הפתיים משל עור עכ"ל ולא זכר ש"ר מדברי הגאונים נודע ביהודה ומר אביו בתוספותיו ה"ל ובאמת כבר קדם לכולם הרב קול הרמ"ז במגילה שם וז"ל אבל רש"י בפרק נגמר הדין כתב דהלכה למשה מסיני הוא והכי מסתבר דאטו זהב אסור לפינו והרי מעשים בכל יום שמוזיהבים המאכל בלוחי זהב דקים עכ"ל: ומצוה להביא מן החדש אשר ראיתי ישוב נכון לדברי רש"י וזה"ל והרע"ב ה"ל בספר חדש (הוא אצלי כי זה היום ראשון שהגיע ליד) שארית יוסף להרה"ג מוהר"ר יוסף פיאנטניצקי מעיר לאמזא יצ"ו ובחידושו למגילה ד' כ"ד כתב וז"ל מתניתין ציפן זהב וכו' פירש רש"י דכתיב למען תהיה תורת

ה' בפיה וגם הרע"ב פתב נמי דנפקא מהאי קרא מן המותר לפיה וכתב הגרע"א בחדושי
למשניות וזה לשונו אבל לכאורה אינו מספיק דאטו זקב מן האסור לפיה וכו' ע"כ.

ואפשר דכוננתם פעין דאמרינו פסחים (דף ל"ה ע"א) דבאורז ודוחסן אינו יוצא ידי מצה
משום שנאמר לא תאכל עליו חמץ וכו' דברים הבאים לידי חימוץ דוקא הכי נמי יש
לומר דבעינו דוקא דברים השייכים בהו לבוא לידי איסור פיה עיין מפות דף י"א ע"א
דפליגי התם ר' מאיר ור' יהודה בספר שתפרו בפשתן חד פסיל דיליף מתורת השם בפיה
ואיתקש כל התורה לתפלין מה תפלין הלכה למשה מסיני לתופרין בגידין וכו' ואידך כי
איתקיש למותר בפיה להלכותיו לא איתקיש שמעינו מהתם דמתורת השם לחוד לא
מצינא למיפסל תפירת פשתן אלא הא ילפינו שאין נכתבין על עור טמאה וכדפירש רש"י
שם והיינו פקושנית הגאון דאטו פשתן מין האסור לפיה ומאן דאסר סבר פיון דניחנה
הלכה לתופרין בגידין דוקא הרי גלי לן דאינו פשר אלא דבר הראוי לבא לידי איסור פיה
ונה נמי נכלל בקרא דתורת ה' בפיה וכמפורש דמי ופסקינו נמי פנותיה פדמסיק התם
אמר רב חזינן וכו' ולית הלכתא פנותיה ואם פן שפיר כתבו רש"י והרע"ב (והר"ן) לענין
ציפון זקב דנפקא לן מהאי קרא דתורת ה' בפיה: ולפי הנראה לא ראה הרב הג"ל יצ"ו
דברי מרן הבית יוסף בסי' ל"ב (בד"ה פתוב בסמ"ק ובא"ח ובהגהות מיימון) שעל מה
שכתבו הסמ"ק וארחות חיים והגהות מיימוניות ויש מקפידין שאין כורכין אותם אלא
בקלף פשר כתב דקשה הרי תני בברייתא מטלת ובמטלת לא שייך פשר ופסול ותיירץ
ואפשר דכל מילי דתפלין בעינו מן המותר בפיה שלא יהא מדבר פסול והילכך אם בא
לכרכן בקלף צריך שלא יהא מדבר פסול אבל במטלת דלא שייך ביה פסול שפיר דמי
הרי דאף דקאמר דלכל מילי דתפלין בעינו מן המותר בפיה בכל זאת במטלת שפיר דמי
אף על גב דלאו מין דבר אכילה הוא שמעת מילה דמן המותר בפיה לא שמעינו למעט
מידי דלאו בר אכילה הוא ועיין לקמן בד"ה שוב הביא דף יו"ד וכו' ובד"ה שוב הנקשה
לו): ומקורב השגתי ספר שט"ח וראיתי שדבר בדין זה דלא הוקשרו למלאכת שמים
אלא של טהורים וגם בספרו ע"ה שהשגתינו ביחד עם הס' הג"ל ראיתי שהאר"י בזה
ואם פי לא אוכל עתה לחזור על לימודי הג"ל לשאת ולתת באיזה דברים שיש להעיר
לא אמנע טוב לרשום איזהו מקומן של שבח"ם אשר דבר בזה להקל על המעיין טורח
החיפוש הנה אחר שהאר"י להוכיח דחלזון שהיו משתמשים ממנו למלאכת המשכן
ולמצות ציצית לא היה ממין הצב (כמו שכתב הגאון תפארת ישראל שהביא שם) אלא
היה דג טמא שיש לו סנפיר ואין לו קשקשת הוקשה לו בדף ט' ע"ב (בד"ה הן אמת)
אף הוכשר למשכן ולציצית וקרא פתיב למען תהיה תורת ה' בפיה גבי תפלין והוקשה
כל התורה לתפלין פדכתב מגן אברהם בסי' תקפ"ו סק"ג שבכל מצות שבתורה בעינו
מן המותר בפיה ואף דמדבעינו מאי הוי עלה דתחש הוכיח הר"ן דבמשכן גופיה לא בעינו
מן המותר בפיה אין מזה סתירה לסברת המגן אברהם והוא על פי מה שכתב בחדושי
הרשב"א שם בשם רבינו האיי גאון וכו' (דבריו בזה הם פדברי הגאון חתם סופר
שהבאתי למעלה בד"ה ועוד תמה בחתם) ואם פן מדמשכן אין ראיה משום דבמשכן לא
קפדינו שיהיו בטהורים ומיושב בזה מה שהוכשר תולעת שני במלאכת המשכן דהוא דם
תולעת דהוי שרץ הארץ (כבר כתבתי למעלה מד"ה וקצת קשה במאי וכו' והלאה אם
תולעת שני הוא דם השרץ עצמו או מהגרגרים שיש בהם תולעת) וכן המור בקטורת

שְׁפָתַי הֶרְמֵבִים שֶׁהוּא דָם הַצָּרוּר בְּחִיָּה (עֵינַי לְעֵיל בַּד"ה וּמִדְבָּרֵי הָרֶב בְּתֵי) וְלֹא הִנַּח לוֹ בְּמֵה שְׁפָתַי שֶׁם מָרַן כֶּסֶף מִשְׁנֵה בְּהִלְכוֹת כְּלֵי הַמִּקְדָּשׁ פָּרַק א' הִלְכָה ג' לְהִלְיֵן בְּעַד הֶרְמֵבִים מִהַשְׁגַּת הָרֶאֶב"ד מִשּׁוּם שֶׁנִּשְׁתַּנָּה מִצּוֹרֶת דָּם וְנִעְשָׂה עֶפֶר בְּעֵלְמָא מִשּׁוּם דְּאִכְתִּי קִשָּׁה דְנָהִי דְבָכִי הָאֵי גִוְוָנָא אִין בּוֹ מִשּׁוּם מִמְשַׁקָּה יִשְׂרָאֵל מִן הַמּוֹתֵר לְיִשְׂרָאֵל מִכָּל מְקוֹם לְיִתְסֵר מִשּׁוּם דְּבַעֲיֵנָּה מוֹתֵר בְּפִיָּה וּבִמְאֵי דְבַעֲיֵנָּה מוֹתֵר אַ בְּמִיֵּדִי דְלֹא בַר אֲכִילָה כְּשַׁעֲרוֹת וְעוֹר הַבְּהֵמָה אֲסוּר בְּטִמְאַה אֲלֵא הַטַּעַם הוּא מִשּׁוּם דְּבַמְשַׁפֵּן לֹא קִפְדִּינָּה שְׂיִהִי בְּטֵהוֹרִים (כְּדִבְרֵי פֶתַח הַגָּאוֹן מוֹהֲרֵש"ל בְּנוֹדַע בִּיהוּדָה מִהַדוּרָא תַנְיִינָא בְּחֵלֶק א"ח ס"א ג' ע"ש בַּד"ה וְעוֹד רֵאֵיהֶּ מִהֶרְמֵבִים בַּפ"א מְפָלִי מְקִדָּשׁ): שׁוֹב הִבִּיא בְּדָף יו"ד ע"א הָרֶאֶבֶה שֶׁהִבִּיא בְּשׁו"ת נוֹדַע בִּיהוּדָה מְדַכְשֵׁר פִּיל לְדוֹפֵן סוֹפָה שֶׁהִבִּיא לְמַעְלָה (בַּד"ה וְעוֹד הַקִּשָּׁה עַל הַמַּגוֹ אַבְרָהָם) וְכַתֵּב לְדַחוֹת דְּדוֹקָא בְּמַצּוֹה שְׁצָרִיכָה לְהִיּוֹת בְּמִיֵּדִי דְבַר אֲכִילָה כְּתַפְּלִין וְרִצּוּעוֹת וְשׁוֹפֵר הוּא דְאֶמְרִינָּה מִן הַמּוֹתֵר בְּפִיָּה אֲבָל בְּדַפְנוֹת לְסוֹפָה דְכָשָׁרִים מַעֲצִים וְאֲבָנִים אִין שְׂיִיָּה בְּהוּ מִשּׁוּם מִן הַמּוֹתֵר בְּפִיָּה וְכַתֵּב שֶׁשׁוֹב רֵאֵה לְאַחַד מְגִדוּלֵי זְמַנֵּינוּ שְׁפָתַי כֵּן אוֹלֵי כְּנָתוֹ לְמֵה שְׁפָתַי בְּשׁו"ת תּוֹרַת חֶסֶד שֶׁהִבִּיא לְמַעְלָה בַּד"ה וְאַחַר שְׁדַחָה רֵאֵיהֶּ אוֹ לְמֵה שְׁפָתַי בְּרֵאשִׁית בְּפוֹרִים שֶׁהִבִּיא לְמַעְלָה בַּד"ה וְלַעֲנֵן עֲמוּדֵי הַסֶּפֶר (תּוֹרָה) וּבְכֻלָּל דְּבָרֵי פֶתַח לְיִשָּׁב מֵה שְׁכַתְבוּ רַש"י וְהַר"ן בְּמַגִּילָה ד' כ"ד גְּבִי צִיפֵן זָהָב דְהַפִּסּוּל הוּא מִשּׁוּם מִן הַמּוֹתֵר בְּפִיָּה שְׁתַּמָּה בְּזֵה בְּנוֹדַע בִּיהוּדָה מִהַדוּרָא קַמָּא ס"א א' וְכִי זָהָב אֲסוּר לְפִיָּה הוּא דְלֹא קִשָּׂא מִיֵּדִי וְדְבָרֵיהֶם קִילוּרִין לְעֵין דְלֹא שְׂיִיָּה לֹאמֵר מוֹתֵר אֲלֵא בְּדָבָר שְׂשִׁיָּה בּוֹ לְשׁוֹן אִיסוּר וְכִינּוֹן דְּכַתִּיב תּוֹרַת ה' בְּפִיָּה שֶׁהַכּוֹנֵה מִן הַמּוֹתֵר בְּפִיָּה לְמַדְנֵוּ שְׁצָרִיָּה לְהִיּוֹת מְדַבֵּר שְׂשִׁיָּה בּוֹ הֵיִתֵר אוֹ אִיסוּר לְפִיָּה וְאִם כֵּן שְׁפִיר מְמַעֲטִינָּה מִזֵּה זָהָב הָא לְעֵיל בַּד"ה וּמַצּוֹה לְהִבִּיא) וְהַכְּרִיחַ כְּסָבֶרֶת רַש"י וְהַר"ן מֵהָא דְבַשְׁבֶּת ד' ק"ח ע"א שְׁאֵל קַרְנָא לְרַב מְנַיִן שְׁאִין כּוֹתְבִין אֲלֵא עַל עוֹר בְּהֵמָה טְהוֹרָה אָמַר לוֹ דְכַתִּיב לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת ה' בְּפִיָּה וּמֵה זֶה רֵאֵיָּה שְׁאִין כּוֹתְבִין אֲלֵא עַל עוֹר טְהוֹרָה הָא מְבַפְּיָה לֹא שְׂמַעֲיֵנָּה אֲלֵא לְמַעַט עוֹר טְמֵאָה אֲבָל אֶפְשֵׁר שְׂיִכְתּוּב עַל נִיִּיר פֶּשׁוּט שְׁאִינוּ מְעוֹר כָּלֵל אֲלֵא וְדֹאֵי מְבַפְּיָה מְמַעֲטִינָּה נְמִי נִיִּיר מִשּׁוּם דְּבַעֲיֵנָּה דְבַר הָרֵאִי לְהִיּוֹת אֲסוּר אוֹ מוֹתֵר לְפִיָּה וּכְדַרְדָּה שְׁדַרְשׁוּ בְּחַגִּיגָה ד' כ"ו ע"ב עַל הַשְּׁלַחֵן הַטְּהוֹר מְפָלֵל שֶׁהוּא טְמֵא שְׂאֵם לֹא הִיָּה מְקַבֵּל טוֹמְאַה לֹא הִיָּה שְׂיִיָּה לֹאמֵר עָלֵו טְהוֹר הִכִּי נְמִי אִם אִינוּ רֵאִוִי לְמַאֲכָל אִין שְׂיִיָּה לֹאמֵר עָלֵו מוֹתֵר בְּפִיָּה וְעַל פִּי כָּל הָאֲמוֹר קָנִים סְבֶרֶת הָרַב מְגוֹן אַבְרָהָם דְּבָכֵל הַמַּצּוֹת בְּעֵינָּה מִן הַמּוֹתֵר בְּפִיָּה אִינוּ אֲלֵא בְּמַצּוֹה שְׁצָרִיכָה לְהִיּוֹת בְּדָבָר הַבָּא מִן הַבְּהֵמָה כְּתַפְּלִין שׁוֹפֵר וְצִיצִית אֲבָל לֹא בְּמַצּוֹה שְׂאֶפְשֵׁר לְקַיִּימָה בְּדָבָר שְׁאִינוּ בָּא מִמֵּין בְּהֵמָה כְּדוֹפֵן סוֹפָה וְכִיּוֹצֵא וְכַתֵּב לְיִשָּׁב מֵה שֶׁהוֹכָשֵׁר תְּכַלֵּת לְצִיצִית ע"ש (עַל דְּבָרֵי בְּזֵה הִבִּיא בְּסִפְרוֹ ע"ה בְּדָף מ"ז אוֹת ט"ו מֵה שֶׁהַשִּׁיגוּהוּ וְע"ש מֵה שֶׁהַשִּׁיב עַל הַשְּׁגָתָם וְכַתֵּב שְׂמַצָּא בְּחִידוּשֵׁי חֲתָם סוֹפֵר לְמַסְכַּת שְׁבַת שֶׁהַעֲמִים סְבָרָא זֶה דְּמִיֵּדִי דְלֹא בַר אֲכִילָה הוּא אִימְעִיט מִמֵּן הַמּוֹתֵר בְּפִיָּה כְּדַבְרֵי הַתּוֹסְפוֹת בְּשְׁבַת דָּף ע"ט בַּד"ה תְּפִלִּין אֲגוּיֵל מִי כְּתַבִּינָּה יַע"ש שְׁדַבְרֵי מוֹכְרָחִים שְׁכָּף הִיא שִׁיטַת הַתּוֹסְפוֹת וְכו').

וּבְסִפְרוֹ עֵין הַתְּכַלֵּת מְבִיא מֵה שֶׁהַשִּׁיגוּ רַבֵּי דוֹרְנוּ עַל דְּבָרֵי שְׁבַס' ש"ח בְּכַמָּה דְּבָרִים וְהוּא כְּתַב לְהַצְדִּיק דְּבָרֵי בְּכָל פֶּרֶט וּפֶרֶט וּלְיִשָּׁב תְּמִיהוּתֵיהֶם עַל כָּל פֶּרֶט וּבְנוֹגַע לְדִין שְׁלִפְנֵינוּ (לֹא הוֹכָשֵׁר לְמִלְאֲכַת שְׂמִים וְכו') כְּתַב בְּדָף ל"ז אוֹת ט' שֶׁהַשִּׁיגוּ עָלָיו שְׁלָמִים וְכֵן רַבִּים שְׂמַתְבָּאֵר מִדְּבָרֵי רַש"י בְּשְׁבַת ד' כ"ח גְּבִי תַחַשׁ דְּהָא דְלֹא הוֹכָשֵׁר לְמִלְאֲכַת

שמים וכו' אינו אלא בדבר שיש בו קדושת פתב והשיב שהוא לא בא אלא ליישב לדעת המגן אברהם שבכל המצות קפדינו אטהורים דאיתקש כל התורה לתפילין שאם פן איך הוכשר חלזון למשפן ולציצית ועוד הקשו עליו שהרי מדברי הר"ן מתבאר דרך בשופר הוא שיש לומר שיהא מבהמה טהורה משום דכיון דלזפרון קאתי פלפנים דמי אבל לא בשאר מצות והשיב דציצית נמי לזפרון קאתי (לא משום דכתיב וראיתם אותו וזכרתם אלא משום) דאמרינו בסוטה ד' י"ז ובתולין ד' פ"ט דרש רבא בשכר שאמר אברהם אם מחוט ועד שרוף נעל זכו בניו לחוט תכלת וכו' אלא חוט תכלת מאי היא פירש רש"י מה הנאה איפא ומשני דתניא מה נשתנה תכלת וכו' מפני שתכלת דומה לים וים לרקיע ורקיע לכסא הכבוד וכפי פירוש רש"י שבחולין שפשהקדוש ברוך הוא מסתכל בכסא הכבוד במצנה זו ושקולה פכל המצות פלומר ועל ידי זה מרחם על ישראל ומושיעם וכו' ואם פן מצות ציצית לזפרון קאתי דומיא דשופר.

ועל ראית הגאון מוהרש"ל שבנודע ביהודה מדפנות הסופה דפיל פשר לדפנות פתב פאות י"א שרב אחד תירץ דעד פאן לא אמרינו דלא הוכשרו וכו' אלא במצנה עצמה ולא בהכשר מצנה ודפנות הכשר מצנה ניהו והשיב על דבריו דלא היא ודפנות גוף המצנה הוו וכו' (מדברי שניהם מיסתייעא מאי דכתיבנא לעיל בד"ה וגדולה מזו וכו' שיש לחלק בין מצנה עצמה לתשמישי מצנה שהרי גם הרב המחבר לא נחלק עליו אלא משום שדפנות חשיבי גוף המצנה פמוכו) וכתב שיש להקשות על סברת הרב מגן אברהם מטלית וציצית של משי ומשי יוצא מן הטמא הוא פדכתב רבינו בחיי וכו' (עיינו לעיל בד"ה ותמיה לי קצת ומשם והלאה) ומהירושלמי ריש פרק בתרא דכלאים דממעט צמר גמלים לבגדי פהונה משום שיש לו שם ליווי ותיפוק לי משום דלא הוי מותר בפיה (לשון הירושלמי שם הכי הוא הייתי אומר אפילו פשטן של ים אפילו קנבוס תלמוד לומר צמר ופשתיים מה צמר שאין לו שם ליווי אף פל דבר שאין לו שם ליווי ומנין שאין לו שם ליווי וכו' עי"ש שלא הונכר צמר גמלים בזה פי אם אחר פה לענין אחר ר' יונה עילה בשם ר' לעזר צמר ופשתיים שטרפן אסור פיצד הוא עושה מביא ליתרא ועוד צמר גמלים ומבטלן ואינו ענין לבגדי פהונה) ומדתנו בריש פמה מדליקין לא פלכש ולא בכלל והוא משי וטעמא לפי שהאור מסכסכת וכו' ותיפוק לי דגר שבת מצנה וגם קשה דאמרינו בש"ס דמדליקין בחנוכה ואמאי הא לאו מותר לפיה הוא וגם בדרבנן אמרינו הכי דכל דתקון רבנופעין דאורייתא תקון וניחא ליה דבמצנה שאינה צריכה להיות במידי דבר אכילה לא קפדינו בהכי אלא דאפתי קשה משמן קיק וכו' ויישב דמאן דסבר מדליקין בהן בחנוכה מפרש שמן קיק פשאר הפירושים שבש"ס ואינו עוף טמא ואי נמי דלא אמרו אלא בשמנים שמה שאין מדליקין בהם בשבת הוא לפי שאין נמשכין אחר הפתילה ושמן קיק נמשך אחר הפתילה ומה שאין מדליקין בשבת הוא משום האי טעמא דאינו מותר לפיה וגם לחנוכה אין מדליקין (פיונה דעתו בכל זה לדברי הרבנים בית שלמה ותורת חסד שהבאתי למעלה): ואנכי לא ידעתי מה הוקשה לו משמן קיק אחר שכתב לחלק דלא בעינו שיהא בטהורים אלא במצנה שצריכה להיות בעור או בדבר אחר מבהמה אבל במצנה שאפשר לקיימה שלא במין בהמה אפשר לקיימה גם בטמאים אם פן גם משמן קיק לא קשיא שהרי שעה אף דאין מדליקין בשמן שעה מפל מקום מותר להדליק בגר של שעה וכן המנהג במקומות שאין שמן מצוי עיינו בס' תרע"ג ס"א

וגם לנר שפת מותר להדליק בנר שענה כמבואר בדברי הפוסקים בסי' רס"ד הרי דלא בעינו להדלקת נר שבת וחנוכה מידי דבר אכילה דשענה לאו מידי דאכילה הוא ולכן אף בשמן טמא שפיר דמי ולא בעינו בזה מן המותר בפיה הן אמת שגם מדברי הגאון תורת חסד הנז"ל נראה קצת שסובר שמשמן קימ לולא מה שתיגרץ (שאין פיסולו משום שאין נמשך אחר הפתילה וכו') הנה קשיא לן מהא דבעינו מותר בפיה למאן דאמר דשמן קימ הוא מעורף טמא מדלא פתב ליישב קושיא זו על פי מה שפתב לחלק בין מצוה שצריכה להיות במין בהמה וכו' אף לדעת הקצרה נראה פשוט דעל פי חילוק זה לא קשיא תו משמן קימ שהרי הדלקה פשרה במידי דלאו ממין בהמה הוא כמו שפתבתי: ובשם רב אחד פתב ובדף ט"ל ע"א) שהקשה על המגן אברהם מהירושלמי דסוטה שהבאתי לעיל (בד"ה ובעיקר מה שפתב) דאי בכל המצות בעינו מותר לפיה מאי טעמיה דר' שמעון דמתיר לכתוב על עור טמא ולמה ליה לבריה למימר שפא תאמר איני שוטה ונמצא השם גנוז בעור טמא תיפוק ליה דבעינו מותר בפיה והרב המחבר פתב ליישב דר' אלעזר בן שמוע דאמר אין כותבין אותה על עור טמא נוכח לומר שהוא משום דבעינו מותר לפיה ורבי שמעון דאמר כיון דלמחיקה ניתנה למה אינו כותב הכי קאמר כיון דעיקר מצותה היא המחיקה ומטעם זה אינה מטמאה את הידים פדאיתא התם מקמי הכי אם כן לא חשיב העור מגורף המצוה דניבעי מן המותר בפיה ובזה מיישב מאי דלא אשכחן במנעל של חליצה שיהיה של עור טהור משום מן המותר בפיה דאפילו רבינו תם שהביאו התוספות ביבמות ד' ק"ב דצריף שיהא של טהור אתי עלה משום דתחש פתיב ולא אמר משום מן המותר בפיה והינו משום שאין המנעל גורף המצוה אלא החליצה היא המצוה ואף דלגבי מיקתת שיעוריה לא מהניא האי סברא וקניימא לן חליצה בסנדל של עיר הנדחת חליצתה פסולה מכל מקום לענין מן המותר בפיה אית לן האי סברא וכו': והביא מה שפתב הרב שיירי קרבן שהרמב"ם לא הביא מה שאמרו בירושלמי דמגילת סוטה בעיא על עור טהור ותמה עליו שלא ראה דברי הרמב"ם בפירק ג' מהלכות סוטה הלכה ח' שפתב פותב המגילה על עור טהור לעיל בד"ה ואף דאיתא וכו' נמשכתי אחר דברי הרב קרבן העדה ועתה רואה אני שהאמת כן הוא שמפני דברי הרמב"ם דמגילת סוטה פותבה על עור טהור ומרן פספף משנה מראה מקום הוא לדברי הירושלמי הנ"ל): וכן ראיתי שפתב גאון עזנו אבד"ק קאונא יצ"ו בס' עין יצחק בחלק א"ח סי' ה' אות ז"ך שנוצלם מהקרבן העדה דברי הרמב"ם בהלכות סוטה הנ"ל ואנכי חזו"ן הרבתי שפבר קדם רב גדול בדור שלפנינו לערער על הרב קרבן העדה שנוצלם ממנו פסק הרמב"ם בהלכות סוטה הנ"ל מר גיהו הרב מראה הנגה עיין בדב"ק בדף ל"ג ע"א ושם ראיתי שהתפלא על מה שפסק הרמב"ם מהירושלמי הנה והלא מש"ס דילן מוכח דלית ליה דפרשת סוטה בעיא עור בהמה טהורה והוא מדאמרינן בשפת ד' כ"ח ע"ב אלא הא דתני רב יוסף לא הוכשרו וכו' למאי הלכתא ונדחק מש"ס לאוקמה לרצועות ואמאי לא קאמר למגילת סוטה אלא ודאי דמגילת סוטה לא בעיא עור טהור ואם כן קשה היכי שביק מש"ס דילן ופסק פירושלמי ותיגרץ הרב דאולי יש לומר שסובר הרמב"ם דש"ס דילן לא בעי למימר דהא דרב יוסף איצטריף למגילת סוטה שאינה נוהגת בזמן הזה ועדיפא מינה משני דאיצטריף לרצועות דהוא מידי דשכיח בזמן הזה אלו תנרף דב"ק ודבריו דחוקים בעיני ויותר נכון לומר לדעת הרמב"ם בפשיטות דמגילת סוטה בכלל תורת ה' היא ולא

איצטריה דרב יוסף להכי וכדכתב הגאון הרש"ש שהבאתי למעלה (בד"ה גם ממה שפכתב הגאון) או דגיש לומר דבעי הש"ס למימר דאיצטריה דרב יוסף אליבא דכולי עלמא לאפוקי סוטה דלר' שמעון פותבין על עור טמאה ובלא זה גם כן במחילת כבוד תורתו אין שום תמיהה על הרמב"ם דבנדאי בדבר המפורש בירושלמי ולא נמצא סתירה מפורשת בש"ס דילן לא יוכל לדחות המפורש בירושלמי מפני הוכחה פזאת שיש לדחות בכמה פנים.

ובדף מ' ע"ב פתב דגיש להעיר על סברת המגן אברהם דבמפות ד' י"א בספר שתפרו בפשתן דפליגי ר' מאיר ור' יהודה חד אמר פשר נחז אמר פסול מאן דאמר פסול דכתיב למען תהיה תורת ה' בפיה ואיתקש כל התורה לתפלין מה תפלין הלכה למשה מסיני לתופרן בגידים אף כל לתופרם בגידים ואיך פי אתקש לתופר בפיה להלכותיו לא איתקש עינין שם בפירוש רש"י ואי פדעת המגן אברהם אינו מוכן לפי מה שביאר במאמר שט"ח מדברי רש"י ונהר"ן דגם במידי דלאו בר אכילה כגון זהב ממעטינו מן התופר בפיה (כנז"ל בד"ה שוב הביא) אם כן למה הוצרך בש"ס לסיים מה תפלין הלכה למשה מסיני לתופרן בגידים וכו' תיפוק ליה מדכתיב למען תהיה ואיתקש כל התורה לתפלין דבעינו מן התופר בפיה וממילא אימעת נמי פשתן דכיון דלאו מידי דבר אכילה הוא לא הוי מן התופר בפיה ובתפלין גופייהו למה לי הלכה תיפוק ליה מתורת ה' בפיה אלא משמע דלאו בכל המצות בעינו מן התופר בפיה רק בכתב הוא דבעינו מן התופר בפיה וישיב ע פי מה שפכתב ליישב קושיות המהרש"ל בנודע ביהודה מדכשר פיל לדופן סופה דדוקא במצוה דבעינו שתהיה קיומה במידי דמין אכילה הוא דקפדינו אטוהורים ולא בדבר שאפשר להתקיים גם במידי דלאו בר אכילה אם כן בתפירת תפלין וספר תורה אי לאו הלכה לא הוה איכפת לן משום מן התופר בפיה דאף דבעינו תפירה אבל לא מצינו דקפיד שתהיה התפירה במין מאכל: ומלבד זה נראה דהא דשלא מן תופר בפיה פוסל אינו אלא בדבר שהוא מחלקי המצוה ומעכב בהמצוה אבל בדבר שאינו מהלכות וחלקי המצוה ואינו מעכב בהמצוה רק שעושין לנוי וחזיוק הדבר אין שלא מן התופר בפיה פוסל בו ומצא בספר בני יונה שפכתב כן בס' רע"ח לתפירת עמודי הספר תורה במשי דכל שאינו לעכב פי אם לתוספת שמירה ויפוי לא מ'פסל ביה מה שאינו מן התופר וציינו לספר חקרי לב יו"ד ח"ג סי' קכ"ג ולפי זה אי לאו ההלכה דתפלין בעו תפירה וכן ספר תורה אי לאו הלימוד בהיקשה מההלכה דבעי תפירה אף שהיה נצרך לתפירה לנוי ולחזיוק לא היה פוסל בו שלא מן התופר בפיה: וביאר עוד ובדף מ"ב ע"ב) דלפי שיטת רש"י ונהר"ן שפכתב דבר שאינו ראוי לאכילה שייך לפסול משום מן התופר בפיה (כנז"ל בד"ה שוב הביא) אם כן למה הוכשר דיו של מימי עפצים וקנקנתום לכתיבת ספרים תפלין ומזוזות כדכתב הרמב"ם בראשון מהלכות תפלין ואף רבינו תם שפוסל דיו של עפצים מודה בשל קנקנתום ואמאי הא לאו מידי דחזי לאכילה הוא ונהרי בכתיבה לכולי עלמא קפדינו אלמען תהיה וכו' מן התופר בפיה וזה שאינו ראוי לאכילה לפסול משום מן התופר בפיה וישיב דכיון דהלכה למשה היא לכתוב בדיו ויש סמך מדכתיב ואני פותב על הספר ובדיו והוראת דיו הוא כל שהוא שחור ביותר כמתבאר מדברי הזהר הקדוש בפירשת תרומה ד' ק"ט ע"א ברעיא מהימנא על פסוק ועשו ארון עצי שטים שדיו הוא מלשון די שהוא הסבלנות והשפלות וכו' אם כן נדאי שדיו של קנקנתום נכיל

בכלל הפתוב ואני פותב על הספר ובדיו ולא שינה למיפסל משום מן המותר בפיה וגם בדיו של עשנים היו מטילים קנקנתום כדמשמע בעירובין ד' ט"ז ובסוטה ד' פשהייתי לומד אצל ר' מאיר הייתי מטיל קנקנתום לתוך הדיונאז הנה נהוג דיו של עשנים ואפילו לר' ישמעאל נראה דרק מדרבנן אוסר משום פרשת סוטה דסובר מוחקין לה מן התורה כמו שכתבו התוספות שם בד"ה ולהכי לא שינה למיפסל משום מותר בפיה שהרי מצנתו בכף (עיין לעיל בד"ה ומה שכתב הרב בתי פנסיות וכו' ובד"ה ועיניתי בספרים וכו' ואתה תחזה מה שיש להעיר על תירוץ זה דמצנתו בכף ומה שכתב שגם בדיו של עשנים היו מטילים קנקנתום וכו' יש להעיר שדבריו בזה הם פתדע מן השושיא שהרי גם על זה יש לנו לדון למה היו מטילים בדיו של עשנים את הקנקנתום ולא חשו משום מן המותר בפיה ולא זו הדרך להביא ראיה מן השושיא): שוב הוקשה לו (בדף מ"ג ע"א) דממה שכתב מרן הבית יוסף בסי' ל"ב בדין פריכת התפילין שכתבו הסמ"ק ודעמיה שיש מקפדין שלא לקורכן אלא בקלף פשר (שהבאתי לעיל בד"ה ולפי הנראה) מתבאר דלא פסלינו מידי דלאו בר אכילה משום מן המותר בפיה וכתב ליישב דדוקא המעכב בדיעבד משום מן המותר בפיה הוא דקפדינו במידי דלאו בר אכילה הוא אבל בדבר שאינו מעכב בדיעבד פגון פריכת קלף לא קפדינו במידי דלאו בר אכילה הוא: ובעיקרא דהאי מילתא דמן המותר בפיה הביא בדף מ"ג ע"ב שהעירו על זה איך אדם והבל ונח הקריבו קרין לה' ונהרי לא הותרו לאכול פשר כדאמרינו בסנהדרין ד' ט"ן ע"ב אמר רב יהודה אמר רב אדם הראשון לא הותר לו בשר לאכילה דכתיב לכם יהיה לאכלה ולכל חית הארץ ולא חית הארץ לכם ואיך הותר להם להקריב מה שאינו מותר בפיהם והאריה בזה וכתב בדף מ"ה ע"א ליישב דהא דלמען תהיה בפיה לישראל הוא דנאמר ולא לכן נח אלו תורף הדברים אשר ראיתי להביא משני הספרים הנ"ל מה ששינה למה שעסקנו באות זו והאריה עוד בדין החלזון ולא נטפילתי עתה לעיין בדב"ק בזה: עוד השגתי עתה (בשאלה) ס' חדש דברי צבי להגאבד"ק אבארניק שנדפס בשנת תר"ן וראיתי שפס"י תקפ"ו (על דברי הפגן אברהם שכתב בשם העוולת שבת דלא קיימא לן פהא דלא הוכשרו למלאכת שמים וכו') כתב וילדעתי מוכח משבת שם דלא קיימא לן דלא הוכשרו וכו' דהא בדף כ"א ע"א דאיבעינא לן תחש אי טמא היה או טהור היה ואמר רב יוסף מאי תבעי ליה תנינא לא הוכשרו וכו' ושם ע"ב מאי הוי עלה דתחש ופשיט ליה דטהור היה ואם איתא דפסקינן דלא הוכשר למלאכת שמים אלא טהורה מאי מיבעי ליה בתחש פשיטא דטהור היה דהא נצרך למלאכת שמים אלא ודאי שמעת מינה דלא פסקינן לההיא דמלאכת שמים עכ"ל וכבר העתקתי למעלה (בד"ה ומה שכתב ומיהו המעיין בך"ן) דברי הר"ן בענין זה ותמיה לי על הגאון הנ"ל שלא ראה דברי הר"ן שמכוננים למה שכתב הוא עצמו ופסקו של הרמ"א ודברי הרב מגן אברהם מקורם מדברי הר"ן ואיך לא עיין במקור הדין בהדי דקעסיק באותו פרק באותו מקום: הנה הבאתי כל הפתוב לחיים בקונטרס הפללים במערכת הלמ"ד בענין זה ועיניה הרואות דדעת הרבה מרבני האחרונים הנז"ל להתיר להדליק בנרות או שמן שיש בו תערובת שומן חזיר משום דלא קפדינן אהא דלא הוכשרו למלאכת שמים וכו' אלא במצנה שיש בה פתיבת תורת ה' או במצות שיש בהן קדושה אבל לא במצות דעלמא כדמוכח מדברי הר"ן שלא נסתפק אלא במצות שופר פנין דלזכרון קאתי פלפנים דמי וילדעת הגאון בעל ספרי שט"ח ע"ה גם

מצות ציצית לזכרון אתיא ושייך בה מן המותר בפיה כמו שכתבתי בשמו למעלה (בד"ה ובספר) אבל בשאר מצות דעלמא לא קפדינן משום מן המותר בפיה ולכן בנר חנוכה ונר שבת נמי שפיר דמי להדליק גם בשמן שאינו מותר בפיה וגם יש שכתבו דאף למאן דקפיד בכל המצות מכל מקום לא קפדינן משום מן המותר בפיה אלא במצות דאורייתא ולא במצות דרבנן בנר חנוכה וכינצא והגאון בית יצחק יצ"ו המציא טעם אחר להתיר על פי דברי התוספות בשם הירושלמי במגילת סוטה דכיון דלמחיקה נתנה מותר לכתבה על עור טמאה ואף מאן דאסר אינו אלא שפא תאמר איני שותה ונמצא שם גנוז על עור טמא וזה לא שייך בשמן וכו' וכתב גם בשם הגאון מוהרש"ק בספר שנות חניס הנ"ל שכתב מסברא דנפשיה דבהדלקה פיון דלשריפה ניתנה לא קפדינן משום מותר בפיה וכו' והוא כתב על דבריו שנתראה לו שהראיה מהירושלמי נכונה מאד.

ולא תעזוב נפשי לשאו"ל מה שיש להעיר קצת בדברי הגאון פחד יצחק יצ"ו (בשו"ת בית יצחק הנז"ל בראש אות זו. א') במה שתלה קושיותו (מדברי ר' שמעון בירושלמי דמתיר לכתוב מגלת סוטה על עור טמא) לדעת הר"ן ומגן אברהם וכו' שסוברים שהוקשה כל התורה לתפלין ולפי הנראה גם להחולקים בזה וסוברים דלא הוקשה כל התורה לתפלין אלא לענין מצות עשה שהזמן גרמא מכל מקום במצוה שיש כתב פולי עלמא מודו דאינו מותר אלא בטהורים דכל שיש בה כתיבה נכלל בלמען תהיה תורת ה' בפיה ואם כן גם מגלת סוטה בכלל ותיקשי לכולי עלמא ומה גם למה שכתבו מרבני האחרונים הנז"ל דבמדי דקדושה פגון צרכי בית הפנסת וכינצא אף במצוה דאין בה כתיבה לא שרי אלא בטהורים ואם כן יש לומר דנר חנוכה שאנו אומרים הנרות הללו קודש הן אף דלאו קדש ממש ניהו מכל מקום חשיבי קצת כדברים שיש בהן קדושה דקפדינן בהו אטהורים.

ב) במה שמתבאר מדב"ק שסובר שגם ר' אלעזר בן שמוע דאסר לכתוב מגלת סוטה על עור בהמה טמאה טעמו משום שפא תאמר איני שותה ונמצא השם גנוז בעור טמא ומזה בא ללמד שבשמן להדלקה שאין שייך חשש שם גנוז וכו' שפיר דמי וכן מתבאר יפה מדברי הגאון יצ"ו שם באות ב' במה שנסתפק במגילה שנקתבה על עור טמאה אם פסולה וכתב דמסתברא דפסולה וכו' וכו' וסיים אף להירושלמי הנ"ל דר' שמעון מתיר לכתוב מגלת סוטה על טמאה משום דלמחיקה עומד ור' אלעזר בן שמוע סובר אין נכתבת שפא לא ימחק ונמצא שם כתוב על טמא משמע דעיקר הקפידה בשביל השם וכיון דמגילה אין בה שם אולי מותר על עור טמאה עכ"ל הרי מפורש יוצא מדב"ק שסובר שטעמו של ר' אלעזר בן שמוע אינו אלא משום שפא השם מוטל בבזיון ור' אלעזר בר' שמעון מפרש טעמו ונימוקו של ר' אלעזר בן שמוע ובאמת שכן הייתי חושב גם אני ההדיוט דר' אלעזר בר' שמעון מפרש טעמו של ר' אלעזר בן שמוע שהוא משום שפא לא תשתה וכו' אף זאת היתה לי קודם שראיתי דברי הרמב"ם בשלישי מהלכות סוטה הלכה ח' אבל מדברי הרמב"ם שכתב מביא מגלה של עור טהור כמו ספר תורה וכותב עליה בלשון הקדש בדיו שאין בו קנקנותם לשמה של אשה כמו הגט עכ"ל מוכח ודאי שסובר שמגלת סוטה מן הדין צריכה להיות על גבי טהורה משום שדינה פספר תורה ולא משום גזרה בעלמא וחשש בזיון לספר תורה ואם כן מוכרחים אנו לומר שסובר הרמב"ם דר' אלעזר בר' שמעון טעמא דנפשיה הוא דקאמר ואין זה טעמו של

ר' אלעזר בן שמוע אלא טעמו משום דמגלת סוטה בכלל תורת ה' היא וכיון שר' אלעזר בר' שמעון הכריע בדבריו אף אם אינו מטעמו פסק הרמב"ם פמותו ולפי זה מוכח דלהלכה אין חילוק בדיו זה בין דבר העומד להתקיים לדבר העומד למחיקה דבמאי דבעינו מן המותר בפיה אף אם עומד לימחק או לישגר אין לעשותו אלא בטוהורים ואנדא ליה טעם ההיתר של הגאון יצ"ו: ג) נראה לי הדל דאף לרבי שמעון דמתיר לכתוב על עור טמאה משום שניתן למחיקה אין ללמוד מזה היתר לקיים המצנה בדבר טמא למאן דסבר דקפדינו בכל המצות שתהיו בטוהורים דמגלת סוטה אינה אלא פהכשר מצנה אבל הדלקת נר חנוכה ונר שבת הדלקה עושה מצנה שגוף המצנה מתקיימת בזה אם פו יש לומר דגם ר' שמעון מודה (אי סבירא לו דגם במצות דרבנו קפדינו אמותר בפיה) דאינה אלא בדבר טהור.

וראיתי שם באות ב' פתב שאחד מהמחברים פתב דאף לדעת הגאון אברהם דבעינו בכל המצות ממותר בפיה מכל מקום במצות דרבנו לא בעינו מן המותר בפיה וכתב להוכיח בהיקף וצד בדבר דיש לומר כל דתקון רבנו פעין דאורייתא תקון וכו' ונמשך מזה לענון פתיבת מגילה על עור טמאה אי שפיר דמי או דיש לומר מגילה דברי קבלה וכדברי תורה דמו וכו' וגם באות ד' דבר מזה ורשמתי דב"ק במקום אחר פי אין פאן מקומו ובמה שכתב משום כל דתקון רבנו פעין דאורייתא תקון יש להעיר עליו דלפי הנראה סוגיו אלא דלא אמרינו הכי אלא במצנה דרבנו שיש לה עיקר מן התורה עינין מה שרשמתי בקונטרס הפללים במערכת הפ"ף אות ק"מ בענין זה וכבר הובא למעלה (בד"ה וילענין דינא מאחר) דברי הגאון מלובלין בספר תורת חסד חלק א"ח סי' ס' דלענין מן המותר בפיה לא נימא כל פה פעין דאורייתא תקון ותו לא מידי (ובמה שכתב שאין לחוש משום הקריבהו לפחתיה אכתוב בזה להלן איה"ש עינין בד"ה ומה שכתב הגאון): ובאות ד' הביא מה שכתב הרב מוהרש"ל בנדע ביהודה תגנינא א"ח סי' ג' דבכל המצות שאין בהם פתיבה ולא קדושה לא בעינו מן המותר בפיה ומני"ר יצ"ו פתב להוכיח פו דהנה להר"ן ודאי אסור ליקח נעל לחליצה מבהמה טמאה דהוי מצנה ואין צריף למה שכתבו התוספות ביבמות ד' ק"ב ד"ה ואנעלה פחש דילפינו מתחש דבעי בטוהור עינין נודע ביהודה תגנינא אהע"ז סי' קנ"ב דבלא זה פסול לחליצה לפי זה הוא הדין גט דהוי מצנה להרמב"ם (ומטעם זה פותבים על איסורי הנאה דמצות לאו ליהנות ניתנו פמבואר בבית חזק ובחלקת מחוקק סי' קכ"ד) אין לכתוב על עור טמאה ונהרי מבואר במשנה פתבו על יד של עבד פשר אף דעבד לא הוי מן המותר בפיה להפוסקים דאף מת נכרי ועבד אסור בהנאה ועל פרחין דלא בעינו מן המותר בפיה בשאר מצות ואין לומר דעור האדם ודאי לא אסור מן התורה פדכתבו התוספות נדה נ"ה דמפל מקום האדם גופיה לא הוי ממין המותר בפיה ונהרי עור בהמה טמאה פשנתיבשה אין בה איסור טומאה ורק מפל מקום לא הוי ממין המותר בפיה והוא הדין אדם לדעת האוסרים פשר אדם נכרי ועל פרחין בשאר מצות לא בעינו מן המותר בפיה וזו ראיה נכונה עכ"ל יצ"ו ועם פי לדעתי הקצרה יש הרבה לפלפל בדב"ק בזה ואיה"ש אכתוב במקום אחר פתבתי דב"ק לרגל מלאכתי למען דעת שהגאון הנ"ל יצ"ו דעתו מסכמת לדעת הרבנים עליונים למעלה דלא בעינו בכל שאר מצות מן המותר בפיה: ומה שכתב הגאון (בית יצחק) יצ"ו ואי משום הקריבהו לפחתיה דמהאי טעמא אסור להדליק בבית הפנסת בשמן שנפל בו

עכבר אין זה אלא פשהדבר מאוס מחמת עצמו ולא במה שמאוס מחמת איסור וכן כתב
בבשמים ראש סי' ש"ף הנה לנדון ששאל הגאון דהיינו להדלקת נר תנופה אין אנו
צריכים לחלק בין דבר מאוס מחמת עצמו למאוס מחמת איסור דאף אם נאמר שגם
במאוס מחמת איסור אסור מכל מקום אין ראיה מההיא דשמן שנפל בו עכבר וכו' דיש
לומר דלהדליק בבית הכנסת דחשיבא מצנה דאית בה קדושה חמיר מה שאין פו במצנה
בעלמא וכמו שכתב הגאון מוהרש"ל בנודע ביהודה תניינא סי' ג' לחלק לעגנו דינא דלא
הוכשרו למלאכת שמים וכו' בין מצנה שיש בה קדושה למצנה שאין בה קדושה וכן כתב
הגאון חתם סופר בסי' ט"ל לחלק בזה פאמור למעלה ומה שקשה לכאורה לחילוק הגאון
יצ"ו מהא דקנימא לן בא"ח סי' רצ"ז ס"ג ובי"ד סוף סי' ח"ק שקים מלאים בשמים
שמשמים הנכרים תוף קנקני היין אף על פי שמותר להריח בהם אין מבדילין עליהם
והיינו משום דמאנס לגבוה נהרי בשמים הללו לא מאיסי מחמת עצמן אלא מחמת איסור
אלמא דגם מחמת איסור הוי מאוס לדבר מצנה וכן קשה לכאורה מדקנימא לן בסי' י"א
סעיף ח' המשפחה לבהמה צמרה פסול לציצית והיינו משום דמאיס למצנה אלמא
דמחמת האיסור חשיב מאוס אמנם יש לומר דהיינו דוקא במאוס מחמת איסור עכומ"ז
או יין נסוף דהוי אבינרא דידה כמו שכתבו פו רבני האחרונים אבל מחמת איסור אחר
פל שאינו מאוס בעצמו לא הוי מאוס למצנה: ומה שכתב עוד הגאון בית יצחק בשם
הבשמים ראש סי' ש"ף פונתו למה שכתב בכסא דהרסנא על דברי התשובה דסי' ש"ף
(שהבאתי למעלה בד"ה וכן מתבאר יפה מתשובה) וז"ל עיין א"ח סי' קנ"ד ויו"ד סי'
ק"ב בב"י ורמ"א ואחרונים ואין רבינו חולק על הדין דעכבר הנמצא בשמן דעיקר טעמא
התם משום מאיסותא פירוש שהשמן בעצמו מאוס עכשיו מכח העכבר ולא שהאיסור
עצמו ענ"י (אולי צריך להיות עב"י והיא תיבת עביד) נמאס מחמת איסורו שהנבילה
מגונה היא וכן החזיר אבל החלב וכן שומן החזיר בעינו אינו מאוס ובהכי איירי וכו'
אבל פאן תשמיש בגופו של דבר ואין להביא לדבר מצנה הנקראת קדושה דבשר האסור
להקדוט ואין להאריך דודאי הדעת נותנת שאין האיסור ממאסו לדבר קדושת בית הכנסת
ולא עדיף השמן הנה מאתרוג של ערלה שהוא מצנה שחייבו חכמים ביום טוב שני
ויוצאים בו ואין לחלק בין איסור לאיסור עיין במגן אברהם באתרוג שבלע דבר איסור
וכו' עכ"ל ודבריו ברור מללו שיש לחלק לעגנו מצנה בין דבר המאוס מחמת עצמו לדבר
שאינו מאוס בעצמו אלא שמחמת איסורו הוא לנו כמאוס וזה פשר לדבר מצנה ואפילו
לדבר שיש בו קדושה לולא שישאל קדושים נהגו סלסול בדבר שיש בו קדושה פדכתב
בגוף התשובה שבבשמים ראש הנז"ל: אמנם מדברי הרב פרי מגדים במשפחות סי' ל"ב
ס"ק ז"ך מתבאר שסובר שגם אם אין הדבר מאוס בעצמו בכל זאת מחמת האיסור נחשב
מאוס שכתב נסתפקתי עור של איסור הנאה שור הנסקל ועבודה זרה מה דינו לבתים
ולתפלין וכו' עיין באבן העזר סי' קכ"ד בחלקת מחוקק ובית שמואל והוא הדין תפילין
דאותיות פורחות באויר באם הקלף מדבר הטעון שריפה ומיהו בלאו הכי ה"ז (הרי זה)
מאוס למצנה כמו שופר של ע"ז וכו' עכ"ל הרי דכנייל ותני עור של שור הנסקל ושל
ע"ז ועל שניהם הוא אומר דבלאו הכי מאיס למצנה אף על גב דעור של שור הנסקל
אינו מאוס מחמת עצמו וגם אין בו אבינרא דע"ז ובכל זאת קאמר דמאיס למצנה (דדוחק
לומר שדבריו אלו הם רק לגבי עור של ע"ז) ומביא ראיה לזה מדין שופר של ע"ז אלמא

פְּשִׁיטָא לִיה דְּאָף בְּדָבָר שְׁאִינוּ מְאוּס בְּעֵצָם וְאָף אֵין בּוּ מְשׁוּם אַבְיָנְרָא דַע"ז חֲשׁוּב מְאוּס מְחַמַּת הָאִיסוּר וְאֵם כּוֹן לְדַבְרֵיו יֵשׁ לוֹמַר דְּהוּא הִדִּין לְגַר שְׂיֵישׁ בּוּ תַעֲרֹכֶת שְׁוֹמֵן חֲזִיר (וְאֵין בּוּ שְׂשִׁים לְבָטְלוּ דְמִסְתַּמָּא בְּהִכִּי הוּא דְמִיָּרִי הַגָּאוֹן בֵּית יִצְחָק יצ"ו כְּמוֹכּוֹ) דְּהוּי מְאוּס מְחַמַּת הָאִיסוּר וְאִינוּ כְּשֵׁר לְהַדְלִקַת גֵּר חֲנוּכָה וְאוּלֵי יֵשׁ לְדַחוּת שְׁמְאוּס מְחַמַּת אִיסוּר לֹא חֲשִׁיב מְאוּס לְגַבֵּי מְצוּה דְרַבְּנָן וְזֶה דְּחוּס מִכַּפְּמָה אֲנִפִּי: וְיוֹתֵר נִרְאֶה לוֹמַר דְּמֵאֵי דְמִשְׁמַע מְדַבְרֵי הָרַב בְּמִשְׁבָּצוֹת הַגָּ"ל דְּגַם מְחַמַּת הָאִיסוּר הוּי מְאוּס לְמְצוּה אִינוּ אֱלֵא בְּאִיסוּר שְׁאִיסוּר גַּם בְּהִנְאָה כְּשׁוֹר הַנְּסַקֵּל וַע"ז וְכִינְצָא אֲבָל בְּאִיסוּר בְּעֵלְמָא שְׁמוּתֵר בְּהִנְאָה גַּם הוּא מוֹדָה דְּאִינוּ מְאוּס לְגַבֵּי מְצוּה מְחַמַּת הָאִיסוּר.

אֱלֵא שְׁמִדְבְרֵי הָרַב פְּרִי מְגָדִים בְּסִי' תַרע"ג בְּאֲשֵׁל אַבְרָהָם סק"א מְתַבָּאָר שְׁמִחַמַּת אִיסוּר אָף שְׁאִיסוּר בְּהִנְאָה לֹא חֲשִׁיב מְאוּס לְמְצוּה שְׁכַתֵּב לְבָאָר אֵיזָה פְּרִטֵי דִינִים וְאֵלוּ הֵם שְׁמֵן עֶרְלָה וְתַרוּמָה טְמֵאָה צָרִיף עִיוֹן אֵם גִּימָא מִיְכַתֵּת שְׂיַעוּרִיָּה דְבְעֵי חֲצִי שְׁעָה אוּ דִילְמָא כָּל לְהַדְלִיק שְׂרִי וְעֵינֵן בְּשֵׁס"ה בְּלַחֲזֵי וּבְתוֹסְפוֹת עִירוּבֵין וְאִיסוּרֵי הַנְּאָה שְׁרִינֵן בְּמְצוֹת אָף דְרַבְּנָן דְּלָאוּ לִיְהִנּוּת נִיתְנוּ דְלֵא קִינִימָא לֹן כְּהַרְזֵ"ה וְכו' וְשׁוֹפֵר וְלוּלָב בְּיוֹם שְׁנֵי בְּנִדָּר הַנְּאָה יוֹצֵא בּוּ שְׁמַנִּים שְׁאֵין מְדַלִּיקִין בְּשַׁבַּת מְדַלִּיקִין בְּחֲנוּכָה אֲמַתְנִיתִין קֵאֵי וְלֹא הַזְכָּרוּ בְּמִשְׁנֵה אִיסוּרֵי הַנְּאָה בְּמִקּוֹם שְׁמִשְׁמִינֵין חֲמֵאָה בְּחֻלְב וְעוֹשִׂים גֵּרוֹת שְׂרִי לְגַר חֲנוּכָה דְלָאוּ לִיְהִנּוּת נִיתְנוּ עֵינֵן שׁו"ת שְׁעַר אֲפָרִים עכ"ל הָרִי מְפֹרָשׁ יוֹצֵא מְדַבְרֵיו אֵלוּ שְׁדָבָר שְׁאִינוּ מְאוּס מְחַמַּת עֲצָמוּ כְּגוֹן שְׁמֵן שֶׁל עֶרְלָה וְתַרוּמָה טְמֵאָה וְשֶׁל בְּשֵׁר בְּחֻלְב מְוֹתֵרִים לְהַדְלִיק גֵּר חֲנוּכָה מְשׁוּם דְּמְצוֹת לֹא לִיְהִנּוּת נִיתְנוּ וְלָמָּה לֹא יְהִי אִיסוּרִים מְשׁוּם מְאוּס לְדָבָר מְצוּה אֱלֵא מְוֹכַח שְׁפֹרֵחַ הָרַב שְׁדָבָר שְׁאִינוּ מְאוּס בְּעֵצָם אֵין הָאִיסוּר מְשׁוּי לִיה לְמֵאֲנִס אָף שְׁהוּא אִיסוּר בְּהִנְאָה וְכֵן מְתַבָּאָר מְדַבְרֵי הָרַב שְׁעַר אֲפָרִים שְׁהִתִּיר לְהַדְלִיק בְּגֵר הָאִיסוּר מְחַמַּת בְּשֵׁר בְּחֻלְב מְטַעַם דְּמְצוֹת לָאוּ לִיְהִנּוּת נִיתְנוּ וּמְדָלֵא חֲנִישׁ מְשׁוּם מְאוּס לְמְצוּה מוֹכַח דְּמְחַמַּת הָאִיסוּר לֹא חֲשִׁיב מְאוּס (וְעֵינֵן כְּמָה שְׁרַשְׁמִתִּי לְמַעְלָה בְּאוֹת ד' בְּדִין חֲמֵאָה שְׁנֵאֲסָרָה מְשׁוּם בְּשֵׁר בְּחֻלְב וּבְמָה שְׁכַתֵּב הָרַב אֲשֵׁל אַבְרָהָם דְלֵא הַזְכָּרוּ בְּמַתְנִיתִין אִיסוּרֵי הַנְּאָה יֵשׁ לְתַמּוּהָ הָא תַנּוּ בְּהַדְיָא וְלֹא בְּשֵׁמֵן שְׂרִיפָה וְהִינּוּ תַרוּמָה טְמֵאָה וּלְפִי הַנְּרָאָה כָּאֵן שְׁנֵה רַבִּי אֱלִיבָא דְרַב חֲסֵדָא בְּדָף כ"ג סוּף ע"ב דְּמוֹקִיָּם לְמַתְנִיתִין בְּיוֹם טוֹב שְׁחַל בְּעֶרְב שַׁבַּת עי"ש וְדוּחַק) וְזֶה שְׁלֵא כְּמוֹ שְׁנֵרָאָה מְדַבְרֵיו בְּסִי' ל"ב בְּמִשְׁבָּצוֹת הַגָּ"ל דְּבְאִיסוּרֵי הַנְּאָה כְּשׁוֹר הַנְּסַקֵּל וַע"ז אִיסוּרֵי לְמְצוּה וְצָרִיף עִיוֹן וּלְפִי זֶה אֲשַׁכְּחָנָא תַנְצֵאי דְּמִסְיַיע לְהַגָּאוֹן בֵּית יִצְחָק יצ"ו וְהֵם הָרַבָּנִים שְׁעַר אֲפָרִים וּפְרִי מְגָדִים הַגָּ"ל דְּנִקְטִי הִכִּי דְבְמָה שְׁאִינוּ מְאוּס בְּעֵצָם לֹא אֲמַרִינּוּ דְלִיְהִנּוּ מְאוּס לְדָבָר מְצוּה מְחַמַּת הָאִיסוּר וְצָרִיף לְהַתְנִישׁב כְּמָה שְׁכַתְבוּ הַתוֹסְפוֹת בְּפִרְק פִּסּוּי הַדָּם דָּף פ"ט בד"ה וְהַתְנִיָּא דְאָף אֵם נֹאמַר דְּשְׂרִי לְכַסּוֹת בְּעֶפֶר ע"ז לְכַתְחֻלָּה כְּמוֹ בְּשֵׁל עִיר הַנְּדַחַת לֹא דְמִי פִּסּוּי לְחַלִּיצָה דְלַעֲנִין פִּסּוּי לֹא חֲנִישִׁינּוּ מְמֵאֵי דְמֵאִיס וְהָרַב תוֹרַת חַיִּים שָׁם כְּתַב עַל דְּבַרֵיהֶם דְּאֵין סְבָרָא לוֹמַר כּוֹן דְּכִינּוּ דְמֵאִיס מְחַמַּת אִיסוּר הוּא אֵין לְחַלֵּק בֵּין מְצוֹת פִּסּוּי לְשֵׁאָר מְצוֹת וְכו' לְכֵן נִרְאֶה דְדוּקָא בְּעֶפֶר עִיר הַנְּדַחַת הוּא דְמַכְסִין לְכַתְחֻלָּה כִּינּוּ דְאֲפָרָה לָאוּ מַע"ז קֹאֲתִיָּא לֹא מְאִיסָא אֲבָל בְּעֶפֶר ע"ז עֲצָמָה אִיסוּר לְכַסּוֹת מְשׁוּם דְמֵאִיס עכ"ל נְמַצָּא דְלַדְעַת הַתוֹסְפוֹת לֹא בְּכָל הַמְצוֹת קִפְדִּין מְשׁוּם מְאוּס אָף בְּאִיסוּרֵי ע"ז וְלִהְרַב תוֹרַת חַיִּים בְּדָבָר שֶׁל עִיר הַנְּדַחַת לֹא קִפְדִּין אָף דְּאִיסוּר בְּהִנְאָה וְרַק בְּשֵׁל עֲכוּמ"ז הוּא דְקִפְדִּין מְשׁוּם מְאִיס כָּל זֶה כְּתַבְתִּי עַל פִּי מָה שְׁכַתוּב בְּפְרִי מְגָדִים שְׁלַפְנֵי (הוּא דְפוּס וּוְאֲרִשָּׂא שְׁנַת הַפְּרִי מְגָדִים לְאוֹרַח)

דברי המשפחות בסי' ל"ב כמו שכתבתים למעלה אף עיניתי עתה בפרי מגדים דפוס זיטאמיר שנת תרכ"ג וראיתי שבמקום מה שכתוב בדפוס נארשא ומיהו בלאו הכי ה"ז (שפתרוננו הרי זה) מאוס לגבוה כתוב בדפוס זיטאמיר בלאו הכי ע"ז מאוס וכו' ופתרון ע"ז היינו עכומ"ז ולפי זה מוכח מדבריו שבסי' ל"ב דדוקא מה שאסור משום לתא דע"ז הוא דחשיב מאוס משום האיסור וכונת הרב לפשוט חזק מתרתי דהנה מבעיא ליה בעור של שור הנסקל ושל ע"ז ופשיט חזק מהא דעור של ע"ז בלאו הכי פסול משום מאוס וכלומר אבל בעור של שור הנסקל לא אמרינן שהוא מאוס והיינו משום שאינו מאוס בעצמו ולפי זה גם מדבריו שבסי' ל"ב אנו למדין שדעת הרב היא שאפילו דברים האסורים בהנאה לא חשיבי מאוס למצנה (כל שאינו מאוס בעצם) ודבריו מתאימים והיו לאחדים עם מה שכתב בסי' תרע"ג הנ"ל שמתבאר שפובר שכל שאינו מאוס בעצם אף אם אסור בהנאה לא חשיב מאוס למצנה וכדעת הרב פסא דהרסנא שהביא הרב בית יצחק יצ"ו ולמדנו עוד דאף במצנה שיש בה קדושה כבתים של תפילין ועור התפילין לא חשיב מאוס לגבוה משום האיסור: ואני אמרתי בחפשי"י בספרן של צדיקים בזה וראיתי שהרב פתח הדביר בחלק ג' בסי' רס"ד אות ה' אחר שהאריך בדין מאוס לגבוה ומאוס למצנה כתב בדרך ע"ב ע"ד (בד"ה אלא) שכל מה שכתב לא נצרך אלא להתלמד במקום אחר לפי שנתראה דמאוס לגבוה לא שייך אלא באיסור עכומ"ז שנתבטל אבל בשאר איסורים שנתבטלו לא שייך מאוס שהרי כל הפעיות דבעו בש"ס בעבודה זרה דף מ"ז אי מאיסי למצנה פולגו גבי עכומ"ז איירו וכן מה שכתב מרן בסי' י"א סעיף ח' וסי' קנ"ד סעיף י"א וסי' תקפ"ו סעיף ג' וסי' תרמ"ט ובי"ד ס' ל"ט פולגו באיסור עכומ"ז איירו גם תשובת הרשב"א ב"יין נסך דאפינרא דעכומ"ז הוא איירי והגם שכתב בתוך דבריו דכל שיש בו איסור מעורב אפשר דממאוס למצנה ולא כתב להדיא איסור עכומ"ז מפל מקום עין רואה דנדונו בסוג עכומ"ז איירי ואם פן באיסור הנאת ערלה דנתבטלה מה מאוס שייך בה וכן ראיתי להרב שער אפרים סי' ל"ח שכתב להדיא בריש התשובה דטעם מאוס לא שייך בשאר איסורי הנאה רק בעכומ"ז מטעם דמאוס לגבוה ואחר שהנניח יסוד זה הביא ראיה להתיר בנדונו מפרק לולב הגזול דף ל"ד דתנן אתרוג הגזול וכו' של ערלה ותרומה טמאה פסול ובגמרא יהיב טעמא על אשירה ועיר הנדחת דמכתת שיעוריה וערלה לפי שאין בה הימור אכילה או שאין בה דין ממון ופירש רש"י לאו שלכם הוא מוכח טעמא דכתב רחמנא לכם הא לאו הכי הנה אמינא דגם ערלה ותרומה טמאה כשר לאתרוג אף שאסור בהנאה אף שהיא מצנה דאורייתא כל שפן בנדונו שהיא מצנה דרבנן עי"ש וכדבריו נראה לי לדקדק מדברי הרב פרי מגדים במשפחות סי' ל"ב אות ז"ד נסתפקתי עור של איסור הנאה שור הנסקל או עבודה זרה מה דינו לבתים ולפרשיות וכו' ומיהו בלאו הכי ע"ז (עבודת כוכבים) מאוס לגבוה פשוט של עכומ"ז וכו' הרי דאחר שקבע ספקו על שור הנסקל ועבודה זרה פשיט ליה לפסול בעכומ"ז משום מאוס ולא אהני ליה האי טעמא גם לשור הנסקל שמעט מינה פשיטא ליה דדין מאוס לא נאמר למצנה אלא באיסור עבודה זרה, לבד ולא שאר איסורין אפילו איסורי הנאה ששור הנסקל אלו דברי הרב פתח הדביר שם: ומוכן שהיתה גירסתו בפרי מגדים כגירסת דפוס זיטאמיר הנ"ל ואילו ראה הרב דברי הרב פרי מגדים באשל אברהם סי' תרע"ג הנ"ל הנה שמח לקראתם שמשם מתבאר יפה שדעתו לדינא כמו שדקדק מדברי

שְׁבִסִי ל"ב דְּדוֹקָא בְּדָבָר שְׁיֵישׁ בּוֹ סִרְף עֲבוּדָה זָרָה הוּא דְּשִׁינְיָהּ לֹא מְשַׁלְּחֵהּ לְמַצְוָה (כְּמוֹ שְׁאִינוּ כְּשֶׁר לְגִבּוֹה) אֲבָל מִחֲמַת אִיסוּר אַחֵר לֹא הָיָה מְאִיס לְמַצְוָה וּבְמַה שְׁפָתַב (בְּפִתּוּחַ הַדְּבִיר) וְאִם כֵּן בְּאִיסוּר עֲרָלָה דְּנִתְבַּטְּלָה מֵהָאִיסוּס שְׁיִינְיָהּ בְּהָ וְכוּ' יֵישׁ לְפַקְפֵּק דְּמִשְׁמַע דְּכּוֹנְנָתוֹ לֹא מְשַׁלְּחֵהּ אִם לֹא נִתְבַּטְּלָה מִיֵּהָ שְׁיִינְיָהּ בְּהָ מְאִיסוּס וְלִזְהָ מְבִיא שְׁכּוֹן רָאָה לְהֵרֵב שְׁעַר אֲפָרִים וְכוּ' וְקָשָׁה שְׁמַדְבְּרֵי הֵרֵב שְׁעַר אֲפָרִים מִתְבָּאָר דְּכִי אֲמַרִינּוּ דְּמִשׁוּם אִיסוּר אַחֵר לֹא חָשִׁיב מְאִיס הֵינּוּ אִף אִם לֹא נִתְבַּטְּלָה הָאִיסוּר שְׁהָרֵי נְדוּנוֹ לְפִי הַנְּרָאָה הוּא מַה שְׁפָתַב בְּשִׁמּוֹ הֵרֵב בְּאֵר הֵיטֵב בְּרִישׁ סִי' תִּרְע"ג שְׁנַשְׁאֵל אִי שְׁרִי לְהַדְּלִיק גַּר חֲנוּכָּה בְּחִמָּאָה שְׁנִתְבַּטְּלָה בְּקִדְדָה שְׁלַ בְּשֶׁר בֶּן יוֹמוֹ שְׁנַאֲסָרָה מִחֲמַת שְׁלֵא הָיָה שְׁשִׁים וּפְסֵק דְּמוֹתֵר עכ"ל הָרֵי דְּאִף כְּשֵׁלֵא נִתְבַּטְּלָה הָאִיסוּר הַנְּאָה סוּבֵר הֵרֵב דְּאִין מִשׁוּם מְאִיס לְגִבּוֹה בְּשָׂאָר אִיסוּרִין חוּץ מִאִיסוּרֵי עֲבוּדָה זָרָה וְכֵן בְּדִין מְהִרְאָהּ שְׁהִבִיא מְאִתְרוּג שְׁלַ עֲרָלָה וְכוּ' וְכֵן מִתְבָּאָר מִדְּבִירֵי הֵרֵב פְּרִי מְגִדִים לְפִי מַה שְׁדַקְדַּק מִדְּבִרֵי שְׁסוּבֵר דְּבַעוּר שְׁלַ שׁוּר הַנְּסַקֵּל לִיכָּא מִשׁוּם מְאִיס לְמַצְוָה אֲלֵמָּא דְּבַגּוּף הָאִיסוּר עֲצוּמוֹ סְבָרֵי מְרַנְּן הַשְׁעַר אֲפָרִים וּפְרִי מְגִדִים דְּלִיכָּא מִשׁוּם מְאִיס לְגִבּוֹה וְכֵל שְׁכּוֹן בְּתַעֲרוּכְתָּהּ אִף אִם לֹא נִתְבַּטְּלָה הָאִיסוּר נְרָאָה פְּשׁוּט דְּלַדְעָתָם אִין חָשִׁישׁ מִשׁוּם מְאִיס לְמַצְוָה כֹּל שְׁאִינוּ מְאִיסוּרֵי עֲבוּדָה זָרָה שְׁלֵא כְּמוֹ שְׁנַרְאָה מִדְּבִירֵי הֵרֵב פִּתּוּחַ הַדְּבִיר שְׁדוֹקָא בְּאִיסוּר דְּעֵלְמָא שְׁנִתְבַּטְּלָה הוּא דְּלִיכָּא מִשׁוּם מְאִיס לְמַצְוָה: וְכַתֵּב הֵרֵב (פִּתּוּחַ הַדְּבִיר) שְׁמֵ לְהַכְרִיחַ מְסוּנְגִייתֵי הַש"ס בְּזִבְחִים דָּף ע"א ע"ב אִמְתַּנִּיתִין כֹּל הַזְּבָחִים שְׁנִתְעַרְבוּ בְּחִטָּאוֹת הַמִּתּוֹת וְכוּ' תְּנִינָא חֲדָא זִימְנָא כֹּל הָאִיסוּרִין לְגַבֵּי מְזִבְחָהּ וְכוּ' עַד אִי מְהִכָּא הֵנָּה אֲמִינָא הֵנִי מִיְלֵי קְדָשִׁים דְּמָאֵס אֲבָל חוּלִין דְּלֹא מְאִיס אִיסוּרֵי הַנְּאָה לִיבְטְלוּ בְּרוּבָא וְכוּ' חָשִׁיבֵי וְלֹא בְּטְלֵי וְכוּ' דְּשָׂאָר אִיסוּרִין דְּבְטְלֵי הֵא מְאִיסֵי לְגִבּוֹה אִף דְּלֹא מְאִיסוּרֵי עֲבוּדָה זָרָה נִינְהוּ וְעוֹד הוֹכִיחַ כֵּן מִדְּבִירֵי הִירוּשְׁלַמֵי בְּפִרְקָה קַמָּא דְּבִיכּוּרִים הִלְכָה ב' עֲלָה דִּתְנּוּן הֵתֵם דִּהַגְזֵלָן אִינוּ מְבִיא בִיכּוּרִים מְצוּהָ כְּגִבּוֹה הֵן אוֹ אִינּוּ כְּגִבּוֹה וְכוּ' וְדַחָה רְאִיתֵי הֵרֵב שְׁעַר אֲפָרִים מִש"ס דְּסוּפָה הַנְּ"ל דִּישׁ לֹא מְרֵי דְּאִיזְטְרִיף טַעְמָא דְּאִין בּוֹ דִּין מְמוֹן כְּדִי לְפִסְלוֹ אֲפִילוּ בְּדִיעֵבֵד וְשׁוּב כְּתַב לִינְשִׁיב סְבֵרַת הַרְבָּנִים הַנְּ"ל דְּדוֹקָא לְקַרְבֵּן הוּא דְּמוּכַח מִהַש"ס דְּזִבְחִים דְּגַם בְּשָׂאָר אִיסוּרֵי הַנְּאָה אִיכָּא מִשׁוּם מְאִיס לְגִבּוֹה וְכֵן בִּיכּוּרִים דִּהוּוּ קְרָבָן אֲבָל לֹא לְמַצְוֹת דְּלַגְבֵי מְצוּהָ לֹא אֲמַרִינּוּ מְאִיס אֲלֵא בְּעֲבוּדָה זָרָה וְאֲבִיזְרָא: שׁוּב כְּתַב דְּמַכְּלָ מְקוּם אִין סְבֵרַתֵם מוּסְפָּמַת שְׁהָרֵי הֵרֵב הַלְבוּשׁ בְּסִי' תִּרְמ"ט סְעִיף ד' בְּדִין אֲתֵרוּג הַמְּוֹרְכָב כְּתַב דְּכִינּוּ שְׁנַעֲשֶׂה בּוֹ עֲבִירָה מְאִיס לְמַצְוָה וּמְבִיא רְאָהּ מְבַהֲמַת כְּלָאִים לְקַרְבֵּן אֲלֵמָּא סְבִירָא לִיָּה דְּמַצְוָה שְׁוָה לְקַרְבֵּן לְאִסוּר מִשׁוּם מְאִיס אִף בְּשָׂאָר אִיסוּרִין וְכֵן מוּכַח מִדְּבִירֵי הֵרֵב טוּרֵי זֵהָ בְּסִי' י"א סק"ח שְׁפָסֵל צִיצִית גְּזוּלָה מִשׁוּם מְאִיס לְמַצְוָה וְרָצָה לֹא מְשַׁלְּחֵהּ דְּהֵרֵב הַלְבוּשׁ וְהֵרֵב טוּרֵי זֵהָ כְּתַבוּ כֵּן לְמַצְוָה דְּאוּרִיתָא אֲתֵרוּג וְצִיצִית אֲבָל בְּגַר חֲנוּכָּה דְּאִינְרֵי הֵרֵב שְׁעַר אֲפָרִים מוֹדוֹ לְסְבֵרַתוֹ דְּלֹא אֲמַרִינּוּ מְאִיס אֲלֵא לְגַבֵּי עֲבוּדָה זָרָה וְלֹא הוֹנַח לוֹ לְפִי שְׁמַדְבְּרֵי הֵרֵב שְׁעַר אֲפָרִים לֹא מִשְׁמַע שְׁסוּבֵר לְחֵלֵק כֵּן אֲלֵא גַם בְּדְאוּרִיתָא סוּבֵר דְּלֹא אֲמַרִינּוּ מְאִיס לְמַצְוָה בְּשָׂאָר אִיסוּרִין וְכֵן דַּעַת הֵרֵב פְּרִי מְגִדִים בְּדִין עוֹר שְׁלַ שׁוּר הַנְּסַקֵּל לְתַפִּילִין וְנִמְצָא שְׁהַמְחִלְקַת בְּמִקּוּמָהּ עוֹמְדַת וּמְסִיקָה בְּגַר שְׁבֵת דְּאִינְרֵי בֵּיהָ הֵרֵב (בְּגַר שְׁלַ שְׁמֹן עֲרָלָה) דְּלַעֲנִין הִלְכָה יֵישׁ לְהַחֲמִיר שְׁהָרֵי הֵרֵב צְמַח צְדָק סוּבֵר דְּעוֹנָג שְׁבֵת הָיָה דְּאוּרִיתָא (וְהַדְּלִקַת גַּר שְׁבֵת בְּכֵלֵל עוֹנָג שְׁבֵת) וְהֵרֵב מִשְׁפָּצוֹת זֵהָ כְּתַב דְּבִרֵי בְּסִי' רס"ד גַּבֵּי גַר שְׁבֵת וְכִינּוּ דִּהוּי דְּאוּרִיתָא שְׁיִינְיָהּ דִּין מְאִיס לְגִבּוֹה גַם בְּשָׂאָר אִיסוּרִין

דלאו עבודה זרה ניהו ונהגם דהרבנים שער אפרים ופרי מגדים הנ"ל לא סברי הכי יש להחמיר פהרבנים לבוש וטורי זהב דרב גוברייהו ורב חילייהו אלו תורף דב"ק בענין זה.

ונראה מדבריו דבגר חנוכה שהיא מצוה דרבנן אליבא דכולי עלמא נקטינו כדכתב הרב שער אפרים דבדבר שאינו מאוס מצד עצמו אלא מחמת האיסור יש לחלק בין איסורי עבודה זרה לשאר איסורין דבשאר איסורין לא קפדינו בגר חנוכה משום מאוס למצוה מחמת האיסור וכן בדין שהרי לא מציינו חולק על סברא זו ומדברי הרבנים לבוש וטורי זהב אין סתירה שהרי הם אמרו פן במצוה דאורייתא פלולב וציצית אבל במצוה דרבנן נוכל לומר שגם הם מודים לדעת הרב שער אפרים ומה גם דמציינו להרב פסא דהרסנא שבבשמים ראש שהביא הגאון בית יצחק יצ"ו שסובר דלא נאמר כלל דין מאוס לגבי מצוה אלא במאוס מצד עצמו ולא במאוס מחמת איסור ומשמע שסובר פן אף במצוה דאורייתא ועל כל פנים במצוה דרבנן נראה נדאי דשפיר דמי לסמוך על זה לענין דינא דקמן בגרות או שמן שיש בהם שומן חזיר דמותר להדליק בהו גר חנוכה: ומצאתי את שאהבה נפשי ידידי הרה"ג מוהרש"א רעזעכטא יצ"ו בספרו הנחמד ביפורי שלמה שנדפס חדש ממש בהתשובות אשר בהשקטות הספר בסי' ב' שפליפל בחריופיתו ובקיאותו בתשובת הגאון מפראמישלא (בספרו בית יצחק הנ"ל) יצ"ו ועם פי אין בידי עתה לעיין היטב בדב"ק בכל זאת אידי דחביבים לי ארשום תורף דבריו ואם יש לי להעיר אכתוב בס"ד מה שנראה לדעתי הקצרה ואלה הדברים באות א' הביא מה שכתב בבית יצחק דלכאורה נראה דאין להדליק גר שבת וחנוכה בדבר טמא על פי דברי הר"ן והרמ"א ומגן אברהם בסי' תקפ"ו וביאר בכונתו שמה שהוצרך להביא מדברי הרמ"א ומגן אברהם הוא שבדברי הר"ן יש לומר דדוקא בשופר הוא שסובר פן מטעם פיון דלזכרון קאתי פלפנים דמי אבל בשאר מצות מודה הר"ן דלא קפדינו וליזה הביא מדברי הרמ"א ומגן אברהם ועל זה כתב באות ב') לדחות דיש לומר שגם הר"ן סובר שבכל המצות בעינו מן המותר בפיה ומה שהוצרך לומר בשופר הטעם דכלפנים דמי הוא לפי שהיה סלקא דעתין לומר דכמו שאין בשופר הגזול משום מצוה הפאה בעבירה לפי שאין המצוה בגופו אלא בקול ואין גזל בקול פדאיתא בירושלמי ובהרמב"ם הכי נמי אין להקפיד בו בטהור לפי שאינו אלא בקול משום הכי הוצרך לומר דכיון דלזכרון קאתי פלפנים דמי ואינו אלא בטהור אבל בשאר מצות דבגופו הוא יוצא פשיטא ליה להר"ן דאינו אלא בטהור: ולי ההדיוט בהורמנותיה דמר יש לפקפק בדבריו.

א) אף הפה יכולה לדבר דפשיטא ליה להר"ן דבשאר מצות קפדינו אטהורים (והיינו משום דהוקשה כל התורה לתפילין וכדעת הרב מגן אברהם דמשמע ליה הכי מסוגיא דקידושין דכי היכי דאיתקש כל התורה לתפילין למצות עשה שהזמן גרמא הכי נמי איתקש לטהורין) דהא חזינו דהר"ן מסיק בשופר בצריף עיון משום דבמשפן גופיה מבעיא לן מאי הוי עלה דתחש כמו שהעתקתי לשונו למעלה (בד"ה ומה שכתב ומיהו המעיין בר"ן) ואם כל הסלקא דעתין דהר"ן בשופר הוא משום שאינו יוצא אלא בקול וליזה כתב דכלפנים דמי ולכן שפיר קפדינו ביה נמי כמו בשאר מצות אם פן מה מקום להצריף עיון בשופר ומאי שנא מפל המצות דפשיטא לן דקפדינו בהו אטהורים ואיך נוכל לומר דבתחש גופיה מספקא ליה לש"ס דמי גרע דבר שבמשפן משאר כל המצות

דְּבַעֲיִנוּ בְּטְהוּרִים: ב') אִי פְּשִׁיטָא לֵן בְּכָל הַמְצוֹת דְּבַעֲיִנוּ טְהוּרִים מְשׁוּם דְּהוֹקְשָׁה כָּל הַתּוֹרָה לְתַפְּיִלִּין מִי שָׁם פֶּה לְחַלֵּק מְדַעְתּוֹ וְלְהוֹצִיא מְצוֹת שׁוֹפֵר מִכָּל הַהִיקָשׁ דְּכָל הַתּוֹרָה כְּוֹלָה וּבִפְרָט לְהַקְלֵל עַל פִּי זֶה וְלְהַכְשִׁיר טְמָאִים לְשׁוֹפֵר מְשׁוּם שְׂאִינוּ יוֹצֵא בְּגוֹפוֹ אֱלָא בְּקוֹל הָא וְדַאי לֹא מְסַתְּבָרָא כָּלִל: ג') וְאִם תִּמְצָא לֹא מְסַתְּבָרָא אֲלִימְתָא הִיא וּמִפְקָא לְהִיקָשָׁא אִם כֵּן מֵאִי אֲהֵי לֵן דְּכִינּוּ דְלִזְפְּרוֹן קְאָתִי כְּלַפְנֵי דְמִי דְכִי כְּלַפְנֵי דְמִי מֵאִי הָוִי הִלָּא פִּי הִיכִי דְמֵהֲנִיָּא הִיא סְבָרָא לְאִפּוֹקִי שׁוֹפֵר דְּלֵא גִילַף מְהִיקָשָׁא דְכָל הַתּוֹרָה הִכִּי נְמִי יֵשׁ לֹאמֵר דְּאֵהֲנִיָּא לְמַעוּטֵי שׁוֹפֵר מְשׁוֹפֵר דְּבָרִים שְׂבַמְשָׁפֵן מְשׁוּם שְׂאִינוּ אֱלָא בְּקוֹל וְאִם הָר"ן נִתְפָּנוּן לְמָה שְׂפַתְב הָרַב יצ"ו הִיָּה צְרִיף לְהִבִּיא אִיזָה דְּבָר שְׂבַמְשָׁפֵן שְׂאִינוּ אֱלָא בְּקוֹל וְאִפְּיִלוּ הִכִּי קְפָדִינוּ בְּטְהוּרִים אֱלָא וְדַאי מוֹכַח דְּלֵא אֲסִיק אֲדַעְתִּיהָ דְּהָר"ן שְׂיֵשׁ לְחַלֵּק בְּזֵה וְלִדְמוּת מֵאִי דְּבַעֲיִנוּ טְהוּרִים לְדִין מְצוֹה הַבָּאָה בְּעִבְרִיהָ וְלֹאמֵר דְּבַדְּבָר שְׂאִין בּוֹ מְשׁוּם מְצוֹה בְּעִבְרִיהָ כְּגוֹן שׁוֹפֵר הִכִּי נְמִי אִין בּוֹ קְפִידָא שְׂיִהֵיָּה בְּטְהוּרִים אֱלָא דְּבָרִי הָר"ן הֵם כְּפִשְׁטֵם דְּלִילָא הַטַּעַם דְּכַלְפָּנִים דְּמִי לֹא הִיָּה מְקוֹם לְהַסְתַּפֵּק בְּשׁוֹפֵר אִם מְוִתֵּר בְּטְמָאִים מְשׁוּם שְׂבַמְצוֹה שְׂאִין בָּהּ כְּתִיבַת תּוֹרַת ה' לֹא קְפָדִינוּ שְׂתִּהֵיָּה בְּטְהוּרִים וְכִמוֹ שְׂהִבִּינוּ כְּמָה מְרַבְּנָן קְדִישׁוֹ שְׂרַשְׁמֵתִי לְמַעְלָה בְּעִנְיָן זֶה וְעַל הָרַב מְגוֹן אֲבָרְהָם הֵמָּה רָאוּ כֵּן תְּמָהוּ שְׂמַדְבְּרִי הָר"ן מִתְּבָאָר הִיקָפֵה סְבָרְתּוֹ וְגַם עַל הָרַב"א בְּהַגְהָה הֵן רַבִּים אֲשֶׁר הָיוּ תְּמָה"ם אִיף פְּסָקִיָּה בְּסַפִּינָא חֲרִיפָא דְּפָסוּל וְהִלָּא הָר"ן מְסִיק בְּצְרִיף עֵינָן וְהוּא עֲצָמוֹ בְּדַרְכֵי מְשִׁיחָא כְּתִיב דְּטוֹב לְהַחְמִיר דְּמוֹכַח דְּשָׁלָא מִן הַדִּין הוּא זֶה אֱלָא מְצַד חוּמְרָא בְּעִלְמָא וְלִכְּוֹן כְּתִיבוּ שְׂבַשְׁעַת הַדְּחַק שְׂאִין לוֹ שׁוֹפֵר אַחַר כִּי אִם שׁוֹפֵר מְטַמְאָה כְּשֶׁר עֵינָן לְהַרְבֵּנִים דְּבָרִי מְנַחֵם וּפְרִי מְגִדִים בְּאֲשֶׁל אֲבָרְהָם בְּסִי' תַּקְפִּי' תוֹף סק"ג וּבְשָׂאָר מְכַרְשֵׁי הַשְּׁלֶחֶן עָרוּף וְכָל זֶה נִרְאָה שְׂלָא כְּדַבְּרֵי הָרַב יצ"ו שְׂהֵרִי לְדַבְּרֵי הָר"ן פְּשִׁיטָא לִיָּה דְּבַכָּל הַמְצוֹת קְפָדִינוּ בְּטְהוּרִים וּמֵאִי דְּהֵיָּה סְלִיק אֲדַעְתִּין לְהַקְלֵל מְשׁוּם שְׂאִינוּ אֱלָא בְּקוֹל כְּבָר דְּחָאוּ הָר"ן מְשׁוּם דְּכַלְפָּנִים דְּמִי סוּף דְּבָר לְדַעְתִּי הַקְצָרָה אִין דְּבָרֵינוּ מְוַכְרְחִים וּנְכֻנְנִים בְּזֵה בְּמַחִילַת כְּבוֹד תּוֹרַתוֹ הָרַמְבָּם: וְתוֹרָף דְּבָרֵינוּ פְּלִפּוּלוֹ הַזֶּה שְׂבָאוֹת ג' וד' הוּא שְׂהִבִּיא מֵהַ שְׂפַתְב הַגָּאוֹן בֵּית יִצְחָק יצ"ו בְּטַעַם הַיִּתֵּר גַּר חֲנֻנְפָּה בְּמָה שְׂאִינוּ מְוִתֵּר בְּפִיָּה דְּכִמוֹ שְׂאִמְרוּ בִירוּשָׁלַיִם כִּינּוּן דְּלְמַחִיקָה עוֹמְדַת מְוִתֵּר לְכַתְּבָה עַל עוֹר טְמָאָה וְהִכִּי נְמִי בְּגַר כִּינּוּן דְּעוֹמְדַת לְשִׁרְיָפָה לֹא קְפָדִינוּ מְשׁוּם מְוִתֵּר בְּפִיָּה וְלִזָּה הִבִּיא מֵהַ שְׂפַתְב הַגָּאוֹן מְנַחֵת חֲנֻנְפָּה בְּפִרְשַׁת נְשֵׂא מְצוֹה שְׂס"ה (בְּדָף י"ב ע"ב תוֹף ד"ה וְנִתְיַשְׁבְּתִי) שְׂלִפִי דְּבָרֵינוּ הִירוּשָׁלַיִם הַנִּזְ' לְנִרְאָה דָּאֵם עֶבֶר וְכַתְּבָה עַל עוֹר טְמָאָה כְּשֶׁרָה כִּי מְחַמַּת הַמְּגִילָה לֹא הַקְפִּידָה תּוֹרָה רַק מְחַמַּת הַגְּנִיזָה אֲבָל כְּשֶׁרָה הִיא גַם פְּשׁוּט שְׂאֵם כְּתִיב עַל טְמָאָה מְצוֹה שְׂיִמְחַקְנָה וְיִשְׁקָה אוֹתָהּ שְׂאֵם יְכַתּוּב אַחֲרֵת יִצְטָרֵף לְגִנּוּז אֵת זֶה וְנִמְצָא שֶׁם גְּנוּז עַל עוֹר טְמָאָה לְכֵן וְדַאי מְחֻקֵּם מְגִילָה זֶה וְכַתְּבָה עַל דְּבָרֵינוּ דְּאִף שְׂדַבְּרֵינוּ בְּרוּרִים כְּשֶׁמֶשׁ בְּדַעַת הִירוּשָׁלַיִם מִכָּל מְקוֹם אִין נִרְאָה כֵּן לְהַלְכָה שְׂהֵרִי מְלִשׁוֹן הָרַמְבָּ"ם בְּשְׂלִישֵׁי מְהַלְכוֹת סוּטָה מְבִיא מְגִילָה שְׂל עוֹר טְהוּר כְּסָפֵר תּוֹרָה וְכוֹתֵב עָלֶיהָ מוֹכַח שְׂדִינָה כְּסָפֵר תּוֹרָה מְשִׁי דְּמִפְּנֵי זֶה דְּקָדַק וְכַתְּבָה כְּסָפֵר תּוֹרָה וְאִף אִם נְכַתְּבָה בְּדִיעְבַד עַל עוֹר טְמָאָה לֹא מְהִיָּי מִיָּדִי דְּלֵא כְּדַמְשַׁמַּע מְהִירוּשָׁלַיִם לְפִי טַעְמוֹ וְלִמַּד כֵּן הָרַמְבָּ"ם מְדַקְּיָמָא לֵן בְּש"ס דִּילֵן דְּהוֹקְשָׁה כָּל הַתּוֹרָה לְתַפְּיִלִּין כְּדַכְּתִיב הַמְּגוֹן אֲבָרְהָם וְאִף לְהַחְלוֹקִים עַל הַמְּגוֹן אֲבָרְהָם בְּזֵה מְכָל מְקוֹם בְּמְצוֹה שְׂיֵשׁ בָּהּ כְּתִיבַת תּוֹרַת ה' מוֹדוֹ דְּבַעֲיִנוּ מִן הַמְּוִתֵּר וּמְגִילַת סוּטָה גַם הִיא כְּתִיבַת תּוֹרַת ה' דְּכִינּוּ דְּלֵא מְצִינוּ בְּש"ס דִּילֵן לְחַלֵּק בֵּין לֹא נִיתְנָה לְיַמְחַק וְכו' מוֹכַח דְּש"ס דִּילֵן לֹא סְבִירָא

ליה פהירושלמי בחילוק זה ונקיטינו כש"ס דילן לכן כתב הרמב"ם שדינה פספר תורה
ואם פן אף בדיעבד לא מהני אלו תנרף דב"ק שם: שש אנכי על אמרותיו כי הוא תנא
דמסייע למה שכתבתי אל ההדיוט על דברי הגאון בית יצחק יצ"ו דמלשון הרמב"ם
מוכח דמן הדין צריכה מגילת סוטה עור טהור פספר תורה אלא דבהא חלוק עלי פי אני
הדל כתבתי שרמב"ם סובר דטעמו של ר' אלעזר פן שמוע דאמר אין פותבין מגילת
סוטה על עור טמא הוא משום שדינה פספר תורה דבמדי דאיפא כתב קפדינו ודאי
אטהורים ור' אלעזר בר' שמעון לאו טעמיה דר' אלעזר פן שמוע קאמר אלא סברא
דנפשיה להכריע כר' אלעזר פן שמוע דאף אי נימא פדסבר אפנה דכינון דלמחיקה ניתנה
משונה מגילה זו משאר כתב שבתורה מכל מקום משום שפא תאמר איני שותה ונמצא
השם גנוז על עור טמא יש להצריך עור טהור ולפי זה פסקו של הרמב"ם מקורו טהור
מדברי הירושלמי ופסק כר' אלעזר פן שמוע משום דר' אלעזר בר' שמעון קאי פנותיה
א שאין שנים בטעמם ומה גם דאפשר לומר דלוקושטא גם ר' אלעזר בר' שמעון סובר
דמן הדין צריך לכותבה על עור טהור פספר תורה ולדבריו דר' שמעון קאמר דאף אי
נימא דמשום שניתנה לימחק אין דינה כשאר כתב שבתורה מכל מקום משום חשש בזיון
יש להצריכה עור טהור זו היא שיטתי לדעת הרמב"ם: אמנם לא כן היא שיטת הרב
פכורי שלמה יצ"ו אלא כולהו תנאי דבירושלמי הנ"ל סברי מרנן דבמגילת סוטה פינו
שניתנה למחות לא קפדינו מדינא אטהורים רק משום חשש שפא תבא לידי בזיון אם
לא תאבה האשה לשותות דר' אלעזר פן שמוע ור' אלעזר פן שמעון חיישי להכי ור'
שמעון לא חיישי להכי ולפום שיטתיה שפיר קאמר דכינון דש"ס דילן לא סבירא ליה הכי
דהא לא אשפחון בש"ס דילן דמפליג בין כתב שלא ניתן לימחק לכתב שניתן לימחק
נקיטינו פתלמוד דידן וכל לגבי דידי פנותיה דידי מסתברא דהכי משמע לי דעת מרו פספ
משנה שהרי דינו של הרמב"ם הנ"ל את מקורו הערה מהש"ס ירושלמי הנ"ל ובשלמא
לדידי ניחא אבל לדברי הרב יצ"ו דש"ס דילן פליג על הירושלמי במה שנוגע לענין מן
המותר בפיה דהירושלמי לית ליה הא דמן המותר בפיה למגילת סוטה פינו שניתנה
לימחק וש"ס דילן אית ליה מן המותר בפיה גם במגילת סוטה שניתנה לימחק (פן כתב
שם גם באות ה' דפליגי תרי תלמודי בהכי עי"ש) והרמב"ם פסק כש"ס דילן אינו נכון
מה שפרו פספ משנה מראה מקום לדברי הרמב"ם הנ"ל (דמוכח דסובר דבעינו במגילת
סוטה ממותר בפיה פמו פספר תורה) לדברי הירושלמי הנ"ל דהא אדרבא מהירושלמי
מוכח דאין הפיסול משום דבעינו מן המותר בפיה אלא משום חשש בזיון ונפקא מינה
לדיעבד וכו' פמו שהביא הרב יצ"ו בשם הרב מנחת חינוך אבל לפי שיטתי אתי שפיר
דודאי גם הירושלמי סובר להא דמן המותר בפיה גם במגילת סוטה וזהו טעמו של ר'
אלעזר פן שמוע ופסק הרמב"ם פמותו פאמור: ובאות ה' כתב להסביר מחלוקת ר' שמעון
ור' אלעזר פן שמוע על פי פלוגתא דכל העומד לזרוק וכיוצא כזרוק דמי דר' שמעון
סובר פל העומד לזרוק כזרוק דמי בדבר העומד לכוף דהיינו שמצונה לזרוקו וכיוצא ור'
אלעזר פן שמוע נמי סובר גם פן פל העומד לזרוק וכו' כזרוק דמי אלא שסובר דמגילת
סוטה לא הויא עומדת לימחק דשפא לא תאבה האשה וכו' ולהלכה לא קיימא לן כר'
שמעון שסובר פל העומד לזרוק וכו' פמבואר באהע"ז סי' קכ"ד בבית שמואל ולכן פסק
הרמב"ם דלא כר' שמעון אלו תנרף דב"ק וגם בזה פיונתי אני הדל לדעת הרב יצ"ו פמו

שְׁפִתְבַּתִּי בְּחֶלֶק הַפְּלָלִים הַנִּזְ"ל (בד"ה וּבְעִיקָר מֵה שְׁפִתְב) אָפֶס כִּי עַז מֵה שְׁפִתְב בְּפִשְׁטוּת דְּקִיָּמָא לֹן דְּלֹא כּוּר' שְׁמַעוֹן בְּהָא דְּכָל הָעוֹמֵד וְכוּ' תַּמְיָה לִי אִיךָ כְּתֹב כֹּן וּבְאַמַּת אֵינִי פִּשְׁטוּ לֹמֵר כֹּן כְּמוֹ שְׁמַתְבָּאָר לְהַמְעִיֵּן בְּכָל מֵה שְׁרַשְׁמַתִּי בְּחֶלֶק הַפְּלָלִים בְּמַעְרַכְתָּהּ הַפָּה אֹת קמ"ב הַנִּזְ"ל: שׁוֹב רְצָה לְהוֹכִיחַ דְּש"ס דִּילֵן בְּשִׁבְתָּ ד' כ"ח סוֹבֵר דְּמַגְלִילַת סוּטָה פִּינֹן דְּלְמַחֲזִיקָה נִיתְנָה מְוֹתֵר לְכַתְבָּה עַל עוֹר טָמֵא שְׁאֵם לֹא כֹן לְמָה לֹא תִירָצוּ בְּש"ס דְּהָא דְתַנִּי רַב יוֹסֵף לֹא הִנְכִּשְׁרוּ לְמַלְאכַת שְׁמַיִם וְכוּ' אִינְצִטְרִיךְ לְמַגְלִילַת סוּטָה וְדַחָה זֶה עַל פִּי דְבָרֵי הַגָּאוֹן בְּהַגְהוֹת הַרְש"ש (שְׁהַבְּאֵתִי בְּחֶלֶק הַפְּלָלִים בְּמַעְרַכְתָּהּ הַלְמ"ד אֹת פ"א שְׁנֹעַתְקָה בְּקוֹנְטְרִיס זֶה לְמַעְלָה בַד"ה גַּם מִמֵּה שְׁפִתְב) דְּמַגְלִילַת סוּטָה נִפְקָא מְלַמְעַן תְּהִיָּה תּוֹרַת ה' וְכַתְבִּי שְׁצִדְקוֹ דְּבָרֵי דְּהָא אֲמַרִּינֵן דְּסוּטָה מוֹחֲקִין לָהּ מִן הַתּוֹרָה (בְּסוּטָה ד' כ' ע"ב) וְאֵם כֹּן דְּמֵיָא לְסַפֵּר תּוֹרָה וְסִיָּים אֵם כֹּן מוֹכַח שְׁפוֹבָרִים הַבֵּית אֲפָרִים וְהַגְהוֹת הַרְש"ש שְׁדַעַת ש"ס דִּילֵן דְּפִרְשַׁת סוּטָה דּוֹמָה לְתוֹרָה וְצָרִיךְ מְמֹתֵר בְּפִיךָ כְּמוֹ בְּתוֹרָה וְעִיָּין הַגְהוֹת מְצַפָּה אֵיתָן שְׁם שְׁהַקְשָׁה דְּמֵיָא בְּעֵי בְּש"ס מֵיָא הִנֵּי עֲלָה דְתַחַשׁ הָא מֵיָא דְהִנֵּה הִנֵּה עֵי"ש וְלִפִּי מֵה שְׁהַעֲלִיתִי אֵתִי שְׁפִיר כִּינֹן דְּנִפְקָא מִיָּנָה גַּם לְעַנְיָן מַגְלִילַת סוּטָה ע"כ דְּבָרֵי יצ"ו וְדְבָרֵי אֵלָה נִפְלָאוּ מִמֵּיָא שְׁהִרֵי עֲדִיָּין לְחִלּוּחִית הַדִּיּוֹ קִיָּמַת שְׁפִתְבִּי שְׁצִדְקוֹ דְּבָרֵי הַגָּאוֹן הַרְש"ש דְּוֹדֵי מַגְלִילַת סוּטָה בְּכָלֵל לְמַעַן תְּהִיָּה תּוֹרַת ה' בְּפִיךָ הִיא וְאֵם כֹּן אֵיזָה נִפְקָא מִיָּנָה אִיכָּא מְדַרְבִּי יוֹסֵף לְמַגְלִילַת סוּטָה מֵאַחַר דְּגַם הִיא נִפְקָא לֹן מִתּוֹרַת ה' בְּפִיךָ וְעוֹד הָאֲרִיךְ שְׁם בְּמֵה שְׁפִתְבִּי הַגָּאוֹן בֵּית יִצְחָק יצ"ו לְעַנְיָן מַגְלִילַת עַל עוֹר בְּהִמָּה טָמֵאָה וּבְדִין מַגְלִילַת סוּטָה שְׁפִתְבָּה בְּלִילָה וְכִינְצָא וְלֹא פְּנִיתִי לְעִיָּין בְּכָל זֶה פְּעַת: וְעַל הָרֵאִיָּה שְׁהַבִּיא הַגָּאוֹן בֵּית יִצְחָק דְּלֹא קִפְדִּינֵן בְּשִׂאָר מְצוֹת שְׁתִּהִיּוּ בְּטְהוֹרִים מְדַכּוֹתְבִין עַל יָד שְׁל עֶבֶד וְכוּ' כְּמוֹ שְׁפִתְבַּתִּי לְמַעְלָה (בַד"ה וּבְאֹת ד' הַבִּיא) וְשִׂאָ וְנָתַן יְדִידֵי הַרְה"ג בְּפוֹרֵי שְׁלֵמָה שְׁם בְּאֹת י"ט וְהִלָּאָה וּבְאֹת כ"ב כְּתֹב לְדַחּוֹת רְאֵיתוֹ עַל פִּי מֵה שְׁפִתְבִּי בְּתוֹרַת חֶסֶד סִי' ס' (שְׁהַבְּאֵתִי בְּקוֹנְטְרִיס הַפְּלָלִים מַעְרַכְתָּהּ הַלְמ"ד אֹת פ"א בַד"ה וְאַחַר שְׁדַחָה רְאֵיָה הַנִּזְ"ל) דְּוֹנְקָא בְּמַצְנָה שְׁצָרִיכָה לְהִיּוֹת בְּעוֹר בְּהִמָּה אוֹ בְּשִׂאָר דְּבָר מִמֵּיָן בְּהִמָּה הִיא דְּקִפְדִּינֵן שְׁתִּהִיָּה בְּטְהוֹרִים אֲבָל מְצוּהָ שְׁאֲפָשֵׁר לְקִיָּמָה בְּעַצִּים וְאַבְנִים כְּדוֹפֵן סוֹפָה וְכִינְצָא לֹא בְּעִינֵן שְׁתִּהִיָּה בְּדָבָר טְהוֹר וְכַתְבִּי שְׁגַם בְּסַפֵּר חֲקֵר הַלְכוֹת אֹת מִכְּתֹב חִילּוּק זֶה וְאֵם כֹּן נִסְתָּרָה רְאִיתִי הַגָּאוֹן בֵּית יִצְחָק יצ"ו מֵהִיא דְּגַט עַל יָד שְׁל עֶבֶד דְּהָא בְּכַתְיַבְתָּ גַּט לֹא בְּעִינֵן עוֹר דְּגַם נִיָּיר פֶּשֶׁר כְּדֵיִתָּא בְּאֵה ע"ז סִי' קכ"ד ס"ב וְנִיָּיר לֹא בְּרֵ אֲכִילָה וְלִכֹּן אֵינִי צָרִיךְ מִן הַמְּוֹתֵר בְּפִיךָ אֵלּוּ תוֹרָה דב"ק יצ"ו וְכַתְבִּי שְׁבְּסַפֵּר חֲקֵר הַהַלְכוֹת יִישָׁב בְּזֶה הַקּוֹשֵׁיָא מְשִׁמֵן קִיָּק עֵי"ש וּבְמֵה שְׁפִתְבַּתִּי בְּקוֹנְטְרִיס הַפְּלָלִים הַנִּזְ"ל בְּעַנְיָן זֶה עַל דְּבָרֵי הַסַּפֵּר ע"ה (בַד"ה וְאַנְכִי לֹא יְדַעַתִּי) וְגַם בְּמֵה שְׁהַבְּאֵתִי שְׁם בְּשֵׁם הַגָּאוֹן רֵאשִׁית בְּכוֹרִים (בַד"ה וְלְעַנְיָן עַמּוּדֵי הַסַּפֵּר תּוֹרָה וְכוּ' וּמְשֵׁם וְהִלָּאָה): וּבְסוֹף הַתְּשׁוּבָה הַעֲלָה הַרְה"ג בְּפוֹרֵי שְׁלֵמָה יצ"ו דְּנִירוֹת אוֹ שְׁמֵן שִׂישׁ בּוֹ תַעֲרוֹבֵת שְׁוֹמֵן חֲזִיר יֵשׁ לְאַסְנוֹר לְגַר חַנּוּכָה מְשׁוּם דְּמֵיָא לְמַצְנָה וְאִיכָּא מְשׁוּם הַקְרִיבָהוּ נָא לְפַחְתִּיךָ כְּדַכְתָּב הַרְש"ב"א וּפְסָקוֹ הַרְמ"א בִּיּו"ד סִי' ק"ד סְעִיף ב' וּבְסִיָּמֵן ק"ח סְעִיף ו' בְּפִלְפִלִים שְׁמִשְׁמִיִּים הַנְּכָרִים בְּתוֹף קִנְיָנִי הֵינִי לְתַת טַעַם בִּינֵן אִף דְּמוֹתֵר לְהַרִיחַ בְּהֵם לְפִי שְׁאֵין הֵינִי נוֹתֵן בְּהֵם רִיחַ וְאֵין עוֹשִׂין כֹּן לִיתָן הֵינִי טַעַם בְּתַבְלִים אֵלָא אֲדַרְבָּה לִיתָן הַתַּבְלִים טַעַם בִּינֵן וְשָׂרִי לְהַרִיחַ מְכָל מְקוֹם לְבִשְׁמִים דְּהַבְּדִלָה אֲסוֹר מְשׁוּם הַקְרִיבָהוּ לְפַחְתִּיךָ כִּינֹן דְּמֵיָא לְמַצְנָה וְתַמָּה גַּם עַל הַגָּאוֹנִים שְׁעַר אֲפָרִים (שְׁפִלְפֵל בְּחִמָּה שְׁנֹאסְרָה מְשׁוּם בְּשִׂר בְּחֶלֶב אֵם כְּשִׂרָה לְגַר חַנּוּכָה) וְתּוֹרַת חֶסֶד וּמוֹהַר ש"ק

שְׁהַעֲלוּ לְהַקֵּל בְּשֶׁמֶן שֵׁשׁ בּוֹ תַעֲרוֹנֶת דָּבָר אַחַר וּלְדַעְתּוֹ מִפְּנֵי הָאִסּוּר וְגַם בְּלֹא הָאִסּוּר
הוּא דָּבָר מְאוּס אֲסוּר לְגִבּוּהַ מְשׁוּם הַקְּרִיבָהוּ לַפְּחֵתִיף אֱלוֹ תוֹרָף דב"ק וְהַמְעִיֵּן בְּגוֹף
תְּשׁוּבַת הַגָּאוֹן בֵּית יִצְחָק יצ"ו יִרְאֶה שְׁפָכֵר נִרְגָּשׁ מִזֶּה וְכַתֵּב בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת בְּשָׂמִים רֹאשׁ
דָּאִין לְאַסּוּר דָּבָר מְאוּס מְשׁוּם הַקְּרִיבָהוּ לַפְּחֵתִיף אֱלֹא כְּשֶׁהִדְבָּר מְאוּס בְּעֶצְמוֹ וְלֹא כְּשֶׁהוּא
מְאוּס מִחֲמַת הָאִסּוּר וְכִמוֹ שֶׁפְּתַבְתִּי לְעִיל בְּשֵׁמוֹ (בְּתַחֲלִיל אוֹת זו) וְרֹאֵתִי שֵׁם (בְּכַפּוּרֵי
שְׁלֵמָה) בְּסִי' ג' תְּשׁוּבַת הַגָּאוֹן בֵּית יִצְחָק יצ"ו מֵה שֶׁהֵשִׁיב עַל כָּל דְּבָרֵי הָרַב הַמְחַבֵּר יצ"ו
בְּכָלֵל וְעַל דָּבָר זֶה גַם כֵּן פָּתַב לּוֹ שְׁפָכֵר הַזְּכִיר זֶה בְּתְּשׁוּבָתוֹ וְחַפְּזֵי הַיִּיטִי לְהַעֲתִיק תוֹרָף
דְּבָרֵי הַגָּאוֹן בֵּית יִצְחָק מֵה שֶׁהֵשִׁיב לְדְבָרֵי הָרַב הַמְחַבֵּר אִף לֹא אִיִּסְתַּיִיעָא לִי כִי הַנְּצָרְכָתִי
לְפָסוּק עֵתָה וְאִיִּה"ש אֲשׁוּבָה אֲרֹאֶה לְעִיֵּן בְּכָל מֵה שֶׁפִּלְפַל בְּעִנְיָן זֶה כְּדָרְכּוֹ בְּקוֹדֶשׁ: אִף
בְּזֹאת מֵה שֶׁנּוֹגַע מְדָבְרֵיו לְעִנְיָן דִּינָא הַנְּנִי מַעֲתִיק בְּזֶה דְּבָרֵי סִיּוּם תְּשׁוּבָתוֹ וְנ"ל (בְּאוֹת
כ"ב) וְהִנֵּה לְעִנְיָן דִּינָא כְּתִיב כַּת"ר דְּאֲסוּר לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת וְשֶׁל חֲנוּפָה בְּנֵרוֹת שֵׁשׁ
בָּהֶם תַּעֲרוֹנֶת חֲזִיר מְטַעַם שֶׁפְּתַב הַרְשָׁפֵ"א בַח"ג ס' רל"ד וְהוּבָא בִּיּו"ד ס' ק"ח בְּשֵׁק
שֶׁל פִּלְפִּלִין שֶׁמְשִׁימִין בְּקִנְיָנֵי יֵין נְסוּף אֲסוּר לְבָשָׂמִים דְּהַבְּדִלָה מְשׁוּם הַקְּרִיבָהוּ לַפְּחֵתִיף
וְגַם מְשׁוּם דְּמֵאִיס לְגִבּוּהַ כְּמוֹ בְּעִיָּא דְּמִשְׁתַּחֲוָה לְדָקֵל מֵהוּ לְמַצְוָה וְתִמָּה עַל שְׁעַר אֲפָרִים
וְכו' הִנֵּה בְּסִפְרֵי (בֵּית יִצְחָק) שֵׁם הַבְּאֵתִי דְּבָרֵי הַבְּשָׂמִים רֹאשׁ דְּלֹא מִצַּד אִסּוּר מְאִיס
לְגִבּוּהַ (צָרִיף לֹא מְצִוָּה) שֶׁהָרִי אֲתָרוּג הָאֲסוּר בְּאֲכִילָה מְוֹתֵר לְצִאת בּוֹ רַק מְשׁוּם
דְּמִצַּד עֶצְמוֹ וְכֵן פָּתַב הַפְּרִי מְגִדִים בְּסִי' ק"ד בְּמִשְׁבָּצוֹת סק"ד וְהִבִּיא רֹאֵה מְשַׁעַר אֲפָרִים
הַנְּ"ל דְּמְוֹתֵר לְהַדְלִיק בְּחִמָּאָה עִם חֶלֶב (בְּצִיִּירֵי) וּלְדְבָרֵיהֶם צָרִיף לֹא מְצִוָּה דְּהַרְשָׁפֵ"א
בְּתְּשׁוּבָה דוֹקָא בְּבָשָׂמִים שֶׁל יֵין נְסוּף אֲסוּר דְּהָנִי כְּעִבּוּדָה זָרָה וּמְאוּס לְגִבּוּהַ וְשֵׁשׁ
הַקְּרִיבָהוּ נָא לַפְּחֵתִיף דְּמֵאִיס מִצַּד עֲכוּמ"ז אוֹ דְּמֵאִיס מִצַּד הַלִּיכְלוּף שֶׁל יֵין כְּדַכְּתַב הַפְּרִי
מְגִדִים בַּא"ח ס' רצ"ג אוֹת ו' (אָמַר הַמְחַבֵּר כִּינּוּהַ דַּעַת הַגָּאוֹן לְדְבָרֵי הָרַב פְּתַח הַדְּבִיר
שֶׁהַבְּאֵתִי לְמַעַלָּה שֶׁפְּתַב בְּדַעַת הַרְשָׁפֵ"א בְּתְּשׁוּבָה דְּמֵה שֶׁאֲוֹסֵר הוּא דוֹקָא בְּדָבָר שֶׁל
עֲכוּמ"ז אוֹ שֶׁל יֵין נְסוּף דְּהָנִי אֲבִינְרָא דַּעֲכוּמ"ז וְהַכְּרִיחַ כֵּן מְדִלָּא מְצִינּוֹ בְּמִסְכַּת עִבּוּדָה
זָרָה ד' מ"ז ע"א וּבְדְבָרֵי הַפּוֹסְקִים שֶׁפְּתַבּוּ מְאוּס לְמַצְוָה אֱלֹא בְּעִנְיָנֵים שֶׁל עֲכוּמ"ז וְסִיִּים
הַגָּאוֹן בֵּית יִצְחָק יצ"ו) אִף לְטַעַם הַשְּׁנִי נִרְאֶה דְּמִצַּד תַּעֲרוֹנֶת אִסּוּר לְהַרִיחַ לְהַבְּדִלָה אִף
יֵשׁ לְחֵלֶק דְּבַחֲלֵב דְּבָלָאוֹ הָכִי אֲסוּר וּמְכָל מְקוּם מְוֹתֵר לְהַדְלִיק עַלְפֵּן אִין לְפַקְפַק מִצַּד
תַּעֲרוֹנֶת אִסּוּר וְאִינוֹ דוֹמָה לְבָשָׂמִים וְהֵא דְּבִסּוּף ס' ק"ד דְּאֲסוּר לְהַדְלִיק מְשׁוּם שְׁבַעֲעָצִים
מְאוּס כְּדַכְּתַב הַפְּרִי מְגִדִים לְכֵן לְדִינָא נִרְאֶה לִי דְּבְּנֵרוֹת שֶׁל שַׁבָּת אִין לְהַקְפִיד אִם יֵשׁ
בְּחֶלֶב תַּעֲרוֹנֶת מְשׁוּמֵן חֲזִיר אִף בְּנֵרוֹת שֶׁל חֲנוּפָה כִּינּוֹ דְּהָוִי דוֹמִיָּא דְּנֵרוֹת הַמְּנוֹרָה אִין
לְהַדְלִיק בְּנֵרוֹת הַלְלוֹ עכ"ל יצ"ו וְזֶה שֶׁלֹּא בְּדַעַת הָרַב פְּתַח הַדְּבִיר שֶׁהַבְּאֵתִי לְמַעַלָּה
(מז"ה וְאִנִּי אֲמַרְתִּי בְּחַפְּשִׁי וְכו' וּמִשָּׁם וְהִלָּאָה) שֶׁמְתַבָּאָר שְׁבַבֵּר שַׁבָּת יֵשׁ לְהַחֲמִיר לְפִי
מֵה שֶׁכְּתִיב הָרַב צָמַח צֶדֶק דְּעוֹנֵג שַׁבָּת הוּא מִן הַתּוֹרָה וְהַדְּלִיקָתָהּ נֵר בְּכָלֵל עוֹנֵג שַׁבָּת הוּא
וּמִשְׁמַע דְּבַבֵּר חֲנוּפָה דַּעְתּוֹ לְהַקֵּל כְּמוֹ שֶׁפְּתַבְתִּי לְמַעַלָּה (בד"ה וְנִרְאֶה מְדָבְרֵיו) וְדַעְתִּי
הַעֲנִיָּה נוֹטָה כַּעַת לְפִי כָּל הָאֲמוּר לְמַעַלָּה דְּמְוֹתֵר לְהַדְלִיק בְּשֶׁמֶן כְּזֶה לְנֵר חֲנוּפָה אִף
לְמַעֲשֵׂה יְדַעְתִּי כִי אִינִי כְּדָאִי לְחֵלּוֹק עַל גְּדוּלִים מְמַנִּי בְּתוֹרָה וְנִרְאֶה תְּרַנְיָהוּ רַבָּנָן קְדִישִׁי
יְחִיו וְאִם יִרְצָה ה' אֲשׁוּב לְעִיֵּן עוֹד בְּזֶה בל"ן אֲדַהֲכִי וְהִכִּי הִנֵּה עֵתָה קַבְּלַתִּי ס' בֵּית יִצְחָק
יו"ד ח"ב שֶׁשְׁלַח לְשָׂמִי הַגָּאוֹן הַמְחַבֵּר יצ"ו (וְהוּא עֵתָה אַבְד"ק לְבוּב) וְרֹאֵתִי תְּשׁוּבָתוֹ
בְּעִנְיָן זֶה בְּסִי' קמ"ה וְכַפִּי אֲשֶׁר רֹאֵתִי בְּהַשְׁקָפָה רֹאשׁוֹנָה הֵן הֵן הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דְּבַר

בְּקִדְשׁוֹ בְּבִכּוּרֵי שְׁלֵמָה בְּהַשְׁמָטוֹת סִי' ג' הַנִּזְ"ל לָךְ נָא רְאֵה אֶת דַּב"ק: וּבְעִיקַר דִּין הַקְּרִיבָהוּ לַפֶּתַח־תִּיבָה וְכו' אִי אִיִּתִּיבָה בְּדָבָר שְׁאִינּוּ מְאוּס מִצַּד עֲצָמוֹ אֲלֵא מִחֶמֶת הָאִסּוּר רְאִיתִי לְהַגְאֹוֹן כְּתֹב סוֹפֵר בְּחֶלֶק א"ח סִי' פ"ח דְּנִקִּיט דְּגַם מֵה שְׁמָאוּס מִחֶמֶת אִסּוּר אֶפִּילוּ בְּאִסּוּר דְּרַבְּנָן שִׁיבָה בִּינָה מִשׁוּם הַקְּרִיבָהוּ לַפֶּתַח־תִּיבָה מִדְּבָרֵי קִבְלָה עִי"ש דַּב"ק וּרְמִזְתִּיו בְּקוֹנְטְרִיס פֶּאֶת הַשְּׂדֵי בְּחֶלֶק הַפְּלִלִים בְּמַעְרַכֶת הִיא אוֹת ט"ז: וְהִנֵּה מִדְּבָרֵי כָּל הַרְבָּנִים הַנּוֹז"ל דְּשִׁקְלוּ וְטָרוּ בְּגִירוֹת שֶׁל חֵלֶב שְׁמַעְרְבִין בְּהוֹן שְׁוֹמֵן חֲזִיר אִם פְּשִׁרוֹת לְגַר חֲנוּפָה אוֹ לֹא מִשׁוּם דְּלֹא הוֹכְשִׁרוּ לְמִלְאֶכֶת שְׁמִים אֲלֵא שֶׁל בְּהֵמָה טְהוֹרָה כְּנֹז"ל מִשְׁמַע דְּבִגְרוֹת שֶׁל חֵלֶב שְׁאִין בְּהוֹן חֲשֵׁשׁ תַּעְרוּבֹת שְׁוֹמֵן חֲזִיר פְּשִׁיטָא לְהוֹ דְּמוֹתָר אַף דְּחֵלֶב אִסּוּר לְפִיבָה הוּא מְכַל מְקוּם הִיא לֹא קִפְדִּינוּ אֲלֵא שְׁיִהְיָה מִמִּין הַמּוֹתָר בְּפִיבָה וְעוֹר בְּהֵמָה שֶׁהִיא גְּבֵלָה וּטְרַפָּה כְּשֶׁר לְתַפְּלִין כִּינּוּן שֶׁהוּא מִבְּהֵמָה טְהוֹרָה אַף שֶׁבְּהֵמָה זוֹ שֶׁהִיא גְּבֵלָה וּטְרַפָּה אִסּוּרָה לֹא קִפְדִּינוּ אֲלֵא אִמִּין בְּהֵמָה טְהוֹרָה וְהִכִּי נָמִי בְּחֵלֶב כִּינּוּן שֶׁהוּא מִבְּהֵמָה טְהוֹרָה אִין לְחוּשׁ בְּמָה שֶׁהוּא עֲצָמוֹ אִסּוּר וְלִכֵּן מְקוּם סְפִקָתָם לֹא הִיָּה אֲלֵא בְּכַשִּׁישׁ בְּחֵלֶב תַּעְרוּבֹת שְׁוֹמֵן חֲזִיר כּוֹ הִיִּיתִי מִבִּין בְּכּוֹנְנָתָם: אֲמַנְם עֵתָה (שִׁילְהִי שְׁנַת תְּרַנ"ו) [הַשְּׁגָתִי ס' פֶּאֶת הַשְּׂדֵה שׁו"ת לְרַב גְּדוֹל בְּדוֹרְנוּ (נִדְפֵס בְּלִבּוֹב שְׁנַת תְּרַמ"ב) וְרְאִיתִי בְּסִי' כ' שְׁנִשְׂאֵל עַל הַגְּרוֹת שְׁקוֹרִין מְלָלִי קַעְרָצְעוֹן שְׁאוֹרֹן צְהִיר מְאֹד אִף מוֹחֲזָקוֹת שְׁמַעְרְבִין בְּהוֹן חֵלֶב בְּהֵמָה וְדַעַת הָרַב הַשּׁוֹאֵל דְּאִסּוּרוֹת לְגַר חֲנוּפָה לְפִי מָה שְׁכַתְּבָה הָרַב מִגֵּן אֲבָרְהָם בְּסִי' תַּקפ"ו דְּהַקְּשָׁה כָּל הַתּוֹרָה לְתַפְּלִין לְהִיּוֹת מִן הַמּוֹתָר בְּפִיבָה.

וְהָרַב הַמְּחַבֵּר כְּתֹב שְׁמַצָּא בְּנוֹדַע בִּיהוּדָה תְּנַיִנָא סִי' ג' שְׂדֵחָה דְּבָרֵי הַמִּגֵּן אֲבָרְהָם מְדַפִּיל כְּשֶׁר לְדוֹפוֹן סוֹפָה וְהוּא כְּתֹב בְּכּוֹנְנַת הַמִּגֵּן אֲבָרְהָם דְּוּקָא בְּדָבָר הַצָּרִיב לְהִיּוֹת מִן הָעוֹר וְכִינְצָא אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְהִיּוֹת אֲלֵא אוֹ מִדְּבַר הַמּוֹתָר אוֹ מִדְּבַר הָאִסּוּר בְּזָה אֲמַרִּינוּ דְּאִיִּתְקַשׁ כָּל הַתּוֹרָה לְתַפְּלִין לְהִיּוֹת מִן הַמּוֹתָר וְכֵן בְּשׁוֹפֵר דְּבַהֲכַרְח צָרִיב לְהִיּוֹת מִבְּעַל חִי לְכוּ צָרִיב מִן הַמּוֹתָר אֲבָל בְּדָבָר שְׁאֶפְשָׁר לְעַשׂוֹת מַעֲצִים וְאֲבָנִים שְׁפִיר יָכוֹל לְהִיּוֹת גַּם מִדְּבַר שְׁאִינּוּ מוֹתָר וְהִינּוּ טַעְמָא דְּדוֹפוֹן סוֹפָה וְכֵן בְּגַר חֲנוּפָה כִּינּוּן דְּאֶפְשָׁר שְׁיִהְיָה מִדְּבַר שְׁאִינּוּ מוֹתָר וְאִינּוּ אִסּוּר אִין שִׁיבָה בִּינָה מִן הַמּוֹתָר בְּפִיבָה וְרְאִיָּה בְּרוּרָה מְדַמְצִינוּ דְּאוֹסֵר תַּנָּא דְּמַתְנִיתִין לְהַדְּלִיק בְּחֵלֶב וְאֲמָרוּ פְּתִילוֹת וְשְׁמָנִים שְׁאִין מְדַלִּיקִין בְּשַׁבָּת אִין מְדַלִּיקִין בְּחֲנוּפָה מִשׁוּם דְּחִיִּישִׁינוּ דִּיכְבָּה וְכַבְתָּה זְקוּק לָהּ וְאִם אִיִּתָּא דְּצָרִיב גַּר חֲנוּפָה לְהִיּוֹת מִן הַמּוֹתָר בְּפִיבָה אִם כֵּן בְּלֹא הִכִּי נָמִי אִסּוּר לְהַדְּלִיק בְּחֵלֶב לְפִי שְׁאִינּוּ מוֹתָר בְּפִיבָה וְעוֹד הִבִּיא מָה שְׁכַתְּבָה מְרוֹן כֶּסֶף מְשֻׁנָּה בְּרֵאשׁוֹן מֵהַלְכוֹת פְּלִי מְקַדָּשׁ הַלְכָה ב' (עַל מָה שְׁכַתְּבָה הָרַמְבַּ"ם דְּמוֹר הוּא דָּם חִיָּה וְהַשִּׁיגוֹ הָרַאב"ד דְּאִין הַדַּעַת מְקַבְּלַת דִּיכְנֵס לְמַקְדָּשׁ דָּם חִיָּה טְמֵאָה) דְּכִינּוּ דְּנִשְׁתַּנָּה צוּרְתוֹ נַעֲשֶׂה כְּעַפְרָה מוֹתָר וּבְכָל הַגְּרוֹת הַנַּעֲשִׂים מִחֵלֶב כְּתֹב בְּכַרְתִּי סִי' צ"ב סַקל"ב שֶׁהוּא נוֹתֵן טַעַם לְפָגַם וְאֶפְשָׁר שְׁנַפְסֵל מְאֻכִּילַת כָּלֶב וְנַעֲשֶׂה עֶפֶר וְאִם כֵּן אִין אִסּוּר וְאִף שְׁבִנוֹדַע בִּיהוּדָה הַשִּׁיג עַל זֶה דְּמִי גְּרַע זֹאת מִשְׁעַר שְׁצָרִיב לְהִיּוֹת רַק מִבְּהֵמָה טְהוֹרָה אִף בְּנִדּוֹן דִּידוֹן הַחֵלֶב הוּא מִבְּהֵמָה טְהוֹרָה רַק שְׁאִסּוּר בְּאֻכִּילָהּ וְכִינּוּן שְׁנַעֲשֶׂה עֶפֶר שׁוֹב הוּי גַּם כֵּן מִן הַמּוֹתָר בְּפִיבָה וְלֹא חִיִּישִׁינוּ שְׁמָא נִתְעַרַב בְּתוֹךְ הַמִּילָלִי גַם חֵלֶב מִבְּהֵמָה טְמֵאָה שְׁכַבֵּר כְּתֹב הַמִּגֵּן אֲבָרְהָם בְּסִי' ל"ב ס"ק ס"ו דְּרֹב בְּהַמּוֹת הַנְּאָכְלוֹת טְהוֹרוֹת הֵן לְכוּ מוֹתָר לְהַדְּלִיק בְּהוֹן בְּלִי פְּקוּיֹק אֵלּוּ תוֹרַף דַּב"ק וְהָרַבָּה יֵשׁ לִי לְהַרְהֵר בְּדַב"ק וְאִין הַפְּנָאִי לְבָאָר וְעַל כָּל פְּנִים הַנֶּה רֹאָה שְׁגַם הָרַב הַנִּזְ"ל מְסַפֵּים לְדִינָא דְּמוֹתָר לְהַדְּלִיק בְּגִירוֹת שֶׁל חֵלֶב אִף שְׁאִסּוּרוֹת בְּאֻכִּילָהּ אֲלֵא שֶׁהוּא כָּא מִטַּעַם שְׁנַעֲשֶׂה

עָפָר בְּעֶלְמָא לְפִי דְבָרֵי הַגָּאוֹן בְּפִלְתֵי וּמְדַבְרֵי הַרְבָּנִים שֶׁהִבְאֵתִי בְּעֵינַי זֶה בְּדִין הַגְּרוֹת
שֶׁל חֵלֶב שֵׁיִשׁ בְּהֵן חֲשַׁשׁ שְׁוֹמֵן חֲזִיר נִרְאֶה דְּמִשּׁוֹם הַחֵלֶב לֹא חֲזִיִּישִׁי כָּלֵל כִּינֹן שֶׁהוּא
מִבְּהֵמָה טְהוֹרָה אִף אִם לֹא נֹאמַר שֶׁהַחֵלֶב חָשׁוֹב כְּעֶפֶר בְּעֶלְמָא: טו) יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק בְּנֵר
חֲנוּכָה אִי בְּעֵינַי לָכֵם דִּהְיִינוּ שִׁיְהִיָּה לֹו דִּין מְמוֹן וּבִשׁ"ס מִשְׁמַע דְּבַעֲיָנָן שִׁיְהִיָּה הַשְּׁמֹן שְׁלוֹ
דְּאִמְרִינוּ דְּבַעֲיָנָן לְהַשְׁתַּתֵּף בְּפִרוּטָה אֲמַנָּם אִין שׁוּם סְבָרָא דְּבַעֲיָנָן נֵר חֲנוּכָה שִׁיְהִיָּה שְׁנֵה
פְּרוּטָה וּכְבָר הַרְאָתִי בְּסִפְרֵי לֹא"ח סִי' צ"ט אֹת ג' דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת רִי"ד דְּעַרְבָה לֹא בְּעִי
שִׁיְהִיָּה שְׁנֵה פְּרוּטָה וְהוּא הַדִּין נֵר חֲנוּכָה וּלְעֵינַי לָכֵם כִּינֹן שְׁמַצִּינוּ דְּלוּלֵב בְּיוֹם טוֹב שְׁנֵי
לֹא בְּעִי לָכֵם הוּא הַדִּין נֵר חֲנוּכָה וּבִשְׁעַר אֲפָרִים נִסְתַּפֵּק בְּאִיסוּר הַנְּאָה כְּגוֹן בְּשׁוֹר בְּחֵלֶב
אִי יוֹצֵא לְנֵר חֲנוּכָה הוּאִיל דְּמַצּוֹת לֹאוּ לִיְהִנּוֹת נִיתְּנוּ וְאִי בְּעִי לָכֵם וְדֹאִי אִינוּ יוֹצֵא וּמִשְׁמַע
דְּפִשְׁטָא לִיָּה דְּלֹא בְּעֵינַי דִּין מְמוֹן בְּנֵר חֲנוּכָה וְהִיתֵר אֲכִילָה וְדֹאִי לֹא בְּעֵינַי מְדִיּוּצָא בְּשְׁמֹן
שְׁרֵפָה לְחַד מֵאֵן דְּאִמַר אִף גַּם דִּין מְמוֹן נִרְאֶה דְּלֹא בְּעֵינַי וְיוֹצֵא בְּשְׁמֹן שֶׁל מַעֲשֵׂר שְׁנֵי
וְדוּק בְּכָל זֶה פֶּה דְּבַר הָאִישׁ אֲדוּנֵי הָאֵר"ש יְדִידֵי הַגָּאוֹן אֲבַד"ק פְּרַעֲמִישְׁלָא יצ"ו בְּסִפְרוֹ
הַבְּהִיר בֵּית יִצְחָק בְּחֵלֶק יו"ד סוֹף סִי' קמ"ה וְהִנֵּה עִם כִּי אִין סִפְרָא שְׁעַר אֲפָרִים אֲצִלִי מִכָּל
מְקוֹם מִמָּה שֶׁפָּתְבוּ רַבֵּי הָאֲחֵרוֹנִים בְּשִׁמוֹ הֵייתִי מִבֵּין שֶׁדַּעַתוֹ בְּפִשְׁטוֹת דְּלֹא בְּעִי לָכֵם
בְּחֲנוּכָה (לֹא כְּדַכְתַּב הַגָּאוֹן יצ"ו דְּמִשְׁמַע דְּפִשְׁטָא לִיָּה וְכו') שֶׁפָּתַב לְעֵינַי חֲמָאָה שְׁנֹאֲסָרָה
מִשּׁוֹם בְּשׁוֹר בְּחֵלֶב הָאֵ נְקִיטִינוּ מַצּוֹת לֹאוּ לִיְהִנּוֹת נִיתְּנוּ וְהִבִּיא רְאִיָּה מְדַפְסְלִינוּ אֶתְרוּג
שֶׁל עֶרְלָה מִשּׁוֹם שְׂאִין בּוֹ דִּין מְמוֹן וּבְעֵינַי לָכֵם אֲלֵמָא דְּבַמַּצּוֹת דְּלֹא בְּעֵינַי לָכֵם שְׂרֵי
בְּאִיסוּרֵי הַנְּאָה מִשּׁוֹם דְּמַצּוֹת לֹאוּ לִיְהִנּוֹת נִיתְּנוּ וְהִרִי זֶה כְּמִבְּנֹאֵר שְׁסוּבָר דְּבַנֵּר חֲנוּכָה
לֹא בְּעֵינַי לָכֵם.

וּבְסִפְרָא בְּכוּרֵי שְׁלֵמָה הַנֶּדְפֵס חֲדָשׁ מִמֶּשׁ לִידִידֵי הַרְה"ג מוהֶרֶשׁ"א רַעֲזַעֲכֻטָא יצ"ו
בְּתַשׁוּבוֹת שֶׁבְּהַשְׁמָטוֹת הַסִּפְרָא בְּסִי' ב' אֹת כ"ד פָּתַב עַל דְּבָרֵי הַגָּאוֹן בֵּית יִצְחָק הַנֶּ"ל יצ"ו
וְנ"ל וְיָמָּה שֶׁהִבִּיא דִּישׁ לְהַסְתַּפֵּק בְּנֵר חֲנוּכָה אִי בְּעִי לָכֵם וּבִשׁ"ס מִשְׁמַע דְּבַעֲיָנָן שִׁיְהִיָּה
הַשְּׁמֹן שְׁלוֹ מְדַבְּעֵי לְהַשְׁתַּתֵּף לְפִרוּטָה זָכָה לְכוּיָן בְּזֶה לְדַבְרֵי גְדוֹל אֲחָד הוּבָא בְּסִפְרָא זָכָר
הַיּוֹסֵף בְּרִישׁ פָּרָק בְּמָה מְדַלִּיקִין וְהַגָּאוֹן הַמְּוַבְּהֵק יד"ן בַּעַל זָכָר הַיּוֹסֵף שְׁלִיט"א פִּלְפֵּל
בְּדַבְּרֵי בְּדַבְּרֵים גְּפִלָּאִים עכ"ל וּבְסִימָן ג' הִבִּיא תַּשׁוּבַת הַגָּאוֹן בֵּית יִצְחָק עַל כּוֹלְלוֹת
דְּבָרָיו שְׁבִסִּימָן ב' וְנִדְפְּסָה תַּשׁוּבָתוֹ גַּם בְּסִפְרוֹ בֵּית יִצְחָק יו"ד ח"ב (שְׁנַדְפֵּס מְקָרוֹב) בְּסִי'
קמ"ה עי"ש: טז) חֲקוּרֵיהּ שְׂרִים הוּבָא בְּסִפְרָא שְׂאֵרִית יַעֲקֹב לְהַגָּאוֹן יַעֲקֹב יִצְחָק וְיִטְעֵם סִי'
א' דִּהִיאָף מְבָרְכִין שֶׁהֲחִינּוּ פְּשַׁחֵל לֵיל רֵאשׁוֹן שֶׁל חֲנוּכָה בְּשַׁבַּת דְּמְדַלִּיקִין מִבְּעוֹד יוֹם
דְּעַדְדִּין לֹא הִגִּיעַ הַזְּמַן הַזֶּה וְאִיִּיתִי בִּידְיָה רְאִיָּה לְחֻקִּירָה זֹאת מְדַבְרֵי הַר"ן בְּסִפְרֵת הַעֲוֹנָר
וְיָמָּה שֶׁתִּירֵץ שֶׁם דְּבַרְכַּת שֶׁהֲחִינּוּ מִתְּחִיל מִשְׁעַת הַהִכְנָה הַעֲשִׂישִׁית וְנִתְּיַנַּת הַשְּׁמֹן כְּמוֹ
בְּעֲשִׂישִׁית הַסּוּפָה וְלִי נִרְאֶה דְּכִינֹן דִּהוּא חֲצִי שְׁעָה קוֹדֵם הַלֵּילָה כְּשֶׁם דְּבִאֹתוֹ פָּרָק מְקַבֵּל
הַשַּׁבַּת מִתּוֹסֶפֶת שַׁבַּת וְלִרְגָעִים תְּבַחֲוֹנֵנִי כְּנֵר שַׁבַּת מְדַלִּיק תִּיכְרָף וְלִסְבָּרַת הַרְבַּ שְׂדֵי חֲמָד
זוֹ הַחֲנוּמְרָא הִיא בְּאִשָּׁה וְלֹא בְּאִישׁ דִּהַדְּלַקַּת נֵר שַׁבַּת קַבְּלָה עַלֶּיהָ הַשַּׁבַּת נְקוּט מִיָּהָ דַּעַת
הַזְּמִיר הִגִּיעַ לְהַדְּלַקָּה וְאִי בְּקַבְּלַת שַׁבַּת מִבְּעוֹד יוֹם דְּנֹו בָּהּ לְקַרִּיאַת הַמְּגִילָה וְלִסְפִּירַת
נְדָה וְלִמִי שֶׁשָּׁכַח לְהַתְּפִלֵּל וְכִיּוֹצֵא כְּמָה מִיְלֵי אִיף לֹא יִחַשְׁבַּ לְזֶה שֶׁקַּבֵּל חֲנוּכָה מִבְּעוֹד יוֹם
וְיָמָּה גַּם דְּעִיקָר הַבְּרָכָה עַל הַרְאִיָּה כְּמוֹ שֶׁהִבִּיא בְּסִפְרָא מוֹעֵד לְכָל חִי סִי' ז"ך וּמְכּוּיָן
בְּבַרְכַּת שֶׁהֲחִינּוּ בְּעוֹד לֵילָה עַד שֶׁתְּכַלֶּה הַשְּׁמֹן וְלִשְׁיטָתוֹ אִיף נִיחָא לִיָּה בְּבַרְכַּת שֶׁעֲשָׂה
נְסִים לְאַבוֹתֵינוּ שְׂאוּמַר בְּזִמְן הַזֶּה וְחֻקִּירָתוֹ הִיא עַל בְּרַכַּת שֶׁהֲחִינּוּ בְּלִבָּד וְאִיתָא בְּזוֹנָהר

הקדוש פְּרַשְׁת בְּשֵׁלַח דְּדָרְשׁוּ וְקִרְאֵת לְשַׁבַּת עֲנֹג מִבְּעוֹדִיּוֹם וּבְנֹדָאֵי דְמִזְה נְפָקָא לְהוּ תוֹסֶפֶת שַׁבַּת עַכ"ד גְּדוֹל בְּדוֹרְנוּ הַגָּאוֹן הַמְּפֹרָס מוהר"א פְּלֶאגִי יצ"ו בס' פְּדָה אֵת אַבְרָהָם בַּד' ז' ע"ב אוֹת ח' מֵה שְׁצִיִּין לְשִׁדֵי חֲמָד הוּא בְּחֶלֶק דְּבָרֵי חֲכָמִים ס' קכ"ט וְסִפֵּר שְׂאֵרִית יַעֲקֹב הַג"ל לֹא רָאִיתִיו וְנִפְּהָ הַעִיר עָלָיו גְּדוֹל הַנְּאָמֵר בְּאַבְרָהָם יצ"ו עַל מֵה שְׁקִבַּע חֲקִירָתוֹ עַל בְּרַפְת הַזְּמַן וְלֹא עַל בְּרַפְת שְׁעֵשָׂה נְסִים וְעַל מֵה שְׁפָתַב דְּתוֹסֶפֶת שַׁבַּת נְפָקָא לָן מִקְרֵאת לְשַׁבַּת עֲנֹג יֵשׁ לְהַעִיר עָלָיו וְאִין פֶּאן מְקוֹמוֹ: וּבְאֵמַת שְׁחֲקִירָה נְכוּנָה בֵּין עַל בְּרַפְת שְׁעֵשָׂה נְסִים (וְשִׁינְיָה חֲקִירָתוֹ בְּכָל שַׁבַּת שְׁבַחְנוּפָה אַף פְּשַׁחֵל יוֹם רֵאשׁוֹן שֶׁל חֲנוּכָה בְּשָׂאֵר יָמִים) וּבֵין עַל בְּרַפְת שְׁחֲקִירָתוֹ לְמָה לֹא תִקְנֵנוּ לְבָרַךְ אוֹתָן בְּלֵיל שַׁבַּת דְּבִשְׂאָר לְמָא בְּרַפְת לְהַדְלִיק צְרִיף לְבָרַךְ אוֹתָהּ לְכַתְחֵלָה עוֹבֵר לְעִשְׂיָתָהּ כְּמוֹ בְּכָל הַמְצוֹת שְׁמִבְרַךְ עָלֶיהָ עוֹבֵר לְעִשְׂיָתָן אֲבָל שְׁעֵשָׂה נְסִים וְשְׁחֲקִירָתוֹ שְׂאִינָן אֵלָא בְּרַפְת הַשַּׁבַּח אִין בְּהֵן דִּין זֶה לְבָרַךְ עוֹבֵר לְעִשְׂיָתָן כְּמוֹ שְׁפָתַב הָרֵא"ש בְּפָרְק הָרוּאָה ס' כ"ג וְנ"ל וְהָא דְאִמְרִינָן בְּפִסְחִים דָּף ז' ע"ב כָּל הַבְּרָכוֹת (הַמְצוֹת) מְבָרַךְ עָלֶיהָ עוֹבֵר לְעִשְׂיָתָן הֵינָנו בְּרַפְת הַמְצוֹת שְׂאִמְרָה בְּהֵן וְצִינָנו צְרִיף לְבָרַךְ לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא תַחֲלָה עַל מֵה שְׁצִינָנו וְקִרְבָנוּ לְעִבּוּדָתוֹ אֲבָל בְּרָכוֹת שֶׁל הוֹדָאָה וְשַׁבַּח יְכוֹל לְבָרַךְ אַחַר כֵּן וְיִישַׁב בְּזֶה מֵה שְׁמִבְרַכְנוּ בְּרָכוֹת שְׁבַחְנוּ הָרוּאָה אַחַר עִשְׂיָתָן עִי"ש וּמָרְן כְּסָף מְשֻׁנָּה בְּרִישׁ פָּרְק שְׁלִישִׁי מֵהִלְכוֹת מִיָּלָה פָּתַב סְבָרָא זֹו לְדַעַת הָרַמְבַּ"ם בְּמָה שְׁנִרְאָה מְדַבְּרִי דְּבְרַפְת הָאֲבִי הַבֵּן אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמְצוֹתָיו וְצִינָנו לְהַכְנִיסוֹ בְּבְרִיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אֲבִינוּ מְבָרַךְ אַחַר הַמִּילָה שֶׁהוּא מְטַעַם זֶה לְפִי שְׁפִינָן שְׂאִינָה בְּרַפְת הַמְצוֹת אֵלָא בְּרַפְת שַׁבַּח לֹא בְּעֵינָן בְּהָ עוֹבֵר לְעִשְׂיָתָן גַּם הָר"ן בְּפִסְחִים שֶׁם פָּתַב (בַּד"ה וְהָאֵי פְּלֶאָ דְּשְׂמוּאֵל) דְּדוֹקָא בְּבְרַפְת הַמְצוֹת אֲבָל בְּרַפְת הַשַּׁבַּח פְּגוֹן אוֹתָן שְׁבַחְנוּ הָרוּאָה וְדָאֵי לֹא עוֹבֵר לְעִשְׂיָתָן מְבָרְכִינוּ לְהוּ וְכו' אֵלָא שְׁהוֹקְשָׁה לוֹ מֵה שְׂאִמְרוּ בִירוּשְׁלַמִי גַבִּי בְּרַקִּים שְׂאָם הִיָּה עוֹמֵד בְּבֵית הַפֶּסַח וְשָׁמַע בְּרַקִּים אִם יְכוֹל לְצַאֵת וּלְבָרַךְ תוֹף כְּדִי דְבוּר יְצָא וְאִם לֹא יְצָא דְנִרְאָה מִזֶּה דְּבְרַפְת הַשַּׁבַּח נְמִי אִינוּ יְכוֹל לְבָרַךְ אַחַר כְּדִי דְבוּר וּמְפָנִי זֶה הַנּוֹצֵר לְיִישַׁב הַבְּרָכוֹת דְּפָרְק הָרוּאָה מְשׁוּם שְׁהֵן עַל בְּרִיתוֹ וְהַנְּהַגְתוֹ שֶׁל עוֹלָם וְכו' וְכַתֵּב רַבִּינוּ בְּמַעֲדָנֵי יוֹם טוֹב בְּבְרָכוֹת שְׁגַם הָרֵא"ש בְּיוֹמָא פָּתַב כְּדַבְּרֵי הָר"ן וְכו' עִי"ש שְׁנִרְאָה שְׁפוּבֵר שְׁהָר"ן חֲזַר בּוּ מִמָּה שְׁפָתַב בְּתַחֲלָה דְּבְרַפְת הַשַּׁבַּח לֹא אָמַר שְׂמוּאֵל דְּצְרִיף לְבָרַךְ עוֹבֵר לְעִשְׂיָתָן: אֲמַנָּם מְדַבְּרֵי הָר"ן שֶׁם בְּמָה שְׁפָתַב אַחַר כֵּן וּבַד"ה וְלַעֲנִין) נִרְאָה דְּלֹא חֲזַר מִסְבָּרְתוֹ הָרֵאשׁוֹנָה שְׁהָרֵי פָּתַב לְעַנֵּין בְּרַפְת נִישׁוּאִין שְׁהָרַמְבַּ"ם פָּתַב בְּפָרְק שְׁנֵי מֵהִלְכוֹת אִישׁוֹת שְׁצִרִיף לְבָרַךְ קוֹדָם נִישׁוּאִין וְכֵן דַּעַת הָרַמְבַּ"ן וְסִיִּים הָר"ן וְלֹא מְפָנִי שֶׁהוּא בְּכָלֵל מֵה שְׂאִמְרוּ כָּל הַמְצוֹת מְבָרַךְ עָלֶיהָ עוֹבֵר לְעִשְׂיָה שְׁהָרֵי אֵלוּ בְּרָכוֹת הַשַּׁבַּח הֵן אֵלָא מְפָנִי שְׁחוּפָה יַחוּד הִיא וּבְעֵינָן רְאוּיָה לְבִיָּאָה וְכָלָה בְּלֹא בְּרָכָה אֲסוּרָה לְבַעֲלָה כְּנִדָּה עַכ"ל נִרְאָה שְׁפוּבֵר דְּהָאֵי פְּלֶאָ שְׁרִיר וְקִיָּים דְּלֹא בְּעֵינָן עוֹבֵר לְעִשְׂיָה אֵלָא בְּבְרַפְת הַמְצוֹת וְלֹא בְּבְרַפְת הַשַּׁבַּח וְאִם כֵּן בְּרַפְת שְׁעֵשָׂה נְסִים וּבְרַפְת שְׁחֲקִירָתוֹ שְׁהֵן בְּרַפְת הַשַּׁבַּח לְמָה לֹא תִקְנֵנוּ לְבָרַךְ אוֹתָן בְּלֵיל שַׁבַּת מְאִחַר דְּלֹא בְּעֵינָן בְּהוּ עוֹבֵר לְעִשְׂיָתָן הֵן אֵמַת דְּבָסִי תַרְעִי"ו סְעִיף ב' עַל מֵה שְׁפָתַב מָרְן דְּבִשְׂאָר לֵילוֹת מְבָרַךְ שְׁמֵי בְּרָכוֹת פָּתַב הָרַמְבַּ"א בְּשֵׁם מוהרֵי"ל שְׁיִבְרַךְ כָּל הַבְּרָכוֹת קוֹדָם שְׁיִדְלִיק (לֹא יְדַעְתִּי מְדוּעַ שְׁמַר אֵת הַדְּבָר עַד סְעִיף ב' וְהִיָּה לוֹ לְכַתּוּב זֹאת בְּסְעִיף א') וְכַתֵּב הָרַב טוֹרֵי זֶהָב דְּבְעֵינָן בְּרָכָה עוֹבֵר לְעִשְׂיָתָהּ מִתְבָּאָר שְׁפוּבֵרִים דְּכָלֵלָא דְּמְבָרַךְ לְעִשְׂיָתָן אִיתִיָּה נְמִי בְּבְרָכוֹת הַשַּׁבַּח וְזֶה הִיָּפָה שִׁטַּת הָרֵא"ש וְהָר"ן הַג"ל שְׁפָתַבו

דבברכת השבח והודאה לא בעינן עובר לעשייתו ודוחק לומר דכינן שפרכות אלו נתקנו
לברכן בשעת עשיית המצוה נגרות אחר ברכת המצוה וצריף לברך גם אותן עובר
לעשייתן פדרף שמברך ברכת המצוה עצמה דמנא לן לחלק בהכי: שוב ראיתי מה שכתב
הרא"ש בפסקי קמא דכתובות סי' י"ב יש שכתבו שצריף לברך ברכת אירוסין קודם
קידושין פדאמרין כל הברכות (המצות) מברך עליהן עובר לעשייתן ויש שכתבו
שצריף אחר האירוסין דילמא הדרה בה והויא ברכה לבטלה ועוד שפכל המצות לפי
שמזפירין עשיית המצוה מברכין עליהן עובר לעשייתן אבל פאן אין מברכין אשר קדשנו
לקדש האשה וכינן שאין מזפירין עשיית המצוה אין צריף לברך עובר לעשייתן עכ"ל
והיה נראה שדעת הרא"ש מספקת לסברא שניה לא מפני מה שהביא סברא זו באחרונה
כמו שכתב הגאון קרפן נתנאל שם דבלאו הכי נמי נראה פן לפי מה שכתב בפסקי הרואה
הנ"ל דלא אמרו לברך עובר לעשייה אלא בברכת המצות וזו סברת הויש שכתבו שהביא
הרא"ש פאן אלא שהגאון קרפן נתנאל הכריח שדעת הרא"ש פהיש שכתבו הראשון
עי"ש אלא שפכל מקום אין מזה סתירה לסברתו שפברך הרואה דיש לומר דמה שדעת
הרא"ש מספקת פן הוא מטעם שכתב הר"ן לדעת הרמב"ם והרמב"ן כנז"ל ועל כל פנים
נראה מדברי הרא"ש דסברא הראשונה סוברת שגם בברכות שבח והודאה בעינן עובר
לעשייתן וכן נראה דעת הרב המגיד בשלישי מהלכות אישות הלכה כ"ג (שעל מה שכתב
הרמב"ם לברך קודם הקידושין פדרף שמברכים על כל המצות וכו') כתב ונ"ל זה מבואר
בכמה מקומות כל המצות פולן מברך עליהן עובר לעשייתן וכו' מוכח שסובר שגם על
ברכות שהן שבח והודאה פברכת אירוסין דאיירי הרמב"ם נאמר הפלל דמברך עובר
לעשייתן וכמשמעות פשט לשון הרמב"ם וכן מתבאר שסובר הרב לחם משנה שם בדעת
הרמב"ם שהוקשה לו על מה שכתב מרן הבית יוסף ביורה דעה בריש הלכות מילה
שדעת הרמב"ם לברך ברכת להכניסו בביתו של אברהם אבינו אחר המילה דהרי היא
אחר עשייתה ואנן בעינן עובר לעשייתן וניחא ליה שסובר הרמב"ם פדעת רבינו פם
שכתבו התוספות בפסחים ובשאר דוכתי דכשאין המברך עושה המצוה אלא איש אחר
הוא העושה המצוה (כמילה שהמוהל עושה המצוה ואבי הבן מברך להכניסו) אינו מברך
קודם העשייה שפא יחזור בו האחר ותהיה ברכתו לבטלה וכו' עי"ש מוכח דלולא זה אף
ברכת שבח והודאה יש לברך עובר לעשייה (דברי הרב לחם משנה בזה קשים לדעתי
העניה והרבה יש לפלפל בכל זה ואיה"ש יתבאר במקום אחר על כל פנים) למדנו
מהנז"ל דיש סוברים שגם ברכת שבח והודאה פשמברך העושה המצוה צריף לברך
עובר לעשייתה ואם פן יש לומר דלחוש לסברא זו כתב רבינו מוהרי"ל שצריף לכתחלה
לברך כל הברכות עובר לעשייתן (וכן דעת מרן בשלחן ערוף סי' תרנ"א סעיף ה' ועיין
בריש סי' תקפ"ה ולסברא זו אתי שפיר מה שלא תקנו לברך שתי ברכות אלו בליל
שבת והוצרכו למשן לברך אותן עם ברכת המצוה לפני הדלקה): ולעיקר החקירה הנז"ל
איה מברכין בערב שבת שהחיינו והגיענו לזמן הזה ועדיין לא הגיע הזמן שהרי מדליק
מבעוד יום נראה דשפיר מיקרי זמנה בעת ההיא דשלא שישטות נאמרו בזמן הדלקת נר
חנוכה והצריף אותם הפהו ידידי הגאון מוהרש"ל יצ"ו בספרו הבהיר בגין שלמה בסי'
ב"ן.

א') שיטת הרי"ף ובעל ההלכות דזמנה לכתחלה משתשקע הסמה וכו' אבל מפל מקום לענן דיעבד אינו מעפב רק שתהא דולקת באותו זמן אבל ההדלקה בעצמו אינו מעפב כדיעבד אם הדליקה ביום ואין צריף לכפותה.

ב') שיטת הרמב"ם צריף לכפותה ובערב שבת דמדליק קודם הוא משום דאי אפשר בעננו אחר וקה תקנת חכמים פו דבערב שבת ידליק מקודם ויוצא בזה ונפקא מינה בין שתי השיטות אם הנה אנוס וצריף לצאת לדף אם יכול להדליק ביום להרמב"ם אינו יכול להדליק ולהרי"ף מותר דהני פדיעבד.

ג') שיטת הר"ן הנ"ל דשקיעת הסמה לאו דוקא דהוא הדין דכיל להדליק מקודם ואם פו אין צריף כלל שידלק פשיעור אחר השקיעה עי"ש ולכל הדברות נראה דמה שאנו מדליקין בערב שבת סמוך לשקיעת הסמה שאי אפשר בעננו אחר וזהו זמן שתקנו חכמים ביום הנה שפיר הני זמנה ושייף לומר שהענינו וכו' לזמן הנה וכבר נודע שדעת רבינו התרומת הדשן במדליק בערב שבת וכבו הגרות דאין צריף לחזור ולהדליקן שגם בזה אמרינו פבתה אין זקוק לה משום דחשבינו לההיא שעתא זמן מצותה ביום הנה וכן הספיקו רבני האחרונים כמו שרשמתי לעיל באות ו' בס"ד ושפיר שייף לומר שהגיענו לזמן הנה טו"ב) פלי שהשמן דולק בו בלא פתילה רק מנח טס קטנה וזכוכית קנה חלל דק בתוכו אם יוצאים בגרות פאלו למצות גר חנופה מי בעינו דומיא דמנורה שהיה בו שמן ופתילה נשאל על זה ידידי הגאון מוהרי"ץ שפעלקיש יצ"ו בספרו הפהיר בית יצחק יו"ד ח"ב סי' ל"א וכתב בשם הרבנים השואלים בהביאו ראיה ממאי דמבואר בסי' תרע"ג שאין צריף להחליף הפתילות פל שבעה ואילו במנורה מבואר במנחות דף פ"ח ע"ב (גר שפבתה וכו' נדשן הפתילה וכו') דבעי פתילה חדשה אלמא לא בעינו בחנופה דומיא דמנורה ועוד הביאו ראיה מדלא בעינו דוקא שמן זית וכל השמנים פשרים מוכח דלא בעי דמיא דמנורה והוא יצ"ו פתב לדחות ראיתם הראשונה והשנית נח לו ועוד פתב לפלפל בעננו זה ומעננו לעננו וחזור לאותו עננו וכתב בסק"ז והני חוזר לגוף הדין פינו דלא בעי דומיא דמנורה ממש דהרי פל השמנים פשרים לכן גם בלא פתילה יוצאין אם דולק יפה אף פינו דאמרינו דשמן זית מצוה מן המוכח הוא הדין דמצוה מן המוכח בשמן ופתילה וכן לעננו גר שבת וביחוד לפי מה שכתב הפדרשי דהאדם נמשל לגר כמ"ש וכו' התורה והאדם חיבור' גר אלקים נשמת אדם התורה להב מתפרד משביב יושב שמים והאדם בשני חלקיו אבוקה נמשכת אורה גוו פתילה נפתלת ונשמתו שמן זית זה בהצמדם והסכמתם ימלא הבית אורה בנדאי מצוה מן המוכח להדליק שמן ופתילה אלו תנרף דב"ק ועיין בשו"ת הגאון רמ"ץ סי' נו"ן בעננו אי בעינו בגר חנופה דומיא דמנורה והבאתי תנרף דב"ק לעיל באות ג' (בד"ה אף את זה) ומדברי הרב עז הדעת טוב שהבאתי שם (בד"ה והנה מה שכתב) מתבאר גם פו דלא בעינו דומיא דמנורה שהרי פתב שאין שיעור לשמן דחנופה ואלו בשמן דמנורה הא בעננו שיעורא וכן הבאתי למעלה באות ב' דברי פמה רבנים שפתבו דאין שיעור לגר חנופה רק שתהא דולקת חצי שעה.

ח"י) שכח לברך על הדלקת הגרות וניכר קודם שהדליק פולן נשאל רבינו עקיב"א במהודרא תניינא סי' י"ג אף יש לו לברך או לא והשיב דברכת על הנסים ושהענינו אף

שמיך שהדליק הַנֶּר גַּמְר מְצֻנָתָהּ מְבַרֵךְ אוֹתָם דְּלֹא גֵרַע מְרוֹאֵה דְּמְבַרֵךְ נֶר חֲנוּכָה דְּפִשִּׁטָּא דְּדָאף אִם לֹא בִּינְרָה בְּתַחֲלַת רְאִינָתוֹן מְבַרֵךְ בְּעוֹד שְׂרוּאָם הֵכִי נָמִי פִּן וְאִף לְהַסּוּבְרִים בְּמִדְלָקַת אִשְׁתּוֹ עָלָיו בְּבִיתוֹ אִינוּ מְבַרֵךְ עַל הַרְאָיָה הֵינְנוּ פִּינוּן שְׂיֹצֵא בְּהַדְלָקָה אִם פִּן הַדְלָקַתָּהּ וּבִרְכָתָהּ פְּאִילוֹ הַדְלִיק הוּא בְּבִיתוֹ לֹא כֵן כְּשֶׁהַדְלִיק וְלֹא בִּינְרָה מְהִיכָא תִּימִי דְּנִימָא דְּגֵרַע פָּחוּ בְּמָה שְׁהַדְלִיק מְאִילוֹ לֹא הַדְלִיק וְהִיָּה מְחֻנְיָב בְּבִרְכַת נֶר חֲנוּכָה מְצַד רוּאָה וְכִי בְּשִׁבִיל שְׁהַדְלִיק גַּם פִּן פְּקַע מְמַנּוּ חִיּוּב זֶה וְאִף דְּבִהְגָּהוֹת ש"ע פְּתַב בְּשֵׁם מוהר"ל דִּיבְרָה פֶּל הַבְּרָכוֹת קוֹנְדִם שְׂיִתְחִיל לְהַדְלִיק הֵינְנוּ לְכַתְחֵלָה אֲבָל דִּיעֲבַד נֶרְאָה דְּמְבַרֵךְ גַּם וְזִמְן וְאִדְרָבָה מְשֵׁם קֶצֶת רְאָיָה מִדְּהוּצְרָה הַרְמ"א (בְּסִי' תרע"ו) לְכַתּוּב דִּין זֶה פֶּאֵן דְּהָא פִּשִּׁטָּא דְּהוּא בְּכָלֵל כָּל הַמְצֻוֹת דְּמְבַרֵךְ עוֹבֵר לְעִשְׂיָתוֹן אֲלֵא וְדָאִי דְּלַעֲנִין נָם וְזִמְן לֹא שְׂיִיף כָּל כֶּף עוֹבֵר לְעִשְׂיָתוֹן וְלִזְהָה הַשְּׂמִיעֵנוּ דְּמַפְּל מְקוּם לְכַתְחֵלָה יְבָרְכֵם תְּחֵלָה וְיֵשׁ לְדַחוֹת וּמַפְּל מְקוּם הַסְּבָרָא ק נֶרְאִית פְּמוֹ שְׂכַתְבַתִּי: אִף לַעֲנִין בְּרָכָה לְהַדְלִיק לְכַאוּרָה כְּבָר גַּמְר מְצֻנָתָהּ כְּשֶׁהַדְלִיק נֶר אֲחַד דְּמָה שְׂמוּסִיף הוּא מְחַמַת הַיְדוּר מְצֻנָה דְּאִין שְׂיִיף לְבָרָה עָלָיו וְאִין לְהַבִּיא רְאָיָה דְּשְׂיִיף לְבָרָה עַל הַיְדוּר מִדְּמְבָרְכִין כָּל בְּנֵי הַבַּיִת אִף דְּמִדִּינָא נֶר אִישׁ וּבִיתוֹ זֶה אִינוּ דְּשִׂאנִי הַתָּם פִּינוּן שְׂרוּצָה לְהִיּוֹת מִהַמְהַדְרִין כְּפִינוּתוֹ שְׂלֵא לְצֵאת בְּשֵׁל זֶה הַמְדְלִיק וּמְמִילָא חִיּוּב מִדִּינָא כְּדַכְתַּב מְגֵן אֲבָרְהָם תרע"ז סק"ט וכו' אֲבָל לַעֲנִין מְסַפֵּר הַנְּרוֹת כְּשֶׁהַדְלִיק נֶר אֲחַד יֵצֵא יְדֵי הַמְצֻנָה וְהַתּוֹסֵפֶת רַק מְכָלֵל מְהַדְרִין יֵשׁ לֹאמֵר דְּאִין שְׂיִיף לְבָרָה עָלָיו וְהַבִּיא מַה שְׂכַתְבַת הַרְב פְּרִי חֲדָשׁ בְּסִי' תרע"ב גְּשְׂאֵלְתִי הִיָּה עוֹמֵד לִיל ז' וְסָבוּר שְׁהוּא לִיל ו' וְהַדְלִיק שְׂשֵׁה וְכו' שְׂמַתְבָּאָר דְּנִקְט לְסְבָרָא פְּשׁוּטָה דְּמִשׁוּם הַיְדוּר אִין שְׂיִיף לְבָרָה וְהַאֲלִיָּהּ רַבָּה בְּסוּף סִי' הַנְּ"ל כְּתַב לְדִיִּיק דְּצָרִיף לְבָרָה וְלִדִּינָא נֶרְאָה בְּנִדּוֹן דִּידוֹן יֵשׁ לְסַמְנָהּ וּלְבָרָה דִּישׁ לְצַדֵּד עוֹד דְּאִף בְּנִזְכָּר אַחַר גַּמְר הַדְלָקַתוֹ דִּיבְרָה פִּינוּן שְׂצָרִיף שְׂיַעוּר עַד שְׂתַחֲלָה רְגֵל מִן הַשּׁוּק וְאִם נָתַן בָּהּ שְׂמֵן פְּחוֹת מְשִׂיעוּר לֹא יֵצֵא אֲפִילוֹ בְּדִיעֲבַד עֵינֵן בְּסִי' תרע"ה אִם פִּן כָּל מְשִׁיף הַדְלָקַתוֹ עֲדִינֵן מְצֻנָתוֹ קִיָּמַת גְּמִשְׁף וְהָרָא"ש בְּפָרְק קַמָּא דְּפִסְחִים סִי' ג' מְדַמָּה נֶר חֲנוּכָה לְצִיצִית וְתַפִּילִין דִּישׁ שְׂיִהוּי בְּמְצֻנָתָם וְאִם פִּן פְּמוֹ בְּצִיצִית וְתַפִּילִין מְבַרֵךְ גַּם אַחַר הַנְּחֻתָם דְּעֲדִינֵן עוֹסֵק בְּמְצֻנָתָם הוּי פְּמוֹ קוֹנְדִם עִשְׂיָתוֹן פִּן יֵשׁ לֹאמֵר בְּנֶר חֲנוּכָה וְאִף דִּישׁ לְחַלֵּק וְכו' וְיֵשׁ לֹאמֵר דְּנֶר חֲנוּכָה מְקַרִי עֲבָרָה מְצֻנָתָהּ פִּינוּן שְׂאִם כְּבִתָּה אִף אַחַר רְגַע אִין מוֹטֵל עָלָיו לְהַדְלִיקוֹ וְלֹא דְּמִי לְמִזּוּנָה וְלוֹלֵב וְכו' מְכָל מְקוּם פִּינוּן דְּכִיָּילִיָּהּ הָרָא"ש בְּחֻדָּא לְקִרוֹתָם שְׂיִהוּי מְצֻנָה יֵשׁ לֹאמֵר דְּמְקַרִי עוֹבֵר לְעִשְׂיָתוֹן גַּם דַּעַת פְּמָה פּוֹסְקִים דְּבָכֵל בְּרָכוֹת אִם לֹא בִּינְרָה עוֹבֵר לְעִשְׂיָתוֹן מְבַרֵךְ אַחַר כֶּף עֵינֵן שְׂפַתִי פִּהֵן יו"ד סִי' י"ט סְעִיף ג' אִם פִּן בְּנִדּוֹן דִּידוֹן בְּצִירוּף הַנִּי סְבָרוֹת.

א) דַּעַת הַאֲלִיָּהּ רַבָּה דְּמְבַרֵךְ עַל הַהַיְדוּר. ב) פִּינוּן דְּמִיקַרִי שְׂיִהוּי מְצֻנָה מְשִׁיף הַדְלָקַתָּהּ יֵשׁ לֹאמֵר דְּמְקַרִי עוֹבֵר לְעִשְׂיָתוֹן.

ג) דַּעַת הַפּוֹסְקִים אִם לֹא בִּינְרָה עוֹבֵר לְעִשְׂיָתוֹן מְבַרֵךְ אַחַר כֶּף מְכָל זֶה נֶרְאָה לְסַמְנָהּ בְּנִדּוֹן דִּידוֹן דִּיבְרָה אִף אִם קוֹנְדִם שְׁהַדְלִיק הַנּוֹסְפוֹת כְּבוֹ הָרָאשׁוֹנוֹת דְּבִזְהָה לִיכָּא סְנִיף הַנְּ"ל (דְּמַפְּחַת שְׂיִהוּי מְצֻנָה מְקַרִי עוֹבֵר לְעִשְׂיָתוֹן) פִּינוּן דְּכַבְתָּהּ וְאִנְדָּא מְצֻנָתָהּ לְגַמְרִי הַדְרִינֵן לְפִסְקָא דְּרַבְּנוֹתָא הַנְּ"ל הַאֲלִיָּהּ רַבָּה וְהַפְּרִי חֲדָשׁ אִם מְבָרְכִין עַל הַהַיְדוּר וְסַפֵּק בְּרָכוֹת לְהַקֵּל אֵלָיו תְּנִירָף דְּב"ק: וְהַגָּאוֹן פְּרִי מְגִדִים בְּמִשְׁבְּצוֹת סִי' תרע"ו סק"ב כְּתַב וְנ"ל וְאִם הַדְלִיק כָּל הַנְּרוֹת יֶרְאָה דְּלֹא יְבָרָה אַחַר כֶּף כְּכָל הַדְּבָרִים מְצֻנָה שְׂאִין לָהּ מְשִׁיף זִמְן דְּלֹא יְבָרָה אַחַר כֶּף וְזִמְן אוֹמְרוּ בְּלִיל שְׁנֵי הָא לְאַחַר הַדְלָקָה בְּלִיל רִאשׁוֹן לֹא וְאִמְתִּי שְׂיִזְכּוּר

היינו בליל שלישי ואילך דברכות הללו לא נתקנו פי אם מהדלקה ולא דמי לזמן דרגל שאומרו אפילו בשוק ועיין פרי חדש פאן ועיין מגן אברהם תע"ג א' ומיהו יש לומר שעשה נסים ושהחיינו הרואה נמי מברך אותו כבס"ג הוא הדין פאן אף על פי שהדליק כל שלא בירך בהדלקה מברך על הראיה אבל ברכה להדליק לא דכבר עבר ומיהו אם הדליק גר אחד יש לומר מברך אשאר גרות בליל שני ואילך ואף על גב דגר ראשון רק מצוה והשאר למהדרין כבסי' תרע"א מפל מקום הא פתב המגן אברהם אות א' בשם הב"י תרע"ג דהברכה קאי על פולן ומשמע אם לא דעתו לברך אשאר ועיין אליהו רבה ואי"ה שם יבואר ומפל מקום צ"ע מאחר דמצוה ליפא רק למהדרין עכ"ל גם בספרו ראש יוסף למסכת שבת בפסוקי דדף כ"ג ע"א פתב בענין זה וז"ל גסתפקתי בליל שני או שלישי שמדליק כמה גרות והדליק אחד ולא בירך אם יברך על הנותרים הואיל ולא הנה כי אם מהדרין וכו' שוב ראיתי כמה שפתב הבית יוסף תרע"ב בשם א"ח אם שכח והדליק רק גר א' ידליק ב' ולא יברך כי דעתו על פולן משמע הא לאו הכי צריך לברך על השאר והביאו המגן אברהם תרע"ו אם פן כל שפן כשלא בירך קודם הדלקה יברך אחר כך כשיש לו עוד להדליק שאר גרות כו' ואם שח בין גר לגר ראוי לברך שנית וצ"ע בזה ועיין בתרנ"א בארבע מינים אם שח מברך שנית וכאן צ"ע גם צ"ע כל מצוה שיש לה משך זמן מברך לאחר עשייה כמו סופה ותפילין וציצית הוא הדין גר חנוכה יש לה משך זמן אף על גב פבתה אין זקוק לה מפל מקום מצוה הנה ואי"ה בפריי' יבואר זה: והנה כמה שהעיר רבינו עקיב"א על הרמ"א למה הוצרך לכתוב פאן דמברך לפני הדלקה דהא פשיטא שהיא בכלל כל המצות שמברך עליהם עובר לעשייתן וניחא ליה דאיצטרף משום ברפת על הנסים ושהחיינו דאין שייך בהו כל כך עובר לעשייתן ולא ביאר שיחתו זו שיחה נאה דאם פן מנא ליה לרבינו מוהרי"ל (מקור דברי הרמ"א) שצריך לברך אותן לפני ההדלקה הנה מתוך מה שפתבתי אני הדל לעיל אות ט"ז מתבאר יפה דהיה מקום לומר שאין צריך לברכן קודם ההדלקה פדעת הסוכרים דברפת שבת והודאה אינה בכלל הכלל דכל המצות מברך עובר לעשייתן ואשמועינו דצריך לברכן עובר לעשייתן לחוש לדעת הסוכרים שגם בברפת שבת והודאה אמר מר שמואל שצריך לברך קודם עשייתן עי"ש ובעיקר הערתו הנה אמת כי מצינו למרן בש"ע במצות שפתב לברך עליהן (כי יש מצות שלא הזכיר לברך עליהן כמתנות פהונה ושילוח הקן ומעקה וכיוצא) שאף שפסימן כ"ה סעיף ח' פניל לן כל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן חזר וכתב פן גם בסי' קנ"ח גבי ברפת על גטילת ידים עי"ש בסעיף י"א אף יש לומר דהוצרך לכתבו שם משום דבר שנתחדש שם שנהגו לברך אחר הניגוב וכו' ובריש סי' תל"ב פיון שהוצרך להשמיענו נוסח ברפת הבדיקה שהיא בעל פתח ואמר קודם שיתחיל לבדוק יברך אשר קדשנו וכו' וכן בסי' תקפ"ה גבי ברפת שופר וכן פיו"ד סי' י"ט בברפת שחיטה הוצרך לכתוב שיברך קודם שחיטה לפי שהיה סלקא דעתין שלא לברך עד אחר שחיטה שמא תתנבל בידו ותהיה ברכתו לבטלה כמו שפתב שם הרב בית חדש עי"ש ובסי' כ"ח גבי ברפת פיסוי הדם פתב לברך קודם הפיסוי לאפוקי מסברת רבינו בעל הלכות גדולות שפובר לברך ברפת פיסוי אחר גמר המצוה עי"ש בטור ובית יוסף ובסי' תרנ"א סעיף ה' הוצרך לכתוב שיברך קודם משום שפכלל שתי הברכות על גטילת לולב ושהחיינו (ויכמו שעשה הרמ"א בהא דקמן) ובסי' תכ"ב סעיף ב' בא לומר שמברכין על

ההלל תחלה וסוף וכן בסוף סי' תפ"ז גבי הלל בליל פסח ובסימן תרצ"ב לענין מגילה
אי משום שכלל גם ברכת הנס והזמן ואי משום שרצה לומר דמברך לפניו ולאחריה
הנה בכל המקומות הללו יש מקום לומר דמפני סבה פתח מרן לברך בתחלה ולא סמוך
על מה שכתב בסי' כ"ה בדרך כלל דכל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן ולכן בסי'
תקכ"ז בעירובי תבשילין שלא היה לו שום סבה לכתוב לברך קודם הנחתו לא פתח פן
וסמוך על הכלל ואם פן יפה פתח רבינו עקיב"א דלולא שהוצרך הרמ"א לומר שגם
ברכת הנס והזמן צריך לברך מעומד לא היה פתח לברך ברכת המצוה תחלה שפבר
ידוע זה מהכלל שבידנו כל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן כמו שבאמת מרן עצמו
בסי' תרע"ו לא פירש שיברך ברכת ההדלקה קודם הדלקה אף שבנדאי ברכת להדליק
צריך לברכה מקודם וכן ביו"ד סי' שכ"ח פתח בפעם שיפריש חלה יברך וכו' ולא פירש
שתהיה קודם ההפרישה וכן בסי' ק"כ סעיף ג' יברך על טבילת כלי וכו' ולא פירש שיברך
קודם הטבילה ובסי' רפ"ט לענין מזוזה פתח בא לקבועה וכו' ויברך אשר קדשנו וכו' ולא
פתח שיברך קודם הקביעות וכן בסי' רס"ה סתם וכתב המל מברך אשר קדשנו וכו' ולא
פתח שיברך קודם המילה ובסי' רצ"ד סעיף ו' גבי פדיון נטע רבעי ויברך בשעת פדיון
וכו' וכן בסי' ש"ה סעיף יו"ד בפעם שנותן הפדיון לכהן מברך וכו' ובסי' שכ"א סעיף ו'
גבי פדיון פטר חמור מיז פשמפרישו מברך עליו ומתבאר מכל זה שאין דרך לכתוב
בפירוש בכל מקום שצריך לברך עובר לעשייה רק בשביל איזה סבה מזכיר לברך
בתחלה אלא שמצינו למרן שבסי' תפ"ט בברכת העומר איכפל תנא לאשמועינן דיברך
בתחלה אף שלא היה שום צורך לזה לא סמוך על הכלל שבידנו כל המצות מברך עליהן
עובר לעשייתן וכן ביו"ד סי' אש"ל סעיף ע"ח גבי הפרשת תרומות ומעשר המפריש
וכו' מברך קודם שיפריש וכו' ומכל מקום היכא דאיכא למידרש דרשינן ואין להאריך:
(ט) במה שנהלקו הפוסקים בהדלקת נר חנוכה במוצאי שבת אם להקדימה להבדלה או
להקדים להבדלה להדלקה זה פמה שנים אשר נהגתי על פי הספמת רבני האחרונים
להקדים להבדלה דהכי עדיף מטעמים שנאמרו בדב"ק עיין בסי' תרפ"א בדברי הרב
טורי זהב שהאריך להוכיח דמעלה דתדיר קודם דוחה למעלה דאפוקי יומא מאחרין
ועוד הסביר דכיון שמברך להדליק נר חנוכה הרי פורק ממנו בזה עול שבת וכו' עי"ש
דב"ק והרב פרי מגדים במשפחות שם פתח שכמוכה הרי פורק ממנו בזה עול שבת וכו' עי"ש
טורי זהב להבדיל בביתו קודם ההדלקה וסיים וכן אני נוהג ואין לגעור בשום אדם כי
יש לו על מה לסמוך גם הרב מחצית השקל אחר שהביא תנן דברי הרב טורי זהב סיים
וכן פתח בא"ר (באליאו רבה) בשם תי"ט (לפי הנראה רק בשם תי"ט קאמר ואיהו לא
סבירא ליה הכי כמו שמתבאר מדברי מרן חיד"א בברכי יוסף שאכתוב להלן איה"ש)
וכן הסכים פרי חדש לדעת טורי זהב ובבית הפנסות אין לשנות שום מנהג ובביתו דעביד
כמר עביד ודעביד כמר עביד והרב מאמר מרדכי אף שפתח שמנהגם הוא להדליק קודם
ההבדלה בין בבית הפנסות בין בבית סיים והרבה מן האחרונים נחלקו על מרן ומור"ם
בזה והרב ערוך השלחן הביא דברי הראב"ד שבספר תמים דעים סי' קע"ד ושהאורחות
סיים והפלו בהלכות הבדלה והלכות חנוכה נראה דעתם שמסכימים עם הראב"ד ורבינו
חננאל שהרי פתחו המנהג להדליק קודם ואין ראוי לעשות פן וכו' וכן פתח הפרי חדש
דלאחר אפוקי יומא במעשה עדיף וכן הסכים הרב בית דוד סי' תע"ז גם הרב רב דגן

בְּנִימוּקֵי פֶתַח בְּשֵׁם הָרֵב בֵּית דָּוִד סִי תַע"ד שֶׁהֶסְפִּים לַעֲנֹן מַעֲשֵׂה שְׂיִבְדִּיל קוֹדֵם וְשָׁכַן
הוּא מְנַהֵג שְׂאֵלוֹנִיקֵי וְכֵן הוּא מְנַהֲגֵינוּ וְגַם פֶּתַח דְּבַבִּית הַפְּנֹסֶת יִבְדִּיל תַּחֲלָה עַכ"ד הָרֵב
רַב דָּגוֹן: גַּם הָרֵב שָׁלַחן גְּבוּהַ הַעֲלָה לְהַבְדִּיל קוֹדֵם וְשָׁמַח שְׂמֵצָא שְׂפִינְוֹה דַעְתּוֹ לְדַעַת מֵר
רַבּוֹ הָרֵב בֵּית דָּוִד בְּכָל רְאִיּוֹתָיו וְשָׁדְחָה שָׁם מֵה שְׂפֶתַח הָרַמ"א לְחֶלֶק בֵּין בֵּית הַפְּנֹסֶת
לְבֵיתוֹ עִי"ש וּמְרָן חֵיד"א בְּמַחְזִיק בְּרָכָה פֶתַח שְׁהַרְב מֵר וּקְצִיעָה פֶתַח דְּהַגְּאוֹן מֵר אָבִיו
הָיָה מַלְעִיג עַל הַמְדַלִּיק קוֹדֵם אִף פֶתַח (שֶׁהוּא מֵר וּקְצִיעָה) אַחַר הָעִיּוֹן נִתְבָּרַר לוֹ הַהִיפּוֹף
וְדָחָה כָּל דְּבָרֵי הַטּוֹרֵי זָהָב בְּאַרְיִכוֹת וְגַם פֶתַח שְׁהַרְאָב"ד לֹא הִקְפִיד אֲלֵא עַל בְּרַפְת מְאוּרֵי
הָאֵשׁ וְרַק מְאוּרֵי הָאֵשׁ מְבַרֵךְ קוֹדֵם שְׂיִבְדִּיל אֲבָל בְּרַפְת הַבְּדִלָה מוֹדָה דְּמֵאַחְרֵינוּן לָהּ
וְשֶׁהָאֵרִיף בְּזָה וּמְרָן חֵיד"א פֶתַח שְׁלֹא זָכַר שְׂבַתְמִים דְּעִים סִי קצ"ד הִבִּיא דְּבָרֵי הָרַאָב"ד
בְּסִי' קע"ד (הָעֵתִיק דְּבָרֵי קְדָשׁוֹ וְסִיִּים) וּמְדַבְּרֵיו מוֹכַח שְׁפוּבֵר דְּאוּמֵר כָּל הַהַבְּדִלָה קוֹדֵם
הַדְּלָקַת נֵר חֲנוּכָּה הִיפּוֹף מֵה שְׂפֶתַח הָרֵב מֵר וּקְצִיעָה בְּדַעַת הָרַאָב"ד וְאַף שֶׁהוּא קָאֵי עַל
מֵה שְׂפֶתַח בְּשִׁלְטֵי הַגְּבוּרִים בְּשֵׁם הָרַאָב"ד שֶׁהִבִּיא הַטּוֹרֵי זָהָב וּבַתְמִים דְּעִים פְּתוּב הָרֵב
אב"ד נִרְאָה שְׁגַם הָרַאָב"ד שְׂפֶתַח בְּשִׁלְטֵי הַגְּבוּרִים בְּעֵנִין זֶה הוּא הָרֵב אב"ד אִף שְׂאִין
נִרְאָה כֵּן מֵהַפְּנֹסֶת הַגְּדוּלָה וּמְכַל מְקוֹם הָרֵי הָרֵב אב"ד חֲמִיו שֶׁל הָרַאָב"ד קִפִּיד עַל מְאוּרֵי
הָאֵשׁ וְכַתֵּב שְׂמֵבְדִילֵי קוֹדֵם וּמוֹכַח כָּל בְּרַפְת הַהַבְּדִלָה פְּדֵאֲמֵרָן וְהִרְוֹאָה יִרְאָה מֵה שְׂפֶתַח
הָרֵב מֵר וּקְצִיעָה דִּישׁ לְדַחֹת דְּבָרֵיו וְאִין מוֹפֵת לְהַכְרִיחַ לְהַדְּלִיק מִקוֹדֵם וְתִיִּסְגִי לְתַת פְּנִים
לְמֵאן דְּאָמַר דְּמַדְּלִיק קוֹדֵם וּמֵאן דְּעַבַד כְּמֵר עַבַד וְכַדְכְּתִיבְנָא בְּבִרְכֵי יוֹסֵף וּבְבִרְכֵי יוֹסֵף
פֶתַח דְּרַבִּים נִהְיָו כְּסִבְרַת הַרְבָּנִים טוֹרֵי זָהָב וּפְרִי חֲדָשׁ לְהַבְדִּיל קוֹדֵם וְאַחַר כְּפֵה לְהַדְּלִיק
דְּאַפּוֹקֵי יוֹמָא בְּמַעֲשֵׂה עֲדִיף וְרֹאָה שְׁהַרְב אֲלִיָּהוּ רַבָּה הָאֵרִיף לְקִיָּים מְנַהֲגֵם לְהַדְּלִיק קוֹדֵם
וְכַתֵּב דְּבָכָל מֵה שְׂפֶתַח לִיִּישָׁב מְנַהֲגֵם אִין כּוֹ דְּבָר לְחִיִּיב לְנַהֲוֹג כֵּן רַק שְׁהַרְב טְרַח וּמִיִּישָׁב
מְנַהֲגֵם וּמִי שְׁנַהֵג לְהַבְדִּיל קוֹדֵם יִתְמִיד כְּסִבְרַתוֹ וּמְנַהֲגוֹ וּבְשִׂאֲלַת יַעֲב"ץ סִי' נ"ב פֶתַח
שְׁהַגְּאוֹן אָבִיו הָיָה מַלְעִיג עַל הַמְדַלִּיק קוֹדֵם הַבְּדִלָה וְכֵן עֵיָקֵר כְּדַכְּתִיבְנָא דְּאִין לְמַחֹת בְּמִי
שְׁנַהֵג לְהַבְדִּיל קוֹדֵם וְהוּא הַדִּין דְּאִין לְמַחֹת בְּמִי שְׂמַדְלִיק קוֹדֵם דִּישׁ לוֹ עַל מֵה לְסַמְּוֵךְ
וְנִהְרָא נִהְרָא וּפְשָׁטִיָּה וְסִיִּים שְׁהַרְב בֵּית דָּוִד בְּסִי' תַע"ד פֶתַח שְׁהַרְב פְּרַח מִטָּה אַהֲרֹן
מְנַהֲגוֹ שְׁהָיָה מְבַדִּיל תַּחֲלָה.

וְהָרֵב יִשׁוּעוֹת יַעֲקֹב הָאֵרִיף מְאֹד לְפַלְפֵּל בְּדְבָרֵי הָרֵב טוֹרֵי זָהָב וְדָחָה סְבָרְתוֹ וְרְאִיּוֹתָיו
וְסִיִּים סוּף דְּבָר זָהָב וְגַם שְׂאִינֵי פְדֵאֵי לְדַחֹת דְּבָרֵי הַטּוֹרֵי זָהָב וּבְכַפְרֵט שְׁפָה קַהֲלֵתִינוּ הַקּוֹבַע
הַמְנַהֵג כְּמוֹתוֹ כִּי אֲתַרְיָה דְּרַב הוּא אֲמָנָם נִרְאָה לִי שְׂבַמְקוֹמוֹת שְׁנַהֲגוֹ לְהַדְּלִיק קוֹדֵם
הַבְּדִלָה יֵשׁ לָהֶם עַל מֵה שְׂיִסְמוּכוֹ וְאִין לְבַטֵּל מְנַהֲגֵם עַכ"ל וּמְרָן הַחֲבִי"ף בְּסִפְר רּוּחַ חַיִּים
פֶתַח כְּסִבְרַת הַטּוֹרֵי זָהָב וּפְרִי חֲדָשׁ וּא"ז וִי"א (וְיַד אַהֲרֹן) וְעָרוּף הַשְּׁלַחן הוּא מְנַהֲגֵנוּ
לְהַבְדִּיל תַּחֲלָה וְאַחַר כְּפֵה הַדְּלָקָה וְצִיָּין לְעִיָּין בְּסִפְר מוּעֵד לְכָל חַי סִי' ז"ךְ אוֹת י"ז וּבְסִפְר
וְהוֹכִיחַ אַבְרָהָם ח"א בְּפָרְק שֶׁל חֲנוּכָּה וְחֲמֵד מְשֵׁה וְחֶלְקוֹ שֶׁל יָדִיד וּנְזִירוֹת שְׂמֵשׁוֹן וּמְשַׁחַא
דְּרַבּוּתָא וּבְקוֹנְטְרִיס אַחְרוֹן שָׁם וְאַשְׁל מְפָרֵי וּמְסַפְרֵי דְּבִי רַב שְׂבַעָה כּוֹכְבֵי לְכַת הַנְּ"ל אִין
גַּם אַחַד מְצוּי אֲצִלֵי וְסִפְר א"ז שְׂצִיָּין אִם הוּא ס' אֲלִיָּהוּ זוּטָא הַנָּה מִמֵּה שְׂפֶתַח מְרָן חֵיד"א
בְּשֵׁמוֹ בְּס' אֲלִיָּהוּ רַבָּה נִרְאָה שְׁדַעְתּוֹ מְסַכְמַת לְדַעַת הַסּוֹבְרִים לְהַדְּלִיק קוֹדֵם הַבְּדִלָה הִיפּוֹף
מִמֵּה שְׂפֶסֶק בְּאַלִּיָּהוּ זוּטָא כְּדַעַת הַטּוֹרֵי זָהָב כְּדַכְּתִיב בְּרוּחַ חַיִּים בְּשֵׁמוֹ וְאוּלֵי חֲזוֹר כּוֹ
בְּאַלִּיָּהוּ רַבָּה אוֹ שְׁלֹא פֶתַח אֲלֵא לִיִּישָׁב הַמְנַהֵג אִף שֶׁהוּא אִינוֹ סוֹבֵר כֵּן וּמִי שְׂנַמְצָאִים
אַצְלוֹ שְׁתֵּי הַתּוֹרוֹת זוּטָא וְרַבָּה יִשְׁפִּיל בְּכּוֹנְנָתוֹ וְהָרֵב דְּבָרֵי מְנַחֵם צִיָּין לְעִיָּין בְּזָהָב בְּס' קוֹל

אֲשַׁכְנִי ד' כ"א (נ"א) ע"ב וְהָרַב יָפָה לִלְב יצ"ו אַחַר שֶׁהִבִּיא פֶסֶק הַטּוֹרֵי זָהָב לְהַבְדִּיל בְּבֵיתוֹ קוֹדֶם וְאַחַר כֹּה לְהַדְלִיק כְּתָב וְכֵן כְּתָב בְּשִׁינֵי פִנְסֵת הַגְּדוּלָה וּלְעֵנִן מַעֲשֵׂה בְּסֹפֶר מִטָּה מִשֶּׁהָ סִי' תַתְּקַצ"ג כְּתוּב דְּהַנְּכֹון לְהַדְלִיק אַחַר הַהַבְדָּלָה וּמָה שֶׁכְּתוּב בְּבֵית הַיֵּטֵב הַחֲדָשׁ דְּבִסְפָר אֲלִיָּהוּ רַבָּה הַעֲלָה דְלַעוֹלָם מְדַלִּיקִין תַּחֲלָה וְדָחָה דְבָרֵי הַטּוֹרֵי זָהָב עֵין רוּאָה לְהָרַב בִּס' אֲלִיָּהוּ זֹטְאֲשֶׁכְּתָב בְּסוֹף דְּבָרָיו נִרְאָה לִי שֶׁאֵין לְשֵׁנוֹת בְּבֵית הַפִּנְסֵת מִהַמְנַהֵג אֲבָל כָּל יַחִיד בְּבֵיתוֹ יִבְדִּיל וְאַחַר כֹּה יִדְלִיק וּכְמִנְהַג מְקוֹמוֹת הַפְּלִבוֹ וְכֵן מְנַהֵג עֵירָנוּ אֵינְמִיר לְהַבְדִּיל בְּבֵית תַּחֲלָה וְאַחַר כֹּה לְהַדְלִיק וְכֵן הוּא מְנַהֵג שְׂאֵלוֹנִיקֵי וְקוֹשֶׁטְא וְכֵן הַמְנַהֵג בְּעֵיר הַקּוֹדֶשׁ יְרוּשָׁלַיִם תוֹב"ב כְּמוֹ שֶׁכְּתָב הָרַב שְׁמוֹ מִשֶּׁהָ בְּסוֹף סִי' י"ד וְכֵן עֵיקָר וְאֵל תַּתְּמָה עַל מָה שֶׁכְּתָב בְּשִׁינֵי פִנְסֵת הַגְּדוּלָה שֶׁאֵין הַמְנַהֵג כֵּן וְגַם בְּכַנְסֵת הַגְּדוּלָה כְּתָב דְּנִהוּג עֲלָמָא כְּדָכְתָב רַמ"א דְאֲפִשֶׁר שְׁזָה הֵיָה בְּזַמְנֵנוּ וְאַחַר כֹּה נִשְׁתַּמְנָה הַמְנַהֵג אֵלוֹ תוֹרָף דב"ק וּמִדְבָרֵי הָרַב דְּבָרֵי מְנַחֵם נִרְאָה קֶצֶת דְּלָזָה נוֹטָה דַּעְתּוֹ לְהַבְדִּיל קוֹדֶם הַדְּלָקָה: הָא לְמַדְתָּ דְשִׁלְמִים וְכֵן רַבִּים מְרַבְּנֵי הָאֲחֵרוֹנִים נִקְטִי לְדִינָא בְּזָה דְלֹא כְּפֶסֶק מְרוֹ וְהַרַמ"א וּמַעֲיָדִים בְּגִדְלָם שֶׁכֵּן מְנַהֵג הַרַבָּה מְקוֹמוֹת עֲלִית עַל פְּוֹלְנָה מְנַהֵג עֵיר קְדָשְׁנוּ יְרוּשָׁלַיִם תוֹב"ב וְעַל פִּי זֶה גַם אֲנִי הִדַּל נִהְגִּיתִי מֵאֲז לְהַבְדִּיל וְאַחַר כֹּה לְהַדְלִיק וְכֵן אֲנִי מוֹרָה וּבָא וְאַף שֶׁרְאִיתִי שֶׁהָרַב נִהַר שְׁלוֹם הַרַבָּה לְהַשִּׁיב עַל כָּל דְּבָרֵי הָרַב טוֹרֵי זָהָב גַם הָרַב בֵּית מְאִיר כְּתָב דְּמַמָּה שֶׁאֲמָרוּ בִּירוּשָׁלַיִם וּפְסָקוּ מְרוֹ בִּש"ע סִי' תַרפ"א סְעִיף א' דְאֵין מְבַדִּילִין בְּגַר חֲנוּכָּה שֶׁאֵין נִהְגִּין לְאֹרוֹ וְאֵין מְבָרְכִין עַל הַגֵּר עַד שֶׁיֵּאוֹתוּ לְאֹרוֹ מוֹכַח כְּדַעַת מְרוֹ וְהַרַמ"א שֶׁאֵם לֹא כֵן הָרִי דִין זֶה לֹא צוֹרֵף שֶׁהָרִי בְּלֹא זֶה מְבַדִּילִין קוֹדֶם הַדְּלָקָה וְעֵינֵינוּ בְּעֵטְרַת זְקֵנִים אֵף שֶׁיֵּשׁ לְדַחֲוֹק שְׁרָצָה לְבָאֵר אִם אֲחַד הַבְּדִיל וְהַדְלִיק שְׁלֹא יָבֵא אַחַר וְיִבְדִּיל עַל גְּרוֹת אֵלוֹ מְכַל מְקוֹם הַפְּשֻׁט כְּדַעַת הַשְּׁלַחֲוֹן עָרוּף עכ"ל מְכַל מְקוֹם לֹא נְטִיתִי מְסַבְרַת הַפּוֹסְקִים שֶׁהַזְּפָרְתִי לְמַעֲלָה כִּי בְּרַבִּים הָיוּ וְעַל הוֹכַחַת הָרַב בֵּית מְאִיר מְלַבֵּד מָה שֶׁדָּחָה הָרַב יֵשׁ לֹמַר דְּהַנְּצָרְכוּ לְאֲשִׁמוּעֵינוּ לְמִי שְׁלֹא הֵיָה לוֹ יֵין לְהַבְדִּיל וְהַדְלִיק גַּר חֲנוּכָּה וְסָמֵךְ עַל מָה שֶׁהַבְּדִיל בְּתַפְלָה וְלֹא בִּירוֹף מְאֹרֵי הָאֵשׁ כִּי מְצַפָּה שֶׁיֵּבִיאוּ לוֹ וְיִסְדֵּר כְּוֹלֵן עַל הַכּוֹס וְהַדְלִיק גַּר חֲנוּכָּה טָרָם שֶׁיַּעֲבֹר עֵיקָר זְמַנָּה וְאַחַר שֶׁהַדְלִיק הוּבָא לוֹ יֵין וְרוּצָה לְהַבְדִּיל עַל הַכּוֹס כָּל הַבְּרָכוֹת לְזָה אֲמָרוּ שְׁלֹא יִבְדִּיל עַל גְּרוֹת אֵלוֹ כֵּינֵן שֶׁאֲסוּר לוֹ לִיְהַנּוֹת מֵהֵן וְעַל כָּל פָּנִים כֵּינֵן שֶׁיֵּשׁ לְדַחֲוֹת אֵף אִם הוּא דוֹסֵק אֵין זֶה הַכְּרַח בְּרוּר וְיֵשׁ לָנוּ לְתַפְּוֹס כְּדַעַת רַבָּא דְּמִינְכֵר מְרַבְּנֵי הָאֲחֵרוֹנִים הַנּוֹ"ל דְּהַעֵיקָר הוּא לְהַבְדִּיל בְּתַחֲלָה וְאַחַר כֹּה לְהַדְלִיק וְאַף לְעֵנִן מְקָרָא מְגִילָה שֶׁהִבִּין הָרַב טוֹרֵי זָהָב כְּדַעַת הָרַבָּא"ד שֶׁהִבִּיא הָרַב שְׁלִטֵי הַגְּבוּרִים בְּפָרְק בְּמָה מְדַלִּיקִין דְּקָרִיאַת הַמְּגִילָה קוֹדְמַת לְהַבְדָּלָה וְיֵשְׁנוּ בְּנוֹתָן טַעַם לְחַלֵּק בֵּין הַדְּלָקַת גַּר חֲנוּכָּה לְקָרִיאַת הַמְּגִילָה דְּבַהַדְּלָקָה כֵּינֵן שֶׁמְבָרַף לְהַדְלִיק גַּר לֹא נוֹכַל לֹמַר שֶׁעֲדֵינֵינוּ קְדוֹנֶשֶׁת שְׁבַת עֲלֵינוּ לְכֵן רְאוּי לְהַקְדִּים הַהַבְדָּלָה מִשׁוּם דְּתַדִּירָה אֲבָל בְּמְגִילָה אֵף שֶׁהַדְלִיקוּ גְרוֹת לְקָרִיאַת הַמְּגִילָה מְכַל מְקוֹם לֹא בְּרָכוּ עַל הַדְּלָקָתוֹ וְאֵינוּ נִרְאָה שֶׁפּוֹרֵק מִמֶּנּוּ עוֹל שְׁבַת וְכו' הֵיָה הָרַב עָרוּף הַשְּׁלַחֲוֹן כְּתָב שְׁדָבְרֵי הָרַבָּא"ד מְבֹאָרִים בְּסֹפֶר תַּמִּים דְּעִים סִי' קע"ד דְּגַם בְּמְגִילָה סוֹבֵר לְהַבְדִּיל קוֹדֶם וְהִבִּיא מָה שֶׁפִּירֵשׁ הָרַב שִׁינֵי פִנְסֵת הַגְּדוּלָה בִּסִי' תַרצ"ג בְּכַנְנַת הָרַבָּא"ד וְכְתָב עַל דְּבָרָיו שֶׁאֵין נִרְאָה כֵּן מִדְּבָרֵי הָאֲרָחוֹת חֲזִים וְהַפֵּל בּוֹ בְּהַלְכוֹת הַבְּדָלָה וְהַלְכוֹת חֲנוּכָּה שֶׁכְּתָבוּ בְּשֵׁם הָרַבָּא"ד וְרַבֵּינוּ חֲנִינְאֵל דְאֵין לְקָרוֹת מְגִילָה עַד אַחַר הַבְּדָלָה דְאֵין לְבָרַף עַל הָאֹר אַחַר שֶׁמִּילָא עֵינֵינוּ אֲלָמָא חַד טַעְמָא הוּא וְכו' אֵלוֹ תוֹרָף דב"ק וְהַשְּׁגָתִי עֲתָה סֹפֶר הָאֲשִׁפּוּל עִם בִּיאוֹר נַחַל אֲשִׁפּוּל

וְרֵאִיתִי בְּחֵלֶק שְׁנֵי בְּהִלְכוֹת חֲנוּכָה וּפּוּרִים צַד כ"א שְׁפָתַי וְנֵר חֲנוּכָה בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת רֵאִינוּ רַבִּים מְבָרְכִין קוֹדֵם הַבְּדִלָה וְלִי הַכּוֹתֵב נִרְאָה שְׁטָעוֹת בְּיָדָם שְׂאִין שׁוּם עֶסֶק בְּעוֹלָם קוֹדֵם הַבְּדִלָה וְאֵילּוּ הָיָה אֶפְשָׁר לְהַבְדִּיל קוֹדֵם שְׂיִדְלִיק הַנֵּר שְׁמֵבְרָכִין עָלָיו מְאוּרֵי הָאֵשׁ לֹא הֵינּוּ מְאַחֲרִין הַהַבְּדִלָה וּמָה שְׂאָמְרוּ אֵין מְבָרְכִין עַל הַנֵּר עַד שְׂיֵאוּתוֹ לְאוּרוֹ לֹא אָמְרוּ לְאַחַר הַבְּדִלָה אֲלֵא לַעֲשׂוֹת נֵר יָפָה שְׂיִהְיֶה מְבַחֲזִין בֵּין מְטַבֵּעַ לְמְטַבֵּעַ לְרֵאוֹת כֹּל דְּבַר יָפָה וְאִם עוֹשִׂין כֵּן מְשׁוּם זְרִיזוֹן מְקַדִּימִין לְמַצּוֹת הַבְּדִלָה נְמִי מַצּוּהָ כְּמוֹ נֵר חֲנוּכָה וְהִיא רֵאשׁוּנָה לְכָל מַעֲשֵׂה וְאֵין מַעֲבִירִין עַל הַמַּצּוֹת דְּכַף אָנוּ אוֹמְרֵי' נְמִי הֵכִי בְּהַבְּדִלָה וּמְקַרָּא מְגִילָה הַבְּדִלָה רֵאוּנָה לְהַקְדִּי' מִזֶּה הַטַּעַם שְׂאֵין שׁוּם מַעֲשֵׂה קוֹדֵם הַבְּדִלָה אֲבָל הַקּוֹרָא הַמְּגִילָה וּמִילָא עֵינָיו מִן הָאוֹר מִתְחַלֵּת הַמְּגִילָה וְנִיזוֹן מִמֶּנָּה עַד סוּפָה וְאַחַר כֹּף מְבַרְךְ בּוֹרָא מְאוּרֵי הָאֵשׁ כְּמוֹ שְׁנִיחָגוּ בְּעִירָנוּ לֹא נִכּוֹן הַדְּבַר וְכַתּוּב שֵׁם הַגָּאוֹן נִחַל אֶשְׁכּוּל דְּמָה שְׁבִשְׁלֹטֵי הַגְּבוּרִים מְבִיא שְׂדַעַת הָרֶאֶב"ד לְהַבְדִּיל קוֹדֵם נֵר חֲנוּכָה וְלֹא זָכַר מְגִילָה הַטַּעַם אֵת הַטּוֹרֵי זָהָב לְחֵלֶק בֵּינֵיהֶם וְנִתְּן טַעַם לְדַעַת הָרֶאֶב"ד וְכו' וְהֵנָּה רוֹאֶה מְשִׁם וְכֵאֵן הָרֶאֶב"ד וְרַבֵּינוּ חֲנִנְאֵל וְאֶשְׁכּוּל סוֹבְרִים שְׂאָף בְּמְגִילָה יְבָדִיל קוֹדֵם שְׂאֵין רֵאוּי לְבַרְךְ עַל הַמְּאוּרֵי אַחַר שְׂמִילָא עֵינָיו מִמֶּנּוּ וְכּוֹנְנָתוֹ שְׂאָף שְׁבַמְגִילָה צָרִיף גְּרוּת לְמַצּוּהָ דְקַרְאָה עַל פָּה לֹא יֵצֵא וְנִהְיֶה בְּתַכְלִית הַהִנָּאָה מְאֹשׁ וְאֵיף יְבַרְךְ אַחַר כֹּף לְהֵכִי לֹא שְׂיִיף הֵכֵא אֶפּוֹקִי יוֹמָא מְאַחֲרִינוּ דְּכַבֵּר נִפְקַ שַׁבַּת עַל יְדֵי הַגְּרוּת שְׂהַדְלִיק וְאֵין לוֹמַר יְבַרְךְ עַל הַנֵּר וְיִקְרָא מְגִילָה וְאַחַר כֹּף יְבָדִיל דְּהָא קִיָּמָא לִן כַּר"י פְּסָחִים נ"ד סוֹדְרָן עַל הַפּוֹס אֲבָל שֵׁם בְּפִסְחִים גְּבִי יִקְנֶה"ז לְקִיָּדוּשׁ אֵין צָרִיף נֵר וְאֵינוּ מְדַלִּיקוּ בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה אֲלֵא אֵי אֵיתִיָּה קָמֵן מְבַרְךְ כְּדָאֵמְרִינוּ בְּבִרְכוֹת דָּף נ"ג אֵין מְחַזִּירִין עַל הָאוֹר כְּדָרְךָ שְׂמַחְזִירִין עַל הַמַּצּוֹת וְכֵן נְמִי סְפִירַת עוֹמֵר מוֹדוֹ הֵנִי רַבְּנוֹתָא דְסוּפֵר קוֹדֵם הַבְּדִלָה שְׂעַדִּין אֵין צָרִיף לִיְהִנוֹת מִן הַנֵּר וְלֹא כְּדַכְתֵּב טוֹרֵי זָהָב מְשׁוּם דְּבַתְחַלֵּת לִילָה רֵאוּי לְבַרְךְ מְשׁוּם תְּמִימוֹת וְהַבְּדִלָה אֵינָה אֲלֵא לְאַחַר שְׂהוּסִיף מְחוּל עַל הַקּוֹדֵשׁ דָּאֵם כֵּן בְּמְגִילָה נְמִי יֵאָחַר הַהַבְּדִלָה וּבְכַרְט לְהָרֶאֶב"ד דְּהַתְחִיל מְבַעוֹד יוֹם יֵצֵא עַכ"ל הֵרִי מְפִרְשׁ שְׂדַעַת הָרֵאשׁוּנִים הַנֵּ"ל שְׁגַם בְּמְגִילָה הַדִּין כֵּן לְהַבְדִּיל קוֹדֵם קְרִיאַת הַמְּגִילָה: וְדָאֵתָאן עֲלֵה לְעַנְזֵן הַדְּלָקָה וְהַבְּדִלָה מְצִאתִי דְאֵתָא לִידְאֵי ס' נְחֻמְד שׁו"ת מְחַנֶּה יִשְׂרָאֵל לְרַב גְּדוּל בְּדוֹרְנוּ (גְּדַפְס בְּשַׁנַּת תַּרמ"א) מוֹהֲרֵי"ש גֵּיָמָאן וְרֵאִיתִי בַח"ב בְּדָף פ"ו ע"ב וְהֵלָאָה הָאֵרִיף מְאֹד בְּפִילְפוּל חֲרִיף לְדַחוֹת רֵאִיתִי הֵרַב טוֹרֵי זָהָב מְשׁוּם דְּתַדִּיר קוֹדֵם וְאָמַר מֵר דָּאֵין שְׂיִיף תַּדִּיר קוֹדֵם אֲלֵא כְּשֵׁרוּצָה לַעֲשׂוֹת עֵתָה אֵת הַתַּדִּיר אֲבָל כְּאֵן שְׂאֵינוּ רוּצָה לְהַבְדִּיל מְשׁוּם דְּמְאַחֲרִינוּ אֶפּוֹקִי יוֹמָא אִם כֵּן מְקַרִי לֹא הִגִּיעַ זְמַן הַתַּדִּיר וְאֵין תַּדִּיר וְגַם עַל מָה שְׂהַסְבִּיר הֵרַב טוֹרֵי זָהָב דְּכִינּוּן שְׂמַדְלִיק וּמְבַרְךְ עַל הַהַדְּלָקָה אֵין שְׂיִיף לוֹמַר שְׂאֵינוּ פּוֹרֵק עוֹל שַׁבַּת וְכו' הַרְבֵּה לְהַשְׁיִב וְעוֹד כְּתַב טַעַם אַחַר לְהַקְדִּים הַהַדְּלָקָה לְהַבְּדִלָה מְשׁוּם פְּרָסוּמִי גִיָסָא וְהָאֵרִיף בְּכָל זֶה וְאֶכְתּוּב רַק דְּבַרִי מְסַקְנָתוֹ לְדִינָא וְנ"ל הֵגַם שְׂאֵינִי כְּדָאֵי לְהַכְרִיעַ וּלְהוֹרוֹת לְאַחֲרִים כֵּן עַל כֹּל פְּנִים לַעֲצָמֵי אֲנִי נוֹהֵג לְהַדְּלִיק נֵר חֲנוּכָה קוֹדֵם הַבְּדִלָה זוּלַת לְפַעְמִים שְׂאֵין הַפְּתִילוֹת מְזוּמָנִים מְעַרְב שַׁבַּת וְצָרִיף לַעֲשׂוֹת אוֹתָם בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת אֲזִי מְחַמַּת שְׁגַם לְמִנְהִגְנוּ שְׂמַדְלִיקִין גְּרוּת תְּכַף אַחַר הַבְּדִלָה בְּתַפְלָה עִם כֹּל זֶה בְּמִלְאָכוֹת גְּמוּרוֹת אָנוּ נִזְהָרִין שְׂלֹא לַעֲשׂוֹת רַק אַחַר הַבְּדִלָה עַל הַפּוֹס וְאֶפְשָׁר עֲשִׂיַת פְּתִילוֹת מְלֶאכָה גְּמוּרָה חֲשׁוּבָה לְזֶה אֲזִי הֵיִיתִי מְבָדִיל קוֹדֵם כְּמוֹ שְׁפָתַי הִמְגִין אַבְרָהָם בְּאֵם שְׂכַח אֶתָּה חוֹנְנָתָנוּ מְטַעְמוּ כֵּינּוּן שְׂיֵשׁ אוֹמְרִים לְעוֹלָם לְהַבְדִּיל קוֹדֵם וְהֵגַם שְׂהַבִּיא הָאֵלִיָּהוּ רַבָּה בְּשֵׁם

המְהָרִי"ל שָׁאִין נִכּוֹן לַעֲשׂוֹת פֶּעַם כֶּה וּמִשְׁיֵג עַל הַמַּגֵּן אַבְרָהָם בְּזֶה כָּבֵר כְּתַבְתִּי לַעֲלֵל דַּעַת הַמַּגֵּן אַבְרָהָם דְּלֹא שִׁינָה זֶה אֲלֵא בַקְבִיעוֹת לַעֲשׂוֹת פֶּעַם כֶּה וּפֶעַם כֶּה לֹא בַמִּקְרָה וְכֵן דַּעַתוֹ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת וְעַיִן בְּסִי' תַקֵּנ"ט סְעִיף ז' דְאַפִּילוּ בְּמִקוֹם שֵׁשׁ חֲשֵׁשׁ אִיסוּר לֹא חִיָּשִׁינוּ בְּמִידֵי דְלֹא קְבִיעֵי עַיִן בְּטוֹר א"ח וְשֵׁם כָּל שָׁפֵן כָּאֵן דְּאֵין כָּאֵן אִיסוּר כָּלֵל דִּישׁ אֹמְרִים דְּלַעוֹלָם מְבַדִּילִים תַּחֲלָה דִּיכּוֹלִין לְנַהֲגַן כֵּן וְהִמְר"ל לֹא כָּתַב דְּאֵי לַעֲשׂוֹת פֶּעַם כֶּה אֲלֵא לַדַּעַתוֹ שְׁפוּבֵר שְׁמַהֲרָאוּי לַעוֹלָם לְהַבְדִּיל תַּחֲלָה וְאַפִּילוּ מִי שְׁרוּצָה לְהַדְלִיק תַּחֲלָה וְלְהַבְדִּיל אַחַר כֶּה פְּדַעַת שְׁאָר הַפּוֹסְקִים הַסּוֹבְרִים כֵּן וְלִזֶּה אָמַר דְּלֵמָּא יִשְׁכַּח לְהַבְדִּיל בְּתַפְלָה וְיַדְלַק גַּר חֲנוּכָּה קוֹדֵם הַבְּדִלָה עַל הַפּוֹס וְיַעֲשֶׂה אִיסוּר לִזֶּה אָמַר שְׁמַהֲרָאוּי לַעוֹלָם לְהַבְדִּיל תַּחֲלָה אֲבָל לְמָה שְׁבִיִּאֲרֵתִי שְׁמַעֲיָקֵר הַדִּין רָאוּי לְהַדְלִיק גַּר חֲנוּכָּה תַּחֲלָה וְכִי בִשְׁבִיל שְׁמָא יִשְׁכַּח פֶּעַם אֶחָד יַעֲשֶׂה בְּכָל פֶּעַם שְׁלֵא כַּדִּין אֲלֵא אֲמַרִינוּ שְׁלַעוֹלָם יַעֲשֶׂה כַּדִּין וְאִם יִשְׁכַּח יַבְדִּיל קוֹדֵם וְאִי מִשׁוּם שְׁמָא יִשְׁכַּח לְגַמְרֵי וְיַדְלִיק גַּר חֲנוּכָּה כְּנֹלָה הָא לֹא חִיָּשִׁינוּ וְהִנְלַעֲנֵנָּה בְּרוּר כְּתַבְתִּי שָׁאִין לְנִטּוֹת מְדַבְרֵי הַרְמ"א וְז"ל וּמְנַהֲגִים עַכ"ל וְכַמְדוֹנָמָה לִי דְאֵילוּ הֵרַב הַגָּ"ל הֵנּוּ חֲזִי אֲמַבּוּהָא דְסַפְרֵי דְאַיְתִינָה לַעֲלֵא חֲבַל גְּבִיאִים מְרַבְנֵי הָאַחַרּוֹנִים (וְיֵשׁ שְׁכַתְּבוּ שָׁפֵן דַּעַת אֵינָה רֵאשׁוֹנִים הַרְאָב"ד וְרַבִּינוּ חֲנַנְיָא וְכו') הֵנּוּ הַדֵּר בֵּיהּ שָׁפֵן רָאוּי לְהִיּוֹת חוֹזֵר וְכָל לְגַבֵּי דִידֵן וְדֵאֵי אֵין לְנוּ לְזוּז מְמַנְהַגְנוּ לְהַבְדִּיל קוֹדֵם הַהַדְלָקָה פְּדַעַת רַבְּנֵן בְּתַרְאֵי הַנּוּ"ל וְכַמְנַהֲגַ כַּמָּה מְקוֹמוֹת הַנּוּ"ל (כ) בְּנוֹסַח הַבְּרָכָה אִם לֹאמַר לְהַדְלִיק גַּר חֲנוּכָּה אוֹ גַּר שֶׁל חֲנוּכָּה הֵנּוּ הֵרַב הוּן עֲשִׂיר בְּסוּף פֶּרֶק הַפּוֹסַס אֲמַאי דְתַנּוּ ר' יְהוּדָה אֹמֵר בְּגַר חֲנוּכָּה פְּטוּר כְּתַב בְּגַר שֶׁל חֲנוּכָּה לֹא קְתַנִּי אֲלֵא בְּגַר חֲנוּכָּה שְׁמַעַת מִינָה דְהִכֵּי גְרַסִינוּ בְּש"ס בְּבִרְכַתְנָר חֲנוּכָּה לְאַפּוּקֵי מִמָּאן דְּגָרְסֵי וְאַמְרֵי גַּר שֶׁל חֲנוּכָּה בְּבִרְכַתְהָ דְמִשְׁמַע דְהַנּוּר בְּאֵה מִחֲנוּכָּה אֲבָל הַנּוּר עֲצָמָה אֵינָה חֲנוּכָּה שְׁלֵמָה וְכַדְדִּיקִינוּ בְּש"ס בְּשַׁבַּת דָּף כ"ט ע"ב עַל פְּתִילַת הַבְּגָד דְמַדְלָא תַנִּי פְתִילָה שֶׁל בְּגָד שְׁמַעַת מִינָה דְאֵין פְתִילָה זֶה חֲלַק מִבְּגָד גְּדוֹל אֲלֵא הַבְּגָד עֲצָמוּ שְׁהוֹכַפֵּל וְעֲשִׂאוּהוּ וְעַדִּינוּ בְּגָד הוּא וְהָא גְמִי הַנּוּר אֵינָה חֲלַק מִחֲנוּכָּה גְדוֹלָה בְּכַרְט בְּלִיל רֵאשׁוֹן אֲלֵא הַנּוּר הִיא חֲנוּכָּה כְּנֹלָה מִמֶּשׁ וְאַפִּילוּ בְּכָל הַלִּילוֹת כָּל הַנּוּרוֹת כְּאֶחָד הוּי מְצַנֵּת חֲנוּכָּה וְאַפּוּלְהוּ מְכוּוֵן בְּתִיבַת גַּר דְקָאֵמַר בְּבִרְכַתּוֹ נִמְצָא דְלַעוֹלָם הָאֵי גַר דְמִזְפִּיר בְּבִרְכַתּוֹ אֵינוּ חֲלַק חֲנוּכָּה אֲלֵא הוּא כָּל חֲנוּכָּה וְלִפִּיקָהּ אֵינוּ רָאוּי לֹאמַר גַּר שֶׁל חֲנוּכָּה וְלֹא דְמִי לְבִרְכַת גַּר שֶׁל יוֹם טוֹב וְשֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים וְשֶׁל שַׁבַּת דְהֵתֵם אֵין כָּל מְצוֹת הַיָּמִים הֵהֵם תְּלוּיִים בְּגַר לְבַד עַד שְׁנֵאֵמַר שְׁהַנּוּר הוּא כָּל מְצוֹת הַיּוֹם הַהוּא אֲלֵא חֲלַק קֶטָן מִחֲלָקֵי הַמְצוֹת הַנְּהוּגוֹת בְּיָמֵם הֵהֵם לְכַף אֲתֵי שְׁפִיר לְמִימַר גַּר שֶׁל שַׁבַּת וְכַדוּמָה דְוּמִיָּא דְפְתִילָה שֶׁל בְּגָד אֲבָל בְּחֲנוּכָּה אֵין בָּהּ מְצוֹת אַחֲרוֹת כִּי אִם הַדְלָקַת הַנּוּר בְּלְבַד נִמְצָא שְׁהַנּוּר בְּחֲנוּכָּה הִיא חֲנוּכָּה עֲצָמָה לְכַף שִׁינָה לֹאמַר גַּר חֲנוּכָּה כְּמוֹ פְתִילַת הַבְּגָד וְדוּק כִּי הוּא דְקָדוּק אֲמִיתִי וְעַיִן בְּסַפְרֵי מְשַׁנֵּת חֲסִידִים מִפְּתַח הַכְּנוּנֹת סֹדֵר מוֹעֵד מִסְכַּת חֲשׁוֹן וְכִסְלוּ פֶּרֶק ד' פֶּסְקָא ג' עַכ"ל וְלִפּוּם רִיקְהָטָא אֵינוּ מוּבָן מַה שְׁכַתַּב דְּבַחֲנוּכָּה לִיכָּא אֲלֵא מְצוֹת הַדְלָקָה וְלֹא מְצוֹת אַחֲרוֹת וְהָא אֵיכָּא הַלֵּל וְהוֹדָאָה וְקַרִיאָה בְּסַפְרֵי תוֹרָה וְנִרְאָה דִּילְמַד סְתוּם מִן הַמְפוֹרָשׁ בְּדַבְרֵי מְרֵן חִיד"א בְּמַחְזִיק בְּרָכָה סִי' תַרע"ו וְז"ל (אַחַר שְׁצִינֵן לְמָה שְׁכַתַּב בְּבִרְכַּי יוֹסֵף שְׁמַנְהַגְנוּ לֹאמַר גַּר חֲנוּכָּה כְּכַתַּב מְרֵן וּבְשַׁבַּת גַּר שֶׁל שַׁבַּת וְכַתַּב הַטַּעַם וְהִבִּיאֵו הֵרַב שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה) וְאַפְשֵׁר עוֹד לֹאמַר דְּבַחֲנוּכָּה לִיכָּא מְעֲשֶׂה אֲלֵא בְּנִירוֹת וְלֹא עַגְוֵן אֶחָד בְּמַעֲשֶׂה כָּלֵל וְזֶהוּ גַּר חֲנוּכָּה דְחֲנוּכָּה הוּא הַנּוּר דְּוּקָא מַה שָׁאִין כֵּן בְּשַׁבַּת דִּישׁ בּוֹ כַּמָּה מְצוֹת מַעֲשִׂיּוֹת כְּגוֹן סְעוּדָה

וקידוש ובגדים נאים וכיוצא ואחד מהמצוות היא הנר וזהו שאומרים נר של שבת דשבת יש בו כמה דברים וזה אחד מהם והיינו נר של שבת הנודע בכמה עניינים לא כן חנוכה דאין בו מעשה אלא הנר ודוק ועיין מה שכתב הרב שאלת יעב"ץ בסוף ספר לוח ארש ד' ס"ח ע"א עכ"ל ולפי הנראה גם הרב הון עשיר לכה נתפונן כמה שכתב דבחנוכה אין בה מצוות אחרות וכו' פלומר מצוות מעשיות אחרות אין בה ושני נביאים מתנבאים בסגנון אחד: והנה הרב באר היטב בריש סי' תרע"ו ציין לעיין בשו"ת הלק"ט ח"א סי' ג' (אחר שהביא לומר שלחנוכה תיבה אחת) ולא הנה ידענא מאי אמר רב הלק"ט בזה פי אינוי מצוי אצלי ועתה ראיתי בשו"ת פנף רננה סי' פ"ב קרוב לסופו (בד"ה ועיין בספר) שכתב בשמו לומר להדליק נר חנוכה והסוד בראשי תיבות נח"ל עכ"ל והגאון פנף רננה שם הביא תנרף דברי הרב הון עשיר וביאר דבריו שאף בשאר לילות שיש גרות הרבה כל הגרות נמשכות אחר הנר האחד שהוא העיקר וכל הגרות פחד חשיבי ומפל מקום אנו אומרים הגרות הללו אנו מדליקין וכו' לפי שבאמת הן גרות הרבה והוקשה לו מה שכתב דכל מצנת חנוכה היא הנר דהא איפא קריאת הלל שהיא גם כן בקום עשה וכתב ליישב דבאמת גם קריאת הלל נמשך אחר הנר דאיתא בפסיקתא פסקא דחנוכה למה קורין הלל דכתיב אל ה' ניאר לנו והאריף קצת בדברים טובים ונכוחים: כא) כתב מרן בס"י תרע"א אפילו עני המתפרנס מן הצדקה שואל או מוכר פסותו ולוחק שמן להדליק וכתב הרב באר היטב אכל אינו חייב להשפיר עצמו כמו בארבע פוסות ולא הראה מקום מוצא דין זה דנר חנוכה קיל מארבע פוסות והרב המגיד ברביעי מהלכות חנוכה דין י"ב העדיף פח נר חנוכה מארבע פוסות והרב לחם משנה כתב דשניהם שונים ולא היה לו להרב המגיד ללמוד בכל שפן אלא שהוא הדין ובשו"ת פנף רננה סי' פ"ד ביאר הגאון יצ"ו דעת הרב המגיד דאף שבארבע פוסות נמי איפא משום פרסומי גיסא מפל מקום עיקר הפרסומי גיסא אינו בארבע פוסות דרבנן אלא במצה ומרור ופסח והגדה שהן מדאורייתא וארבע פוסות הוי רק חלק מחלקי המצות דפרסומי גיסא אבל נר חנוכה היא כל המצה דפרסומי גיס דחנוכה ולכן עדיף מארבע פוסות ואף לדברי הרב לחם משנה על כל פנים נר חנוכה לא גרע מארבע פוסות ואם כן קשה מנא ליה להרב באר היטב דאינו חייב להשפיר עצמו בשביל נר חנוכה ואחר שכתב להסביר שיש לחלק בדין להשפיר עצמו להקל בנר חנוכה מארבע פוסות מסיק בצריף עיון גדול לדינא פי באמת משמע מדברי הרב המגיד דנר חנוכה עדיף מארבע פוסות ועל שינוי הלשון שבשלחן ערוך מסי' תע"ב לסימן תרע"א אין להעמיד פי בס"י תע"ב העתיק מרן לשון רשב"ם ובסימן תרע"א העתיק לשון הרמב"ם אלו תנרף דב"ק ולפי הנראה הרב באר היטב כתב כן על פי דברי הרב עולת שבת שהרואה יראה להרב מאמר מרדכי שכתב בשם הרב עולת שבת כדברי הרב באר היטב ומה שהשיג הרב פנף רננה על זה פיונה דעתו לדעת הרב מאמר מרדכי שכתב על דברי הרב עולת שבת ואין דבריו נראים דמדאמרין שחייב למפון פסותו כל שפן שחייב להשפיר את עצמו ועוד פבר נתבאר שדין זה גלמד מארבע פוסות ולהרב המגיד נר חנוכה חמיר מארבע פוסות וילפינו מנייהו בכל שפן לנר חנוכה דחייב ואין לנו להמציא חילוקים ובסימן תע"ב העתיק לשון הרשב"ם וכאן העתיק לשון הרמב"ם ובשניהם הדין שנה אלו תנרף דב"ק גם הרב דברי מנחם הביא דברי הרב מאמר מרדכי גם הרב ערוך השלחן כתב משמע דחייב להשפיר עצמו כמו בארבע פוסות

וכן מוכח מתשובת הריב"ש סי' קי"א דאין שום עני פטור וצ"יין לעיין בס' אליהו רבה ואינו מצוי אצלי וכן ס' עולת שפת לעיין בדב"ק ועל כל פנים דעת שלשת הרועים הנ"ל שנה דחייב להשפיר עצמו גם לנר חנוכה דלא פהרב עולת שפת וכדנוטה דעת הגאון פנר רננה: כב) גר חנוכה דקיימא לן שאם הניחה למעלה מעשרים אמה דפסולה פתב הרד"א דרמזו בתורה שגאמר זאת חנוכה המזבח ביום עולה ק"ך רמז לעשרים אמה שהם ק"כ טפחים וכתב על זה הרב שלחן גבוה בס"י תרע"א ס"ק י"ד ולא ידעתי פירושו וחספוננו איך עולין ארבע תיבות הללו למגן ק"כ עכ"ל והטיב אשר דבר הרב מוהרא"ק והובאו דבריו בס' משק ביתי דף פ"ו ע"ב דשתי תיבות זאת חנוכה אינו מן המגן רק אהמזבח ביום הוא דקאמר שעולה ק"כ והוא פשוט: כג) גר חנוכה שנתן בה שמן פשיעור חצי שעה ודלק יותר נשאל הגאון בשו"ת רמ"ץ סי' ב"ן אם מותר להשתמש פנגדה אחר החצי שעה וכתב שהרב השואל הביא דברי שילטי הגבורים בפךק שני דשפת שהובאו פמגן אברהם סי' תרע"ז סק"י דמסופק בזה לאסור ומר ניהו הרב המספר אחר שהאריך לפלפל בענין זה ואביזריה הלכה זה העלה (בסק"ד) וז"ל ומעתה נבא לנדון השאלה וכו' דמעיקרה דדינא יש לאסור דהרי השמן הזה שפפי הרגילות היא שיעור לחצי שעה אקציה למצותו ובמה נסתפק בזה הש"ג אחרי שפכר הכריע דאין השאלות מחולק עם הרי"ף וישניהם סברי דשיעור הצריך להדלקה אסור להשתמש אף שנוכח משום דאקציה לשמן זה למצותו ואף שיכבה אסור להשתמש בו אף דשכיח קצת שיכבה דהרי אין מדליקין בחנוכה בשמנים שאינם נמשכים היטב אחר הפתילה למאן דסובר פבתה זקוק לה ואף על פי כן לפי מאי דקיימא לן דמדליקין בהם משום דכבתה אין זקוק לה אסור להשתמש בו אף שיכבה מטעם דלא אסיק אדעתיה פזאת ואקציה כל השמן למצותו ואפילו לדעת הר"ן דסבירא ליה דהרי"ף מתיר אפילו בלא נתן שמן רק פשיעור ונוככה בתוך השיעור היינו משום דשכיח קצת שיכבה פמו שפכתבתי לעיל ולהכי יש לומר דלא אקציה להשמן מתשמישו אם יכבה אבל לא מסתבר דאסיק אדעתיה שיידלק יותר מהרגילות ולא אקציה פזאת מדעתו ולכן לא מיבעיא בשעה שדולק שאסור להשתמש נגדו דהרי רש"ל מחמיר בזה מצד מראית עין שהרואה יסבור דאפילו בתוך השיעור מותר להשתמש נגדו פמבואר בטורי זהב בס"י תרע"ב ובמגן אברהם בסק"ד והיינו אף פנתן שמן יותר מהשיעור אלא אף פשיכבה מעצמו גם פן אסור ליהנות ממנו מעיקרא דדינא וראיה לזה ממה שפכתב הרשב"א בתשובה הובא בפית יוסף דלדעת הרי"ף דמותר להשתמש פנר חנוכה אחר שידלק פשיעור אסור להדליק בשמנים אלו שאין נמשכין אחר הפתילה רק פשיעור מצומצם דאי לאו הכי יש לחוש שיטה פשישתמש בו אחר השיעור ואפתי יש לחוש דילמא יקרה שיידלק יותר מהרגילות אלא ודאי גם בזה אסור ואם תאמר דאינו אסור רק דלא חששו חז"ל לזה משום דלא שכיח אם פן גם האי גברא לא אסיק אדעתיה הך מילתא דלא שכיח ואקציה לכל השמן הזה למצותו פמו שפכתבתי לעיל וצריך לומר דסקו של השלטי גבורים היא פינן דאין רגילות שיידלק יותר אין לתלות בזה רק מסתמא טעה ונתן שמן יותר משיעור לחצי שעה וכוזה פכר פתב דגם הגאונים מודים בזה להרי"ף דמותר וגם זה דוחק קצת דלדברי המגן אברהם בס"י תרע"ב סק"ג דאי אפשר לקצוב בזה שיעור השמן דתליא בעובי הפתילה יש מקום לומר פן שטעה אבל דעת השלטי גבורים שם מקודם דיש לחשוב ולקצוב השיעור אם פן הטעות

מִיִּלְתָּא דְלֹא שְׂכִיחַ וְאוּלַי סוֹבֵר דְּמַכְּל מְקוּם הוּא שְׂכִיחַ יוֹתֵר מִלְתָּלוֹת שְׁדֻלְקָא יוֹתֵר מִהֶרְגִּילוֹת וְהוּי מְוַקְצָה בְּטַעוֹת דְּלֹא הוּי מְוַקְצָה פְּמִבְּוֹאָר בִּיִּצְהָה כּו' עי"ש וְיִהְיֶה אִיף שְׂיִהְיֶה כַּאֲשֶׁר שָׂאל מַעְלָתוֹ אִם לְשִׁמּוֹשׁ נִגְדוּ בְּעוֹד שְׁדוּלְקָא אִין נִפְקָא מִיַּנְה מִסְפָּקוֹ שֶׁל הַשְּׁלִטִי גְבוּרִים דְּהָרִי רש"ל אוֹסֵר בְּזֶה מִשּׁוּם מַרְאִית עֵין אִף בְּנִתְנָן בְּוֹדַי יוֹתֵר מִהַשְּׁיַעוּר כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי לְעִיל וְגַם בְּמַגֵּן אֲבָרְהָם בְּסִי' תרע"ז בסק"י חוֹכֵה לְהַחְמִיר בְּזֶה מְדִינָא עכ"ל: (כד) נִהְיֶה בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת לְהַדְלִיק גַּר חֲנוּכָּה בְּבֵית הַפְּנִסָּה לְהוֹצִיא מִי שְׂאִינוּ בְּקִי וְאִינוּ זְרִיז בְּזֹאת גַּם כִּי הוּא הַדּוֹר מְצוּה וּפְרָסוּם הֵנִס וְזָכַר לְמַקְדָּשׁ כֵּן הוּא לְשׁוֹן הַפְּלָבוֹ בְּהִלְכוֹת חֲנוּכָּה בְּסִי' מ"ד וּבִטּוֹר סִי' תרע"א פְּתַב וּבְבֵית הַפְּנִסָּה מִנִּיחָה לְדָרוּם זָכַר לְמִנּוּרָה וְכו' וְכַתֵּב מֶרֶן הַבַּיִת יוֹסֵף וּמָה שְׁפַתְבַּי שְׁמַנִּיחִין גַּר חֲנוּכָּה בְּבֵית הַפְּנִסָּה נִרְאָה שְׁתַּקְנּוּ כֵּן מִפְּנֵי הָאוֹרְחִין שְׂאִין לָהֶם בֵּית לְהַדְלִיק בּוֹ כְּמוֹ שְׁתַּקְנּוּ קִידוּשׁ בְּבֵית הַפְּנִסָּה מִשּׁוּם אוֹרְחִים דְּאָכְלוּ וּשְׁתּוּ בְּבִי כְּנִישְׁתָּא וְכֵן פְּתַב הַפֶּל בּוֹ וְכַתֵּב טַעַם אַחַר שֶׁהוּא פְּדִי לְפָרְסָם הֵנִס בְּפְנֵי כָּל הָעָם וְלִסְדֵּר הַבְּרָכוֹת לְפָנֵיהֶם שְׂיִשׁ בְּזֶה פִּירְסוּם גְּדוּל וְקִידוּשׁ שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ פְּשִׁמְבְּרָכִים אוֹתוֹ בְּמַקְהָלוֹת עכ"ל מֶרֶן וְנִרְאָה דְּמָה שְׁפַתְבַּי שְׁכֵן פְּתַב הַפְּלָבוֹ אִין כְּנִנְתּוֹ עַל הַטַּעַם אֲלֵא אַעֲיָקְרָא קָאִי (אָמָה שְׁפַתְבַּי הַטּוֹר שְׁמַנִּיחִים גַּר חֲנוּכָּה בְּבֵית הַפְּנִסָּה) וְקָאֵמֵר שְׁגַם הַפֶּל בּוֹ פְּתַב כֵּן כְּלוּמֵר שְׁמַנִּיחִים בְּבֵית הַפְּנִסָּה וְלֹא מִהַטַּעַם שְׁפַתְבַּי מֶרֶן אֲלֵא מִטַּעַם אַחַר שֶׁהוּא פְּדִי לְפָרְסָם וְכו' וְהִינּוּ דְלֹא פְּתַב מֶרֶן וְכַתֵּב עוֹד טַעַם אַחַר וְכו' רַק פְּתַב וְכַתֵּב טַעַם אַחַר כְּאִילוֹ אָמֵר וְלֹא הַטַּעַם שְׁפַתְבְּתִי) וְאִישִׁי כֵּהֵן גְּדוּל בְּסִפְרוֹ הַבְּהִיר בְּגִין שְׁלֵמָה יצ"ו בְּסִי' ג"ן הַבֵּין שְׁפִנְתָּ מֶרֶן לוֹמֵר שְׁגַם הַפֶּל בּוֹ פְּתַב כְּטַעַמָּא דִּי טַעֲמִים אִיהוּ גּוֹפִיָּה וְתַמָּה עָלִיו שְׁבָכַל בּוֹ לֹא נִזְכַּר טַעַם זֶה כָּלָל וְלִי הַדֵּל נִרְאָה פְּשׁוּט כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי: וּמָה שְׁפַקְפַק בְּטַעַם מֶרֶן הַבַּיִת יוֹסֵף בְּלֹא יִמְנַע דָּאֵם הָאוֹרְחִים דְּרִים בְּאַכְסְנֵיָא בְּבֵית אַחַר שְׂיִשׁ שְׁם בַּעַל הַבַּיִת שְׁמַדְלִיק גַּר חֲנוּכָּה הָרִי צְרִיכִים לְהַשְׁתַּמֵּךְ בְּפִרְיֵי כְּדִקְיָמָא לֵן בְּסִי' תרע"ז וּפְשִׁיטָא שְׂאִין יוֹצֵאִין בְּמָה שְׁשׁוּמַע בְּבֵית הַפְּנִסָּה וְאִם הֵם דְּרִים בְּחֻדְרִים הַסְּמוּכִים לְבֵית הַפְּנִסָּה כְּדִמְיִירִי בְּקִידוּשׁ כְּמוֹ שְׁפַתְבּוֹ הַתּוֹסְפוֹת בְּפָסְחִים דִּף ק"א ד"ה דְּאָכְלִי אִם כֵּן מְחַוְיָיְבִים לְהַדְלִיק בְּפְנֵי עַצְמָם דְּהָא מְבּוֹאָר בְּסִי' תרע"ז דָּאֵם יֵשׁ לוֹ פְּתַח פְּתוּחַ לְעַצְמוֹ אִינוּ יוֹצֵא בְּמָה שְׂיִשְׁתַּמֵּךְ עִם הַבַּעַל הַבַּיִת אֲלֵא צְרִיף לְהַדְלִיק בְּפִתְחוֹ וְאוּלַי דְּמִיִּירִי שְׁהַחְדָּרִים שְׂאֲצֵל הַבַּיִת הַפְּנִסָּה אִין לָהֶם פְּתַח אַחַר לְחוּץ רַק נִכְנְסִין וְיוֹצֵאִין שְׁם דְּרָף פְּתַח בֵּית הַפְּנִסָּה וְהוּא דוֹחֵק עכ"ל נִרְאָה דִּיתְכֵן לוֹמֵר דָּאֵף שְׁהַחְדָּרִים הַסְּמוּכִים לְהַבַּיִת הַפְּנִסָּה הַמִּיּוֹחָדִים לְאוֹרְחִים יֵשׁ לָהֶם דְּרָף כְּנִיסָה וְיִצִּיאָה מִבְּחוּץ אִין צְרִיכִים לְהַדְלִיק בְּפְנֵי עַצְמָם שְׁפִינּוֹן שְׁכָל עֵיקַר מָה שְׁחִיבּוֹ לְהַדְלִיק לְמִי שְׂיִשׁ לוֹ פְּתַח לְעַצְמוֹ אִינוּ אֲלֵא מִפְּנֵי הַחֲשָׁד הַגָּה בְּחֻדְרִים הָאֵלוֹ הַמִּיּוֹחָדִים לְהָאוֹרְחִים וּבְשִׁבְיָלָם הוּא שְׁנִתְקַן לְהַדְלִיק בְּבֵית הַפְּנִסָּה (לְפִי טַעַם מֶרֶן) אִין כָּאֵן חֲשָׁד דְּהַפֶּל יוֹדְעִים שְׂאִין בְּחֻדְרִים הַלְלוּ אֲלֵא אוֹרְחִים שְׂאִין לָהֶם בֵּית דִּירָה אַחֲרֵת וְשִׁפִּיר יוֹצֵאִים בְּהַחְדָּלָה שְׁבַבִּית הַפְּנִסָּה וּמָה שְׁהַקְשָׁה עַל טַעַם הַפְּלָבוֹ (לְהוֹצִיא מִי שְׂאִינוּ בְּקִי) דְּעַל פְּרָחִין כְּנִנְתּוֹ שְׂאִינוּ בְּקִי לְבָרַךְ וְאִם כֵּן אִיף יוֹצֵא בְּהַחְדָּלָה שֶׁל בֵּית הַפְּנִסָּה הָא יָכוֹל לְהַדְלִיק בְּעַצְמוֹ וּלְבַקֵּשׁ מֵאַחַר שְׂיִבְרַךְ בְּשִׁבְיָלוֹ כְּמוֹ בְּכָל הַבְּרָכוֹת שְׁסוּפֵר מְבָרַךְ וּבוֹר יוֹצֵא וְהַצְרִיף עֵיוֹן הַגָּה לְפִי מָה שְׁהַעֲתַקְתִּי לְשׁוֹן הַפֶּל בּוֹ לְהוֹצִיא מִי שְׂאִינוּ בְּקִי וְאִינוּ זְרִיז בְּזֹאת (וְאוּלַי נִכּוֹן לְגַרְסַם בְּמַצּוֹת) נִרְאָה דְּלִישְׁנָא דְּלְהוֹצִיא שְׂאִינוּ בְּקִי אֲשַׁגְרַת לִישְׁנֵן הוּא וְעֵיקַר הַטַּעַם הוּא לְהוֹצִיא אֶת מִי שְׂאִינוּ זְרִיז בְּמַצּוֹה זֶה וְלֹא יְחוּשׁ לְהַדְלִיק גַּר בְּבֵיתוֹ לְזֶה תַּקְנּוּ שְׁתַּהֲיֶה הַחְדָּלָה בְּבֵית הַפְּנִסָּה וְיִצְאוּ בָּהּ אוֹתָם שְׂאִין זְרִיזִים

במצות: וְשָׂם חֶקֶר הַגָּאוֹן יצ"ו בְּמָה שְׁנוֹהֵגִים בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בְּבִתֵּי כְּנָסִיּוֹת וּבְבֵיתֵי מְדַרְשׁוֹת לְהַדְלִיק גִּירוֹת חֲנוּכָּה גַם בַּבּוֹקֵר בְּעֵת תְּפִלַּת שַׁחֲרִית עַל מָה הַנֶּטְבַּע מְנַהֵג זֶה שְׁהָרִי פֶל הַטְעָמִים שְׁנֹאֲמָרוּ בַּפּוֹסְקִים עַל מָה שֶׁתִּקְנֶנוּ לְהַדְלִיק בְּלִילָה בְּבֵית הַכְּנָסֶת לֹא שְׁיִיכִי בְּהַדְלָקָה בַּבּוֹקֵר וַיִּשְׁנֶנוּ בְּנוֹתָן טַעַם לְשִׁבַּח פְּדֵי לְצִאת יְדֵי דַעַת הַרְמַב"ם בְּשִׁלְיָשִׁי מֵהַלְכוֹת תְּמִידִין וּמוֹסָפִין דְּבִהְטַבַּת הַמְּנוּרָה דְּשַׁחֲרִית הֵיטָה גַם הַדְּלָקָה אִם מְצָא שְׁפָבוּ הַגִּירוֹת וְכו' וְהָאֲרִיף לְפַלְפֵּל בְּדִין זֶה בְּחֲרִיפוֹת וּבְקִיאוֹת כְּדַרְכּוֹ בְּקוֹדֶשׁ לֶךְ נָא רְאֵה דְבָרָיו הַמְצֻדָּקִים.

מְדַבֵּשׁ וְנוֹפֵת צוּפִים מְתוּקִים. הַלְכוֹת מְרוּבּוֹת דּוֹלָה וּמִשְׁקָה מִיָּם עֲמֻקִּים.

הָאֵל יִתְבָּרַךְ יִקְבֹּץ נְדָחֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל כְּוָלָם צְדִיקִים וְנִדְלָחֵי שְׁמַיִם יִפְתַּח וַיִּצּוּ שְׁחָקִים. לְקַבֵּל עֲתִירְתֵּינוּ פֶתַח לָנוּ שְׁעָרֵי גְאֻלָּה.

רִינוּחַ וְהַצְלָה. וְכֵן דּוֹד עֲבָדְךָ יְבֹא וַיִּגְאֻלְנוּ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ (לפ"ק) אִז' יִשִּׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת הַשִּׁירָה בְּתַנְפִּים וּמְחֻלוֹת בְּקוֹלוֹת וּבְרָקִים: מְעַרְכַת חֲתָן וְכֵלָה וְחֻפָּה (א) שְׁמַעְתִּי שְׁבַעִיר הַסְּמוּכָה חֲדָשִׁים מְקָרוֹב הַתְּחִילוֹ לַעֲשׂוֹת הַחֻפָּה (חֻפָּה זֹו שְׁאֲנוּ אוֹמְרִים בָּאוֹת זֹו עִם שְׁיֵשׁ מְחֻלָּקָת בַּפּוֹסְקִים מָה נִקְרָא חֻפָּה וְעֵינֵינוּ לְהַרְבֵּינִים אֲשַׁדַּת הַפְּסָגָה בְּשׁו"ת אה"ע סי' ד' וְסִי' ה' וְזָכַר דְּבָר בְּמַעְרַכַת הַבֵּי"ת שְׁבַחָה"ע לְעִנֵּן בְּרַכַת חֲתָנִים וְרוּחַ חַיִּים בְּחָה"ע סי' ס"ב אוֹת י"א.

כְּוִנְתֵּנוּ בְּזֶה עַל שְׁפּוֹרְשִׁים יְרִיעָה ע"ג פְּלוֹנְסוֹת וְהַחֲתָן וְהַכֵּלָה עוֹמְדִים תַּחְתֵּיהֶם וּמְקַדְשֶׁה שָׁם וּמְבָרְכִים שָׁם בְּרַכַת אֵירוֹסִין וְנִישׁוּאִין שְׁזֶה נִקְרָא חֻפָּה בְּמְקוֹמוֹת אֵלוֹ כַּמ"ש הַרְמ"א בְּסִי' ה"ן ס"א) בְּתוֹךְ בֵּית הַכְּנָסֶת הַקְּדוּשָׁה וְתַמִּיָּה לִי כִי מְדַבְּרֵי הַגָּאוֹן חֲתָם סוֹפֵר בְּסִי' צ"ח מִתְבָּאֵר יָפָה דְּאִיכָּא קְפִידָה לַעֲשׂוֹתָהּ בְּחֻצֵר בֵּית הַכְּנָסֶת תַּחַת אֲוִיר הַרְקִיעַ לְסִימְנָא טְבָא לְהַתְקַיֵּים בְּרַכַת אַבְרָהָם אַע"ה כִּה יִהְיֶה זְרַעֲךָ וְאֲשֶׁר לֹא חֲפִץ בְּבִרְכָה וְנִרְחַק מִמֶּנּוּ מִתְכַּוֵּן לְלַמּוֹד מְדַרְכֵי הַמְצָרִים וְכו' עי"ש וְאוֹלֵי סְמָכוּ בְּמָה שְׁרָאוּ שְׁכַתֵּב הַרְב פְּתָחֵי תְּשׁוּבָה בְּאֵה"ע סי' ס"א סְקִי"א דְּמִשְׁמַע מְדַבְּרֵי רַמ"א בִּי"ד סִי' שְׁצ"ח ס"ג דְּעוֹשִׂים הַחֻפָּה בְּבֵית הַכְּנָסֶת אֲבָל תַּמִּיָּהנִי עַל גְּדוֹל שְׁכַמּוֹתוֹ שְׁלֹא עֵינֵינוּ בְּמִקּוֹר הַדִּין וְהוּא מֵהַגְּהוֹת מִיִּמְנִיּוֹת שְׁהִבִּיא מֶרֶן בְּב"י שָׁם וְלֹא פֶתַח בְּבֵית הַכְּנָסֶת רַק בְּבֵית הַנִּישׁוּאִין וְאִם נִפְרָשׁ בְּבֵית הַנִּישׁוּאִין תַּחַת תַּקְרַת הַבֵּית מִמֶּשׁ לֹא בְּאֲוִיר וְשְׁמַעֵינוּ מִיָּהָ דְּאִין קְפִידָא שְׁיִהְיֶה דוֹקָא בְּאֲוִיר הַשְּׁמַיִם תַּחַת הַכּוֹכָבִים מ"מ אִין מְזָה רְאֵיהֶם לְהַתִּיר בְּבֵית הַכְּנָסֶת דִּישׁ חֲשֵׁשׁ שְׁנִרְאָה כְּמִתְכַּוֵּן לְדַרְכֵי הַמְצָרִים הַנִּל וְכִינּוּן שְׁבַמְקוֹר הַדִּין פְּתוּב בְּבֵית הַנִּישׁוּאִין בְּהַכְרַח לֹמֵר דְּבַהֲרַמ"א הוּא טְעוֹת הַדְּפוּס אִף שְׁבַאָמַת זֶה דוֹחַק וּבְפֶרֶט שְׁעֵינֵינוּ הָרוֹאוֹת שְׁגַם בְּדַבְּרֵי הַרְבָּנִים לְבוּשׁ שָׁם וּבֵית שְׁמוּאֵל סִי' ל' סְק"ט (שְׁצִינֵינוּ הַרְב פ"ת) וְחֻקְמַת אָדָם בְּכֻלָּל קַס"ו אוֹת ג' (וַיֵּשׁ דְּפוּס שְׁהַנְשִׁמַּט מִמֶּנּוּ כְּפָה פְּלָלִים וְדַבְּרִים אֵלוֹ הֵם בְּכֻלָּל קַנ"ב אוֹת ג') פְּתוּב בְּדַבְּרֵי הַרְמ"א יֵשׁ שְׁפָתוּב בּוֹ בֵּית הַכְּנָסֶת מְפֻנְרֵשׁ וַיֵּשׁ שְׁפָתוּב בַּהַכ"ן עַל כְּרַחְנוֹ לְקַבֵּל הַדוֹחַק מִטַּעַם שְׁפָתֵבִיתִי וּמִמָּה שְׁנִזְכָּר פַּעַם שְׁנִית בְּדַבְּרֵי הַרְמ"א בְּבֵית הַכְּנָסֶת וְהוּא בְּשֵׁם מוֹהֲרֵי"ל בִּידָאֵי אִין שׁוּם רְאֵיהֶם מְזָה לְדִידֵן שְׁפָכֵר בְּאֵר הַגָּאוֹן חֲתָם סוֹפֵר שָׁם דְּמָה שְׁפָתוּב בְּתְּשׁוּבוֹת מוֹהֲר"ם פְּאֵדוּוּא בְּעִנְיָן זֶה וּמִשְׁמַע מְדַבְּרֵי דְּעוֹשִׂים הַחֻפָּה בְּבֵית הַכְּנָסֶת הֵינּוּ לְדִידָהוּ שְׁעוֹשִׂים חֻפָּת מֵאִי"ן וְכו' וּמוֹהֲרַמ"ף הֵיטָה תְּלַמִּיד מוֹהֲרֵי"ל וְאִם כֵּן לְפִי דְבָרֵי הַחַת"ס אִין רְאֵיהֶם מְלִשׁוֹן מוֹהֲרֵי"ל וּמָה שְׁמִשְׁוֹלֵשׁ בְּדַבְּרֵי הַרְמ"א בַּהַכ"ן וְהֵם דְּבָרֵי עֲצָמוֹ (שְׁפָתוּב וּמ"מ נִרְאָה דְּאֲבָל יָכוֹל לְבָרַךְ בְּרַכַת אֵירוֹסִין וְנִישׁוּאִין תַּחַת הַחֻפָּה

שְׁבִיבֵית הַפְּנֹסֶת) נִמְשָׁךְ אַחַר לְשׁוֹן מוֹהַרִי"ל לְפִי מְנַהֵגִם וְלֹא חָשׂ לְדַקְדָּק בְּזֶה מֵאַחַר שֶׁאֵין כָּאֵן מְקוֹמוֹ וְסִמּוֹ עַל מֵה שֶׁפְּתַב בְּאֶבֶן הָעֶזְרָה סִי"א סִי"א כִּי שָׁם בֵּיתוֹ וְגַם הֶרְבֵּנִים הִנְּלִי נִמְשָׁכוֹ אַחַר לְשׁוֹן הֶרְמִ"א כֵּן נִרְאֶה לְעַנֵּד וּמִצְאָתִי לְהַגְאֹן מוֹהַרִי לִיפְשִׁיטֵץ בְּפִירוּשׁ הַמְשָׁנִיּוֹת הַנִּקְרָא תַּפְאָרֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁפְּתַב בְּתַחֲלַת סֵדֶר מוֹעֵד בְּכֻלְלֵי שְׁמַחוֹת אוֹת ב' (דָּף מ"ד ע"ב מְדַפּוּס וּוְאֶרְשָׂא) וְז"ל וְאֵגֵב דְּאֵתָא לִינֵן גִּימָא בְּהַ מִלְתָּא דַּמ"ש רַמ"א בִּיּוֹ"ד סִי' שַׁצ"א ס"ג וְכו' הִנֵּה מְדַכְּפֵל רַמ"א וְשִׁילֵשׁ בְּלִשׁוֹנוֹ חֲנוּפָה שְׁעוֹשִׂין בְּבַהֲכ"ן עַל זֶה סִמְכוֹ הַחֲדָשִׁים אֲשֶׁר עָלִיהֶם אָנוּ בּוֹשִׂין אֲשֶׁר כָּל מְגַמְתָּם לְדַמּוֹת אוֹתָנוּ לְצַד שֶׁלֹּא נוּכַל לִידְמּוֹת וְאֶמְרוּ דַּש"מ דְּכָף יָפָה לָנוּ לַעֲשׂוֹת הַחֲנוּפָה בְּבַהֲכ"ן אֶמְנֵם מְלַבֵּד שֶׁיֵּשׁ אִיסוּר לַעֲשׂוֹת הַחֲנוּפָה בְּבַהֲכ"ן מִכַּפְּמָה טְעָמִים שֶׁלֹּא נֶאֱרִיף בָּהֶם כָּאֵן הִנֵּה תְלוּ עֲצָמָם בְּקוּרֵי עַפְכִּישׁ דְּכָל מֵה שֶׁנִּזְכָּר בְּדַבְרֵי רַמ"א כָּאֵן בֵּית הַפְּנֹסֶת בְּמְקוֹר מְקוֹמוֹ טְהוֹר לִיתָא לֹא בַּהֲגַמ"י שֶׁהִבִּיא רַב"י דְּשָׁם נִזְכָּר בְּבֵית הַנִּישׁוּאִין וְכֵן בַּד"מ כְּתַב בְּפִירוּשׁ בְּרַחוּב הָעִיר וְנִרְאֶה שֶׁטְעוֹת הַמְדַפְּסִים הוּא שֶׁהָרִי מִימֵינוּ לֹא רָאִינוּ וְלֹא שֶׁמַּעֲנוּ נוֹהֲגִים כֵּן לַעֲשׂוֹת הַחֲנוּפָה תּוֹף בֵּית הַפְּנֹסֶת אֵלָּא שֶׁבְּשִׁנְיָהֶם הָיָה כְּתוּב בַּב"ה וְר"ל ר"ת בְּבֵית הַנִּישׁוּאִין אוֹ בְּחֶצֶר בֵּית הַפְּנֹסֶת שֶׁהוּא רַחוּב הָעִיר וְטְעָה הַמְדַפְּסִים שֶׁבְּרַצוֹתוֹ מְרַחֵב בְּרַצוֹתוֹ מְקַצֵּר וְכַתַּב בְּבֵית הַפְּנֹסֶת וְנִיפְרִים דְּבָרֵי אֵמֶת עַכ"ל עֵינֵיף הָרֹאוֹת דְּפְשִׁיטָא לִיהַ לְהֶרֶב הִנְּלִי דְיֵשׁ אִיסוּר לַעֲשׂוֹת הַחֲנוּפָה בְּבַהֲכ"ן וְגַם פְּשוֹט בְּעֵינֵי שֶׁט"ס הוּא בְּדַבְרֵי הֶרְמִ"א וְעַם שֶׁלֹּא הַזְכִּיר מְדַבְרֵי הֶרְבֵּנִים לְבוֹשׁ וּבֵית שְׁמוּאֵל הַנִּלְבָּה בְּהַכְרַח לֹאמַר שֶׁגַם בְּדַבְרֵיהֶם הוּא ט"ס וְאֵם כֵּן חֲלִילָה לְשַׁנּוֹת הַמְנַהֵג הַקְּדוּם: הֵן אֵמֶת שֶׁעֵינֵקֶר מְנַהֵג שֶׁהַזְכִּיר הֶרְמִ"א לַעֲשׂוֹת הַחֲנוּפָה תַּחַת אוֹיֵר הַשְּׁמַיִם וְהַחֲזִיק בְּמַעֲוֹז הֶרֶב חֲתָם סוֹפֵר כְּנֹז"ל לֹא נִהְגוּ כֵּן בְּמְקוֹמוֹתֵינוּ בְּעָרֵי תוֹגְרָמָה כְּאֲשֶׁר רָאִיתִי בְּעֵינֵי בְּעֵינֵי גְדוּלוֹת עֲלִית עַל כְּוִלְנָה מְקוֹם מוֹלְדָתִי עֵיק"ו יְרוּשָׁת"ו מְנַהֵג פְּשוֹט בִּינְיָנֵי הַסְּפָרָדִים (פְּרַעֲנִיקִין) הִי"ו לַעֲשׂוֹת הַחֲנוּפָה בֵּין לְאַלְמוֹן בֵּין לְבַחוּר עִם בְּתוּלָה בְּתוֹף הַבֵּית מִמֶּשׁ וְלֹא בְּחֶצֶר וּכְבָר הַעִיד מֶרֶן הַחֲבִי"ב בְּכַנְסֶת הַגְּדוּלָה סִי"א סִי"א הַגַּב"י אוֹת ב' שֶׁאֵין נוֹהֲגִין כֵּן עִי"ש וּבְעֵצַת הַקִּירִימִצְאָקִים שֶׁבְּמְקוֹמוֹת אֵלוֹ הִי"ו רָאִיתִי שֶׁחֲנוּפַת בְּתוּלָה אוֹ בַּחוּר עוֹשִׂים בְּחֶצֶר תַּחַת אוֹיֵר הַשְּׁמַיִם וְשֶׁל אֶלְמוֹן וְאֶלְמָנָה עוֹשִׂים בְּתוֹף הַבֵּית וְלֹא רָאִיתִי לְשַׁנּוֹת מְנַהֵגִם זֶה וְעַכ"פ הָאֲשֶׁכְּנִזִּים הִי"ו שֶׁכְּבָר פְּשִׁט הַמְנַהֵג בִּינְיָהֶם כְּדַבְרֵי הֶרְמִ"א וְדָחִי אֵין נִכּוֹן לָהֶם לְשַׁנּוֹת מְנַהֵגִם מְחַצֵּר לְבֵית וְכָל שֶׁכֵּן לַעֲשׂוֹת הַחֲנוּפָה בְּבֵית הַפְּנֹסֶת הַקְּדוּשָׁה שֶׁיֵּשׁ בְּזֶה אִיסוּר מִן הַדִּין וּבְפֶרֶט בְּיָמֵם הָאֵלֶּה וּבִזְמַן הַזֶּה אֲשֶׁר מְחַשְׁבָתָם נִכְרַת מִתּוֹף מַעֲשֵׂיהֶם לְהַדְמּוֹת לְצַד שֶׁלֹּא נוּכַל לְהַדְמּוֹת דְּנֹדָא יֵשׁ לְאַסּוֹר כְּמוֹ שֶׁפְּתַב הֶרֶב הִנְּלִי.

גַּם רָאִיתִי בְּסִפֵּר ל"ה שֶׁנִּדְפַס מְקָרוֹב לְאַחַד מֶרְבֵּנֵי דוֹרְנוּ יַצ"ו שֶׁפְּתַב בַּח"ב דָּף כ"ד ע"ב (מְדַפּוּס לְכוּב) בְּשֵׁם הַגְּאֹן אֶמְרֵי אִשׁ ח"א סִי' י' אוֹדוֹת הַחֲדָשׁוֹת אֲשֶׁר מְבַקְשִׁים לְהַקִּים חֲנוּפַת חֲתָנִים וְכֻלּוֹת בְּתוֹף בֵּית הַפְּנֹסֶת הִנֵּה בַּהֲכ"ן שֶׁנִּכְנָה סֶתֶם יֵשׁ אִיסוּר מִדִּין הַתְּלַמוּד וְהֶרְמִ"ם בְּשׁו"ת פֶּאֶר הַדוֹר וְכו' וְאֵף אֵם יִבְנוּ מְחַדָּשׁ בֵּית הַפְּנֹסֶת עַל דַּעַת כֵּן לַעֲשׂוֹת הַחֲנוּפָה בְּתוֹף הַבַּהֲכ"ן דְּבָר אֲשֶׁר לֹא נִהְגוּ בוֹ אַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוּשִׁים גַּם אֵם לֹא יִדְעֵנוּ שׁוּם טַעַם אֵין לָנוּ לְסוּר מְדַרְכֵיהֶם אֵף כִּי בְּזֶה יֵשׁ בוֹ סִיגֵי וְגִזְרָה וְכו' מַעוֹלָם לֹא כָּאֵנוּ יַחַד בְּעַת הַתְּפִלָּה אֲנָשִׁים וְנָשִׁים וְכִי יַעֲשׂוּ כֵּן בְּעַת נִישׁוּאִין תַּתְּחַלֵּל קְדוּשַׁת הַמְּקוֹם וְאֵימָתוֹ בְּכָף מְלַבֵּד כִּי אֵין לָנוּ לְקַנְאוֹת בְּאַחֵרִים הִלָּא כָּל חֲכָמֵי לֵב יִפִּירוּ וְיִדְעוּ כִּי זֶה אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ בְּמִשְׁפָּחָה שְׁנַיִם רַבִּים בְּקָרֵב רַבִּים וּמְפֹנְזִרִים בְּכָל קִצּוֹי אֶרֶץ וּבְחֶסֶד ה' עָלֵינוּ עוֹד שְׁמוֹתֵינוּ עָלֵינוּ.

הסיקפה אלהית היא השגחתו יתברך עלינו וכו' ואולם הסיקפה הטבעית היא הסיקפה והגדרים והמנהגים וכו' עכ"ל (ושם בצ"ה) דף נ"ו ע"ב ואילך הן לו הובא פסק בית דין המחזיקים בכל תנקה לאסור איסור להעמיד החופה בבהכ"נ רק תהיה תחת השמים ונתימי עלה קרוב למאה רבנים) ועוד אסרו שם אינה דברים שרצו לחדש מעתה והרב המחבר ל"ה שם בדף ט"ן סוף ע"ב הודיע כי הפסק דין הנ"ל נעשה שם בתוגרמא מתחלה בתרמות גדולות ונוראות (במקום שיש רשות לזה מצד השררה פכתוב להלן) ששמתו והקרימו מכל העולמות בעוה"ז ובעוה"ב כל אשר יעבור על דברים אלו וגזרו והקרימו בקרמו של משה רבינו ובגזירת יהושע בן נון ובכל תקף חרם של רבינו ב"י המובא באבקת רוכל וחרם רבותינו הצרפתים המובא במוהר"י מיניץ וכל בו וגזרו על פתם וינינם וכו' והרעישו שמים וארץ פמליא של מעלה ופמליא של מטה בדברים הבודעים פאש מתלקחת גפרית ולהבות בקרם גמ"ט רמ"ח הנכנס ברמ"ח אבריו של אדם ולהבדילם מעדת ה' מעתה ועד עולם אף בהיות שהוא נגד דינא דמלכותא להקרים לכן אמרו את חקי המלך אשמור ואת חקתיו נקבל וכו' יעיש"ב (ושם בל"ה ח"א דף מ"ט ע"א כתב בשם הגאון מוהר"ר מרגליות בשו"ת מחולת מחנים סי' ד' שמברר איסור נתינת החופה בבכה"ן אהז שעובדים בזה איסורי תורה ב' שהוא נגד דין של שולחן ערוך ועוד כתב שם טעמים בהשכל נדעת ומסיים שם וא"כ הם עובדים בשבע לא תעשה המבוארים וכו' עכ"ד) ומאחר עלות כל זה פשיטא ודאי דאם יש פח בדינו לבטל מנהג זה במקום שנהגו פן מימי קדם כף היא חובתנו והם כי לא להזכיר להנהיג פן מחדש ואף אם יאמרו דאין פונתם להתדמות להמצרים אלא מפני טעם אחר אסור וכמו שכתב שם בשם הגאון הנ"ל בשו"ת הנ"ל סי' ה' לענין עקירת הבימה מאמצע בהכ"נ יעיש"ב ותמיהני על הרב הישיש שם נר"ו שהוא רב הפולל והוא המסדר הקידושין אף ניח להנהיג פן וכן לא יעשה חדשות בארץ לשנות ממנהג אבותינו לקדושים אשר בארץ המה אפילו בדבר שאין שום גידוד איסור כל שפן בדבר הזה אשר גדולי עמודי ויסודי עולם אנשי שם צווחי כי פרוכייא ומחוו במחוג גודל האיסור לפי חוקר שבו מי יבא אחרי המלכים האדירים גבורים במלחמתה של תורה להתיר את אשר אסרו בכח גדולוביד חזקה כי כן אם לעצתי ישמע הרב הנז' נר"ו הנני להודיעו את כל הפתוב בספר וישתדל לבטל דבר הזה וכלל גדול מסר לנו הגאון חתם סופר החדש אסור מן התורה בכל מקום ויחזיר עטרה ליושנה להיות פמקדם לעשות החופה בחצר בית הפנסת תחת אויר השמים ויתברכו בברפת אברהם כה ירבו וכה יוסיפו פכוכבי השמים לרוב פרב עז ושלום (כל הפתוב למעלה היה בדעתי לשלוח להרב הנז"ל ולא אסתיעא מילתא כי ביני וביני נתבקש בישיבה של מעלה תנצב"ה): ומלבד הטעמים שכתבו הרבנים לאסור לעשות החופה בבית הפנסת עצמה כנז"ל עוד יש טעם נכון לאסור שהרי כתב הרמ"א בש"ע אורח חיים סוף סי' פ"ח שהמנהג במדינות אלו פסברא הראשונה שהביא שם דאין לאשה גדה בימי ראיתה ליפנס לבית הפנסת וכו' או ליגע בפספר ורק בימים נוראים שרבות בנות מתאספות שם לא נהגו להחמיר כי הנה להן עלבון גדול שפולן בפנים והן מבחוז וכתב הרב פתחי תשובה ביו"ד ס"י קצ"ה בשם ס' חמו"ד כ"י נהגו נשים שלא לילך לבית החיים להתפלל בימי נדתן ונכון הוא ע"כ הנה רואה שנתפשט המנהג כל כף עד שעשו לו סייג וגזרו שלא לילך אף לבית עלמין וק"ו שהיו נזקרים שלא תפנס טומאה

בבית מקדש מעט שפולו קדש קדשים ואם פן איך אפשר להנהיג תרתי דסתר כי בכל ימות השנה אסורות פפי המנהג שלא ליפנס לביהכ"נ ועתה ביום החנוכה כי יבואו על החנוכה נשים רבות עם הפלה ולא יבצר מהן אשר לא טהרה ממקור דמיה והיא לא תעמוד בחוץ מפני העלבון וגם הפלה עצמה לפעמים נכנסת לחנוכה וטומאתה בשוליה ונהרי זה אסור פפי המנהג הנ"ל וכיון שעד עתה לא נהגו ליפנס לביהכ"נ בשאר ימות השנה פי אם בימים נוראים וכיוצא שהאסיפה בהן היא על צד ההכרח אם פן גם יום זה של החנוכה בכלל האיסור הוא ומי יתיר להן דבר שנהגו בו איסור מעולם ומשגים קדמוניות ונדוע דמנהג שנהגו על פי סברת איזה פוסק שקבלו עליהם סברתו העונף עליו חשיב עובר על נדר מדאורייתא עיין להגאון חת"ס בחיו"ד סי' ק"ז ואם פן איך אפשר לשנות המנהג ולהתיר איסור תורה חלילה וכבר ראיתי למרן החבי"ף בספר חקקי לב בחלק א"ח סי' ג' שעל מה שהתחילו לנהוג בעירו איזה אנשים יראי ה' שבפרק הכנס את בתו לחנוכה מעבירין אותה דרך אחת מהבתי פנסיות שבפיר והפלה נכנס לביהכ"נ ומנשקת הארון הקודש ומדלקת נרות שם ומצאנן כל הנשים אחריה בתופים ובמחולות משם לבית החתן ליפנס לחנוכה נשאל אי שפיר דמי לנהוג פן והשיב דלא שרי לנהוג פן והביא מה שכתב הרב החסיד בשלמי צבור בקונטרס חלבי השלמים דף י"ג ע"ג דכשם שאסור לכהן לבא אל המקדש ביאה רקנית פן אסור בבית הכנסת ליפנס שלא לצורך פי בתי פנסיות הם מקדש מעט וכו' ועוד שהרי כתב הרמ"א דאשה נדה לא תפנס לביהכ"נ וכו' והביא סמך לזה מדברי הזה"ק בפרישת שמות דף ג' ע"א תלתא אינון דדחינו שכינתא וחד מנייהו טומאת נדה דלית מסאבו תקיפא בעלמא כמסאבו דנדה וכו' מפל אתר דאזלין אתדחיא שכינתא מקמייהו וכו' וכתב הרב המקבל הרמ"ז דכל אתר לרבות בתי פנסיות ובתי מדרשות דאף שהשכינה קבועה בהם אתדחיא משם וזהו נדה נד ה' ואף דדברי הזה"ק הם המדברים על שוכב עם נדה מ"מ למדנו דנדה טומאתה חמורה ואינו בדין שתפנס למקום מקדש מעט וכתב ששמעו בקולו ולא נתנו מקום להמנהג להתפשט אלו תוד"ק ובס' רוח חיים באה"ע סי' ס"ב אות ב' כתב דאף דנראה מתשו' הרב מוהר"ם מינץ בס' ק"ט דף קכ"ז ע"ב שיש נוהגים להוליד החתן והפלה לחצר ביהכ"נ לעשות מיין פשוט דאין מזה ראיה להתיר להכניס הפלה לתוך בית הכנסת והוא הדין או כל שפן להנהיג לעשות חנוכה בביהכ"נ ואין לזה שום צורך והכרח בנדאי דגם טעם זה חזי לאיצטרופי בהדי שאר הטעמים שכתבו הרבנים לאסור איסור וישתקע הדבר ולא יאמר וכן ראיתי בהיותי בעיר לא רחוקה מפאן שהעמידו החנוכה בחצר בית הכנסת ולא בביהכ"נ עצמה ובזה נדאי אין קפידא וכמו שכתבו הרבנים מוהרמ"מ וחת"ס הנ"ל שפן הוא המנהג ועל מה שכתב בחקקי לב הנ"ל עיין בס' לב חיים דף קנ"ה ע"ב בהשמות לס' חקקי לב: שוב נדפס שו"ת שואל ומשיב מהדורא תליתאה ומצאתי שם בח"א סי' קפ"ב שכתב והנה מה אומר ומה אדבר אשר שינו המקום של אה"ק בכנותל דרומית הנה יפה כתב מעלתו בכל מ"ש פי יש פמה טעמים שאין לשנות אף גם בזה נוהגים יד לפושעים החדשים שמשנים ג"כ המקומות בביהכ"נ ועושים חנוכה בבית הכנסת וכל מה שטרחו הגאונים הצדיקים לבטל מעשיהם והוא רק משום שאין לשנות המנהג מקודם ואם יבא לשנות ישתנה כל הדינים חלילה וע"כ אם בנקל שיעשה האה"ק כבתחלה נדאי מה טוב ואם חלילה אין מקום להכריחם לזה לא יחזיק במחלוקת פי

בעוה"ר פְּשֻׁתָּהּ הַמְסֻפַּחַת וּכ"א עוֹשֶׂה בָּמָה לַעֲצֹמוֹ וְה' יִרְחַם עָלֵינוּ וַיִּשְׁלַח לָנוּ מְשִׁיחַ צְדָקָנוּ וּבְיָמָיו צְדָקוֹ יִנְחָנוּ עַכ"ל עֵינֵיהָ הִרְאוֹת יָקָר סֵדוּתָא רַב גְּדוֹל הַדּוֹר הָאֲחֵרוֹן מְעִיד בְּגָדְלוֹ שֶׁהַגְּאוּנִים הַצְּדִיקִים טָרְחוּ לְבַטֵּל מַעֲשֵׂיהֶם וְהַחֲדָשִׁים בְּשֵׁם פּוֹשְׁעִים חֲדָשִׁים יִכְנָם וְלָמָּה לֹא נִשְׁתַּדַּל גַּם אֲנַחְנוּ לַעֲשׂוֹת כַּמַּעֲשֵׂי הַצְּדִיקִים לְהַגִּיד לְעַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

כִּי דָבָר זֶה אֲסוּר לָנוּ לַעֲשׂוֹתוֹ וַיְדַעְתִּי כִּי תַלְי"ת לֹא נִמְצָא בְּעִיר הַנָּז"ל וּבְמִדְיָנָתָנוּ אֲנָשִׁים פּוֹקְרִים הַמְכַעֲסִים אֶת ה' וּבוֹזִים אֶת דְּבָרוֹ חֲלִילָה בְּשֹׁאֵט בְּנַפְשׁ בְּדָבָר שְׂאִין בְּקִיּוּמוֹ נִזְק וְלֹא בַּהֲעֲדָרוֹ תוֹעֵלֶת וְרַק רְצוֹנָם לְהַתְדַמּוֹת מַחְסְרוֹן יְדִיעַתָּם שְׂיֵשׁ בְּזֶה אִיסוּר חֲמוּר וּמְוַבְטַחְנִי שְׂאֵם יִגִּידוּ לָהֶם אֶת דְּבַר הַמְשַׁפֵּט יִקְבְּלוּ בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת וְלֹא יִתְּנוּ כַּתֵּף סוֹרֶרֶת כִּי כָל הַעֲדָה פְּלִם קְדוֹשִׁים.

וּמִיָּדִי דְבָרֵי בְּזֶה אֲמַרְתִּי אֲעֲלֶה עַל הַסֶּפֶר אֲשֶׁר קָרָה לִי בְּעִיר הַזֹּאת בְּעֵנֶן הַעֲמַדַת הַחֲנוּפָה כֵּן בָּאוּ הַגָּזֵה שְׁנֵי הַמְּחַוְתָּנִים נְגִידִים מְעִיר אַחֲרַת לַעֲשׂוֹת חֲנוּפָה לְבִנְיָהֶם פֶּה הָעִירָה (כִּי מִפְּנֵי סִיבָה לֹא רָצוּ לַעֲשׂוֹת הַחֲנוּפָה בְּמַחְנֵם) וְהַזְמִינוּ אוֹתִי לְסִדֵּר הַקִּידוּשִׁין כְּפִנְהוּג וְהִלְכַתִּי וְהָיָה שְׁלֵג וְקוֹר גְּדוֹל בְּאוֹתוֹ יוֹם וְהַש"ץ שֶׁהֵבִיאוּ עִמָּהֶם לַחֵשׁ בְּאֲזֵנֵי כִּי הַמְּחַוְתָּנִים וְהַחֲתָן וְהַפֶּלֶה מִפְּנִיקִים וְחֲלוּשִׁים וְקָשָׁה לָהֶם מְאֹד לַעֲמֹד תַּחַת אֲוִיר הַשָּׁמַיִם עַל סִידוֹר הַקִּידוּשִׁין וְלָכֵן רוּצִים לַעֲשׂוֹת הַחֲנוּפָה בְּתוֹךְ הַבַּיִת וְרָמְזוּ לִי כִּי אֲנָשִׁים נְגִידִים פָּאֵלוּ לֹא יִקְשִׁיבוּ אִם יֹאמֵר לָהֶם שְׁלֹא לַעֲשׂוֹתָהּ בְּבַיִת וְכַשֵּׁם שֶׁמִּצְוָה לֹא מְדַבֵּר הַנְּשַׁמֵּעַ וְכו' אֲמַרְתִּי הַגָּזֵה הַגְּאוּן הַחֲסִיד חַת"ס קָרָא הַמְּקַרָּא הַזֶּה וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יוֹצְאִים בְּיַד רַמ"א (כְּלוּמַר שְׁנוֹהֲגִים כְּמִנְהַג שֶׁהַזְּכִיר הַרַמ"א לַעֲשׂוֹת הַחֲנוּפָה תַּחַת אֲוִיר הַשָּׁמַיִם) וְהַנְּגִידִים הִלְלוּ מְכַלל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְרַבּוֹת הַנְּגִידִים וּמִהֲלָךְ רַב הִלְכוּ בַּעֲגָלָה בְּעוֹד הַקּוֹר גְּדוֹל וְלֹא תִּאֻנָּה עֲלֵיהֶם רָעָה בְּפֶרֶט עֲתָה כִּי עוֹסְקִים מִמֶּשׁ בְּמִצְוָה שׁוֹמֵר מִצְוָה לֹא יֵדַע דְּבַר רָע וְאִם כִּי אֵין בְּכַחֲזֵי לְהַכְרִיחֵם עַל זֶה אִךְ גַּם אֵין בְּכַחֲזֵם לְהַכְרִיחֵנִי לְבַטֵּל דַּעְתִּי וְהַרְיָנִי שֶׁבְּאֵל בֵּיתִי כְּאֲשֶׁר בְּאֵתִי וְלֹא אֶהְיֶה בְּהַחֲנוּפָה כְּלָל וְאֲשַׁרְיָהֶם יִשְׂרָאֵל קִיָּמוּ מֵהַ שֶׁקְּבָלוּ כְּפָר אַבוֹתֵיהֶם וְהַסְפִּימוּ שְׁלֹא לְשַׁנּוֹת הַמִּנְהַג וְעֲשִׂינוּ הַחֲנוּפָה תַּחַת אֲוִיר הַשָּׁמַיִם כְּדַת מִלְּשָׁה וַיִּשְׂרָאֵל: וּמְקָרוֹב גַּדְפָּס סֶפֶר תוֹרַת חֲסֵד חֲלָק א"ח לְגֵאוּן בְּדוֹרְנוּ יצ"ו וְרֵאִיתִי בְּסִי' ל"ז שְׁנֵשׂא וְנָתַן אִם נָשִׁים חֲזִיבוֹת בְּזִכְרֵית מַעֲשֵׂה עֲמֶלֶק וְצָרִיכוֹת לְשִׁמּוֹעַ פְּרִשְׁת זְכוּר וְכו' וְכַתֵּב בְּאוֹת ה' דַּחְקָמִים לֹא תִקְנוּ קְרִיאָה בְּסֶפֶר תוֹרָה אֲלֵא לְהַאֲנִישִׁים אֲכָל נָשִׁים יוֹצְאוֹת בְּקְרִיאָה בְּפֶה וּבְסִפּוֹר בְּעֶלְמָא וְסִיָּים וְאֵין רְאוּי לְהַחְמִיר וְלְהַצְרִיכֵן לְשִׁמּוֹעַ קְרִיאַת פְּרִשְׁת זְכוּר בְּצַבּוֹר כִּי הוּא חֲנוּמְרָא דְאֵתִי לִידֵי קוּלָּא שְׂאִין זֹו דְרָךְ יִשְׁרָה כְּלָל שְׂיִבּוּאוּ נָשִׁים עַל הַאֲנָשִׁים לְבֵית הַכְּנֶסֶת שֶׁל אֲנָשִׁים לְשִׁמּוֹעַ קְרִיאַת פְּרִשְׁת זְכוּר בְּשִׁבְת זֹו וְגַם אֵין לְטַלְטֵל הַסֶּפֶר תוֹרָה לְהוֹלִיכָהּ לְבַהֲכ"ג דְּנָשִׁים מֵאֲחַר שְׁלִפִי הַדִּין אֵינָן חֲזִיבוֹת וְכו' אֵלוֹ תוֹרָךְ דְּב"ק הַנֶּה רֹאֶה שְׂאֵף בְּדָבָר שְׂיֵשׁ קִצַּת סְבָרָא לְהַחְמִיר לְהַצְרִיךְ גַּם לְנָשִׁים קְרִיאָה בְּצַבּוֹר כֵּיוֹן שְׁלִפִי הָאֵמֶת הֵן חֲזִיבוֹת בְּעִיקָר מִצְוָה זֹו בְּכָל זֹאת כְּתֵב הָרַב יצ"ו שְׁלֹא זֹו דְרָךְ יִשְׁרָה שְׂיִבּוּאוּ אֲנָשִׁים וְנָשִׁים בְּיַחַד אֵף שֶׁהוּא בְּשַׁעַת קְרִיאַת הַתוֹרָה שְׁכָל הָעָם יוֹשְׁבִים בְּאִמָּה וַיִּרְאֶה כְּנִתְיָנָתָהּ בְּסִינֵי וק"ו בְּעֵינָיו חֲדוּהָ וְשְׁלֹא לְצוֹרֵךְ שׁוּם מִצְוָה דְּבִנְדָאֵי אִם תְּבַנְאָנָה הַנָּשִׁים הַמְּקוֹשְׁטוֹת וּמְבֹושְׁמוֹת בֵּין הַאֲנָשִׁים וַיְבֵא גַם הַשְּׁטָן בְּתוֹכָן וּמִיָּדִי הִרְהוּרִי עֲבִירָה לֹא יֵצְאוּ בְּלֵתִי שׁוּם סֶפֶק וְלָכֵן חוֹבָה מְוַטְלֵת לְהַרְחִיק הַכִּיעוּר וּלְהַרִים מְכַשׁוֹל מְדַרְךְ עַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָאֵל יִתְבָּרַךְ יֵהָא בְּעוֹדְנוּ עַל דְּבַר כְּבוֹד שְׁמוֹ וְהָרַב שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה בְּסִי' קנ"ג ס"ק ז"ך כְּתֵב בְּשֵׁם שׁו"ת מֵאֲמַר מְרַדְכֵי סִי' ג' וד' שְׁצָרִיךְ לְתַקֵּן שְׂיֵהִיָּה דְרָךְ לַעֲזֹרֶת

אנשים בפני עצמו שלא יצטרכו לילה דרך חדר המיועד להתפלל בו נשים כדאי תאבסוף סיכה וכתב על דבריו שהוא פשוט והנה שו"ת מאמר מרדכי אין אצלי לראות מה הציון הלז לסוף סופה ובדרך השערה אני אומר שפונתו למאי דתנו רבנן בדרך נ"א סוף ע"ב (עם כ אינו צודק כל כך לשון סוף סופה) בראשונה היו נשים מבפנים ואנשים מבחוץ והיו באים לידי קלות ראש התקינו שיהיו נשים יושבות מבחוץ ואנשים מבפנים ועדיין היו באים לידי קלות ראש התקינו שיהיו נשים יושבות מלמעלה ואנשים מלמטה וכו' והלא דברים ק"ו ומה לעתיד לבוא שעסוקין בהספד ואין יצר הרע שולט בהם אמרה תורה אנשים לבד ונשים לבד עכשיו שעוסקים בשמחה ויצר הרע שולט בהם על אחת כמה וכמה ומזה למד הרב מאמר מרדכי והסכים לדבריו הרב שערי תשובה שצריך לתקן שתהא דריסת רגל האנשי בפני עצמו ולא דרך בית הנשי ואם אמרו כן שלא בשעת שמחה הדברי ק"ו בעינין חזונה דשכיח קלות ראש טובא שצריך לתקן שלא להיות ביחד אנשי ונשי לכל הפחות במקו' המקודש כמו שזוהרי' בכל השנה שנשי יושבות מלמעלה ואנשי מלמטה וכיון שאי אפשר שלא יהיו אנשי ונשי יחד בעת החנופה צריך להשתדל על כל פנים שלא יהא זלוזל זה בבית ה' המקודש: והנה עתה נשאלתי מרב אחד מידידי יצ"ו שבמקומו כבר נהגו לעשות החנופה בתוך הבית הפנסת ומסתפק אם מותר לנגן בכלי זמר גם כן לכבוד המחותנים ואלה דברי מכתבו נצרך לי תשובת כת"ר אם כתורה עשיתי מה שפסקתי וזהו אם מותר לנגן בעת החנופה והחנופה בבית הפנסת עם פלי זמר הנקרא פייס ארמני ועיקר השאלה אם מותר לנגן בבהכ"ן בכלי זמר והשבת להיתרא בעזה"ש כי רק עוגב אסור הנקרא ארגל ומטעם המבואר בתשו' חת"ס והביא כת"ר בשדי חמד מערכת בית הפנסת סי' ב' ובעת התפלה וכמבואר שם בסי' פ"ד ח"ו ובסי' פ"ו ומש"ה לא היה עוגב במקדש אבל לא בעוגב וגם לא בתפלה רק לשמח חתן וכלה ולכבודם כי המחנותי אנשי שם גבירי' רופאי' וגם בהם עורכי דיני' בנדאי מותר פי הלא מבואר במהרי"ק דכל דבר שהוא משום כבוד מותר וכן פתב הר"ן בפ"ק דעכומ"ז הובא דבריה' ביו"ד סי' קע"ח ס' א' ברמ"א ועיין בסנהדרין נ"ב ובהגר"א סק"ז וא"כ חזינו דאפילו בדבר שנהגו העכומ"ז רק אם יש לזה תועלת מותר לישראל וא"כ כ"ש בכלי זמר שאינו ארגיל בנדאי מותר והח"ס בעצמו בס' פ"ו (בד"ה ונבהלתי) מחלק בין לשמח חתן וכלה לתפלה וכתב שם דלא ראיה להתיר מס' של"ח בא"ח דמתירין לאמר לעכומ"ז לנגן כדי לשמח חו"כ דאין דמיון היתר גופנית כמו לשמח חתן וכלה להיתר שבות לצורך גבוה דחמיר יותר וראיה דאנכל נפש מותר ביו"ט ונדרי' ונדבות אין קרבין ביו"ט וכו' יע"ש.

שוב מצאתי בשדי חמד שם סי' ט' שכת"ר הביא דמגלחין בבהכ"ן בתופים ומסיק כת"ר משום מצוה וא"כ לשמח חתן וכלה בנדאי מצוה וראיה שמתירין שבות וע"ד החנופה בבהכ"ן באמת לא ניקח לי פי מבואר בח"ס סי' צ"ט לאיסור וכן בעוד איזה מקומן הביא לאיסור וגם ביד שאול פתב דפוגם בקדושת בהכ"ן אף לי אמרו בפה שנהוגים זה כמה דמעמידין החנופה בבהכ"ן וגם עוד לפני הגאון הנה כן ואפשר דזהו דרך כבוד פי אצל גביר אזי החנופה בבהכ"ן וא"כ הוי דינו כמו שהבאתי לעיל מהר"ן ומהרמ"א אבל עיקר השאלה אם מותר לנגן פלי זמר בבהכ"ן ויודע אני שבעיר גדולה מברכין נר חנופה בבהכ"ן בכלי זמר וגם בבהכ"ן הגדולה כן וגם שמחת בית ה"ש וסיום הש"ס או סיום

התורה: קיצור הדברים פי לדעתי לא אסור כלי זמר אחר שהוא לא עוגב וגם לשמח חתן וכלה לבד ואין פאן שום חשש כלל וא"כ פיס ארמאני שהוא כעין פיאנינע מותר בלא שום פקפוק כלל לנגן עליו בעת החופה בבהכ"ן ואפול בקשתי להשיבני ק בזה עכ"ד יצ"ו: וזאת אשר השבתי לו.

אשר שאל ממני הדל אם יפה הורה להתיר לנגן בכלי זמר (ולא בעוגב) בבית הפנסת הקדושה בעת החופה שנעשית בתוך בהכ"ן אודיע לכת"ר כי בעיר הזאת מקפידים הישמעאלים שלא להביא מנגנים בתוך בית תפלות בשום זמן והמנהג להוליה הפלה בנגל וכנור וכשעוברי דרך בית תפלותם פוסקי נגינת' עד שיעברו הרחק מבית תפלותם כן מקפידים הישמעלי' וגם הנוצרי' זולת הקאטוליקי' וזה נחשב להעדר כבוד וגם אני ההדיוט אני מניח שינגנו בחצר בהכ"ן כשמביאים הפלה וכמדומה לי שגם בעיק"ו ירושת"ו כן המנהג ומה שהבאתי בשדי חמד שעשו התגלחת בבהכ"ן בתופים ובמחולות כמו שכתב הרב שלחן גבוה יתכן שהפנה שעשו בפרסום גדול ואין דעתי העניה נוחה בהיתר זה כלל ואני מופנה לעיני בזה אשר לפום ריהטא אף אם יהיה מותר מן הדין כל שהאחרים מקפידים מעשותו בבית תפלתם יש למנוע בבהכ"ן הקדושה שלנו ואם רצון כת"ר שאשאל מאיזה רבנים כן אעשה ואודיעהו תשובתם איה"ב אף שאם יתירו לא אבטל דעתי העניה ואין רצוני שיקרא שמי בהיתר זה כלל אף בעיקר עשיית החופה בתוך בהכ"ן רע עלי המעשה וצויתי לנתק מקונטרסי את אשר כתבתי בזה לפני שנים רבות על אשר שמעתי שנעשה בעיר הסמוכה זה פעשרים שנה ה"ח הי' וקשה מאד לימן להעתיק פי אין לי זולת הכותב הי"ו ויש לו מלאכה מרובה ועמותיו ספורות לכן אבקש מכתה"ר למהר להחזיר לי הדפים שאני שולח לכתה"ר שניתקו מקונטרסי ותנוע דעתי כן עשיתי ושלחתי לו את כל הכתוב למעלה באות זו מראש ועד סוף: חזר הרב הנ"ל יצ"ו ויבקשני במכתבו השני לשאול על זה מגדולי דורנו יצ"ו חוות דעתם בזה באשר הבטחתיו כן עשיתי ושלחתי דברי שאלתו ואת אשר השבתי לו אני הדל לגאון עוזנו הגאון הפופלא וכבוד ה' מלא יוסף עיינו וידידנו אבד"ק שאנויל יצ"ו ואלה דברי תשובתו ע"ד שנשאל מרב אחד הנה באשר השואל מידידיו וכאשר ידעתי את דרכו מפבר שלא לגלות שם השואל בלי רשיונו ואשר אולי לא הרשה לו לגלות שמו בפני זולתו וכנראה שהשואל הוא רב באחד מהקלות שהנה שם הרב מלבי"ם פפי מכתב השואל שאמרו לו שנהוגים כן בפה מכבר וגם לפני הרב היו נוהגים כן ואחרי שכתו"ר השיב לו תשובתו בהקלט ושגם אם אולי איזה רבנים יתירו לא יבטל דעתו ואין רצונו שיקרא שמו בזה כלל ולכן למותר לבא בזה במכתב לכתו"ר רק להבטיחו להשיב להרב השואל אם ידרוש ממני בעצמו שיחפץ לדעת איך דעתי באיזה אופן שיהנה ועכ"פ אחשב למותר להשיב לכתו"ר בעבור זולתו מהשואלים ובפרט בדברים שדשו בהם רבים ואם רצון השואל להיות רואה ואינו נראה קשה עלי מאד הטורח לכתוב לכתו"ר באותיות רש"י ואם אולי יחפץ השואל בתשובתי בארנפה יוכל לפנות אלי באנרח ישר בעצמו בלי העלם שמו אלה הדברים יוכל להשיב להרב השואל בשמי ודי בזה.

ועתה אשיב בקצרה ע"ד כתו"ר בזה הנה מה שכתב כל שהאחרים מקפידים לעשותו בבית תפלתם יש למנוע בבהכ"ן שלנו וכפי שהביא פי בעירו מקפידים הישמעאלים שלא להביא מנגנים בבית תפלתם שנחשב להם להעדר כבוד זולת הקאטולים ולכאורה

למ"ש ב'שוי"ת הר הפרמל ח"א סי' י"ט ב'שם תשו' דרכי נועם סי' ט' להתיר לשמות טיטון בלי פקפוק ביום התענית אלא בט"ב יש לאסור משום היסח הדעת מאבילות וגם יש קצת ח"ה"ש מחמת שאחרים אוסרין לעצמן השאיבה ביום תעניתם וע"ז השיב דאין פאן משום היסח הדעת וכמבואר שם ומחמת ח"ה"ש מי יודע למה עושין פן כו' א"ו מה לנו לחוש למנהגם נאסר ביו"ט מלאכה שאא"פ לעשותו מעיו"ט מפני ח"ה"ש דהא אוסרין כל מלאכה כה"ג בפרט במדינתנו אין האחרים נוהגים איסור בתעניתם וליפא ח"ה"ש וכו' יע"ש"ב ועיין במגדל עוז מהרי"ע אבן פוחן פנה א' אות קי"ד מש"כ על ח"ה"ס סי' תנ"ג והארכתי במקא"ח ורק שאינו ענין לזה שגם האחרים מהדרין שיהיה העבודה שלקח בבהכ"ן באימה ובלי ממוצעים אחרים המביאים לידי היסח הדעת וקלות ראש דאיפא נמי ח"ה"ש שפשושים בית המקדש למקום הוללות וכמג"א סי' רמ"ד סוס"ק ח' לענין בגין בהכ"ן בשבת בקבלנות שהגדולים לא רצו להתירו כי בזמן הזה אין נותנים לשום אדם לעשות מלאכתו בפרהסיא ביום חגם ואם נניח אנחנו לעשות איפא ח"ה"ש וכו' ואף דבעבודת הקרבן קיי"ל דעיקר שירה בפיה וכלי לבסומי קלא פערין י"א ע"א ומ"מ בתפלה שהוא במקום עבודה שבלב אין מקום לעניינם וכמו שאין מקום להעמיד הלויים למשוררים כמו בעבודה ורק להתפלל בכבוד ראש: וגם מה שמצאנו בדברי הימים ב' שהיה דרכם בשוכם ממלחמתם בנצחונם שהיה דרכם להעיר לבב העם להודות בכלי זמר ובתופים ומצלתים וגם בזה אין הכרח מהכתובים שהיו הפלי זמר ממש בשעת אמירת הודו וגם בשירת מרים אפשר שהחולות המצלתים היו קודם השירה ובפרט שאין דמיון משירי הודאה לבקשת תפלה ותחנונים דנדאי שצריף להיות בכבוד ראש ועיין במשנת חכמים בהלכות עכומ"ז ל"ת מ"ה ביבין שמועה מה שהעיר על השירי קרבן יר"ו סו"פ במה אשה במה שהביאו הפוסקים לאסור כל הגי משום דרכי האמורי משום דאבד זכר האמוראים וכו' וע"ש בהשגתו לפמ"ש"כ הרמב"ם דכל אלו שאסרה תורה היינו שלא להאמין בדברי פזב שהאמינו בו וא"כ אדרבה אם אלה שלא נגה עליהם אור תורה עזבו דברי מרמה פאל כש"כ עלינו שלא להחזיק בזה יע"ש"ב בדרף קי"ד ע"א והכ"נ לדין בדברים שמחזיקים לדרך מוסר שלא לעשות במקום המקודש להתפלל ולבקש רחמים ושראוי למנוע מדבר המראה התנשאות וכדורז"ל ממעמקים קראתי שיעמד במקום נמוך ויתפלל כו' ועל כ"ב נאמר והי' פנור ונבל ותוף וחליל וכו' ואת פועל ה' לא יביטו ודרז"ל כמשפטי הגוים אשר סביבותיכם לא עשיתם כמתקנים שבהם לא עשיתם כמקולקלים שבהם עשיתם ובכלל צנוחו קמאי גם על הנגונים מהחזנים שמשמיעי' בבהכ"נ ובפרט לשורר בשירי אחרים וכמ"ש בבכור שור תענית ט"ז ע"ב בפ' היתה לי נחלתי כו' נתנה עלי בקולה וכו' שאלו הלכו לבתי תיאטריאות לשמוע שיר פסילים אין בידם כ"א עון מושב לצים בפ"ק דע"ז אבל עתה שהם עושים שחוק ועונג זה בבית המקודש לה' ובמקום תפלה ובתוף התפלה וכו' הקריבהו לפחתה שליח להעתיר עבורה ותשלח על ידו מנחה פירות יפים ובדרך תאכלו הפירות ולא נשאר כ"א העוקצים והעלים כו' פן הדבר הזה אתם הנהגים מקולו ודבר שפתי התפלה אף למחסור אחת דבר בלא פנונה רק להשמיע קול הנגון ושמים יבליע ונוטל שכר שבת בהבלעה יע"ש"ב ועיין שו"ת חת"ס ח"א סוס"י ר"ה ושאלת יעבץ ח"ב ר"ס ק"ו ובמגדל עוז להרי"ע בשער עליות ד"א פ"ח בד"ה בהכ"ן צריף להשמר שלא להלכד ברשת מנהג ההמון כו'

ובעלִיית יחוד המעשה פ"ה בד"ה ונאמר למלך כו' ואכמ"ל בפ"ט זה ועכ"פ התפלה
בבהכ"ן בכלי זמר הוא איסור מצד עצמו ונדך גאות פפורק עול מורא גבוה מה שצריך
להיות ההיפך בהכונה וכן ראש נוסף על זה חה"ש בפ"ה ס"א וכמ"ש כתו"ר שיקח:
ויותר אני מתפלא על השואל שהביא בשמו של הח"ס מה שלא היה ולא נברא שפותר
שלא אסר רק בכלי זמר עוגב שיש לו שם גנאי והינו מה שכתב בליקוטי ח"ס ח"ו סי'
פ"ו ופ"ט על מה שדרשו תחלות לנגן בעוגב בבהכ"ן שאף שהפנור הותר במקדש ומ"מ
העוגב נאסר שאולי שמא קא גרים מלשון עגבים כמו שאינו מכניס מ"ר להפלו שיהובא
בט"ז סי' קל"ב ס"ק ה' כו' ובאמת בזבחים צ"ה ע"ב מפורש שהיו מי רגלים ממש ודלא
כהי"א שהביא הפלו ואפשר דלא ס"ד לערבו רק לחייב העושה כמתפנותו אף פשונה
ושפה לצפון במ"ר וע"ש בכנסת ישראל וכבר השיגו בבאר שבע בכריתות ה' וכתב
שאלו המפרשים ירדו אל מעין זה שלא היה ולא נברא והעלו בידם מי רגלים וחלילה
לפרש פו פי שבוש גדול וטעות גמור הוא אם מסבא מה העדר פבוד יש מפח השם
שיש למים אלו של מעין זה אם לא יזכר כלל השם מ"ר על אלו מים בכניסתו למקדש
וגם גמ' ערוכה בפ"ק דם חטאת דמפרש אותו מ"ר ממש כו' וכ"פ הרמב"ם פ"ח ממעה"ק
כו' ובירו' פ' ט"ר בקלפי והלא מ"ר יפין לה אלא מפני שאין מכניסין ריח רע לעזרה
והרי הלבונה ריח רע ומנוי עם סמני הקטורת עכ"ל: אמר המחבר ח"מ מה ס' באר
שבע אין אצלי ומתוך מה שהביא בשמו הרב בתי פנסיות בקונטרס בית אבטינס בית
ל"ו דף נ"ו ע"א מוכן שלא סמך הרב באר שבע לדחות פירוש היש מפרשים על מאי
דמשמע מהסוגיא דפ"ק דם חטאת דף צ"ה ד"ש לומר דהכי פריך דהא אין מכניסים מי
רגלים במקדש פלומר מים צלולים ממעין ששמו מי רגלים וכל שפן מי רגלים עצמן ורק
הכריח מהירושלמי בפ"ק ט"ר בקלפי דאמרו להדיא אין מכניסין מי רגלים במקדש
מפני שריחן רע וגם מ"ר חיד"א בפ"ק יוסף א"ח סי' קל"ב אות ח' פתב בשם הרב ב"ש
שהביא ראיה מהירושלמי ה"ל (ולא הזכיר ראיתו מזבחים ה"ל) וכתב על זה וז"ל
ומקורב נדפס ס' ארחות חיים וראיתי שכתב מי רגלים כמשמען ויש אומרים מעין ששמו
מי רגלים ומימיו עזין מאד וריחן רע אבל מי רגלים ממש חלילה שלא עלה על לב אדם
לשרות בהם סמני הקטורת עכ"ל וכפי זה דגם המפרש שהוא מעין הוא אומר שריחן רע
לא קשיא מידי והשיכותי מעליו את תלונת הרב באר שבע והסבא נותנת דמי מעין זה
דומים למי רגלים וסרי ריחיהו ריחן נודף סרח העודף דאי לא מעין זה מאין זכה לשם
עכ"ד הרב ברב"י ונמצא לפי זה דאין שום סתירה להמפרש פו והרב בתי פנסיות שם
(בד"ה ולידי) פתב וז"ל ולידי חזי לי להכריח מתלמודא דידן ואסבא לה מדאמרי'
בשבת בפר"ע לענין הוצאה דפ"ט ע"ב במתני' המוציא עצים וכו' מ"ר כו' פדי לכבס
בגד קטן והינו מ"ר ממש דאי מי מעין צלולים הא תני לה חדא זמנא בריש המוציא יין
דע"ו ע"ב מים פדי לשוף בהן את הקלור דבציר משעורא דלכבס בגד קטן ואם איתא
להא דתנו רבנן מ"ר מי מעין ששמו מ"ר היכי סתם לן תנא דמ"ר פדי לכבס בגד קטן
והוא אפילו בצלולין אלמא משמע דסתם מ"ר הם אמרו מ"ר ממש דאי לא הנה ליה
לתנא לפרש ולא למסתם והכי משמע בבבב"א ד"ט ע"ב דמ"ר דשנו חכמים סתם הוי
שתן לא מ"ר של מעין ודו"ק עכ"ל הרב בתי פנסיות: ולפי מה שהביא מ"ר חיד"א בשם
הרב ארחות חיים דלדברי המפרשים מי רגלים מי מעין וכו' סרוחים הם אף שהם צלולים

נראה דגם מסוגיא דשבת הנ"ל אין סתירה לדבריהם דמה שהכריח הרב בתי פנסיות דמאי דתנו מי רגלים פדי לכבס בגד קטן על פרחין מי רגלים ממש הם דאם לא פן אלא מי מעין הם פיון שצולולים הם הרי הם בכלל מים דתנו בדר ע"ו ע"ב מים פדי לשוף בהם את הקילור אינו מוכרח לפי שיש לומר דמים דתני התם היינו מים יפים שיעורן פדי לשוף את הקילור אבל מים סרוחים הללו ששמן מי רגלים שיעורן פדי לכבס בגד קטן ושפיר נוכל לומר דמאי דתנו בדר פ"ט מי רגלים פדי לכבס בגד קטן היינו מי מעין ששמו מי רגלים: הן אמת דאף דיש לדחות ראיה זו לפי סגנון שהכריח הרב בתי פנסיות כנז"ל מ"מ נראה דהאמת הוא דמי רגלים ממש הוא מאי דתנו פדי לכבס בגד קטן דהא אמרינן שם בדר צ' ע"א תנא מי רגלים עד בן ארבעים יום ועי"ש בתוספות ופ"ט הדברים מורים דמי רגלים ממש הם אף בכל זאת נראה לי הדל דאין מסוגיא זו סתירה לדברי המפרשים דנדאי אין פונת המפרשים לומר דבכל מקום ששנו חכמים מי רגלים הפונה למען ששמו מי רגלים דהא מהיכא תיתי למימר הכי ורק במי רגלים שאמרו גבי קטורת לא מסתברא להו למימר שהיה שום סלקא דעתין לומר שיהיו מי רגלים ממש פשרים לשרות בהם סמני הקטורת לכן מפרשים שהוא מעין ששמו מי רגלים אבל בעלמא מודו דמי רגלים דתני תנא תכן לפרש מי רגלים ממש ולפי זה גם מסוגיא דבבא בתרא דף י"ט דמוכח דמי רגלים דתני התם הם מי רגלים ממש אין ממנה סתירה פמבואר ורק מה שהיה מקום לסתור דברי המפרשים הוא מהש"ס דזבחים והירושלמי דיומא דמייירי בבביתא דסמני הקטורת וכבר נתיישבו כנז"ל: נחזור לדברי תשובת הגאון יוסף עינינו שיחל"א).

ועכ"פ לא כתבו הח"ס רק להוסיף עוד בהפלגת האיסור ויהיב טעמא שפירו החדשים במין עוגב אבל עיקר האיסור בכל מיני פלי זמר ומטעם אחר וכמש"ש מפורש בסי' פ"ד שמה שראינו שאבותינו מתקני תפלות לא תקנו בכלי שיר אע"ג שמאנתנו יצא השיר בעבודת בהמ"ק שמ"מ לא ניחא להו בהכי מטעם מיום שחרב בהמ"ק כו' וכמ"ש א"י נשיר שיר ה' על אדמת נכר ולשלול אפ"ל לפני ה' ואם הותר קצת לשמח חתן וכלה כי המה עגומי הגלות והותר לשמחם אבל בבית ה' אין שמחה לפניו וכ"כ ר"ס פ"ו דעיקר החיוב בפומא והוא מעכב ולבסומי קלא מוסיפים לשורר בכלי שיר שהוא יותר ערב וחשוב וא"כ אחר החורבן די לנו לשורר זכר למקדש בשינרא דפומא שהי מעכב אבל זמרא דמנא שאינו מעכב ואית ביה שמחה יתירה מנ"ל שהותר וכן העלה שם סי' פ"ט דאף דלהדיוט הותר לשמח חתן וכלה אבל לגבוה נאסר משחרב בהמ"ק בזמרא דמנא ורק בפומא דליכא שמחה פולי האי וגם עיקר מצוה בבהמ"ק הי' בפומא ע"כ נשאר גם הוא במקדש מעט וא"כ מפורש בדבהח"ס דאין שום היתר בזמרא דמנא בבהכ"ן וממילא דמלבד איסור החנופה בבהכ"ן איכא נמי איסור מיוחד מפלי זמר בבהכ"ן שלא הותר במקדש מעט משחרב בהמ"ק ומה שכותב השואל שנהגו בעיר פלונית בהקלוזין זה מביא לידי גיחוף וכי יוכלו לומר שהי נהוג פן מכבד בדורות הקודמים בעת שהיו שם גדולים מפורסמים אולי נהגו שם ההמון מעצמם בהיותם בסומים בשמחת בה"ש וסיום הש"ס וסיום התורה ובפרט שידוע שאין שם וכו' ואין שואל כלל בעצתם באיזה ענין גדול ואפשר שלא ידעו כלל מזה וגם אם ידעו אין בינדם למחות ואין שומעים להם גם בענינים יותר חמורים ונחלא בעיר פלונית אשר הרב דשם אהוב להאשכנזים מאד מ"מ

יש שם ארגעל פֿנהוג ואין פֿידו למחות פי האשפֿנזים לא ישמעו לו רק אם יקיל להם ומה שֶהוא פֿרצונם וילבד פֿל זֶה מה בֿכָּה אם גם המו"ץ דָּשֵׁם לֹא אֶסְקִי אֲדַעֲתֶיהָ שֵׁישׁ אִיסוֹר לִזְמַר בְּבַהכ"ן וּבִפֿרֿט בְּתַפְלָה שֵׁישׁ אִיסוֹר בְּלֹא"ה גַּם זוֹלַת דֶּהח"ס וְכַנ"ל: וּמִלְבַּד פֿל זֶה יָפָה פֿתַּב כ"ת שְׁבַמְקוֹמוֹת שְׁעוֹשִׁין הַחֲנוּפָה בְּבַהכ"ן וּבִפֿרֿט בְּכָלִי זְמַר בָּא הַרְבֵּה לִיְדֵי קְלוֹת רֹאשׁ עִם נְשֵׁי חֲבָרִיהֶם מֵה שְׁבַלְתֵּי נְאוֹת לְהַעֲלוֹת עַל הַפֿתַּב וּמִלְתָּא דְלִדְיָהּ לֹא הָיָה מוּמָא כו' וְגַם הִרָה"ח שִׁי"ר מִפֿרָאג אֲשֶׁר הִתְדָשִׁים מִתְּכַפְּדִים וּמִתְּפָאֲרִים בּוֹ וְאֲשֶׁר רָאִיתִי גִדְפֵס מְמַנּוֹ לְאַחַר פֿטִירְתּוֹ מִכְתָּב שְׁפַתַּב לְאַחַד מְאוּהָבָיו בְּמ"ע הַצּוּפָה לְהַמְגִיד בְּשֵׁנַת חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה לְצֵאתוֹ לְאוֹר בְּגִלְיוֹן מ"ד אַחֲרֵי שְׁפוֹתַב הָיוּ אָמְנָם רַבִּים כִּיּוֹם הַמִּתְּפָרְצִים בְּאַרְצוֹת אֲשֶׁכְּנֹז וּמֵהֶם גַּם הַקּוֹרְאִים עֲצָמָם רַבָּנִים וּבְאַמַּת אוֹי לֵה לְרַבְּנוֹת זֹו שְׁמַקְבֵּרְתָּ אֶת עֲצָמָה וְאֲנִי הִרָאִיתִי פֶה גְלוֹי לְכָל הַעֲדָה וְהֶאָרְץ כִּי פֿרַחֲוֹק מִזְרַח מִמְעַרְב כֹּן רַחֲוֹק דְרָפִי מִדְרָכִיהֶם וּמִחֲשֻׁבוֹתֵי מִמְחֻשְׁבוֹתֵיהֶם כו' וּכְבָר הוֹדַעְתִּי לְכַת"ר כִּי לֹא יִחַשְׁבֵנִי בְּזֶה לְאוֹהֵב חֲדָשׁוֹת בְּכָל עֲנִינֵי הַדָּת וּלְאוֹת וְכו' וְאַחֲרֵי שְׁהֶאָרִיף לְהִרָאוֹת עַד כְּפֶה עָמַד בִּפְרִיץ שְׁלֹא לְהַתִּיר קִטְנִיּוֹת בְּפִסְחָא גַּם בְּשֵׁנַת הַבְּצוּרָת וְלֹא חַת מְאִימַת הַחֲדָשִׁים אֲשֶׁר הִפִּילוּ עָלָיו אֲיָמִים וְהוּא עָמַד מִגִּדְלָה לְהֶם וְלֹא הִתִּיר וְלֹא יִתִּיר וְאַחֲרֵי כ"ז פוֹתַב) וְנִשְׁעַן עַל פֿל זֶה עֲרַכְתִּי לִיַּעֲזֵץ אֶל כ"ת אֲשֶׁר בְּדָבָר הַנִּדְרָשׁ כו' יַעֲשׂ"ב וְאֲשֶׁר אִם כִּי נָטָה מִדְרָף הַסְּלוּלָה בְּנִטְיָיִת אֶהְבֵּת הַחֲדָשׁוֹת וּמ"מ פוֹתַב גַּם הוּא רַק יִצְנָה לְהַכְרִיחַ בְּאַזְהָרָה עַל בִּיאַת הַנְּשִׁים בְּבַהכ"ן מִלְבַּד אֲמוֹת הַזּוּג וְשׁוֹשְׁבֵינֵין וְכַמ"ש מִהֲרִי"ל שְׁרַק אֲמוֹתֵן שֶׁל הַחֲתָן וְכִלְה הוֹלְכוֹת וְשָׂאָר הַנְּשִׁים הָיוּ מִמְתִּינּוֹת בְּפִתַּח בְּבַהכ"ן כו' וְאֲשֶׁר לֹא שָׁם עַל לְכַבּוֹ הַפֿרְצָה מִעֲנִין בְּזֶה בְּבַהכ"ן וְאֲשֶׁר לֹא יוֹעִיל הַהִכְרָזָה מִלְהַרְחִיקָם בְּעַת שְׁהוֹתָרוּ גַּם הַשׁוֹשְׁבֵינּוֹת וְאֲשֶׁר גַּם לְפִי דְבָרָיו בִּימֵי מִהֲרִי"ל לֹא נִהְגּוּ הַנְּשִׁים לַעֲשׂוֹת שׁוֹשְׁבֵינּוֹת וְאֲפֶשֶׁר שְׁגַם אֲמוֹתָן לֹא הָלְכוּ בִּימֵי נְדוּתָן וְעַכ"פּ גַּם הִרָה"ח שִׁי"ר אֲשֶׁר מְפַנֵּי שְׁמוֹ יִנְחָתוּ הַחֲדָשִׁים וְאֲשֶׁר נִעְנַע לְהֶם בְּזֶה בְּרֹאשׁוֹ וְרָצָה לְהַחְזִיק הָרַע בְּמִיעוּטוֹ וְכִידוּעַ מִנְהַגָּם שֶׁל הַמְּהַדְרִים לַעֲשׂוֹת חֲנוּפָה בְּבַהכ"ן וּבִפֿרֿט בְּכָלִי זְמַר שְׁעֲשׂוּי לְהִיּוֹת בְּתַעְרוּבוֹת אֲנָשִׁים וְנָשִׁים בְּמָקוֹם הַמְּקוֹדֵשׁ וְלַעֲבוֹר עַל אִיסוֹר קְרִיבוֹת בְּכַמָּה עֲנִינֵים וּבִפֿרֿט בְּמַחֲלוֹת וְכַמּוֹ שְׁהֶאָרִיף בְּשׁו"ת זְכָרוֹן יוֹסֵף חֲא"ח ס' י"ז יע"ש בְּאַרְיִכוֹת בְּעוֹבְדָא דִּידִין וְהַעֲיָקָר מִחֲפָצָם לְחַקוֹת אַחֲרֵי זוֹלָתָם שְׁלִדְעַתָּם צָרִיף שִׁיָּהִי הַהִתְקַשְׁרוֹת בְּמָקוֹם מְקוֹדֵשׁ וְע"י הַמְּכַהֵן בְּרֹאשָׁם וּבִפֿרֿט אֲשֶׁר יִבְנוּשׁוּ לַעֲשׂוֹת כְּפָתוּב בְּמִשְׁפָּטֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲשֶׁר לְפַעֲמִים הַמְּקוֹם אֵינּוּ נָקִי כֹּל כֹּף לְפָנֵי חֲצַר בֵּית הַפֿנֹסֶת אֲשֶׁר בְּאַמַּת רְאוּי לְהַשְׁגִּיחַ עַל זֶה: וּמֵה שְׁפַתַּב הָרַב הַשּׁוֹאֵל שְׁכַנּוּתָם רַק מִשׁוּם כְּבוֹד שְׁמִי שֶׁהוּא עֲשִׂיר נוֹשָׂאִין לוֹ פָּנִים לַעֲשׂוֹת בְּבַהכ"ן אָמַת הַדְּבָר שְׁחוֹשְׁבִים זֹאת לְכַבּוֹד וּבִיּוֹתֵר לְהִרָאוֹת אֲשֶׁר יָדָם תִּקְיָפָה לְכַוֵּף אֶת רוּעֵי הַדָּת לַעֲשׂוֹת כְּנִימוּסִיהֶם אִם אֵין לְהֶם עוֹז בְּנַפְשָׁם לֹא לְפָרוֹץ גִּדְרָה וְהִנֵּה דֶהח"ס בְּחֹא"ה ע"ח א' ס' צ"ח דְּוֹעִים וַיַּעֲנִינֵן שָׁם עוֹד בְּחֻלְק שְׁשֵׁי בְּלִיקוּטֵי ח"ס ס' צ"ג בְּתַשׁוּבַת הַגֵּר"מ מִיַּנֵּץ בְּתוֹכָתּוֹ לֵאח"ר מִמְעַשְׂוֹ הַמְּקוֹלְקָלִים וְלֹא טוֹבָה הַשְׁמוּעָה וְכו' וּבִיחּוּד מֵה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּחֻנְפַת חֲתָנִים לַעֲמוֹד אוֹתָם לְפָנֵי הָאָרוֹן בְּרִית ה' כו' וְאֲשֶׁר כְּנִרְאָה כֹּל הַתְּאַמְצוֹת שְׁלֵהֶם לַעֲשׂוֹת הַחֲנוּפָה בְּבַהכ"ן כְּדֵי שְׁתַּהַיֵּה הַחֲנוּפָה לְפָנֵי אֵה"ק שְׁעִי"ז נַעֲשֶׂה הַקָּשֶׁר וְלֹא לְהִיּוֹת כְּעֵמָא פְּזִיזָא וְעִינֵן בְּתַפְאָרְתָּ יִשְׂרָאֵל עַל מִשְׁנִיּוֹת בְּפִתִּיחָה לְסֻדָּר מוֹעֵד בְּסוּפּוֹ בְּדִינֵי שְׁמַחוֹת אוֹת ב' בְּמ"ש רַמ"א ס' שצ"א ס' ג' דְּבַחֲנוּפָה שְׁעוֹשִׁין בְּבַהכ"ן שְׁמַבְרָכִין שָׁם בְּרִכוֹת אִירוּסִין וְנִישׁוּאִין מוֹתֵר הָאָבֵל לְהִיּוֹת שָׁם כו' וַיֵּשׁ מִחֲמִירִין שְׁיַעֲמוֹד הָאָבֵל חוּץ לְבַהכ"ן לְשִׁמּוּעַ

הברכות ומ"מ מותר האבל אחר ז' לברך ברפת אירוסין ונשואין תחת החופה שבבהכ"ן הנה מדכפל ושינה חופה שעושין בבהכ"ן על זה סמכו החדשים וכו' אשר כל מגמתם לדמות אותנו למי שלא נוכל להדמות ואמרו דש"מ דכה יפה לנו אמנם מלבד שיש איסור בדרך זה מפמה טעמים אשר לא נאריה בהם פאן הנה תלו א"ע בקורי עפביש דכל מה שזנפר בדברי רמ"א פאן בית הפנסת במקור מקומו טהור ליתא בהגמ"י שהביאה ב"י דשם נזפר בבית הנשואין וכ"כ בפירוש בד"מ ברחוב העיר ונראה שטעות המדפיס הוא דהרי מימינו לא ראינו ולא שמענו נוהגים פן לעשות החופה תוך בית הפנסת אלא דבשניהם הי' כתוב בב"ה ור"ל בבית הנשואין או בקצור בית הפנסת וטעה המדפיס וכתב בבית הפנסת עכ"ל: ובשוי"ת יאודה יעלה חא"ח סי' ל"ח הביא ג"כ מהב"ח באו"ח סי' קע"ד לשמברכין ברפת אירוסין ונשואין בחופה לפני בהכ"ן אמרינו וכו' אמנם לעשותו בבהכ"ן בנדוקא חושש אני לאיסור דאורייתא ובחוקותיהם וכו' הרי להקים מצבה אסרה התורה בלאו אף שהיתה חביבה לפני הקב"ה בימי האבות כמ"ש רש"י ורמב"ן בארנפה מהספרי ר"פ שופטים (ובהג"ה מן המחבר וכמ"ש הרמב"ם פי"א מע"ז הי"א ועיין בט"ז א"ח סי' ח') וממילא אין ראיה פלל מ"ש מהרי"ל מנהג מגינצא דמאן יימר שהי' אז מנהג וחק קבוע אצלם פן מלבד זה וכי בכל מנהגי מהרי"ל אנו עושין פמוהו בזמנו ובמדינתו ומהרי"ל עצמו לא כתב שיש לנהוג פן אלא כתב שפן הי' מאז מנהג מגינצא לבד כו' ובקדושין נ"ב א' אשה בעזרה מניין כו' ושמא תפרוס נדה עיין בעיתותא פמו בסוטה ועיין בראש יוסף ריש חולין וכו' ומפני תערובות נשים ונשים במקום קדוש ואם היא בגדוטה אינה הולכת ג"כ לבהכ"ן נשים (ובסי' פ"ח, בא"ח שאפילו לעז"נ אין נכנסות בימי זילופן וכמ"ש רמ"א ובלבוש פסברא הראשונה אין בימים שיהיה להם צער גדול התירה מדוחק לסמוך ארש"י) ואסור לשנות מנהג ק"ו מתפלה במ"א סי' ס"א מהירושלימי אעפ"י ששלחנו לכם סדר התפלות אל תשנו כו' וגם לפרסם שמחה של מצוה וכן כתוב ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וכו' קול מצהלות חתנים מחופתם יע"ש עוד טעמים אשר לא רציתי להאריך יותר בהעתקת דברים ובהג"ה מבה"מ האריך בדרך הנאסר מחמת סיג וגדר מהנהגת אבותינו ובפרט בגדר תערובות אנשים ונשים יחדו עיין בסופה נ"א תקון גדול עשו שיהיו אנשים למטה ונשים למעלה כו' וק"ו בפעולת שמחה כו' ובא"ח סי' תקכ"ט מחנייבים ב"ד להעמיד שוטרם שלא יתקבצו אנשים ונשים וק"ו בבהכ"ן ומקדש מעט עיין רד"ק בפ' ואהי' להם מקדש מעט וספר יראים סי' שס"ד דמורא בהכ"ן פמורא מקדש כו' ובתשובה מאהבה ח"א סי' רכ"ט בשם הזהר אשה בבית ה' בית תפלת האנשים פהעמדת פסל עכ"ל ועיין בא"ח סי' צ' סי"ט ובצורר החיים מאמר פסוי חטאה שמנהגנו לתקן בהכ"ן שנ' למעלה פסופה נ"א ב' ורמב"ם פ"ח מלולב: ועיין שו"ת מהר"ם שיק חאה"ע סי' פ"ז פי אדרבא מזה שנראה במקצת מקומות שהיה החופה בבהכ"ן בימי מהרי"ל מוכרח שבכוננה ומדעת הוציאו לעשות אותה מחוץ לבהכ"ן יהיה מטעם פריצות או מאיזה טעם שיהיה זה פמה מאות שנה שהנהיגו לעשות החופה שלא בבהכ"ן ועלינו לקיים המנהג וכמ"ש הרמב"ם ריש הל' מקרים ועדיף עכ"פ ממנהג בני ביישן שאמרו בו אל תטוש תורת אמה ומ"ש הב"ש סי' ל' לקדש בבהכ"ן זה לכאורה נגד התוס' קדושין נ"ב ע"ב דלא רגילי ליפנס בעזרה פדי להתקדש דבזיון הוא וא"כ בנדאי גם בבהכ"ן פן הוא ועכ"פ אם רוצים לשנות המנהג

וילדמות לאחרים פאָשר הוא פּאַמט טעם רוב המלשנים ועוברים באיסור דאורייתא פּתוב ברמב"ם פי"א מע"ג מקרא דהשמר פן תנקש וכו' ועיין בספר מחלת המחנים סי' ד' כו' כו' עי"ש ולבל יאמרו שהשבועה היא הקנן ולא החופה ושאדרבא הקנן נגמר בכל מקום על קידושי ש"פ ואין אנו צריכים שום מקום מקודש לקיים החו"ק כי בכל מקום עיני ה' צופות וכמ"ש גם לכו ליעקב ראה ה' עד ביני וביניך ובתענית ח' בְּבַחור ובתולה שפּרתו ברית להזדונג ולקחו חולדה ובור שהי' לפניהם לעדים ואם הִיה מנהג להיות בבהכ"ן מדוע בטלוהו וע"כ משום סיג ורחקה מגדר של הרהור וכמו שפּטרו את בני החופה מהנחת תפילין בשעת החופה משום גדר וְהִיה מְחַנֵּי קְדוּשָׁה שְׁשֵׁם מְצוּי הַהֲרַהֵר וּכְדִינָא דגמ' ומובא בא"ח סי' ל"ח נאפ' בשעת מילה לא יביאו הנשים את התינוק לבית הפנסת ורק על הפתן יעמדו עכת"ד בקצרה והאריף עוד בהר תבור אות י"ז לחזק דבריו באריכות הלשון: לאחר גמר מכתבי נודעתי שפמעט אין חילוק פלל בניגונם רק שהארגיל עשוי לדרוך עליו בעת הגנינה אבל פולם משירי נכר כו' כו' הנני חותם ואו"ש יוסף זכריה שטערין: אחר איזה ימים שלח ידו שנית הגאון הנ"ל יצ"ו בענין זה ונ"ל נידון החופה בבית הפנסת אמלא עוד את דברי מהרשום אצלי בזה במ"ש באה"ע סי' ס"א לעשות החופה תחת השמים והוא עד"ש בהוריות י"ב וכריתנת ו' ובש"ע ר' הלכות ר"ה לאכול בריש שתא דברים מתוקים דסימנא מלתא ועיין בספר מאורי אור בחלק בן נון בחדושי לסוף קידושי ונ"ל נאגב אפכה מנהג אשכנז ופולין ומהרי"ל באשכנז מגנצא כתב שעשו בבהכ"ן על התקה ושלא יסתור הרמ"א באה"ע סי' ס"א תחת השמים ע"כ פנונתו אם אין מקדשין בבהכ"ן מבלי מקום כמ"ש בד"מ שנהגו באין מקום בבהכ"ן הלכו לחצר בהכ"ן למזרחא מוכח פל דינים ומנהגים שפסי' שהוא פתובים בספרו ד"מ והנה י"א לא נזכר פלום ולא ציין בש"ע מבטן מי יצא ונהרי שכיח העתק תלמיד לעצמו ונשמט בפנים תוך הדפוס וכמ"ש ב"י על הטור בְּדוּכְתָא טוּבָא עכ"ל: ועיין במכ"ע הצופה להמגיד שנת תרל"ב גליון מ"ג ששם פתוב בלא פה וכוונתו בית המשטה וכ"נ מלשון הד"מ יו"ד סי' שצ"א שמהרי"ל ציוה לאבל שיצא חוץ לב"ה בשעת ברכה וכהוראת לשון הטור שפציין עליו שהוא מבית המשטה ומזה נראה ג"כ שעשו החופה בבית המשטה והנ"ש שלא הנזכר מהד"מ אולי לא הי' בידו פאָשר גם הכה"ג פתב כ"פ שאין בידו הד"מ עכ"ל ועיין בשו"ת נחלת שבועה סי' מ"ב שהשיב לו הבה"ז ואין ספק שלא עיין בגוף הטור והב"י וע"ש בצופה גליון מ"ד שלפי הבנתו לשון עד שיפנס לחופה לא יוכל להתקיים שעל זה כתב שהכניסה ההיא תחת היריעה שעל הפלונסות או במקום שנוהגין לילך לבהכ"ן הרי כניסה ממש ואם לבית המשטה אין זה כניסה לכלה פי שם מקומה וגם מה לשון מוליכין שם והם על טויו"ד סימן שצ"א ואם על בית המשטה מה זה שכתב מהרי"ל שיצאו האבלים חוץ לב"ה בשעת הברכה ולמה יפנסו שם פלל מתחלה וגם שמהרי"ל הלכות נישואין ומביאין הפלה עם כ"ז עד פתח ב"ה וממתנת עד שמוליד הרב את החתן על המגדל ב"ה ואמה של החתן ושל הפלה היא הולכת ועומדת אצלה על המגדל בשעת הברכה כו' אף לאלמנה הברכה בחצר ב"ה אצל פתח ב"ה וגם מבואר שם בתחלה כ"פ בית הפנסת ולא בר"ת ונ"ל וכל זה בבית שעושין החתונה אבל בחופה שעושין בבית הפנסת כו' יש מקומות שפחמירין להיות האבל עומד פל יב"ח חוץ לבהכ"ן לשמוע הברכות (הגהות מהרי"ל) ומ"מ נראה דאבל יכול לברך ברפת אירוסין

ונשואין תחת חנופה שבבית הכנסת והם דבריו בד"מ ובלבוב עושין חנופה באולם של פני בהכ"נ אף היא מכוסה ומקורה ומה שחושש כ"ת שייבואו אנשים ונשים גם לזה הנה המהרי"ל משים בלבם שרק אמותן של החתן והכלה הולכות ושאר אנשים היו ממתינות בפתח בהכ"נ ומה מהרמב"ם הל' בהכ"נ שגם הספד אסור בבהכ"נ כיון שמיועדין רק לתפלה הנה רק בצרכי יחיד ליחיד אבל לא של רבים והותר שם כל סעודת מצוה בסי' קכ"א ס"ק ה' בשם סמ"ג עכ"ל הרה"ח שי"ר ועיין בהצופה שנת ט"ז גליון (נ') ו' ובצופה ש"ע גליון ל' ובגליון מ"ד: ועל כל פנים גם לפי דבריו בימי מהרי"ל לא נהגו הנשים לעשות שושבינות ואפשר שגם אמותן לא היו הולכות בימי נדתן ובפרט לפי מנהגנו לעשות חופת נדה והשושבינות מכניסין והולכין עמהן נשים ובתולדות כמו פתי טטריאות ונוהגין קלות ראש בבהכ"נ פנודע וכסופה נ"א ב' תקון גדול התקינו וכו' וכ"כ הרמב"ם פ"ח מלולב הי"ד ובכרך השחר בלקוטים בסוף המינוחס להגר"א מפי השמועה המנהג שהחתן הולך לבית הכלה ובמה יקנה אותה שמעמידין חנופה בתצר בהכ"נ ומעמידין שם את החתן ובה קונה מקומו כי הקהל מקנין לו המקום ואח"כ מביאין הכלה לרשותו ובה קונה אותה עכ"ל: ובנחלת שבועה במשפטי הפתובה סי' י"ב אות ט' ומקצת קהלות מקדשין בבהכ"נ ומולכין החתן והכלה לבהכ"נ לחופה כו' ועיין ב"ש סי' ל' בסק"ט גיטין וקדושין שאני דרגילין לעשות בבהכ"נ וע"ש באבני מילואים ס"ק ח' ונדקא לענין גיטין וקדושין דרגילין בבהכ"נ ומשום דהנ"ל מצוה הו"ל דין סיקמטא כו' ולמענין בתשובת ריב"ש סי' ר"ה שנקיט רק הלשון מ"מ בהכ"נ הרי הוא פסיקמטא לענין גיטין שהרי רגילות הוא שעניינים פאלה נעשים שם הויא לגבי גיטין פסיקמטא לגבי הנחת פלים והב"ש פנראה הבין מדבריו שעניינים פאלה גם על קידושין שהי' הנהוג פן בימי מהרי"ל ועיין בשו"ת יוסף דעת מהשו"מ סו"ס י"ט מה שנתלקו הקדמונים מה היא חנופה בדברי העיטור הובא בב"י אה"ע סי' ס"א וכו' ועיין בתוס' סופה כ"ה ב' ד"ה אין שמחה אלא בחנופה וב"י אה"ע סו"ס פ"א וט"ז ס"ב ס"ק ז' ועיין בשאלת יעבץ ח"ב סו"ס קע"ב ושו"ת קול שאל שאלה ד' דף כ"ח ע"ב ועיין ט"ז יו"ד סי' שמ"ב ס"ק א' בד"ה אחר הדברים כו' ועיין בספר אמרי שפר מוהר"ר נפתלי אשכנזי מצפת שנדפס בווניציה שנת שס"ח בדריש לחתן ולאכסניא בדף (ר"ה) י"ג ע"ב וז"ל ואפשר שפטעם זה נהגו לעשות חנופה פעין אהל מלמעלה לחבר את האהל להיות אחד שתהא שכניה ביניהם כמו שהיתה שכניה באהל מועד שהוא המשפך שהגינה שם בשעת המנין מעה"ר כו' ובקצת ארצות נוהגין לעושין חנופה בעזרת בהכ"נ שהיא בית התפלה ותמיד מצויים שם עשרה דכל בי' י' שכינתא שריא עכ"ל: ונראה מזה שגם בזמנו לא היה מנהג קבוע בכל מקום רק בקצת מדינות ועיין בשו"ת הר תבור דף כ"ד ע"ב שמנה מיני שמות אסור בנתינת חנופה בביהכ"נ תערוכות פגול בבהכ"נ וכו' ובבהמ"ק היו מבדילין אלו שתי המשפחות וכן בפ' נצבים עשה מחיצה בין כל איש ישראל ובין נשיכם ובזה"ז הכלה גדולה בשנים ואפילו הכלה בלבדה בלתי שושבינות לבהכ"נ יהי' בזה חשש הרהור במקום קדוש והוא נגד דין הפתוב והיה מחניף קדוש ולא יהיה בה ערות דבר להרחיק הקדושה מפל דברערוה ולכן בטלו ב"ד שלפנינו זה יותר משתי מאות שנה לבלתי תהיה חנופה בבהכ"נ וידוע שבימי מהרי"ל היו משיאין את בנותיהן בקטנותם טרם הגיעו לימי הבגר קודם היותן בני י"ב שנה ומחצה ולכן יכולה היא לבדה ומבלי

שׁוֹשְׁבֵינֹת לִילָה עִם הָרַב לְשֵׁם אֵל הַמַּגְדֵּל לְבַהֲכֹ"ן כּו' וְגַם טֹמְאֵת נָשִׁים נְדוֹת הַבָּאוֹת
שָׁם בְּזֶמַן הַזֶּה וְאֶפְי' אִם רַק הַפְּלָה תִּבְאֵ לְשֵׁם הָאֵל לְפַעֲמִים הִיא בְּעֶצְמָה נְדָה שְׁבוּה"ז
הִגִּיעוּ לְפָרְקוֹן בְּעֵת נִשְׁוֹאִין וְגַם נוֹהֲגִין לְתַתּוֹן חֲנוּפַת נְדָה וְעֵינֵי ב"י סִי' פ"ח וּלְבוּשׁ וְרִמָּ"א
וּבִפְרָט תה"ד אוֹסְרִין זִילֹת בְּיָמִים נוֹרָאִים וְעִי"ש בַח"א וּבִפְרָט שְׁעִיקָר מְגַמְתָּם לְהַדְמוֹת
וְכו' יַעֲשֵׁב עכ"ד הַגָּאוֹן יצ"ו בְּמִכְתָּבוֹ הַשְּׁנִי עֲלֵץ לְבִי בְּרֵאוֹתֵי בְּקִיאוֹתוֹ הַנִּפְלָא דְּכָל רוֹ
לָא אָנִיס לִיה שְׁבַעֵהי"ת פְּיוֹנָה דְּעֵתֵי הָעֲנִיָּה בְּכִמָּה דְּבָרִים אֲשֶׁר פְּתַבְתִּי מֵאֲז מְדַעְתִּי לְדַבְרֵי
הַרְבָּנִים שֶׁהִבִּיא הַגָּאוֹן יצ"ו בְּשְׁנֵי מִכְתָּבָיו הַנּוֹ"ל מְסַפְּרִים שְׁלֵא רְאִיתִים וְלֹא יְדַעְתִּים
מְעוֹדֵי פֶאֶשֶׁר יִרְאֶה הַמְתַּבּוֹנֵן בְּמָה שֶׁפְּתַבְתִּי וּבְמָה שֶׁהִבִּיא הַגָּאוֹן יִחְנֶה:, אַף גַּם זֹאת
הִרְאוּנִי עֵתָה בְּהַמְלִיץ תרנ"ד גְּנוֹמֵר קט"ז פְּתוּב שֶׁבְּעִיר וּוּאֲזַנְעִסְעֵנֵק פֶּלְהָ חַעֲרִסָאן הִנֵּה
רִיב עַל זֶה פִי הָרַב אב"ד דְּשָׁם יצ"ו אָסֵר לְעֲשׂוֹת חֲנוּפָה בְּתוֹף בֵּית הַכְּנֶסֶת וְהָיוּ מִתְנַגְּדִים
לְהוֹרָאָתוֹ וְשָׁאֵלוּ בְּטִלְיָגְרָאמָה לְהַרְהֵ"ג הַגְּדוֹל רַבֵּינוּ יִצְחָק אֶלְחָנָן סְפַעְקָטֵר אבד"ק
קֶאוּוּנָא זצ"ל אִם מוֹתֵר לְעֲשׂוֹת חֲנוּפָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְהַשִּׁיב עַל יְדֵי הַטְּלִיגְרָאף פְּדַבְרִים
הָאֵלָה אָסוּר.

צָרִיף לְעֲשׂוֹת חֲנוּפָה תַּחַת כַּפַּת הַשָּׁמַיִם. וְכֹאֲשֶׁר בָּאָה תְּשׁוּבָה זֹו חֲדַל רִיב וּמְדוֹן פִּי גַם
הַמְתַּנַּגְּדִים הִרְכִּינוּ רֵאשִׁם אֵלָה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר בְּהַמְלִיץ הַנּוֹ"ל: גַּם בְּהַצְפִּירָה הַתְּרַנּוֹ"ד
נוֹמְעֵר מֵאֲתִים וְתִשַׁע הִרְאוּנִי מֵאֲמֵר מִשָּׂא וּמִתָּן ע"ד הַמְנַהֵג שֶׁפְּתַב סוֹפֵר אֶחָד בְּשֵׁם הַמַּגִּיד
שֶׁהַרש"ל רֵאפֶאפּוֹרְט מְפָרָאג פְּתַב פִּי לְפָנִים בְּיִשְׂרָאֵל הִיְתָה הַחֲנוּפָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בְּיִרְאֵת
הַכְּבוֹד וּבְהַדְרַת קוֹדֵשׁ הַשׁוֹשְׁבֵינִין הַחֲתוּן וְהַפְּלָה וּבְנֵי מִשְׁפַּחְתָּם וּבְרוּב כְּבוֹד וְהִדָּר וְדָרָף
אָרְץ וּנְיָמוּס הַתְּהַלְכוּ בְּבֵית אֲשֶׁר קְדוּשׁ יֵאמֵר לוֹ אֲבָל בְּיָמִים אַחֲרוֹנִים אֲשֶׁר חוֹצְפֶא סְגִיא
וְיָבוֹאוּ הָאֲנָשִׁים עַל הַנָּשִׁים וְיִפְרָצוּ בְּבֵית הַבְּחוּרִים וּבְתוּלוֹת וּפְרִיצֵי עִם תִּקְנוּ לְעֲשׂוֹת
בְּמִבּוֹא הַבֵּית הַכְּנֶסֶת וְכו' וְהַסּוֹפֵר הִבִּיא בְּשֵׁם סֵפֵר מְקוֹר הַמְנַהֲגִים וְנ"ל מְעַמִּידִין הַחֲנוּפָה
בְּמִקוּמוֹת שׁוֹנוֹת אוֹ תַּחַת אֲוִיר הִרְקִיעַ אוֹ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת אוֹ בְּבֵית הַחֲתוּנָה וּלְכוּלָם מְצִאנוּ
הִתֵּר הַעֲמִידָה וְכו' (בְּיֵאָר הַעֲמִידָה בְּבֵית הַחֲתוּנָה וְשׁוּב פְּתַב) הַעֲמִידָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת גְּמִצָּא
בְּרִמָּ"א סִי' שצ"א ס"ד בְּשֵׁם הַגַּה"מ וְנ"ל הַחֲנוּפָה שְׁעוֹשִׁים בְּבַהֲכֹ"ן שֶׁמְכַרְכִּין שָׁם בְּרַפְת
אִירוֹסִין וְנִישׁוֹאִין וְכו' גַּם בְּנִחְלַת שְׁבַעָה סִי' י"ב סְעִיף ט' פְּתַב דְּבִקְצַת קַהֲלוֹת מְקַדְשִׁין
בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וּמוֹלִיכִין הַחֲתוּן וְהַפְּלָה לְבֵית הַכְּנֶסֶת לְחֲנוּפָה וּבְמוֹהֲרֵי"ל הַלְכוֹת גִּישׁוֹאִין
פְּתוּב לְבַחוּר וּבְתוּלָה הַעֲמִידוֹ עַל מַגְדֵּל בֵּית הַכְּנֶסֶת וּלְאַלְמוֹן אוֹ אֶלְמָנָה בְּחֶצֶר בֵּית הַכְּנֶסֶת
וְכו' (בְּיֵאָר הַעֲמִידָה בְּרַחוּב הָעִיר וְסִיִּים) הַנֵּה בְּזָה כָּל מְקוֹרֵי הַדְּבָרִים וְכָל הַדְּעוֹת
הִרְאוּנוּ וְהִתְרַוְּנוּ וְנוֹכַחְנוּ לְדַעַת פִּי גַם הִרְמָ"א אֲשֶׁר מְפִיו אָנוּ חִיִּים נוֹטָה לְכָאן
וּלְכָאן וְרַפְיָא בִּידִיקָה (פִּי בֵאָה"ע סִי' ס"א סְעִיף א' פְּתַב דִּישׁ אוֹמְרִים לְעֲשׂוֹת הַחֲנוּפָה תַּחַת
הַשָּׁמַיִם וְכו') וְאִם כֵּן אֵין בְּזָה מִשׁוּם פּוֹרֵץ גְּדֵר מֵר כְּדֵאֲתֵרִיה וּמֵר כְּדֵאֲתֵרִיה וְכו' ע"כ
תְּוֹרַף הַדְּבָרִים.

וְהִנֵּי מִקְלֵי דְהַרש"ל רֵאפֶאפּוֹרְט נְכוּנִים בְּטַעֲמָם דְּאָף אִם מִן הַדִּין מוֹתֵר גּוֹף סִידוֹר
הַקִּידוּשִׁין לְעֲשׂוֹת בְּבֵית הַכְּנֶסֶת מ"מ פִּינּוֹן שְׁבַדוֹר הָאֲחֲרוֹן חוֹצְפֶא סְגִיא אָסוּר לְעֲשׂוֹת זֹאת
בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְלָכֵן אַף אִם נִהְגוּ מִיָּמֵי קֶדֶם לְעֲשׂוֹת הַחֲנוּפָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת רָאוּ וְהִתְקִינוּ
לְבַטֵּל הַמְנַהֵג וְקָבְעוּ לוֹ מְקוּם בְּמִבּוֹא אוֹ בְּחֶצֶר בֵּית הַכְּנֶסֶת וְאִם אָמְרוּ כִּף לְעַקּוֹר וּלְבַטֵּל
מֵה שְׁנִיָּהּ מִקְדָּם עַל אַחַת כִּפָּה וְכִפָּה בְּמִקוּמוֹת שְׁלֵא נִהְגוּ כֵּן מִיָּמֵי קֶדֶם וְרוֹצִים לְחַדֵּשׁ
דְּבַר לְנִהְיָג מְנַהֵג זֶה כְּבַנְדוֹן הַפּוֹרְץ גְּדֵר מֵר כְּדֵאֲתֵרִיה וּמֵר כְּדֵאֲתֵרִיה וְכו' ע"כ

שְׁפִתְבִּיתִי בַסֵּד וּמָה שֶׁהֵבִיא בְּסִפְרִי מְקוֹר הַמְּנַהֲגִים מְדַבְּרֵי הַרְמָ"א בִּיּוֹ"ד סִי' שֶׁצִּי"א דְּעוֹשִׂים הַחֲנוּפָה בְּבַהֲכ"ן הֵנָּה ס' מְקוֹר הַמְּנַהֲגִים לֹא רְאִיתִי וְלֹא שָׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ וְנֶאֱמַר עָלֵינוּ הַדִּיּוּן הַגָּאוֹן חֲתָם סוֹפֵר בְּסִי' צ"ח שֶׁצִּיּוֹנִי בְּרֵאשׁ אוֹת זוֹ שֶׁפָּתַח בְּהַחֲלֵט שְׂדַעַת הַרְמָ"א לְעִיָּקָר דִּישׁ לַעֲשׂוֹת הַחֲנוּפָה תַּחַת אֲוִיר הַשָּׁמַיִם לְסִימָן בְּרֵפֶת אֲבָרָהּם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לְרוֹב וְדַבְּרֵי מוֹהֲרֵי"ל שֶׁהַזְּפִיר בְּמְקוֹר הַמְּנַהֲגִים כָּבֵר הֵבִיאָם בְּחֲתָם סוֹפֵר וְעַל פִּי דַבְּרֵי נִתְּנִישְׁבוּ לוֹ דַבְּרֵי מוֹהֲר"מ מִיַּנְיָ הַנְּרָאִים כְּסוֹתָרִים בְּעֵנֶן זֶה כְּמוֹ שֶׁיֵּרָאֶה הַרְוָאָה בַּגּוֹף דַב"ק: וְדַבְּרֵי הַרְמָ"א שֶׁבִּיּוֹ"ד סִי' שֶׁצִּי"א כָּבֵר הֵבִיאֵנִי בְּתַחֲלֵת אוֹת זוֹ מֵה שֶׁפָּתַח הַרְבֵּ תַפְאֲרֵת יִשְׂרָאֵל שֶׁטָּעוּת סוֹפֵר הוּא וְהִיא כְּתוּב בְּדַבְּרֵי הַרְמָ"א בַב"ה וְהוּא רֵאשִׁי תִּיבוֹת בְּבֵית הַנִּישׁוֹאִין כְּמוֹ שֶׁהוּא הַלְשׁוֹן בְּמְקוֹר דַבְּרֵי הַרְמָ"א וְחֲשַׁב הַמַּעֲתִיק שֶׁהוּא רֵאשִׁי תִּיבוֹת בֵּית הַכְּנֶסֶת וְכָתַב כֵּן וְכו' וּמִלְבָּד זֶה אֵין רְאִיָּה מְדַבְּרֵי הַרְמָ"א וּמוֹהֲרֵי"ל וְנִחְלַת שְׁבַעַה הַגָּ"ל וּלְפִי מָה שֶׁפָּתַח בְּהַמְּגִיד בְּשֵׁם מוֹהֲר"ש רַאפֶּאפּוֹרְט שֶׁבְּזָמַן קְדָמוֹן שֶׁהָיוּ חֲרָדִים לְדַבֵּר ה' וְהָיוּ עוֹשִׂים הַחֲנוּפָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בְּיִרְאֵת הַכְּבוֹד וְהַדָּרַת קוֹדֶשׁ וְכו' לֹא כֵן עָתָה חוֹצְפָא סְגִיא וְכו' אִם כֵּן אֵין רְאִיָּה מְדַבְּרֵי הַקְּדוֹשִׁים הַגָּ"ל לְיָמִים הָאֵלֶּה וּבְזָמַן הַזֶּה וְכִמוֹ שֶׁהָאֲרִיָּה הַגָּאוֹן זָכַר יוֹסֵף יצ"ו בְּלִהְיוֹת דַב"ק שֶׁהֵבִיאֵנִי לְמַעְלָה: וְכֵן פָּתַח לִי רַב אֶחָד מִיְדֵי יצ"ו שֶׁבְּעִיר פְּלוֹנִית הָיוּ נוֹהֲגִים קְלוֹת רֵאשׁ וְחוֹצְפָא יִתְּרָה בְּעֵינֵי חֲדוּהָ הַכְּנֶסֶת כְּלָה לְחֲנוּפָה וְכו' לְכֵן רָאוּ לְתַקֵּן שֶׁתִּהְיֶה הַחֲנוּפָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת כִּי הוּא מְקוֹם מְקוֹדֶשׁ וְלֹא יְבוֹאוּ אֲנָשִׁים עַל הַנָּשִׁים וְכָל הַבָּאִים בֵּית ה' יוֹשְׁבִים בְּיִרְאֵת הַכְּבוֹד וְכו' וְאֵלֶּה דַבְּרֵי הַמְּכַתֵּב אֲדוֹנֵי שָׂאֵל עַל מָה שֶׁרָאֶה בְּסִפְרִי פ' שֶׁמִּשְׁמַעוֹת הַדַּבְּרִים שֶׁפָּה הָעִירָה הַמְּנַהֲגָה לַעֲשׂוֹת הַחֲנוּפָה בְּבַהֲכ"ן וְאֲרִי דוֹרֵשׁ אִם כֵּן הוּא הַמְּנַהֲגָה לְהוֹדִיעוֹ טַעְמוֹ שֶׁל דָּבָר וְהֵנָּה כָּבֵר בָּא מְפוֹרֵשׁ הַדָּבָר בְּסִפְרֵי הַנְּז"ל בְּמְקוֹם אַחַר כֵּן וְנִכּוֹן הַדָּבָר כִּי עַל כֵּן רַבּוֹ הָעוֹשִׂים הַחֲנוּפָה בְּבַהֲכ"ן וְהַטַּעַם יַעַן כִּי בַעֲשׂוֹתָם הַחֲנוּפָה בְּבֵית ה' הָיוּ בָּאוֹת הַנָּשִׁים הַמְּזוֹמְנוֹת בְּלִבוֹשׁ שֶׁל מַחּוּל וְרִיקוּד כֵּן לְרַקֵּד לְפָנָי הַכְּלָה וְהַחֲתָן אַחַר הַחֲנוּפָה מָה שֶׁאֵין כֵּן בְּהַעֲשׂוֹת הַחֲנוּפָה בְּבַהֲכ"ן שֶׁבָּאוֹת בְּלִבוֹשׁ מְכֻבָּד וְצָנוּעַ עוֹד זֹאת כִּי בְּהִיּוֹת הַחֲנוּפָה בְּבֵית ה' הָיָה תַעֲרוֹבֶת גְּדוּלָה אֲנָשִׁים וְנָשִׁים בַּחוּרִים וּבְתוֹלוֹת גַּם כִּי בְּבֵית ה' הָיוּ עוֹשִׂים הַחֲנוּפָה בְּלִילָה.

וְעוֹד טַעְמִים רַבִּים שֶׁלֹּא נִיתְּנוּ לִיכְתֹּב עַכ"ד יצ"ו וְעַם כִּי לֹא נָחָה דַעֲתִי הָעֲנִיָּה בְּתִיקוֹן זֶה וְהַטַּעְמִים שֶׁהַזְּפִיר אֵינָם מְכַרִּיחִים לַעֲשׂוֹת הַחֲנוּפָה בְּתוֹךְ בֵּית הַכְּנֶסֶת מִמָּשׁ וְהִיא לָהֶם לְתַקֵּן שֶׁתִּהְיֶה הַחֲנוּפָה בְּחֶצֶר בֵּית הַכְּנֶסֶת כְּמוֹ שֶׁנּוֹהֲגִים כֵּן בְּמְקוֹמוֹת הַלְלוֹ וְכִיּוֹן שֶׁאֵין שָׁם רִיקוּדִים וּמַחְלוֹת לֹא הָיוּ הַנָּשִׁים בָּאוֹת בְּלִבוֹשׁ הַבּוֹז הַמִּיּוֹעֵד לְרִיקוּד וּמַחּוּל וְגַם חֲשַׁשׁ תַעֲרוֹבֶת אֲנָשִׁים וְנָשִׁים אֵין כָּל כֵּן בְּחֶצֶר בֵּית הַכְּנֶסֶת אֲשֶׁר בָּאִים שָׁם לְשַׁעַה קְלָה וְהָיוּ מְוַכְרָחִים לַעֲשׂוֹת הַחֲנוּפָה בְּיוֹם כְּמוֹ שֶׁמְוַכְרָחִים לַעֲשׂוֹת הַחֲנוּפָה בְּיוֹם בְּהִיּוֹתָהּ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת עֲצָמָה (כִּי לְפִי הַנְּרָאָה אֵין דְּרָכָם שֶׁל בְּנֵי אָדָם הַלְלוֹ לְצֵאת בְּרַחוּבוֹת קִרְיָה לְלַכֵּת לְבֵית ה' בְּלִילוֹת וְלָכֵן הַטַּעְמִים שֶׁהַזְּפִיר נִרְפִים הֵם וְהַכְּמוֹסִים שֶׁלֹּא רָצָה לְגַלוֹתָם אֵין לִי לְדוֹן עָלֵיהֶם: וְאֲשֶׁר כָּתַב בְּסִפְרֵי הַגָּ"ל וְנ"ל עָתָה נִהְיֶה חֲשׁוּבֵי וְנִכְבְּדֵי הַקְּהֵלָה לַעֲשׂוֹת הַחֲנוּפָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְהוּא מְנַהֵג נְאֻה וְנִכּוֹן שֶׁיִּתְּבָרְכוּ הַחֲתָן וְהַכְּלָה בְּמְקוֹם קְדוֹשׁ בְּבֵית אֱלֹקִים וְעִיּוֹן חֲתָם סוֹפֵר סִי' צ"ח שֶׁפָּתַח שֶׁרָאוּ רַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוֹמוֹנִים שֶׁרָאוּ לְבַרְךָ הַשָּׁבַע בְּרִכּוֹת בְּמְקוֹם קְדוֹשׁ וְקָבוּעַ לְהַתְּפַלֵּל וְהוּא דָּבָר מְוַסָּפֵר וְאֲמַתִּי עַכ"ל הֵנָּה הַרְוָאָה דַבְּרִים אֵלוּ יְדָמָה בְּדַעַתוֹ שְׂדַעַת הַגָּאוֹן חֲתָם סוֹפֵר כִּי נִכּוֹן הַדָּבָר לַעֲשׂוֹת הַחֲנוּפָה בְּתוֹךְ בֵּית הַכְּנֶסֶת וְזֶה סוֹתֵר מֵה שֶׁפָּתַחְתִּי אֲנִי הַדֵּל בְּרֵאשׁ אוֹת זוֹ בְּשֵׁמוֹ דְּאִיכָא קְפִידָא שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת הַחֲנוּפָה

בתוך בית הפנסת אבל באמת המעיין בדברי הרב בגופן שלהן ישפיל שאין זו דעתו והאמת הוא כאשר כתבתי בשמו וארשום פה תנרף דבריו והוא זה.

נשאל אם נכון לשנות מנהג קדמונים ולעשות החנפה בבית הפנסת הקדושה ובתשובתו הביא מה שכתב הרמ"א בס"א יש אומרים לעשות החנפה תחת השמים לסימן טוב שיהא זרעם פכוכבי השמים ושור דבריו בתשובת מוהר"ם מינץ סי' כ"ט ודבריו צריכים ביאור שנראים פסותרים דממה שכתב בתחלה מתבאר שהיו נוהגים לעשות החנפה בתוך בית הפנסת ממש (העתיק שם לשונו המורה על זה) ואילו ממה שכתב שם אחר כך מתבאר שהיו עושים החנפה באויר בחצר בית הפנסת (העתיק שם לשונו המורה על זה) ומוהר"ם מינץ הנה תלמיד מוהרי"ל ולכן עיין במוהרי"ל ועל פי הפתוב בר והרי"ל ביאר שאין סתירה בדברי מוהר"ם מינץ כי היו נוהגים לעשות שתי חנופות היינו בתחלה חנופת מאיי"ן וזו היו עושים באויר השמים בחצר בית הפנסת וחנופה השנית היינו שבע ברכות בתוך בית הפנסת עצמה ונתן טעם על עשיית חנופת מאיי"ן באויר לסימן טוב שיהא זרעם פכוכבי השמים וטעם לחנפה שבע ברכות בבית הפנסת כדי שיתברכו שבע ברכות במקום קדוש מקום קבוע להתפלל וזה דוקא בבתולה דאיפא תרנוייהו מאיי"ן וחנופה אבל באלמנה דליפא מאיי"ן ראו לעשות החנפה עם ברכותיה תחת השמים לסימן ברכה (שיהא זרעם פכוכבי השמים) כי חשבו טעם זה עיקר ומנה למד רמ"א במדינות אלו וכל מדינות וגלילות פולין ורוסיה דלא נהגו העולם בחנופת מאיי"ן אם כן על פרחין להעמיד החנפה של פלונסות בחצר בהכ"ן תחת השמים לסימן ברכה ותמה על מנהג אשפנו שגם עכשיו נוהגים בחנופת מאיי"ן ובכל זאת עושין גם החנפה של שבע ברכות תחת הרקיע בחצר בהכ"ן ואין שום מקום בכל אשפנו שעושים חנפה בהכ"ן והלא מתבאר מהנ"ל שפשוט עושין שתי חנופות עושין חנפה של שבע ברכות בבית הפנסת.

ויישב דחצר בהכ"ן של מקום אשפנו דשכיחי אורחים המתפללים בחצר בית הפנסת חשיב מקום מקודש בבית הפנסת עצמה ונהנה ליה מקום קבוע להתפלל שם ואיפא תרנוייהו לסימנא טבא פכוכבים ומקום מיועד לתפלה וברכה וסיים בהא סלקינן פל ישראל יוצאים ביד רמ"א להעמיד החנפה תחת השמים לסימנא טבא להתקיים ברפת אברהם ואשר לא חפץ בברכה ותרסק ממנו מתפנין ללמוד מדרכי המצרים וכו' והמתאווים נברכת אברהם יהיו צאצאי מעיהם כמותם אלו תנרף דב"ק: הרי מפורש שאין דעתו נוחה לשנות מנהג הקדום ולעשות החנפה בבית הפנסת אלא באויר השמים ומדבריו למדנו שכן פשט המנהג עתה בכל מושבות בני ישראל לעשות החנפה באויר בחצר בית הפנסת אף באשפנו שעושים חנופת מאיי"ן גם עתה מ"מ אין עושים חנופת השבע ברכות בתוך בית הפנסת כדמ וכתב שדעת הרמ"א שהטעם האמור על עשיית חנופת השבע ברכות בתוך בית הפנסת שהוא שראוי שיתברכו במקום מקודש אינו טעם כעיקר אלא העיקר הוא שראוי לעשות תחת כפת השמים ולכן פשאי אפשר לקיים שני הטעמים (דהיינו בזמן הזה שאין עושין שתי חנופות) תופסים העיקר לעשות החנפה תחת אויר השמים ולא משגחינו על הטעם שיהיו מתברכים במקום מקודש ובכל מקום אשר אנפיר את שמי אבוא אליה וברכתיה פתיב ולכל הדורות מבואר שמה שכתבתי בשמו הוא האמת ודלא כמו שנראה מדברי הספר הנ"ל וגם מדברי מר בריה הגאון פתב סופר מתבאר שכן דעת הגאון מר אביו עיין לקמן

(בד"ה ודע דבכתב סופר) והוא האמת ויציב: ועל כל פנים גם מדברי הרב הכותב הנ"ל יצ"ו למדנו שכל עצמם של בני אותה העיר ששינו המנהג שהיו נוהגים לעשות החנפה בבתייהם והתקינו שתהיה בבית הפנסת לא תקנו כן אלא משום מיגדר מילתא שלא ינהגו העם קלות ראש בעת הכנסת הפלה פי במקום קדוש כל העם יושבים באימה ויראה מה שאין מתנהגים כן פשעושים החנפה בבתייהם אבל כשיש לחוש שינהגו קלות ראש גם בהיות החנפה בבית הפנסת ונוסף גם הוא שיחללו קדושת המקום ודאי דאסור לעשות החנפה בבית הפנסת והימים הראשונים היו טובים שהיו מתנהגים ביראה וכבוד בבואם אל הקודש פנימה לא כן עתה בעונותינו לכן אין להתיר כלל: ונראה שפסד זה היה מתנהגים בהעמדת החנפה בבית הפנסת (ביראת הפכוד ובנימוס ודרך ארץ) בעיר אשר נשאל עליה הגאון פתב סופר בחלק אהע"ז ולכן פתב שיש בזה משום שינוי מנהג שנהגו לעשות החנפה תחת כיפי השמים כמו שפתב הרמ"א וכו' ואף בענין זה פתב לאסור כמו שאביא דב"ק להלן בס"ד אבל אם היו נוהגים קלות ראש בעת הכנסת פלה בבית הפנסת כמו שהוא במקומות אלו בזה לא הוצרך לדבר כלל כי דבר פשוט הוא דאסור וזה ברור ולענין אם מחוייבים דייני העיר לריב ולהתקוטט עם בני ב העיר (הרוצים לסדר חנפה וקידושין בבית הפנסת) אף אם על ידי זה תקופח פרנסתם הקצובה להם מקופת הקהל הנה הרב השואל שבוש"ת פתב סופר בחלק אהע"ז סימן מ"ז פתב פינון שהעמדת החנפה תחת כיפי השמים לאו דינא הוא רק מנהג ישראל פנראה מדברי הרמ"א לא צריכי דייני העיר לריב עם אנשי העיר על זה כי על ידי זה תקופח פרנסתם וכו' וציינו לענין בשפתי פהן יו"ד סי' זק"ן סק"ג (שפתב לחלק דהא דאמרנו דכדי שלא לעבור על מצות ה' צריך לבזבז כל ממונו אינו אלא לעבור על לא תעשה אבל משום ביטול מצנת עשה אינו חייב לבזבז יותר מהחומש) והגאון המחבר פתב לו שעל ראיה זו יש לפקפק ויותר הנה לו להביא מה שפתב הפגן אברהם בסי' תר"ח סק"ג בשם ספר חסידים שאם על ידי תוכחה ישנאנו וינקום ממנו אין צריך להוכיחו אלא דגם מזה אין ראיה משום דדברי הס' חסידים אינם אלא לגבי אדם לחבירו ומשום מצנת הוכח תוכיח את עצמיתך וכו' אבל מי שיושב על פסא רבנות ונתקבל לפקח על עסקי העיר להורותם דרוח החיים להוכיח וליסור אותם בדברים ולהעמיד הדת בכל מאי דאפשר לא יחוש על עצמו רק על כבוד השם ותברך יהיו עיניו ולבו תמיד וכבר אמרו האי צורפא מרבנן דמרחמו ליה בני מתיה משום דלא מוכח להו במילי דשמיא וכו' וסיים דבענין זה לא כל המקומות והעתים שונים ולכן אי אפשר ליעץ לחבירו אלא כל אחד יראה אשר לפניו והשם יתקנהו בעצה טובה לכבוד שמו הגדול: שוב פתב (בד"ה עד פה) באם לא יקובלו דבריהם ויתקנו לעשות החנפה בבית הפנסת אם יש איסור למסדרי קידושין דהרב השואל פשיטא ליה דשרי פינון שגם אם ימנעו דייני העיר מלסדר קידושין הרבה קלי הדעת ימצאו שיסדרו קידושין בבית הפנסת עבור מחיר פסוף ואם כן אין בזה משום לפני עור פמבואר בפרק קמא דע"ג וכתב לו שפעלם ממנו דהרמ"א ביו"ד ריש סי' קנ"א פתב שתי דעות אם מפל מקום אסור מדרבנן ומסיים ובעל נפש יחמיר לעצמו ולפי דברי הש"ך שם אין שום מחלוקת דהסוברים דאיכא איסור דרבנן הוא דנאקא בישראל והסוברים דליכא איסור כלל מיררו בעכומ"ז אם כן בישראל לכ"ע אסור מדינא ולכן בנדון זה אסור מדינא מדרבנן ושוב פתב לצדד על פי מה שפתב בדגול מרבה שם דנאקא בשוגג הוא דאיכא איסור דרבנן

מפני שבית דין מצווים להפרישו ולא במזיד ואם פן בנדון שלנו דאחר שפרסמו שאין לבטל מנהג של ישראל תורה הוא שוב פשלא ישמעו ולא יאזינו נראה לכאורה דאין למסדר קידושין שום איסור אלא דדברי הדגול מרבקה צריכים עיון וכו' האריה קצת לפלפל בדברי הדגול מרבקה וסיים שדברי הדגול מרבקה מפוקפקים במה שכתב לחלק בין שוגג למזיד) וסיים הינצא לנו מפל זה דבנדון דידן אסור לסדר קידושין משום מסייע ידי ע"ע אלא דינש לומר פיון שיש בו מפני דרכי שלום כמו שכתב מעלתו ומבואר בגיטין דבדרבנן התירו מפני דרכי שלום לסייע ע"ע וכל שכן בדבר הזה שהוא מנהג דמוטר ומפל מקום אני נבוא אם זה דומה למסייע דש"ס בגיטין דף ס"א ובע"ג נ"ה דכאן המסדר הקידושין הוא העושה מדבר ומקיים ומבלעדו לא יהיו הקידושין במעמד שהוא אולי גרע הרבה ממסייע ואיני מחליט רק כמסתפק וכל זה במקום שאינו אלא מנהג בלבד אבל במדינותינו כו' ע"מ"ש יש בזה כמה לאונן של ח"ה ועל השמר פן איכה יעבדו הגוים האלה וכו' השמר לה פן תנאש אחריהם בפרט פי מעשה חנופה וקידושין הוא ממצות התורה שיש בה עבודת יוצר הכל יתברך שמו ע"כ דברי הגאון בזה ומה שכתב על דברי הגאון דגול מרבקה במה שכתב לחלק בין שוגג למזיד עיין עוד בכתב סופר חלק יו"ד סימן פ"ג מה שהאריה בזה גם אני ההדיוט כתבתי בס"ד בענין זה בקונטרס הפללים במערכת הני"ו אות כ"ו ס"ק ג' עי"ש (מד"ה והנה לעיל וכו' ומשם והלאה): ודע דבכתב סופר הנ"ל בתחילת התשובה כתב להרב השואל בזה הלשון הנה כבר העדתי במכתבי הקודם כי יש בידי תשובה בענין העמדת החנופה בבית הפנסת מאאמ"ו מאוה"ג זצ"ל ועתה בבוא שנית דברי מעלתו בענין זה צויתי להעתיקה והנה היא לויטה בזה ועיניו יחנה מישרים דעת קדוש עליון כבוד רבו ז"ל עכ"ל אף שם לא נעתיקה התשובה והיא וכפי המובן אין פונתו על דברי החתם סופר באהע"ז סי' צ"ח הנז"ל בראש אות זו (שאם פן הנה די לו להראות מקום לתשובה והיא שפכר היא בדפוס או על פל פנים להזכיר שהיא התשובה שבחתם סופר) אלא תשובה אחרת היתה בידו בפרק פל כתבי הקודש להגאון חתם סופר ואין אתנו יודע את אשר דבר בקדשו בתשובה והיא ואחרי שדעת הגאון כתב סופר דדבר זה אסור מן הדין כמו שמתבאר מדברי תשובתו הנז"ל אין שום ספק שגם דעת הגאון חתם סופר בתשובה והיא פן היא ולכל הדברות תימה בעיני שלא הזכיר התשובה דסי' צ"ח הנז"ל: ומה שכתבתי למעלה (בד"ה וכן כתב) בשם רב אחד יצ"ו שראו לתקן הפרצה על ידי שיעשו החנופה בבית הפנסת וכו' הנה מצאתי פיוצא בו בכתב סופר שם שכתב (בד"ה ועוד) מ"ש מע"כ למצוא פתח חרטה על מנהג ישן להעמיד החנופה לפני חצר בית הפנסת דבאים בערבוביא יחד אנשים ונשים ואין ראויים לברך ברכה שהפל ברא על פי מה שכתב הבית שמואל בשם הב"ח סי' ס"ב ס"ק י"א דבחדר שיש אנשים ונשים לא נכון לברך שהשמחה במעונו דאין שמחה במעונו פשיצר מתגבר ולפי מה שכתב רש"י בתובות דף ח' ע"א דברכה שהפל נתקן בשביל שמתאספים יחד לכבוד ה' לגמול חסד מזכירים חסדי ה' כי ברא בחסדו הפל לכבודו ולדברי הב"ח איה כבוד ה' במקום תגבורת היצר ולכן טוב בבית הפנסת שלא יבואו רק השושבינים אלו דבריו אומר אני לא יבקש ולא יבדוק ח"ו במומים במקום גדולי עולם מוסדי דור ונחי מה עמא דבר ולא פקפק אדם על זה ובאמת אינו מן המדומה כי הב"ח דיבר דבריו כשהם בחדר יחד באים בערבוביא באין משגיח צופה ומביט והוא אחרי אכלם ושתם כדי שפעם

ומתוך שמחה וחדנה יש תגבורת היצור ואין ראויים לברך שהכל ברא לכבודו וכל זה לא שייך בשעת החופה ועוד חילוקא רבה איכא דברכת השמחה במעונו קאי על שמחה זו של חתן וכלה ואומרים שהשמחה זו במעונו ולא שלנו רק שלו ואין ראויים לברך פה במקום שיש תגבורת היצור איה שמחה לפניו יתברך שמו שמחה נהפכה לתוגה רחמנא ליצלו אבל ברכת שהכל ברא קאי על תחילת הבריאה ברא לכבודו לעבדו ולשמור מצותיו ולגמול חסד וכיון שעיקר פונת האסיפה לכבוד ה' ורובם העומדים שם פה פוננתם מברכים שברא לכבודו הפל בתחלת הבריאה ואין פאן זכר אסיפה זו של עתה פן נראה לי פשוט ומפל מקום בנדאי טוב ונכון בלאו הכי לתקן שלא יבאו בערבוביא ויקרא לו גודר גדר משונבב נתיבה לשבת ויעניין תוספות סוף קידושיין: (ב) מה שנהגו לשבר פוס בשעת החופה והוא מנהג קדום והזכירנו רבותינו התוס' בריש פ' אין עומדין דף ל"א ע"א אם צריך שיהיה פוס של זכוכית או אפשר בשל חרס רשמתי לעיל במערכת זיי"ן אות ח' ועי"ש מה שפכתתי עוד בזה בס"ד והנה מנהג זה הזכירו מרן בב"י אה"ע סי' ס"ה בשם הפל בו (דברי הפל בו הם בהלכות תענית) שכתב שפשט המנהג לשבר הפוס אחר זו ברכות וכתב מרן החבי"ב בכנה"ג שם וז"ל וע"ז פשט המנהג וכו' נ"ב וכ"כ התוס' בע"ז וע' בהר"ם מינץ סי' פ"ו וק"ט עכ"ל ירא אנכי ההדיוט לומר על גדול שפמותו שטעות נזדקר לפניו פי נראין הדברים שראה מ"ש בתשו' הרמ"מ בסי' פ"ו וז"ל ואיתא בתוס' ע"ז מפאן נהגו לשפור זכוכית בנישואין עכ"ל והבין מדבריו שבתוס' במס' עבו"ז פתבו מפאן נהגו וכו' ולרוב טרדות בעניינים עמוקים לא שם אל לבו לחפש איה מקום פבוד דברי התוס' וסמך על עדות הרב מוהרמ"מ וכתב ע"ד מרן הב"י שכ"כ התוס' בע"ג כנז"ל ואולם במכתה"ר זה טעות בהבנת דברי הרב מוהרמ"מ ומ"ש ואיתא בתוס' ע"ז הוא ר"ת על זה (לא עבודה זרה כמו שהבין) וכונתו לדברי התוס' על ההיא דפרק אין עומדין דאיתי פסא דמוקרא ותבר קמיהו וכו' שהביא הרב מוהרמ"מ שם ואחר שהעתיק פל דברי הש"ס בזה פתב ואיתא בתוס' ע"ז ר"ל על זה והיינו אהיהא עובדא כ"כ התוס' וזה פשוט לענ"ד ואם פי לא אוכל להעיד שלא נמצא דבר זה בתוס' במס' עבו"ז פי לא ראינו אינו ראיה ואם אני בער ולא אדע איזהו מקומן יבא חריף ופקי זריז ונזכר ונמצא פתוב בתוס' דמס' ע"ג מ"מ פשיטא לי דלא יתכן שפונתו להתוס' במסכת ע"ג דלמה לו להביא ממרחק לחמו ונהרי דברי התוס' בפ' אין עומדין לפניו או לפחות ירשום שתי המקומות וגם היה לו לציין לכל הפחות באיזה פרק ולא לכתוב סתם דאיתא בתוס' ע"ז וזה ברור לענ"ד וראיתי להרב יקהיל שלמה שכתב ע"ד הכנה"ג וכעת לא מצאתי בתוס' ע"ז להא מילתא כ"א בתוס' במסכת ברכות דף ל"א וכו' כמ"ש הרב כס"א בסי' ל"ד אות ג' ואולי ט"ס הוא בכנה"ג וצ"ל תוס' ברכות ולא נתקרה דעתי בהגהתו פלל והאמת נ"ל כמו שכתבתי והמענין יבחר ובמה שכתבתי שם שצריך שיהא הפוס ששוכרין אותו פוס יפה שנה פסוף וכו' ראיתי עתה להרב מעשה אברהם בחאה"ע סי' ה' (בד"ה ומיהו צריכים) שראה בימיו איזה אנשים שהברכות היו מברכים על פוס נאה ויפה ואחר הברכות מביאים פוס אחר פגום ורע כדי לשברו והרע לו מאד וחרה אפו בהם והרעיש ע"ז וכתב עוד דאין חילוק בשבירת הפוס בזמן החופה בין בחור ובתולה לאלמון ואלמנה וכן המנהג פשוט: ומה ששוכרין פוס של ברכת אירוסין ולא פוס של ברכת נישואין פתב הרב מוהר"ם מינץ בסי' ק"ט דהטעם הוא משום דכוס של

ברפת נישואין אתי לגמר הזיווג ומברכים לו והתקין לו ממנו בנזן עדי עד ולא מסמנא מילתא לשבר פוס של נישואין שמורה ח"ו לשבירת הבנזן וכתב הרב כנה"ג שם דאם ברפת האירוסין אינה סמוכה לברפת נישואין כמו שיש מקומות שיום שלפני החופה סמוך למנחה מברכין ברפת אירוסין בבית הפלה וביום החופה מברכים ברפת נישואין בבית חתן צריף לשבר גם פוס של נישואין דבעינו במקום גילה שם תהא רעדה אבל אם מברכים ברפת אירוסין וברפת נישואין סמוכות אין לשבר פוס של נישואין מטעם שפכת הרמ"מ ואם יש מקומות שאעפ"י שמברכים שתייהן סמוכות שוברין שתי הכוסות היינו מפני שמתחלה היו נוהגים לברך נפרדות כנז"ל ואף שאח"כ הנהיגו לברך סמוכות לענן שבירת הכוסות נשארו במנהגם הראשון וראוי לבטל מנהג זה דכיון שמברכין שתייהן סמוכות אין להניחם לשבר פוס של נישואין אלא פוס של ברפת אירוסין (בלבד: ג) כתב הרב שבט מוסר בליקוטים שאחר הדרושים שמעתי ממוהר"ן רונז'ו שאמרו בחלום שהשונה טיטון תחת אפריון של חתן וכלה דלעוה"ב.

נענש בסימני עינים רמז לדבר עשן בחופה למה כלומר אין ראוי לעשן שם עשן ונסתפק הרב חננא וחסדא בח"א בהשמות הס' דף ל"ח אות ט"ו אם הקנה שמעשן בו הוא ארוך הרבה הרבה והמעשן הוא בפנים ואין העשן נכנס תחת האפריון אלא יוצא לחוץ אם מותר וכתב דאף דמתוך דברי הרב הנז' נראה דמותר מ"מ לענן מעשה צ"ע דאין לנו עסק בנסתרות: ד) בענן התענית שנוהגים שהחתן והפלה מתענים ביום חופתן כמ"ש הרמ"א באה"ע סי' ס"א ראיתי מ"ש הרב כנה"ג בס"י ס"ב בהגהט"ו אות ט"ו בשם הרב מוהר"י ברונא בתשו' כ"י וכבר נדפסו תשובותיו והיא בס"י צ"ג ולפי שאני רואה שיש נפ"מ בין מ"ש בשמו הרב כנה"ג למ"ש בתשו' המנדפסת ראיתי נכון להעתיק דברי טובים השנים ככתבם וכלשונם וז"ל הרב כנה"ג יש נוהגים שהחתן והפלה מתענים ביום הנישואין עד אחר הברכה וי"א הטעם משום דהוי סליחה דידהו שנמחלים עונותיהם משום דחתן דומה למלך ואמר בסנהדרין ומלך נידון בכל יום הר"י מברונא בתשו' כ"י וי"א הטעם שמה ישתפר ולא יהיה דעתו מיןשבת עליהם בשעת הקדו' וכ"כ מהר"י מברונא בתשו' כ"י וסיים שלא ישתפר או שלא יאמר שנשתפרו וקדו' טעות הן ויש פמה מיני חששות ולפום להאי) טעמא המשיא בתו הקטנה צריף האב להתענות הר"ם מינן סי' ק"ט גם בתשו' מהר"י מברונא פתב דין זה דהאב בשם מהר"י ל"ז.

א"ה לפי הטעם האחרון אם ברפת הקדושין אינן ביום ברפת הנישואין אין מתענין ביום הנישואין אלא ביום האירוסין עוד יש חילוק ביניהם שלפי הטעם הא' צריף להתענות כל היום דיום סליחה דידהו הוא אבל לפי טעם האחרון אחר הקדושין מותר לאכול וכן ראיתי נוהגין שלא לאכול כל היום וטעם אחר פתב מהר"י מברונא בתשו' כ"י משום דליכא פתובה דלא רמו בה תיגרא לכך מתענה לבטל הפורעניות ע"כ ואיכא נפקותא בין האי טעמא אם יתענה כל היום או לא ודו"ק שמעתי שפתוב בחידוש דרשות בכמה"ר שלום שאכל ביום חופתו שהיתה בחנוכה ושמה משכה עד הלילה ואסור להתענות בחנוכה ושוב שמעתי שאחיו נשא אשה בר"ח וצוה לו להתענות אע"ג דר"ח דאורייתא וע"כ הטעם דחופת אחיו הנה בשחרית דשפיר מצי למיכל אחר החופה וחופתו דמהר"ש הנה בערב או שמה אירע לו דהוצרך לאכול מחמת זקנה או חולי או בולמוס וע"כ לאו תענית גמור הוא שהרי אכיל מיד אחר החופה ונ"ל דהיכא דאירע יום החופה בי"ד דאדר

הא' וכ"ש בתנופה ופורים או ר"ח שיעשו החנוכה בשחרית ולא יאכל עד אחר חנוכה
מהר"י מברונא ז"ל בתשו' כ"י עכ"ל הכנה"ג: מתבאר מדבריו דהרב מוהר"י מברונא
סבר וקביל טעמא קמא (לפי שהיא יום סליחה להם) ולפי מ"ש הרב כנה"ג דלטעם
הראשון צריך להתענות כל היום א"כ צ"ל דמ"ש בתחלת דבריו דמתענים עד אחר
הברכה ר"ל שמברכין בסוף היום ואז פוסק תעניתו וכן מ"ש דאיכא נפקותא לטעמא
דליכא פתובה וכו' משמע שפונתו לומר שלטעם זה צריך הוא להשלים תעניתו פיו
שהוא לבטל מעליו פורעניות כמו לטעם דיום סליחה דידהו אמנם מדברי הרב מוהרי"ב
בתשו' שבדפוס מתבאר יפה דכל עיקר מנהג זה להתענות ביום החנוכה אינו אלא עד
אחר הברכה ולפי שלטעם דיום סליחה דידהו יש לדון שצריך להתענות כל היום וזה לא
יתכן שהרי כל עיקר המנהג אינו אלא עד אחר הברכה לכן דחה הטעם ההוא בשתי ידיים
וא"כ צ"ל דגם לטעם דליכא פתובה דלית בה תיגרא פי בו בחר הרב מוהרי"ב אינו
מתענה פי אם עד אחר הברכה פן מתבאר מדב"ק שכתב וז"ל נשאלתי אם חתן רשאי
לאכול ביום חנוכה והשבתי כפר פשוט המנהג בכל ישראל דלא יאכל עד שיצא מחנוכה
ושמעתי הטעם שלא ישתפר או שלא יאמרו שנשתפר בשעת קידושין וקדושי טעות הו
או כמה מיני חששות וערמומ' דרגילים בשעת חנוכה וכדי שיגרא את מי מקדש הוא
דמצוה לראותה טרם קידושין כדאיתא בפ"ב דקידושין ושמעתי שכתוב בחדושי דרשות
כמהר"ר שלום מגי' אושטט שאכל ביום חנוכה שהיתה בחנוכה ושמא משכה עד הלילה
ואסור להתענות בחנוכה מגילת תענית ושוב שמעתי שאחיו נשא אשה בר"ח וצוה לו
להתענות אע"ג דר"ח חשוב דאורייתא וחסר טפי כדאמרי' בפ' סדר תענית ותיפוק לי
דה"ל יום שלפני ר"ח ומשני שאני ר"ח שהוא דאורייתא וד"ת אינם צריכים חיוב אלמא
דחשוב דאורייתא דלא למתענה בר"ח מ"מ אמר לאחיו להתענות א"כ ע"כ צ"ל הטעם
דלגבי אחיו הוא בחנוכה (ושמעתי בשם מהרי"ל בקטנה שאביה מקבל קדושיה שהאב
צריך להתענות הילכך ע"כ הטעם משום שכרות) בשחרית דשפיר מצוי למיכל אחר
החנוכה וחנוכה דמהר"ש בערב פדכתיב או שמא אירע לו אונס דהוצרך לאכול מחמת
זקנה או חולי או בולמוס וע"כ לאו תענית גמור הוא שהרי אכיל מזד אחר החנוכה ונ"ל
דכי בעי למיכל אחר החנוכה ולא מתפלל ענינו במנחה ובינקותי אמרתי הטעם שהחזן
מתענה משום דאמרי' בסנהדרין דמלך נידון בכל יום וחתן דומה למלך והואיל ניומא
דדינא הוא לגביה בעי מתענה כמו ביום פפור ומהאי טעמא יש בני אדם דמתענים בר"ח
לפי שיום הדין הוא וליתא להאי טעמא דא"כ יתענה עד צאת הכוכבים ועוד שמעתי לפי
דאמרינו בגמרא המתעלה עונותיו נמחלין וכיון דעולה לגדולה סליחה דידהו וי"א שמא
אולי יגרום החטא ויתבטל ומקבל עליה תשובה וצער א בעלמא עד דסיים חנוכה וחדר
אכיל ועוד אמרתי בימי חורפי הטעם דאמרו בפ"ב דגדה ובפ"ר עקיבא ליכא פתובה
דלא רמו בה תיגרא דכל מצוה דלא קבלו ישראל בשמחה וכו' א"כ פה גזירה ביה גזירה
דנטילה ביה פורענות לפיכך מתענה לבטל הפורענות לכן נ"ל היכא דאירע יום החנוכה
בי"ד דאדר הראשון וכל שפן בחנוכה ופורים ור"ח שיעשו החנוכה בשחרית ולא יאכל
עד אחר חנוכה פנ"ל ישראל מברונא עכ"ל.

עיניך הראות דטעם דהוי יום דין וסליחה פאן שנה רבי בילדותו ושוב הדר ביה רב
מהאי טעמא ואמר מר דליתא להאי טעמא דא"כ יתענה עד צה"כ כלומר וזו לא שמענו

וא"כ מ"ש בפתחלה שפשט המנהג שמתענה עד שיצא מחופתו הכונה עד אחר הברכה ואף אם עוד היום גדול אינו צריך להתענות אלא שיגמור הברכה ותו לא וכיון שלא דחה הטעם שכתב בימי חרפו (דליפא פתובה דליפא תיגרא) כמו שדחה הטעם שאמר בינקותו מונח דגם לטעם שאמר בימי חרפו אין צריך להתענות כל היום דלכטל הפורענות סגי בעינוי כל דהו ונמצא לפי זה דאין מקום להצריך להתענות כל היום אלא אם לא נעשית החנופה עד הלילה אבל אם נעשית החנופה בעוד היום גדול יכול לאכול אחר גמר הברכה ולפי זה מה שראה הרב כנה"ג נוהגים שלא לאכול כל היום ומשמע ודאי דאף אחר הברכה לא אכלו עד הלילה אין מקום לחומרא זו כלל דאינה אלא לטעמא דיום הדין ומאן שמעת ליה דאמר האי טעמא מוהרי"ב הנ"ל נהרי איהו גופיה תבריה לגזיזיה ואמר דליתא להווא טעמא והן אמת כי אחרי כתבי עיינותי בשו"ת הרב מוהר"ם מינן סי' ק"ט וראיתי ששם כתב י"א הטעם משום דהוי סליחה דידהו שגמחלים עונותיהם וי"כ דידהו כדדרשינו על הא דויקח את מחלת (פנותו) למ"ש בירושלמי דבפורים כמ"ש בבבאורי הגר"א בסי' ס"א והוא בפ"ג הלכה ג' תני חכם חתן ונשיא גדולה מכפרת וכו' חתן וילד עשו ויקח את מחלת וכי מחלה שמה והלא בשמת שמה אלא שגמחלו לו כל עונותיו) וי"א הטעם שמה שכתבו וכו' סגנון לשון הרב כנה"ג שטעם הסליחה כתבו בשם מוהרי"ב וטעם השכרות כתבו בשם מוהר"ם מינן ושכ"כ מוהרי"ב גרם לי להבין שטעם הסליחה לא כתבו מוהר"ם אלא אין האמת פן פמבואר בתשו' הרב מוהר"ם שני הטעמים האלה ומ"מ נ"ל דמאחר שגם בדברי מוהר"ם כתב שנהגו להתענות ביום הנשואין עד אחר הברכה שמשמעות הרברים הוא שבגמר הברכה אף אם תהיה בעוד היום גדול הותר להם לאכול ולשתות אין לנו הרכח דס"ל דלטעם שהוא יום סליחה שלקחם צריכים להשלים תעניתם אף אחר גמר הברכה דשפיר נוכל לומר דלא ס"ל פסברת הרב מוהרי"ב אלא כיון שגמס לחופה והוא יו"ט שלקחם מותר להם לאכול אף לטעם זה וכמו שפן ראיתי להרב חכמת אדם בכלל קכ"ט אות ב' שכתב וז"ל נוהגין שהחתן וכלה מתענים ביום חופתם י"א הטעם משום שהוא יום שכתב וז"ל להתענות אלא עד אחר החנופה אף שהחנופה בעוד יום גדול ואף לפי הטעם שהוא יום סליחה אף אחר החנופה הוי יו"ט עכ"ל וגם מדברי מוהרי"ל מוכח דס"ל הטעם משום שכרות כמ"ש מוהרי"ב וא"כ אין מקום לחומרת הראיתי נוהגין שכתב הרב כנה"ג.

וגם לפי הטעם שכתב הרב מטה משה בסוף הס' (בעמוד גמילות חסדים חלק ג' בהכנסת פלה אות ב') בשם רבינו הרקח וז"ל מה שמתענים עד לאחר הברכה מצאתי באגדה שמצנה חביבה עליהם פדרך שעושים חסידים הראשונים שהיו מתענים על מצנה החביבה כגון לולב ושאר דברים עכ"ל נראה ודאי דאחר פניסה לחופה אין צריך להתענות כמו בלולב שאינו מתענה אחר שעשה המצנה וקצת מוכח מדברי הרב מ"מ שסובר שגם לטעם סליחה א"צ להתענות כל היום שקודם שהביא דברי הרוקח כתב דטעם שמתענים החתנים הוא משום שהוא יום סליחה וכפרה וי"א כדי שלא ישפך ויבא לידי קידושי טעות ומדלא כתב שום נפ"מ בין אלו הטעמים נראה קצת דס"ל דכי היכי דלטעם שכרות ולטעם חיבוב מצנה אין צריך להתענות כי אם עד שיכנס לחופה הכי נמי לטעם דיום סליחה סגי בעינוי כל דהו ועיינותי בדברי הרקח בסי' נג"ש וכתב ואחר הברכה נותנים להם לאכול דבש וגבינה על שם דבש וחלב תחת לשונך ומשמעות

הדברים הוא שתכף לברכה מאכילים אותם ואין מתענים עוד: ועוד תמיה לי על אותם שנהגו להתענות אף אחר החנוכה ועל הרב כנה"ג שלא ערער על דברייהם שנעלם מהם דברי הרב תה"ד בסי' קנ"ז והביא דבריו מרן הב"י ברס"י תקס"ב והרב הפרישה שם ופסק בן הרמ"א בהגהה דחתן יתפלל ענינו קודם שיפגס לחנוכה ואז יוכל לטעום מכוס של ברכה והרב ב"ח שם בסוף הסימן פתב דהחתנים שמתענים דנהיגין בתענית ממש שהרי מתענים אפילו במקצת ימים שאין אומרים בהם תחנה אין להם לשמות מכוס של ברפת אירוסין ונשואין קודם זה"כ אם לא שהתנו מתחלה שלא להשלים והתה"ד פסק בסתם דיוכל לשמות ואפשר ס"ל פיון דנהוג בן הנה ליה פמי שהתנה שלא להשלים והמחמיר להתנות בפירוש תע"ב עכ"ל הרי דכל הרבנים הנז"ל נקטי דשרי להו אחר הברכה לאכול ולשמות אלא דהרב ב"ח ס"ל דעל צד היותר טוב יתנו שלא להשלים ומאחר שלא נמצא מפניו מי שיסבור בהיפך איני מבין מה מקום לחומרא זו ועיקר תענית זה אינו אלא מנהג בדורות האחרונים ואף אם היה מי שכתב בפירוש דצריך להשלים אחר גמר הברכה היה ראוי לתפוס פדעת המיקילין כי ברבים היו ובפרט שכן דעת המאורות הגדולים מרן והרמ"א אשר בית ישראל נכון עליהם והרב ב"ש בסיון ס"א סק"ז פתב במוהר"מ מיניץ איתא ב' טעמים א' משום שהוא יום סליחה ונמחל עונותיהם לפי זה ראוי להשלים התענית וכ"כ הב"ח בס"י תקס"ב ב' שמה ישמא ישמרו ולא תהיה דעתם מינושבת עליהם לפ"ז אין להשלים וכ"כ בהגהה ש"ע (היינו בסי' תקס"ב הג"ל) הנה מ"ש דלטעם הראשון ראוי להשלים הוא סברא דנפשיה דמוהר"מ לא פתב מזה וכבר פתבתי דלי ההדיוט אין הכרח לומר בן ומ"ש שכ"כ הב"ח כבר העתקתי דברי הרב ב"ח דמתבאר דאם התנה אין צריך להשלים ואף בלא התנה יכול לאכול אחר גמר הברכה דהוי פאילו התנה ורק על צד היותר טוב צריך להתענות ולא ס"ל דצורך התענית הנה הוא להשלימו כשאר תענית וא"כ צ"ל או דס"ל דהעיקר כטעם השני או דאף לטעם הראשון די במה שיתענה עד גמר הברכה ותקמה על הרב חכ"א שכתב דאף לטעם הראשון אין צריך להשלים ולא ראה דברי הרב בית שמואל שכתב בהיפך ועכ"פ פנוניתה דמר מסתברא פדכתובנא ומצאתי שהרב פרמ"ג בריש סי' תקע"ג פתב וז"ל ועב"ש בסי' ס"א אות ו' לטעם מחילה ישלים ולטעם שיפור נ"ץ נעסי' תקס"ב ס"ב בהגהה וי"ל דמ"מ קצת פפרה הוי ואין משלים דיו"ט שלו הוא עכ"ל אף הוא היה מתפנין לומר דגם לטעם פפרה א"צ להשלים דלא כהרב"ש: וראיתי להרב מג"א בסי' תקט"ן ס"ק י"א שכתב בשם כנה"ג וז"ל וכתב הר"ש הלוי חתן סיום תענית צבור לא ישלים תעניתו אעפ"י שהיה בידו לדחות הנשואין אבל בתוך ז' ימי משתה משלים ומיירי במקום שלא נהגו לצום ביום החנוכה עכ"ל וס' כנה"ג א"ח אין אצלי והרב מחצה"ש בשאר דבריו דבמקומות הנוהגים לצום ביום החנוכה משלימים וכמ"ש הב"ש בסוס"י ס"ב דלא פרמ"א בהגהה לקמן סי' תקס"ב עכ"ל דמתבאר לפי זה דדעת הרב כנה"ג היא דהעיקר כטעם הראשון שבמוהר"מ מיניץ שהוא משום דהוי יום סליחה דלפי טעמו צריך להשלים ובעיני יפלא דמאחר דהרב מוהרי"ב דחה טעם זה בטענה שא"כ היה צריך להשלים ומוכן שבאמת אין צריך להשלים א"כ אף שמוהר"מ פתבו מ"מ פיון שלא פתב מפניו שצריך להשלים היה ראוי לתפוס שאין צריך להשלים בפרט שכן דעת כל רבנן קדישי הנז"ל ומלבד זה תמוה בעיני מי חמיר תענית זה שאינו אלא

מנהג מת"ץ (אף אם הרב מוהרש"ה מייב"ר בת"ץ נדחה) שמשום ת"צ אין צריף להשלים ומשום תענית זה צריף להשלים ודוחק לפרש דר"ל דאם הוא מקום שנוהגים לצום ולהשלים צריף להשלים דהוי כגדר להתענות וזה נדור ובא מחמת המנהג דמלבד שאין פן משמעות הלשון וגם לא מסתבר לענ"ד לומר פן: וממה שהעיד מרן החבי"ב בכנה"ג אה"ע הנ"ל שראה נוהגים שלא לאכול החתן כל היום אנו למדין דמנהג זה שהזכיר הרמ"א וכלהו רבנן קדישי הנז"ל (להתענות החתן והפלה ביום חופתו אף שמרן בש"ע לא הזכירו מ"מ יש מקומות גם הספרדים נוהגים פן דמסתמא מ"ש שראה נוהגים וכו' עינו ראה אצל הספרדים וכן נראה מדקדוק לשונו שבכנה"ג א"ח סי' תקס"ב שהביא דבריו הרב זכור לאברהם בח"א דף קח"ן ע"א שהביא בשם מוהר"ש הלוי דחתן וכלה שנוכנסים לחופה ביום תענית צבור מתענים ומשלימין פנין דרוך חתנים מתענים ביום הנשואין ואף דמ"ז כתב שלא ישלים י"ל דלא אמר פן אלא בתענית דחוי או במקום שאין נוהגים החתנים להתענות ביום הנשואין וכתב ע"ד וברור הוא שלא התיר אלא בתענית שארע ביום הנשואין אבל בתוך שבועה ימי החופה משלים תעניתו ולא ראיתי מנהג כזה וכמדומה לי שמנהג קושטא אפילו בנדחה משלים תעניתו אעפ"י שקושטא מקום שנהגו שלא להתענות ביום הנשואין הוא עכ"ל הנה מלבד שהרשה"ל העיד שרוך חתנים מתענים גם מדברי הרב כנה"ג שפרט את קושטא ולא אמר דרף כלל אעפ"י שאין מנהגו להתענות מוכח דיש מקומות אצל הספרדים שנוהגים פן ויש לתמוה עמ"ש הרב עיקרי הדט בחא"ח סי' י"ז אות ח"י בשם הרב בית יהודה ח"ב סי' כ"ג חתן שנשא בע"פ והוא בכור ועדיין לא פדה את עצמו ועלו בידו שתי מצות של נשואין ופדיון אינו חייב להתענות דכבר כתב מוהרשה"ל שישכור בכור לבטל תעניתו משום סעודת מצוה וכתב הרב פר"ח דאפילו התרה אינו צריף כ"ש כשהוא עצמו בעל השמחה ואינו רשאי להחמיר על עצמו ומ"ש הרמ"א באה"ע דנוהגין החתנים להתענות יום א' כדי שימחלו עונותיו אין לסמוך ע"ז ולא נהגו העולם בכך עכ"ל ובנדאי שמ"ש שלא נהגו העולם בכך פונתו על הספרדים אבל נדאי האשכנזים נוהגים פן כמו שמתבאר מדברי הרבנים תה"ד ומוהר"מ מינץ ומוהרי"ב והרמ"א וכל האחרונים אבל תימה איך יעיד דרף כלל שלא נהגו בכך וכלא מדברי הרבנים מוהרשה"ל וכנה"ג למדנו שיש מקומות שנוהגים פן גם הספרדים ואין במשמע לשונו דמ"ש ולא נהגו העולם בכך אפועין נדון דידיה הוא דקאמר דנדאי זהו מלתא דלא שכיחא ושיהא חתן וצריף לפדיון ולא שייף בזה מנהג ואיך שיהיה במקומות שנהגו להתענות אם אין ידוע שנהגו גם פן להשלים אף אחר החופה נראה דיכולים לסמוך על הרבנים הנז"ל שאין צריכים להשלים אחר החופה וממה שהעיד הרב מוהרשה"ל שרוך חתנים מתענים ומשלימין אין הכרח דאלאחר החופה קאמר דאפשר שפונתו שעושים החופה בתחלת הלילה אבל אם עושים החופה מבע"י מותרים אחר החופה אם אין ידוע שמנהגם להחמיר גם בזה האופן וכתב הרב חכ"א וה"ד הרב פ"ת בסי' ס"א סק"ט דאם אחרו החופה עד שעה או שתיים בלילה יש לסמוך על טעם ראשון וא"צ להתענות כי אם עד צה"כ כי מאחר שתענית זה לא הוזכר כלל בגמרא י"ל מעיקרא לא קבלו להחמיר יותר משאר תעניות ואעפ"כ יש לזהר שלא לשתות משקה המשפר קודם החופה ודבריו נכונים ויש להוסיף שיש לסמוך על הטעם שכתב פן הרב מוהרי"ב משום דליכא פתובה דלא רמו תיגרא ולבטל הפורענות וכו'

דלזה נדאי תענית יום שלא יועיל לבטל הפורענות ולא תאונה רעה אליהם ונגע לא יקרב באהליהם: ומדברי הרבנים הנז"ל מתבאר דבמקום שנהגו להתענות החתן והפלה שוים בזה אמנם בעיר הזו ראיתי בעדת הקירימאקאים הי"ו שהחתנים בלבד מתענים ולא הפלות רק מיעוטא ומיעוטא ואף שלא מצאתי בספרים מנהג זה הנחתים במנהגם ובאמת לולא דמסתפינא להתיר מה שנהגו בו הנה מן הראוי להתיר להם פי נמשך מזה צער גדול להחתנים לפי מה שנהגו (ולא עלתה בידי לבטלו) שביום החופה מזמינים בבית החתן את הבחורים קרוביו וכל אוהביו ואוכלים ושותים ושמים בריקודים ותוף וכנור ומולכים את החתן לבית המרחץ ושוחים שם כמה שעות ומביאים את החתן לביתו ואוכלים ושותים ושמים ושמים בתנפים ובמחולות עד שעת החופה ולפעמים תתאחר החופה עדשעה או שתיים בלילה (ולא עלתה בידי לקבוע מסמרות שתהיה החופה ביום דוקא כמו שאנחנו הספרדים בערי תוגרמה נוהגים פן לחוש לדעת הסוברים דאין קידושין בלילה) ובמקום גילה שם תהא רעדה החתן יושב כאבל בין החתנים אפילו בימי תקופת תמוז החתנים מתענים והם אוכלים לפנייהם מעדנים אלא שאחר שנהגו החתנים הללו להתענות חלילה להתיר להם אף בזאת נאותה לי להורות לחתניי ותלמידיי יחיו שיתענו קודם יום החופה בסמוך לה ולא יתענו ביום החופה ותענית זה יעלה להם לרצון לפני ה' לשני הטעמים האמורים בענין ודוקא להם הוריתי פן כי ידעתים נאמני רוח ולא יפרסמו הדבר ולא יצא תקלה לא ישמו ולא ישתפרו כי לכל העם איו להורות פן שלפי מנהגם הנז"ל נדאי יש חשש גדול ישמו וישפרו עם הדודים ורעים ויתכן שמפני זה הנהיגו אבותיהם הקדושים מנהג זה רק להחתנים ולא להפלות פי בבית הפלה אין שום משתה ושמחה ביום החופה אבל בבית החתן דשכיח שכרות ע"י המשתה ושמחה שעושים שם יש לחוש שגם החתן ישתפר ולכן הנהיגו שיתענו החתנים דוקא שבהם יש לחוש לשכרות ומלבד כל החששות שהזכירו הפוסקים בשכרות החתן לקידושי טעות וכו' עוד יש לחוש שתהפך השמחה לתוגה ח"ו ע"י שיקיא אכילתו ושתייתו כאשר יקרה פן להרבה ממספיו ובני עליה הניכרים בכוסס בישוב דעתם הנם מועטים ויש אשר ע"י שכרות יריב איש את רעהו ויקלל את יומו וכבר הזהיר ע"ז גאון עזינו הרב חינא וחסדא בד' האחרון שבח"ב פי לא יראה ולא ימצא שכרות בכל ימי החופה לא החתן ולא המסובין מפני חששות אלו ואז תהיה שמחתם שלמה ואיש על מקומו יבא בשלום ובס' דברי מנחם סוס"י תקס"ב ראיתי שכתב בשם ספר הרי בשמים דף ע"ו ע"ג שאסור להתענות ביום שמחת לבו אלא מתענה קודם החופה ותאזרני שמחה שמצאתי סעד למה שהנהגתי את תלמידי יחיו בדברי מנחם שם יש קצת גמגום במ"ש בשם ההרי בשמים ואין בידי ספר זה לראות את דב"ק ואולי יש איזה חיסור ויתור לשון ע"ש) איברא דלטעם רבינו הרוקח דהוא משום חיבוב מצוה נראה דצריך שיהיה התענית ביום החופה דומיא דלולב אלא שלא ראיתי לרבני האחרונים שהביאו דבריו זולת הרב משה מ"ש כנז"ל וראיתי שהעיר בזה במאמר הלכות גדולות לידידי הגאון אד"ר יצ"ו בספר כנה"ג החדש בחלק שלישי שגדפס עתה ע"ש בצד ל"ב אות ט' וכתב דלמדנו מדברי הרוקח דאין חיוב התענית אלא עד אחר החופה ונראה דמשמע ליה דלשאר הטעמים צריך להתענות אף אחר שנגסו לחופה עד צה"כ וכבר כתבתי למעלה בשם כמה מחברים דלא לבד לטעם דמשום חשש שכרות מותר תכף אחר החופה אלא גם לטעם פפרה

וסליחה אין צריף להתענות אחר החנפה דיו"ט שלו הוא עוד כתב שם דנלמוד מהרוקח
דהפלות פטורות וכתב שזה יש לדחות קצת וכן דעתי הענייה דלטעם זה גם הפלות
מתענות דלדידהו נמי איכא מצנה דשבת וגם פיון שעיקר מצנת האיש בה מקנימת מצנה
מיקריא ושייף חיבוב מצנה עוד כתב דלמדנו דאינו מצד הדין רק ממדת חסידות ובענייני
דבריו אלו נפלאו ממני דחיוב מן הדין מי איכא למ"ד הא ודאי לכל הטעמים אין פאן
חיוב מן הדין ועיקרו אינו אלא מנהג בעלמא ומתוך מה שכתבתי מתבאר דבכמה מקומות
לא נתפשט מנהג זה וחיוב מן הדין מאן דכר שמה עוד כתב דנלמוד דטעימה שרי כמו
קודם הלולב ושקו"ט קצת בזה ומסיק בצ"ע ונאני אומר ערביה דמר ני"ר יצ"ו ערבא
צריף דבלולב עצמו אינו פשוט דטעימה שרי עיין במה שהבאתי בקונטרס זה במערכת
ארבעה מינים (בשדי חמד ח"א) סי' ג' אות כ"ב ושם בהשמות הספר אנכי העירותי
בדברי רבינו הרוקח שכתב גבי לולב שהיא משנת חסידים והפוסקים בסי' תרנ"ב פתבו
בלשון אסור עי"ש ותימה על הגאון אד"ר יצ"ו שלא העיר בזה: ובימים שאין בהם
תחנונים לא נתברר לי מנהג בני העיר הזאת ונאני מורה להקל בהם ובפרט ביום ר"ח
אף דהרמ"א כתב בסי' תקע"ג דמתענה בר"ח ניסן לפי שהוא תענית צדיקים שבסי'
תק"פ נראין בעיני דברי הרב נהר שלום שם פיון דלהתענות בימי החנפה אינו אלא מנהג
ולא נזכר בגמרא כלל ותענית בר"ח נזכר בגמרא ומדברי הרמב"ם משמע דהוא
מדאורייתא י"ל דמי שאינו נוהג להתענות התעניות דסי' תק"פ לא יתענה ביום חנפתו
בר"ח ניסן וכיון שבעיקר המנהג בעיר הזו יש לפקפק כמש"ל ובימים שאין אומרים
תחנונה לא נתברר המנהג ושואלים הלכה בפעם בפעם ראוי להקל להם אף באזהרה שלא
ישתהה החתן משקה המשפר יין ושכר וכיוצא וגם שלא ירדוף אחר המותרות רק שלא
יהיה שרוי בתענית כמ"ש הרב ב"ש בסמ"ח ס"ב אות ו' וכ"כ בספר רוח חיים בסמ"ח
תקע"ג בשם הרב כר"ש: וכתב הרב פ"ת בשם הרב פ"ת שלמה שנוהגין שהחתן אומר
במנחה אחר תפלת י"ח קודם שעקר רגליו כל סדר הוידיי כדרך שמתפללים ביוה"כ
ואף בר"ח ושאר ימים שאין מתענים הורה לעשות כן עי"ש ובמקומות אלו אף אצל
האשכנזים הי"ו לא ראיתי שעושים כן אף בחנופות שנוהגו בהן מרבני אשכנזים הי"ו
שנראה מזה שלא נתפשט המנהג שהזכיר הרב כר"ש בכל מקומות מושבותיהם ונהרא
נהרא ופשטיה ועיין לעיל במערכת וידיי אות ג' מה שהבאתי לענין וידיי ביום ר"ח ושאר
ימים שאין בהם תחנונים: ודע דבעיקר הטעם שכתבו הקדמונים לתענית החתן ביום
חננתו לפי שיום סליחה וכפרה הוא לו שנמחלים עונותיו ראיתי לשעבר באיזה ס'
שפקפק שא"כ למה לא ינהגו כן כל מי שעולה לגדולה שהרי בדברי רז"ל נזכר גם מי
שעולה לגדולה שנמחלים עונותיו ומעולם לא שמענו מי שעולה לגדולה ושורה
שמתענה ביום עלותו לגדולה (פעת איני זוכר מי בעל דברים וכמדתה לי שלא מצא
ישוב לזה) ונ"ל הדל ליישב דהנה לשון הירושלמי בפ"ג דביכורים ה"ג הוא תני תנא
חכם חתן נשיא גדולה מכפרת ויליף פוליהו מקראי חכם מדסמיה והדרת פני זמן לוכי
יגור אתכם גר מה גר מוחלין על כל עונותיו אף חכם שנתמנה מוחלין לו על כל עונותיו
חתן דכתיב ויקח את מחלת בת ישמעאל וכי מחלת שמה אלא שנמחלו לו כל עונותיו
נשיא בן שנה שאול במלכו שנמחלו עונותיו כתיב בן שנה נמצא שבכולם אמרו בכולל
לשון כפרה ובפרטות אמרו על כולם לשון מחילה גם לשון המדרש בראשית רבה סוף

דף כ"ט איתא דהוא חמוהי וכו' ותימה בעיני שפנעלם ממנו דהרי"ף וקרא"ש בהלכות ס"ת גרסי דהוא רמי במקום חמוהי דרמי כמ"ש הרב מע"מ ומנאתי בס' ידות נדרים ביד שאול סי' ר"מ אות ד' שהק' עמ"ש בספר התסידים מההיא דמנחות שישם החתן וחתנו שונים וכתב אמנם בתולין דף ק"י הגרסא דהוא בר דיקולי והגאון מוהרי"ף שם ציין שיש להיות כמו במנחות שהוא חמוהי דרמי בר דיקולא ולענד"ן שהוא להקפד ובלא"ה מ"ט יש שהוצרכו לציין החותן בהחתן וע"כ שיהיו לו ב' שמות והוצרכו לתארו שהוא אחד וכן אמרו בפסחים דף קי"ב צ"ל קי"ג סוף ע"ב) הוא יוסף בר הוצל וע"ש שהיה להם כמה שמות והוצרכו לומר שהוא אחד עכ"ל הגה רואה שגם מעיני דמני"ר נעלם גירסת הרי"ף וקרא"ש ודברי הרב מעד"מ ושם כתב שתמרי ודיקולי שם אחד הוא אלא שיש קורין אותו על שם העץ דקל ויש קורין אותו על שם הפרי תמרי ומה שהבין בדעת הגאון בציינו שר"ל שיש להיות כבמנחות אינו מוכרח שזו פונתו שא"כ היה פותב כצ"ל לפי שבתולין הוא פה אבל האמת שאין שייך להגיה סוגיא אחת עפ"י סוגיא אחרת דמאי אולמא דהאי מהאי ואיפוד אנא וגם הרב מעד"מ לא היה מוכרח להגיה לולא שראה שכן גירסת הרי"ף וקרא"ש והגאון מוהרי"ף שלא ראה גירסתם.

איה גיה בתולין אם לא יהיה לו איזה הכרח אבל האמת לענ"ד שאין פונתו להגיה רק להודיענו השינוי שבשתי הסוגיאות ומה שכתב דבלא"ה מה טעם יש וכו' אין מזה הכרח לענ"ד דאפשר דהחתן היה מצויין ומפורסם בימים ההם יותר מחותנו ומפרסמים אותו ע"י חתנו המפורסם כאבוב דשמואל ורב מרי בר רחל ויואב בן צרויה וכיוצא ולפי שיטתו לא ידעתי מה יענה להיה דסוטה שמואל סבא חמוה דרב שמואל בר אמי דבשלמא בהיה דרמי בר תמרי דנמצאו גירסאות מוחלפות בשתי מקומות בש"ס נכריע מפת סברתו כגירסת הש"ס בתולין רמי בר תמרי דהוא רמי וכו' (ולא חמוה דרמי אבל בהיה דסוטה שלא נמצאו גירסאות מוחלפות הא נדאי לא נוכל לבדות גירסא חדשה שמואל סבא דהוא רב שמואל בר אמי מה שלא נמצא פן בש"ס במקום אחר או בדברי הראשונים שגורסים פן אבל בנדאי דהנכון להגיה פן בש"ס שלפנינו אחרי שראינו שגירסת הרי"ף וקרא"ש פן ננעלמה מעיני דמר גירסתם וגם היה דשמואל סבא ודברי הרב סדר הדורות ועיין לידידי הגאון זכר יהוסף נר"ו בחי' למס' ברכות דף מ"ד וק"ל ועיין לקמן (בד"ה עוד זאת למודעי ובד"ה גם מצאתי): ודאמתא עלה (בעיקר צונאת ר"י החסיד לחתן וחסיו שלא יהיו משם אחד) הנה מרן מוהרד"ף בספר מזמור לדוד סי' קט"ז דף קי"א ע"ב הביא הדברים שהזכיר עליהם הרב האר"י ז"ל ובכללם כתב שאין טוב לאדם לישא אשה ששמה כשם אמו יע"ש ומוכח נדאי דאזנהרה זו לכל אדם היא וא"כ נדאי דיש לחוש ואף שי"ל דלא הזכיר רבינו האר"י אלא בכלה וחתמה וכיון שאין אתנו יודע טעם הדבר אולי דוקא בכלה וחתמה מצאה הקפדה מקום לגוש ויתכן שלפי שראה רבינו האר"י היה דסוטה שהוכיח מזה הרב סדר הדורות דבזמן הש"ס לא היו נזהרים שלא יהיו החתן וחסיו בשם אחד וכן היה דמנחות לפי גירסא שלפנינו דהוא חמוה דרמי בר דיקולי לא מלאו לבו להזהיר ע"ז שלא יהא נראה כחולק עמ"ש בש"ס ולכן דוקא בכלה וחתמה שלא נמצא בש"ס שהיו משם אחד שפיר גזרתו אבל לא בחתן וחסיו מ"מ אנכי הרואה למרן החבי"ף בספר ברכת מועדה לחיים ריש דרוש א' לשבת פלה שבהיא צונאת ריה"ח שלא ישא אשה ששמו כשם חסיו וסיים ע"ז וכתב בספר מזמור

לְדוֹד שֶׁזוֹ הִיא אֲזֵהָרָה גַם מֵרַבִּינוּ הָאֲר"י וְהֵבִיא ע"ז מ"ש מֶרֶן חֵיד"א בְּסֵפֶר יוֹסֵף אֲנֹמֶץ
בְּסִי' ז' ל' אַחַר שֶׁהֵבִיא אֲזֵהָרָה זֹו דְחָתָן וְחָמִיו לֹא יָהִיו בְּשֵׁם אֶחָד וְהִגַּם דְּרַבִּים לֹא חָשׂוּ
ע"ז אֲנִי הַגָּבֵר רָאָה שְׁלֹא הִצְלִיחוּ וְאִין זְוִוּגָם עוֹלָה יָפָה הֵן בְּמִיתָה ב"מ הֵן בְּמִינֵי חֲלָאִים
רַח"ל עכ"ד שְׁבִיּוֹסֵף אֲנֹמֶץ וְכָל קוֹטֵב דְרָשְׁתּוּ בְּס' בְּרַפְת מ"ל הִיא עַל חָתָן וְחָמִיו עִי"ש
מוֹכַח דְּמִשְׁמַע לִיה דְּאֲזֵהָרָת רַב הָאֲר"י הִיא בֵּין בָּאִישׁ בֵּין בָּאִשָּׁה וְעֵינֵן לְקַמֵּן בְּד"ה וְהִנֵּה
מֵה שְׁפַתְבָּתִי) וְעַם שְׁדַבְרֵי רַבִּינוּ הָאֲר"י הֵם בְּלִשׁוֹן לֹא טוֹב וּמִשְׁמַע שְׂאִינוּ אֵלָא פְעֻצָה
טוֹבָה בְּעֵלְמָא וְאִין אִיסוּר בְּדַבְר מ"מ יִתְכֵן שְׂיֵשׁ אִיסוּר גַּם פֶּן קָצַת רָאָה לְזֵה מְדַכְתִּיב
לֹא טוֹב הַיּוֹת הָאֵדָם לְבַדּוֹ וְדְרָשִׁינָן בִּיבְמוֹת דָּף ס"א ע"ב מִנֵּיה דְּאִיסוּר לְאֵדָם לְהַשְׁהוֹת
בְּלֹא אִשָּׁה: וְהָרַב חִינָא וְחִסְדָּא בַח"ב דָּף רַכ"ה ע"א הֵבִיא מ"ש הָרַב נו"ב הַנ"ל וְלֹא נָחָה
דַּעַתּוֹ בְּמ"ש דְּלֹא נֶאֱמַרָה צְנוּאָתוֹ אֵלָא לְזַרְעוֹ וְעַל מֵה שְׁהוֹקֶשָׁה לוֹ עִמ"ש שְׁלֹא יִשָּׂא בַת
אֲחֻזְתּוֹ שֶׁהוּא הִיפּוֹף הָאִמּוֹר בְּש"ס יִישָׁב דְּהַצְנוּאָה אֵינָה אֵלָא כְּשֶׁנּוֹשְׂאָה מִשּׁוּם יוֹפִי וְהָאֲרִיף
קָצַת לְהַסְבִּיר הַדְּבָרִים וְשׁוֹב הֵבִיא מ"ש הָרַב הוֹן רַב בְּסִי' י"א שְׁעֲמַד ע"ד רִי"ה ח בָּזָה
מִכְּמָה מְקוֹמוֹת בְּש"ס וְשִׁסִּים דְּבַמָּה שְׁמַצִּינוּ בְּש"ס הִיפּוֹף דְּבָרֵינוּ יֵשׁ לָנוּ לְסַמּוֹךְ עַל
רַבּוֹתֵינוּ בְּעֵלֵי הַתְּלִמוּד וְאֵל תְּשִׁיבֵנוּ, מִמ"ש הָרַב יוֹסֵף אֲנֹמֶץ דְּהָתָם ה"ט מִשּׁוּם שְׂאִמֵּר
שְׂאִינוּ חוֹשֵׁשׁ לְצְנוּאָת רִי"ה ח וְשֶׁהָרַב הַגְּדוֹל מוֹהֲר"ם סוֹזִין הִשִּׁיב ע"כ דְּבָרֵי הָרַב הוֹן
יוֹסֵף וְדַעַתּוֹ דְּכִינֵן שֶׁהוּא בְּשׁוֹא"ת יֵשׁ לְחוֹשׁ וּמֵאֵן דְּבַעֲי לְמִיְהִי חִסְדָּא לְיַקְיָם כֹּל כִּי הֵנִי
מְיָלִי בְּשׁוֹא"ת וְאִין לְמוֹ מְכֻשׁוֹל וְשֶׁהָרַב הוֹן יוֹסֵף חֲזוֹר וְכַתֵּב כְּבִרְאִשׁוֹנָה וְהָרַב חִינָא וְחִסְדָּא
טָרַח לְיִישָׁב וּלְקַיָּים דְּבָרֵי הַחִסִּיד שְׁלֹא יָהִיו מְנוֹפְרָכִים מִמ"ש בְּתְלִמוּד אִף בְּחֻלְקוֹת יִשִּׁית
בֵּין זְמַן הַתְּלִמוּד שֶׁהִיָּה זְכוּתָם רַב וְזְכוּת גְּדוֹל אֵלִים וְהָאִידְנָא אַחֲסוּר דְרִי וְכַתֵּב דְּבִלְשָׁנִים
קַדְמוֹנִיּוֹת לֹא הָיוּ מְקַפִּידִין בְּעִירוֹ כ"כ בְּצְנוּאָת אֵלוֹ אֲמַנָם בְּיָמָיו ע"י מַעֲשֵׂה מֵרַב וְעֻצוּם
שְׁנַעֲנַשׁ רַח"ל וְתִלָּה הַדְּבָר עַל שְׁעֵבֵר עַל צְנוּאָה זֹו קִיָּיִמוּ וְקַבְּלוּ וּמְקַפִּידִים עַל זֵה הַרְבֵּה
וְלִפְעָמִים יִפְסִידוּ מְמוֹן לְבַטֵּל קֶשֶׁר הַשְּׂדִיּוּכִין וְכו' וְלָכֵן הַטּוֹב וְהַיָּשֵׁר הוּא לִיְזַהֵר בָּזָה אֵלוֹ
תוֹה"ד שְׁבַסְפֵּר חִינָא וְחִסְדָּא וְאִין בְּיָדֵי שׁו"ת הוֹן יוֹסֵף לְחַזוֹת בְּנַעַם מִיְלַתִּיהוּ דְרַבְּנָן
קַדִּישֵׁי וְהָרַב מו"ח נִקְיֵט לִיה בְּקִיָּצְרֵי וְיִלְהֵ אַחֲרֵי הַקּוֹצְרִים וְלֹא הַשְׁמִיעֵנוּ טַעְמָם וְנִימּוּקָם.

וְהַשְּׁגָתִי עֵתָה סֵפֶר צְמַח צְדָק פְּסָקֵי דִינִים לְהַגָּאוֹן מְלִיבְאֻוִיץ וְרֵאִיתִי שֶׁהוּא תִנָּא דְּמִסִּינְעָא
לְהָרַב חִינָא וְחִסְדָּא וְהוּא שְׁבַדְף רִי"ג ע"ב עֲמַד עַל צוּאָת הַחִסִּיד בְּחָתָן וְחָמִיו בְּשֵׁם אֶחָד
וְכַתֵּב דְּלְכַאוּרָה קֶשֶׁה מֵהַש"ס דְּסוֹטָה דָּף יו"ד שְׁמוּאֵל סְבָא חֲמוּה דְרַב שְׁמוּאֵל וְכֵן בְּמִנְחוֹת
דָּף כ"ט וְכו' וּמֵאַחַר שֶׁהָאִמּוֹרָאִים לֹא הָיוּ מְקַפִּידִים עַל זֵה נִרְאָה דְאִין לְהַקְפִּיד עֵינֵן תְּרוּמַת
הַדְּשָׁן סוֹף סִי' רִי"א שְׁפַתֵּב עַל מ"ש בְּסֵפֶר הַחִסִּידִים נִגְד הַגְּמָרָא אִיזוֹלְסַמּוֹךְ עֲלֵיו וְעֵינֵן
בֵּית חֲדָשׁ יו"ד סִי' קַע"ט ס"ד אֲמַנָם בְּאֵמַת יֵשׁ לוֹמֵר דְאִין רָאָה מֵהַגְּמָרָא דְהִנֵּה בְּסֵפֶר
הַחִסִּידִים בְּסִי' תַע"ז פְּתַב עַל שְׂאֵר עֲנִינֵי זְוִוּגִים שְׂיֵשׁ לְמַנּוּעַ מֵהֵם פֶּן עֲנִין הַשְּׁעֵר וְצָרִיף
רַחֲמִים גְּדוֹלִים לְהַפְּוֹךְ הַשְּׁעֵר מֵעֲנִינֵנוּ עַכ"ל וְאֵם פֶּן יֵשׁ לוֹמֵר דְּהִכִּי נִמִּי בְּעֲנִינֵים אֵלוֹ וְלָכֵן
אִין לְהֵבִיא רָאָה מֵהָאִמּוֹרָאִים דְּנִפְיִשֵׁי זְכוּתִיהוּ וְהָיוּ מְנוֹבְטָחִים שְׁלֹא יִזִּיק לָהֶם וּגְדוֹלָה
מִזּוּ מְצִינוּ בְּר' חִנָּיָא בְּפֶרֶק קַמָּא דְחוֹלִין דָּף ז' עכ"ל וְהוּא כְּמוֹ שְׁפַתֵּב הָרַב חִינָא וְחִסְדָּא
וּמִתּוֹךְ מֵה שְׁפַתְבָּתִי לְמַעֲלָה מִתְבָּאָר מֵה שְׂיֵשׁ לְהַעִיר עַל הָרַב צְמַח צְדָק בְּמָה שֶׁהֵבִיא
מֵהִיָּא דְּמִנְחוֹת וְאִין לְהָאֲרִיף (וּבְקוֹנְטְרָס הַפְּלָלִים בְּמַעְרַכַת הַפ"ף אוֹת ק"ד הַעִירוֹתִי פֶּן
עַל דְּבָרֵי הַגָּאוֹן שְׂאִילַת שְׁלוֹם מֵהַדוּרָא תְּנִינָא סִי' רַמ"ג עִי"ש): וּמִצָּאִיתִי אַחַר זְמַן בְּסֵפֶר
חַיִּים וְשְׁלוֹם ח"ב (לְמָרוּ הַחֲבִי"ף) תוֹךְ סִי' י"ג בְּדָף ע"ז ע"ב שֶׁהוֹדִיעֵנוּ קָצַת טַעַם הָרַבְּנָיִם

הוון יוסף ומס' המלך הנז"ל שפתב שהרב הוון יוסף בסי' ט' עמד ע"ד ריה"ח בכמה צנאות בענין הזיווגים והביא דברי הנו"ב ובסוף העלה דבדבר שמפירש בתלמוד אין לחוש להתמיר פדברי סה"ח וע"ז השיבו הרב מוהר"ם סוזין כי מ"ש הרב נו"ב שאסור לשמןע לדברי סה"ח פשדבריו הם נגד התלמוד הפריז על המדה שהרי בכמה דברים אנחנו עושים פדברי רבינו האר"י והם היקף דברי הש"ס והגאונים ולמה יגרע פחו של ריה"ח כי הוא ידע סודן של דברים והתמיר בשואת"ע וכל הצנאות המגדות למ"ש בש"ס הן בשואת"ע ואין בזה שום איסור בקיום דבריו ומי לא ישמע אליו פיון שאין שום איסור לקיים דבריו וחסר הרב הוון יוסף והחזיק דבריו ממ"ש הרדב"ז בישנות ח"א סי' פ' דכל מקום שהקבלה חולקת על התלמוד אית לן למינקט פתלמוד דידן וכל הזיווגים דמדינא שרו והיו נכונים הרוצה יסמוך ע"ד רז"ל בתלמוד ודברי סה"ח צ"ע פי הם נגד התלמוד ועמ"ש הרב מס' המלך שאנו עושים בכמה דברים פרינו האר"י פתב פיוצא בה שמעתי שהרב מוהר"ש ויטאל הקשה עב רבינו האר"י שכתב שתחום שבת הוא אלה אמה והוא היקף התלמוד והצריך עיון יעי"ש בס' הפונות ועמ"ש מרן חיד"א (שהבאתי דבריו לקמן בד"ה ומרן חיד"א לחוש לעין הרע השיב הרב הוון יוסף אנא מזרעא דיוסף קאתינא דלא שלטא בן עינא בישא ובלבד שיכונן לבו לשמים עכ"ל ובעניויתי רואה אני דברי הרב מס' המלך ומרן חיד"א נכונים ומדברי הרדב"ז אין הכרח לכעין נדו"ד דהרדב"ז מר הוא דאמר דדבר המפירש היתרו בש"ס והקבלה אוסרתו נקטינו פדברי הש"ס להורות הלכה לרבים והמתמיר תע"ב ובגדון זה אם הנה מפירש בש"ס שזיווגים אלו מותרים ולא הנה במה לתלות שיש חילוק מזמן לזמן וכיוצא הנה ג"כ הדין פן להורות היתר לרבים ושהמתמיר תבא עליו ברכה אבל מאחר שלא נמצא מפירש בש"ס פן לומר זיווג פ' וזיווג פ' מותרים ורק מתוך המעשים הנזכרים בש"ס אנו למדין דמותרים ויש לתלות בחילוף הזמנים או בכח זכות תורתם וכיוצא הלא טוב לנו לכוף ראשו פאגמון לקבל דברי החסיד פי רב גובריה וכל מה שגובה להביא הוכחות מעובדי שבש"ס שלא פדבריו היא הנותנת להכריע הפך לזכות דלאו קטיל קני הנה וחלילה לומר עליו פי לא ידע ונעלם ממנו את הנגלות לנו תלמוד ערוך הוא פדינו לא אחת ולא שתים וע"כ למשכונני אנפשין ולקיים ולהעמיד דבריו שיהיו דברי חכמים קיימים.

צא ולמד מההיא דרמי בר תמרי הנז"ל שחשבו איזה רבנים לראנה דבזמן הש"ס לא היו זהירים בזה לפי שלא ראו גירסת הרי"ף והרא"ש דהוא רמי וכו' פחת חמוהי דרמי וכו' ולכן בכיוצא לזה יש לנו לקיים דברי החסיד פיון שאין מפירש בש"ס היקף דבריו ממש ובאופן שלא נוכל לומר לא ראי זה כראי זה שבש"ס מייירי בהכי והחסיד בלאו הכי) וזה דעת הרב נו"ב ג"כ דצריכים אנו למשכונני אנפשין להעמיד דבריו כפי מה שיראה לחכמיה יודעי בינה אף בחלקות ישיתו למו בין דין לדין ולא לדחות דבריו פאמת הבנין ומה שהקשה בחיים ושלום שם עמ"ש מרן חיד"א (לחלק דבזמן התלמוד הוון שכיחי פל פי הני זיווגי טובא ולא הנה למיחש לעין הרע) דאדרבא איפכא שמעינו בש"ס בכמה דוכתי דבזמן קדמון היו חוששים ועתה אין חוששין פדאמרינו והאידינא דדשו בה רבים שומר פתאים ה' נראה דאין מזה הכרח לדבר שיש לומר שמה שלא חשו בזמן הש"ס הוא לפי שלא הנה מקום לחוש החשש שיש לחוש בזה"ז: שוב השגתי שו"ת השיב משה וראיתי שם בשו"ת אה"ע סימן ס"ט שהביא הרב צנאות ריה"ח שלא יהיו שני מחותנים

שכמה בני אדם אף שיש מצוה בזיווגם לקרב את קרוביו וכו' הם נמנעים מאיזה סיבה שתהיה שלא ישתוו הדעות ואין נוחים זה לזה וכיוצא וכתב שם בשם הרבנים תורת חסד סימן רס"ח וצ'רור הפס' סי' ו' שפסקו דשני אחים לשתי אחיות ורוצה אחד להפריד השלידוה מתשש צנואת ריה"ח דפטור מן הקנס ואף שהרב שב יעקב בסי' כ"ג (הביא דבריו שם) פסק דחייב בקנס וכן דעת מרן החבי"ף שם דבכל זיווג שנמצא ההיתר מפני שיש"ס מי שרוצה להחמיר על עצמו חייב לשלם הקנס מ"מ משמע דגם הרב שב יעקב מודה דלכתחלה יש לחוש לצנואת ריה"ח שלא להזדונג בזיווגים כאלו וגם בסי' צ"א (בשו"ת חיים ושלום הנ"ל) בענין גישואי בת אחותו שכתוב בצנואות ריה"ח שלא ישא בת אחותו הביא מה שמקשים ע"ז מהש"ס וממ"ש בספר החסידים עצמו בסי' תפ"ח וכתב לקיים דבריו דדוקא פשוטא לשם מצוה ולא לשם יופי או ממון הוא דאיכא מצוה על דרך שאמרו ביבמה דאם מיבם לשם נוי וכו' כאילו פוגע בערוה וכו' ולתשובה זו נראה שרמז בספרו לב חיים ח"ב סוס"י כ"ו ע"ש: שוב ראיתי שפסקרו רוח חיים בחאה"ע סי' ס"ב אות י"ג הביא מ"ש מרן חיד"א ביוסף אומץ שראה מעשים שלא הצליחו בזיווגם וכתב הוא ע"ז וגם אני ראיתי הרבה מאד בעירנו זאת אנשים שהיה שם פשם חותנם ולא הצליחו מהם במיתה ומהם בעוני ומהם בלא בנים ולכן שומר נפשו ירחק ויש מתחכמים לשנות השם וזה כתוב שם בצנואות סי' ז"ך סמוך לזה ונ"ל ואם נשאת ישנה שם האחד אולי יש תקנה עכ"ל ומאחר שריה"ח כתב בדרך ספק אולי יש תקנה מי יבנס בספיקא במילתא דאיכא למיחש לסכנה ומה גם שכתב ואם נשאת דמשמע דוקא אם נשאת הלא"ה אף ששידכה יוציאנה ושוב הביא מ"ש בתשו' שב יעקב דכמה גדולים לא הקפידו אפילו לכתחלה וגם הביא תשו' הנו"ב הנ"ל הרי שכתב מפני ש דיש לחוש לצנואות אלו ומעיד שראה כמה בני אדם שלא הצליחו בזיווגם בענין זה ולא נתקרה דעתו במה שמתחכמים ע"י שינוי השם דמלבד שהוא ספק אולי יש תקנה כמ"ש החסיד בעצמו וגם שאין זה אלא לכשנשאת ושם ציין לעיין בשם הגדולים ד' א' וכוננתו ששם מביא הראב"ד השני שהוא מר חמיו של הראב"ד בעל ההשגות ומוכח מזה דהראשונים לא הוו קפדי בהכי ומ"מ אין מזה הכרח לדין דלא נחוש לה ושם ראיתי בדרך ל"ד ע"א שהקשה בשם מר בריה הרב פחד יצחק נר"ו פקושית הרב השיב משה הנז"ל ואעתיק דבריו לקמן באות היו"ד איה"ש: והנה מה שכתבתי דמשמע דגם הרב שב יעקב מודה דלכתחלה יש לחוש לצנואה זו כתבתי כן לפי שלא ראיתי גוף דב"ק שאין מצוי אצלי רק ראיתי מ"ש בשמו לענין הקנס שו"ר כי טעות הוא בידי כי הרב צמח צדק (החדש) בחאה"ע סי' קמ"ג כתב בשמו שנשאל בשם החתן והמתנתן שהיו שנים והשיב ששמע מפמה גדולי רבנים שלא הקפידו ע"ז אפילו לכתחלה משום שי"ל שצנואה זו של החסיד היא רק לזרעו אמנם מה שכתבתי בעניויתי (בד"ה ונדאתא עליה) שיש לומר דהרב האר"י שהזהיר בזה כמ"ש בשמו בס' מזמור לדוד לא הקפיד אלא על כלה בתמותה דוקא הנה ראיתי בצ"ץ שם סעד לדברי שכתב ונ"ל וכן השיב כאאזמו"ר שגם בענין אם שם הכלה בשם חמותה שפזה יש קפידה יותר משאר שמות שנים לפי שזה הונזכר בספר משנת חסידים ג"כ בדרך פ"ה ע"א ולא הונזכר שם עוד דבר כלל ואפשר שהיא מהאר"י ז"ל ולא נזכר שם שיהיה זה לזרעו דוקא משא"כ בצנואת ריה"ח שזהו רק לזרעו עכ"ל אחר זמן רב השגתי ספר צמח צדק פסקי דינים וראיתי בדרך רי"ג סוף ע"ב

שְׁכַתְבֵי שֵׁב"י סִי' כ"ג מִשְׁמַע דְּאִין לְהַקְפִּיד עִמָּ"ש בְּצוֹנָת הַחֲסִיד אָמְנָם דו"ז הַהַגְרִי"ל אָמַר לִי מִשָּׁם רַבֵּינוּ הַגָּאוֹן שֶׁהַקְפִּיד בְּיֹתֵר שְׁלֵא יִהְיֶה שָׁם כְּלָה כְּשֵׁם חַמּוּתָהּ (יֹתֵר מֵעַל שְׁמוֹ כְּשֵׁם חַמִּיו) מִשּׁוּם שֶׁזֶה נִתְּבַח בְּמִשְׁנַת חֲסִידִים וְהַמִּשְׁנַת חֲסִידִים לֹא הִעֲתִיק רַק דְּבָרֵי הָאָר"י אִם כֵּן מִסְתַּמָּא רָאָה זֶה בְּהָאָר"י וּמִשּׁוּם הֵכִי הַקְפִּיד בְּיֹתֵר וְאָמַר שֶׁהוּא סִפְנָה עַכ"ל וַיִּכְבֵּר כְּתַבְתִּי לְמַעַלָּה (בד"ה וְדַאֲמַאן) שְׁמַרְן מוֹהֲרֵד"ף כְּתַב עַל צוֹנָאָה זֹו שֶׁהִיא מְרַבֵּינוּ הָאָר"י:.

וּמַרְן חִיד"א בְּפִירוּשׁוֹ לְסַפֵּר הַחֲסִידִים בְּסִי' תַע"ז מְפָרֵק כְּלֹאֲחֵר יָד מֵהַ שְׁקִישָׁה בְּאִיזָה מִצְוֹנָאוֹתֵינוּ שְׁנִמְצָא בְּש"ס בְּהַיְפָךְ וְז"ל וּמ"ש בְּסִמּוּךְ שְׁנֵי אַחִים נְשׂוּאִים לְשִׁתֵּי אַחִיוֹת וְכו' הִרְבַּ כְּנֵה"ג אֵה"ע סִי' ס"ב כְּתַב דִּישׁ לְחַוֵּשׁ לָזֶה וּמִיְהוּ קִישָׁה מֵהַש"ס בְּבִרְכוֹת דָּף מ"ד פ' זִוּגוֹת אַחִים כְּהִנֵּים נְשׂוּאִים לִפ' אַחִיוֹת זִוּגוֹת כְּהִנּוֹת וְכֵן לְקַמֵּן מִשִּׂיא בֵּת אֲשֶׁתּוֹ לְבָנוֹ מִצְאָתִי הִגָּהָה כִּי דָהָא רַב אַחִוֵּה דר' חִיָּיא וְכו' בִּפ"ג דַּמ"ק וּבְסִנְהֶדְרִין וִי"ל דְּעַל הָרֹב קָאָמַר ע"כ וְאִין מְחַנּוֹר וְלִי הַדֵּל נִרְאָה דְכָשֵׁם שְׁשִׁינוּי הַמְקוֹמוֹת וְשִׁינוּי הַזְּמַנִּים גּוֹרֵם לְכַמָּה דְּבָרִים כְּגוֹן הַרְפּוּאוֹת שְׁבַש"ס שְׁעֵתָהּ אֵינָן מוֹעִילוֹת גַּם לְעַנְיָן זִוּגוֹת שֶׁהִנֵּה סִפְנָה וְשׁוּב לִיכָא קְפִידָה כְּלָל גַּם לְעַנְיָנִים אֱלוֹ נִשְׁתַּנָּה וּגְבָרָה הַסֵּט"א מְעִין הִרַע בְּזֶה דוֹק וְהָאָרִיף שְׁכַתִּי נִרְאָה דְעֵיקְרָא קוֹנְשִׂיא לִיתָא דְבוֹ בְּפָרֵק מְרַבִּית הָעַם שְׁנוֹת דוֹר וְדוֹר נִהְגוּ זִיוּגִים אֱלוֹ וְשִׁכְחִי טוֹבָא וְלֹא הִנֵּה עַה"ר בְּזֶה אִף עֵתָהּ דְלֹא אֲשַׁתְּכַח הַרְוָצָה לְעִשׂוֹת זִיוּג כְּזֶה יֵשׁ בּוֹ עַה"ר וְשׁוֹמֵר נִפְשׁוֹ יִרְחַק מִזֶּה דְאִיכָא עַה"ר וְדוֹק עַכ"ל הָרִי גִילָה דְעַתּוֹ דִּישׁ לְחַוֵּשׁ לְצוֹנָאוֹת אֱלוֹ וְשׁוֹמֵר נִפְשׁוֹ יִרְחַק.

וְהִרְבַּ יָד שְׂאוֹל שָׁם (עִמָּ"ש מַרְן הִנֵּה שָׁם אָבִיו כְּשֵׁם אַחֲרִים מִשְׁנָה שְׁמָם אִם הוּא שָׁם שֶׁהוּא פְּלֵאִי שְׂאִין הַכֹּל רִגְלִים לְקִרוֹת בּוֹ) כְּתַב יֵשׁ מִזֶּה סִמּוּךְ גְּדוֹל לְמַה שְׁנִזְהָרִים הָעוֹלָם לְזוֹנֵג כְּשֶׁפְּלָה וְחַמּוּתָהּ יֵשׁ לָהֶם שָׁם אַחַד וְכֵן חֲתוּן וְחַמִּיו וְנוֹהֲגִים כֵּן עַפ"י סֵה"ח סִי' תַע"ז אָבֵל שָׁם אֵינוֹ מְבוֹאָר כֵּן אֱלֹא בְּמִשְׁוֹלְשִׁים וְגַם י"ל דְּלֹא צָנָה אֱלֹא לְזַרְעוֹ עֵינֵן נו"ב וְכו' וּמִכָּאֵן יֵשׁ לָהֶם סִמּוּךְ דְּמַה יַעֲשׂוּ בְּהַזְכָּרַת שְׁמָם וְאִף דְּלֹא קִי"ל כְּרַמְבַּ"ם כַּמ"ש שְׁ"ף סִק"ג הֵינּוּ בְּאִי אֲפִשֵּׁר בַּע"א אָבֵל לְכַתְּחִלָּה לָמָּה לֹא נִחַוֵּשׁ לְדַבְרֵי הַרְמַבַּ"ם עַכ"ל הָרִי גִילָה דְעַתּוֹ דְעַת עֲלִיוֹן דִּישׁ לְחַוֵּשׁ בְּדָבָר וּמַעֲיֵד בְּגִדְלוֹ שֶׁהָעוֹלָם נִזְהָרִים בְּזֶה וְיֵשׁ לָהֶם סִמּוּךְ מִצַּד הַדִּין אֱלֹא דְטַעַם זֶה לֹא יִתְכַן כִּי אִם לְבָנֵי הָאֲשֻׁכְנָזִים כִּי זֶה דְרַכְסָם לְקִרוֹת הַזִּיוּגִים זֶה לָזֶה בְּשִׁמּוֹתֵיהֶם וּכְשֶׁתִּקְרָא אֶת בַּעֲלָהּ מִשָּׁה (כְּשֵׁם אַבִּיהָ) יִהְיֶה נִרְאָה כְּקוֹרְאָה אֶת אַבִּיהָ בְּשִׁמוֹ וְהָאִשָּׁה הִיא תִּשָּׂא אֶת עוֹנָהּ כְּמִזְלִזְלַת בְּכַבוֹד אַבִּיהָ וְכֵן בְּבֵת כְּשֶׁשְׁמָהּ כְּשֵׁם חַמּוּתָהּ אָבֵל לְמִנְהַג בְּנֵי הַסְּפָרְדִּים כְּדָרְךְ הָעוֹלָם שֶׁהִבִּיא הִרְבַּ כְּנִסְתַּת הַגְּדוֹלָה בְּאֵה"ע"ז רִישׁ סִי' א' בְּשֵׁם דְרָשׁוֹת מוֹהֲר"י בְּלִיקוּטִים שֶׁהִזְוּוּגִים אֵין מְזַכְרִין שְׁמוֹתֵיהֶם כְּשֶׁקוֹרִין זֶה אֶת זֶה וּבְדָרְךְ זֹו מִתְנַהֲגִים גַּם בְּיָמֵינוּ בֵּינֵינוּ הַסְּפָרְדִּים בְּעָרֵי תוֹגְרָמָה כְּאֲשֶׁר רָאִיתִי בְּמִקוֹמוֹת שֶׁהֵייתִי בָהֶן אֵין מְקוֹם לְטַעַם זֶה כְּמוֹכֵן וּמִצַּד אַחַר גַּם כֵּן אֵין שְׁיִיף טַעַם זֶה אֱלֹא לְמִקוֹמוֹת שְׁמִקְפִידִים שְׁלֵא לְקִרוֹת שָׁם בְּנוֹ כְּשֵׁם אָבִא בְּעוֹדְנוּ חֵי וְרַק אַחַר מוֹת אָבִיו קוֹרָא אֶת שָׁם בְּנוֹ כְּשֵׁם אָבִיו וְכֵן לְגַבֵּי הָאֵם אָבֵל בְּמִקוֹמוֹתֵינוּ שְׁאֲדָם קוֹרָא אֶת בְּנוֹ כְּשֵׁם אָבִיו אִף כְּשֶׁהוּא חֵי וְכֵן אֶת בֵּתוֹ כְּשֵׁם אִמּוֹ אִף אִם הָאָב וְהִבֵּן דְרִים בְּבֵית אַחַד וְהָאִישׁ קוֹרָא אֶת בְּנוֹ מִשָּׁה כְּשֵׁם אָבִיו הַזְּקֵן מִשָּׁה בְּפָנֵי אָבִיו כְּמָה פְּעָמִים וְאֵינוֹ נִמְנָע וְכֵן קוֹרָא אֶת בֵּתוֹ צְפוּרָה כְּשֵׁם אִמּוֹ בְּפָנֶיהָ בֵּין בְּשֵׁם דְקֻטְנוֹת (מִשָּׁה גִי"ק) וּבֵין בְּשֵׁם עֲצָמוֹ (מִשָּׁה) אֱלֵמָא לֹא קִפְדֵי בְּהִכִּי אִם כֵּן אֵין שְׁיִיף זֶה לְגַבֵּי חֲתוּן וְחַמִּיו כְּמוֹכֵן (וְעֵינֵן בְּקוֹנְטְרַס הַכְּפָלִים

במערכת הפ"ף אות ק"ד בשם שאילת שלום תננינא סימן רמ"ג): אמנם מדברי הרב חת"ס באה"ע ס"י קט"ז מתבאר דבקפידא תליא מלתא ומאן דלא קפיד לא קפידן בהדיה ונ"ל ע"ד מי שרוצה לידבק בכן טובים בחור וטוב אלא דחייש מ"ש העולם משום שמות הבחור עם חותנו ושם אמו כשם אם המשודכת מאן דלא קפיד לא קפדינן בהדיה ובפרט דאיכא פאן זכות תורה דאפילו אדבית עלי מתפפר בתורה וגמ"ח מכ"ש פי באמת לא מצאתי חשש זה בסה"ח כ"א בסי' תע"ז שם נאמר דלא ישאו האב והבן וכן הבן שלש נשים ששמות שלשתן שוות ותו לא נמצא דבר וזהו חבורו של ריה"ח ש"מ דליכא קפידא במידי אחריןא ויהא זיווגם עולה יפה עכ"ל מתבאר מדבריו דלא בנדונו (דא כא זכות תורה) בלבד ס"ל דאין לחוש אלא ללמד על הפלל פולו יצא דאין לחוש למאן דלא קפיד והרב שם אריה בשו"ת אה"ע סי' ס"ה נשאל על חתן וחתניו משם אחד ויפה פחו להתיר אף למאן דקפיד מתרי טעמי חדא די"ל דלא אמרה ריה"ח אלא במשולשים כמ"ש הרב חכמת אדם ועוד פיון דמפנרש בש"ס סוטה דף יו"ד ע"ב שמואל סבא חמוה דרב שמואל ושם פתב ובגוף הענין הארכתי בתשובהילפי הנראה פננתו למ"ש בחיו"ד סי' ז"ך שהאריה מאד בעניינים אלו בתריפות ובקיאיות גדולה וראיתי שם (בד"ה ונחזור לענין ראשון) דמסיק בדרה פלל על כל הצנאות דמשנת חסידים היא ומאן דלא קפיד לא קפדין בהדיה ואין בזה איסור רק הירא וחרד לנפשו וחושש לזה תע"ב וזה מסכים למה שנראה מדברי הר חת"ס הנ"ל שבדרה פלל מאן דלא קפיד לא קפדין בהדיה ועם פי לא פניתי לעיין בכל בקיאיותו פי בא לו בארנפה מענין לענין מ"מ לדעתי הענייה יש לכל אדם לחוש בדבר לכתחלה בדברי הרבנים הנז"ל שסוברים פן וכמזדונה לי שבהיותי בעיר גדולה ש"ח וש"ס הנה רב מופלא שם ובת היתה לו והשיאה לבחור בן תורה וירא שמים והוא אחד מידי"ן וכעת רב מובהק ויר"ש מאד ומתנהג בחסידות יצ"ו והיה שמו כשמו ולא חשש בדבר ונחלה החותן והיה מדונף ביסורין ותכהן עיניו פל ימיו עד יום שנסתלק תנצב"ה והיו תולים בזה פן רשום בזכרוני אף לא אוכל להעיד פן בבירור עכ"פ הטוב והישר הוא להתנהג כמ"ש הרבנים הנז"ל למיחש מיהא בעי ומה שפתייתי למעלה שנראה מדברי הרב חת"ס דלמאן דלא קפיד ליכא למיחש מידי עתה ראיתי להרב פ"ת באה"ע סי' ב' סק"ו שאחר שהביא תשו' החת"ס הנ"ל פתב דבס' פרום שלמה פתב שהגידו לו שהגאון חת"ס עשה הלכה למעשה לשנות שם החתן מפני שהיה שמו כשם חותנו ותו אין בית מיחוש וכתב ע"ז הרב פ"ת וצ"ל מה שלא הזכיר מזה בתשו' הנ"ל לפי שהיה שם טעם דזכות תורה לא הוצרך לעצה אחרת עכ"ל.

הרי דלמעשה גם הרב חת"ס חייש לה והצריך שינוי שם ואולי בנדונו הנה קפיד ולכן הוצרך לשינוי השם ועיין לקמן באות ז (בד"ה ומה שפתייתי) שהבאתי דברי הגאון מליבאוויץ בספר צמח צדק לענין שינוי השם אי מהני ועוד פתייתי באותיות שאחר זו אם יש לחלק איזה חילוקים בענין זה לה נא ראה: ודע שאחר שפתייתי פל הנז"ל עינייתי בקונטרס הציננים.

שלי וראיתי שרשמי לעיין בעניינים אלו בקובץ יגדיל תורה בכמה מקומות ועינייתי שם והם בקונטרס ד' סי' ל"א אות ג' ובקונטרס ט' בסי' כ"ח אות א' ובקונטרס יו"ד סי' קמ"ה אות יו"ד ושם סי' קנ"ח אות ל"ב וראיתי מראות נגהים נפלאות מתורתם של רבנן קדישי גאוני דורנו יצ"ו וקצת הערות אשר הערתי בעניייתי מצאתי בדב"ק בתוספת

מְרַנֶּבֶה לָךְ נָא רְאֵה חֲרִיפוֹתֶם וּבְקִיאוֹתֶם כִּי רַב הוּא וּמְנִיָּהוּ וּמִיָּנִן יִגְדִּיל תּוֹרָה כִּי אֵין מְדַרְשׁ בְּלֹא חִידוּשׁ כְּאֲשֶׁר עֵינֵי הָרוּאָה תִּחְזְיָנָה מִיִּשְׂרָאֵל: עוֹד זֹאת לְמוֹדַעֵי אֲנִי צָרִיךְ כִּי בְּבוֹאֵי לְעִיר הַזֹּאת רְאִיתִי בְּעֵדַת הַקִּירִימָצְאָקִים הִי"ו שְׂאֵינֶם יוֹדְעִים מִצְנוּאוֹת הַלָּלוּ כָּלֵל כָּלֵל לֹא וְהִרְבֵּה זְיוּגִים מֵהֶם נִגְדַּת הַצְנוּאוֹת (חֲתָן וְחָמִיו בְּשֵׁם אֶחָד שְׁנֵי מְחֻתָּנִים בְּשֵׁם אֶחָד שְׁנֵי מְחֻתָּנִים מִתְחַתְּנִים שְׁתֵּי פְעָמִים בֶּן רְאוּבֵן בְּבַת שְׁמַעוֹן וּבֶן שְׁמַעוֹן בְּבַת רְאוּבֵן שְׁנֵי אַחִים נוֹשְׂאִים שְׁתֵּי אֲחִיוֹת חֹפֶת שְׁנֵי בָנָיו בְּשָׁבוּעַ אַחַת וְכִמְהָ חֲתָנִים בְּשָׁבוּעַ אַחַת וְכוּלָם בְּבַה"כ"ן הַגְּדוּלָה לְפִי תִקְנַת קַדְמוּנִיָּהֶם וְכָל אֶחָד נוֹטֵל ס"ת בְּזָרוּעוֹ וְקוֹרֵין לוֹ פְּרֻשַׁת וְאַבְרָהָם זָקֵן בִּס"ת שְׁלוֹ וְעוֹד כִּינּוּצָא בְּהוֹן) מֵהֶם שְׁפָכָר נִשְׂאוֹ וְנִשְׂוֹתִיָּהֶם וְהוֹלִידוּ בָנִים וּבָנֵי בָנִים וּמֵהֶם מְשֻׁדְּכִים וְאַחַר שִׁדְשׁוּ בָּהֶם רַבִּים לֹא רְצִיתִי לְגַלוֹת לָהֶם וּלְהַזְהִירָם עַל הַעֲתִיד לְבֹא כִּי חוֹשְׁשֵׁנִי שֶׁלֹּא יְהֵא לְבָם נוֹקֶפֶם וְהַדְמִיּוֹן פּוֹעֵל וְאֶגְרוֹם עֲלֵיהֶם קִלְלָה חֲלִילָה וּמֵהֶם שֶׁלֹּא יַחֲוִשׁוּ כָּלֵל וְיִהְיוּ מְזִידִים וּמוֹטָב שִׁיְהִיו שׁוֹגְגִים וּבְאֶמֶת מֵהַיְעָשׂוּ אֱלֹהֵי אֲשֶׁר כָּכָר בָּנוּ בֵּיתָם אִם ע"י חֹפֶה וְקִדּוּשֵׁין אִם ע"י שִׁדּוּף וְקִישׁוֹר כְּנֶהוּג וְאֵין בְּיָדָם לְתַקֵּן דְּבָר רַק יְהֵא לְבָם נוֹקֶף לָהֶם עַל זֶה לְכֵן אֶמְרָתִי הַנּוֹחַ לָהֶם לִישְׂרָאֵל וַיֵּשׁ לָהֶם עֲמוּדִים חֲזָקִים לְסִמּוּךְ עֲלֵיהֶם שְׁסוּבְרִים דְּבִקְפִידָא תְּלִיא מִקְלָתָא וּמִי שְׂאֵינִי מְקַפֵּיד וְאֵינִי יוֹדֵעַ שׁוֹמֵר פ"י וְלֹא תִאֲנֶנָּה עֲלֵיהֶם רְעָה מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם אֲכִי"ר (עֵינֵין לְקַמֵּן בַּד"ה עַה) וְעַתָּה בְּשִׁנְתָנוּ הַתְּרַנ"א יֵצֵא לְאוֹר ס' כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָה חֲדָשׁ מִחֻבְרַת ד' וְהִרְאֵנִי יִדִּי"ן הַחֲבִיב לְנִצ"ח תְּלַמִּידֵי וְחֻבְרַתֵּי רַנ"י מְאֵר אֶחָד שָׁם (צד פ"ד) וּבְאוֹת זֶה כְּתַב רַב אֶחָד בְּדוֹרְנוּ יצ"ו בְּעֵנֵין צְנוּאָה זֹו וְהַשְׁיֵג עַל מֶרֶן חִיד"א בְּפִירוּשׁוֹ לְסֵה"ח ס' תע"ז שֶׁהֵבִיא הִרְבֵּה סְתִירוֹת מֵהַש"ס נִגְדַּת צְנוּאֹת רִיב"ח וְנִכְנַס לְדוּחֻקִּים וְלֹא הֵבִיא דְבָרֵי הַנּו"ב בְּמ"ת בַּאֲה"ע ס' ע"ט אֲשֶׁר הָיָה לְנִגְדַּת עֵינָיו וְכֹאֲשֶׁר הֵעִיד ע"ז בְּסִפְרוֹ שֶׁה"ג עָרַף נוֹדַע בִּיהוּדָה אֱלוֹ דְבָרֵי רַב הַמְּשִׁיג יצ"ו וְאֲנִי אוֹמֵר כִּי מִמֶּנּוּ נֶעְלַם כִּי מֶרֶן חִיד"א הִיָּתָה מְנוּחָתוֹ כְּבוֹד בְּשִׁנַּת הַתְּקַס"ז וְס' נו"ב מֵה"ת לֹא הָיָה לְמֵרָאָה עֵינָיו כִּי נִדְפַס רֵאשׁוֹנָה בְּשִׁנַּת תְּקַע"א וְרַק יָדַע מִפִּי מַגִּידֵי אֶמֶת שִׁישׁ לוֹ לְהַגְּאוֹן נו"ב עוֹד תִּשׁוּ בְּכַת"י וְאֵת"ל רְאֵהוּ בְּאַקְרָאֵי אֵין זֶה מִן הַתִּימָה אִם לֹא רְאָה דְבָרֵינוּ בְּזֶה אַחֲרֵי כִּי לֹא הִיָּתָה הַס"ת הַזֶּה לְפָנָיו תָּמִיד לְעֵינָיו בּוֹ לַעֲת הַצְנוּרָה וְתַלִּי"ת אֲנִי בְּקִי קִצַּת בְּסִפְרֵי מֶרֶן חִיד"א שְׁבִינֵי וְלֹא רְאִיתִי מֵעוֹלָם שֶׁהַזְכִּיר שׁו"ת נו"ב מֵה"ת כְּמוֹ שְׁמִזְכִּיר הִרְבֵּה אֶת הַנּו"ב (סֵתָם וְהוּא הַמַּהֲד"ק) בִּס' מִחֻזִּיק בְּרִכָּה אוֹת הֵיא כִּי לֹא רְאָה אֶת גּוֹף הַחֲבוּר רַק כְּתַב מֵהַ שְׁנוּדַע לוֹ וְכֵן דִּרְכּוֹ בְּקִדְשׁ בְּהִרְבֵּה מְקוֹמוֹת בִּס' שֶׁה"ג וְאֵין מְקוֹם לְהַשְׁגַּת רַב הַמְּשִׁיג יצ"ו גַּם מֵהַ שְׁהַשְׁיֵג שָׁם ע"ד יְדִידֵי הַגְּאוֹן זְכָר יְהוֹסֵף יצ"ו בְּחִי לְבִרְכוֹת דָּף מ"ד בְּמָה שֶׁהֵבִיא רְאִיָּה מְמַנְחוֹת דָּף כ"ט שְׁפָכָר קְדָמוֹ הַגְּאוֹן מוֹהֲרֵי"ש נֵאטֵאנֵזֵאן בְּהַסְפָּמָתוֹ לְסִפְרֵי שְׁמִירַת הַנֶּפֶשׁ הַזֶּה ס' זֶה לֹא יִדְעָתִיו וְאִם נִדְפַס אַחַר שְׁנַת תר"ך אוֹ אֶף קוֹדֵם לָזֶה בְּסִמּוּף (כְּאֲשֶׁר אֶדְקָה כִּי לֹא הוּבָא בְּאוֹצָר הַסְּפָרִים) אֵין מְקוֹם לְהַשְׁגָּתוֹ כִּי עִם שֶׁהַגְּאוֹן זכ"י יח'י זְרִיז וְנִזְכָּר כָּל רֵז לֹא אֲנִיס לִיָּה אֵינְנוּ צוֹפֵה עֲתִידוֹת וְסִפְרוֹ הַנִּכְבָּד נִדְפַס בְּשִׁנַּת כַּת"ר וְהַחִידוּשִׁים שְׁלוֹ בְּטַח נִכְתְּבוּ לְפָנָי כְּמָה שְׁנִים וּמָה שִׁישׁ לְהַשְׁיֵג עֲלָיו הוּא שֶׁלֹּא זָכַר שֶׁר מְדַבְּרֵי הָרַב סֵדֵר הַדּוֹרוֹת (בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל סְבָא) וְגַם קִצַּת יֵשׁ לְתַמּוּהָ עֲלָיו שֶׁלֹּא רְאָה דְבָרֵי הַיָּד שְׂאוּל בְּסִי, ר"מ (אִם נִדַּע שֶׁהָיָה בְּיָדוֹ ס' הַנְּז"ל כְּשֶׁכְּתַב ח"י) כְּמוֹ שְׁרַמְזֵתִי לְמַעֲלָה (בְּסוּף ד"ה הִרְאֵשׁוֹן שְׁבָאוֹת זוֹ) וּבְלִי סֶפֶק אִם יֵשׁ בְּיָדוֹ ס' אֱלֹהֵי לֵיד שְׂאוּל וְשְׁמִירַת נֶפֶשׁ) אַחַר שֶׁהִדְפִּיס סִפְרוֹ רְאָה דְבָרֵיהֶם וְהוֹדִיעַ בְּקוֹנְטְרָסוֹ וְאַנְחֵנוּ לֹא נִדַּע.

וְרֵאִיתִי עוֹד שֵׁם שְׁפֹתַי דְּלִפֵּי הַגִּיּוֹרְסָא בְּשׁ"ס רֵאֲמִי (בְּאֶלְף) אֵין פֶּאן רֵאֲיָה וּכְבָר פִּתְבִּיתִי לְמַעַלְהָ דְלָא מְסַתְבְּרָא לְחַלְקָא בְּהִכִּי פִינּוֹן שְׂאִין נִרְגָּשׁ בְּמַבְטָא וְרֵאִיתִי עוֹד שֵׁם שְׁהִבִּיא בְּשֵׁם סִפְרָא דְקִדּוּקֵי סוּפְרִים שְׁהִגִּירְסָא בְּכ"י מִינְכֶעֶן בְּמִנְחוֹת הַנְּז"ל רְמִי בַר תַּמָּרִי דְהוּא רְמִי בַר דִּיקוּלִי וְשִׁפְנָן גִּיּוֹרְסַת הָרִי"ף וְהָרָא"ש בְּהַלְכוֹת ס"ת וְכו' וְאֵין סְתִירָה לְרִיחָה מְש"ס הַנְּז"ל וְכו' עִי"ש וְדְבָרֵיו נְכוּחִים בְּזָה וְכִמוֹ שְׁפֹתַי בְּרֵאשׁ אֹתוֹ זֶה עַפ"י דְבָרֵי הָרַב מְעַדְנֵי מְלֻךְ וְגִיּוֹרְסַת הַשְּׁטַמ"ק בְּמִנְחוֹת וְתוֹ ל"מ עוֹד רֵאִיתִי שֵׁם בְּהַכְנָסַת הַנְּז"ל בְּצַד 167 אֹת יו"ד שְׁפֹתַי רַב אֶחָד יצ"ו שֵׁן שְׁפֹתַי הַצְּנוּאוֹת חָלוּ בְּהֵן יָד אֶחָד מִהַקְרָאִים וְכַתֵּב כֵּן לְפִי מ"ש בְּסִפְרָא דוֹר וְדוֹרְשֵׁיו עִי"ש שְׁהַכְרִיחַ כֵּן מְדַמְצִינוּ בְּכַמְהָ צְנוּאוֹת מְאֵלוֹ שְׁהֵן הַיְפָף הַמְפֹרָשׁ בְּתַלְמוּד וְאֵין דַּעְתִּי הָעֲנִיָּה נוֹחָה בְּזָה וּכְבָר הָאֲרִיכּוֹ רַבְּנָן קְדִישֵׁי לִישָׁב הַדְּבָרִים שְׁיִהִיו דְבָרֵי הַחֲסִיד קִיָּמִים וְס' דוֹר וְדוֹרְשֵׁיו לֹא יִדְעָתִי מִי הוּא וְאֵין לְהֲאָרִיף: אַחַר אֵינָה יָמִים שְׁפֹתַי הַנְּז"ל ע"ד הַמְשִׁיג עַמ"ש בְּזָכַר הַיּוֹסֵף הַיְדוּעָתִי זֶה בְּמַכְתָּבִי לְהַגָּאוֹן הַמְחַבֵּר יצ"ו וְאֵלֶּה דְבָרָיו בְּנוֹגַע לְפָרְט זֶה מ"ש בְּעֵינֵן צְנוּאוֹת רִי"ח עַל חֲתָן וְחָמִיו בְּשֵׁם אֶחָד שְׂרָאָה בְּחוּבְרַת מְאָחָד שְׁהַשִּׁיג עַל מ"ש בְּסִפְרֵי זכ"י בְּרִכּוֹת מ"ד מְמַנְחוֹת כ"ט שְׁפֹתַי שְׁפָרָא קְדָמֵי הַגִּרִּי"ש נט"ז בְּהַסְכָּמָתוֹ לְשִׁמִּירַת הַנְּפֶשׁ וְאֵנִי תַמָּה מְאֵד כִּי סְמִיּוֹת עֵינַיִם כֵּן מִהַמְשִׁיג כִּי הַהַסְכָּמָה עַל קְוֹנְטֵרְס הַנְּז"ל נְכַתֵּב בְּיוֹם ג' ר"ח כְּסֵלוֹ תַרְל"ב וְהַדְפָּסַת הַקְוֹנְטֵרְס הָיָה בְּשָׁנַת תַרְל"ד בְּלְבוֹב אֶצְלֵ ר' אַבְרָהָם גִּיסוֹן זִיס וְאֵף שְׁפֹתַי הַשְּׁעָרָא פִּתְבִּיתִי הַס' הַלְזוֹ נְדָפְסָא כ"פ וְהַדְפָּסְתִּיו מְחֻדָּשׁ עִם הַיּוֹסֵפוֹת וְתִיקוּנֵי מִהַמְחַבֵּר וְעַכ"פ הַהַסְכָּמָה מְהֵרָב דְּלְבוֹב נְכַתְבָּה בְּשָׁנַת תַרְל"ב וְכַנְּז"ל וְנִז"ל מְש"ש לְעֵינֵן חֲתָן וְחָמִיו שְׂלָא יִהִיו בְּשֵׁם אֶחָד יְעוּיָן בְּשׁו"ת אֲמָרֵי אֵשׁ חַי"ד ס' ס' וְגַם אֵנִי הִבְאֵיתִי מְמַנְחוֹת כ"ט דְּהַחֲתָן וְחָמִיו הָיוּ שֵׁם אֶחָד לְפִי גִיר הָרִי"ף עכ"ל וְכַנְּרָאָה הִיא הַדְפָּסָה הָרֵאשׁוֹנָה גַם מִהַס' בְּשָׁנַת תַרְל"ב כִּפְהֵ"נ מִהַהַסְכָּמָה וְרַק לֹא אֵדַע מִי הַמְשִׁיג לְבָרַר אִם לֹא נְדָפְסָא הַשְּׁגָתוֹ בְּטַעוֹת הַדְפּוֹס וְצ"ל בְּהַיְפָף שְׁפָרָא הַקְדִּימוֹ בַס' זכ"י כִּי קָשָׁה בְּעֵינֵי לְחַשׁוֹד לְשׁוֹם מָאן דְּהוּא שְׂלָא יִרְאָה חֲתִימָתוֹ שֶׁל הָרַב מְלְבוֹב וְשְׂלָא רֵאָה בַס' זכ"י שְׁגָמַר הַדְפָּסְתוֹ הָיָה סְמוּךְ לְסוּף שְׁנַת תַר"ךְ וְהַגַּם כִּי הִיָּיתִי יָכוֹל לְצִיָּין כ"מ לֵאֵין מְסָפֵר מַה שְׁנִמְצָא בְּסִפְרֵיו שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב (אֲשֶׁר בְּמַה"ק הוּא בְּשָׁנַת תַרְכ"ח) וְאֲשֶׁר כְּבָר נִמְצָא בְּסִפְרֵי זכ"י בְּעֵינֵינִי יוֹתֵר נְכַבְּדִים וְגְדוּלִים אֲף אֵנִי דָן אוֹתוֹ לְכַף זְכוּת כִּי לֹא עֵינֵן בְּמַקּוֹמוֹת הַלְלוֹ בְּסִפְרֵי וְאֲשֶׁר הוּא בְּרַמְזָלָא דִּילִי אֲשֶׁר קְדָמִיו אֲנִכִּי וּמַה שְׁהַעִיר כ"ת שְׂלָא רֵאִיתִי דְבָרֵי הַיָּד שְׂאוֹל ס' ר"מ הַנְּזָה הַס' יִשְׁנוּ אֶצְלֵ א' מְפָה וְהוּא בְּמַרְחָק רַב מִבֵּיתִי וְאֵין רְצוֹנִי לְעַכֵּב אֶת מַכְתָּבִי מִצַּד זֶה לְכַתּוּבֵי רַבְּמָה שְׂאֵין פְּדָאִי לְהַרְבּוֹת דְבָרִים וְאִם כִּי זֶה דְבָר חֻדָּשׁ אֶצְלֵי אֲשֶׁר כַּנְּרָאָה לְפִי מַכְתָּבוֹ נְדָפְסָא סְפָרוֹ יָד שְׂאוֹל קוֹדֵם סִפְרֵי זכ"י.

וְמַה שְׁהַזְכִּיר כַתּוּבֵי מִהַסָּה"ד בְּשֵׁם שְׂמוּאֵל סְבָא וְט"ס בְּלִשׁוֹנוֹ וְצ"ל שְׂמוּאֵל בַר אֲמִי שְׁפֹתַי שְׁנִרְאָה מְזָה שְׂלָא הָיוּ נְזָהֵרִים וְכו' וְעֵינֵן בְּשׁו"ת שֵׁם אֲרִיָּה חֲאָה"ע ס' ס' הַהַסְכָּמָה שְׁהַזְכִּיר ג"כ מִהַסָּה"ד שְׁהִבִּיא רֵאֲיָה זֶה מְסוּטָה יַעֲשׂ"ב.

אֲמַר הַמְחַבֵּר חַח"מ מַה. עַל דְבָרָיו אֵלוֹ פִּתְבִּיתִי לוֹ בְּמַכְתָּבִי בְּיוֹם כ"ח מְנַ"א תַרְנ"א בְּזָה"ל בְּקוֹנְטֵרְסֵי אֲסִיפַת דִּינִים בְּמַעְרַכַת חֲתָן וְכִלְהָ הִבְאֵיתִי דְבָרֵי הָרַב סְדֵר הַדְּרוֹרוֹת וְהוּא מְדָפּוּס וְנִוְרָשׁא תַרְל"ח וְשֵׁם הוּא דְבוּר בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ שְׂמוּאֵל סְבָא.

שם הבאתי מאז שו"ת שם אריה והשיב משה וקובץ יגדיל תורה קונטרס ד' שהזכיר כ"ג יחי' (נעוד בקונטרס ט' ויו"ד) אמנם ס' אבני צדק שאילת שלום אמרי אש דבר משה ולפי הנראה לא זה הוא להרב מוהר"ם אמארייליו ספרדי פרענקין) טוב טעם ודעת באור הר"י חיים שהזכיר כ"ג יחי' לא ראיתם ולא ידעתם פלל.

וגם פתבתי לו מה שפתבתי למעלה שאין דעתי נוחה במ"ש רב אחד בדורנו יצ"ו (במאמר אומר השכחה שבכנסת הגדולה הנ"ל) שבספר החסידים חלו בו ידי איזה מהקראים וכו' עכ"ד מכתבי בנוגע לפרט זה ואשוב לסיים דברי הגאון יצ"ו) ואלו הייתי יודע מהסה"ד הייתי מביאו ג"כ לראיה שמחזיק ג"כ שלא לחוש לזה ואף שמצד הראיות הנ"ל אין סתירה מוחלטת לדברי הר"י חסיד וכאשר בספרי זכ"י לא פתבתי ראיות אלו רק ענין שאין חושש רק למשולשים וכמ"ש בסה"ח בעצמו וא"כ אין מקום לדבריהם שפתבו להשיג מזה על הס"ח כשחתן וחתניו בשם אחד גם הראיה שפתבתי מברכות מ"ב בשמות המחוקקים מצאתי אח"כ בשו"ת השיב משה אה"ע סי' ס"ט שכתב דעתם הנה השם הקדוש יודא והשם הלע"ז הנה לו שם אחר דליכא חשש עינא בישא יעי"ש כי אין ספרו פעת תח"י שפמנדומה שגם ספרו נדפס אח"כ.

גם ראיתי בשו"ת אבני צדק תאה"ע סי' ר' שהביא משו"ת אמרי אש יו"ד סי' ס' שהוכיח מסוטה יו"ד ע"ב שזה לא נאמר רק לזרעו והוא כ' דעתם נמי אפשר שהנה א' שמו בלה"ק שמואל ובפי כל מכונה זוינוויל וכדומה איזה פינוי וכו' ושוב דחה למ"ש בס"ח סי' תע"ז דאין קפידא רק במשולשים ומ"ש עוד בסי' ו' וגם בסי' יו"ד דלפי מ"ש בהשיב משה חאה"ע ונהבו דלא לוסוף עלה וכל שיש איזה שינוי ממ"ש בצנואה הולכין להקל ובס"ח כ' ב' בא' ששמותיהן שונוין לא יזנוגו יחד בילדיהן וכו' אבל במדינה זו שהחתן והפלה גדולים ובעלי דעה יכולים להתחתן זא"ז אף ששמות אביהן שוין ובפרט ששם כ' שזה ספק אם לזרעו או לכ"א וכו' וע"ש עוד בסי' י"א ובסי' י"ב שהגם שבמשתת חסידים מבואר בשם פלה וחתמה יש קפידא בלא משולשים וכו' וע"ש בשו"ת שאילת שלום תנינא נדפס בשנת תרמ"ה סי' רמ"ג שהביא ג"כ מסוטה יו"ד ע"ב ומנחות כ"ט ע"ב והביא בשו"ת דבר משה מה"ק סי' כ"א הר' מזה לנגד צנואת רי"ח ודחה דבריו דשם לא היו שונים לגמרי דבסוטה י"ל דלהאב היו קוראין בשם רב שמואל וכן בהא דמנחות חמוהי הנה שמו ראמי בא' וחתנו רמי בלא אל"ף והנה שינוי בקריאת ששם יע"ש ובע"י הגירסא של רמי הראשון ג"כ בלא אל"ף.

וביתר דבריו כבר הקדמתיו במאמר בכבוד הלכנון ואכמ"ל ובכלל ראיתי בהרבה ספרים שכ' הראיה ממנחות ומסוטה שנגדפסו זמן רב אחר הדפסת הזכ"י ואשר כבר נתפרסם זאת ממני במכתב לשואלים בערך קרוב לעשרה שנים מקודם וע"ש בשו"ת חת"ס חאע"ה ח"א סו"ס קט"ז ועיין בשו"ת טוב טעם ודעת תליתאה סוס"י רס"ג ואסיים רק בקצת הערה במנחות כ"ט ע"ב ע"ב ע"ב ברא"ש בהלק"ט רמי בר דיקולי דהוא רמי בר תמרי ובאו"ז הגדול בהלכות תפלין אות תק"ן דהוא רמי בר דיקולי וי"ל שהי' הא' שם אמו פמו אבא בר מרתא דהוא אבא בר מניומי וכי האי גוונא וכן לד"ק בת מטרד בת מי זקב עיין באור הר"י חיים דהי' א' כא' יע"ש או ששקצתם קראו לו בהוראת תמרי בארמית דהוא דקל במקום תמר והמדפיסים מחסרון הבנה הגיהו חמוהי וכו' והמעייין יבחר

ובהיות הפתיחה עלי לטורח ובפרט בעניינים פאלו הנני מפסיק בין הפרקים עכ"ד הגאון יצ"ו במכתב הנ"ל וכבר כתבתי שאין ספר שמירת הנפש מצוי אצלי ולא הבנתי מה שכתב בהספמה מהגאון דלכוב שהביא ממנחות דף כ"ט שהיו חתן וחתמו משם אחד לפי גירסת הר"ף ונהלא לפי גירסת הר"ף וכן היא גירסת הרא"ש וכמה גדולים שהזכרתי למעלה שלא הונפר חמוה אלא רמי וכו' דהוא רמי וכו' אין שום הוכחה דחתן וחתמו היו משם אחד כמוכן (עיינו לקמן במכתב שני מהגאון זכר יהוסף יצ"ו שהבאתי בד"ה ואנכי הדל): ואנכי הדל כתבתי לו כי שמחתי שפיונתי לדעת עליון אשר בכלל הערותי על דברי הגאון יד שאול אנכי הערותיו גם בזה (פכתוב למעלה בראש אות זו) אף בלא שום בקיאות כי אם מסבא בעלמא ומני"ר שיתל"א יאר פניו אפנו בבקיאות נפלא פנרכו בקדש והעמקתי לו דברי הערתי ו"ל כנז"ל (בראש אות זו) שוב פתב לי עוד במכתב אחר מיום כ"ד מנ"א תרנ"א בענין זה ונ"ל נידון מה שהעיר כ"ת מה"ד שאול סי' ר"מ פבר הודעתי לכת"ר שאינו אתי רק מזמן רב שהיה אצלי בשאלה והערותי אז אינה הערות על קצת עניינים שראיתי שם וגם ראיתי אז דבריו בסי' ר"ץ על הבא"ש שהזכרתי לכתו"ר.

מפבר בנידון השאלה מכתבת ס"ת לקראים. ועתה בהגיע אלי מכתבו במה שהעיר עלי ולא היה אז בידי להשיגו תקף ולא רציתי לעכב את מכתבי מצד זה ולמחרתו הובא אלי בשאלה וראיתי בסימן ר"מ ס"ק ד' לענין לשנות שם לחוש לדעת הרמב"ם וכבר הערותי ג"כ בזה מכמה שנים והארכתי קצת גם בשו"ת שאילת שלום בתנינא האריף בזה קצת ועיקר הענין ראיתי בידי שאול שהעיר ג"כ במנחות כ"ט ומהגהות הר"י ברלין בחולין ק"י ע"א שהעיר ממנחות שזנפר חמוהי ועתה בינתי מ"ש בהספמתו לקונטרס שמירת הנפש עפ"י גירסת הר"ף שפונתו על הגר"י פיק וכבר הבאתי במכתבי הקודם מהרא"ש בהלק"ט והא"ז דלא גרסי ג"כ במנחות חמוהי ושפנ"ל עיקר וכמש"ב וכעת ראיתי בי"ש שכתב ג"כ שלדעתו להקפד בלא"ה מ"ט יש שהוצרכו לציין החותם והחתן וע"כ שהיו לו ב' שמות והוצרכו לתארו שהוא אחר וכן בפסחים הוא יוסף בר הוצל וכו' עכ"ד ועיקר קושיתו היא שגיאה וכדאשכחן אגרא חמוה דר' אבא חולין ק"ד סע"ב רב ייבא חמוהי דאשיין בר נדבך ב"ב כ"ב ע"ב וירושלמי פ"ק דמענית הלכה ו' ר' שמאי חמוהי דריב"ל יע"ש וניחא הירושלמי מ"ק פ"א הלכה ה' ר' פיטרס חמוהי קמא דריב"ל ר' ינאי חמוהי דר' אמאי ירושלמי שבת פ"ז סוף ה"ז ובמה"פ ר' יוסא חמוהי דר' אמאי ירושלמי פ"ד דעירובין ה"ו אבימי בר נאזי חמוה דרבנא ב"ק קט"ו א' ובירושלמי ברכות פ"ק בפסקא וחכ"א עד חצות ור' תחליפא חמוהי וכו' וכן בכ"מ לאין מספר שם הבן על האב כמו רמי בר חמי אבנה דאמי פתובות כ"א ע"ב ועיינו שבת קנ"ו א' וחולין צ"ב א' וצ"ג א' וס"ד ב' וע"ש ל"ח א' רש"י ד"ה אבנה דבר אבוברם מפירין היו את האב ולא את הבן וכה"ג ר' חנן חתנ"י דרב חולין צ"ה ב' ועיינו ערכין ט"ז ב' ר"י בן זריז בן חמיו של רם חולין ו' ע"ב ועיינו שבת קמ"ז ב' ועוד כי"ב לאין מספר עכ"ל ועוד כתב לי במכתב אחר בענין זה במכתבו מיום ב"א ג"ד לירח אלול תרצ"א) ונ"ל השו"ת דבר משה מהדו"ק סי' נ"ח לענין שם חתן וחתמו שונים הוא מהגאון ק הארענדענקא שאין ספרי תחי' (רק ספרו האחרון שו"ת אורן תליתאי) ורק ראיתי בשו"ת שאילת שלום תנינא מהגר"ש טויבעס ד"ק יא"ס בסי' רמ"ג שהזכיר זאת בשמו גם מה שהזכרתי בשם

טוב טעם ונדעת מהרה"ג ר"ש קלווגר מבראד מהדורא תליתאה סוף סי' רס"ג ובמכתבו נכתב באור הר"ר חיים אשר בא מטעות הפתיכה בר"ת הרש"ק ואעתיק את לשונו ובגדון השידוך שלו פבר השבתי לכמה מקומות שבאם אחד יש לו שם אחר בצירוף שם השנה להשגי אין קפידא וכו' עכ"ל.

ויותר מזה לא נמצא שום חידוש בדבריו ובתשוב' הארכתי עוד הרבה מפמה ראיות והוכחות וקצתה נפשי להאריך יותר במה שדשו בהם רבים ואשר בעת פתיבתי בזכ"י דמיתי פי אנכי המעיר הראשון בקראיות באשר גם הסה"ד לא היה אז בביתי רק לעתים רחוקים אשר המשיג היה יכול להשיג עלי יותר מכ"מ אשר חקרת ב כמה סוגיות אשר גם הסה"ד העיר עליהם אם פי אין שנים מתנבאים בסגנון אחד וכל אחד בא בראיות שונות וכמדומה ונדון סתירת דברי היד שאול שמחתי שפיווננו לדעה אחת אם פי בכותבי הבאתי עוד כמה ראיות ממקומות שונות אשר מפאת נחיצת העת בעש"ק קצרת ב סוף מכתבי ולא ראיתי תועלת להעתיקם בשלימות ומה שהזכיר מסופר אחד שבס"ח חלו בו ידי איזה קראים אנכי לא ראיתי את ספר הפנסת ולכן לא אדע מי הסופר ומה טעמו אשר קרוב יותר לומר וכו' פי הסופר נפתה לדעת החדשים אשר אין דעתם נוחה במה שדעת זקנים נוחה מהם בחסידות ואולי פונתו על איזה ענינים מהצנאות אשר אם פי אין לחוש עליהם כ"כ ובפרט מי שאינו מן זרעו אבל חלילה להוציא לעז פנה והארכתי במק"א עכ"ד יצ"ו: ועל מה שכתבתי למעלה (בד"ה עוד זאת למודעי') דהקרימאקיים הי"ו אין יודעים מצנאות אלו והרבה זיווגים מהם נגד הצנאות ואחד מהם שמתחננים שתי פעמים בן ראובן בבת שמעון ובת שמעון בן ראובן הנה השגתי עתה ספר צמח צדק פסקי דינים להגאון מליבאוויטש וראיתי בדרך רי"ג ע"א שאין קפידא בזה ונ"ל בצנאות החסיד אות ל"ג לא יתחמן אדם ב"פ עם חברו בן ובת בת וכן נאני שדכתי את בני המופלג ישראל נח עם ב"ג אף שכבר שדכתי בתי לב"ג הנ"ל וסמכתי על שו"ת נ"ב מ"ת סי' ע"ט בחאה"ע שכתב ונ"ל הוא אומר שלא ישאו אב ובנו ב' אחיות ורב פפא ובנו נשאו ב' אחיות כו' אבל האמת פי האסיד לזרעו אחריו צוה וכו' עכ"ל ואמנם בפרט בצנאות זו יש להוכיח דנדאי רק לזרעו צוה פתב שם דב' אחים לב' אחיות ג"כ לזרעו צוה דוקא ופשוט דהא דלא יתחמן בן ובת בת וכן קיל מב' אחים לב' אחיות דהא התם נמי איפא חיתון פעמיים וגם הענין שוה ב' אחים וב' אחיות וה"ל קפידא יותר א"כ פיון דגם התם אין קפידא רק לזרעו כש"כ בנד"ז וענין בסי' תע"ז מ"ש והרבה פניצא באלו י"ל דנכלל בזה הא דסי' ל"ג הנ"ל דחיתון פעמיים א"כ הוא קיל ממש"ש בפ"י ב' אחים לב' אחיות וא"כ נדאי דוקא לזרעו דלמד סתום מהמפורש וגדולה מזו בשו"ת שב"י סי' כ"ג בחאה"ע"ז אפי' ע"ד שמבואר שם שספק אם רק לזרעו כו' פתב אין לחוש פשנעשה ואפי' לכתחלה לא הקפידו רבנים וגדולים ע"ש כ"ש בנ"ד דמוכח דנדאי רק לזרעו: גם במה שכתבתי למעלה (בד"ה עוד זאת למודעי') על בני העיר הזאת שאינם יודעים מצנאות אלו שאין להרעיש עליהם על זה ושומר פתאים ה' הנה עתה השגתי ספר יעלזו חסידים לרבין חסידא מוהר"א פאפו (בעל ספר פלא יועץ ועד ספרים רבים) וראיתי שבהעתקתו צנאות רבינו יהודה החסיד בענין הזוג שלא יהיו שם החתן וחמיו וכלה וחתמה בשם אחד וכו' פתב ונ"ל והן אמת פי ענייני הזיווגים נגזרים מן השמים וכאשר נגזר מן השמים הקב"ה מגלגל שלא יהיה להם ידיעה מצנאות אלו ומזדווגים ולכן אין

לגלות ולא תאונה עליהם רעה פי שומר פתאים ה' אבל מי שיש לו ידיעה חלילה לו שלא לחוש לדברי הרב פי גדול פבודו ומי שאינו חושש לדבריו פדאי הוא להתחייב שלא יהיה זיווגו עולה יפה עכ"ל והוא פנא דמסייען דבכל פי האי השתיקה יפה: ואם יש לגעור במי שרוצה לעשות שידוך בזיווג שיש בו משום צנואת ר"י החסיד הנה הרב חזנא וחסדא בח"ב דף רכ"ו ע"ב פתב דמסתברא דגוערין בו על דרך שפתב הרב יד אהרן בא"ח סי' קמ"א בהגהת ב"י ב"דף ל"ו ע"א (על מה שפתב מרן בב"י בשם הר"מ והרב המרדכי דאב וכן אין מניחים לעלות לס"ת אף דמותר מפני עין הרע) דכיון שיש חשש ספנה מוחין בידו אף אם רוצה לעלות והביא ראיות לדבר וכן פתב מרן חיד"א בברכי יוסף והכא נמי יש לומר דכונתא ומה גם בצנואה דחתן וחתניו וכלה ונחמותה משם אהד שמלבד צנואת רבינו יהודה החסיד איפא נמי אזהרת הרב האר"י וכן פתב הרב המפורסם יפה ללב יצ"ו בחלק הששי הנספח לספר לב חיים ח"ג ב"דף מ"ט ע"א וכתב שפסרו יפה ללב בחלק רביעי סי' ס"ב אות י"א דף כ"ב ע"ב פתב שבאלו הצנואות שהם משום עין הרע וגורם מיתה פדאיתא בכבא מציעא דף ק"ז ע"א צ"ט מתים מעין הרע וכו' ובה פתב ליישב מה שנראה סתירה ממה שפתוב בצנואות החסיד אות כ"ו למה שפתב בספר החסידים בסי' תע"ז לחלק בין משולשים לאינם משולשים וכו' עי"ש: עוד הביא ביפה ללב מה שפתב הרב חזנא וחסדא ב"דף רכ"ו ריש ע"ג שנראה לכאורה שאם יש שינוי בשמותיהם כגון שאהד נקרא אליה בלא נא"ו והשני אליה בנא"ו וכן אם אהד נקרא גרשון בנו"ן והשני במ"ם דכיון שיש שינוי ביניהם בשמות שפיר דמי וכו' וכתב על דבריו שיש לחלק בזה בין אליה ואליהו לגרשון וגרשם דאליהו ואליה שם אהד הם כמו חזקיה וחזקיהו וכדומה אבל גרשון וגרשם שני שמות מוחלקים הם וראיה ממה שפתב מרן באה"ע סי' קכ"ט סעיף כ"א דמי ששמו גרשם במ"ם וכתבו גרשון בנו"ן או בהיפך אינו גט ובסעיף כ"ב פתב אם לא נודע אם שמו אליה או אליהו יכתוב אליהו ואם פתב אליה לא פסל ועוד הביא איזה ראיות לזה וסיים דאף שכן נראה פשוט מפל מקום לפי שלשמע און אין העולם מדקדקים בקריאת השמות בין מ"ם לנו"ן טוב להחמיר גם בזה ואני הדל פתבתי למעלה בתחלת אות זו דאין סברא לומר בשם רמי וראמי שלפי שזה מלא וזה חסר שיהיו נחשבים לשתי שמות לענין זה כיון שהאל"ף נחה ואינה נרגשת במבטא ושוב הבאתי שפתבו תשובות מרבני האחרונים ליישב ההיא דרמי בר דיקולי וכו' דחשיבי שני שמות ולדבריהם נראה דכל שכן גרשון וגרשום אלא שנראה שדברי הרב יפה ללב נכונים שיש להחמיר גם בזה והובא ביפה ללב שם דברי הרב אליא אבואלעפאי יצ"ו בעניינים אלו וב"דף ג"ן ע"א וע"ב פקפק על דברי הרב המחבר יצ"ו בזה ולבסוף הסכים לדעתו עי"ש: איש ואשה ששמותיהם שונים היינו שמחה שהוא שם לאיש וגם לאשה שאל על זה הרב נתן נטע הפהן אבד"ק רארשיץ יצ"ו מהרה"ג ראשון לציון יש"א ברכה יצ"ו הובא בספרו מעשה איש בחלק ח"מ סי' ז' דף פ"ח ע"ג (בד"ה בעת) וז"ל נצרך לי לדעת אם יש איזה חשש בחתן וכלה ששמותיהם שונה היינו שמחה והיתה תשובת המחבר יצ"ו על זה ב"דף פ"ט (בד"ה ועל מה שנסתפק) אם פונת שאלתו בשביל צנואת רבינו יהודה החסיד שהם שתי שמות שוות בבית אהד כל לגבי דידי איפא למיחש שלא ישא מי ששמו שמחה אשה ששמה שמחה להמדקדקים לקיים צנואת החסיד וכבר האריכו הפוסקים בצנואות אלו עכ"ל ואני הדל חפשי ולא

מִצְאָתִי צִוְּנָאָה זֹה בְּצִוְּנָאוֹת ר"י הַחֲסִיד בִּס' הַחֲסִידִים שֶׁבְּיָדֵי וְאִם הָאֲמֵת הוּא שִׁישְׁנָה בְּכָל־ל הַצִּוְּנָאוֹת יָפָה אָמַר רַב שְׁצַרְיָה לְחוּשׁ לְזֶה וְאֶחָד מֵהֶם יִשְׁנָה שְׁמוֹ וְלֹא תִּאֶנְוָה אֲלֵיהֶם רַעְיָה: (ו) חֲתָן וְחָמִיו שְׁלֹא יִהְיוּ מִשָּׁם אֶחָד פֶּתַב הָרַב חֲכָמַת אָדָם פֶּלֶל קַ"ג אוֹת י"ד וְה"ד הָרַב פֶּתְחֵי תִשׁוּ' יו"ד ס' קט"ז סק"ו דְּדוֹקָא כְּשֶׁהֵם מְשַׁנְּלִישִׁים פְּגוֹן רְאוּבֵן שְׁשָׁם חָמִיו רְאוּבֵן וְאִם יִקַּח זֶה רְאוּבֵן הַחֲתָן חֲתָן שְׁשָׁמוֹ רְאוּבֵן לֹא יִצְלִיחַ וְכֵן אִשָּׁה שֶׁשָּׁמָּה רַבָּקָה וְכו' וְכ"כ לְהִדְקִיא בִּסְה"ח ס' תע"ז וְהַעוֹלָם טוֹעִים בְּזֶה ע"כ וְכ"כ הָרַבָּנִים יָד שְׁאוּל ס' ר"מ סק"ד וְשָׁם אַרְיָה ס' ס"ה שֶׁהִבְאֵתִי בְּאוֹת הַקּוֹדֶמֶת וְכֵן נִרְאָה מְדַבְּרֵי הָרַב חַת"ס בִּאֵה"ע סוֹס"י קט"ז שֶׁהִבְאֵתִי שָׁם אֶף מְדַבְּרֵי פֶמָה רַבָּנִים שֶׁהִבְאֵתִי בְּאוֹת הַקּוֹדֶמֶת מִתְּבַאֵר דְּלֹא שְׁמִיעַ לְהוּ לְחִלְק בְּכַף וְדַבְּרֵי הַסְה"ח עֲצָמָם צָרִיכִים בְּיֹאֵר דְּמִתְחַלֵּת דְּבָרָיו אָדָם שְׁלִקַּח אִשָּׁה וְשָׁמָּה רַבָּקָה וְבָנוּ לְקַח אִשָּׁה וְשָׁמָּה רַבָּקָה לֹא יִצְלִיחוּ מִשְׁמַע אֶף בְּלֹא שְׁלִישׁ שׁוֹב פֶּתַב תְּמַצָּא הִיא לֹא תִצְלַח שֶׁהִיא מְשַׁנְּלֶשֶׁת וְכו' אוֹ הוּא מְשַׁנְּלֶשׁ וְכו' (שׁוֹב רְאִיתִי בְּסִפְר הַחֲסִידִים דְּפּוֹס יִשָּׁן פֶּתוֹב אָדָם שְׁלִקַּח אִשָּׁה שֶׁשָּׁמָּה רַבָּקָה וְבָנוּ לְקַח אִשָּׁה שֶׁשָּׁמָּה רַבָּקָה וְכֵן בֵּן בָּנוּ וְכו' לֹא יִצְלִיחוּ תְּמַצָּא הִיא לֹא תִצְלַח שֶׁהִיא מְשַׁנְּלֶשֶׁת וְכו' וְנִרְאָה דְּבִדְפּוֹס חֲדָשׁ נִשְׁמַט וְכֵן בֵּן בָּנוּ) וְבִקְוֶנֶץ יִגְדִיל תּוֹרָה קִוְנֶטְרַס יו"ד סִימָן קמ"ה אוֹת יו"ד פֶּתַב רַב גְּדוֹל בְּדוֹרְנוּ יצ"ו שֶׁבְּחִבּוּרֵי שְׁבָעִים תְּמָרִים וְהוּא בְּאוֹר רִחֵב עַל סֵה"ח (לֹא זְכִינוּ לְאוּרוֹ) הָאֲרִיף בְּזֶה וְהִבִּיא מִפֶּמָה שׁו"ת שְׁמָה שֶׁהַעוֹלָם נִזְהָרִים אִפִּי' בְּאֵינָם מְשַׁנְּלִישִׁים אֵינָם טוֹעִים פֶּלֶל דְּלֹא פֶהֶרַב חכ"א וִידִידֵי הֵרָה"ג אִם לְבִינָה יצ"ו בַּעַל סִפְר נֵר לְמֵאוֹר בְּמִכְתָּב אֶחָד פֶּתַב לִי שְׁמַנְהֵג הַעוֹלָם לְהַקְפִיד גַּם בְּאֵינָם מְשַׁנְּלִישִׁים וְהִבְאֵתִי דב"ק דְּבָרָיו לְקַמֵּן בְּסוֹף אוֹת ז: עֵתָה (שְׁנַת תְּרַנ"ה הַשְּׁגִתִּי סִפְר יָפָה לְלֵב חִלְק הַשְּׁשִׁי הַנְּסַפָּח א לְסִפְר לֵב חַיִּים חִלְק ג' וְרִאִיתִי שָׁם בְּדָף מ"ו ע"ב שֶׁנִּשְׁאַל רַב גְּדוֹל (אֲבַד"ק רוֹדִים) יצ"ו בְּרְאוּבֵן שְׁרוּצָה לְהַשִּׂיא בְּתוֹ לְחֲתָן שְׁשָׁמוֹ כְּשָׁמוֹ אִי שְׁפִיר דְּמִי וְהַשִּׁיב שְׁבָעִירוֹ לֹא הָיוּ חוֹשְׁשִׁים בְּזֶה בְּשָׁנִים קִדְמוֹנִיּוֹת וְעֵתָה עַל יְדֵי שְׁחָכָם אֶחָד פֶּרְסָם בְּרַבִּים צִוְּנָאֵת ר"י הַחֲסִיד קִבְּלוּ הִיְהוּדִים לִיְזַהַר בְּזֶה וְכַתֵּב דְּהִדִּין עִם הַקְּדִמוֹנִים שְׁלֹא הָיוּ נִזְהָרִים בְּזֶה לְפִי שְׁלֹא נִאֶמְרָה צִוְּנָאָה זֹה אֶלֶּא כְּשֶׁהֵם מְשַׁנְּלִישִׁים פֶּדְכְּתַב הָרַב חֲכָמַת אָדָם וְכַמְפֹּרֶשׁ בְּגוֹף סִפְר הַחֲסִידִים ס' תע"ז וְלֹא יָפָה עֲשֵׂה אוֹתוֹ חָכָם שְׁפָרְסָם מֵה שְׁכָתוֹב בְּצִוְּנָאָה וְלֹא עֵינֵן בְּגוֹף הַסִּפְר וְגַרְם צַעַר הָרַבָּה לְהֶאֱבֹת לְמִצּוֹא זְיוּוּגִים שְׁאִין הַשְּׁמוֹת שְׁוִים (חֲתָן חָמִיו וְכֵלָה לְחִמּוֹתָה) שְׁלֹא פִדִין וְעַמֵּד מִתְמִיָּה עַל הָרַבָּנִים נוֹדַע בִּיהוּדָה וְמָרְן חִיד"א וְמָרְן הַחֲבִי"ף בְּסִפְר לֵב חַיִּים ח"ב סוֹף ס' כ"ו וְבַחַיִּים וְשְׁלוֹם ח"ב ס' י"ג לְקִדּוּשִׁים אֲשֶׁר בְּאַרְץ הַמָּה שֶׁהִבִּינוּ דַּבְּרֵי הַצִּוְּנָאָה בְּזֶה שֶׁהִיא גַּם לְשִׂאֵינָם מְשַׁנְּלִישִׁים וְכֵן תְּמָה עַל רַבֵּי דוֹרְנוּ אֲשֶׁר הֵם חַיִּים יָחִיו בְּסִפְר אֲבָרְהָם אֵת יָדוֹ דָּף ע"ז וְיָפָה תְּלִמוּד ח"א דָּף כ' ע"ד דְּנִקְטִי נְמִי הָכִי וְלֹא דָקוּ רַבָּנֵן דְּלֹא נִאֶמְרָה הַצִּוְּנָאָה אֶלֶּא בְּמְשַׁנְּלִישִׁים זֶהוּ תוֹרָף דב"ק: וְהָרַב הַמְּחַבֵּר יצ"ו הַשִּׁיב שְׁגַם בְּעִירוֹ אֲזַמִּיר יע"א לֹא הָיוּ נִזְהָרִים בְּצִוְּנָאָה זֹה בְּיָמֵם הָרֵאשׁוֹנִים אֶף בְּיָמֵינוּ נִתְפַּשְׁטָה עַל יְדֵי סְבָה שְׁרַב עֲצוּם הַשִּׂיא בְּתוֹ לְחֲתָן שְׁשָׁמוֹ כְּשָׁמוֹ וּבְמַעַט הַיָּמִים הַחֲתָן חֲלִישׁ וְתִלָּה הַדְּבָר עַל שְׁעָבְרוּ עַל הַצִּוְּנָאָה וּמֵאֲזוּ נִתְפַּשְׁטָה הַצִּוְּנָאָה וּמְקַפְּדִים הָרַבָּה עַד שֶׁלְּפַעֲמִים מְפַסְּדִים מְמוֹן רַב לְהַפְרִיד הַזְיוּג מִחֲמַת זֶה פֶּדְכְּתַב הָרַב חִינָא וְחִסְדָּא בַח"ב דָּף רכ"ה ע"ב וְכַדְכְּתַב מָרְן חִיד"א בְּסִפְר יוֹסֵף אֲנֻמָּן ס' ל"ז דְּחֲתָן וְחָמִיו שְׁלֹא יִהְיוּ בְּשָׁם אֶחָד וְכֵן פֶּלָה וְחִמּוֹתָה אֶף שְׁרַבִּים לֹא חָשׂוּ עֵינֵנו רְאָה מַעֲשִׂים שְׁלֹא הַצְּלִיחוּ בְּזְיוּוּגָם וְהִנֵּה אֶחָד שְׁאֵמַר שְׁאִינוּ חוֹשְׁשִׁים לְזֶה וּמַת הַחֲתָן בְּקִיצוֹר שְׁנִים וְהַפְּלָה אֲזַלָּא וּמְדַלְדְּלָא וְעַל מֵה שְׁכָתַב הָרַב הַשְּׁאוּל בְּשָׁם

הרב חכמת אדם השיב כהלכה שמלבד צוואת רבינו יהודה הקסיד אית לן צוואת רבינו האר"י כמו שפתיב מרן מוהרד"ף במזמור לדוד דף קי"א סוף ע"ב שהנהיר רב האר"י שאין טוב לאדם לישא אשה ששמה כשם אמו ובדבריו אין לפרש דלא קפיד אלא במשולשים ואף שלא נזכר שם שלא יהיו חתן וחתניו בשם אחד הרי בצוואת ר"י הקסיד שניהם נסקרים בסקירה אחת (חתן וחתניו וכלה ונחמותה) ושוי אהדדי ומה שהביא מספר הקסידים סי' תע"ז לא שמה מתיא דהתם מיירי בנשא אביו אשה ששמה רבקה וכן הו נשא גם כן אשה ששמה כשם אשת אביו שאינה אמו וכן כן בנו לקח אשה ששמה גם כן כשם האשה שניה שלקח אביו שאינה אמו וכן כן בנו לקח אשה ששמה גם אמותיהם של בנו וכן בנו וזה האופן הוא מה שפתיב שלא יצליחו שהיא משולשת וכן מה שפתיב שם או הוא משולש וכו' איירי נמי באופן זה וכיון שאין להם קרובה קרובה כחתן וחתניו וכלה ונחמותה לא קפדינן אלא בתלתא וכאשר ביארתי בספרי יפה ללב חלק ד' באהע"ז סי' ס"ב אות יו"ד ומה שצינין בצוואות לעינין בסי' תע"ז הפנונה לעי"ש שהוא ענין אחר ולא פענין הפתוב בצוואות אלו תנרף דב"ק ואין אצלי ס' יפה ללב ח"ד לעינין בו אינה סמך מצא לפירוש זה פי הדברים סתומים וחתומים ואין במשמעותם פנונה זו כלל: וכתב עוד שמאחר שבדברי רבינו האר"י מצינו אזהרה זו וכתב לא טוב לאדם וכו' והפנונה שהוא רע כדאמרינן בשבת בפרק שואל דף קמ"ט ע"ב על פסוק גם ענוש לצדיק לא טוב אין לא טוב אלא רע פירש רש"י לא טוב וכיון שאינו טוב הרי הוא רע והכא פי צדיק יתגה שאין טוב ומשמע שהוא רע ואף לפי שיטתם בכונת צוואת ריה"ח שאינו אלא במשולשין מקל מקום פיון שבאזהרת הרב האר"י אין גילוי מזה מידי ספיקא לא נפקא ולא עבדינן לספנתא פירוקא דחמירא ספנתא וכו' כדכתב בחינא וחסדא דף רכ"ה משם ספר יש נוחלין ובשם הרב רל"ץ מוהר"ם סוזין בתשובתו שבספר הון יוסף והספיק לזה הרב חינא וחסדא ובזה אישר וקנינים דרשת הקכס לפרסם צוואת ריה"ח שפך היא חובתינו לשמור ולעשות ככל הפתוב בצוואותיו ומה גם בזאת דאשתכח בכתבי רבינו האר"י דקאי פנותיה ועוד הביא שהרב מר אביו בספר רוח חיים אה"ע סי' ס"ב אות ד' ובספר זכירה לחיים ח"ב פרשת לה לה דף ז' ע"ב הביא משם הרב אליהו הפהן (בעל ספר שכט מוסר) בספרו מגלה צפונות פרשת שמות פשיטא ליה דאף על שניהם לבד חתן וחתניו פלה ונחמותה יש לחוש ועל מה שפתיב שמצטערים הרבה מחמת זה למצוא זיווגים וכו' השיב דלא מבעיא בעיר גדולה שנמצא שיוכל לישא אשה שאין באותו זיווג קפידא כלל אלא אף בעיר קטנה שאין נמצא בה על כל פנים ימצא זיווג מעיר אחרת וכו' וכו' ע"כ תנרף דב"ק: ושם בדף נ"א הובאו דברי הרב אליהו אבואלעפיא יצ"ו מספיק לסתור דברי הרב חכמת אדם והוסיף לומר דלכאורה הנה נראה דהגאון חת"ס באהע"ז סוף סי' קט"ז קאי פנותיה ושוב דקדק מתוך דבריו שלא ראה כלל מה שפתיב בצוואות ר"י הקסיד רק שמע שאומרים העולם שלא יהיו משם אחד וכו' ומדלא הזכיר כלל את הצוואות אות היא פי הנה בידו ספר הקסידים דפוס ישן שלא נדפסו בו הצוואות וכו' ולדידן דחזינו הפתוב בהצוואות הכי אית לן למינקט וכו' ואני אומר דאף שלא הזכיר את הצוואות לשונו הטור שפתיב ובאמת לא מצאתי בס' הקסידים כי אם בסי' תע"ז וכו' ותו לא נמצא דבר וזהו חבורו של ר"י הקסיד עכ"ל מורה באצבע שפנותו לשלול מה שפתיב בצוואות וכן נתו שאף שפתיב כן בהצוואות הנה הצוואות לא מיד

הַחֲסִיד נִגְזְרוּ כִּי אִם אַחַר כְּתֹב בֶּן בְּשֵׁמוֹ וַיּוֹתֵר יֵשׁ לָנוּ לְסִמּוֹן עַל הַפְּתוּב בְּסִפְרֵי הַחֲסִידִים
עֲצָמוֹ כִּי זֶהוּ חֲבוּרוֹ שֶׁל ר"י הַחֲסִיד זֶהוּ לְמַעֲוֵטֵי הַצְּנוּאוֹת וְשֵׁלָא כְּתָבָן בְּעֲצָמוֹ בֶּן נִרְאָה לִי
פְּשׁוּט בְּכּוֹנְנָתוֹ וְלִכֵּן כְּתִבְתִּי אֲנִי הַדָּל לְמַעֲלָה וְשֵׁגַם מִדְּבַרֵי הָרַב חַת"ס נִרְאָה שְׁסוֹבֵר כְּדַעַת
הָרַב חֲכַמַת אָדָם דָּאִין קְפִידָא אֲלָא בְּמִשְׁוֹלְשִׁים וְכִבְרַת הַבְּאִתִּי בְּאוֹת ה' (בד"ה אַחַר אֵינָה
יָמִים) וְשֵׁגַם בְּשׁו"ת אַבְנֵי צְדָק תּוֹפֵס כֹּן לְחֻלְק בֵּין מִשְׁוֹלְשִׁים לְאֵינָם מִשְׁוֹלְשִׁים וְכֹן כְּתֹב
בְּשׁו"ת אֲבָן הָרֵאשִׁיחַ ס' ל"א בְּשֵׁם הָאֲחֻרֹנִים וְהַבְּאִתִּי דְּבַרְיוֹ לְקַמְן בְּאוֹת ז' (בד"ה גַּם
מְצָאֵתִי) וְלֹא נִפְלְאוֹת לֹמַר שֶׁפֶן גַּם דַּעַת הַחַת"ס: שׁוֹב כְּתֹב לִיִּישָׁב דְּבַרֵי הַצְּנוּאוֹת וְשֵׁלָא
יְהִי סוֹתְרִים לְמָה שֶׁפְּתוּב בְּס' תע"ז וְהוּא דְּבַס' תע"ז מִיְיָרִי אַחַר מִיתַת הָרֵאשׁוֹנוֹת
דְּבַתְלֵתָא חֲמִירָא מִקְלֵתָא וּמְדוּנָיִיק כֹּן לְשׁוֹן הַפְּתוּב שֶׁם הַנְּמַצָּא הוּא לֹא יִצְלִיחַ דְּכּוֹנְנָתוֹ
דְּאִפִּילוּ אִם אֵינָן בְּעוֹלָם חֲמוּתָהּ שֶׁל שְׁנֵיָה וְחֲמוּתָהּ שֶׁל שְׁלִישִׁית מְכַל מְקוֹם הַנְּמַצָּא לֹא
יִצְלִיחַ וּמָה שֶׁפְּתוּב בְּצִוּוּאָה בְּסִתָּם וּמִשְׁמַע דְּאִפִּילוּ בְּחֻתָן וְחֻמְיוֹ אוֹ פְּלָה וְחֲמוּתָהּ שְׁוִים
בְּלִתִּי מִשְׁוֹלְשִׁים יֵשׁ קְפִידָא הֵינָנו כְּשֶׁהוּן בְּחַיִּים וְאֲנִי הַדָּל עֵינִינִתִּי בְּשֵׁנֵי סְפָרִים שֵׁיִשׁ בְּיָדִי
מִשְׁנֵי דְּפוּסִים וְאֵינָנו כְּתוּב בְּהֵם הַנְּמַצָּא הוּא לֹא יִצְלִיחַ (כְּמוֹ שֶׁכְּתֹב הָרַב י"ו) אֲלָא כְּתוּב
תְּמַצָּא הִיא לֹא תִצְלַח שֶׁהִיא מִשְׁוֹלְשֵׁת אוֹ הוּא מִשְׁוֹלֵשׁ עוֹד כְּתֹב דְּבַס' תע"ז הַכּוֹנְנָה
דְּבַתְרֵי יְחוּל הָעוֹנֵשׁ עַל אֶחָד מִשְׁנֵיהֶם אֲבָל אִם שִׁילְשׁוּ יִיעֲנֵשׁ הַמִּשְׁוֹלֵשׁ בְּדוּקָא מְלַבֵּד
הָעוֹנֵשׁ אֲשֶׁר עַל אֶחָד מִשְׁנֵיהֶם הָרֵאשׁוֹנִים וְעוֹד פִּירֵשׁ דְּבַשְׁנֵיהֶם כְּתוּב בְּצִוּוּאָה וְאִם נִשְׁאַה
יִשְׁנָה אוֹלֵי יֵשׁ תִּקְנָה וּבְס' תע"ז בְּמִשְׁוֹלְשִׁים אֵין לְהֵם תִּקְנָה וְכָל הַדְּרָכִים הֵם דְּחֻקִּים
וְחֻזַּק מִפְּשָׁטָן וּמְכַל מְקוֹם לְדִינָא וְדָאִי צָרִיף לְחוּשׁ לְמָה שֶׁנִּרְאָה מִמִּשְׁמַעוֹת דְּבַרֵי הַצְּנוּאוֹת
לְרַבֵּינוּ יְהוּדָה הַחֲסִיד וְכִמוֹ שֶׁכְּתִבְתִּי בְּאוֹת ה' שֶׁפֶן דַּעַת כְּמָה מְרַבֵּן בְּתֵרָאִי וּבְכַרְט
בְּהַגְלוֹת לָנוּ אֲזַהְרַת רַבֵּינוּ הָאֵר"י: ז') דַּעַת הָרַב נו"ב בְּמ"ת ס' ע"ט וְה"ד הָרַב פ"ת בִּי"ד
ס' קט"ז סק"ו דָּאִם אֵינָם שְׁוִים בְּשֵׁם הָעֲצָם שְׁנֵיהֶם לְהֵם מְלִידָה אוֹ בְּשַׁעַת הַמִּילָה אֲלָא
שְׁוִים בְּשֵׁם הַשְּׁיִנוּי מִחֲמַת חוּלֵי אֵין חֻשׁשׁ בְּזֶה גַּם לְזַרְעוֹ שֶׁל הַחֲסִיד וְלֹא הִבִּיא טַעְמוֹ
וְנִימוּקוֹן אֲבָא אַחֲרֵיו לְמִלְאוֹת דְּבַרְיוֹ כִּי טַעַם הָרַב בְּזֶה הוּא דְּכִמוֹ שֶׁמְצִינוּ בְּעַר"פ דָּף ק"ט
ע"ב לְעַנְיָן זוּגוֹת שֶׁאֲמָרוּ כּוֹס שֶׁל בְּרַכָּה לְטוֹבָה מְצַטְרֵף וְלֹא לְרַעָה הִכִּי נָמִי בְּשֵׁם זֶה
שְׁנַתְבְּרָף בּוֹ לְבְרַכָּה נִיתָן וְלְבְרַכָּה מְצַטְרֵף שְׁאִם הִזָּה מְזַדְּמָן לוֹ אִשָּׁה שְׁשֵׁם אָבִיהָ כְּשֵׁם
הָעֲצָם שֶׁלוֹ הִזָּה יְכוּל לְקַחְתָּהּ שְׁשֵׁם שְׁנַתְבְּרָף מְצַטְרֵף לְטוֹבָה וְהָרִי יֵשׁ לוֹ שֵׁם חֲדָשׁ אֲבָל
אִם מְזַדְּמָן לוֹ אִשָּׁה שְׁשֵׁם אָבִיהָ כְּשֵׁם הַחֲדָשׁ שֶׁלוֹ אִזְ שֵׁם זֶה שְׁנֵיהֶם לְבְרַכָּה אֵינּוּ מְצַטְרֵף
לְרַעָה וְיְכוּל לְקַחְתָּהּ וְלֹא יִזִּיק לוֹ שֵׁם זֶה הַחֲדָשׁ וְלְבְרַכָּה נִיתָן שֵׁם זֶה וְלֹא לְקַלְלָהּ וְעוֹד
דַּל"כ הָרִי הַיּוֹם יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּלְמַחֲרָ יִחַלָּה וְיִשְׁנָה שְׁמוֹ לְשֵׁם חֲמִיו וַיִּגְרַשׁ בְּזֶה אֶת
אִשְׁתּוֹ אוֹ יְחוּשׁ כָּל יָמָיו לְסַכְנָה וְאֵין זֶה דְּרָכִי נְוַעַם וְלֹא נְתִיב שְׁלוֹם הָא וְדָאִי שֶׁלֹּא הִיתָה
כּוֹנֵת הַחֲסִיד אֲלָא עַל שֵׁם הָעֲצָם שֶׁהוּא שֵׁם הָעֲרִיסָה וְלֹא עַל שֵׁם הַמִּתְחַדָּשׁ וּמְלַבֵּד כָּל זֶה
הָרִי רוּצָה חוֹתְנָה לְהַתְחַתֵּן עִם צוּרְבָא מְרַבֵּן וְשׁוֹמֵר מְצָנָה הוּא עכ"ל וְהָרַב הַחֲבִי"ף בְּסִפְרֵי
בְּרַפְת מוֹעֲדִיהָ לְחַיִּים בְּרִישׁ דְּרוּשׁ א' לְשַׁבָּת כְּלָה בְּנָה עפ"י יְסוּד זֶה בְּנֵן נָאָה דְּרָף דְּרִישׁ
ע"ש דְּסִבֵּר וּקְבִיל סְבֵרַת הָרַב נו"ב הַלְזוֹ אֲמָנָם הָרַב חִינָא וְחִסְדָּא בַח"ב דָּף רכ"ה ע"ד
דְּחָה טַעַם הָרֵאשׁוֹן שֶׁהָרִי רַב נִחְמָן אָמַר טַעַם דְּכּוֹס שֶׁל בְּרַכָּה מִשׁוּם דְּלִיל שְׁמוּרִים הִיא
מִשְׁמַע דְּלֹא ס"ל כְּרַבָּא דְּאָמַר טַעְמָא דְּלְטוֹבָה מְצַטְרֵף וְלֹא לְרַעָה וְגַם עוֹלָא דְּאָמַר שֵׁם
בְּדָף ק"י ע"א עֲשָׂרָה כּוֹסוֹת אֵין בּוֹ מִשׁוּם זוּגוֹת לֹא ס"ל כְּרַבָּא כְּמ"ש הַתּוֹס' בַּד"ה עֲשָׂרָה
וְנִרְאָה דְּכּוֹנְנָתוֹ לֹמַר דְּבַצִּירוּף מָאִי דְּעוֹלָא נָמִי לִית לִיהָ הָא דְּרַבָּא אִית לָן לְמִנְקֻט כְּר"ן

ועולא נגד רבא דאילו לא הווי פליגי אלא רב נחמן ורבא בלחוד הא ודאי דהנה לן למינקט
פרבא דבתרא הוא ועיין פיוצא לזה בדברי מרן חיד"א בס' ברפי יוסף סי' תרצ"ג אות
ד' אבל פיון שר"ן ועולא לית להו להא דרבא משמע ליה להרב דלית לן למינקט פרבא
ועוד פתב דלפי מ"ש הרב מוהרש"א בחי' אגדות דהשלש ברכות של ברכת פהגים שהם
ס' אותיות הם מגינים מן המזיקין וכו' עי"ש י"ל דלא מהני לענין זה ועל הטעם השני
פתב דאין הכי נמי דאם יחלה הוא או חמיו צריכים ליזהר בשינוי שמו שלא יהיו שמותם
שונים דאטו שמות שקלת מעלמא ואם לא דקדקו בשעת השינוי ונתנו לו שם חמיו ישנו
שם חמיו ג"כ ויועיל להם ומסיק דכיון דבדברי ר"י החסיד לא פא הדבר מפורש ואין
אתנו יודע טעמו של דבר פדי לדון עפ"י טעמו יש ליזהר גם בשנים בשם של שינוי השם
ואם מצד איזה הכרח צריכים להתחתן ישנה איזה מהם את שמו אלו תוד"ק ובאמת דלפי
מ"ש מרן חיד"א בפירושו לספר החסידים סי' תע"ז דטעם אזהרה זו שלא יהיו שונים
בשמות הוא משום עין הרע נראין דברי הרב חנינא וחסדא לפי מה שנוהגים דכשעושים
שינוי השם השם הראשון נעקר מקריאת העולם וקורין אותו רק בשם השינוי ורק לס"ת
נקרא בשיניהם ויש שגם בחתימתם תופסים שני השמות אבל קריאת כל העולם אינה
אלא בשם השינוי וקפדי בהכי ודאי יש לחוש לצונאת החסיד גם בזה אבל למה שנוהגים
באיזה מקומות שפשושים שינוי השם קורין לו שני שמות וכן הוא קריאה בפי כל בזה
אפשר דאין לחוש משום עין הרע אם אינם שונים כי אם בשם האחד שכ"כ הרב צמח
צדק החדש) בחאה"ע סי' קמ"ג דאם האחד שמו שמואל בנימין והאחד שמואל אין שום
חשש כלל וכלל ואף שמה שנסאל הרב היה על נדון שאחר שפכר נשתדכו גבר תוליה
של המחתנת ותולה בזה כי שמעה שיש לחוש בשידוך בזה לצונאת ריה"ח ולזה השיב
הרב דבחנם היא מצטערת ותולה בויקי סריקי בהשידוך שאין לחוש כלל מטעם הנ"ל
מ"מ נראה דלדבריו כן נמי להשתדך לכתחלה נמי שפיר דמי גם הרב השיב משה בס'י
ס"ט פתב פה קבלתי מחכם אחד בעסק שידוך אחד ואחד מהמחתנים נקרא בשני שמות
ושם אחד מהשנים היה כשם חותנו הרוצה לשידך עמו והיה נקרא בפי כל בשני שמות
ושאל את פי הגאון הצדיק אריה ליב אבד"ק קראקא והשיב דכל פי האי מילתא הוא
הבו דלא לוסוף עלה וכל שיש איזה שינוי ממה שצאמר בהצונאה הולכין להקל הרי דגם
להשתדך לכתחלה שפיר דמי גם הרב שם אריה בשו"ת אה"ע סימן ס"ה פתב גם נראה
לי דאפי' בכלה וחתנה וחתן וחמיו אם האחד נקרא בשני שמות אברהם יצחק והשני
רק אברהם או יצחק אין לחוש דזה לא הוי שמותיהם שונים בשני שמות אחד הם
גם שם שנסתקע ואין קורין בו כלל ג"כ אינו חשוב שם כלל לענין זה וסיים וכל זה
אפילו למאן דקפיד וכ"כ רב גדול בדורנו יצ"ו בקובץ יגדיל תורה בקונטרס ט' סי' קכ"ח
מסברא דנפשיה מתוך פלפולו (לפי מה שבאר בטעם הצונאה דכלה בחמותה וחתן וחמיו
שלא יהיו שמותיהם שונים שהוא משום לתא דכבוד אב ואם עי"ש ובסי' קנ"ח אות ל"ב
ובמה שהבאתי באות ה' בד"ה ומרן חיד"א) דאם החתן יש לו שם אחר זולת שם חותנו
שפיר דמי וכתב שבנדונו שהיה רוצה להתחתן עם גאון אחד ישאל עצה מהרב בעל פ"ת
והרב פ"ת גמגם לו מצד הצונאה וכשאמר לו דברים הנ"ל הודה לדבריו וגם הגאון
המחתן הסכים לזה וכן נעשה מעשה עי"ש וכ"כ רב גדול בדורנו יצ"ו בקובץ יגד"ת
הנ"ל בקונטרס יו"ד סי' קמ"ה אות יו"ד גם בשם הגאון מוהרש"ק עי"ש.

ומלמתייהו דרבנן קדישי הג"ל הם לפי הנראה במי שיש לו שתי שמות מלידה והה"ד לשתי שמות מחמת חולי ובהאחד מהם שונים נראה דלשיטתם אין לחוש כלל אלא דלפי מ"ש הרב חזקוני וחסדא לפקפק משום דכיון דאין אתנו יודע טעם הצנואה אין לדון להקל ולא עבדינן פירוקא לסכנתא נראה דגם בזה יש חשש פקפוק אף שלזה שני שמות ולזה רק אחד מהם וידידי הרב המפורסם אם לבינה (אברהם מתתיה בע"ס נר למאור יצ"ו) פתב לי בענין זה במכתבו בזה"ל פבר נודע אשר התירו רבנותא בתראי בשני לא מהם ב' שמות וכ"כ בצ"ץ להרה"ק מליבוויץ ובקנאת סופרים ושם אריה והשיב משה וכן נהגו להונות אלא שמורין להבליע השם השונה והנראה שיצא להם זה ממ"ש בצנואה סי' כ"ז ישנה שם הא' והם מסתפקים בדבר ע"כ עצתם שכן אכן מצאתי בס"ד וה"ז כמבואר בפנים הס"ח בסי' תע"ז שפתב שם שלקח אשה ששמה רבקה או שם אחר וכו' שהיא משלשת או הוא משולש וכו' והנה דמשולש דוקא וכ"כ.

החכ"א ולאו הכי מנהג העולם וגם סותר הוא עם הצנואה סי' כ"ו והנראה עם שנבין מה זה שפתב או שם אחר באב ולא סיים הכי בבן ואשר אחזה לי פי הוא זה ה' דינא דרבנותא וכוונתו או עם עוד שם אחר לחמות ובמשולשים אתסר ואילו בצנואה בלאו שם אחר ולא דוקא במשולשים וכמנהג העולם ובזה א"ש כל מה שי"ל בד"ז ולפ"ז דמבואר הוא בס"ח א"ץ לשנות ולהבליע השם הא' ועיני מצפות לתשו' בפירושי הלזה בהס"ח ובהלכה ובשידוכין מ"ע שהז"ג שמה יקדמנו אחר וה"ז בבל תאחר להשיב במקדמם עכ"ד נר"ו ואני הדל פתבתי לו דהגם דהרב חזקוני וחסדא הג"ל פקפק ע"ד הנו"ב (ולפי פיקפוקו בדברי הנו"ב נראה דגם בזה יש לפקפק כנז"ל) כדאי הם הרבנים הנז"ל לסמוך עליהם למעשה ומ"ש שמורין להבליע השם השונה לא נתפשטה הוראה זו בינינו ולא אדע מה לכת"ר לשנות מה שנהגו להורות בזה מהיות טוב ומה שפירש דברי הס"ח לא הבנתי דבריו ובכ"ז לפי שחביבים דברי סופרים יחיו העתקתי דבריו.

ועתה נתפבדתי מהרב עליון יצ"ו בחלק ראשון מספרו בית האוצר וראיתי מ"ש בזה בדרף א' ע"ב עי"ש: ומה שפתבתי למעלה בשם הגאון מליבאוויץ בשו"ת צמח צדק דאם יש לאחד שתי שמות אין לחוש ראיתי עתה שכן פתב גם בספר צמח צדק פסקי דינים ש'לו בדרף רי"ג ע"ג ונ"ל ואעפ"כ נ"ל דבנד"ד אין לחוש כלל שהרי אין שמותיהם שונים (מר קעסיק בשם הפלה מוסא ואמו של החתן מוסא הינדא ונקראת בפי כל בשתי השמות יחד) וניחזי אנו לענין גיטין אם על זה שנקראת בשתי שמות פתב רק שם אחד ודאי הגט בטל מדאורייתא אם פן אין על שם אחד משמותיה רק ענין חצי השם כמו דן מדניאל עינין ט"ג לק"ש סי' א' ובביאורו שם סק"ב ואם מקצת קורין אותה רק בשם אחד הנה בזה מקום חששא למקפידים מה שאין פן בנ"ד שפולן קורין אותה בשני השמות ומ"ש בספר חסידים ישנה שמה אולי וכו' הרי אפילו בשנינו שאח"כ פתב אולי וכו' היינו משום דלגבי גיטין נמי שם ראשון שהי' שם בפ"ע חשובשם דיש אומרים דאפילו נשתקע צריף לכותבו וכו' משא"כ בכה"ג דזה שמה מעריסה ב' שמות וסיפר לי א' משום רבינו ששאלוהו תרי גיסי שהיה בת של זו כשם אשתו של זו אם (הפלה) [החתן] ורצו לעשות שידוך והשיב שיוסיפו להפלה עוד שם אחד למשל שהיו קורין אותה רחל ויקראוה רבקה רחל וא"כ אפי' בשנינו סמך להקל בכה"ג כש"כ כששמה מעריסה בב' שמות עוד יש לסמוך ראיה ממ"ש בט"ג בדין שני שמות מחמת חולי שיש מקומות נהגו שמוסיפין

שם ואומרים לא יקרא שמו יעקב אלא משה יעקב ואם על יעקב נגזר על משה יעקב לא נגזר ואם פן אם מהני לבטל הגזר דין אפילו כשמוסיפין אחר פה הגם דמ"מ נשאר שם הראשון שם גמור וכותבין דמתקרי עליו לבד משה יעקב דמתקרי יעקב כשנקרא בו בפ"כ כמ"ש (צ"ל כש"כ) בכי האי גוונא דמתחלה נקבעו ב' השמות ביחד עכ"ל, גם אשור בס' חדש ממש מגדים חדשים לידדי הרה"ג בנימן שמואל אבד"ק טעלעפין יצ"ו בדרך ס"ז ע"ג פתב דבשו"ת טוב טעם מהדורא ג' סי' רס"ג פתב להתיר באם אחד מהם יש לו שם אחר בצרוף שם השנה לשני אין קפידא ומותר להתחתן ושפן פתב בספרו קנאת סופרים בהשקטות לשיגרי טהרה סי' כ"ו דף ל"ט ע"ד והביא גם דברי הרב שם אריה שהבאתי למעלה וידידי הגאון בע"ס מנחת משה אבד"ק קאמינקא יצ"ו בהספמתו לספר הג"ל הזכיר גם דברי הצ"ח והשיב משה שהבאתי למעלה גם מצאתי בשו"ת אבן הראשה לידדי הגאון אליהו קלאצקי אבד"ק ברעזי יצ"ו בס"ל ל"א שנסאל ממר גיסו חות דעתו הלכה למעשה אם יש חשש ליחוס לחתן מי שיש לו שני שמות ושם אחד מהן שנה לשם החותן והשיב פבר ידוע מה שפכתבו האחרונים דבצוונאת החסיד היא דוקא כשהן משולשין והנו"ב פתב דכל הצוונאות של החסיד לא הנה אלא לזרעו והשם יעקב פתב שפמה גדולים לא הקפידו בזה אפילו לכתחלה והביא מ"ש בסדר הדורות דמ"ס דסוטה אמר שמואל סבא חמוה דרב שמואל בר אמי מוכח שלא הקפידו ליחוס חתן ששמו כשמו ושמואל סבא אינו שני שמות שפמיהם לא קראו בשני שמות כאחד וכמ"ש באהע"ז סי' כ"ט והביא ש"ס דמנחות דף כ"ט ראמי בר תמרי דהוא חמוה דרמי בר דיקולי וכתב שהזכיר אותו דהוא חמוה וכו' לפי שחתנו הנה מפורסם יותר וכהא דמנחות שם אגרא חמוה דר' אבא ובסוטה שם חמוה דרב שמואל וכן בפסחים דף מ"ג ודף קי"ז רב נתן אבוי דרב הונא ובזבחים דף ע' ובכריתות דף כ"ה רב תחליפא אבוי דרב הונא בר תחליפא אמנם בחולין דף ק"י גרס רמי בר תמרי דהוא רמי בר דיקולי ולפי שתמרי ודיקולי עניינם שנה ולהגירסא דמנחות ג"כ יש שינוי קצת בין ראמי לרמי וכו' וכתב שטעם הצוונאה שלא יהיו חתן וחתני בשם אחד הוא משום דקיי"ל שאם שם אביו כשם אחרים משנה שמהם וכו' לכן יש להקפיד שלא יהא שמו כשם חמיו לפי שתקרא תמיד לבעלה בשמו שהוא גם שם אביה ולפי זה היינו דוקא פשאבי הפלה הוא בחיים ולא אחר מותו דאדרבא קורין הפנים אחר שם האבות ולא שייך זה אם החתן נקרא בשני שמות והשם השני הוא שם שאין אבי הפלה נקרא פן דתו לא יחשבו השומעים שקוראה לאביה כשתקרא לבעלה בשני השמות יחד או בהשם השני לבד ובנימים הקדמונים לא קראו בשני שמות כאחד וכן בכלה נחמותה פשוט דשרי כשיש לה שני שמות וכן להקפוד כשהאם נקראת תמיד בשני שמות ביחד והפלה נקראת בשם אחד לבד וקצת יש לומר דמשום הכי בימי הש"ס לא הקפידו בזה לפי שלא היו דרים בבית חמיהם כמ"ש בב"ב דף צ"ח ובקדושין דף י"ב ובפסחים דף פ"ז מה שאין פן האידנא שרגילים לדור בבית חמיהם ולאכול על שלחנם דממילא לא תוכל להזהר מלקרות שם אביה בפניו וגם חשש הש"ס כשדר בבית חמיו שייך טפי בזה וא"כ יש לומר דכשיש היקר והבדל ביניהם שלזה קורין בשני שמות כאחד ליכא שום חשש וקפידא בדבר אלו תוד"ק הנה מה שכתב דדוקא במשולשים פבר פתבתי בזה באות הקודמת ובמה שכתב שיש לומר שהצוונאות הן רק לזרעו ושפמה גדולים לא חשו עיין במה שכתבתי באות ה' בשני הפרטים ומה

שְׁכַתְב דְּשִׁמוּאֵל סְבָא אֵינוּ שְׁתִּי שְׁמוֹת פְּשוּט הוּא וּבְרוּר שְׁכֵן הוּא אָף מַה שְׁקָרָא וְשָׁנָה
וּשְׁתִּי פְּעָמִים) שְׁבִימִיָּהֶם לֹא קָרְאוּ בְּשֵׁנֵי שְׁמוֹת פְּאָחַד וּכְמ"ש בִּאֵהֶ"ז ס'י קכ"ט וּמְשַׁמַּע
שְׁפִנְנָתוֹ לֹמַר דְּמִפְנֵי בִש"ע ס'י קכ"ט בְּדַבְרֵי מָרְן אוּ בְּדַבְרֵי הַרְמ"א שְׁלֹא קָרְאוּ
בְּשֵׁנֵיהֶם פְּאָחַד לֹא יִדְעָתִי אֵיזָה מְקוֹם דְּב"ק בְּזָה פִי אִם מִפִּי דְבָרֵי הָרַב טִיב גִּיטִין בְּלִיקוּטֵי
שְׁמוֹת ס"ק ל"ב שְׁמַעְנוּ זֹאת שְׁשֵׁם פְּתַב דְּבִזְמַן הַקְּדָמוֹנִים לֹא הָיָה שְׁכִיחַ שְׁיִהְיָה לֹאִישׁ
אָחַד שְׁנֵי שְׁמוֹת מְלִיכָה וַיֵּשׁ בְּמִשְׁמַע לְשׁוֹן זֶה דְּוִנְקָא מְלִיכָה הוּא דְלֹא הָיָה לְהֶם שְׁנֵי שְׁמוֹת
יַחַד אָבֵל יִתְכּוֹן שְׁעַל יְדֵי חוּלֵי קָרְאוּ לוֹ שֵׁם שְׁנֵי וְצָרְפוּ עִם הַרְאִשׁוֹן וְנִקְרָא בְּשֵׁנֵיהֶם יַחַד
גַּם יֵשׁ בְּמִשְׁמַע דְלֹא הָיָה שְׁכִיחַ פְּלוּמַר שְׁלֹא הָיָה נִמְצָא כָּל כָּף לֹא שְׁלֹא הָיָה נִמְצָא כָּלֵל
וּכְבָר הַבֵּאתִי בְּשִׁדֵי חֲמֵד ח"א בְּחֻלְק אֲסִיפַת דִּינִים בְּמַעֲרַכַת גִּט סִימֵן ל"ו אוֹת ו' דָּף רל"ג
ע"ב דִּישׁ סוּבְרִים שְׁגַם בְּזִמְן הַתְּלִמּוּד הָיוּ נִקְרָאִין בְּשֵׁנֵי שְׁמוֹת מְלִיכָה ע"י"ש אָבֵל הָאֲמַת
עַד לְעַצְמוֹ דְּסְבָא אֵינוּ שֵׁם רַק תְּנֹאֵר עַל שְׁהִיָּה זְקוֹן וְאִין צָרִיף לְזֶה שׁוֹם הַכְּרַח וְרִאֲיָה וּמַה
שְׁהִבִּיא מַהֲהִיא דְּמִנְחוֹת וְחוּלִין חִידוּשׁ הוּא שְׁלֹא זָכַר שָׂר מִכָּל מַה שְׁהִבֵּאתִי לְמַעְלָה בְּעִנְיָן
זֶה בְּאוֹת ה' ע"י"ש וְאֵתָה תְּחַזֶּה מַה שְׁיֵשׁ לְהַעֲרִיר עַל הָרַב יצ"ו וּמַה שְׁכַתְב שְׁיִיחְסוּהוּ אַחַר
חֲתָנוּ לְפִי שְׁהִיָּה יוֹתֵר מִפְּנֵי רְסֵם גַּם אֲנִי הִדַּל שֵׁם וְהִבֵּאתִי מֵאֲבוּהַ דְּשִׁמוּאֵל
שְׁנִתְּלָה הַגְּדוּל בְּקִטְוֹן מִמֶּנּוּ לְפִי שְׁהִיָּה מִפְּנֵי רְסֵם בְּיוֹתֵר וְהוּא דוֹמֵה לְמֵאֵי דְאַיִרִינֵן (חֲמוּהָ
דְּפִלוּנִי) וּמַה שְׁכַתְב בְּטַעַם הַצְּנוּאָה מִשׁוֹם לְתַא דְּכְבוּד אָב וְאִם כֵּן פְּתַבִּיתִי בְּאוֹת ה' בְּשֵׁם
הַנְּאוּן שׁוּאֵל וּמִשְׁיַב בְּסִפְרוֹ יֵד שְׁאוּל וְכַתְבִּיתִי שְׁטַעַם זֶה אֵינוּ שְׁיִיף לְנוּ הַסְּפָרִידִים ע"י"ש:
ח) גִּרְאָה פְּשוּט דְּבְכִינּוּיִים לִיכָא קְפִידָא אִם כִּינּוּי שְׁנֵינֵיהֶם שְׁנָה וְאִין שְׁמוֹת הַעֲצָם שְׁנָה וְלֹא
מִבְּעֵינֵי בְּכִינּוּיִים שְׁכּוֹתְבִים עֲלֵיהֶם הַמְּכּוּנָה אֲלֵא אֲפִילוּ בְּכִינּוּי שְׁכּוֹתְבִים אוֹתוֹ בְּדַמְתְּקָרִי
פְּגוֹן בְּכוּר שְׁיֵשׁ נוֹהֲגִים לְכַתּוֹב דְּמַתְּקָרִי לְפִי שְׁבְכוּר הוּא לְשׁוֹן הַקְּוֹדֵשׁ מ"מ כִּינּוּן שְׁאֵינוּ
שֵׁם הַעֲצָם אִם שְׁנֵינֵיהֶם שְׁוִים בּוֹ זֶה וְזֶה נִקְרָאִים בְּכוּר לִיכָא קְפִידָא כ"כ הָרַב חִינְא וְחִסְדָא
ח"ב דָּף רכ"ו ע"ח וְלִי הַהֲדִיּוֹט מְסַתְּבָרָא דְלִטְעָמָא דְּמִשׁוֹם חֲשֵׁשׁ עֵין הַרְע כָּל שְׁשֵׁנֵיהֶם
שְׁוִים בְּכִינּוּי אָחַד וַיְהִי נִקְרָאִים בְּפִי כָּל בְּכִינּוּי אָחַד יֵשׁ לְחוּשׁ וְאִין הַדְּבָר תְּלוּי בְּשֵׁם
הַעֲצָם וְאִם שְׁוִים בְּשֵׁם הַעֲצָם וְאִין שְׁוִים בְּהַכִּינּוּי (עַד"מ שְׁנֵינֵיהֶם שְׁמֵם יְהוּדָה וְזֶה כִּינּוּי
בְּכוּר וְזֶה כִּינּוּי גִילְבִי וְכִינְצָא) וְנִקְרָאִים בְּפִי כָּל בְּכִינּוּי שְׁלֵהֶם אוּ שְׁהֶאָחַד נִקְרָא כְּשִׁמוֹ
וְהֶאָחַד בְּכִינּוּי וְכַשְׁמוֹתֵיהֶם שְׁוִים כִּינּוּן שְׁאִין שְׁנֵינֵיהֶם נִקְרָאִים בְּשֵׁם הַעֲצָם הַשְּׁנָה גִּרְאָה
דְּלִיכָא לְמִיחֵשׁ לְעֵין הַרְע וּכ"כ הָרַב הַשִּׁיב מִשָּׁה בְּסִי"ס בְּמַה שְׁנִשְׁאֵל בְּמִי שְׁשִׁמוֹ נִפְתְּלִי
וְרוּצָה לְשַׁדָּף עֲצָמוֹ עִם אָחַד שְׁשִׁמוֹ הַעֲרַץ וְשֵׁם הַקְּדוּשׁ שְׁלוֹ נִפְתְּלִי אִם יֵשׁ לְחוּשׁ מִשׁוֹם
צְנוּאָת רִי"ח וְהַשִּׁיב לְהַתִּיר מְטַעְמִים שְׁכַתְב וְסִינִים בְּסוּף דְּבָרֵי וּבְפִרְט דְּדָבָר הַמְּסַתְּבָר
הוּא דְלֹא אֲמָרָה רַק מַחְמַת חֲשֵׁשׁ עֵינָא בִישָׂא וְכִינּוּן שְׁאִין נִקְרָא כֵּן בְּפִי הַהֲמוֹן לִית לֹן בַּה
וְזֶה בְּרוּר עַכ"ל הָרִי דְס"ל דְּמִשׁוֹם עֵין הַרְע אִין לְחוּשׁ כִּי אִם כְּשִׁשְׁוִים בְּשֵׁם שְׁנִקְרָאִים
בְּפִי הַהֲמוֹן וְגַם לְפִי הַטַּעַם שְׁכַתְבוּ אֵיזָה מִרְבְּנֵי הָאֲחֵרוֹנִים דְּמִשׁוֹם לְתַא דְּכְבוּד אָב וְאִם
נִגְעוּ בָּהּ דְּכַשְׁשֵׁם הַבְּעַל כְּשֵׁם חֲמִיּוּ כְּשֵׁהִיא תִקְרָא אֵת בְּעֵלָה (בְּשִׁמוֹ שְׁהוּא כְּשֵׁם אָבִיָּה)
יְהֵא גִרְאָה כְּאִילוּ קוֹרְאָה אֵת אָבִיָּה בְּשִׁמוֹ וְכֵן בְּכֵלָה בְּחֻמוֹתָה כְּשִׁיִּקְרָא אֵת אֲשֶׁתוֹ בְּשִׁמָּה
(שְׁהִיא כְּשֵׁם אִמּוֹ) יְהֵא גִרְאָה כְּאִילוּ קוֹרְאָה אֵת אִמּוֹ בְּשִׁמָּה וְעֵינֵן מַה שְׁכַתְבִּיתִי לְעֵיל בְּאוֹת
ה' בְּד"ה וּמָרְן חִיד"א וְגַם בְּאוֹת ז') מְסַתְּבָרָא וְדֹאֵי כָּלֵל שְׁשֵׁנֵיהֶם נִקְרָאִים בְּפִי כָּל בְּכִינּוּי
הַשְּׁנָה אָף שְׁאִין עֲצָם הַשְּׁמוֹת שְׁוִים אֵתָא לְהֵאֵי קְפִידָא: ט) כָּלָה וְחֻמוֹתָה שְׁהֶאָחַת נִקְרָאֵת
שְׁרָה וְהֶאָחַת שְׁרוּתָהּ לְגִיעֻגוּעַ וְכֵן רַבְּקָה רַבְּקוּלָה מְסַתְּבָרָא שְׁגַם בְּזֶה גִּרְאָה הַצְּנוּאָה

דלפי האמת שם אחד הוא אשרותה נגזר משרה וכו' כ"כ הרב או"ח שם וכתב עוד דבשמות הקאלאבריו"ס ששם האב הוא פינוי להבן שאם האב נקרא חיים והבן משה קורין אותו משה חיים והכל יודעין תר"ל שמו משה ואביו חיים ועד"ז חוזר תלילה אם היה שם חמיו חיים ושם החתן משה חיים מסתברא דליכא קפידהפיון דשמו השני הוי פכינוי משפחה ולענ"ד יש לפקפק דנהי דמצד ההשנואה בשם החתן עם חמיו ליכא מ"מ הא איכא משום שני מחותנים בשם אחד דשם אבי הכלה חיים ושם אבי החתן חיים ואטו משום שנעשה לו פכינוי משפחה יצא מפלל שם: י) שני מחותנים שלא יהיו משם אחד כתב הרב חינו וחסדא בדר"ה סוף ע"ב ששמע מקשים משם מרן החבי"ף ממ"ש בברכות דף מ"ב ע"א רב יהודה הוה איעסק ליה לבריה בי רב יהודה בר חביבא ותיגרין הרב המחבר דבריה דר"י דקאמר לאו בריה ממש אלא בן אשתו דשייך לקרותו בנו כמ"ש בתשו' דשייכי לס' משפטים סי' מ"ח ואינו מחנור בעיני ויותר נכון מ"ש שם די"ל דאם מכוני לשם מצנה שרי וכו' היה בזמן התלמוד והאידינא דאחסור דרי אסר ר"י החסיד שפא פננתו לנוי וכו' ונראה ודאי דלא סיימו קמיה דמר כל דברי הרב החבי"ף דאנכי הרוואה דאיהו גופיה מיתבא דעתיה בהכי ממה שמקשים על ריה"ח במ"ש שלא ישא בת אחותו ובש"ס אמור רבנן דאיכא מצנה כמו שיראה הרוואה בדבריו שבספר לב חיים ח"ב סוס"י כ"ו וכ"ש שתתיישב בזה קושיתו מההיא דרב יהודה הנ"ל וגם הרב השיב משה עמד בקושיא זו עי"ש בסי' ס"ט מה שיישב וכבר כתבתי באות ה' דנראה מדברי מרן חיד"א דאין שום קושיא על הרי"ח משום מקום שבש"ס דיש לחלק בין זמן לזמן וכו' והאידינא יש לחוש בדברי כל הצנואות וראיתי למרן החבי"ף בספר רוח חיים באה"ע דף ל"ד ע"א שהביא צנואה זו וכתב דנ"ל דבנשים אם שמותיהם שוות לא איכפת לן עכ"ל ולי ההדיוט אין נראה לחלק בזה דאם הטעם הוא משום עין הרע נשי לא בעו חיי אתמקא ומי מפיס דבנשים לא שלטה עינא בישא ומה להאי בישא דאזיל בתר גברי וכי בשביל שאני זכר הפסדתי ולא מצאתי בעניות דעתי טעם לחלק בזה בין איש לאשה שו"ר שם באות י"ז מ"ש מר בריה הרב גדול הנאמר באברהם נר"ו דדוקא בשני מחותנים שמזכירים שמותם בכתובה ובבהכ"ן אחד במי שברך ועולין לתורה בספר אחד וכך בבית אחת פלה בחמותה הוא דאיכא למיחש לעין הרע אכן במחותנות אם החתן ואם הפלה דאינן נזכרות בכתובה ולא במי שברך וכו' וגם אינן בבית אחת ליכא למיחש לעיה"ר ומזה יצא לידון דאם שני המחותנים אינם בעיר אחת ולא קרב זה אל זה בזה ליכא צנואת החסיד (בסוף דבריו כתב לנדונו דעל מה שצדד להתיר בנדונו לא הסכים כלל הרב מר אביו החבי"ף ודחה בשתי ידים כל הפתוב לאברהם) והאמת דאם היה מפורש בדברי החסיד דבמחותנות ליכא למיחש הוי דבריו נכונים בטעמו של דבר אבל מאחר שלא מצינו בן מפורש בדב"ק מאן ספין להמציא טעמים ולדון על פיהם וגם מה שהמציא דאם בני מחותנים אינם בעיר אחת שרי נראה ודאי דכל הרבנים שהקשו על החסיד מעובדא דר' יהודה הוה איעסק לבריה בי רב יהודה בר חביבא הנז"ל לא שמיע להו פלומר לא ס"ל לחלק בזה דא"כ בקל היה להם לדחות דשפא לא היו שני המחותנים בעיר אחת וגם כל כל הרבנים שמביאים ראיות מהש"ס היפה צנואה דחתן וחמיו לא יהיו משם אחד היה להם לדחות באופן זה דחתן וחמיו לא היו שניהם בעיר אחת אלא ודאי דסברי דאין לחלק ושם ראיתי שהקושיא מש"ס דברכות דף מ"ב הביאה בשם מר

בריה הרב פחד יצחק נר"ו והשיב לו דאין פירוש הגמרא שהיתה בת רב יהודה בר
חביבא פי אם שעשה החופה בביתו וכן דרך התלמוד לומר פן כפי מ"ש הרב ברפת
אליהו קו"ק בסוף הספר עכ"ל וכ"כ מר בריה באות י"ז הנז"ל וס' ברפת אליהו אין
אצלי ולפי הנראה אישתמיט מנייהו סוגיא דכתובות דף ס"ב שהביא הרב השיב משה
להוכיח דאיצטק בי פ' דאתמר בש"ס הפונה שלקח בתו לבנו ואולי משמע ליה דאין מזה
הכרח לכל המקומות והא כדאיתא והא כדאיתא אלא דעיקר פירושו אינו נלע"ד דמה
לנו לינדע באיזה בית נעשית החופה אבל לפירוש הרב השיב משה ניחא דאשמעינן דליפא
למיחש על ששניהם משם אחד מאיזה טעם שיהיה וגם בלא זה ודאי אין זה דבר רק
להודיענו מי ומי המתחתנים ענבי הגפן בענבי הגפן: (יא) בבואי לעיר הזאת ראיתי מנהג
בעדת הקירימצאקים הי"ו בפרק בתולה נשאת תשלח הפלה להחתן במתנה טלית בת ד'
כנפות בכלל הנדוניא דהנעלת ליה ומקפידים ע"ז וכמה פעמים באו לידי קטטה ומריבה
מחמת זה יש שיש לו ואינו רוצה ליתן ויש שהשעה דוחקתו ולולא פי קשה לבטל מנהגו
של ישאל מה שאינו מנגד לדתנו הקדושה הנה ראוי לתקן בהסכמת בני העיר לבטל
את המנהג הזה אשר לא ראיתיו ולא ידעתיו בינינו הספרדים במקומותינו פלל ולא
ידעתי טעם להמנהג הזה ומ"מ הייתי בשב ואל תעשה שלא לבטל מנהגם אף שהקטט
שביניהם גם לי יגיע צער לתנוף ולבצע ביניהם (וזה הנה בשנים ראשונות כי עתה כבר
הורגלו ונעשה להם קעע ואין פרץ ואין צנוחה ביניהם על זה) ושוב אחר איזה שנים
נדפס ספר יפה ללב לידידי הרב המפורסם שלשלת יוחסין מוהרי"ץ פאלאג"י יצ"ו
וראיתי שם בדף ט"ל אות ז שכתב בשם ספר ליקוטי עצות ח"א ערך חיתון אות ג' דמנהג
באשכנז שהפלה שולחת טלית להחתן ביום חתונתו ושכתב שיש ע"ז טעם גדול עפ"י
הסוד והרב המחבר יצ"ו ישנו בנותן טעם לפי מ"ש הרב מג"א בסי' ק' סק"ג דמשמע
בקידושין דף כ"ט שבחור שלא נשא אשה לא הנה מכסה ראשו בטלית אפילו הוא ת"ח
וכיון היא גורמת לו להזקיקו לטלית זו הנהיגו שיהיה הטלית משלה עי"ש והאמת שפך
הנה המנהג פשוט בעיר הזו שלא היו הבחורים מכסים ראשיהם בטלית פלל כנהוג אצל
האשכנזים הי"ו וכתבו רמז לזה גדילים תעשה לך וסמיה ליה פי יקח איש אשה אמנם
אחרי פי בכל תהלוכותיהם הם כמונו הספרדים הי"ו כמו זר הנה בעיני המנהג הזה כמו
שתמה על המנהג הזה הרב כנה"ג וראיית הרב מג"א אינה מוכרחת עיין להרב באה"ט
בסימן י"ז סק"ד ולכן הודעתי ברבים כמה פעמים להוכיחם ע"ז והודעתי להם גודל
מצות ציצית שקולה כתר"ג מצות ושמצלת מידי עבירה גדולה כמעשה אותו אדם שהנה
זהיר במצות ציצית וכו' וטפחו לו ציציותיו על פניו וכו' וכמה מעלות טובות שצאמרו
בש"ס ע"ז בפרק התכלת דף מ"ג ומ"ד ולבחור המתכסה בטליתו תציל ממנות פועבדא
שבספר החסידים סי' תמ"ו (שאמרו בחלום לבחור אחד התורה כי מהרה תמות והתענה
והתודה וכו' וחלה למות וראה אדם נושא משא גדול ובדו זהוב ודמות אדם אחד מתעטף
בטלית א"ל בעל החלום הזכות שאמה בחור והתחלת מחדש להתעטף בטלית והזכות
מהזהוב שנתת לעני ת"ח פדאוף מן המנות ותחנה ומיד הזיע וניצול ונתרפא) נכנסו
הדברים בלב ומתפסים בטלית גם הבחורים ומעטים הם אשר לא הטו אונם ולפי זה
לכאורה אין שייך טעם שכתב הרב נר"ו אבל יש מקום לטעם זה לפי שהבחורים
מתעטפים רק בחצי טלית גדול ואחר החופה מתעטפים בטלית גדול שלם ולכל הדברות

כִּינּוּן שֵׁשׁ טַעַם גָּדוֹל עַפ"י סוּדָן שֶׁל דְּבָרִים חֲלִילָה לְבַטֵּל מִנְהַגָּם וְהַנַּח לָהֶם לַיִשְׂרָאֵל בְּנֵי
נְבִיאִים הֵם.

וּמִתְבָּאָר מִדְּבָרֵי הַגָּאוֹן שְׂאִילַת שְׁלוֹם בְּמַהְדוּרָא תַנְיִינָא סִי' פ"ו שְׁנַתִּינַת טְלִית לְהַחֲתוּן הוּא
חֹב בְּרוּר מֵאֲבֵי הַפְּלָה לְהַחֲתוּן עֲבוּר שֵׁשׂא בְּתוֹ שְׁפֹתָב (בד"ה וּלְעִנְיָן) וְנ"ל וּלְעִנְיָן שְׂאִילַתוֹ
אִיךְ יִכְרַף הַחֲתוּן עַל הַטְּלִית שְׁנִיתוֹן לוֹ מֵאֵת חוֹתְנוֹ בְּעֵטִיפָה רֵאשׁוּנָה אִם בְּרֶכֶת הַטּוֹב
וְהַמְּטִיב אוֹ שְׁהַחֲיִינוּ הַנָּה הַמְּנַהֵג פְּשׁוּט שְׁמִכְרַף שְׁהַחֲיִינוּ וְלֹא הַטּוֹב וְהַמְּטִיב וְכֵן נִכּוֹן
לְדַעֲתֵי מִשׁוּם שְׂאִין לְכַרְף הַטּוֹב וְהַמְּטִיב כִּינּוּן שְׂאִין שְׁוֹתָף עִמּוֹ בְּטוֹבָתוֹ וְלֹא הוּי רַק כְּקוֹנָה
בְּגַד חֲדָשׁ שְׁמִכְרַף שְׁהַחֲיִינוּ וְלֹא דְמִי לְהָא דְנִיתָן לוֹ בְּמַתְנָה דְּפֶסֶק בִּש"ע דְּמִכְרַף הַטּוֹב
וְהַמְּטִיב דְּשֵׁם הַיִּינוּ כְּדַכְתַּב הָרֵא"ש דְּבַעֲנֵי נְחֻשָׁב כְּוֹנֵנַת הַנּוֹתָן דְּזַכָּהוּ הַשֵּׁם יִתְכַרַף בְּמַצּוֹת
צְדָקָה וּבְעֵשִׂיר שְׁמַח הַנּוֹתָן שְׁמִקְבְּלוֹ וְהוּי טוֹבָה גַם לְנוֹתָן מֵה שְׂאִין כֵּן בְּנִדּוֹן דִּידָן דְּחֹב
הוּא שְׁהַתְּחִיב חוֹתְנוֹ לִיתָן לוֹ עֲבוּר שֵׁשׂא בְּתוֹ וְלֹא שְׂיִיכֵי טַעֲמִים הַנ"ל הָרֵי שְׁפֹתָב שְׁחֹב
הוּא שְׁמַתְחִיב אֲבֵי הַפְּלָה לְהַחֲתוּן: וְכַתַּב עוֹד (בד"ה וּמ"ש בְּשֵׁם) שְׁשֻׁמַע שֵׁשׁ בְּאִיזָה סֶפֶר
שֵׁשׁ לְכַרְף עַל הַנְּדָן הַטּוֹב וְהַמְּטִיב אִךְ הוּא לֹא רָאָה בְּשׁוּם סֶפֶר כְּתוּב כֵּן וְלֹא נִהְגוּ כֵּן
מֵעוֹלָם וְהַטַּעַם נִרְאָה מִשׁוּם דְּהַנְּדָן אִינוּ אֵלָא כְּהַלְוָאָה שְׁהָרֵי הַחֲתוּן נוֹתָן כְּתוּבָה בְּתוֹסֶסֶת
שְׁלִישׁ וְהוּא עָלָיו חֹב שְׁרִיר וְקִיָּים וְכָל נְכָסֵי אַחֲרָאִים לְחֹב זֶה וְאַף דָּאם מִתָּה בְּחִיּוֹ
יִוְרְשָׁה מִכָּל מְקוֹם אִינוּ אֵלָא סֶפֶק דְּשֻׁמַּא יְמוֹת הוּא בְּחִיָּה אוֹ יִגְרֻשָׁנָה וְלִהְיֵי אִין שְׂיִיךְ
לְכַרְף עַל זֶה הַטּוֹב וְהַמְּטִיב וּבְשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה מְבִיא בְּשֵׁם מוֹר וּקְצִיעָה דָּאם נְשֵׂא אִשָּׁה
וְהַכְּנִיסָה לוֹ נְכָסֵי מְלוֹג מְכַרְף הַטּוֹב וְהַמְּטִיב נִרְאָה דְּמִשׁוּם הָכִי דִּיִּיק נְכָסֵי מְלוֹג שְׂאִינָם
בְּאַחֲרִיּוֹתוֹ וְהַבַּעַל נִהְנֶה בְּמָה שְׂאוּכַל פִּירוֹת וּמְחַשֵּׁב שְׁפִיר הַטְּבָה אֵלָא דְקִשָּׁה דְּהָא בְּעִינּוּ
שְׁוֹתָפוֹת בְּהַטְּבָה וְצָרִיךְ לוֹמַר דְּמִיִּירֵי שְׂאֲבִיָּה נִתְּן לָהּ הַנְּכָסֵי מְלוֹג וְאִם כֵּן הִיא שְׁוֹתָף עִמּוֹ
בְּהַטְּבָה וְעִינּוּ בִּמְג"א מָה שְׁהַבִּיא בְּשֵׁם סֶפֶר חֲסִידִים בְּמִי שְׁהוֹכְרַח לִישָׂא אִשָּׁה עֲשִׂירָה
מִחֲמַת עֲנִיּוֹתוֹ וְשֵׁלָא בְּרַצוֹנוֹ דְּמִכְרַף הַטּוֹב וְהַמְּטִיב וְדִינּוּ הָאֲמַת נִרְאָה דְּמִיִּירֵי גַם כֵּן
בְּהַכְּנִיסָה לוֹ בְּתוֹרַת נְכָסֵי מְלוֹג וְאִי דְּבַעֲנִינוּ שְׁוֹתָף בְּהַטְּבָה נִרְאָה דְּשֵׁם מִיִּירֵי דְּהִיָּה טְפָלִי
תְּלִי בִּיָּה וְלֹא הִיָּה לוֹ מְמָה לְפָרְנָסָם וְזֶהוּ שְׁדַחְקוּ לִישָׂא אוֹתָהּ שְׁלֹא בְּרַצוֹנוֹ וְהוּי הַטְּבָה גַם
לְבָנָיו: יב) מְצוּנָה גְּדוֹלָה לְשַׁמַּח חֲתָן וְכַלָּה וְלִרְקַד בְּפָנֶיהָ וְכו' כֵּן הוּא לְשׁוֹן רַבִּינוּ הַטּוֹר
בְּסִי' ס"ה וְכֵן הִיָּתָה גִּירְסַת מְרֵן הַב"י בְּטוֹר אָמְנָם בִּש"ע הַשְּׁמִיט תִּקְבַּת גְּדוֹלָה וְלֹא יְדַעֲתִי
לְמָה וְכַתַּב הָרַב כְּנַה"ג בְּהַגְהַט"ו דְּהַמְּנַהֵג פְּשׁוּט לְהַבִּיא מְנַגְנִים מִתּוֹף וּבְכִינּוֹר מִיָּנִים
וְעוֹגֵב לְשַׁמַּח חֲתָן וְכַלָּה וְרֵאִיתִי הָעַם נוֹהֲגִים עֲכָשְׁיוּ בְּקוּשְׁט' שְׁכָשְׁשׁ שֵׁם שׁוּם אֲבָל תּוֹף
שְׁנָה שְׁהוּא קְרוֹב לְחֲתָן וְלְכַלָּה שְׂאִין מְבִיאִים מְנַגְנִים בְּחֹפֶה וִיר' שְׂאִין לָהֶם סְמָךְ דְּהֵאִיךְ
יְדַחוּ שְׁמַחַת חֲתָן וְכַלָּה מִפְּנֵי הָאֲבָל דְּהָא מְעַבְרִין אֵת הַמַּת מְלַפְנֵי הַפְּלָה וְעַל זֶה סְמַכְתִּי
בְּחֹפֶת בְּנֵי הַי"ו שְׁמַתָּה אִמּוֹ תַמ"ה וְנְשֵׂא אִשָּׁה תּוֹף שְׁנַתָּה וְהַבְּאִתִּי מְנַגְנִים אַחַר זְמַן רַב
מְצָאִתִּי בְּדַרְשׁוֹת מְהָרִי"ל ז"ל הַלְכוֹת עֵירוּבֵי חֲצֵרוֹת הוּבָא שֵׁם אֲגַב גְּרָרָא שְׁפַעַם א' מִתָּה
מוֹשְׁלַת הַמְּדִינָה וְלְכַבּוּדָה צְנוּהַ הַמּוֹשֵׁל שְׁלֹא לִגְנוֹן בְּכָל הַמְּדִינָה אוֹתָהּ הַשְּׁנָה בְּשׁוּם כְּלִי
שִׁיר וְאִירַע לְהִיּוֹת נִישׁוּאִין בְּיָשׁוּב אֶחָד תַּחַת מְמַשְׁלַתוֹ תּוֹף אוֹתוֹ הַשְּׁנָה וְשְׂאֵלוֹ מְהָרִי"ל
אִם יַעֲשׂוּ הַנִּישׁוּאִין כְּלִי כְּלִי זְמַר וְהוֹרָה לָהֶם שְׁלֹא יַעֲשׂוּ הַנִּישׁוּאִין כְּלִי כְּלִי זְמַר
דְּהוּא עֵיקַר הַשְּׁמַחָה שֶׁל חֲתָן וְכַלָּה וְאִי אִי אֶפְשָׁר בְּמְקוֹמָם יִלְכוּ לְמְקוֹם שְׂאֶפְשָׁר וְכֵן עֲשׂוּ
שְׁהַלְכוּ שְׁלֵשׁ פְּרָסָאוֹת וְעֲשׂוּ שֵׁם הַנִּישׁוּאִין בְּכָלִי זְמַר ע"כ צָא וְלִמַּד כְּמָה הַפְּלִיג הָרַב ז"ל
שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת הַנִּישׁוּאִין בְּלֹא כְּלִי זְמַר עכ"ל וְעִינּוּ לְרַבְנֵי הָאַחֲרוֹנִים בִּא"ח סִי' שֵׁל"ח: וּמִי

שְׁנֵשְׁבַע שְׁלֵא לִיכְנֹס בְּחֹפֶת בֶּן אָחִיו מִתִּירִין לוֹ אֶפְיֵלוֹ נִשְׁבַּע ע"ד רַבִּים מְשׁוּם דְּלִשְׁמַחַת חֲתָן וְכֵלָה הָיִי דְבַר מְצֻנָה כ"כ הָרַב קָמַח סֹנְלֵת דְּף קל"ג בְּשֵׁם הָרַב כְּנֵה"ג בְּשִׁינְרִי יו"ד ס' רכ"ח בְּהַגְב"י וְאִינוּ מְצוּי אֶצְלֵי לְרֵאוֹת אִם הִבִּיא רְאִיָּה לְזֶה מִדְּקִי"ל בֵּא"ח ס' תט"ו דְּמַעְרְבִין עִירוֹבֵי תַּחֲוּמִין לְלֶכֶת לְמִשְׁתָּה שְׁלַ נִישׁוּאִין דִּאֲע"ג דְּקִי"ל דְּאִין מְעַרְבִין ע"ת אֶלָּא לְדַבַּר מְצֻנָה הָא נְמִי דְבַר מְצֻנָה חֲשִׁיב וְשָׂרִי וְכַתְּבַּ מְרַן הַחֲבִי"ף בְּסִפְרֵ רוּחַ חַיִּים ס' ס"ה (עמ"ש מְרַן מְצֻנָה לְשִׁמַּח חֲתָן וְכֵלָה וְכו') וְז"ל וְעִינֵן יְרוּשְׁלַמִי פ"ד דְּדִמְאֵי שְׁאֲמָרוּ בְּשַׁבַּת שְׁלַ פְּרוּנִינְיָא הִתִּירוּ מְשׁוּם אֵיבָה וּפְיָרֵשׁ הַר"ש וְהַרְע"ב פְּרוּנִינְיָא סְעוּדַת חֲתָן וְכֵלָה בְּבַחוּר שְׁנֵשְׁבַע בְּתוּלָה וְעִינֵן פְּסָחִים דְּף ע"ט עכ"ל דְּבַרֵי הַיְרֹו' הֵם גְּבִי דִמְאֵי וּמְזָה לְמַד בְּתִשׁוּ' אֶשְׁפְּנִזִית שֶׁהִבִּיא מְרַן הַב"י בִּיז"ד סוּס"י קי"ב לְהַתִּיר לְאֶכּוֹל פֶּת שְׁלַ עֲכוּמ"ז לְגִזְהָרָה עִם שְׁאִינָם גְּזֵהֲרִים מְשׁוּם אֵיבָה וְרְאִינֵתוּ מִהַיְרֹו'שׁ וְכו' וְעִינֵן לְמְרַן חֵיד"א בְּסִפְרֵ מַחְזִיק בְּרֵכָה ס' שְׁכ"ה אוֹת דְּבִשְׁם הָרַב מוֹר וּקְצִיעָה דְּפֶת שְׁאֲפָאָה עֲכוּמ"ז בְּשַׁבַּת וְהוּא בְּעִיר שְׁרֹבָה עֲכוּמ"ז אֲע"ג דְּאֶסְוֵרָה לִישְׁרָאֵל בְּשַׁבַּת לְסְעוּדַת תַּתְנַנְהָ מוֹתֵר לְאֶכּוֹל הַיְמִנְהָ וְה"ד הָרַב חִינְיָא וְחִסְדָּא ח"א בְּהַשְׁמָטוֹת דְּף מ' אוֹת מ"ד.

וְעוֹד מְצִינוּ שֶׁהִקְלוּ הַפּוֹסְקִים בְּאִיזָה דְּבָרִים מְפִנֵי כְּבוֹד הַחֲתָן וְכֵלָה וְאִי"ה אַרְשׁוּם אִיזָה מִהֵם לְהֵלֵן בִּל"ן אֲמָנָם חֲלִילָה לְהַתִּיר מְשׁוּם שְׁמַחְתָּם אִיסוּר קְרִיבָה לְעַרְיוֹת כְּמוֹ שְׁשִׁמְעֵתִי שִׁישׁ מְקוּמוֹת שְׁעוֹשִׁין רִיקוּד הַטֵּא"ס גְּעָרִים עִם בְּתוּלוֹת תּוֹקְעִים כְּפָם זֶה אֵת זֶה וּמְרַקְדִין וְסוֹבְבִים וְהוֹלְכִים מְפִינָה לְפִינָה מִדְּחִי אֶל דְּחִי וְכַמָּה רַעוֹת רַבּוֹת גּוֹרְמִים לְעַצְמָם כִּי הַשְׁטָן מְרַקֵּד בִּינֵיהֶם וְאִשׁ תּוֹקֵד בְּקַרְבָּם וְיִרְעוּ וְיִשְׁחִיתוּ לְעֲשׂוֹת הָרַע תּוֹעֵבַת ה' אֲשֶׁר שְׁנָא וְכַבֵּר הוֹכַחְתִּי בְּשַׁבַּת פִּשְׁעֵם בְּקוֹנְטֵרַס הַפְּלִלִים בְּדִין קְרִיבָה לְעַרְיוֹת עִינֵן בְּמַעְרַכַת הַקּו"ף בְּאוֹת זֶה וְלֹא מְבַעֲיָא בְּאִיסוּר קְרִיבָה לְעַרְיוֹת דְּהוּא אִיסוּר חֲמוּר מְאֹד רַע בְּעִינֵי ה' דְּלֹא הוֹתֵר חֲלִילָה מְשׁוּם שְׁמַחַת חֲתָן וְכֵלָה אִם אִינוּ עוֹשֶׂה אֶלָּא דְּבַר שְׁאִיסוּרוֹ מְדַרְבְּנֵן מ"מ הָיִי אֲבִינְרָא דַּג"ע וְלִדְעַת כְּפָה פּוֹסְקִים הַדִּין נוֹתֵן לְהַרְגֵּן וְלֹא לְעַבּוֹר עֲלֵיהֶם וְא"כ פְּשִׁיטָא דְּאִין לְהַתִּיר מְשׁוּם שְׁמַחְתָּם אֶלָּא אֶפְיֵלוֹ כֹּל אִיסוּר דְּרַבְּנֵן דְּעֵלְמָא אִין לְהַתִּיר מְשׁוּם כְּבוֹד הַחֲתָן וְהַפְּלָה אוֹ מְשׁוּם שְׁמַחְתָּם כַּמ"ש ג"ע הָרַב חִינְיָא וְחִסְדָּא בַח"א בְּהַשְׁמָטוֹת הַס' דְּף מ' ע"ד אוֹת ח"ן בְּשֵׁם מְרַן חֵיד"א בְּשׁו"ת חַיִּים שְׁאֵל ס' מ"ג וְרַבּוּתֵינוּ תִּקְנוּ לְבַרְךָ בְּחֹנְפָה שְׁהַשְׁמָחָה בְּמַעוֹנוֹ וְכַשִּׁישׁ גְּדוּד עֲבִירָה אִין לּוֹמֵר שְׁהַשְׁמָחָה בְּמַעוֹנוֹ שְׁאִין זֶה שְׁמַחָה אֶלָּא תּוֹגָה כַּמ"ש רַבְּנֵי הָאֲחֵרוֹנִים בְּשֵׁם סִפְרֵ הַחֲסִידִים ס' שְׁצ"ג דְּכַשְׁנָשִׁים יוֹשְׁבוֹת בֵּין הָאֲנָשִׁים אוֹ שִׁישׁ ח"ו גְּבִלוֹת הַפָּה בִּינֵיהֶם אִין לְבַרְךָ שְׁהַשְׁמָחָה בְּמַעוֹנוֹ וְגַדְחָקוֹ לִיִּישֵׁב מֵה שְׁאִין גְּזֵהֲרִים בּוֹה"ז וְאוֹמְרִים שְׁהַשְׁמָחָה בְּמַעוֹנוֹ אִם כַּשִּׁישׁ בְּמִקּוֹם אֶחָד אֲנָשִׁים וְנָשִׁים וְרוֹאִין אֵלוֹ אֵת אֵלוֹ וְעִינֵן לְהָרַב הַלְבוּשׁ בְּסוּף חֶלֶק א"ח בְּלִיקוּטֵי הַמְּנַהֲגִים ס' ל"ו שְׁמִשׁוּם שְׁמוֹנְגָלוֹת בּוֹה"ז נָשִׁים הָרַבָּה בֵּין הָאֲנָשִׁים כֹּל הַשְּׁנָה וְרוֹאוֹת אֵלוֹ אֵת אֵלוֹ לִיכָּא לְמִיחַשׁ בְּרֵאִיָּה בְּעֵלְמָא מְשׁוּם הַרְהוּרֵי עֲבִירָה וְעִינֵן לְהָרַב חִינְיָא וְחִסְדָּא ח"א דְּף קט"ז ע"א וּפְשִׁיטָא דְּאִין לְלַמּוֹד מְזָה לְרִיקוּדִים וְתַקִּיעַת כַּף אֶל כַּף שְׁהֵן גּוֹפֵי עֲבִירָה וּמִי זֶה אֲשֶׁר יֹאמֵר זְכִיתִי וְדַמְיִן בְּעִינֵי כִי קֹאמֵי חִינוּרֵי דְּמִלְבַּד דְּזֶה לֹא שְׁיִיף אֶלָּא בְּרֵאִיָּה בְּעֵלְמָא דְּלֹא נִיחּוּשׁ לְהַרְהוּרֵי עֲבִירָה וְלֹא בְּקְרִיבָה דְּהִיא גּוֹפָה עֲבִירָה וְעוֹד דָּאֵם אֲמָרוּ כֵּן רַבּוּתֵינוּ בְּעֵלֵי הַש"ס לְפִי גּוֹדֵל קְדוּשָׁתָם וְטוֹהֵר רַעֲיוֹנָם הֵמָּה הַגְּבוּרִים לְכַפּוֹשׁ אֵת יֶצְרָם אֲשֶׁר הִנֵּה בְּכַחֵם לּוֹמֵר גִּירָא בְּעִינָא דְּשִׁטְנָא אִיף גְּלַמּוֹד מִהֵם אֲנַחְנוּ אֲזוּבֵי קִיר תְּשׁוּשֵׁי פֶת מְלַכְבוּשׁ אֵת יֶצְרָנוּ הָרַע הָאוֹרֵב עֲלֵינוּ תְּמִיד אִם בְּדְבָרִים שְׁאִין נִפְשׁוּ שְׁלַ אָדָם מִחֲמַדְתָּם

וק"ו לעריות וכינצא אין לנו אלא לגדור גדר לפנים מגדר ולעשות משמרת למשמרת ולהרחיק מפל הדומה לפיעור וכולי האי ואולי וכבר הבאתי בקונטרס הפללים שם דברי מי שגדול הרב תורת חיים מוסר השפל על זה לה נא ראה ואתה תחזה (אמר המעתיק תלמידו יספרו אברהם גסים אשכנזי הי"ו על פי הספמת דעת אדמו"ר המהפך יצ"ו אעתיק בסוף אות זו דברי קונטרסו במערכת הקו"ף הג"ל): ומצינו מפורש בדברי הקדמונים דאין להתיר איסור משום שמחת חתן וכלה שעל מה שכתב הרמ"א בא"ח סי' תרצ"ו שיש מתירים ללפוש פרצופים וכו' בפורים שאין עושים אלא משום שמחת פורים וכו' פתב מרן חיד"א בספר ברפי יוסף שם והרב בית עובד בדיני סעודת פורים דף קפ"ט אות יו"ד בשם הרב בית חדש בתשובה שדחה היתר זה והעלה לאסור כל זה וכן פתב הרב פנסת הגדולה וסיים בברפי יוסף וז"ל וכן פתב מוהר"ש אבוהב בזכרונותיו שיהרבו להשיב על המתירים ודבריהם באורים.

והרב בית חדש הביא דברי הרא"ם בס' יראים סי' צ"ו דאסר אפי' בשמחת חתן וכלה וכן מצאתי שאסר הר"מ לחתן וכלה וכתב שלא יעלה על הדעת שמפני היוותם חתן וכלה הותר להם איסור תורה ודב"ק באנרף הגה הנם בתחלת החידושים שפריש ספר מעשה רוקח עכ"ל הרי שכתב מפורש שאפילו בשמחת חתן וכלה לא הותרו דברים האסורים משום שמחתם ולשמחה מה זו עושה אם ימרו את פי ה' לעשות הרע בעיניו חלילה ונראה ברור דאף שכתב דלא הותר להם איסור תורה אין פונתו לומר דאיסור דרבנן מיהת שרי דזה נדאי לא יתכן אלא דמשום דאיירי בלבישת פרצופים שיש בזה משום לא יהיה כלי גבר זכו ומשום לא ילפש גבר וכו' שהן הן גופי תורה סירכיה נקיט לשון תורה ומצינו באיזה מקומות שנאמר לשון תורה אמידי דרבנן כמו שכתבתי במקתב לחזקתיהו בחלק השיטהדף ס"ד ע"ד ודף ס"ה ועיין במה שרשמתי בקונטרס הפללים במערכת הפי"ו אות מ"ו ואין להאריך פאן בזה וכל בעל שכל יודה על האמת שאין שום סברא להתיר איסור משום שמחת חתן וכלה: וכבר צנוחו קמאי דקמן רבותינו בעלי המוסר על פיוצא לזה במנהג הרע שנתפשט באיזה מקומות שמתניחדים ארוס וארוסתו ומטיילים זה עם זה כפאח ואחותו ובאים לידי חיבוק ונישוק והם בנים משחיתים וז"ל רח"ל וסתמן נערו או בוגרות שהגיעו לפרק הרואה דם ועוברים אדאורייתא ואל אשה בגדת טומאתה לא תקרב שלדעת הרמב"ם כל מין קריבה לנדה אסורה מן התורה ולדעת הרמב"ן כל מין קריבה אסור מדרבנן מיהא ולאו דוקא חיבוק ונישוק אלא כל נגיעה מידו לנדה אסורה יד ליד לא ינקה מדינה של גיהנם וזה שנים רבות ראיתי מוסר השפל חוצב להבות מפום ממלל רב רבנו רבינו יהונתן בספר יערות הדבש ושכחתי איה מקום כפוד דב"ק ועתה ברור הוא לה' הרב מסגרת השלחן שהחזיר לי אבדתי פי ראיתי דבריו שם בדף קמ"ח ע"ב ולהלהיב לב בני ישראל הקדושים אמרתי הגה מה טוב להעתיק להבות דב"ק אולי אנפה שיהיו דברים היוצאים מלב טהור נכנסים באזני מי שיש לו לב לשמוע וחדל מעשות עוד כדבר הרע הזה או זה מן הפיעור והדומה לו והנה זה שכרי לעשות רצון אבינו שבשמים וז"ל בדף כ"א ע"א שמעו נא גוי קדוש אשר קדושתנו להתרחק מהעריות ומן היחוד לבל יקרב אל הטומאה ופאה חולקכון קדישי עליון אשר משמרו עצמן מאשה נדה אפילו בנגיעה ושיחה ופרישות ואיש העובר ע"ז הוא מתועב בעיני הבריות ברוכים אתם לה' ומחניכם יהיה קדוש אבל למה תפסותם החבל במקצת

אֲשֶׁר יִזְהַר אִישׁ מֵאֲשֶׁתּוֹ הַנְּדָה בְּכָל מִיּוֹנֵי הַרְחָקוֹת וּבְתוֹלָה נְדָה יָבֹא הַמִּיּוֹעֵד לָהּ הַנִּקְרָא חֶתֶן אֶל הַנְּעֵרָה הַנִּקְרָאת פֶּלָה וְהִיא נְדָה לֹא טְהֵרָה מִטּוֹמְאָתָהּ וְהוּא יַחְבְּקֶנָה וַיִּשָׁק לָהּ אִין אוֹמֵר דָּבָר וְאֶדְרְבָּה כָּל אֲשֶׁר לֹא יַעֲשֶׂה כֵּן הוּא בְּחֻזְקַת שׁוֹטָה וְכִסִּיל וַיִּדְבְּרוּ אֹתוֹ אַבִּי וְאִם הַנְּעֵרָה וּקְרוּבֶיהָ וַרְעִיָּה בְּפָנִים זּוֹעֵפּוֹת פָּאֵלוּ אִינוּ יוֹדְעֵי נִימוּס הָעוֹלָם אוֹ לִבְבוּ חֵלֶק מִמֶּנָּה וְכִהְיָה דְבָרֵי שְׁטוּת וּמַחֲלַת לֵב אוֹי לִי אֲמִי כִּי יִלְדְּתִינִי הַפְּרָצָה הַזֹּאת בְּדוֹר הַזֶּה וְכִי יֵשׁ חִילּוּק בֵּין אֲשֶׁתּוֹ נְדָה אוֹ בְּתוֹלָה נְעֵרָה פְּנוּיָה הֲלֹא הִפְלֵ בְּאִיסוּר פְּרַת מִבְּלֵי הַבְּדֵל וְאִם כִּי לִפִּי דַעַת הַרְמַב"ם וְסִיעֵתוֹ וְכַדְפֶּסֶק הַש"ע בְּהֶדְיָא אִם יֹאמֵר חִיבוּק וּנְיָשׁוּק לְנְעֵרָה נְדָה אוֹ מוֹת תְּמוֹת חֲזִיב אָדָם לְמַסּוֹר עֲצָמוֹ לְהַרְיָגָה טָרָם יַעֲשֶׂה פְּזֹאת כִּי הוּא בְּכָלֵל ג"ע דְּקִימ"ל יִהְרַג וְאֵל יַעֲבֹר וְכַמָּה הַפְּלִיג (עַל עֲנִין הַרּוֹפֵא לְמַשְׁמֵשׁ לְאֲשֶׁתּוֹ נְדָה עֵינִין מ"ש לְקַמֵּן סִי קצ"ה דִּין י"ז ד"ה הַב"י אֲזִינֵל לְשִׁיטְתּוֹ וְכו' עֵינִין שָׁם בְּאוֹרְךָ) הַרְמַב"ן לְהַחְמִיר בְּרוֹפֵא אִי שָׂרִי לִיָּה לְמַשְׁמֵשׁ לְאֲשֶׁתּוֹ נְדָה בְּדַפְּק בְּמָקוֹם סִפְנָה וְאִין שָׁם רוֹפֵא אַחֵר וְדַעַתוֹ לְהַחְמִיר דְּהוּי בְּכָלֵל ג"ע יִהְרַג וְאֵל יַעֲבֹר וְאֶפְי' הַמְתִּיר שְׂאֵנִי הֵתָם דְּאִין פְּנֹתוֹ לְקַרְיָבָה וְחִיבָה רַק לְהַבְּחִין הַחֻלִּי וְלַדַּעַת סִיבְתּוֹ אֲבָל זוּלַת זֶה כ"ע מוֹדִים דְּהוּא עוֹמֵד בְּמָקוֹם סִפְנָת נְפִשׁוֹת הַיֵּשׁ תִּירוּץ וְאִמְתָּלָא בְּעוֹלָם לְדָבָר הַזֶּה וְאִם יִתְּלוּ עֲצָמָן בְּמִנְהַג קַדְמוֹנִים מְלַבֵּד דְּלֹא שְׁיִיךְ מְנַהֵג נֶגֶד תּוֹרַת ה' וְהַמְקַל וּמְפַקֵּק בָּזֶה הוּא רָשָׁע וְאֶפִּיקוּרוֹס וְדָבָר ה' בָּזֶה אֵף גַּם בְּדוֹרוֹת הַקְּדוֹמוֹנִים הָיוּ נוֹהֲגִין לְהַשְׂיָא בְּנוֹתֵיהֶן בְּקִטְנוּת וּרְכוּת שְׁנַיִם אֲשֶׁר לֹא הִגִּיעַ זְמַנָּם לְרֹאוֹת וּמְדַלֵּא רְאוּ לִית פֶּאן חֲשַׁשׁ נְדָה לְכָל הַפְּחוֹת אֲבָל בְּזַמְנֵינוּ אֲשֶׁר רַבְּוּ כַּכּוֹלֵן בּוֹגְרוֹת וְלָהֶן אֹרַח כְּנִשִּׁים א"כ מַה נֶּאֱמַר וּמַה נְדָבָר בְּאִיסוּר נְדָה הַחְמוּר מְלַבֵּד גִּירוּי יֵצֵה"ר בְּקִשּׁוּי עֲצָמוֹ לַדַּעַת וּמוֹצִיא שְׁו"ל בַּעוֹה"ר אֵף כִּי אִיסוּר פְּזֵה הָאָמוּר בְּתוֹרַת מִשָּׁה בְּהֶדְיָא וְהוּא לֹאוּ שְׁלוּקִין עֲלֵיו כַּמ"ש הַרְמַב"ם בְּהַלְכוֹת א"ב מִי הוּא אִישׁ חֶכֶם וְנִבּוֹן דִּידַע לֹאֵר תִּירוּץ עַל זֶה אוֹ אִיזָה דְרָךְ הֵיטֵר יֹאמֵר לִי אוֹלִי יִתְּיָשֵׁב דַּעַתִּי בְּמַקְצָת כִּי מֵאֵד לְכַבִּי הוֹמָה עַל עוֹן פְּזֵה הַנְּפָרִץ בְּיִשְׂרָאֵל וְעוֹשֶׂה מְמַנּוּ נִימוּס וְסֹדֵר וְאִין שָׁם עַל לֵב וְיוֹתֵר נַעֲפָר כְּאֲבִי כִּי יָמִים הַמִּיּוֹעֵדִים לְקַדְנוּשָׁה וְתַהֲלוֹת ה' פּוֹרִים וְחֻנּוּפָה וּמוֹעֲדֵי ה' שֶׁהַקַּב"ה מְשַׁרְה קַדְנוּשָׁתוֹ וְרוּחוֹ מְמָרוֹם עַל עַם קְדָשׁוֹ אֲזִ יוֹסִיפוּ לְחַטֹּא וְכֹאֲשֶׁר יִפְקֹד אֲזִ מוֹשֵׁב הַחֶתֶן אֲצֵל הַפֶּלָה יָבֹא אֵלָיו אֲשֶׁם אֲצֵל מְשַׁפְּחָתָהּ וְנִקְהָ לֹא יִנְקָה בְּנִטְיַרַת שְׁנֵאָה תְּעוֹרֵר מְדַנִּים הוּי כְּאֲשֶׁר בְּמַסִּיבַת הַמֶּלֶךְ מְלָכוֹ שֶׁל עוֹלָם בְּיָמִים קְדוֹשִׁים פָּאֵלוּ נִרְדּוּ נִתְּן רִיחוֹ הַסְרִיחַ חֲכַמַת סוֹפְרִים דּוֹדָאִים נִתְּנוּ רִיחַ וְעַל פְּתַחֵיהֶם כָּל בּוֹגְדִים וְיָבֹאוּ אֶל הַנְּעֵרָה לְמַעַן חַלֵּל קְדוּשַׁת יִשְׂרָאֵל הַבִּיטוֹ וְרֹאוּ מֵאֲשֶׁר אֲזַנִּיכֶם יִשְׁמְעוּ מֵאֲשֶׁר סִפְרוּ לְכֶם מַעֲוֹן אֲבוֹתֵינוּ מֵאֲשֶׁר מַעֲלוּ מַעַל בַּה' וַיַּעֲבְדוּ אֱלֹהֵי נֹכַר אֲשֶׁר הוֹלִיכוֹ אֲבוֹת בְּנֵיהֶם לְשָׁרוֹף בָּאֵשׁ וְאֹמֵר הַנְּבִיא הָאֲבוֹת בְּעֲצָמָם מְלַקְטִים עֲצִים לְשָׁרוֹף בְּנֵיהֶם וְנָשִׁים מְבַכּוֹת וְלִבֵּל יִפְמְרוּ רַחֲמִים עֲלֵיהֶם הַבִּיאוּ תְּנִפִים וּמְחוֹלוֹת לְכָל יִשְׁמַע קוֹל הַנְּעֵר בְּאֲשֶׁר הוּא שָׁם וְגַלֵּל כֵּן נִקְרָא תְּנִפַת בְּגִיָּהֶם יַדַּעַתִּי כִּי יַחֲשְׁבוּ לְדַבֵּר עֲלֵיהֶם כִּי קַלְקֵלָה הַשׁוֹרָה לְמֵאֵד וְכֵן לֹא יַעֲשֶׂה וְתַחַרְקוּ שָׁן לְמִילֵי וְתֹאמְרוּ הַלּוֹאִי שְׁיִהְיֶה לְפָנֵינוּ לְנִקְוֹם מֵהֶם נִקְמַת ה' וְלַהֲפוֹת בְּאֶגְרוֹף רָשָׁע הַפְּשֵׁל עֲלֵיכֶם יִמְשׁוֹל עִם ה' הֲלֹא תוֹסִיפוּ סָרָה יוֹתֵר מֵהֶם כִּי הֵם הִרְגוּ בְּנֵיהֶם וּשְׂרָפוּם מִיָּתֵהּ זְמַנִּית וְאִשׁ מְכַבָּה בְּרַגַע א' כִּי כְּאֲשֶׁר יָבֹא הָאֵשׁ בְּקִרְבַּ הַנְּעֵר וּמֵת וְאִין לוֹ שׁוּם פָּאֵב מֵאִשׁ כָּלֵל וְאִתָּם וְרַפִּים בְּנֵיהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם בָּאֵשׁ בְּגִיָּהֶם אִשׁ עַד שְׂאוֹל תּוֹקֵד אִשׁ אֲבָדוֹן שְׁרִיפַת נְשָׁמָה וְגוֹף קִינִים שְׁרִיפַת נְצַחִיַת וְהָאֲבוֹת וְאִמָּהוֹת מְלַקְטִים עֲצִים כִּי הַכִּינוּ טַבַּח יוֹם מְטַבַּח לְשַׁחוֹט בְּנֵיהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם וַיַּעֲרְכוּ שְׁלַחַן מְפָל מְגֵדִים וּמַעֲדָנִים וַיִּקְרָאוּ לְחֶתֶן וְכִלְיָה וַיֹּאמְרוּ יְקוּמוּ הַנְּעֵרִים

הילדים אשר אין בהם מום מעבירה ת"ל ולקדם פת לעמוד בהיכל מלך מלפני של עולם ויצחקו לפניהם בחיבוק ונישויק וכדומה מקריבת ג"ע ואם הבנים שמחה פתחה וז' בניה פי תאמרו לאברהם אתה שחטת בן א' ואנחנו שוחטים הילדים הרבה בחורים וגם בתולות ויעשו תופים ומחולות ושעירים ירקדו שם ושמה הרגיעה לילית ושמה קוננו השטן וכת דיליה ומשמחתם עלה באשם ותעל צחנתם ובעז"ה ימותו בלא חכמה פי אף פשיזקינו לא יתנודו על עון הלז שעשו בהיותם חתנים שעלצו באילת אהבים בחיבוק ונישויק פי כמה נחשב אצלם ואתם עם ה' אמרו נא הניש בכם א' שהתנודה ביה"כ על עון זה שעשה בימי היותו חתן שעלץ בנערה בחיבוק ונישויק באיסור נדה הוי גוי אכזרי ישפחו ולא יחמלו חבלי יולדתם ומה אעשה להם פיוס הגה הבנים בני והבנות בנותי פי נפשי הומה עליהם ונתאבלת אבל יחיד לכן מפאן והלאה אראה אי"ה לגדור גדר בזה בכל יכלתי ולא אהיה מרשה לכתוב קישורי התנאים עד שיתנו שניהם תקיעת כף לבל יגעו זה בזה יד ליד כל ימי חתנותם וע"ז אמר קהלת עת לחבוק ועת לרחוק מחבק ובלא"ה נקראים דברי תנאים וברית שפורתים לאלהי נכר לעבור על מצות ה' כל ימי קישור התנאים לכן הירא וחרד את דבר ה' יפן לקול דברי וישמע ולא יחוש שיצחקו עליו צעירים ויאמרו זה חסיד שוטה הטוב טוב אתה מאבותיה וכהנה דברים פי מוטב לו שיקרא שוטה כל ימיו ואל יהי רשע לפני המקום וכו' עכ"ל.

וכתב הרב מסגרת השלחן על דבריו וישפתיים ישק ובאמת שפתיים ישק ואשרי אדם שומע לו ואשרי האיש שיזהיר לבניו להתרחק מהפגיעור ודומה לו קדוש יאמר לו. והרב הגדול ח"ק כמוהר"ר מנחם בכה"ר יצחק נווארא פתב פסק על זה הכי קרא שמו איסור קדושה הגה הוא בקונטרס פני יצחק ובס"ד העלה דאין צד זכות והצלה כלל להמקילים בדבר הגה ובפרט לסברת הרמב"ם וסיעתו דאיסור קריבה פגון חיבוק ונישויק הוא מן התורה דהכי קי"ל ואף לסברת הרמב"ן ודעמיה אסור מדברבנו וצריף לעשות חיזוק לדבריהם יע"ש בד"ק באנרף.

אלה דברי הרב מסגרת השלחן בזה וידעתי פי נמצא עוד בספרים הקדושים תוכחות מוסר בעניינים אלו ואם אמרתי להעתיק כל דבריהם בזה נצא מגדר מלאכתנו בקונטרס הגה ודי בזה להעיר און שנמעת תוכחת חיים ועיין לקמן באות י"ד (בד"ה ובאמת) ובספר קדמון ראיתי שפתב שהתקינו והכריזו ומינו ממנוים על העבירות ולגדור דבר הארוסים שלא יפגסו בבית הארוסות עד זמן פניסתם לחופה וכן ראוי להכריז ולתקן בכל מושבות בני ישראל (הספר הג"ל לא ידעתי שמו ולא שם המחבר פי חסר בתחלתו קמ"ה דפיוסנהדברים הג"ל הן בדרך רצ"ט והוא דרוש שהכין לדרוש בק"ק איסורא ליום כ"ד תשרי שנת השל"ה ומדף ש"ג עד סופו חסר גם כן בספר הג"ל שפדי): שוב אשוב לדברינו הראשונים פי האף אמנם מצות שמחת חתן וכלה גדולה היא אף חלילה להתיר מפני זה שום איסור חמור וקל ועיקר שמחת חתן וכלה לשמחם בשיר השירים אשר למלך שהשלום שלו בשירות ותשבחות לאל יתברך אשר בחר בנו מפל העמים וזוהי שמחה של מצוה לבני ישראל עם קדושים.

להיות גדורים ומפל חטא ועון פרושים. ואוחזים מעשי אבותיהם גזע ישישים.

לשִׁמור אֶת חֻקי הָאֱלֹהִים וְתוֹרוֹתָיו הַמְשַׁמֵּחַ אֱלֻקִּים וְאֲנָשִׁים: וְאֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר
בְּקוֹנְטֵרס שְׂדֵי חֶמֶד חֶלֶק הַכְּלָלִים מֵעֶרְכַת הַקו"ף אוֹת ז. קְרִיבָה לַעֲרִיּוֹת אִם אֲסוּר
מִדְּאוֹרֵייתָא עֵינֵן לְהַרְבֵּנִים אֲרַעָא דְרַבְּנָן אוֹת ס"ח וְיַעִיר אֲזַן מֵעֶרְכַת הָאֱל"ף אוֹת ע"א
וּבְרַכַת מוֹעֲדִיהָ לְחַיִּים בְּדְרוּשׁ ז' לְשַׁבַּת תְּשׁוּבָה וּפְנֵי יְהוֹשֻׁעַ בַּח"ב ס' מ"ד וּמָה שֶׁהִשְׁיֵג
הֶרֶב ש"ף עַל מֶרֶן הַב"י בִּי"ד סוֹף סִימָן קצ"ה עֵינֵן לְהֶרֶב בֵּית שְׁמוּאֵל ס' כ' סק"א וּמָה
שֶׁכְּתַב הֶרֶב אֲרַעָא דְרַבְּנָן בְּכּוֹנֵת דְּבָרֵי הַרְדָּב"ז עֵינֵן בְּבְרַכַת מוֹעֲדִיהָ לְחַיִּים הַנ"ל בְּדָף
ק"י וְהִגִּיעוּ כְּפּוֹל בְּדָף קט"ז ע"ש וּמִצְאָתִי כְּתוּב בְּקוֹנְטֵרְסִי בְּעַנְיָן זֶה שֶׁכְּתַבְתִּי מִזְמַן רַב
בְּזֶה הַלְשׁוֹן קְרִיבָה לַעֲרִיּוֹת דְּנִחְלְקוּ הֶרֶמְב"ם וְהֶרֶמְב"ן בְּסִפְרֵי הַמִּצְוֹת ס' שֵׁנ"ג אִם אֲסוּר
מִדְּאוֹרֵייתָא אוֹ מִדְּרַבְּנָן עֵינֵן לְמֶרֶן הַב"י בִּי"ד סו"ס"י קצ"ה שֶׁכְּתַב דְּלֵהֶרְמֵב"ם דְּאֲסוּר
מִן הַתּוֹרָה אֲסוּר לְבַעַל שֶׁהוּא רוֹפֵא לְמִשְׁמַשׁ בְּדַפֵּק אֲשֶׁתוֹ נִדְּהָ אַע"ג דְּאִיכָּא מִשׁוּם פְּקוּחַ
נֶפֶשׁ מִשׁוּם דְּהוּי אַבִּינְרָא דְּגִילּוּי עֲרִיּוֹת וְעֵינֵן בְּדְבָרֵי הֶרֶב ש"ף שֶׁם שְׂדַחָה דְּבָרֵי מֶרֶן וְהִנֵּה
בְּהִנִּיחַ דְּגַם לְהֶרְמֵב"ם לֹא אֲסוּר מִן הַתּוֹרָה אֲלֵא כְּשֶׁעוֹשֶׂה דְּרָף חִיבָה ע"ש וְעֵינֵן בְּדְבָרֵי
הֶרֶב הַחֲסִיד בְּאֲרַעָא דְּרַבְּנָן אוֹת ס"ח וְלִמְרָן חִיד"א בְּיַעִיר אֲזַן מֵעֶרְכַת הָאֱל"ף אוֹת ע"א
וְאוֹלָם הֶרֶב בֵּית שְׁמוּאֵל בַּא"ע ס' כ' סק"א הַשִּׁיב עַל דְּבָרֵי הֶרֶב ש"ף וְכַתַּב דְּבַחְנָם
הִשְׁיֵג עַל מֶרֶן הַב"י ז"ל כִּי בְּתַשׁוּ הֶרֶמְב"ן מְבֹאֵר שֶׁמִּבִּין בְּדַעַת הֶרְמֵב"ם דְּאִפִּילוּ אִם
אִינוּ עוֹשֶׂה דְּרָף חִיבָה אֲסוּר מִן הַתּוֹרָה וְחוֹלֵק עָלָיו וְסוֹבֵר דְּאֲסוּר מִדְּרַבְּנָן יַע"ש וְכָל מָה
שֶׁנֶּשְׂאוּ וְנִתְּנוּ הֶרְבֵּנִים הַנּוֹז"ל הֵינּוּ לְהַתִּיר לְמִשְׁמַשׁ בְּדַפֵּק דִּישׁ צוֹרֵף בְּדָבָר אֲבָל בְּלִתִּי
שׁוּם צוֹרֵף וְדַאי לְכוֹלֵי עֲלָמָא אֲסוּר אִפִּילוּ נְגִיעָה בְּעֲלָמָא וְעֵינֵן לְהֶרֶב פְּתַחֵי תְּשׁוּבָה שֶׁם
בַּס"ק י"ז שֶׁכְּתַב בְּשֵׁם הֶרֶב מְקוֹר חַיִּים שְׂרָאָה מוֹרִים בְּעַנְיָן מִשְׁמוּשׁ דַּפֵּק לְהִנִּיחַ בְּגַד דֶּק
עַל הַדַּפֵּק וְאֵז מוֹתֵר לְבַעַלָּהּ הַרוֹפֵא לְמִשְׁמַשׁ בְּדַפֵּק עַל אוֹתוֹ בְּגַד הַמִּפְסִיק ע"ש מְכַל זֶה
מוֹכַח וְדַאי דְּאִפִּילוּ נְגִיעָה בְּעֲלָמָא שְׁלֵא לְצוֹרֵף אֲסוּר וּמָה מְאֹד תְּמִיחָה לִי עַל מָה שְׂרָאִיתִי
לְמֶרֶן הַחֲבִי"ף בְּסִפְרֵי לֵב חַיִּים ח"ב שֶׁכְּתַב בַּס"י ד' בַּתו"ד וְז"ל וְהִגַּם כִּי אִיסוּר קְרִיבָה
שֶׁאֲסָרָה תּוֹרָה הִיא קְרִיבָה שֶׁל הַנְּאָה כְּגוֹן חִיבּוּק וְנִישׁוּק כְּמִבְּאֵר בְּדְבָרֵי הֶרְמֵב"ם וְכַמ"ש
הֶרִיב"ש בַּס"י תכ"ה אֲבָל נְגִיעָה בְּעֲלָמָא לֹא שְׁמַעְנוּ עִם כָּל זֶה נִרְאָה דְּאִיכָּא אִיסוּרָא וּבְזֶה
יֵשׁ לִינְהָר הֶרְבֵּה מְלַהֲתֵקְרַב לְנַעֲרוֹת בְּתוֹלוֹת לֹא מְבַעֲיָא בְּחִבּוּק וְנִישׁוּק דִּישׁ אִיסוּר תּוֹרָה
וּמִלְקוֹת לְדַעַת הֶרְמֵב"ם וְדַעַמִּיחָה אֲלֵא אִפִּילוּ נְגִיעָה בְּעֲלָמָא בְּדָבָר הַהוּנָה וְרִגִיל בְּנִשְׁיָקָת
יָדִים שְׁנוֹשְׁקוֹת הַבְּתוֹלוֹת וְהַפְּנוּיּוֹת לְבָנֵי אָדָם גְּדוֹלִים מֵהֶן וּבַפֶּרֶט לְקְרוֹבִיטָהּ צְרִיף לִינְהָר
שְׁלֵא לִיגַע בְּבִשְׂרָה וְכָל שְׁכָן אִם הִיא אֲשֶׁת אִישׁ כִּי אָמְרוּ בַּמְדְּרָשׁ ס' בְּשַׁלַּח כָּל הַנוֹגַע
בְּאִשָּׁה שְׂאִינָה שְׁלוֹ מְבִיא מִיָּתָה עַל עֲצָמוֹ עכ"ד וְהוּא פֶּלֶא מָה שֶׁכְּתַב דְּנְגִיעָה לְבַד לֹא
שְׁמַעְנוּ דְּהָא בְּהִיא דְּמִישׁוּשׁ הַדַּפֵּק לִיכָּא אֲלֵא נְגִיעָה וְכַתַּב מֶרֶן דְּלֵהֶרְמֵב"ם אֲסוּר בְּמִקּוֹם
פְּקוּחַ נֶפֶשׁ וְלְדַעַת הַחוֹלְקִים עָלָיו מוֹדוּ מִיָּהָ דְּאִיכָּא אִיסוּרָא אֲלֵא דְּלְצוֹרֵף רְפוּאָה שְׁרוּ
חֲכִימִיכָּא אֲבָל שְׁלֵא לְצוֹרֵף וְדַאי אֲסוּר מִן הַדִּין וְלֹא מִדְּרַכֵּי חֲסִידוֹת וְזִנְהִירוֹת בְּעֲלָמָא כִּי
עַל הֵן הַמְּנַהֵג הִנֵּה שְׁנוֹשְׁקוֹת הַבְּתוֹלוֹת יְדֵי הָאֲנָשִׁים הַגְּדוֹלִים מֵהֶן רַע וּמֵר הוּא וְכ"ש
שֶׁאֲסוּר לְנִשְׂאוֹת כִּי כְּבָר יְדוּעַ כִּי מִלִּי דַעֲרִיּוֹת דִּיצְרוּ שֶׁל אָדָם מְתַגְבֵּר וְנִפְשׁוּ מִחֲמַדְתָּן
צְרִיף לְהַתְרַחֵק אִפִּילוּ מִמָּה שֶׁהוּא מוֹתֵר וְסָחוּר סָחוּר אֲמַרִּין לְנִזְיָרָא וְכו' וְכָל שְׁכָן שְׁמֵן
הַדִּין אֲסוּר כִּי אִפִּילוּ רְאִיָּה לְחוּד רְאִיָּה מְבִיאָה לִיְדֵי הַרְהוּר עֵינָא וְלִבָּא תְּרִי סְרוּרִי
דַעֲבִירָה נִינְהוּ וּבַפֶּרֶט רְאִיָּה וְנְגִיעָה בְּבִשְׂרָה אִפִּילוּ נְגִיעָה כָּל דְּהוּ נִאֲפִילוּ סוּמָא אֲסוּר
מִשׁוּם נְגִיעָה וְעַל יְדֵי כְּמָה הַרְחַקוֹת שְׁעוֹשֶׂה הָאָדָם כְּוִלֵי הָאִי וְאוֹלֵי יוֹכַל לְנַצַּח הָאוֹיֵב

הפנימי האורב עלינו תמיד האל יתברך ברחמי יסייענו לכוף יצרנו ולעשות רצונו תמיד אמן.

וראיתי למרן החבי"ף בספר ברפת מועדיה לחיים בדרוש ז' לתשובה הביא שם כל דעות הפוסקים בענין איסור קריבה לעריות אי מדאורייתא או מדרבנן ובאיזה ענין שרי לבעל הגדה למשש בדפוק עיש"ב ובדף קי"א (ד"ה גם) הביא דברי הרב ש"ף הנז"ל והביא לו סמוכות ממאמרי רז"ל עי"ש והוא פלא שלא זכר שר שחולק עליו הרב בית שמואל כנז"ל ועי"ש עוד בדף קט"ז ע"א ואילך ועיין להרב נודע ביהודה מ"ת חיו"ד סי' קכ"ב שכתב דפשוט המנהג בדברי הרש"ך עי"ש שהעלים עין מדברי הרב"ש הנז"ל והרב בית יהודה בשו"ת אה"ע סוס"י ל"ג כתב דמדברי הירושלמי שהביאו התוס' בסופה דף מ"ז ובגריש פ"ק ג' דסוטה גבי תנופת מנחת סוטה דכהן מניח ידו תחתיה משום דאין יצה"ר מצוי לאותה שעה מוכח דקריבה מותרת מן התורה וקשה לדעת הסוברים דאסורה מן התורה וניתא ליה על פי דברי הרב ש"ף עי"ש שגם הוא לא ראה דברי הרב בית שמואל הנז"ל: והן עתה נדפס ספר חיים ושלום ח"ב וראיתי שם בסי' ט"ז שגשאל בענין נשיקת היד שנוהגות הנשים פנויות ונשואות ומסיק שלא ליגע בידי אשה כלל כלל בין פנויה בין אשת איש ואם אי אפשר בלאו הכי יהיה ע"י הפסק מפה שיכרוך ידו במפה וצריך שתהיה מפה עבה כדי שלא ירגיש בבשר אלו תוד"ק (מנהג זה דנשיקות יד הגדולים הוא מנהג קדום עיין רמב"ן פ' ויצא ע"פ פי דרף נשים לי שאמרה רחל היה לי לקום לנשק ידיו אבל דרף נשים לי ולא אוכל להתקרב אליה): ומה שכתב שעל צד ההכרח עכ"פ יהיה ע"י הפסק מפה הנה הרב תורת חיים במס' ע"ז לדרף י"ז (כד"ה אבי ידעיהו) כתב מדלא נקט ש"ס אידידיהו ואחדידיהו משמע דלא הנה מנשק להו על היד ועל החזה גופייהו אלא על בית היד ובתי החזה דהיינו על המלבוש שמכניסין בו היד והחזה והיינו דנקט עולא קריבה בעלמא אסור דאפילו בכה"ג דעביד הרחקה קצת אסור והא דמיייתי ראיה מהא דאמרי אינשי אמרי' לה לה לנזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב לאו דאמרי ליה שלא יקרב אל תוף הפנים וילך סחור סחור סביבו מבחוץ דא"כ לכרמא לא תקרב לא א"ש דהל"ל לתוף פרמא לא תלך א"נ בכרמא לא תלך ועוד דא"כ לה לה סחור סחור תרתי למה לי אלא משום דכל היכא דכתיב סביב מתרגמינן סחור סחור לפי שהוא מן התיבות הפפולות כמו ירקרק אדמדום ואמרינן ליה לנזיר שילך לו מן הפנים וירחיק עצמו ממנו בתכלית הריחוק דאפילו סחור סחור לכרמא דהיינו סביב הפנים לא יקרב דאפי' קריבה בעלמא אסור: ונראה דאסור ללכת במחול עם הפלה בשבעת ימי המשטה אפי' אינו אווזו בידה ממש אלא בהפסק מטפחת כדרך שנוהגין מקצת ת"ח שבדור הזה אפ"ה לאו שפיר עבדי כדמשמע הכא דשום קריבה בעלמא אסור ואין לחלק בין פלה לאחרת דליכא האידינא מאן דמצי למימר דדמאי עליה ככשורה ולא אמרו חכמים אלא פיצד מרקדין לפני הפלה ולא עם הפלה וכה"ג פסק ש"ס בפ"ב דכתובות דאסור להסתפל בפני כלה כל שבעה כמו שאסור להסתפל באשה אחרת ואותן בני בליעל ההולכים במחול עם נשים דעלמא עליהן אמר הפתוב יד ליד לא ינקה רע מעונשה של גיהנם וראוי לגעור בהן וכל מי שיש בידו למחות וכו' עכ"ל העתקתי כל דברי קדשו לפי שהספר היקר הזה אינו מצוי בידי כל אדם (וגם בבית מדרשי מזמן קרוב השגתו) ולהבות דב"ק אמרות טהורות יורדות חזרי בטן ונכנסים ללב המטה און לשמוע דברי חכמים

ואין מזה סתירה למ"ש מרן החבי"ף דיש לחלק פמובן: ואני ההדיוט שמעתי שמרן החבי"ף היה לובש פתי ידים בכל זמנם קיץ גם חורף מחמת נשיקת היד הנהוג מאד בינינו בערי תוגרמה בלכת מצנה לקבל פני אביו או רבו או חכם גדול והוא בכלל פבוד אב ואם ורבו וכמ"ש מרן חיד"א בספר מורה באצבע אות קמ"ב פשישק ידי או"א אחר ערבית באור שפת יכוין לקיים מצות פבוד או"א ומנהג פשוט במקומותינו בערי תוגרמה שאחר תפלת ערבית בליל שפת כל העם קטנים וגדולים נושקים ידי חכם הקהל שהוא וכל הבנים ובנות פמו כן ידי או"א אחר קידוש ועם שהאשכנזים שבמקומות אלו הי"ו לא נהגו בכיבודים אלו ומהם למדו גם הספרדים הקרימצאקים שבמקומות אלו הי"ו ותמנע היתה פי מנע מהם פבוד זה לא בחול ולא בשבת ויו"ט וחושבים ליותרת הפבוד ואם ריק הוא (אין ברצוני להנהיגם ולהדריכם בזה וכיוצא לזה) מ"מ ממ"ש הרב יעב"ץ בספר עמודי שמים דף דש"ס ע"א ובשו"ת שאלת יעב"ץ ח"ב סי' קכ"ח שהביא הרב יפה ללב נר"ו ברס"י ער"א מתבאר דגם אצל האשכנזים יש מקומות שמתנהגים בכיבודים אלו לנשק ידי האבות והרבנים (אף שמלשון הרב באה"ט סי' רס"ב סק"ב בשם רב האר"י משמע דוקא ידי אמו בדברי הרב יעב"ץ מבואר פמו שפתיי וגם לשון מרן חיד"א בספר מורה באצבע אות קמ"ב הוא כולל בנישוק ידי או"א אחר ערבית באור שפת יכוין לקיים מצות פבוד או"א וכתב הרב יפה ללב דהה"ד פשישק ידי הרב יכוין לקיים מצות פבוד הרב) גם הרב פתח הדביר בסי' רס"ב אות ד הביא דברי הרב יעב"ץ ובהביאו שם בפה"ד ויפל"ל מחלוקת אם צריך המברך להניח על ראש הנושק שתי ידיו או רק ידו אחת ולגודל חסידותו של מרן החבי"ף היה חושש שמא הנושק יד לא נטל ידיו וידיו טמאות וגם מפני הנשים והבתולות הנושקות ידיו (וכמדומה לי שכן ראיתי בעיני בהיותי באזמיר פשיצאתי מעיק"ו ירושת"ו בשנת התרנ"ג והלכתי לקבל פניו או בבואו לקושטא בשנת התרכ"ג או תרכ"ד.

אמנם ברור לי שכן שמעתי שהיה מנהגו והיה טעמו כנז"ל) וזה ידוע ומפורסם לבני דורנו הקרובים והרחוקים שפכל ענייניו היה מתנהג בדרכי החסידות ומדקדק אפילו פחוט השערה וגם בזה צדיק יאחז דרכו של רבינו הקדוש שהיה מתנהג פן פדאיתא בירושלמי במסכת ביצה פרק משילין הלכה ב' (דף י"ט ע"ב מדפוס זיטאמיר) ר"י ורשב"ל תרניהון אמרין אנן לא זכינן לאורייתא אלא בגין דחמינן אצבעתיה דרבי מן גולגיקין דידיה ופירש הרב פני משה מן גולגיקין דידיה מן הבית יד שהיה תמיד על ידיה דרבי וזהו אמרם למה נקרא רבינו הקדוש שמעולם לא הניח ידו מטיבורו ולמטה וכי היאך אפשר זה אלא שהיה תמיד מכוסה בבית ידו ובלא בית יד לא היה נזהר בכף עכ"ל וזה פודאי היה טעמו של מרן החבי"ף להתנהג פמנהג הקדושים זי"ע ולמדנו מפל האמור שמה שנהגות נשים לנשק ידי האנשים הוא מנהג רע ומר ואילו אישר חילי אבטליניה והוצרכתי להאריך קצת בזה להוציא מלב ידי נפשי יחיו שחושבים שמה שאני רגיל שלא ליתן יד לנשק לשום אשה גדולה וקטנה נשואה ופנויה ואפילו לבנותי תחיו משנת חסידים היא ואינו פן אלא מצד הדין יש איסור בדבר דאפילו נגיעה פל דהו באשה אסורה ואין לה דבר שאינו רמוז בתורתנו הקדושה וכן אתה מוצא רמז הרומז על הארש פפרשת חיי שרה בפסוק ואשים הנזם על אפה והצמידים על ידיה שכתב רבינו בעל הטורים וז"ל ואשים הנזם חסר יו"ד לומר שלא נגע בבשרה מחמת צניעות עכ"ל וה"ד

הרב יפה ללב נר"ו בח"ב דף ק"ד ע"ב צא ולמד מעבדי אבות אשר היו זהירים אף קנודם מת"ת אשרי האיש ירא את ה' סחור סחור לכרמא לא יקרב פינצא לזה עינינו רואות וכלות מנהג רע ומר מתפשט והולך וילמדו ממעשיהם שפאשר יפגע איש את רעהו שלח ידיו בשלומיו תוקעים כף אל כף דרך חובה וריעות ועושים פן עם נשי חברה ועל הרוב עם נשי שאר האומות וכן מהם עושים פן עם נשי ישראל ואם על גישוק יד יש קפידא פאמור הדברים ק"ו בתקיעת כף אל כף דרך חובה ורעות ושלחבת אש תוקד בקרבם רח"ל ולזה לא יועיל אם יעטוף ידיו בבתי ידים וכבר הזהיר ע"ז רבינו יהודה הקסיד בספר הקסידים סי' תתר"ץ וז"ל לא יתקע יהודי בכף אשה עכומ"ז ולא העובדת כומ"ז בכף איש יהודי ולא יהודית בכף העכומ"ז ולא עכומ"ז בכף יהודית אעפ"י שהיד מעוטפת בבגד סיג לגילוי עריות עכ"ל וכבר ידוע דרשת רז"ל ע"פ יד ליד לא ינקה מדינה של גהינם ואם אמרו במרצה מעות מידו ליד אשה ק"ו בתוקע כף אל כף אש היא עד אבדון רח"ל: מפלל הדברים השומע ישמע פי רע ומר המנהג המנוגע שנוהגים איזה בני אדם בימי החתונה לעשות ריקוד הבתולות (הנקרא טא"ס) סמוך לחופה או בתוך החופה ונאספו שמה בבית החתן או הפלה בחורים עם בתולות (פי לא באו להלל את שמו יתברך שפזה נאמר בחורים וגם בתולות פלומר בחורים לבד ובתולות לבדן כי לחלל קדושת שמו יתעלה הם באים ומסכת עירובין שנו פאן וגם ערב רב עלה אתם ה' יכפר להם) ויהי פנגון המנגן אש תוקד בקרבם ויקומו לצחק יחדיו יחנפקו איש ואשה שלא זכו ויפשוטו יד ליד ותקעו כף אל כף ויסבבו מפניה לפניה סביב רשעים יתהלכו ויבא גם השטן בתוכם מרקד ביניהם ויעשו זר מעשיהם הרבה ילדות עושה הרבה שכנים הרעים עושים ובעלי השיר יוצאים בשיר שירי עגבות וכל פה דובר ובלות אשר אין קץ לעונש המדבר והשומע ובלות פה שאפילו נחתם עליו גזר דין של שבעים שנה לטובה נהפך עליו לרעה וכתוב ישעיה י"ב ט"ז) על בחוריו לא ישמח ה' כו' ולא ירחם כו' וכל פה דובר נבלה וזה פולל גם לאותם שאינם מרקדים רק שומטים חרפת הגרלים האלו המצפצפים בקולם ואינם משיבים להשתים בגניפה מלבד האיסור החמור אשר ע"י ראיתם עוברים על מצות ה' ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם עינא ולבא סרסורי דעבירה ומידי ההורוי עבירה הקשים מעבירה לא יצאו ומלבד איסור שיבתם בסוד משחקים ובמושב לצים כי על כל אלה יביא אלקים במשפט רח"ל והקדמונים לקדושים אשר בארץ הנהיגו שיהיו מתענים החתן והפלה בכניסתם לחופה פי יום סליחה היא להם לכפר עונותיהם ואלה לא דיים שלא יתכפר להם על העבר פי יוסיפו על חטאתם פשעים ומרדים להכעיס את ה' ולמרות בתורתו ובמצותיו אוי לדור שפך עלה בימיו המקום ירחם ויטהר את לבבנו לעבדו בלבב שלם ולפני איזה שנים שעברו נודע לי פי גם בעיר הזאת התחיל להתפשט הנגע המנוגע ריקוד הנ"ל וביום ש"ק בהתאסף עם רב בבהכ"נ הגדולה צנוחתי עליהם פי פרויכיא והודעתי להם פי בדיק בשמיה הריקוד הזה הנקרא טא"ס אותיות סט"א פי הוא עצת הסט"א הוא שטן הוא יצה"ר להתגרות בהם להרגילם לכל עבירות קלות ונחמורות ופי מלאתי תוכחות חיים בס"ד הן על הבנים המשחיתים לעשות כמעשה ארץ מצרים מעשים אשר לא יעשו בעדת בני ישראל והן על האבות שאין מוחים ביד בניהם ובנותיהם וקולר תלוי על צנאריהם וכל שיש בידו למחות בבני ביתו ואינו מוחה נתפס עליהם ועתיד ליתן את הדין וידעתי פי בטוב לבכם

פי כל העדה פלם קדושים אבו לתוכחתי לשמוע בקול המדבר בשם ה' ולכבוד תורתו הקדושה וקבלו עליהם שלא לעשות עוד כדבר הזה עד עולם וגם בקונטרס אסיפת דינים במערכת חתן וכלה אות י"ב מידי דברי במצוה לשמח חתן וכלה פתתי עוד בענין זה ועי"ש באות כ"ו הנה הבאתי דאסור קריבה לנדה לאו דוקא באשתו נדה כמו שגוראה מדברי הרב באה"ט (באה"ע סי' ס"א) אלא בכל הנשים אסור והתולות הללו פלן נדות הן כי בזמן הזה אין מניחים לטבול בתולות משום חשש תקלה וכמ"ש הריב"ש בסי' תכ"ה והובא בקיצור במרן הב"י יו"ד ס"ס"י קפ"ג ובבאה"ט שם ובא"ח סי' ש"ג ועיין במה שכתבתי בקונטרס אסיפת דינים במערכת יום הפיפורים סי' ג' אות ט' וכ"ש בנגיעה שהיא דרף חזקה חיבוק יד ליד רח"ל ועיין עוד בקונטרס זה במערכת ת"ה אות ב' מה שכתבתי במנהג הרע ה"ה ושמעתי שיש מקומות אשר שלא ברנון חכמים פשטה מספחת הנגע הזה וגדולי הדור העלם יעלימו עיניהם כי אין דורם יפה ואין בידם לגדור ולעצור ביד העושים אלה וכיוצא כי אין פח ב"ד יפה ותצא אש ומצאה קוצים דשו ביה רבים נעשה להם פהיתר כמשפט העובר ושונה והוא רחום וכפר ואשרי אדם מפקח תמיד להרחיק עצמו מכל רע והוא יתברך יטע בלבנו אהבתו ויראתו כל ימי חיינו (עד כאן הגיעו דברי אדמו"ר המחבר יצ"ו בקונטרס הפללים מערכת הקו"ף שרמז באות זו): (יג) משום שמחת חתן וכלה יש פוסקים שהיו מתירים אמירה לעכומ"ז לעשות דבר שאסורו מדרבנן דהוי שבות דשבות במקום מצוה ויש שהיו מתירים אמירה לעכומ"ז גם במלאכה דאורייתא ונהגם שדבר שדברו הפוסקים בזה בפרטות אין המנהג פן מפני שחששו בדורות שלפנינו לקדושים אשר בארץ לתקלה שיצא ממנו בחילול שבת ויו"ט ולכן אסרו ולא הקלו לא כדברי מר ולא כדברי מר כמו שיתבאר להלן בס"ד בכל זאת לא אמנע טוב ואעתיק דב"ק כי ממנו נקח להתלמד בדבר שיזדמן באקראי בענין שאין לחוש שיצא ממנו שום תקלה ח"ו אם אפשר לסמוך על דבריהם בדבר שהוא ולא יהא אלא פהלקתא למשיחא דרוש וקבל ש"כר.

הנה מרן בש"ע סי' של"ח ס"ב כתב יש מתירים לומר לעכומ"ז לנגן בכלי שיר בחנופות והיא סברת ראב"ה שהביא רבינו הטור וחקק עליו כמ"ש להלן והרמ"א הוסיף דאפ"י לומר לעכומ"ז לתקן הכלי שיר שרי משום כבוד חתן וכלה אבל בלאו הכי אסור וכתב הרב מג"א בסק"ד דמ"ש הרמ"א דאפ"י לומר לתקן שרי הוא הכרעת דעתו דאף דהמרדכי לא התיר אלא אמירה באיסורין דרבנן הכריע להתיר אמירה אפ"י באיסור תורה משום דאיתא במוהרי"ל שפעם אחת גזר המושל וכו' ובאר דבריו הרב מחצה"ש דאע"ג דהאי עובדא בחול הנה מ"מ נשמע מהאי עובדא דעיקר שמחת חתן וכלה תלוי בכלי שיר לשון התיר אמירה אף בדאורייתא לתקן הכלי שיר והנה ע"ד הרמ"א ציין המציין מרדכי פרק משילין וא"כ אין זו דעת עצמו אמנם אין מזה סתירה להרב מג"א דאפשר קאי בשיטת הסוברים דהציונים שבהגהות הרמ"א לא מידו נגזרו פדעת הרבה מרבנן בתראי שרשמתי בקונטרס פללי הפוסקים סי' י"ד אות ד' ושם הבאתי דזימנין לא צדד המציין בצינונו עי"ש וא"כ נוכל לומר דאף זו פיוצא בהן אמנם תמיה לי דהרמ"א עצמו יודיע דרכיו למשה שמ"ש בהגהות הוא שפן הבין מדברי המרדכי שהרי עמ"ש הטור בשם אבי"ה שמונתר לומר לעכומ"ז לנגן בכלי שיר בחנופות דאמירה לעכומ"ז במקום מצוה שרי ואין שמחת חתן וכלה בלא כלי שיר וכ"ש הקא דאפ"י ישראל אין בו

איסור אלא משום גזרה ואין לאסור לאמרו לעכומ"ז כתב בד"מ וז"ל ובמדרכי פרק משילין דאפילו לומר לעכומ"ז לתמן פלי שיר שרי משום פבוד חתן וכלה עכ"ל מבואר דתנא בתרא לטפוני אתא דמדברי האבי"ה שהביא הריב"ה לא למדנו היתר אלא האמירה לנגן ולא לומר לו לתמן והוסיף משה דבמדרכי מתיר אף לתמן אלמא משמע ליה הכי בכונת המדרכי דלא כמ"ש הרב מג"א גם לא ידעתי למה הוצרך להביא ממוהרי"ל שעיקר שמחת חתן וכלה הוא בכלי שיר וכלא כן מבואר בדברי ראב"ה שפטור הנז"ל ואולי הא עדיפא ליה להורות נתן עד היכן הגיע צורך הכלי שיר דכדאי הוא לעפב החנפה מפני זה ובדברי הרמ"א בד"מ יש לדקדק דמשמע מדבריו דלראב"ה שהביא הטור אינו מותר אלא האמירה לנגן וצא אמירה לתמן ונהרי מדברי ראב"ה משמע דגם לתמן שרי שהרי קאמר טעמא דאמירה לעכומ"ז במקום מצוה שרי כו' וכ"ש הכא דאפי' ישראל אין בו איסור אלא משום גזרה דמתבאר דס"ל דגם האמירה למלאכה דאורייתא שריא לדעתו אלא דכי איתשיל אאמירה לנגן הוא דאיתשיל וקאמר דשרי דהא אפילו אמירה לתמן שרי משום שלא גזרו שבות דאמירה במקום מצוה וכ"ש שיש להתיר האמירה לנגן פן הוא משמעות הלשון שפכת בשמו הריב"ה ועיין במה שרשמתי בכינצא לזה בקונטרס פללי הפוסקים סי' ט"ז אות ל"ח וא"כ לא היה לו לכתוב ע"ד הראב"ה הנ"ל (שמונת לומר לעכומ"ז לנגן) שבמדרכי מתיר אף האמירה לתמן דמשמע דלראב"ה אין הדין פן אלא היה לו לכתוב וגם במדרכי וכו' ואפשר דמשמע להרמ"א דעל פרחין לפרש דברי ראב"ה שלא כמשמעות הלשון ולא התיר אלא האמירה בדרבנן דוקא שהרי מרן הב"י בסימן ש"ז (כד"ה כתב הרמב"ם שאמירה) הביא שדעת ראב"ה פדעת הרמב"ם שלא התירו אמירה במקום מצוה אלא כשהיא שבות דשבות עי"ש ומצאתי שהרב ערוך השלחן שם באות ב' כתב דהרב מנחת פהן עמד בסתירת דברי ראב"ה דאיהו ס"ל בעלמא דלא שרינו אמירה אלא במקום שהיא שבות דשבות ומדברי ראב"ה שהביא הטור מוכח דס"ל להתיר אמירה במקום מצוה אפילו באיסור תורה ואין מצוי אצלי לראות מה שיישב וכתב עוד בשם הרב אליהו רבה שגם דעת המדרכי היא להתיר לומר לעכומ"ז לתמן פלי שיר ודחה דבריו דלהמדרכי ודאי לא הותר אמירה באיסור דאורייתא עי"ש ועכ"פ דעת הרמ"א ודאי פן היא מהכרעת עצמו כמ"ש הרב מג"א בכונתו או דס"ל פן גם בדעת המדרכי פדכתבנא בעניויתין עפ"י דבריו שבד"מ: ועל דברי ראב"ה הנ"ל כתב רבינו הטור וז"ל על מה שנמתן טעם להתיר משום דאמירה לעכומ"ז שרי במקום מצוה אני כתבתי למעלה שאין להתיר אמירה לעכומ"ז אלא בדבר שהוא בעצמו דוחה שבת כגון מילה עכ"ל ומרן הב"י מראה מקום הוא לדברי הטור בסי' ש"ז ששם הביא מחלוקת הרמב"ם והתוס' בזה כיעי"ש והיה נ"ל שפונת רבינו הטור לחלוק בעיקר דינו של ראב"ה וסובר דאינו מותר לומר לעכומ"ז ויתכן שזו היא דעת מרן בש"ע שכתב דינו של ראב"ה בלשון יש מתירים וכיון שלא מציינו חולק על ראב"ה היה ראוי לכתוב הדין בסתם ולא בלשון יש מתירים לולא דמשמע ליה דהטור חולק על ראב"ה ופוסק פראב"ה דבשל סופרים הלך אחר המיקל וכמו שסתם בסברא ראשונה בסי' ש"ז ס"ה דשבות במקום מצוה מותר ולרמז סברת הטור כתבו בלשון יש מתירין אלא שאין זה מוכרח באשר נודע שפן דרו מרן בכמה מקומות לכתוב בלשון זה וכיוצא אף בדבר שאין שום חולק וכבר כתבתי בכלל זה בקונטרס פללי הפוסקים סי'

י"ג עיי"ש ועכ"פ א שאין הַכְרַח מְדַבְּרֵי מֶרֶן מ"מ הִיָּה נ"ל בְּדַעַת הַטּוֹר דְּחוֹלֵק עַל דִּינוֹ
שֶׁל רֵאבֶנְזִי"ה דְכִינּוֹן שְׁדַחָה טַעְמוֹ מִמִּילָא אֲזוּדָא לִיָּה דִינְיָה דָאָם מוֹדָה הוּא בְּעֵיקַר דִּינוֹ
כְּוֹנֵתָהּ וְלֹא מִטַּעְמִיָּה הִיָּה לוֹ לְפָרֵשׁ כּוֹ.

אָמְנָם רְאִיתִי לְהֶרֶב ב"ח שֶׁם שְׁכַתְבּוֹ וְנ"ל וּמ"ש רַבִּינוּ נְאֻנִי פְתַבְתִּי לְמַעְלָה וְכוּ' כ' ע"ז
מוֹהַרש"ל וּמ"מ נִהְגוּ הָעוֹלָם הַיְתֵר לְנֶגַן בְּכָלִי שִׁיר בְּחֻפָּה וְכוּן רְאִיתִי בְתִשׁוֹ אַחְרוּנִים
וְכוּ' נְאֻף רַבִּינוּ הַטּוֹר אֵינוֹ חוֹלֵק עַל עֵיקַר הַדִּין אֲלָא הַטַּעַם שְׁאָמַר דְאִמְרָה בְּמָקוֹם מְצֻנָּה
שְׁרִי דְמִשְׁמַע בְּכָל מְצֻנָּה שְׁרִי עַל זֶה בְּלִבְד נְחַלֵּק וְאָמַר דְלִפִּי דַעַת הַתּוֹס' לֹא שְׁרִינוּ לִיָּה
אֲלָא בְּמָקוֹם מִילָה אֲבָל לְעִנְיָן כְּלִי שִׁיר בְּחֻפָּה וְדֹאֵי שְׁרִי מִשׁוּם כְּבוֹד חֲתָן וְכִלְה דְעֵדִיף
טַפִּי וְכִדְכַתְבּוֹ מוֹהַרִי"ק בְּשַׁרְשׁ פ' עַל רִיקוּד דְשִׁמְחַת תּוֹרָה ע"כ עכ"ל הֶרֶב ב"ח וּמִדְשִׁתִּיק
לִיָּה מִשְׁמַע דְכּוֹן הִיא גַם דַּעַתוֹ בְּכּוֹנֵת רִיב"ה וְהִגַּם כִּי אֵינִי פְדֹאֵי לְהֶבִין דְבָרֵי שְׁנֵי הַמְּאֻרּוֹת
הַגְּדוֹלִים הַנּוֹז"ל זִיע"א אָף כִּי לְחַלּוֹק עֲלֵיהֶם מ"מ לְעַנ"ד כְּוֹנֵת הַרִיב"ה הִיא כְּמוֹ שְׁכַתְבְּתִי
וְדָבָרֵי מוֹהַרש"ל שֶׁהִבִּיא הֶרֶב ב"ח לֹא יִדְעָתִי אֵיָּה מְקוֹם כְּבוֹדָם וְעֵינֵינִי בִיש"ש בְּפָרֵק
חֲמִישִׁי דַמַּס' בִּיצָה וְרְאִיתִי שֶׁם בְּסִימָן ו' קְרוֹב לְסוּפּוֹ שֶׁהִבִּיא דַעַת רֵאבֶנְזִי"ה וּמ"ש עֲלִיו
הַטּוֹר וְכַתְבּוֹ ע"ז וְנ"ל נְאֻנִי אֹמֵר מְאַחַר שְׁמַצִּינוּ שֶׁהִתִּיר רַבִּינוּ הַקְּדוֹשׁ לְסַפֵּק פְּלֹאֲחַר יְד
(כַּמ"ש בִּירוּשְׁלַמִּי שֶׁם הִלְכָה ה' דָּף י"ט ע"ד מְדַפּוּס זִיטְאֵמַר אָף שֶׁהִיָּה קֶשֶׁה בְּעֵינֵי ר"מ
שֶׁהִיָּה גְדוֹל מְמַנּוֹ עַד שְׁאָמַר וְכִי הַתּוֹרָה שְׁבַת וְאִפִּי"ה לֹא נִמְנַע לְעֵשׂוֹת בְּשִׁמְחַת נִישׁוּאִין
וְאִמְרָה לְעֻכּוּמ"ז לֹא עֵדִיף מִנִּיָּה לְהִתִּיר (שֶׁלֹּא הִתִּיר כּוֹן דַּע"ל) בְּשִׁמְחַת נִישׁוּאִין וְכוּן
רְאִיתִי בְתִשׁוֹ אַחְרוּנִים וְכוּ' עכ"ל וְשׁוֹב הִבִּיא לְעִנְיָן רִיקוּד דְמוֹהַרִי"ק כְּתַב בְּשַׁרְשׁ ט'
בְּשֶׁם רַבִּינוּ הֵאֵי שְׁבִיּוּם ש"ת מְוֹתֵר לְרַקַּד בְּשַׁעָה שְׁאוּמְרִים קִילּוּסִים לְתוֹרָה דְנִהְגּוּ בּוֹ
הַיְתֵר מִשׁוּם כְּבוֹד הַתּוֹרָה כִּינּוֹן דְלִית בֵּיָּה (נִרְאָה דְצָרִיף לְהוֹסִיף תִּיבַת אֲלָא) מִשׁוּם שְׁבוּת
ע"כ וְלִפִּי זֶה נִמְי שְׁרִי לְרַקַּד לְנִישׁוּאִין מִשׁוּם כְּבוֹד חֲתָן וְכִלְה בַּעַת הַנִּישׁוּאִין וְהוּא כְּבוֹד
הַמְּקוֹם עכ"ל וּמַמ"ש הֶרֶב ב"ח בְּשִׁמּוֹ דְהַטּוֹר לֹא חֵלֵק אֲלָא עַל טַעְמוֹ שֶׁל רֵאבֶנְזִי"ה אֲבָל
בְּעֵיקַר דִּינוֹ מוֹדָה לוֹ אֵין שׁוּם רְמֻז מְזָה בְּדָבָרֵי מוֹהַרש"ל הִלְלוּ וְעַם כִּי נְאָמְן עֲלֵינוּ הֶרֶב
ב"ח וְעֵדוּתוֹ נְאָמְנָה וּבְלִי סַפֵּק רְאָה כּוֹן בְּמָקוֹם אַחַר הַנְּעֵלָם מְעֵינִי מ"מ מְדַבְּרֵי שְׁבִיש"ש
הַנּוֹז"ל מְתַבְּאָר לְעַנ"ד שֶׁהִבִּין בְּכּוֹנֵת הַטּוֹר שְׁחוֹלֵק עַל רֵאבֶנְזִי"ה בְּעֵיקַר הַדִּין וּמַנִּי"ר רַב
גּוֹבְרִיָּה לְהַכְרִיעַ כְּדַעַת רֵאבֶנְזִי"ה עַפ"י הַיְרוּשְׁלַמִּי הַנּוֹז"ל וְהוּא תַנָּא דְמַסִּינְעֵן בְּכּוֹנֵת רַבִּינוּ
הַטּוֹר (וְעֵינֵן לְקַמְּן בַּד"ה וְהֶרֶב מֵה שֶׁהִבְאֵתִי מִתְּשׁוֹ הַרְדַּב"ז בְּזֶה): וְכוּן מְצֵאֵתִי לְמֶרֶן
הַחֲבִי"ב בְּשׁוֹ"ת לֵב חַיִּים ח"ב ס' ט' דָּף י' ש' ע"ב שְׁכַתְבּוֹ וְלְעִנְיָן לְנֶגַן בְּכָלִי שִׁיר ע"י
עֻכּוּמ"ז בְּחֻפּוֹת בְּשִׁבַת הַמְּרַדְכִי בְּשֶׁם רֵאבֶנְזִי"ה מִתִּיר מִשׁוּם שֶׁהוּא דְבַר מְצֻנָּה אָמְנָם הַטּוֹר
בְּסִי' שֶׁל"ח הִבִּיא סְבַרַת רֵאבֶנְזִי"ה וְחַלֵּק עֲלִיו וּס"ל דְאָסוּר דְלֹא הִתִּירוּ לְנֶגַן ע"י עֻכּוּמ"ז
אִפִּי בְּמָקוֹם מְצֻנָּה וּמֶרֶן שֶׁם בְּש"ע ס"ב כְּתַב סְבַרַת רֵאבֶנְזִי"ה בְּשֶׁם יֵשׁ מִתִּירִין עכ"ד הָרִי
שְׁכַתְבּוֹ מְפֹרֵשׁ דְהַטּוֹר חֵלֵק עַל רֵאבֶנְזִי"ה וְחִידוּשׁ הוּא שֶׁלֹּא הַזְכִּיר דְבָרֵי הֶרֶב ב"ח בְּזֶה אָף
שְׁבִישׁוּף לוֹ אַחַר זֶה הַזְכִּיר אֶת הַב"ח וְלֹא יַעִיר בְּמָה שְׁכַתְבּוֹ בְּדַעַת רַבִּינוּ הַטּוֹר וְדָבָרֵי
שֶׁם מְגוֹמְגָמִים לְעַנ"ד שְׁכַתְבּוֹ וְנ"ל וְהִנֵּה כְּתַב מוֹר"ם דְנִהְגּוּ לְהַקְל בְּכָלִי שִׁיר ע"י עֻכּוּמ"ז
וְכ"כ רַש"ל בִּיש"ש פ"ה דְבִיצָה ס' ו' וְשַׁרְאָה בְּתִשׁוּבוֹת הָאֲחָרוּנִים שְׁגָדוּלִי הַדּוֹר הוֹרוּ
לְהַיְתֵר וְכ"כ הֶרֶב ב"ח וְהֵא"ר וְזוּטָא כ' דַּס"ל דַּמ"ש מוֹר"ם שְׁנִהְגּוּ לְהַקְל הוּא אֲפִילוּ
שֶׁלֹּא בְּחֻפּוֹת חֲתָן וְכִלְה אֲכּוֹן מְדַבְּרֵי הַלְבוּשׁ וְהַב"ח לֹא מִשְׁמַע כּוֹן וְכ"כ בַּפ"מ בַּא"א סַק"ה
עכ"ל וּס' א"ר וְזוּטָא אֵין בְּיָדֵי לְרְאוּת דַּב"ק אָמְנָם הַדְּבָר פְּשׁוּט לְעַנ"ד דַּמ"ש הַרְמ"א

שְׁנֵהֲגוּ לְהַקְלֵה הַיָּינוּ שְׁלֵא בְּשִׁמְחַת חֲתָן וְכִלְהָ דְאִילוּ מְשׁוּם שְׁמִחַת חֲתָן וְכִלְהָ הַדִּין נוֹתֵן כֵּן
לְהַתִּיר כַּמ"ש מֶרֶן וְהוֹסִיף הֶרֶם"א שְׁנֵהֲגוּ אַף שְׁלֵא מְשׁוּם שְׁמִחַת חֲתָן וְכִלְהָ שְׁהָרִי פֶתֶב
וְאֶפְי' לֹמֵר לַעֲכוּמ"ז לְתַמְנֵן הַפְּלִי שִׁיר שְׁרִי מְשׁוּם כְּבוֹד חֲתָן וְכִלְהָ אֶבֶל בְּלָאוּ הָכִי אֲסוּר
וּמִיֵּהוּ בִזְוֵה"ז נִהְגוּ לְהַקְלֵה מִטְעַם שְׁיִתְבָּאָר בְּסִי' שֶׁל"ט לְעִנְיָן טְפוּחַ וְרִיקוּד עַכ"ל וְשֵׁם בְּס"ב
פֶתֶב דִּי"א דְבִזְוֵה"ז הַפְּלִי שְׁרִי דְאִין אָנוּ בְּקִיֵּאִין בְּעֵשְׂיִית פְּלִי שִׁיר וְלִיכָא לְמִיגְזֹר שְׁמָא יִתְמָן
פְּלִי שִׁיר דְּמִילְתָא דְלֵא שְׁכִיחַ הוּא וְאֶפְשָׁר שְׁעִי"ז נִהְגוּ לְהַקְלֵה בְּכָל עַכ"ל הָרִי מְבֹנָאָר דְעַל
מ"ש דְּבִלְא"ה אֲסוּר (דֶּר"ל דְּשְׁלֵא מְשׁוּם שְׁמִחַת חֲתָן וְכִלְהָ אֲסוּר) קָאָמֵר דְּנִהְגוּ בִזְוֵה"ז
לְהַקְלֵה וּבְסִי' שֶׁל"ט לֹא הִזְפִּיר כָּל שְׁמִחַת חֲתָן וְכִלְהָ מוּכַח וְדַאי דְּבְכָל עִנְיָן נִהְגוּ לְהַקְלֵה
מִטְעַם דְּאִין אָנוּ בְּקִיֵּאִין וְכו' וּמ"ש דְּמַדְבְּרֵי הַלְבוּשׁ וְהַב"ח לֹא מְשַׁמַּע כֵּן הִנֵּה הֶרֶב ב"ח
לֹא הִזְפִּיר כָּל מְנַהֵג זֶה וּמֵר קַעְסִיק בְּגוּף הַדִּין וְאָמֵר דְּנִקְטִינָן בְּדְבָרֵי רֵאבִי"ה וְכו"כ בְּשֵׁם
רש"ל וְהָאָמֵת דְּמַדְבְּרֵי הֶרֶב הַלְבוּשׁ גִּרְאָה דְּמָה שְׁנֵהֲגוּ לְהַקְלֵה הוּא דְּנִקָּא מְשׁוּם שְׁמִחַת
חֲתָן וְכִלְהָ שְׁהָרִי פֶתֶב י"א שְׁמֹנֶתֶר לֹמֵר לַעֲכוּמ"ז לְנִגְן בְּכָלִי שִׁיר בְּחֻפּוֹת דְּאָמִירָה
לַעֲכוּמ"ז בְּמָקוֹם מְצֻנָה מְוֹתֵר שְׁאִין שְׁמִחַת חֲתָן וְכִלְהָ בְּלֵא פְּלִי שִׁיר וְאֶפְי' לֹמֵר לַעֲכוּמ"ז
לְתַמְנֵן הַפְּלִי שִׁיר שְׁרִי מְשׁוּם כְּבוֹד חֲתָן וְכִלְהָ וְכו' נִהְגוּ לְהַקְלֵה וְע"ל בְּסִי' שְׁאָחֵר זֶה עַכ"ל
מ"מ גַּלְע"ד דְּהַשְׁמַטַּת הַדְּפוּס הִיא בְּדְבָרֵי הֶרֶב הַלְבוּשׁ וְצָרִיךְ לְתַמְנֵן לְשׁוֹנוֹ שְׁיֵהָא מְכֻוֹן
לְדְבָרֵי רַבּוֹ הֶרֶם"א וְהַמְעִיָּין בְּדְבָרֵי שְׁבִסִּימָן שֶׁל"ט שְׁשֵׁם הַזְּפִיר הַמְּנַהֵג שְׁנֵהֲגוּ לְהַקְלֵה
בְּטְפוּחַ וְרִיקוּד מְשׁוּם שְׁאִין אָנוּ בְּקִיֵּאִים וְכו' וְכַמ"ש הֶרֶם"א יִרְאָה שְׁלֵא הַזְּפִיר כָּל שְׁמִחַת
חֲתָן וְכִלְהָ נִזָּה בְּרוּר לַעֲנ"ד: וְכָל הָאָמֹר בְּעִנְיָן אֵינוּ אֶלָּא מְצַד הַדִּין וּמְצַד הַמְּנַהֵג שְׁהִיוּ
נוֹהֲגִים בְּדוֹרוֹת רֵאשׁוֹנִים שְׁפִנְנָתָם וְכָל מַעֲשֵׂיהֶם הָיָה לְשֵׁם שְׁמַיִם וּמְדַבֵּר הַמְּוֹתֵר עַפ"י
הַדִּין לֹא הָיוּ פּוֹרְצִים לְהַתִּיר דְּבָרִים הָאֲסוּרִים וְלָכֵן הִעֲמִידוּ הַדְּבָר עַל הַדִּין וְעַל הָאָמֵת
שְׁמֵשׁוּם כְּבוֹד חֲתָן וְכִלְהָ וּשְׁמִחַתָּם מְצֻנָה גְּדוּלָה הִיא יֵשׁ לְהַתִּיר לְמָר כְּדָאִית לִיָּה וּלְמָר
כְּדָאִית לִיָּה אֶפְיֵלוּ שְׁלֵא בְּמָקוֹם שְׁמִחַת חו"כ מְהַטְעָמִים הַנְּאָמְרִים בְּדִב"ק אָמְנָם בְּדוֹרוֹת
הָאֲחֻרָוִנִים אֲשֶׁר בְּעוֹנְוֹתֵינוּ רַבּוֹ פּוֹרְצֵי גְדֻרֵי הַתּוֹרָה וְאִם יִהְיֶה הַיִּתֵּר לְנִגְן בְּכָלִי שִׁיר ע"י
עַכּוּמ"ז יְבוֹאוּ לִידֵי כְּפָה אִיסוּרִים קָלִים וְחֻמּוֹרִים בְּחִילוּל שְׁבֵת וּי"ט כְּאֲשֶׁר כָּל מוֹדָה עַל
הָאָמֵת לֹא יִכְחַשׁ בְּזֶה לָכֵן בְּנוֹטֵל הַשִּׁיר מְדוֹרוֹת שְׁלִפְנֵינוּ בְּכָל תְּפּוּצוֹת יִשְׂרָאֵל וְאִין לְמְנַהֵגוּ
זֶה (לְנִגְן בְּכָלִי שִׁיר בְּשֵׁבֵת וּי"ט נְשִׁמַּח חֲתָן וְכִלְהָ) כָּל עֵינָר כִּי בְּכָל מוֹשְׁבוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
נִהְגוּ אִיסוּר בְּזֶה לֹא רֵאִינוּ וְלֹא שְׁמַעְנוּ שְׁיֵהָא מְנַהֵג זֶה הֵן עוֹד הַיּוֹם בְּשׁוּם מָקוֹם וְהַטְעַם
פְּשוּט מְשׁוּם דְּאֲחַסוּר דְּרִי וְע"י הַנִּיגוֹן וְהַרִיקוּדִים יִרְקַד הַשְּׁטָן בֵּינֵיהֶם וַיִּכְשִׁילֵם בְּכַמָּה
מִיָּנִי אִיסוּרִים בְּחִילוּל שְׁבֵת וּי"ט נוֹסֵף עַל אֲשֶׁר נִכְשְׁלִים בִּימּוֹת הַחֹל מְסַכֵּת עִירוּבֵין
שְׁנוֹ וַיְבוֹאוּ הָאֲנָשִׁים עַל הַנְּשִׁים אֲשֶׁ תוֹקֵד בְּקֶרְבָּם וּמִיָּד עֲבִירוֹת גְּדוּלוֹת לֹא יֵצְאוּ אֲשֶׁר
אִם רָאוּ זֹאת אֲבוֹתֵינוּ לְקִדּוּשִׁים אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ הָיוּ מְבֹטְלִים הַנִּיגוֹן בְּכָלִי שִׁיר וְהַרִיקוּדִים
לְגַמְרֵי כִּי אַף מְצוֹת שֶׁל תּוֹרָה יֵשׁ כַּח בְּיָדָם לְהַפֵּר מְשׁוּם חֲשַׁשׁ תְּקֵלָה שׁוֹפֵר וְלוֹלֵב יוֹכִיחוּ
וְכ"ש שְׁמִחַת חֲתָן וְכִלְהָ שְׁאֵף שְׁקַבְּלָנוּ שְׁמִצְוֹה גְּדוּלָה הִיא וּגְדוּלִים מְרַבּוֹתֵינוּ בְּעַלִּי
הַתְּלֻמוֹד הָיוּ מְזוֹלְזָלִים בְּכַבּוּדָם כְּדִי לְשַׁמַּח חֲתָן וְכִלְהָ וּמְרַקְדִין לְפָנָי הַפְּלֵה וְאוֹמְרִים כְּלֵה
נִאָּה וְחַסוּדָה לְחַכְבָּהּ בְּעִנְיָ בְּעַלָּה בְּכָל זֹאת וְדַאי שְׁאִינָה בְּסוּג מְצֻנָה דְּאוֹרֵייתָא וּפְשִׁיטָא
שְׁיֵשׁ כַּח בְּיָדָם לְבִטְלָה מְפָנִי חֲשַׁשׁ תְּקֵלָה וְעַכ"פ לְבִטְלָה בְּשֵׁבֵת וְתַתְּקִיָּים בְּשָׂאָר הַיָּמִים
יֵשׁ כַּח בְּיָדָם לְפִי שְׁקֻרֹב לְנִדְאֵי הוּא שְׁיְבוֹאוּ לִידֵי תְּקֵלוֹת גְּדוּלוֹת בְּחִילוּל שְׁבֵת וְאֵף
דְּבִסְפָר רוּחַ חַיִּים רַס"י ס"ה רֵאִיתִי שְׁצִיָּין לְעִיָּין בְּזֶרַע אָמֵת ח"ג ח"א ח"ס ס"ט אִם הִיא

מ"ע מד"ת לשמח חתן וכלה וספר זה אינו מצוי אצלי ואני בער ולא אדע היכא רמינא בדאורייתא ולכל היותר נראה שאינה אלא מדברי קבלה ודברי רבינו הגדול בספר היד ריש פרק י"ד מהלכות אבל קרוי בחיל דאינה אלא מדבריהם שכ"כ מפני ש מצות עשה של דבריהם לבקר חולים וכו' ולהפנים פלה ורק לשמח הכלה והחתן ולסעדם בכל צרכיהם ואלו הן גמילות חסדים שפגופו שאין להם שיעור אעפ"י שכל מצות אלו מדבריהם הרי הן בכלל ואהבת לרעה פמוה כל הדברים שאמה רוצה שיעשו אותם לה אחרים עשה אתה אותן לאחיה בתורה ובמצות עכ"ל הרי שאינה אלא מדבריהם אלא שנקלל בנאהבת לרעה פמוה ועכ"פ ודאי לא מיקרו מצות עשה מד"ת וכן הבינו כמה רבנים שהבאתי בקונטרס הפללים במערכת הבי"ת אות קט"ז (בשדי חמד ח"א) מדברי הרמב"ם הנ"ל דמדברין הן כל הדברים הנ"ל ע"ש ואף אם הייתה מ"ע של תורה היו יכולים לבטלה בשואת"ע מחשש תקלה כ"ש שאין בזה שום בטיול שמחת חתן וכלה ויכולים לשמחם בשבת בפיוטים ונעים זמירות ושירות ותשבחות לאל יתברך ודברי בדיחותא ושמחת רעים אהובים ובאכילת בשר ושתית יין דמי עדיפא שמחה זו משמחת החג דמפורשת בתורה ואין שמחה אלא בבשר ויין וכיוצא והרי באמת עם שמצות שמחת חתן וכלה היא כל שבעת ימי המשחה ואמרו ז"ל שעיקר שמחת חתן וכלה היא ע"י כלי שיר מ"מ לא יוכלו להעמיד לפנייהם בכל שבעת הימים מנגנים בכלי שיר ובהכרח יצטרכו להפסיק מזה איזה ימים מבנותיהם והלא טוב לנו להפסיק ביום השבת כי הוא יום מנוחה לחי העולמים ויעשו שמחתם בשאר ימים או יומים או עשור כל חד לפום חיליה העשיר לו ירבה משחה ושמחה ככל אות נפשו וכיון שפרור הדבר שיבואו העם לידי תקלות גדולות ראו להנהיג שלא יהיה שום ניגון בשבת ויו"ט ולכן אף במקומות שהיו נוהגין היתר לנגן בשבת ע"י עכומ"ז כמו בעוב"י קושטא שהיו נוהגים פן בזמן הרב כנה"ג כבר נתבטל המנהג כמ"ש בלב חיים שם גם אני הדל במשה פמה שנים שישבתי שם קרוב לי"ד אף שהיו במשה זה חנופות חתנים שרים וסגנים לא ראיתי ולא שמעתי שהיה ניגון בכלי שיר בבית החופה כלל לפי שפבר נתבטל המנהג והיה פלא היה: והרב ישרי לב בדרף י"א ע"ג פתב בחופה להביא מנגנים עכומ"ז לנגן בכלי שיר בשבת עיין הדרב"ז הישנות סי' קל"ב שהתיר לומר לעכומ"ז מע"ש שיבא למחר לנגן עכ"ל והנה תשו' הדרב"ז הלזו פבר הביאה הרב מג"א בסי' של"ח סק"ד הנ"ל בשם הכנה"ג ואין כל חדש ותמיה לי שהיה לו לכתוב שעתה פבר נהגו בכל מקום שלא להביא מנגנים בכלי שיר בשבת כלל או לכל הפחות לכתוב מ"ש הרב מג"א בשם הדרב"ז דבארצו נהגו איסור זולת אם באים מאליהם לנגן ואף בזה אם יש לחוש להערמה אסור משום גדר ועוד תימה שלא ראה ושמע שפזמן הרב מר אביו היה מעשה שפאו גוים מנגנים בשבת מאליהן לנגן בבית חתן וכלה והרבנים מר אביו ובעל שרשי הי"ם אסרו וגזרו משום גדר כמו שהעיד בשמם מרן החבי"ף בספר לב חיים הנ"ל בדרף יו"ד סוף ע"ב ואחר שהשגתי שו"ת הדרב"ז עינתי בתשו' הנ"ל היא בדפוס ווארשא תרמ"ב בח"ד סי' אלף ר"ב) וראיתי שהרב השואל שאלו אם מותר לשמוע כלי שיר בשבת לפי שראה בזה מנהגים מוחלפים פי בארץ יון נוהגים היתר ובארץ ישראל ומצרים ודמשק נוהגים איסור והשיב דע כי הנוהגים היתר סמכו על ראב"ה דאמירה לעכומ"ז במקום מצוה שרי ואין שמחה לחתן וכלה אלא בכלי שיר אבל באלו הארצות אסרו דבר זה שאין

להתיר האמירה אלא בדבר שהוא בעצמו מותר פגון מילה וכ"כ קצת פוסקים ואם פונתו על רבינו הטור לפי דרכנו נלמוד דמשמע ליה דהטור חולק על ראב"ה וכמו שפנתתי למעלה) ומה שאמרו אין שמחה אלא בכלי שיר אפשר בארצותם הוא אבל בארצותינו יש שמחה בכשר ונין ושיר בפה לשורר ולשבת את ה' יתברך בשירים שתקנו הקדמונים עכ"ל הרי לה עדות נאמנה שבארץ ישראל נאגפיה נהגו איסור גם מימי קדם ושנים קדמוניות ועתה לפי הנשמע כבר פשט איסורו בכל ישראל ויחדלו הקולות תופים ומחולות קול מצהלות חתנים בחתונתם ביום השבת ופורץ גדר יש"ן.

והרב ערוך השלחן בסי' של"ח אסברה לן דמן הדין יש לאסור האמירה לעכומ"ז לנגן בשבת אף למאן דס"ל בעלמא דשבות במקום מצוה מותר משום דהיינו דוקא במצוה שאין בה הנאה אחרת אלא עשיית המצוה ומצות לאו ליהנות ניתנו משא"כ הכא דאיכא הנאת הגוף כמ"ש המרדכי בפ' הדר בשם ר' יואל והריב"ש בס"י שפ"ז בשם הרמב"ן גבי גר עי"ש וכ"כ בסימן שכ"ה אות ב' דאסור לומר לעכומ"ז בשבת שיקנה לו לחם לסעודת שבת דהא דשרינן שבות דשבות במקום מצוה ה"ד במצוה שאין בה הנאה אלא עשיית המצוה ומל"ן אבל אי איכא הנאת הגוף לא הרי דהרב עה"ש ישנו בנו"ט לאסור האמירה לעכומ"ז מצד הדין דאין שייך בכינצא לזה לומר דהתירו שבות דשבות במקום מצוה אלא דמצד זה לא היה לנו לאסור אלא האמורה בשבת עצמו אבל לומר לו מע"ש היה אפשר להתיר כמ"ש הרדב"ז שם דכיון דיש פוסקים מתירין לומר בשבת מסתיין לאסור בשבת עצמו אבל העיקר הוא שפכר פשט איסורו בכל ישראל שאסרו משום סייג וגדר מחשש שלא יבואו לידי חילול שבת בעצמם על ידי זה וחלילה לשום פר ישראל לפרוץ גדרו של אבותינו לקדושים אשר בארץ ואל תטוש תורת אמה ומעשה שהיה בעיר הזאת לפני איזה שנים ביום שמיני עצרת לעת ערב נתאספו איזה אנשים לשמח בלילה בשמחת תורה ובטוב לבם ביין שלחו אחרי מנגנים והתענגו בניגון פלי שיר וכאשר נכנס יין הרקח בקרבם לא יכלו להתאפק עד שחללו יום הקדוש בנתינת מעות להמנגנים והלכו מבית לבית ותוף וכינור מנגנים לפנייהם והיה בעונותינו חילול השם וחילול האנפה היינו חרפה לשכנינו וקלסה לעיני כל האנמות וכאשר שמעתי ותרצו בטני שלחתי אחריהם ובאו כלם והתחדתי עליהם חרדה גדולה אם חקתי יחללו ומצותי לא ישמרו ופקדתי בשכט פשעם ובנגעים עונם אמר ה' וברב דברים לו יחדל פשע פי תלי"ת נכנסו הדברים בלבם ונחמו על הרעה אשר עשו גזרתי עליהם ליתן פדיון נפשם לצדקה אשריהם ישראל קבלו עליהם את הדין בספר פנים יפות ונתנו איש פופר נפשו ויבקשו מחילה וסליחה מה' אלקי ישראל ומתורתו הקדושה וקבלו עליהם שלא לשוב עוד לכסלה פי ידעו והבינו את אשר הרעו לעשות זר מעשייהם והוא רחום יכפר ועוד לא נשמע בדבר הרע הזה בקרב מחננו בחסדי האל יתברך.

עתה נדפס ספר נזה שלום להראב"ד ק נא אמון יצ"ו וראיתי בהלכות שבת אות כ' שהביא איזה דברים בשם הרב שמו משה ומתוך הדברים נראה שבזמן הרב שמו משה (שהיה אבד"ק שם) היה המנהג לנגן שיר על ידי עכומ"ז ביום השבת לשמחת חתן וכלה ולכבוד ברית מילה ובהולכת ספר תורה חדשה לבית הפנסת בשבת ויום טוב והרב המחבר יצ"ו השיב על דבריו וכתב שכשנתקבל הוא שם לרב בטל את המנהג שהוא לגמרי עי"ש בדף

י"ז אמרינו לפעלא טבא איינשר חיליה: יד) בחור שנושא בתולה מנהגנו אנחנו הספרדים שפשפת חתונה.

החתן יושב בסדר מליון לפני ההיכל ובעת קריאת התורה מוציאים ס"ת ונותנים לו ומוליכו למיכה ואומרים לפניו שירי חתנים ועולה לתורה וקורין לו פרשת ואברהם זקן ומרגומה (אברהם סיב) בנגון ומתזיר הס"ת להיכל ומזמרים לפניו והוא בכלל שמחת חתן וכלה והוא מנהג קדום והנזכר בדברי רבינו הערוך באות חתן ובדברי הריטב"א למסכת יומא על דף ע' ע"א ואלא שיש חילופים ושינויים בענין קריאה זו כמו שיתבאר להלן איה"ש) וברבינו בחיי פרשת חיי שרה וישנונו בנותן טעם לשבח להזהיר העם שלא יקח אשה לשם יופי ולשם ממון ושידבק בקרוביו וכו'.

וכן הוא מנהג הקרימצאקים הי"ו בעיר הזאת אמנם אלמין שנשא בתולה אין עושים לו שום אחת מכל אלה (כן נהגו בעיר הזאת וכמדתה שכן הוא גם במקומותינו אף לא אזור זה בברור) ודבר זה מצוי מאד ולאיכא ולא יהיה עוד) אבל בהיפך בחור נושא אלמנה מילתא דלא שכיחא היא בעיר הזאת פי במשך כמה שנים אשר בתוך עמי אנכי יושב בעיר הזאת רק פעם אחת נזדמן שפחור נשא אלמנה בליל ערב שבת קודש ושאלוני איך? תנהגו עם החתן בבהכ"ן ביום ש"ק של חתונתו וגם אחר התפלה שמנהגם הוא שזקני הבהכ"ן ונקבדיה עם הש"ץ מלוים את החתן עד שיבא לביתו ובבואם אל שער החצר משוררים לפניו שירי חתן וכלה ונקנסים עמו לביתו בפיוטים ונגיגונים אם יעשו פן גם לבחור הזה (מנהג זה להוליד את החתן לביתו עם זקני הקהל בשבת חתונתו הוא מנהג נכון וקדום מאד והנזכר בטור סי' ס"ב ובהבאתיו לעיל בקונטרס זה במערכת ברכות סי' ב' אות י"א (בשדי חמד ח"א) והיו נוהגים בזמן קדמון שפשהולכים הקהל עם החתן לביתו היו מברכין שם ז' ברכות וע"ז כתב רבינו הטור דאינו מנהג טוב פיון שאין שם פנים חדשות שמרבים בשבילו והר"ן כתב שיש מעררים במנהג זה על שמברכין ז' ברכות בלא סעודה וכתב לישב המנהג והביא דבריו מרן הב"י בד"ה וכתב הר"ן בשם הרמב"ן אבל כפי מה שנוהגין העדה הזאת אין שום פקפוק כי אין מברכים ז' ברכות רק מזמרים פיוטים ושירים נאים ומקדשים קידושא רבה ואוכלים מיני מגדים בלא סעודה והרמ"א בד"מ כתב ע"ד הר"ן ובוזה"ז אין נוהגין פן משה ידבר על מדינתו אבל המנהג שהוא פאשר הנה בזמן הקודם לברך ז' ברכות ג"כ הן עוד היום יש מקומות שנוהגים פן כמו שהעיד רב אח"א בספר השומר אמת בדרך ע"ב אות כ"ח על מנהג מקומו שפן נוהגים בעיקר צפת תוב"ב וכתב דהרב גזר הקדש גין ונקד מרן חיד"א לא ישר בעיניו מנהג זה לברך ז' ברכות בלא סעודה וכשהיה הוא חתן בחופתו אישיתמיט נפשיה מבהכ"ן טרם שיצאו הקהל ויבקשוהו ולא נמצא עי"ש ובדרך ל"ו אות ג' וגם בליל שבת כתב שם שנוהגים בעירו שמתפללין בבית החתן ואחר תפילת ערבית אומרים ז' ברכות בלא שום סעודה) ואמרתי שיחקרו מזקני העדה אם אירע פן בימיהם ואיך התנהגו בו בפרק ואמרו לי בשם שיהיה מעשה כזה בזמן פ' והתנהגו עמו כשאר בחור שנושא בתולה ועם שמתוך דבריהם הבנתי כי אין דבר זה ברור אצלם ואומרים רק דרך השערה בכל זאת אמרתי להם שאם רצון החתן הוא שיתנהגו עמו פאשר יעשו לבחור נושא בתולה פן יעשו לו נחפשיתי בס' דבי רב ולא ראיתי שדברו בזה כי אם באלמון שנושא בתולה כתב הרב כנה"ג בסי' ס"ד הגהט"ו אות ב' (עמ"ש הריב"ה בשם רבינו אפרים

דאם הַחֲתָן רוֹצֵה לְכַנּוֹס בְּלֹא סְעוּדָה כּוֹפִין אוֹתוֹ לַעֲשׂוֹת סְעוּדָה) וְז"ל אֶלְמוֹן הַנוֹשֵׂא בְּתוּלָה וּקְרוֹבֵי הַכֶּלֶה רוֹצִים לְהוֹלִיךְ הַכֶּלֶה מִבֵּית אֲבִיהָ לְבֵית בַּעֲלָהּ בְּתוֹף וּכְנוֹר פֶּמְשֵׁפֶט הַבָּנוֹת הַבְּתוּלוֹת וְהַבַּעַל מוֹחָה וְטוֹעֵן שִׁירְבוּ בְּשִׂמְחָה בְּבֵית אֲבִיהָ אֲכָל בְּצֵאתָהּ מִבֵּית אֲבִיהָ הָרִי הִיא בְּרִשׁוֹתוֹ וְהוּא אֵינוֹ רוֹצֵה לְהַרְבּוֹת בְּשִׂמְחָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא אֶלְמוֹן כִּינּוּן שִׂמְחָה בְּנוֹת הָאָרֶץ הַבְּתוּלוֹת הַנִּישׂוּאִי לְצֵאת מִבֵּית אֲבִיהֶם בְּתוֹפִים וּבְכַנּוּרוֹת אֵין הַבַּעַל יָכוֹל לַעֲפּוֹב ע"ז כַּמ"ש הַר' אֶפְרַיִם ז"ל בְּעֵנֶן הַסְּעוּדָה וְאֵעִפ"י שֶׁהוּא אֶלְמוֹן עוֹלָה עִמּוֹ וְאֵינָה יוֹרֶדֶת לְשִׂמְחָה וְלִבְרָכָה לְפִי דְבָרָיו שֶׁמִּסַּת הַדָּרָךְ אֵינוֹ בְּרִשׁוֹת הַבַּעַל כִּינּוּן שֶׁהוֹלְכִין עִמָּה הָאָב אוֹ שְׁלוּחָיו הַרְאֵנוּ ח"ו ז"ל בַּכ"י.

אָמַר הַמְּאַסֵּף לְפִי הַטַּעַם שֶׁכ' הָרַב ז"ל דְּכִינּוּן דְּמִנְהַג הָעִיר לְצֵאת בְּתוֹפִים וּבְמַחֲלוֹת עוֹלָה עִמּוֹ וְאֵינָה יוֹרֶדֶת ה"ה ג"כ אִם הַמְּנַהֵג לְרַקֵּד וּלְטַפֵּחַ בְּתוֹפִים וּבְמַחֲלוֹת בַּעַת הַנִּישׂוּאִין וּבְלִיל רֵאשׁוֹן שִׂמְחָדִים הַחֲתָן עִם הַכֶּלֶה בְּבֵית הַבַּעַל אִם קְרוֹבֵי הַכֶּלֶה רוֹצִים שִׂיעֲשׂוּ לָהּ כְּמִשְׁפֵּט הַבָּנוֹת דְּכִינּוּפֵינוּ לַבַּעַל וְאֶפְי' שֶׁהוּא אֶלְמוֹן וְאֶפְיָלוּ בְּבֵיתוֹ וְכֵן עֲשִׂיתִי מַעֲשֵׂה פֶה תִּירְיֵא יַע"א בְּאֶלְמוֹן שֶׁנִּשְׂאָ בְּתוּלָה שֶׁלֹּא הָיָה רוֹצֵה לֵישֵׁב בְּסִדֵּר הַיָּכָל וְשִׂיחָה לּוֹ שׁוֹשְׁבֵינֵינוּ וְגַם לֹא רָצָה לְקַחַת ס"ת בְּיָדוֹ וְשֶׁלֹּא יִקְרָאוּ פְרָשֶׁת וְאֲבָרְהֶם זָקֵן וְאִם יִקְרָאוּ אוֹתָהּ שֶׁלֹּא יִנְגְּנוּ וְיִתְרַגְּמוּ אוֹתָהּ וְכַפִּיתִי אוֹתוֹ לַעֲשׂוֹת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַנִּעֲשִׂים לְבְּתוּלָה שֶׁנִּשְׂאָה בְּחוּר כִּינּוּן שִׂמְחָה הָאָרֶץ לַעֲשׂוֹת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְבְּתוּלָה וְה"ה כָּל הַדְּבָרִים שִׂמְחָה לַעֲשׂוֹת לְאֶלְמוֹן שֶׁנִּשְׂאָה לְאֶלְמוֹן שֶׁכּוֹפִין הַבַּעַל לַעֲשׂוֹתוֹ עַכ"ל וְנִרְאֶה דֵּה"ה אוֹ כ"ש שֶׁעוֹשִׂים כָּל אֵלֶּה לְחַתָּן בְּחוּר נוֹשֵׂא אֶלְמוֹן אִם רְצוֹנוֹ בְּכַף דְּלִפֵּי הַנִּרְאָה שִׂמְחָה זֹה קְרִיאַת (בְּקְרִיאַת הַפְּרָשָׁה בְּנִיגוֹן וְזָמֵר נְעִים) עוֹשֵׂה רוֹשֵׁם לְשִׂמְחָת אֵת הַחֲתָן שֶׁעוֹשִׂין לּוֹ כֵּן בְּפָנָיו מֵה שֶׁתִּשְׂמַח הַכֶּלֶה וְהִיא בְּבֵיתָהּ לְפִי מִנְהַגֵּנוּ שֶׁכְּבוֹדָהּ בַּת מְלָךְ פְּנִימָה וְאֵינָה הוֹלְכַת לְבֵית הַכְּנֻסֶת כָּלֵל רַק שֶׁשׁוֹמַעַת שֶׁעָשׂוּ כֵּן לְחַתְנָהּ וְכִינּוּן שֶׁעִיקָר בְּשִׂמְחָה זֹה הוּא הַחֲתָן וְהוּא בְּחוּר וְחַפֵּץ בְּבְרָכָה לְבָרֵךְ בְּס"ת וּקְרִיאָה נֶאֱמָר הַנְּהוּגָה בְּכָל הַחֲתָנִים הַבְּחוּרִים מִסְתַּבְּרָא שִׂיכוֹלִים לַעֲשׂוֹת כְּרְצוֹנוֹ שֶׁהוּא כְּבוֹדוֹ וְמֵה גַם שִׁמְעִידִים מִפְּנֵי הָעִיר שֶׁכֵּן הַתְּנַהֲגוּ וְעָשׂוּ מַעֲשֵׂה כְּזֶה לְפָנִים בְּיִשְׂרָאֵל וְכִינּוּן שֶׁקְרִיאַת פְּרָשָׁה זֹה לְחַתָּן מַחְזִיקִים אוֹתָהּ לְשִׂשׁוֹן וְשִׂמְחָת חֲתָן וְכֵלָה גַם לְבַחוּר שֶׁנִּשְׂאָ אֶלְמוֹן יֵשׁ לַעֲשׂוֹת שִׂמְחָה וְאֵף שֶׁבְּעִיקָר שִׂמְחָת חֲתָן וְכֵלָה יֵשׁ חִילּוּק בֵּין אֶלְמוֹן שֶׁנִּשְׂאָ בְּתוּלָה שֶׁחַיִּיב בְּשִׂמְחָה כָּל שְׂבָעָה וְאֵילוּ בְּחוּר שֶׁנִּשְׂאָ אֶלְמוֹן דַּעַת מֶרֶן בְּסִימָן ס"ד דְּאֵינוֹ חַיִּיב בְּשִׂמְחָה אֲלָא שְׁלִשָּׁה יָמִים מ"מ בְּשְׁלִשָּׁה יָמִים מֵיָמָּה יֵשׁנוּ בְּשִׂמְחָה כְּשֶׁאָר בְּחוּר שֶׁנִּשְׂאָ בְּתוּלָה וְכִינּוּן שֶׁבְּחוּר זֶה נִשְׂאָ בַּעַש"ק יוֹם הַשְּׂבָת הוּא יוֹם שְׁנֵי לְחַוְּפָתוֹ יְכוֹלִים לְשַׂמְחוּ בְּכָל מִינֵי שִׂמְחָה שֶׁנִּשְׂאָ שֶׁנִּשְׂאָ לַעֲשׂוֹת לְשֶׁאָר חֲתָנִים כֵּן דַּעַתִּי הָעֲנִיָּה מְסַפֶּמֶת וְכֵן הַשְּׂבָתִי לְשׂוֹאֲלֵי דְבָר שֶׁאִם כָּף הוּא רְצוֹן הַחֲתָן הִנֵּה יַעֲשׂוּ כְּרְצוֹנוֹ לִיתֵּן לּוֹ ס"ת לַעֲצֹמוֹ וּלְקִירוֹת לּוֹ וְאֲבָרְהֶם זָקֵן בְּנִיגוֹן וְזָמֵר כְּדָרָךְ שֶׁעוֹשִׂים לְשֶׁאָר חֲתָנִים אֵף הַחֲתָן בַּעֲצֹמוֹ וְגַם אֵינָה מְקֻרְבִי לֹא רְצוֹן בְּזֶה וְהַתְּנַהֲגוּ עִמּוֹ כְּאֶלְמוֹן נוֹשֵׂא אֶלְמוֹן וְשִׂמְחָתִי שֶׁלֹּא נַעֲשֵׂה מַעֲשֵׂה עַפ"י שֶׁיִּקְוֶה דַּעַתִּי הָעֲנִיָּה כִּי אוֹלֵי מְשֻׁגָּה הוּא דָּאָף שֶׁבְּאֶלְמוֹן שֶׁנִּשְׂאָ בְּתוּלָה הַדִּין נוֹתֵן לְהַתְּנַהֵג עִמּוֹ בְּכָל הַנּוֹ"ל כְּבַחוּר נוֹשֵׂא בְּתוּלָה מ"מ אֶפְשָׁר שִׁישׁ אֵינָה חִילּוּק בֵּין בְּחוּר נוֹשֵׂא אֶלְמוֹן לְאֶלְמוֹן נוֹשֵׂא בְּתוּלָה וְנִעְלַם מִפְּנֵי.

שׁוֹב אַחַר זָמַן רְאִיתִי לְהָרַב אַח"א בְּסִפְרֵי הַשּׁוֹמֵר אֶמֶת דָּף ל"ו אוֹת ז שֶׁכָּתַב וְז"ל לְמִנְהַג בְּקְרִיאַת וְאֲבָרְהֶם זָקֵן שֶׁאֵין קוֹרִין כִּי אִם לְבַחוּר שֶׁנִּשְׂאָ בְּתוּלָה הֵא וְדָאִי כִּי הִיכִי דָאִם

היא אלמנה אין להוציא ס"ת אע"ג ששמת עמה ומברכים לו כל שבעת הימים וכמ"ש מרן בסי' ס"ב כ"ש לנושא בחזקת בעולה ונמצאת בתולה דאין מברכין לו אלא ג' ימים עינין חיים שאל סי' ל"ח אות ה"ן וחק"ל אה"ע סי' ל"א עכ"ל הרי פתב מפנרש דאם היא אלמנה אין מוציאין ס"ת לקרות ואברהם זקן ומשמע שאף אם החתן רוצה בזה אין שומעין לו ומזה ללמד יצא לאלמון נושא בתולה בחזקת בעולה שהסכים מרן חיד"א לענין ברכה דאין מברכין כל שבועה דכ"ש הוא דאין מוציאין לו ס"ת ומוכח דבאלמון שנושא בתולה בחזקת בעולה גם הוא מודה דיש לו דין בחור נושא בתולה דמוציאין לו ס"ת כמ"ש הרב כנה"ג אלא דבבחור נושא אלמנה אין מוציאין לו ס"ת ובענייני לא מצאתי טעם לזה למה יגרע פח שמחת החתן ואם באנו לחלק איפכא מסתברא דלענין הקריאה הזו שמחת החתן היא גדולה משמחת הפלה ואם פשהוא אלמון והיא בתולה כופין אותו ליקח ס"ת בנרועו וקורין לו ואברהם זקן משום פבוד הפלה וקרוביה כ"ש פשהחתן עצמו ראוי לאותה איצטלא ועיקר שמחת קריאה זו היא לו שיש לנו לומר שאם רצונו בכך עושים לו פרצונו גם במ"ש ללמוד מזה בק"ו לאלמון נושא בתולה בחזקת בעולה דאין מוציאין לו ס"ת פיון שאין מברכין לו כל שבועה כמ"ש בחיים שאל וכו' הנה ספר ח"ש אין מצוי אצלי ולפי הנראה הן הן הדברים שבשירי ברכה סי' ס"ב אות ג' ושם פתב מפרש דנותנים לו כל שבועה לשמחה אף דאין מברכין לו ב"ח כל שבועה וא"כ לא ידעתי מנ"ל להרב דמנהג קריאת פרשה זו להחתן בברכת חתנים תליא והלוא מנהג זה הוא משום שמחת חתן וכלה וכיון שיש לו דין נושא בתולה לענין שמחה למה לא תהיה קריאה זו בכלל השמחה וצר לי מאד כי אין אצלי שו"ת הרשב"ץ שדבר בזה בח"ב סי' ט"ל ולא כנה"ג א"ח שדבר בזה בסי' רפ"ב כמ"ש הרב זכור לאברהם בח"א דף ע"ה ע"א ומ"מ אף שלענ"ד יש לפקפק בדבריו בשני הנדונים איני פדאי לסמוך על דעתי העניה עד אמצא סעד וראיה לדברי ולכן למעשה יש לחוש בדבר אולי יש טעם פמוס לזה ואנכי לא ידעתי שוב מצאתי שהרב פתח הדביר בח"ג דף קל"ג אות י"ד פתב בשם הרב כנה"ג סימן רפ"ב בהגהט"ו בד"ה ואיך שיהיה וז"ל ובבחור שנשא בעולה לא ראיתי מנהג קבוע שיש מקומות שמוציאין ויש מקומות שאין מוציאין ובמקומות עצמן המנהג משתנה והפל תלוי ברצון החתן עכ"ל והוא מסכים למה שכתבתי בתחלה מדעתי השפלה דתלוי ברצון החתן וחידיוש הוא שלא הזכיר רב אח"א את דברי הכנה"ג בזה וצ"ל דעל מנהג מקומו דבר שבמקומו היו נוהגין שאין מוציאין ס"ת לבחור נושא אלמנה פיש מקומות שאין מוציאין שהזכיר הרב כנה"ג: אחר זמן רב השגתי ספר נוהג שלום (שנדפס עתה בשנת תרנ"ד) לידידי הרב הגדול אבד"ק נא אמן מוהר"א חזן יצ"ו ובדף ז' ע"ב הובאה שם תשובת הרה"ג המפורסם מוהר"ם פארדו בעניינים אלו ובה העתיק דברי הרב כנה"ג בסימן רפ"ב שהזכיר הרב פתח הדביר אכן נודע לי שבפתח הדביר הביא הדברים בקיצור גמרץ ובתשובה הנ"ל הביא דבריו במלואם ושמתתי לקראתם ונכון לפני להעתיקם והוא שישנו בנותן טעם למה דוקא בנושא בתולה נוהגים.

בקריאה זו וז"ל ואומר שאפשר שהטעם שנהגו פן לשמחת החתן והפלה ובבתולה דשמחה דידה נפישא שאפי' אלמון שנשא בתולה צריך לשמח עמה ז' ימים תקנו שיקרא החתן פרשת ואברהם זקן לרבות השמחה אבל בבעולה דשמחה דידה מועטת דאפי' בחור שנשא אלמנה אינו אלא ג' ימים לא תקנו פרשת ואברהם זקן אי נמי שהתקון הזה נתקן

להודיע לבני האדם שהיא בתולה ושכתובתה ק"ק פעין חילוק קליות ואגוזים ולפי אלו השני טעמים כל שהיא אלמנה אפי' שהוא בחור אין ראוי לקרות בפ' ואברהם זקן וכו' וכבר קרה מעשה פה תירגיא בבחור שנשא אלמנה ערב חג השבועות והורתי שלא יוציאו ס"ת אחר בשביל החתן אלא שיקח החתן ספר שני שהוא חובת היום ולשמת החתן צויתי שיקראו פ' ואברהם זקן בחומש ויתרגמו וינגנו אותה אמנם אם יארע פה ביום שאין בו ספר שני וירצה החתן שיוציאו ס"ת אחר לקרות בו ואברהם זקן לא אמחה בידו ושראיתי בקוסטאנדינא יע"א אינן מוחין בבחור שנשא אלמנה ורוצה להוציא ס"ת אחר עכ"ל (הצריף לענינו) ועוד הביא מה שכתב בספר שיגרי פנסת הגדולה בסי' רפ"ב נשאלתי על ראובן בחור שנשא אלמנה ערב סופות יום ד' ורוצה לקחת ס"ת ביום שבת קודש בקהל כמנהג הבחורים שנושאים בתולות וכו' אם מוציאים ס"ת אחר בעדו פיון דיום ש"ק הוא רביעי לחופתו שפבר עברו ג' ימים לחופתו אינו מן הראוי שיוציאו ס"ת אחר בעדו במקום שאינו צריף והשפתי דאעיקרא דדינא אם בחור שנשא אלמנה לוקח ס"ת הסכמתי במהדורא ראשונה בסי' זה דהפל תלוי ברצונו של חתן אם רוצה לקחת ס"ת יוציאו ואין פאן ביניון של תורה פיון דלכבוד החתן הם עושים וגם ברכות לבטלה ליפא דכיון שהוא קורא חייב לברך דאפי' למאן דאמר דבחור שנשא אלמנה אין לו אלא ג' ימים לשמחה מה בכך פיון שיש לו שבעה לברכה ומאחר שמברכין כל שבעה וקורא לו שם חתן לברכה למה לאיקח ס"ת במקום שנוהגים ליקח ס"ת בחור שנשא אלמנה עכ"ל (נראה דמה שכתב במקום שנוהגים ליקח ס"ת אעיקרא דמנהגא קאי וכאילו כתב דבמקום שנוהגים בעלמא ליקח ס"ת בבחור שנשא בתולה או אלמון שנשא בתולה למה לא יקח גם בחור שנשא אלמנה) הנה למדנו מדבריו דאפי' אם יום שבת הוא אחר שלשה ימים מחתונתו והוא בחור שנשא אלמנה רשאים ליתן לו ס"ת כשאר החתנים אם רצונו בכך וכל שפן בנדון שלנו שהיה תוף שלשה ימי חופתו: וכתב עוד בהשומר אמת שם דהמאנס משודכתו שדינה כבתולה הן לענין שמחה והן לענין ברכה כמו שכתבו בחקרי לב סי' ל"ב ובשמש צדקה סי' ה' יש לומר דעדף מנושא אלמנה פיון דאיש לא ידעה זולתו וכן עדיף מכונס בתולה בחזקת בעולה דאין לה שמחה דברכה אלא שלשה ימים וכן בנושא את הממאנת בבעלה שלא נבעלה לו כלל דהיא כבתולה שכתובתה מאתים ויש לה טענת בתולים כמ"ש בחק"ל שם יש לומר דהדין פן פלומר שקורין לו פרשת ואברהם זקן כשאר חתנים פן נראית פונתו והנה במאנס או מפתה משודכתו אם זכרוני אינו מכזיב כמדומה לי הן בעודני בעוב"י קושטא יע"א הנה מעשה פנה ויורו המורים הרבנים הגדולים שלא להביא החתן בשבת חתונתו לבית הפנסת ויתפללו בביתו וכמדומה לי ששמעתי אז פי הנה טעמם שלא רצו לכבדו ולשמחו ברוב עם הדרת מלך על שעבר עבירה ובעל נדה ולא אפכור אם בביתו הוציאו לו ס"ת ויקראו לפניו פרשת ואברהם זקן אם לא:.

והנה אם דברי הרב השומר אמת הם בדקדוק שכתב דבריו במאנס למעט מפתה משודכתו ויש מקום לחלק דדוקא באנוסה הוא דאין למנוע ממנו קריאת פרשה זו דבנה יש שמחה להפלה וקריאתה זו היא הללה שמתפרסם שבתולה היא ויעשו עמה כמשפט הפנות הבתולות ואם הוא חטא מה פשעה היא ולא לילקי פרמא בהדי הוצא ולא תלקה עניה בעון רשע וכיון ששקדו רבותינו לשמח את בנות ישראל וקריאה זו היא מפלל

השמחה לכן אינו נכון לשנות לו משאר חתנים אבל במפנתה ששניהם לדבר אחד נתפוננו לעשות הרע בעיני ה' מדעתם למלאות תאותם ומסתמא מעשיהם גרמו להם ע"י קרוב דעת שביניהם והיו לאחדים בתשוקת אהבה נצמדים ועשו במחשף מעשיהם חיבוק ונישוק וכל תועבת ה' אשר שגא הרעו והשחיתו פמה פעמים אש תוקד בקרבם פארס של עכנא ולא יכלו להתאפק עד אשר הוציאו מחשבבתם הרעה מהכח אל הפועל ארס נתנה יבולה ככל אשר זממו מתחלה הנה בזה אין אנו אחראין לשמחם ולשמחה מה זו עושה במקום גילה שם תהא רעדה אם כח ב"ד יפה לענשם ולייסרם עפ"י חקי הקיר"ה ואם אין לב"ד רשות לענשם עכ"פ גם לכבדם אינם חייבים וכיון שקריאת פרשה זו נדבת הצבור היא למחול על כבודם אף שבעלמא גדול כבוד הצבור וכמה דברים אמרו רז"ל מפני כבוד וטורח צבור וכבר האריך קצת בזה רבין חסידא בריש ספר שלמי צבור ועמ"ש במכתב לחזקיהו בחלק התשו' סימן ט' אם טורח צבור הוא מדאורייתא ואפילו בעיכוב ושהייה מועטת יש פוסקים דאיפא משום טורח צבור עיין להרב ט"ז בס"י י"ג סק"ג על בדיקת חוטי ציצית בשעולה לקרות בתורה ובדברי המפרשים שם ולמרון החבי"ף בספר נשמת כל חי ח"א סי' ז' ולג"ע הרב פתח הדביר בח"א רס"י קמ"ח וכל מה שהתירו והקלו באיזה דברים ולא חשו לטורח צבור אינו אלא מטעם מחילת הצבור על טרחתם וכבודם ואף זה פיוצא בהם שלא חשו בקריאת פרשה יתירה משום שמחת חתן וכלה שפבוד הצבור מחול להם אבל בחתן וכלה אשר הרעו לעשות נבלה בישראל אנו סהדי דלא מחלי ליקרייהו ונהדר דינא שלא להטריח את הצבור בקריאת פרשה זו ואפשר דיש חשש ברכה שאינה צריכה ולכן יש סברא לומר דעל פיוצא לזה לא הנהיגו אבותינו הראשונים ומפני זה כתב הרב השומר אמת כל דבריו בזה במאנס ולא במפתה ואם פנים אנו בזה י"ל דהיא עובדא דנהירנא מפנתה הנאי כמוכן והמענין בדברי הרב שמש צדקה בחאה"ע סי' ה' (בסוף ד"ה וילענין קידושין ובהגהת מר בריה אהבה רבה באות ג') עיניו תחזנה שיש פנים מסבירות לחלק פן ק ובחפשי בספרי דבי רב ראיתי שהרב פתח הדביר בח"ג דף קל"ג אות י"ד פתב בשם מרון החבי"ף בס' ספר חיים סי' ו' אות כ"א שפחור שעבר עבירה עם נערה שנתפתתה ומהר ממנו וכנסה לחופה בימי עיבורה אין מוציאין לו ס"ת לקרות ואברהם זקן כמשפט כל החתנים לא מבעיא אם נשאה באמצע השבוע עד שביום השבת כבר פלו ימי השמחה אלא אפי' הנישואין ביום ה' שיום השבת מכלל ג' ימי השמחה אין לקרות לחתן בפרשת ואברהם זקן ואפילו לקרות הפרשה בחנומש ולתרגמה כדי לשמחו לא יעשו שהרי דברי מרון החבי"ב הם בבחור שלא עבר עבירה דנשא אשה בעולה דאז עבדינו ליה כל מה דהוא צבי לכבדו ולשמחו אבל כשעשה עבירה גדולה אשר ינאף את אשה נדה ובלא ברכה והיא הרה לזנונים לא יהא חוטא נשכר לכבדו ולשמחו במקום שראוי לענשם ולקונסם ולהלקותם (במקומות שיש רשיון לזה) מצד חקי הקיר"ה) ושלא ינשאו זה לזה ואדרבא אסור לעשות להם שום כבוד וכו' ונסרו אחד אנשים ואחד הנשים ולא יעשו כמעשיהם עי"ש שיהביא ראיות לזה והוסיף הרב פה"ד דאף אם החתן הנה רוצה להתפלל בביתו בשבת חתונתו בעשרה ושיביאו לו ס"ת לקרות פרשת השבוע כמו שעושים לשאר חתנים נושא בעולה אין להתיר לו דעיקר היתר הולכת ס"ת לבית החתן הוא משום דחתן כמלך ונקרא אדם חשוב ולבני אדם החשובים מוליכים ס"ת וזה אשר עשה נבלה פזאת איה ותכן

לתארו לאדם חשוב ומלה להתיר להוציא ס"ת מהיכל קדשו בגללו זה לא יעלה על לב
אנוש וכיון שראוי הוא לענשו ולקנסו וכו' כמ"ש בספר חיים א"כ ילה לבהכ"ן ויתפלל
שם פי היכי דלימטי ליה כיוסופא וכל העם ישמעו ויראו ולא יתפלל בביתו אף אם לא
יקראו לו פרשת ואברהם זקן ואפי' בחומש דאין לו בזה עונש ובזיון כ"כ דלא מיפרסמא
מילתא ומוטב לו שיתבייש, בפני כל קהל עם אולי יקל מעליו חומר העון ושב ורפא לו
אלו תוד"ק ולכאורה מדבריהם הללו יש סתירה למ"ש הרב השומר אמת הנ"ל בפני
דברים.

(א) במ"ש דהמונה עם המשונדף שלה יש לה דין בתולה הו לברכה והו לשמחה ואילו
בפתח הדביר מבואר דאין לה דין בתולה ואין מברכין לו אלא ג' ימים בלבד. (ב) במ"ש
דיש לקרות לו פ' ואברהם זקן ואילו הרבנים שבפה"ד כתבו דאין להוציא לו ס"ת ואף
לא לקרות לו בחומש כנז"ל אמן לפי מה שכתבתי לחלק בין אנוסה למפונה אין
מדבריהם שום סתירה דאינהו דאמור במפונה ומר הוא דאמר באנוסה דכיון דהיא לא
פשעה ואנוסה היא אין סברא להעניש את המאנס בדרך הנוגע העדר וחסרון כבוד גם
לה אבל פשהיא מפונה שניהם ראויים לעונש ומהיכא תיתי לכבדם ולשמחם ופוק חזי
מ"ש הרב חת"ס ס"י קכ"ג בפנוי הנושא מפונה עצמו שנסתפק הרב השואל אם לברך
ברכת חתנים כל שבועה פלכחור או לא ודעת הרב השואל לברך כל ז' דלא כמ"ש הרב
מוהרש"ל בשו"ת נו"ב מ"ת ס"י פ"ב והשיב לו דיפה כיון ולו שומעין שאמר פהלכה
ובכל זאת פתב מאוס ומאסו הנואף והנואפת ואינם ראויים לברכה ואיך יקבלו פניהם
פנים חדשות כל שבועה והמה בועלי נדות חוטא בל יתנאה אף אם ימצאו רעים פמותם
לחדש פנים כל ז' יברכו להם כל שבועה הנף רואה דכשהיא מפונה דשניהם עבריניים,
ס"ל דאין לכבדם לחדש פנים כל ז' ואשר יכבדום ויקדימו להם פנים על שם אחיהם
יקראו בנחלתם פזרזיר הו אחר העורב וכ"ש וק"ו שאין לכבדם בפומבי ופרהסיא
גדולה ברוב עם הדרת מלכו של עולם יהי כבוד ה' לעולם והחטאים בנפשותם לא יבואו
בקהל ה' עד עולם: ובאמת גדון הרב שמ"ץ שציין בהשומר אמת הנה באנוסה ובה הוא
דאמר רב דיש לה דין בתולה לברכה ולשמחה ולא נפלאה היא לחלק בין מפונה לאנוסה
כמו שכתבתי אלא דמתוך דבריו נראה דגם בנבעלה מדעתה ס"ל דיש לה דין בתולה
לברכה ושמחה דכשרצה לדמות גדונו למחזיר גרושתו דאינו מברך ברפת חתנים
בסעודה אף לדעת הרדב"ז דמברכין בשעת פניסתה לחופה דחה לזה ואמר דלא דמי
למחזיר גרושתו דהא מיהא היתה נשואה לו בקידושין הראשונים וכו' וכשהחזירה עתה
אין פאן שמחה אבל הבעל משונדכתו שלא מדעתה ורצונה שתקפו יצרו ירא וחרד שלא
יתפס פגנב אוכל לחם סתרים בלא שמחה בנדאי בבא לכנסה ע"י חופה שמחתו גדולה
לאכול חוליו בטירה ולמה לא יברכו בכל שבועה ימי המשחה ואם הלכה רופפת בינך
פוק חזי מאי עמא דבר בפרט במדינת איטאליה של יון שבעו"ה פשט המנהג המנוגע
שהחתנים נכנסים לבית פלותיהם ביום ובלילה ומשחקים והשטן מרקד ביניהם ובאים
לידי הרגל דבר עד שפעמים בכניסתה לחופה פריסה בין שיניה ואינן אנוסות אלא
מפנות ואעפ"י כן לא נמנעו מלברך כל שבועה ואין מוחה כ"ש וק"ו דאין למנוע מלברך
כשהוא לאנוסה ולבה בל עמה דמקצע עולם היא ואין שמחה גדולה מזו לבא עליה פדרך
כל הארץ כשהיא שפויה ודעתה מיושבת עליה דממש פנים חדשות באו לכאן וכבתולה

דיינינו לה לכל דבריה עכ"ל (שם בסוד"ה וילענין) מבואר בדבריו דגם במפנה מנהג פשוט הוא ליתן לה דין בתולה לברכה פל שבעת הימים ולא ערער על המנהג ולמד ממנו לנדונו בק"ו ודלא כמה שחשבתני לחלק בין אנוסה למפנה וצריך לעיין בספר חק"ל שציין הרב השומר אמת וכן בגוף דברי הספר חיים שציין הרב פתח הדביר ולא שכיחי גבאי ולפי הנראה המעשה שבספר חיים הנ"ל הוא הנדון שבשו"ת חיים ושלום ח"ב סי' ע"ד והוא במפנה שאינה משונדכתו אלא משונדכת לאיש אחר ומתבאר שם דמחלק לענין שמחה בין בא על נערה שנתפתתה לו ואינה משונדכתו (דנה גרע טפי) לנערה מפנה והיא משונדכתו וא"כ יש חילוק בין נדון הרב אח"א לנדון שבספר חיים כמוכח אלא דהאמת הוא דלפי הטעם שכתבו הרבנים הנ"ל דמשום שעבר עבירה גדולה לעשות בישראל נבלה אין ראוי לכבדו ולשמחו מסתברא נדאי דאין לחלק לענין הכיבודים הללו בין שאינה משונדכתו למשונדכתו וזה פשוט לענ"ד: ואנכי הדל נשאלתי לפני אינה שנים במעשה שהיה בעיר פ' בבחור משונדך חתן הדר בבית חמיו כי אין לו אב ואם גם מקום ללון והוא ישן וכו' והיא ישנה וכו' ויהי היום נתפתתה לו ונתעברה ממנו ועד שלא יתפרסם הדבר הכניסום לחופה ואחר שהופר ענברה נודע הדבר הודה ויאמר צדקה ממני ובעיר הנ"ל נוהגים אשה כי תזריע וילדה זכר ואם נקבה תלד בשבת הלידה מכבדים את האבי הבן או הבת בבהכ"ן בקריאת התורה ובמצות השייכות לס"ת ולכן שאלו איך יתנהגו עמו בלילה ומהשפתי דאם היה נודע זה קודם חופתו היה ראוי להתנהג עמו ככל היוצא מפי המאורות הגדולים חיים שנים (ספר חיים והרב מוהר"ח פונטרומילי בספר פתח הדביר הנ"ל) אם יש רשות לזה עפ"י חקי הקיר"ה כי את דתי המלך נעשה ונשמע ומשום שלא נודע הדבר בעתו ונתכבד בכל הכיבודים בזמן חופתו פחתו יכהן פאר תחת אפר מעטה עון עצמו אינו נמחק והוסיף על חטאתו להתלבש באיציטלא שאינה ראויה לו וברך ברכה שאינה צריכה לו בקריאת פרישה ואברהם זקן יגלו שמים עונו כי תלד אשתו ולד של קיימא וידעו כל העם כי לזנוגים הרמה הנה כי כן אם יש רשות עפ"י חקי הקיר"ה יגזרו עליו לבא בשבתו לבהכ"ן ולא יכבדוהו בשום מין כיבוד הנהוג כי מנעו ה' מכבוד ולפי שידעתי את האיש כי איננו פרוץ בעריות חלילה ומתהלך בדרך ישרה אף הפעם כאש בנעורת צריכה אלבשיה ויצא העגל הזה בטחתי כי יקבל דינו בספ"י וידע נאמנה כי לטובתו אדרוש כל העובר עבירה ומתבייש בה מוחלן לו על כל עונותיו ויתגלגל זכות על ידו למען ידעו כל העם כי יש אלקים שופטים ולא ילך איש איש א בשרירות לבו לעשות הרע בעיני ה' וכן היה קבל דינו בשמחה והתנהגו עמו כמשפט כתוב למעלה ושב ורפא לו והוא רחום יכפר.

טו) אם נמצא טעות בס"ת בקריאת הקתן פרישת ואברהם זקן כמב הרב זכור לאברהם בח"א במערכת ס"ת דף ע"ה ע"א דאין צריך להוציא ס"ת אחרת ויסיים בו הקריאה ולא יברך ברכה שאחר הקריאה פיון שאין קריאה זו מן הדין ואינה אלא מנהג בעלמא ולמד כן ממ"ש הרב שלמי צבור בדרך ר"פ ודף רצ"ג ע"ד דאם נמצא טעות ביום שמחת תורה בקריאת הקתן בראשית אין צריך להוציא ס"ת אחרת פיון דאין חיוב לקריאה זו ואינה אלא מנהג בעלמא.

והנה בדין חתן בראשית שנמצא בו טעות נחלק הרב מוהרא"ז בס' ה"ב שערי אפרים בשער ח' אות ס"ד על הרב ש"ץ ופסק דאם נמצא הטעות באמצע הקריאה יוציאו ס"ת

אחרת ויברך לפניך ולאחריה אבל אם לא הרגישו בהטעות עד אחר שברך לאחריה אין צריך להוציא ס"ת אחרת עי"ש ונהנה מ"ש דיברך בס' שני לפניך כ"כ לפי מ"ש שם בשער ה' עי"ש ומנהגנו אינו כן אלא אם נמצא טעות שצריך ס"ת אחרת אינו מברך בס"ת הפשרה ברכה שלפניך אלא גומר הקריאה ומברך לאחריה ומ"ש דאם הוא באמצע הקריאה צריך להוציא ס"ת אחרת באר טעמו בפתחי שערים שם דמ"ש הרב ש"ץ דאיפא משום בןשית הס"ת להחזירו ולהוציא אחרת הרי גם אם יגמרו הקריאה בלא ברכה איפא בןשית אלא דבאמת בס"ת פסולה אין לחוש לבןשית כיון שבאמת צריכה תיקון וכיון שנהגו לקרות פרשה זו אין לגמור הקריאה בלא ברכה לאחריה ולברך על ס"ת זו אי אפשר משום דאיפא חשש ברכה לבטלה לכן צריך להוציא ס"ת אחרת ולברך אלו תוד"ק ומעתה לפי דבריו נראה דהה"ד בנמצא טעות בס"ת של החתן בקריאת דואברהם זקן יש להוציא ס"ת אחרת לגמור בה הקריאה ולברך אחריה דכיון שפבר נהגו בקריאה זו איפא משום בןשית אם יגמרו הקריאה בלא ברכה פן יהיה נלע"ד אמן הרב אח"א בס' השומר אמת דף ל"ו אות ט' פתב דנ"ל דגם להרב שע"א שחולק בחתן בראשית מ"מ בזה מודה דשאני קריאת חתן בראשית שהיא מנהג שנתפשט בכל ישראל משא"כ במנהג קריאת ואברהם זקן שלא נתפשט בכל ישראל ועם שאין נלע"ד שתהיה פן דעת הרב שע"א אלא לדעתו כל קריאה שנהגו בה הרי קבעוה חובה ואיפא בןשית לגמור בלא ברכה ומה לי נהגו בה כל ישראל ומה לי מקצתם באתרא דנהיגי בה מיהא קבעוה חובה וכבר פתבתי באות י"ד דמנהג זה הוא מנהג קדמון מזמן הגאונים ונתפשט בהרבה מתפוצות ישראל מ"מ נלע"ד דהדין אמת שאין צריך להוציא ס"ת אחרת ולברך עליה עפ"י סברא בעלמא דאיפא בןשית לגמור הקריאה בלא ברכה מאחר שעיקר הקריאה אינה מן הדין אלא מנהג הברו דלא להוסיף עלה להצריך להוציא ס"ת אחרת לא בחתן בראשית ולא בקריאת החתן בפרשת ואברהם זקן ולא יהא אלא ספק שב וא"ת עדיף וכן ראיתי שפסק הרב מעשה אברהם בחא"ח סי' ל"ד שפינון שאין קריאה זו מן הדין אלא מנהג בעלמא כמ"ש בערוך ונהרשב"ץ ומהר"י הלוי סי' פ"ב אם נמצא טעות אין צריך להוציא ס"ת אחרת אלא יגמור פרשת ואברהם זקן באותו הספר ולא יברך לאחריה וכן פסק גדול בדורנו הרב מוהרא"ף נר"ו בספר ויען אברהם בחא"ח סוס"י כ"ד וכתב פן גם בשם מר אביו בספר ספר חיים סי' ז' אות ו' דלא כהרב בע"ס קנין פירות במעשה שהיה בנא אמן שהורה בזה לסיים בס"ת זו ולברך אחריה ונדפס עתה ספר נוה שלום לידדי הרה"ג מוהר"א חזן אבד"ק נא אמן וראיתי בדף ז' אות ט"ו שציין בזה לעיין בספר פתח הדביר ח"ג סימן קפ"ג סי"ד (והוא ט"ס וצ"ל סי' רפ"ב פי החלק ג' מתחיל מסי' רמ"ב) ועיינתי שם ואין שם שייכות לדין זה (זהטז) חתן שאירע לו אבלות אחר שנכנס לחופה שהדין נותן שיגמור ימי הרגל שלו ואח"כ מונה ימי אבלות פמו שכתבתי בקונטרס זה במערכת אבלות (בשדי חמד ח"א) אות רט"ז על מה שנשאלתי בחתן שאחר שנכנס לחופה מת אביו בפתע פתאום רח"ל ושם בארתי בס"ד איך יתנהג בכל דבר השייך לאבלות כיעי"ש ודבר זה נשמט משם איך יתנהגו עמו ביום ש"ק חתונתו בכל מה שנוהגים לעשות לכבוד ולשמחת חתן בקריאת פרשת ואברהם זקן וכיוצא ששאלוני ע"ז ואמרתי שיעשו לו ככל הנהוג בכל החתנים אין נגרע דבר שלא יהיה כאבלות פרהסיא ואמרו בשם זקני העיר שלפני ארבעים שנה בערך אירע פן

בְּעִיר הַזֹּאת וְהַתְּנַהֲגוּ פֶּן עִם הַחֶמֶן הַהוּא וּבְנִדוֹן שְׁלִפְנֵינוּ לֹא נַעֲשֶׂה פֶּן לְפִי שֶׁהַחֶמֶן לֹא רָצָה בְּזֶה בְּשׁוּם אֲפֹן אֲבָל עַכ"פּ הַדִּין נִרְאֶה פְּשׁוּט פֶּן וְכֵן רְאִיתִי עִתָּה לְהֵרֵב הַשׁוֹמֵר אֲמַת בְּדָף ל"ו אוֹת ח' דַּחְתָּן שְׁאֵינְרַע לוֹ אֲבָלוֹת עוֹשֶׂה שׁוֹרֶה כְּמִנְהַג אֶף לְמִי שֶׁחֹלֵק בְּאֲבֵי הַבֵּן מִשׁוּם דַּחְתָּן יָמִי חֲנֻפְתּוֹ הֵם לוֹ פְּרָגָל וְעַדִּיף מְרָגֵל וְכו' וְהוּא פְּשׁוּט: יז) בְּקִרְיַת פְּרָשֶׁת וְאַבְרָהָם זָקֵן לַחֶמֶן יֵשׁ מְקוֹמוֹת שְׁנוֹהֲגִים שֶׁהַחֶמֶן קוֹרֵא בְּסִ"ת בְּסִדֵּר חוֹבֵת הַיּוֹם וְאַח"כּ פְּרָשֶׁת וְאַבְרָהָם זָקֵן מִתּוֹךְ הַחֲנֻמֵּשׁ וְכַדְעַת הַרְשָׁב"ץ בַּח"ב סִימָן ט"ל וְהַרִיטְב"א בְּיוֹמָא כְּמוֹ שֶׁפְּתַב בְּשָׂמֵם הֵרֵב עֲרַף הַשְּׁלֶחָן בְּסִ"ת דְּבָרוֹת ב' כ"כ הֵרֵב אַח"כּ בְּסִפֵּר הַשׁוֹמֵר אֲמַת דָּף ל"ו אוֹת ג' וְשׁו"ת הַרְשָׁב"ץ אֵין מְצוּי אֲצִלִּי וְעַיִן בְּתַשׁבּוּהַ שֶׁבְּסִפֵּר מִיָּם רַבִּים סִ"ו (בְּסוּף ד"ה תַּדַּע שְׁפֵן) וּבְדַבְרֵי הֵרֵב הַמְחַבֵּר שֵׁם בְּסִ"ת ח' (בַּד"ה עוֹד הוֹסִיף לְהִבְיֵא רְאִיָּה) בַּמ"שׁ אֲלֵיבָא דְהַרְשָׁב"ץ וְדו"ק.

ש"ר שֶׁהֵרֵב מַעֲשֵׂה אַבְרָהָם בַּא"ח סִ"ו ל"ד שֶׁהַזְּפִיר שֵׁם דְּבָרֵי הַרְשָׁב"ץ שֶׁנֶּשְׂאָל עַל מַה שְׁנוֹהֲגִים בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת לְהוֹצִיא בְּשִׁבְתַּת חַתּוּכָה שְׁתֵּי תוֹרוֹת וְכו' עַל מָה אֲדַגֵּי הַמְּנַהֵג הַחֲטָבָעוּ וְשֶׁהַשֵּׁיב שְׁאֵין לוֹ יְסוּד וְלֹא רָמַז בְּתַלְמוּד וּמִפְּנֵי הַמְּאֻרָע שֶׁל יוֹם הוּא שֶׁהַזְּקִיקוּ לְשְׁתֵּי תוֹרוֹת וְכו' אֲלֵה הַדְּבָרִים שֶׁפְּתַב בְּשֵׁמוֹ שֵׁם וְלֹא סִימָן כָּל לְשׁוֹנוֹ בְּזֶה וּמִדְּבָרִים אֵלוֹ נִרְאֶה דֶּהַחֶמֶן קוֹרֵא פְּרָשֶׁתוֹ בְּסִ"ת וְלֹא בְּחֲנֻמֵּשׁ וְעַיִנִּיתִי בְּדַבְרֵי הֵרֵב עֲרַף הַשְּׁלֶחָן וְרְאִיתִי שֶׁפְּתַב בְּשֵׁמוֹ דְּקוֹרֵא ע"פ כַּמ"שׁ הָעֲרוּף וְכ"כ הַרִיטְב"א בַּח"ב יוֹמָא דָּף ע' וְעַיִן מוֹהַר"י הַלְוִי סִ"ו פ"ב וּפַמ"א סִימָן ל"ז עכ"ל וּבְדַבְרֵי הַרִיטְב"א ג"כ לֹא נִזְכַּר לְקִרְוֹתָהּ בְּחֲנֻמֵּשׁ אֲלֵא בַּע"פ וּדְבָרֵי הֵם עַמ"שׁ בְּש"ס דְּטַעַמָּא דְּקוֹרֵא בַּג' וּבְעֲשׂוֹר שֶׁבְּחֲנֻמֵּשׁ ע"פ וְלֹא מִיִּיתֵינוּ סִ"ת אַחֲרֵיתִי הֵינּוּ מִשׁוּם דְּחַד גְּבָרָא בְּתַרִּי סְפָרֵי אֵיבָא פְּגָמָא פְּתַב ע"ז וְז"ל פִּי וְכִינוֹן שְׁפֵן לְקוֹרֵא בַּע"פ עַדִּיף וּמִכָּאֵן נִהְיֵי לַחֶמֶן בְּפְרָשֶׁת וְאַבְרָהָם זָקֵן לְקִרְוֹתָהּ בַּע"פ מִפְּנֵי שֶׁפְּכָר קָרָא בְּפְרָשֶׁת הַיּוֹם וְהֵנָּה לִיָּה חַד גְּבָרָא בְּתַרִּי סְפָרֵי דְּאֵיבָא פְּגָמָא יֵישׁ מְקוֹמוֹת שְׁמוֹצִיאִין סִ"ת לְפְרָשֶׁת וְאַבְרָהָם זָקֵן וְאֵין הַחֶמֶן קוֹרֵא בְּפְרָשֶׁת הַיּוֹם וְהֵנָּה לִיָּה תַרִּי בְּתַרִּי סְפָרֵי וְקָשָׁה ע"ז אֵיךְ בְּרַף הַחֶמֶן לְפָנָיו וְלֵאחֲרָיו עַל פְּרָשֶׁת וְאַבְרָהָם זָקֵן וְהַמְּנַהֵג הִרְאִישׁוֹן הוּא הַטּוֹב וְהַתְּפוֹס מִימּוֹת הַגְּאוּנִים עַכ"ל הֵרֵי שֶׁלֹּא הַזְּפִיר לְקִרְוֹתָהּ בְּחֲנֻמֵּשׁ אֲלֵא שְׁקוֹרִין אוֹתָהּ בַּע"פ גַּם בְּעֲרוּף בְּעֲרַף חֶמֶן כְּתַב שֶׁפְּרָשֶׁת וְאַבְרָהָם זָקֵן קוֹרִין אוֹתָהּ בַּע"פ אַחַר שְׁקוֹרֵא בְּתוֹרָה בְּעַנְיֵינוּ שֶׁל יוֹם ג' פְּסוּקִים גּוֹלֵל סִ"ת וְקוֹרֵא וְאַבְרָהָם זָקֵן שֶׁלֹּשָׁה פְּסוּקִים עַל פֶּה וְאַח"כּ מְבָרַךְ כְּדָרָף שֶׁעֲשֶׂה כ"ג בִּיּוֹה"כ שֶׁנּוֹטֵל סִ"ת וּמְבָרַךְ וְקוֹרֵא אַחֲרֵי מוֹת וְאַף בְּעֲשׂוֹר וְגוֹלֵל סִ"ת וְקוֹרֵא וּבְעֲשׂוֹר שֶׁבְּחֲנֻמֵּשׁ הַפְּקוּדִים עַל פֶּה וְאַח"כּ מְבָרַךְ וְאֵין גּוֹלֵלִין לְפְרָשֶׁת וְאַבְרָהָם זָקֵן לְפִי שְׁאֵין גּוֹלֵלִין סִ"ת בְּצַבּוּר וְאֵינוּ קוֹרֵא בְּתַחֲלָה וְאַבְרָהָם זָקֵן עַל פֶּה לְפִי שֶׁצָּרִיף לְרֵאוֹת הַכְּתָב קוֹדֵם שֶׁיְבָרַךְ אֵלוֹ תוֹד"ק וְהֵרֵי הוּא ג"כ לֹא הַזְּפִיר לְקִרְוֹתָהּ בְּחֲנֻמֵּשׁ אֲלֵא בַּע"פ וְמַה שֶׁקָּשָׁה ע"ז דְּקִי"ל דְּבָרִים שֶׁבְּכְתָב אֵי אַתָּה רִשְׁאֵי לְאוֹמְרֵם בַּע"פ כְּפָר בְּאֵר הַרִיטְב"א שֵׁם קוֹדֵם לְכֵן עַל מַה שֶׁהַכ"ג הֵיָה קוֹרֵא בְּעֲשׂוֹר שֶׁבְּחֲנֻמֵּשׁ הַפְּקוּדִים ע"פ וְכֵן ע"פ ק"ש וְאַתָּה קָרַבְנִי לְחַמִּי וְגַם פְּסוּקִים אַחֲרֵים שְׁקוֹרִין בְּבַה"כ"ן ע"פ כְּפְסוּקֵי דְּזַמְרָא וּדְבַתֵּר הַשְּׁכִיבֵנוּ וְהַלֵּלָא וְכַתֵּב לִיִּישׁב דְּנִרְאֶה מִהִירוֹשְׁלַמִּי שֶׁלֹּא אָסְרוּ לְקִרְוֹת ע"פ אֲלֵא דְּבָרִים שֶׁבְּכְתָב שֶׁהֵם מְחֻבְּתֵי קִרְיָאָה בְּצַבּוּר אֲבָל פְּסוּקִים שֶׁאֵדָם קוֹרֵא לְשִׁינוֹן בְּעֲלָמָא אוֹ דָּרָף שְׁבַח וְתַפְלָה וְהוֹדָאָה אֵינוּ בְּכָלֵל זֶה וּמִיָּהוּ נִרְאֶה שֶׁאֶף הַקוֹרֵא בְּתוֹרָה שֶׁבְּכְתָב לְחֻבְּתֵי קִרְיָאָתָהּ וְלוֹמְדָהּ אֵפִי בְּיַחֲזִיד אֲסוּר לְקִרְוֹת ע"פ וְלָכֵן לֹא הֵיָה קוֹרֵא רַב יוֹסֵף (שֶׁהֵיָה סְגִי נְהוֹר) בְּתוֹרָה שֶׁבְּכְתָב רַק תַּרְגוּם כְּדַמְרִינוּ כְּדַמְתַּרְגַּם רַב יוֹסֵף עַכ"ל

נדברי הירוש' הללו הביא גם הסמ"ג בעשין ר"ט קרוב לסופו ועפי"ז דחה הרב ערוך השלחן בסי' מ"ט מה שהוכיח הרב מקראי קדש דהא דדברים שבכתב וכו' אינו אלא מדרבנן מדאמרין דמה שכ"ג קורא ע"פ ולא מיימנין ס"ת אחריתי הוא משום ברכה שאינה צריכה ונהרי פתבו התוס' והרא"ש בסוף ר"ה דברכה שא"ץ אינו אסור אלא מדרבנן והיכי שרינו אסור תורה מפניה ולזה דחה בעה"ש דאין אסור קריאה ע"פ שינוי בכ"ג ביוה"כ כמ"ש הסמ"ג בשם הירוש' (וחידושי הוא שלא זכר שר את יוסף שפבר קדמו מרן חיד"א בספר ברפי יוסף שם לדחות ראית הרב מק"ק עפ"י דברי הסמ"ג בשם הירוש' וכל יומא שמעתייה דרב יוסף סני בפומיה דמר) וכתב להוכיח מסוגיא דסוטה ר"פ א"ן דף ל"ג ע"א דהוא מדאורייתא עי"ש ש"מ דנקטי רבנן כי הא דבירושלמי ואם פן: אמור מעתה דלפי זה בקריאת פרשת ואברהם זקן שאין קורין אותה בתורת חובת קריאה (עד שמזה תמה הריטב"א א"י מברכין עליה כנז"ל) אין בקריאתה משום דברים שבכתב אי אתה רשאי לאמרם בע"פ ולפי זה מתבאר דמ"ש הרב אח"א הוא שלא בדקדוק וצ"ל שקורין ואברהם זקן בע"פ.

גם בתשובות הרב בית יהודה בחא"ח סי' ס' (בד"ה זאת אומרת) כתב שמנהגם שהחמין קורא בסדר היום ואחר שפירף ברכה לאחריה החמין קורא פרשת ואברהם זקן בע"פ עי"ש אלא דתמיה לי למה לא הנהיגו לקרותה אחר קריאתו בס"ת קודם שיברך לאחריה על מה שקרא בס"ת בסדר היום ותהיה קריאה זו בברכה לפניה ולאחריה כמו שמפירש פן בדברי רבינו הערוך הנ"ל שעושים לחתן פירף שהיה עושה כה"ג ביום הפורים ומשמע מדבריו דאיכא קפידא שתהיה קריאת החתן מתברכת בין לפניה בין לאחריה שהרי על מה שהוקשה לו למה אין קורין פ' ואברהם זקן בתחלה יישב משום דקי"ל דאין מברך עד שיראה הכתב ואפתי תקשי יקרא תחלה פרשת ואברהם זקן בע"פ ואת"כ יראה הכתב בסדר היום ויברך ויקרא אלא ודאי מוכח דמהדרינו שתהיה קריאת החתן בואברהם זקן ג"כ מתברכת לפניה ולאחריה פירף קריאת הכה"ג ביוה"כ ואף שהריטב"א כתב סתם שקורא ואברהם זקן ע"פ ולא פירש אם קודם הברכה שלאחר קריאתו בסדר היום או אחריה נראה דסתמו כפירושו דכיון שכתב שמכאן נהגו וכו' משמע שגם החתן עושה פירף שכה"ג עושה ביוה"כ וא"כ קשה מה ראו על פכה לנהוג לקרות פרשת ואברהם זקן אחר הברכה שעל קריאתו בסדר היום ובכל מה שעלה בדעתי לומר טעם למנהג זה לא נתקרה דעתי כי אחרי שמפירש פן בדברי רבינו הערוך מה להם לשנות ולברור להם דרף אחרת ואנכי לא ידעתי ודאמתאן עלה עינייה הרואות שפתבו הרבנים הנז"ל דפרשה זו קורא אותה על פה ומ"מ אף שבדברי הרבנים הנז"ל לא נזכר קריאתה בחומש ראיתי בשו"ת הרב מוהר"ר מילדולה שבספר מים רבים סי' ז' שכתב ששמע שבפרי תוגרמה יש שקורין אותה ע"פ ויש שקורין אותה בחומש וכ"כ שם (בד"ה ומי הוא) בשם ספר תקון יששכר שאחר שברך על קריאתו בס"ת לאחריה קורין לו ואברהם זקן בחומש בלא ברכה (ומה שפייס ואמר וכ"כ הרד"א נוהגין בכל המקומות אחר שקורין בס"ת בסדה"י לקרוא עם החתן בספר שני ואברהם זקן וכו' פונתו לומר שגם הרד"א הזכיר המנהג הזה אלא שיש הפרש במנהג זה דיש קורין בחומש ויש בס"ת) וכ"כ הרב המחבר שם בסי' ח' בשם הרב פמ"א ח"ב סוס"י ל"ז דיש ק"ק בשאלונקי נוהגים לקרותה בחומש: ומדברי הריטב"א הנז"ל יש סתירה למ"ש הרב מור וקציעה

ה"ד הרב פתח הדביר בסי' קט"ז אות ב' עמ"ש רבינו הטור שם דאע"ג דתניא דפסוק
שנאמר בלשון יחיד אין מכנים לרבים וכן בהקפף וקרא פתיב רפאני ה' וארפא ואנו
אומרים רפאנו ונרפא פי' הרמ"ה דה"מ פשקורא הפסוק דרף קריאה אבל פשאומר דרף
תחנה ותפלה מותר לשנות מיוחד לרבים וכו' ולזה כתב הרב מו"ק דלא זו בלבד דמותר
לשנות אלא צריף לשנות שאל"כ הוי קורא דברים שבכתב בע"פ דאסור ונהרי הריטב"א
קרי בחיל עפ"י הירושלמי דכל שאינו קורא בתורת חובת קריאה אף שקורא בע"פ לית
לן בה וכתב בפירושו דמה שאומר דרף שבח ותפלה והודאה אינו בכלל זה וא"כ שפיר
כתב הרמ"ה דמותר ולשנות אם ירצה אבל לא שמוכרח לשנות ונהרי פה"ד השיגו
מטעמים אחרים משום דבדבר השגור בפי כל ליפא משום דברים שבכתב וכו' כמ"ש
הראשונים והובא סברתם בטור וב"י סי' מ"ט ועוד י"א דלא אסרו אלא בקורא בנגון
ובטעמים וכו' עי"ש ולא זכר שר מדברי הריטב"א הללו כיעי"ש ואף להרדב"ז שרמז
הרב מג"א בסי' מ"ט (שם ציין ח"א סי' קל"ח והיא בדפוס ווארשא תרמ"ב בחלק ד' סי'
אלף ר"ה) שנהא שאינו סומך לגמרי בדברי הירושלמי לפי שפשט המאמר אי אתה
רשאי לאמרם בע"פ לא משמע הכי וגם טעמו של הירושלמי פיון דלא פרישו ליה בגמרא
דילן משמע דלא ס"ל ותו פיון שנתנה בכתב צריף שינהוג בה ויקרא בכתב פעין נתינתה
מ"מ לגבי פסוקים שאומרים בתפלה כתב שם מפרש דכיון שהם דרף תפלה שפיר דמי
והיינו הך דרפאנו ה' ונרפא: ולפי דרכנו למדנו דהנהגים לקרות להחתן פרושה ואברהם
זמן בחנומש היינו משום דחוששים למ"ש הרדב"ז ה"ל דאין לסמוך עמ"ש בירושלמי
דמשמעות המאמר אינו כן וכו' ואין היתר אלא באומר פסוקים דרף תפלה וקריאת פרושה
זו שאינה דרף תפלה צריף לקרותה בכתב וגם המנהג האחר שהביא הרב אח"א שם
בשם הרב פרח מ"א שקורא תחלה בסדר חובת היום ואח"כ קורא בספר אחר פרושה
ואברהם זמן נראה שהוא ג"כ לחוש לזה שלא לקרותה בע"פ ואין ס' פמ"א מצוי אצלי
לראות מה אמר על המנהג הזה דלפי הנראה יש לפקפק דהו"ל חד גברא בתרי ספרי
שמפני זה הנהיגו הגאונים לקרותה ע"פ ולא אמרו שביא שתי תורות כמ"ש הריטב"א
הנז"ל וכתב עוד שם (בהשומר אמת) דהמנהג הנכון הוא שיקרא החתן תחלה בסדר
חובת היום ואח"כ יקרא בחנומש פרושה ואברהם זמן והעיד שכן המנהג בארץ הצבי
ויפרוודקה ואף במקום שנהגו לקרות ואברהם זמן בס"ת אם רצה החתן לעשות כמנהג
הנכון ה"ל רשאי ואין בזה חשש משום משנה מנהג המקום כמ"ש הרב מים רבים בסי'
ח' בשם הרב משנת חסידים שעשה כן לבנו אף שהיה מנהג מקומו לקרותה בספר וכ"כ
הרב בית יהודה בסימן ס' דכל עיקר מנהג זה אינו אלא לכבוד החתן ואם ירצה לנותר
ולמחול על כבודו שלא יוציאו לו ס"ת לקריאת פרושה זו הרשות ביזו עי"ש ונראה ודאי
דכ"ש אם כל הצבור מסכימים לשנות המנהג (שנהגו להוציא ס"ת לחתן לקריאתו)
ולנהוג כמנהג הנכון ה"ל דשפיר דמי ואפשר שמטעם זה שינו המנהג בארץ ישראל
שכתב הרב כנה"ג וה"ד הרב יד אהרן במ"ב בסי' רפ"ב הגהט"ו אות ח' שהיו נוהגים
שהחתן קורא בסדר חובת היום וגולליו הס"ת לקרות פרושה ואברהם זמן אף דאין גולליו
ס"ת בצבור משום כבוד החתן אין הצבור מקפידים וכתב ע"ד דעתה המנהג שקורא
בסדה"י ומברך לאחריה ואח"כ קורין המזמרים פרושה ואברהם זמן ומתרגמין אותה
בלא ברכה כיעי"ש הרי שינו המנהג והמירוהו בטוב ממנו ולא חשו משום לעז על

הראשונים וכן נמצא בכמה ענינים בכיוצא לזה שמשנים מנהג הקדמון כשיש בו איזה גמגום אף אם אינו מנהג בטעות גמור ויש כמה חילוקי דינים באיזה ענין לא חיישינו משום לעז עינין במה שרשמתי בקונטרס הפללים במערכת הלמ"ד והרב מעשה אברהם בא"ח סי' ל"ד תמה על מה שהעיד הרב כנה"ג במנהג ארץ ישראל דברי שלוחי ארץ ישראל מעידים שאין פן המנהג ומסתמא לא נשתנה ממה שהיה מימי קדם ולא ראה דברי הרב יד אהרן שהבאתי עי"ש.

ובעיר הזאת נוהגים להוציא ס"ת לעצמו לקריאת החתן ואינו קורא בסדר חובת היום כי אם בנאברהם זקן ומברך לפניה ולאחריה ובאמת קשה בעיני המנהג הזה דאף שהזנפר מנהג זה בפוסקים וכתבו דאף דאין קריאה זו קריאת חובה כלל אלא מנהג מברכין עליה ואין שום חשש ברכה לבטלה וכתבו שפן יש ללמוד מדברי מרן החבי"ב בכנה"ג סי' תרס"ט ואין ס' כנה"ג א"ח מצוי אצלי ולפי הנראה דבריו הם על חתן בראשית שאינו אלא מנהג ומדבריו למדו לחתן בקריאת ואברהם זקן וילדעת הרב אח"א שהבאתי באות ט"ו אין לדמות מנהג קריאת החתן בחופתו לקריאת חתן תורה וכן אין לדמות מנהג זה לקריאת ההלל בר"ח שמברכים אעפ"י שהוא מנהג ועוד דברים פיוצא לאלו דיש לחלק כנז"ל ועיין במה שרשמתי בקונטרס זה במערכת ברכות סי' א' אות י"ד בעניינים אלו (בשדי חמד ח"א) ועכ"פ עינינו הרואות לחזק מקמאי הריטב"א הנז"ל דאין רוח חכמתו נוחה במנהג זה ותמה איך מברכין אקריאת ואברהם זקן אף בכל זאת לא רציתי לשנות המנהג שנהגו בו משנים קדמוניות כי ירא אנכי לפשוט יד במנהג קדום שיש לו סמך בדין פאשר הנהירונו מהפוסקים ראשונים ואחרונים בכמה עניינים שונים כמו שרשמתי בקונטרס הפללים במערכת המ"ם אות ל"ח ובפרטות בקריאת פרשת ואברהם זקן האריף הרב בית יהודה בסי' ס' ומפיו לפידים יהלכו בתוכחת מגולה להחכם שרצה לשנות מסדר מנהגם עי"ש דב"ק בנעם שיח ולא זו בלבד לא רציתי לבטל המנהג מן הפלל פולו אלא אף לתלמידי וחתני יחיו לא הורתי לשנות מהמנהג פאשר חשב לעשות הרב עמנואל חי ריקי שכתב הרב מוהר"ר מילדולה בשו"ת מים רבים סי' ז' בשמו כי פשיעשה חופה לבנו לא יקח ס"ת לקריאת ואברהם זקן כמנהג מקומו כי חושש לברכה לבטלה (פן מפורש שם בד"ה ובדידי והרב אח"א שכתב בשם הרב מים רבים סי' ח' שהרב משנת חסידים עשה פן לבנו כנז"ל הנה בסי' ח' לא מצאתי דבר זה כי אם בסי' ה' והיא תשו' מר גיסו של הרב המחבר ושם לא כתב אלא כמו שכתבתי שאמר לעשות פן אכל מי יודע אולי בשעת מעשה לא מלאו לבו לשנות המנהג) אף שיש איזה דברים נהוגים ביניהם ויש לה על מה לסמוך ואני מניחם לעשות כמנהגם ובעצמי איני מתנהג כמותם ויש איזה דברים אשר גם לתלמידי יחיו אגלה להם להתנהג כמוני ואת צנועים חכמה אכל בדבר זה שהוא בפרהסיא ואנושא מילתא אף שהוא בשב ואל תעשה פקום עשה דמי ואין דעתי נוחה לשנות ממנהגם אחרי שיש להם על מה שיסמוכו ומנהגם תורה ואף בדבר שנהג לי פשוט שהוא מנהג בטעות לא אקפוץ לבטלו ולדחתו בשתי ידים עד אחר הישוב והתבוננות ולפעמים אתייעץ עם רבני גאוני דורנו יחיו ועיין בקונטרס זה במערכת אכילה לה אות ו' בשדי חמד ח"א דוגמא לדבר) והאל יתברך יצילנו משגיאות ויהיו כל מעשינו לשמו ותעלה.

עֲתָה רְאִיתִי תְּשׁוּבַת הַרְה"ג מוהר"ם פֶּאָרְדוֹ אֲשֶׁר הוּבְאָה בִּס' נְוָה שְׁלוֹם הַחֲדָשׁ (להראב"ד"ק נא אָמוֹן יצ"ו) בְּדָף ז' ע"ב וּמִתּוֹךְ דְּבָרֵי תְּשׁוּבָתוֹ מוּכָן שֶׁהָיוּ בְּמִקּוּמוֹ אֵינָה מְעַרְעְרִין בְּמִנְהַג זֶה שְׁנוּהֲגִים גַּם שָׁם (נא אָמוֹן) וְחֲשָׁף זְרוּעַ לְבַטֵּל אֶת הַמְעוֹרְרִין וְהִבִּיא דְּבָרֵי הָרֵב פְּנֹסֶת הַגְּדוּלָּה בֵּא"ח ס' רפ"ב שְׁמַעִיד בְּגִדְלוֹ שְׁנוּהֲגִים בְּכָל הַמְקוֹמוֹת בְּשִׁבְתַּת חֲתוּנָה אַחַר שְׁקוּרִין בְּסֹדֶר הַיּוֹם קוּרִין לְחַתֵּן בִּס"ת בְּפִרְשַׁת וְאַבְרָהָם זָקֵן בִּס"ת שְׁקִירָאוּ חוֹבֵת הַיּוֹם שְׁגוּלָלִין וְכו' וְאַף שְׁאִין גּוּלְלִין ס"ת בְּצַבּוֹר מְפָנִי כְּבוֹד הַצַּבּוֹר הִנֵּה הַצַּבּוֹר מוֹחֲלִים עַל כְּבוֹדָם לְשִׁמְחַת הַחֲתָן וְכַתֵּב הַטַּעַם שְׁנוּהֲגִים כֵּן דְּוָקָא בְּחֲתָן שֶׁנֶּשֶׂא בְּתוּלָה וְהִבִּיא גַּם מָה שֶׁפָּתַב בְּשִׁינְיֵי פְּנֹסֶת הַגְּדוּלָּה שָׁם (וְהַעֲתִיקֵי דְּבָרָיו לְעִיל בְּסוּף אוֹת י"ד) וְסִיִּים הָרֵב מוהר"ם הַג"ל הָרֵי דְּהַמְנַהֵג יְסוּדָתוֹ בְּהַרְרֵי קוּדָשׁ וְאִין שׁוּמְעִין לְמִי שְׁרוּצָה לְשִׁנּוֹת מְנַהֵג יִשְׂרָאֵל וְהִבָּא לְמַחֲוֹת בְּמִנְהַג זֶה עוֹבֵר בְּחֻמְשָׁה קוּלוֹת וְכו' וְאַפְּלִי בְּמִקּוּם שְׁאִין נוֹהֲגִים מְנַהֵג זֶה אִם רָצָה הַחֲתָן שִׁיּוֹצִיאֵו לֹו ס"ת וְשִׁיקְרָאוּ פְּרָשָׁה זֹו שׁוּמְעִין לֹו כֹּל שֶׁפֶן שְׁבְּמִקּוּם שְׁפָכֵר נִהְגוּ כֵּן אִין שׁוּמְעִין לְהַמְעַרְעֵר כִּי הַמְנַהֵג נִכּוֹן וְיִשְׁרֵר הוּא וְלֹא מְנַהֵג גְּרוּעַ כְּמוֹ שֶׁעָלָה עַל דַּעַת הַמוֹחֵה אֱלוֹ תוֹנֵרָף דְּב"ק וְאַנִּי הַדֵּל כְּכֹר כְּתִבְתִּי לְמַעַלָּה בְּאוֹת י"ד שְׁמַנְהֵג זֶה הוּא מְנַהֵג קָדוּם וְהוֹנֵפֵר בְּדְבָרֵי רִבּוּתֵינוּ הָעָרוּף וְהָרִיטְבִּ"א וְרִבֵּינוּ בְּחַיֵּי וְאִין לִי לְתַמּוּהָ עַל הָרֵב מוהר"ם הַג"ל שְׁלֹא זָכַר דְּבָרֵי קְדוּשָׁה אַחֲרֵי שְׁפָרֵי פְּנֹסֶת הַגְּדוּלָּה א"ח וְשִׁינְיֵי פְּנֹסֶת הַגְּדוּלָּה הַג"ל אֵינָם אֲצִלִּי וְאוּלֵי כְּכֹר הוֹנֵפֵר דְּב"ק בְּהֵם אִף תְּמִיָּה לִי שְׁלֹא זָכַר דְּבָרֵי הָרֵב בֵּית הַיְּהוּדָה שְׁרַשְׁמֵתִי בְּאוֹת זֹו אֲשֶׁר הִרְבָּה לְהַשִּׁיב בְּתוֹכָחַת מְגוּלָּה לְהַחֲכֵם שְׁרָצָה לְשִׁנּוֹת מְסֹדֶר מְנַהֵגָם בְּקִרְיַת פְּרָשָׁה זֹו וְכ"ש שְׁאִין שׁוּמְעִים לְמִי שְׁבָא לְעַקּוֹר אֶת הַכֹּל: יח) בְּרַפְתַּת חֲתָנִים בְּקוֹנְטְרַס זֶה בְּמַעֲרַכַת בְּרִכּוֹת סִימָן ג' (בְּשִׁדֵי חֲמָד ח"א) רְשָׁמֵתִי אֵיזָה פְּרִטִים בְּדִינֵי בְּרַפְתַּת חֲתָנִים עִי"ש וְהִנֵּה מְנַהֵג פְּשׁוּט הוּא שְׁבְּרִכּוֹת אֱלוֹ מְכַרְף אוֹתָם אַחַר וְלֹא הַחֲתָן בְּעַצְמוֹ בֵּין בְּרַפְתַּת אֵירוֹסִין בֵּין בְּרַפְתַּת גִּישׁוּאִין אִף שְׁמַשְׁמַעוֹת לְשׁוֹן הַפּוֹסְקִים בִּס' ל"ד גַּבִּי בְּרַפְתַּת אֵירוֹסִין הוּא שֶׁהַחֲתָן עַצְמוֹ מְכַרְף (וְנִרְאָה מְדַבְּרֵי הָרֵב אַח"א בְּסֹפֶר הַשׁוּמֵר אֶמֶת דָּף ע"ב אוֹת כ"ו שֶׁפֶן הוּא מְנַהֵג עִירוֹ וְגַם אִם הוּא ע"ה מְקַרִּין אוֹתָהּ לֹו מְלָה בְּמִלָּה כְּמ"ש בְּשָׁמוֹ בְּסוּף אוֹת זֹו עִי"ש) מ"מ כְּךָ נִתְפַּשֵּׁט הַמְנַהֵג יֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁהַחֲתָן מְכַרְף וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁהָרֵב מְאַרְיָה דְּאַתְרָא הוּא הַמְכַרְף וְכֵן הַמְנַהֵג בְּמִקּוֹמוֹת אֱלוֹ וְכַתְּבוּ הַטַּעַם שְׁאִין הַחֲתָן עַצְמוֹ מְכַרְף כְּדִי שְׁלֹא לְבִיֵּשׁ אֶת מִי שְׁאִינוֹ יוֹדֵעַ לְכַרְף בְּעַצְמוֹ וְעֵינֵין לְהַרְבֵּנִים בֵּא"ח ט"ש וְכ"ש וְכ"ש הָרֵב נו"ב וְעוֹד יֵשׁ טַעְמִים בְּזֶה הִבִּיאָם הָרֵב כְּנֵה"ג שָׁם מְשׁוּם יוֹהֲרָא וּמְשׁוּם שְׁאִין בְּרַכָּה זֹו אֱלֹא שְׁבַח וְהוֹדָאָה וְלֹא בְּרַפְתַּת הַמְצָנָה עִי"ש וְכִסִּי"ס"ב בַּהֲגַהֲט"ו אוֹת י"ד וְלְכָל הַדְּבָרוֹת הֵינָה נ"ל פְּשׁוּט בְּאִם לֹא יִמְצָא אִישׁ אַחַר לְכַרְף יְכוֹל לְכַרְף הַחֲתָן בְּעַצְמוֹ וְכֹל כִּי הָא מְקִלְתָּא דְּלֹא שְׁכִיחָא הִיא וְלֹא שִׁינְיָ בִּיָּה מְנַהֵג וְאַף דְּמְדַבְּרֵי הָרֵב הַדְּרִישָׁה בְּזֶה נִרְאָה דְּלִפִּי הַטַּעַם שְׁלֹא לְבִיֵּשׁ אֶת שְׁאִינוֹ בְּקִי אִי אֲפָשֵׁר לְחַתֵּן לְכַרְף בְּשׁוּם אֲנֹפֶן שְׁהָרֵי כְּתִב וְז"ל וְרַש"ל בְּבִיאורֵי סְמ"ג כְּתִב הַטַּעַם מְשׁוּם יוֹהֲרָא וּמ"ה אִם אִין אַחַר אֱלֹא הוּא יְכַרְף בְּעַצְמוֹ וְכ"כ הַמְרַדְכֵי וְעַכְשָׁיו הַמְנַהֵג שְׁאִין הַחֲתָן מְכַרְף כֹּלֵל וְשִׁמְעֵתִי הַטַּעַם שְׁלֹא לְבִיֵּשׁ אֶת שְׁאִינוֹ יוֹדֵעַ וְכֵן בְּקִרְיַת הַתּוֹרָה ג"כ אִין הָעוֹלָה קוּרָא אֱלֹא הַש"ץ מְשׁוּם ה"ט עכ"ל דְּנִרְאָה דְּדוּקָא לְטַעְמָא דְּיוֹהֲרָא הוּא דְּיְכוֹל הַחֲתָן בְּעַצְמוֹ לְכַרְף כְּשֶׁאִין שָׁם אַחַר הַיּוֹדֵעַ לְכַרְף אֲבָל לְטַעְמָא דְּכְדִי שְׁלֹא לְבִיֵּשׁ אֶת שְׁאִינוֹ יוֹדֵעַ, אִף כְּשֶׁאִין אַחַר אִין לֹו לְכַרְף בְּעַצְמוֹ מ"מ רְאִיתִי לְהָרֵב בֵּא"ח ט"ש שֶׁפָּתַב הַטַּעַם שְׁלֹא לְבִיֵּשׁ וְכו' וְסִיִּים בְּשָׁם הַדְּרִישָׁה וְאִי לִיכָא אַחַר יְכַרְף הַחֲתָן נִרְאָה שֶׁהִבִּין

דמ"ש הדר"ישה דאי ליכא אחר יכול לברך בעצמו דין זה הוא לכל הטעמים ועם שאין נראה פן לענ"ד מתוך דברי הרב הדר"ישה מ"מ לענין דינא נראה נכון לפסוק פן דארף את"ל דלטעמא שלא לבייש גם אם אין אחר יודע לברך לא יברך בעצמו מ"מ בשעת הדחק יש לנו לסמוך על הטעם דמשום ינהרא דמצי לברך בעצמו פשאין אחר כמ"ש הרב הדר"ישה וכינן דהוא מילתא דלא שכיחא אין בו תורת מנהג כמו שרשמתי בקונטרס הפללים במערכת המ"ם אות ל"ז ע"ש.

כל זה היה נראה פשוט בעיני אמנם ראיתי בספר זכרנו לחיים ח"א דף ל"ז ע"ב שפכתב ונ"ל חתן והוא ש"ץ ואין שם ש"ץ אחר אי יברך ברפת אירוסין הוא עצמו או לא אריף למיעבד הכי בדבר זה נשאל הרב פני מבין דנ"ז רע"ג וקעלה דלא נכון לעשות פן וצריף שיברך אחר עכ"ד ואין ספר זה מצוי אצלי ומשמעות הלשון הוא דלעיקובא קאמר שצריף לחזור אחר ש"ץ אחר שיברך ולא יברך הוא עצמו בשום אופן אבל יותר נכון לומר דכוננתו היא שלפי מנהג המקומות שהש"ץ הוא המברך היינו פדי שיברך בניגון וטעמים ולזה צריף ש"ץ בדוקא כי הוא היודע פרק בשיר ומפיר ורגיל בעבודתו ולזה נשאל אם אין ש"ץ אחר אם יוכל החתן עצמו שהוא ש"ץ לברך שאעפ"י שיש בכל העם הנמצאים במזמוטי חתן וכלה מי שיודע לברך הברכות מ"מ אין פרוק נאה כהש"ץ דלאו כ"ע האי פרקא גמירי ולזה השיב דאינו נכון דיברך החתן בעצמו ויברך אחר אחד מהנמצאים שם שיודע לברך אף שאין פרוק נאה אבל אם אין שם מי שיודע לברך כלל זולת החתן גם הרב פני מבין יודה דיברך החתן בעצמו ואין צריף לעכב עד שיתזרו אחר ש"ץ או איש אחר היודע לברך פן נראה לצדד בכוננתו ומי שנמצא בידו ספר התורה הנ"ל ישפיל על דבר לאמתו: ולענין השבע ברכות כתב מרן חיד"א בספר שיורי ברכה בסי"ב וז"ל אין ראוי שיברך החתן עצמו ז' ברכות לפי שז' ברכות הם שבח לשם יתעלה וברכה לחתן וכלה וישראל ולכן הראוי שיברך אותם הגדול שפנמצאים ואין ראוי שיברך אותם החתן לפי שהם ברכה לו ואין ראוי שיברך אדם ברכה פזו לעצמו והרמב"ם פ"ע על החתן שברך ברכות אלו לעצמו כ"כ רבינו אברהם בן הרמב"ם בשם מר אביו חידושים שבספר מעשה רקח בתחלתו דף א' ונדעתי שגדול אחד בירך ז' ברכות לעצמו ואני בעניי אמרתי דנעלם ממנו דברי הרמב"ם ושהוא ז"ל הקפיד על זה עכ"ל הרי דאיכא קפידא עד שפ"ע רבינו הגדול על החתן שביירך לעצמו וגם מרן חיד"א לא הוכשרה בעיניו הוראת הגדול שביירך לעצמו ובכל זאת משמע לי דלא הקפידו אלא פשיש שם אחר שיכול לברך.

שו"ר להרב חנ"א וחסדא בח"א דף ק"י ע"ג שהביא מ"ש במעשה רוקח הנ"ל וכתב דנראה מדברים אלו דהוי לעיקובא אלא דיש להסתפק אי איכא חתנים אחרים בסעודה והיא אם יכול לברך או לא ואולי י"ל דבדאיכא חתנים אחרים הגם דמברך לאידך מתברך הוא ע"ד כל המתפלל ע"ח הוא נענה תחלה וש"ד דלא הוי ברכות לבטלה ובהכי אתי שפיר מה שראיתי לרבינו הכנה"ג בספר דינא דחיי דף כ"ו ע"ג גבי מ"ש בש"ס בברכת חתנים דחתנים מן המנין דנ"ל דאפילו לא היה אחר ביניהם אלא עשרה חתנים שאכלו כאחד מברכין אותה וזה היקף מ"ש במעשה רקח בשם הרמב"ם אבל לפי מ"ש לחלק א"ש עכ"ל ומשמע דר"ל דכשיש חתנים אחרים דיכול לברך החתן בעצמו הוא אף בדאיכא בהדיהו גדול אחר ובמטו מניה דמר אין דבריו נלע"ד דאם יש עמהם גדול

גלע"ד דלדעת הרמב"ם הגדול מהם צריך לברך ואף אם אין אחר גדול מהם משמע לי דאינו נכון שיברך החתן עצמו אף פשיש חתנים אחרים עמו כל שיש אחר שיכול לברך להם ואם אין נמצא עמהם מי שיכול לברך אף אם אין חתנים אחרים עמו יכול לברך בעצמו כנלע"ד וצ"ע למעשה: ומה שכתבתי למעלה בשם הרב פני מבין שהביא בזכרנו לחיים הנה עתה ראיתי להרב אח"א בספר השומר אמת דף ע"ב אות כ"ו שכתב ונ"ל ברפת האירוסין מברך החתן עצמו וגם אם הוא ע"ה מקרין אותה מלה במלה ובארץ הצבי נאדם נהרים נאדם צובה שראיתי שהסגן מברך וכ"כ הכנה"ג סל"ד מהט"ז יו"ד ס"א סי"ז וכ"מ קצת ממ"ש הרא"ש בע"פ והמרדכי בפ"ק דכתובות דמפסיקין בנתיים בקריאת הפתובה ואם החתן מברך ברכה זו והש"ץ ז' ברכות אמאי הוצרך להפסיק בקריאת הפתובה ועיין להרב לב מבין ריש הלכות אישות מה שפלפל בזה לתת סמך שיברך אותה הש"ץ ממילא מוכח פשהוא עצמו טפי עדיף אבל ז' ברכות אין ראוי לחתן לברך כמ"ש בח"ש ח"ב סל"ח אות נ"ח מהרמב"ם וכ"ה בתיקונים דף כ"ו כמ"ש הרמ"ז שם עכ"ל הנך רואה חיים שנים מכחישים זה את זה בכונת הרב פני מבין דהזכרנו לחיים פתב בשמו דאין נכון שיברך החתן בעצמו ורב אח"א אמר אליבא דיהנה דטפי עדיף שיברך החתן בעצמו ואם דברי הרב הם בשתי מקומות (שבזל"ת ציין לדף נ"ז ע"ג והשומר אמת ציין ריש הלכות אישות ולא ציין דפי הספר) הני מגילי דמר סתראי נינהו: ואם אפשר לברך ברפת חתנים ביום שבת קדש פשמוליכים נכבדי הקהל את החתן לביתו פתבתי למעלה באות ח"י: יט) מרן החבי"ף בספר לב חיים ח"ב סימן כ"ו האריך להכריח דמ"ש בצוואות ר"י העסיד סי' ל"ז ובגוף הספר העסידים סימן תע"ז שלא לעשות חופות שני חתנים בשבת אחת אינו אלא לחופת שני אחים או שתי אחיות אבל שני חתנים דעלמא וכן הפלות אין לחוש לזה כלל אף אם יעשושורה לכלם בבהכ"ן אחת לית לן בה והביא מכמה.

רבנים שהיו גורסים בסה"ח בפירוש דההקפדה בנה אינה אלא בשני אחים או שתי אחיות ומי שינצה לחוש למה שגראה מסה"ח לפי גירסתנו אינו יכול לדחות שאר חתנים אלא הוא ידחה מפניהם אלו תוד"ק: כ) בחור ובתולה שהזמינו ליכנס לחופה ביום פ' וכבר היה טבחם טבוח וגם באו כמה אנשים מעיירות אחרות לכבודם ביום או יומים לפני החופה נחלה החתן בחולי גדול מסוכן וחסו על כל ההוצאות שלא ילכו לאיבוד ועל פבוד האורחים ולקחו את החתן בעצם חליו בידיהם והעמידוהו תחת החופה שהיה בביתם וסדרו להם חופה וקידושין אילו היה בא מעשה לידי לא הייתי מניחם לעשות פן דיש חשש מצד הדין דהוי חופה שאינה ראוייה לביאה כמבואר בתשו' הרא"ש שבהרמ"א סי' ס"א ס"ב דאשה חולת מות שהכניסה לחופה ומתה אין הבעל יורשה דהוי חופה שאינה ראוייה לביאה ואין לחלק בין אשה לאיש וכו' ואף ששם מתה ובגדון זה הבריא אח"כ מ"מ איך נעשה לכתחלה לברך ז' ברכות דחיישינן שמא ימות בפרט בחולי מסוכן אף דרוב חולים לחיים מ"מ אין לעשות פן לכתחלה ועוד הקדמונים תקנו להתפלל שלא תבאנה בנות ישראל לידי חליצה והתירו גט שכ"מ בלילה מחשש זה ואיך נכניס אותה לכתחלה לספק תבא לידי חליצה שמא ימות ודעת שוטים הוא לעשות פן לכתחלה אלו תו"ד הרב שם אריה בחאה"ע סימן פ"ג ואנכי הרואה דכבר היה מעשה פנה בזמן הרב מוהר"י עאייש במי שהכין כל צרכי חופתו וקרא לו שם שבת שקודם החופה (כב"ת

אשיוא"ר ר"ל שבת של נדוניא והוא התחלת התקופה ומרבין בשמחה בבית הפלה) פנהוג וביום א' חלה חולי גדול ויהי החולי הולך ונחזק ונבוכו קרוביו אם להכניסו לתקופה והספיקו והכניסוהו לתקופה ובשעת ברפת חתנים העמידוהו אצל הפלה עמידה שיש עמה סמיכה וליל התקופה לא בא אליה שהוסיף חליו וגבר עד שפמעט הגיע להיות גוסס וקרוב להתנאש מן הרחמים ושאלו להרב אם ימות אם תנפה הפלה בעיקר ותוספת כש"ת בית יהודה חאה"ע סי' י"א) ולא רפרף על המעשה שלא הנה ראוי להכניסו לתקופה כמו שהרעיש הרב שם אריה וכתב שזה דעת שוטים) משמע דס"ל דאין חשש בדבר אם שני הצדדים מרנצים בכך דכיון דרוב חולים לחיים יכולים לסמוך ארחמי שמים מרנבים ושם באר דע"כ לא נחלקו הפוסקים בתופת נדה אי הויא חופה או לא אלא בנדה שאינה ראוייה מחמת אריה דאיסורא דרביע עליה אבל פשיהיה העיכוב מצד חולי ואין המניעה הכרחית אלא מחמת היזק הגוף אם ירצה לחבול בעצמו רשאי ואין לה דבר המונעו מלבא אליה הילכף י"ל דבחלה הוא או היא חופה הראוייה לביאה מיקראי ובהורגנותה דמר יש לפקפק בדב"ק חז"ל דמאי דמשמע ליה דמה שאינו ראוי מחמת איסור מיקרי אינו ראוי טפי ממה שאינו ראוי מחמת מציאות הענין דאדרבא איפכא שמעינן לה מדברי הרבנים ב"ח וט"ז א"ח סי' ל"ב ס"ק ח"י בדין דכל שאינו ראוי לביאה ביולה מעפכת בו דלא אמרינן הכי אלא במה שאינו ראוי בעצמו אבל מה שבעצמו ראוי ואריה דאיסורא הוא דרביע עליה לא מיקרי אינו ראוי לביאה וכן הבאתי בקונטרס הפללים במערכת הפ"ף אות ל"ז בשם הרב שאגת אריה סי' ו' ועוד איזה פוסקים עי"ש הרי דמה שאינו ראוי מחמת איסור קיל טפי ואף דיש קצת לחלק בנושאים בין חסר מציאות דבילת מנחה לחסר מציאות הביאה מחמת החולי מ"מ זה יועיל להשוותם אבל לא להעדיף את האינו ראוי מחמת איסור לאינו ראוי מחמת היזק גופו ועוד במאי דפשיטא ליה דאם ירצה לחבול בעצמו רשאי צ"ע דמפורש בדברי הרמב"ם בהלכות חובל ומזיק פ"ה דאיסור לחבול בעצמו ורבני האחרונים שקו"ט אם אסורו מדאורייתא או אינו אלא מדרבנן והרב ארעא דרבנן במערכת החי"ת אות נד"ר הביא מ"ש מרן הב"י ביו"ד סי' רל"ו בשם הר"ן דאינו אלא מדרבנן ושבועה חלה עליו ועיין במה שרשמתי בקונטרס הפללים במערכת האל"ף (בשדי חמד א"א) אות מ"א ולהרב שם אריה בשו"ת ליו"ד סי' ז"ך דכ"ע מיהא איסורא איפא למר מדאורייתא ולמר מדרבנן ואיך נקיט בפשיטות דאם רצה לחבול בעצמו רשאי ועי"ש שכתב להכריח דמחמת חולי לא חשיבא אינה ראוייה לביאה בין בחלה הוא בין בחלתה היא והוקשה לו מתשו' הרא"ש (שהביא פ"ש אריה) וכתב ליישב ופסק בנדונו שאם ימות תנפה בכחנביתה ולפי שאינו מדין שלפנינו קצרותי בדבריו ואתה תחזה.

כא) מה שנהגו שאין נושאים נשים אלא במילוי הלכנה כמו שכתב מרן ביו"ד סי' קע"ט ס"ב והרמ"א באה"ע סי' ס"ד ס"ג פתב הרב מעשה אברהם בחאה"ע סימן ה' דף קמ"ו ע"ד דאין זה אלא בבחור ובתולה אבל באלמון ואלמנה אין מקפידים על זה כמו שאין נוהגים בנישואי אלמון ואלמנה להקפיד בכמה דברים שנוהגים בנישואי בחור ובתולה כגון לזרוק על ראשם תטים ואנרז ומיני מתיקה והוא לסימנא טבא וכן לעשות התקופה תחת אור השמים שיהא זרעם פככבי השמים לרוב כמו כן לענין נישואין שלא במלוי הלכנה וכתב שהעידו לפניו שכן נהגו מימי עולם ומשנים קדמוניות וכתב טעם לזה ויש

לפקפק בטעמו ואין לה להאריך בזה אמנם ראה זה חדש אצלי פי מלשון הפוסקים המדברים בענין זה (תשובה להרמב"ן במנוחסות סי' רפ"ג והרב הנמקי יוסף שהביא מרן בב"י ובש"ע והרמ"א והרב הלבוש שפיתבו בלשון נישואין לישא במילואה שלא לישא עד מילואה וכיוצא) הנה נראה לי שההקפדה היא על יום פניסה לחופה שזהו משמעות לשון נישואין ובמקומות שנוהגים לעשות הקידושין וברכת אירוסין יום או יומים לפני החופה ידקדקו שיהא יום הכניסה לחופה שהוא יום הנישואין במלוי הלבנה דכניסה לחופה בעינו שתהיה במלוי הלבנה ואולי על הקדושין אינם מדקדקים שיהיו במלוי הלבנה ויקדשו בסוף חדש זה ויכנסו לחופה בתחלת חדש הסמוך פן הייתי מבין ממנהג זה עד עתה שראיתי במעשה אברהם שם בתחלת הסימן שפתיב ונ"ל ומה שפתיבו שלא לישא נשים לאו היינו יום ז' ברכות שהוא יום א' מהחופה דהא קחזינא רנבא דעלמא אין מקפידין לעשות (מלפשיית) יום א' של חופה בחסרון הלבנה לפי שזה תלוי בנשים כמובן אלא עיקר המנהג ואיפא קפידא הוא בשעת הקידושין וכן נהגו פה אאאאא אשה במלוי הלבנה שם עכ"ל: הנה רואה גדול הנאמר באברהם מעיד בגדלו דרנבא דעלמא לא זהירי בכניסה לחופה שלא תהי בחיסור הלבנה ועל פי זה הנה אפשר ליישב קצת מה שדקדק הרב בספר המקנה הביא דבריו הרב פתחי תשובה שם בסק"ה על מה שפתיב הרמ"א בא"ח סי' תקנ"א ס"ב נוהגים להחמיר שאין נושאין נשים מי"ז בתמוז תיפוק ליה שהוא אחר חצי חדש דיש לומר דקמשמע לן דארף במקומות שנוהגים לקדש אינה ימים לפני יום החופה עיין בדברי הרמ"א באה"ע סי' ס"ב ג' ומהר"ב פתחי תשובה שם סק"ה בשם ספר המקנה ואם פן מצד חיסור הלבנה אם קידש אותה במילוי החדש יכול לישא אותה בי"ז לחדש מפל מקום להיות אתחלתא דתלתא דפורענותא נוהגים להחמיר שלא לישא מי"ז בתמוז ואף אם נאמר דבעל המנהגים והרמ"א לא ידעו ממנהג אינה מקומות בהספרדים שמקדשים יום או יומים לפני החופה מפל מקום בלא זה גם פן יש ליישב דהא גם להרמ"א משפחת קידושין בלא חופה עיין בדבריו שבסי' ל"ג ואם פן יש לומר דארף אם קידש פמה ימים מקודם ובא אחר כך לכונסה כבאופן ההוא או על ידי חופה ממש מי"ז בתמוז נוהגין להחמיר משום תלתא דפורענותא ארף שאין חושש בענין זה משום חיסור הלבנה פן הנה אפשר ליישב על פי דברי הרב מעשה אברהם: אלא דלעניית דעתי אין פן משמעות לשון הפוסקים אלא על הכניסה לחופה הוא דקפדי דהוא עיקר בנין ביתם ואם תמצא לומר דקפדי על הקידושין מפל מקום גם על הכניסה לחופה ודאי קפדינו דלשון נישואין מורה על הכניסה לחופה פמו שפתיב מרן הבית יוסף בסי' כ"ז בשם תשובת הרשב"א דהאומר הרי את נשואתי אינו פאומר הרי את אשתי דמקודשת דלא מתקריא נשואה עד שתבעל או שתכנס לחופה ואף למה שפתיב הרב קהלת יעקב בקונטרס מענה לשון ח"ב אות שצ"ג בשם הר"ש שאקאן שבכנסת הגדולה בפללים גפרדים סי' ע"ה ובשם התוס' והרדב"ז דלשון נישואין כולל גם קידושין עי"ש מפל מקום פניסה לחופה לא אימעיטא מלשון נישואין אלא דגם קידושין בכלל נישואין שקולים הם ויבואו שניהם וכינון דנקטי הפוסקים במאי דקמן לשון נישואין מוכח ודאי דגם על הכניסה לחופה קפדינו ובקונטרס הפללים במע' הנו"ן אות כ"ט הבאתי דברי הפוסקים לענין אם אירוסין נכללין בלשון נישואין ואיני מופנה פעת להתיישב בדב"ק פי נראה לי הדל פשוט דבמאי דקמן בכניסה לחופה ודאי קפדינו ומהלן איה"ש אכתוב

מה שגוראה לי הדל לנישב דקדוק זה ולגבי דין אין נפקא מינה מאחר שהקידושין והחופה סמוכים בשעה אחת: ומה שתיגרז הרב המקנה על דקדוקו על הרמ"א כנז"ל על פי מה שכתב הרב מגן אברהם בסי' ת"ץ סק"ט בשם הרמ"א בתשו' (נו"ל לכן דקדוקתי וכתבתי והעם נהגו ולא פתבתי סתם וכן נוהגין) לא זכיתי להבין דלענין דעתי גוראה דכוננת הרמ"א היא לחלק בין נוהגין סתם דהפונה דנוהגין פן על פי בית דין שהנהיגו להם פן ובין והעם נהגו דמשמע שהם נהגו פן מעצמם שלא על פי הוראת בית דין כבהיה דסי' ת"ץ שהביא הרמ"א בתשובה דכמה פוסקים כתבו לברך והעם נהגו שלא לברך ואם פן בהא דסי' תקנ"א שכתב ונוהגין להחמיר מי"ז בתמוז ולא פתב ונהגין וכן במאי דקמן שכתב ונהגו שלא לישא נשים אלא בתחלת החדש ולא פתב ונהגו העם הפונה בשפתיהם היא שנהגו על פי מורים שהנהיגום פן ולא שנהגו מעצמם שלא תורה פונה זו אלא ששנאמר נהגו העם או העם נהגו אבל נהגו לבד משמעותו פנוהגים דלפי הגוראה פוננת הרמ"א בחילוק זה הוא על דרך דאמרינו בתענית (דף כ"ו ע"ב) דרב אמר הלכה כר"מ ור"י אמר נהגו העם כר"מ ורבא אמר מנהג כר"מ ואמרינו דלמאן דאמר הלכה דרשינו לה בפרקא ולמאן דאמר מנהג בפרקא לא דרשינו אורויי מורינן ומאן דאמר נהגו אורויי נמי לא אורינן ואי עביד עביד ופירש רש"י דנהגו העם משמע שהם מעצמם נהגו פן פסע עי"ש: ובדדך זה בחר לו הרמ"א שעל מנהג שאינו פשר וראוי להורות פן יכתוב ונהגו העם או והעם נהגו שמשמעות לשון זה הוא שנהגו מעצמם אבל לשון מנהג או נהגו נוהגים בלא פינוי העם יתפרש שנוהגים פן על פי בית דין שהורו להם והנהיגום בזה וא"כ פשכותב איזה מנהג בלשון ונהגו בלבד הרי הוא כאילו אמר ומנהג או ונוהגין דאורויי נמי מורינן ומדקדוק לשון הרמ"א בתשובה שלא פתב דקדוקתי וכתבתי ונהגו ולא פתבתי ונוהגין דמזה הוא משמע דהחילוק הוא בין נוהגין לנהגו) אלא פתב לכן דקדוקתי וכתבתי והעם נהגו ולא פתבתי סתם וכן נוהגין עכ"ל להורות נתן דכוננת חילוקו הוא בין סתם (נהגו) למפרש (ונהגו העם) אבל בין נהגו לנוהגין אין שום חילוק ומשמעות שניהם שנה פן גוראה לי הדל בכוננתו ואם פן אינו מתיישב דקדוקו על הרמ"א בזה (ולקמן בד"ה והנה בעל פתבתי שגוראה לי הדל שאין פוננת הרמ"א בכתבו לשון ונהגו העם לומר שאין עיקר לאותו המנהג כהוראת הלשון בהיה דתענית אלא אף שהאמת הוא שהעם נהגו פן מאליהן יש למנהג שהוא טעם פעיקר לכן ראוי לנהוג עי"ש): ועוד יתכן דלא פתב הרמ"א בתשובה שדקדק לכתוב וכו' שמורה מזה שאין המנהג שהוא מוספם מפל הפוסקים אלא אם פותב והעם נהגו פהיה דסי' ת"ץ והעם נהגו שלא לברך אבל אם פותב ונהגו העם אף שבלשון הש"ס בתענית הנז"ל נהגו העם רוצה לומר אורויי נמי לא מורינן מפל מקום הפוסקים ישתמשו בלשון זה אף על מנהג שהוא הלכה והן מורינן פן כמו שמצינו בדברי רבותינו בעלי התוס' במסכת ברכות דנ"א ד"ה מעיקרא נהגו העם לברך פל הברכות אחר הנטילה והוא דין מוספם גם הרמ"א בסי' תקס"ב ס"ח פתב מיהו נהגו העם לקבלם בקבלה אחת וסגי בהכי וכן דעת מקצת רבנאותא עכ"ל ופשיטא דאורויי נמי מורינן הכי שהרי לא מצינו מי שחולק בדין זה פי אם הרא"ש נסתפק בו כמו שכתב מר בריה הריב"ה וכיון שדעת מקצת רבנאותא דסגי בהכי הרי פלל גדול הוא בידינו במילתא דלמר פשיטא ליה ולמר מספקא ליה נקטינן פמאן דפשיטא ליה דאין ספק מוציא מידי ודאי וכלל זה שריר וקיים בין בלשונות הש"ס

בין בלשונות הפוסקים כמו שמתבאר ממה שרשמתי בקונטרס פללי הפוסקים סי' ט"ז אות י"ט: ואם פן ביהיה דסי' תקס"ב הדין נותן דאורוויי נמי מורינן ובכל זאת פתבו בלשון נהגו העם וכן הוא לשון המרדכי והגמ"י שיהביא מרן בב"י נהג העם וכו' ולכן צ"ל דדוקא בנהגו העם הוא דאפשר להבין שתהיה הפונה פנהגו העם שבש"ס דתענית אבל לא פנהגו העם שבלשון הפוסקים פיון שמצינו שמשפתמים בו בדבר שהוא נכון להלקה אבל לשון זה והעם נהגו פעת לא ראיתי שמשפתמש בו הרמ"א אלא ביהיה דסימן ת"ץ ולכל הדברות תמיה לי על הרב המקנה שפנה דיוקו על דברי הרמ"א בס' תקנ"א ולמה לא דקדק פן גם על מה שכתב מרן ברס"י תצ"ג נוהגים שלא לישא אשה בין פסח לעצרת עד ל"ג בעומר וכו' דתפוק ליה דאחר הפסח הוא זמן החיסור ולא היה לו לכתוב אלא נוהגים שלא לישא מר"ח אייר וכו' פדקשיא ליה ביהיה דסי' תקנ"א דלא היה לו לכתוב אלא שנוהגים שלא לישא מר"ח אב.

ואף שבישובו מתיישב גם זה מפל מקום היה לו להעיר בדבר ולא ניחא לי לומר דמשום דימי החיסור שבהיה דסי' תצ"ג הם מועטים נגד שאר ימי הספירה לא ק"ל על מה שפרו כללם בהדי רוב ימי הספירה מה שאין פן ביהיה דסי' תקנ"א לא הנה ליה למיכללינהו כי ברבים היו נגד ימים שמר"ח עד התענית: וגם היה לו להעיר על מה שכתב הרמ"א שם ברס"י תצ"ג מיהו מל"ג בעומר ואילך הפל שרי והכי שרי מל"ג בעומר ואילך לישא אשה ונהרי הם ימי החסור ודוחק לפרש דהפל שרי דקאמר ר"ל דשרי מצד המנהג של ימי הספירה ואין הכי נמי דמצד המנהג של חיסור הלקנה אינו מותר לישא אלא ביום ל"ג עצמו שהוא כמו יום טוב כמו שכתב הרמ"א שם בס"ב ונפקא מינה בהיתר זה לענין שיהא מותר מר"ח סיון שאז אין בו משום חיסור וקא משמע לן דאין בו גם משום מנהג בימי הספירה דכל זה דוחק וגם מדברי רבני האחרונים שם מתבאר שהבינו מדברי הרמ"א פמשמעות לשונו שבכל יום שמיום ל"ג ואילך מותר לישא אלא שכתבו שזה הוא להנוהגים היתר בתספורת וכו' עיי"ש בדב"ק ואין להאריך ואיך שיהיה מה שכתבתי לחלק בין נהגו סתם לנהגו העם נראה לי הדל נכון דרק פנהגו העם הוא דאמרינן ביהיה דתענית דר"ל דנהגו העם מעצמם ואין עיקר להמנהג: ובאמת שבעיקר דברי הש"ס דתענית הנ"ל דנהגו העם מורה דאין למנהג ההוא עיקר ואורוויי לא מורינן קשיא לעניות דעתי דהא אמרינן בחולין (דף קל"ו ע"ב) והאי דנא נהוג עלמא פתלת סבי כר' אילעי בראשית הגז כר"י בד"ת כר' יאשיה בכלאים ונקטינן פנותייהו עיי"ש בתוס' ובדברי הפוסקים ומה בין נהגו העם לנהוג עלמא הן אמת דבקונטרס פללי הפוסקים סי' י"ד אות ח' הבאתי מה שכתבו הרבנים ארח מישור ופרמ"ג פלל מחודש בדברי הרמ"א דכשפותב והכי נהוג פננתו דראוי לנהוג פן ואם נאמר פן בנהוג עלמא שבש"ס שר"ל שראוי שנהגו לא קשיא מידי דנהגו העם לחוד ונהוג עלמא לחוד אלא דמלבד דנא עניא שדינא נרגא בהאי פללא שאינו פשוט לומר פן כיעי"ש ועוד דלישנא דהאי דנא נהוג עלמא אינו מורה על העתיד וצ"ע.

ואולי יש ליישב בדוחק דלא בכל המקומות משמעות לשון נהגו העם הוא שאין למנהג ההוא עיקר אלא דוקא ביהיה דתענית דקים ליה להש"ס דרבי יוחנן אתא לאפלוגי אדרב ורבא אתרנוויהו הוצרו לפרש דבהא פליגי אבל בעלמא לשון נהגו העם אפשר לפרשו פהיה דנהוג עלמא פתלתא סבי שיש לו עיקר ונקטינן נמי הכי ועוד יתכן לחלק דלשון

נהגו העם יתכן לפרשו על דלת העם (פאמרם עם הארץ) שעמי הארץ נהגו פן ואם הנה אומר רבא נהגו העולם לא היינו מפרשים דלא מורינו דהעולם פולל גם התלמידי חכמים והיינו הך דנהוג עלמא (נחזור לדברי הרב המקנה) ועל כל פנים מתבאר מכל הרשום בכתב דדקדוקו של הרב המקנה אינו מתנישב על פי דברי הרמ"א בתשובה פמבואר וגם מה שחשבתי ליישב על פי דברי הרב מעשה אברהם דלא הקפידו בזה אלא על הקידושין לא הכניסה לחופה כבר פתבתי דלא נתקרה דעתי בו לפי שנ"ל מלשון הפוסקים דינש קפידא בזה בכניסה לחופה שלא תהיה בחיסור הלבנה.

אמנם מה שנראה לי ליישב בפשיטות הוא על פי מה שמתבאר מדברי התשובה להרמב"ן ריש סי' רפ"ג שמנהג זה להקפיד על מילוי הלבנה לא הנה פשוט בכל המקומות (שכן פתב שם וז"ל מה שנוהגין שאין נושאים נשים עד מילוי הלבנה באלו הארצות אינו נחוש אלא כשם שמושחין את המלכים וכו') ואם פן שפיר קאמר הרמ"א בא"ח דנהגו שאין נושאים נשים מי"ז בתמוז וכו' דאף במקום שלא נהגו להקפיד על מילוי הלבנה מכל מקום משום ימי בין המצרים קפדי שלא לישא משבעה עשר בתמוז: וגם לפי מה שפתב הרב מעשה אברהם שנהגו במקומו מימי עולם שאין מקפידים על מילוי הלבנה אלא בבחור ובתולה ולא באלמון ואלמנה מתנישבים גם פן דברי הרמ"א דודאי לגבי ימי בין המצרים מקפידים גם באלמון ואלמנה ועיין מה שפתבתי בקונטרס זה במערכת בין המצרים סי' א' אות י"ג בשדי חמ"א) אף שאין מקפידים בהם בשאר החדשים משום חיסור הלבנה ויתכן דבעל המנהגים שממנו מקור דברי הרמ"א בסי' תקנ"א לא שמיעא ליה האי מנהגא דחיסור הלבנה פלל או פי במקומו לא היו מקפידים בזה כמו שלא היו מקפידים בשאר ארצות בזמן הקודם (כפי המבואר בתשובות הרמב"ן הנ"ל) או פי ידע מהמקומות ההן לכן פתב דמי"ז בתמוז מיהא נוהגין שלא לישא אשה ונהרמ"א אף פי פל יקר ראתה עינו דברי התשו' להרמב"ן ודברי הנמק"י שהביאו מנהג זה אף אם בזמנו כבר פשט מנהג זה בכל מושבות בני ישראל בכל זאת צדיק עת"ק לשון בעל המנהגים פמות שהוא פינון שהדבר אמת משה אמת ותורתו אמת: וקרוב לזה נראה דאפשר ליישב בדרך אחרת דאף אם נאמר דמרו ונהרמ"א ובעל המנהגים כבר נתבאר להם שמנהג זה שלא לישא בזמן החיסור פשט בכל ישראל מקדם קדמתה ואם היו דבריהם (שבימי הספירה ותלתא דפוןרענותא) רק על ימי החיסור ודאי לא היו צריכים לכתבם דתיפק לי משום שהם ימי החיסור שאין נושאים בהם בלאו טעמא דימי, הספירה ודפוןרענותא אבל פינון שדבריהם מצרף צריכי לימים שאינם מהחיסור כמר"ח אייר עד ל"ג בעומר ומר"ח אב עד התענית אינו מן הקנשי אם יכתבו המנהג בכולל ימי החיסור פינון ששייף לאומרו גם בהם אף שאינו צריף ומצאתי און לי מדברי הרב ב"ח בסי' תקע"ג שכתב דלפי מ"ש הרמ"א שם דחתן פיום החופה מתענה בר"ח ניסן מפני שהוא יום תענית צדיקים בסי' תק"ף הוא הדין דחתן הנושא פיום כ"ח כסליו שהוא גם פן אחד מן הימים שמתענים בהם ולא עדיף מר"ח ניסן מתענה בו פיום חופתו ומה שלא הזכירו הרמ"א הוא לפי שאין רגילין לעשות גישואין בסוף החדש עכ"ל ולכאורה יש לתמוה איף נתישבה דעתו בזה נהרי מצינו להרמ"א שכתב דבר לימי החיסור אף שאין רגילין לעשות חופה בסוף החדש והיינו ההיא דסי' תקנ"א אמנם לפי מה שפתבתי לחלק בין פט לכלל גיחא פמוכן (ועיין לקמן בד"ה ולפני איזה שנים): ודאתאן עלה (בעיקר

מנהג זה שלא ליטא בחיסור הלבנה) לפי הנראה נתפשט בתפוצות ישראל למקפידים על זה פמו שכתב הרב מעשה אברהם ומוכח מדבריו שם להמעין בגופן שלקון) דבנדונו שפבר הנה טבח וטבח והפל מזמן לסעודה והנה ביום י"ז לחדש אב הנחמות והנושא בא לשאול אחר כל אלה לולא שהנה הנדון אלמון שפא ליטא אלמנה הנה מורה לדחות את הנישואין אף שהנה הפסד מרובה פמוכו דשמעת מינה דקפידא טובא איפא במילתא אלא דלפי הנראה אפשר דאין להחמיר בזה וכמה דברים שיש בהם חשש איסור הותרו במקום הפסד מרובה וכל שכן בזה שאין שום נדנוד איסור ורק מנהג בעלמא לסימנא טבא ויש לומר דלא נהגו כן אלא לכתחלה אבל לא במקום הפסד מרובה ופשיטא דאין שיקף לומר דנתפשט המנהג אף בענין זה דכל פי הא מילתא דלא שכיחא ואין בזה תורת מנהג ומכל מקום לכתחלה ודאי קפדינו: וכן ראיתי למרן החבי"ף בספר לב חיים ח"ב סי' כ"ו ושהזכיר מנהג זה שכתב (בד"ה אצל זה תינח) דזמן הנישואין של כל ימות השנה לא יעלו ימי מספר של ד' חדשים שלמים דל מנייהו תצאי החדשים שאין נושאין בהם מפני חיסור הלבנה ומפסח עד י"ח לחדש אייר מפני הספירה ותלתא דפורענותא וכו' עי"ש.

ונה הסכים עם מ"ש במעשה אברהם דמנהג מקומו (אזמיר) להקפיד שלא ליטא בזמן חיסור הלבנה ולא תעזוב נפשי שאול במה שנראה מדבריו דמי"ח אייר ואילף נושאין נשים באייר הלא הם ימי החיסור והנה נראה להכריח מזה פדברי הרב מעשה אברהם דאין מקפידין על הכניסה לחופה רק על הקידושין ואם כן יכולים לקדש קודם החיסור וליכנס לחופה אחר ל"ג בעומר (אלא).

דלזה קשה דאם כן היכי מדלו מנייהו כל ימי החיסור של כל החדשים, ונהרי אפשר להתנהג כן בכל החדשים לקדש קודם החיסור וליכנס לחופה בימי החיסור) או הכריח פמו שפכתתי במקום הפסד מרובה לא קפדינו בהא והוא הדין אם הוא שעת הדחק מצד אחר דאין להקפיד אף שאין הפסד ממון ומאחר שרבים מקפידים שלא תהיה חופות שני חתנים בשבת אחת ויש גם כן מקפידים על ימי אג"ה (יום א' יום ג' יום ה') שפכל חודש ומקפידים על ימי הגבלה שלא ליטא בהם ואם לא יהיה להם היתר בימי החיסור שפחדש זה יהיה להם דוחק גדול ולכן לא הקפידו בחיסור שפחודש זה אבל האמת דאין להכריח לא זה ולא זה שהרי גם לשון הפוסקים בסימן תצ"ג נוהגים שלא ליטא בין פסח עד ל"ג בעומר דמשמע דמל"ג ואילף שרי תיקשי לן ומי שרי והלוא ימי החיסור הם אלא ודאי צ"ל דכוננתם דמצד הספירה אינו אלא עד ל"ג בעומר ונפקא מינה לאלמון ואלמנה דלא קפדי אחיסור ועם שמה שכתב בלב חיים הוא על בחור ובתולה פמו שיראה הרואה בדב"ק נמשך אחר לשון הפוסקים בהא דימי הספירה: ועל כל פנים למדנו מדבריו גם כן שמנהג פשוט הוא ביניהם שלא ליטא בימי החיסור ואם זכרוני אינו מכזיב בזה פמדומה לי שזה מנהג פשוט שמקפידים על זה בעיק"ו ירושת"ו ציון היא עיר מולדתי ובעי"ת קושטא יע"א אשר גרתי בה קרוב לי"ד שנה (פי בשנת התרנ"ג גרשוני עוני להבדיל בין קודש לחו"ל עם ב"ב ודרתי שם עד מקצת שנת התרכ"ז): ואני בבואי מחוץ לגור בארץ הזאת גר אנכי בארץ ודעתי לשוב לשלום אל בית אבי אל ארצנו ונחלת אבותינו איה"ש) ראיתי שבני העיר הזאת ובפרטות עדת הקרימזאקים יחיו אין מקפידין בזה והרבה מהם יחיו נושאים נשים אחר תצאי החדש ומיעוטא דמיעוטא מדקדקים על

זה והדבר תמוה בעיני שאחר שהזכר מנהג זה בדברי מרן ובדברי הרמ"א שמענו דמנהג פשר הוא ונתפשט בין בספרדים בין באשכנזים הי"ו ואלה הצאן עדת הקרימצאקים הי"ו מתנהגים על הרוב פמונו הספרדים ובאיזה דבר מתנהגים פמנהגי האשכנזים שהנהיגום פן (להשערתי הרבנים ומ"ץ שהיו להם מלפנים מרבני אשכנז ומדוע לא ינהגו מנהג זה שהיא מנהג בספרדים ובאשכנזים ובכל זאת הרעשתי עליהם פי פפי המוכן מדברי הרב המקנה שכתב בשמו בפתיחי תשובה הנז"ל מנהג שנהגו העם מאליהם הוא ולא על פי הוראת ב"ד ואורו"י לא מורינו אף דשינו נרגא בעניויתין ולדידי קזי דמנהג זה לא נופל הוא משאר המון מנהגי ישראל וקרוב לומר דמה שאין מקפידים בזה הוא מחסרון ידיעת בית רבם אהני לו שישתיה דסבא דאורייתא הרב ספר המקנה דלא למידרשה בפרקא ושלא למחות ביד חזקה על שאינם מדקדקים בזה ולכן אם אדע שאיש פלוני יחזר לעשות חופתו בזמן החיסור בנדאי חיובא רמא להודיעו אף על הרוב לא אדע עד אחר שהזמינו כל צרכי החופה או אפילו מקצת הכנה והתחלת החופה אין דעתי נוחה למחות בהן וה' הטוב לא ימנע טוב מהם בכל ימי הלבנה המלאה החרבה: ומלמדי היקרים האחים המבוכים ידידי נפשי הגבירים ר' משה ור' מאיר פסח הי"ו הם המדברים להמליץ טוב בעד מנהגם פי לא זו בלבד שאין לפקפק עליו פי אדרבא מנהג הגון וכשר הוא שלא להקפיד בזה לפי דעתם פי נכון יותר לעשות חופה בחיסור הלבנה מבמילואה והוא על פי מה שהראוני מאמר מסופר אחד במכ"ע הצפירה תרמ"ה ותנרף דברי הכותב הם להכריח ממה שכתב בספר מנורת המאור סי' קל"א ומספר צרור המור בפרשת בא ובד"ה ואמר ראש חדשים) ממה שכתב בהצופה להמגיד שנה רביעית (מאמר השפעת הירח על הארץ ואלא"ה) כל בטר איפכא מהמנהג הזה ואדרבא לישא אשה במילוי הלבנה מגרעות נתן ויש חשש סכנה ח"ו וסיים דבריו ואמר ולו ידע ההמון את כל הרעות שהן אשר יפעול מילוי הלבנה לא נשא אשה בלי ספק פי אם בעת חסרון הלבנה ובלייל חשוף ואפלה ואשר הובא מנהג זה בש"ע יו"ד ואכן העוזר וכו' הוא בעבור אשר כבר החזיק בו ההמון ולא יכול עוד לפרוש ממנו ולכן לא כתבו עליו בש"ע שפן ראוי לנהוג אף נהגו ובתענית (דף כ"ו ע"ב) ומאן דאמר נהגו וכו' ובפ"י המיוחס לרש"י נהגו משמע מאליהם א אינו עיקר עכ"ד הסופר לדעתו וכונתו לומר דגם לדעת בעלי הש"ע (מרן והרמ"א) אשר כל בית ישראל נשען עליהם אין למנהג זה עיקר ולכן לא כתבו שפן ראוי לנהוג רק נהגו וכמו שאמרו בתענית וכו' פן נראית פונתו וקצת סיעתא לדבריו מדברי הרב ספר המקנה שפפתחי תשובה הנ"ל פמוכן אלא שהרב המקנה לא אמר לבטל את אשר נהגו מפני זה ויוכל להיות שסובר שמנהג זה הוא פמו המנהג בהיהא דסי' ת"ץ שרבני האחרונים הספיקו עליו וזהו ספרא בקש לעקור את הכל: ואנכי לא ידעתי את האיש ואת שיחו אף עכ"פ ידוע היא מליצת הקדמונים אין חולקים פבוד לרב ואין נושאים פנים בהלקה ורשות ביד כל אדם לגלות דעתו וסברתו והבוחר יבחר וההכרח יאלצני לבוא במשפט להוכיח שאין לסמוך על דבריו הללו לפי שדברים שבכתב (מפתבי העתים ביישראל) יד הכל ממשמשין בהם, אף מאן דלא גמיר סברא וגמרא וסומכין על המאמר ההוא להבדיל פמשה מפני הגבורה ולא יצטרכו לשאלת חכם פאשר באזנינו שמענו בכמה עניינים פיוצא לזה יכחישו הבעלי פתים יודעי קרוא מקרא במכ"ע את דברי רבניהם על פי מאמר שקראו במכ"ע לא פדברים הנאמרים בספר (דלאו פולי

עלמא ידעי לה ויצטרכו לשאול פי הרב והמו"ץ והוא יברר וילבן אם לסמוך על אשר
אמר עם הספר ועל פיו יקום דבר) הם דברים שבמכ"ע כי עליהם יסמכו ראשם ורובם
בלתי שאלת חכם פידיע ומפורסם (ועליהם נאמר ומקלו יגיד לו וכדרשת חז"ל כל
המיקל נעשה מגיד לו): ואף גם זאת כל הרואה ושומע מאמר במקתבי עתים הנ"ל והוא
לא ידע להעמיק בדבר לא זו בלבד שיקל ראש נגד מנהג זה פי גם יבוא לתת דופי בדרך
כלל במנהגי ישראל פי יאמר לכו חזו מנהג שתפסו בו אבותינו ואבות אבותינו כמה
מאות שנים שוא שקד שומר המנהג פי הביא עליו קללה ולא ברכה ותפרט יעיד על
הכלל מדהא לימא וכו' ויהרסו אל ה' לפרוץ גדר כל המנהגים אשר נצטוינו אליהם מאל
תטוש תורת אמה שאל אביה ויגדף ואפילו מנהג שנראה גרוע לעין כל לאו כל אדם זוכה
לערער עליו ולבטלו ומנהג מבטל הלכה אמרו חז"ל וכבר הפליגו הפוסקים במקומות
רבו מספר שאין רשות ביד שום אדם לבטל מנהג מקומו אף כי מנהג שנתפשט בכל
ישראל ממה מאות שנים אפס קצתו תראה כמה שרשמתי בקונטרס הכללים במערכת
המ"ם אות נ"ח בעניינים אלו הנה הבאתי דברי רבותינו גדולי האחרונים מוהריק"ו
והרדב"ז שאין לבטל בקל שום מנהג המקום שאם פן בעיר זו יבטלו מנהג זה ומנהג
אחר בעיר אחרת ועל ידי זה יבוטלו מנהגי ישראל שהם תורה ורב לא רצה לבטל קריאת
ההלל בר"ח אף שהיו מברכים וידעתו היא ברכה לבטלה פיון שפבר נהגו אבותיהם אלו
תורף דבריהם ונמשכו אחר דבריהם כל רבני האחרונים שהבאתי שם והרמ"א בתשו'
סי' כ"א כ"ב בשם מוהרי"ק בשורש קמ"ד דאם נמצא המנהג באיזה פוסק אין לבטל אפילו
בשעת הדחק אין לשנות המנהג אפי' יש במנהג צד איסור אין לבטלו כמו שכתב מוהרי"ק
בשורש ט' ובמנהג דהפאת המן שמוהרי"ל לא היה חושש לו כתב הרמ"א בסימן תר"ץ
סעיף ז' שאין לבטלו ולא שום מנהג פי לא לחנם הוקבעו: ועוד הבאתי מה שכתב רבינו
מוהרשד"ם דכל אדם פריא בחיובא לחפש ולבקש טעם להצדיק המנהג אף שהוא נגד
הדין ואם פה במנהגים פריטים בעיר פלוני ובעיר פלוני קל וחומר בן בנו של ק"ו במנהג
כולל שנתפשט בכל ישראל בכל מקומות מושבותיהם כמנהג זה שעליו אנו דנים שהוא
מאושר ומקניינים מפי סופרים וספרים זה כמה מאות שנים מדור דורים עלי דידן רמיא
להיות מהדרים שפן ראוי להיות חוזר אחר קיומו ויחזקהו במסמרים ולא תהיה פלה
דחקה וחתו נאה חמד בחורים נעצבים בפרק הכונס בימים המאורים ונהפוך הוא שמחה
וששון ישיגו קול ששון וקול שמחה ושר בשירים.

פי באלה חפצתי יאמר ה' אדיר אדירים וירא אלהים את האור פי טוב השמים מספרים
והלכת בדרךיו פי זה כל האדם מילדי העברים האמנם לא נודעתי במאמרים גלויים
במכתבי העתים ומה אני לאטרוחי רבנן קדישי גאוני דורנו יצ"ו לשאול בעצתם מה
יאמרו בדברי הסופר ולא בעינא בזה פן אהיה פחוקא להם דבר פשוט וברור שאם יבואו
כל רוחות שבעולם לא יזיוו זיו כל שהוא ממנהג גלוי וידוע ומפורסם מאבות אבותינו
לקדושים אשר בארץ ומה ידענו ולא ידעוהו וכחם על הנזיר ועל איבוד זמן יקר ישיבונו
אחור ותשובה תולה וכשאני לעצמי עצור במלין לא אוכל להתאפק אמרתי אשפוך שיעי
בקונטרסי ואולי יזכירו האל יתברך להוציא ספרי זה לאור הדפוס ויהיו דברי אלה
קרוכים רצויים ומקובלים לפני חכמי ישראל רבני גאוני דורנו ישמח לבי גם אני: והנה
בעל המאמר יסד ארש לכסות עינים שלא יטפחו על פניו דברי רבותינו המאורות

הגדולים מִרַן הַבִּי וְהַרְמֵ"א אֲשֶׁר הֶעֱלוּ עַל שְׁלֹחָנָם מִנְהַג זֶה וְאָמַר שֶׁפָּתְבוּ נְהַגוּ לומר שֶׁאֵין מִנְהַג זֶה עֵינָם וְכִהְיָא דְתַעֲנִית וְכו' וְלִכֵּן לֹא פָּתְבוּ שְׂרָאוּי לְנַהֲגַן כֵּן וְכו' וְהֵלֵא מֵרֵאשִׁי כְּכַר פְּתַבְתִּי בְּרֵאשִׁית מֵאֲמַר שֵׁישׁ לְחֶלֶק דִּהְיָא דְתַעֲנִית הוּא בְּנִהְגוּ הָעָם וְכֵן הֵם דְּבָרֵי הַרְמֵ"א בְּתַשׁוּבָה (דְּקִדְקָתִי לְכַתּוּב וְהָעָם נְהַגוּ) דְּבַלְשׁוֹן זֶה הוּא שֵׁישׁ לְהַבִּין שֶׁהָעָם מֵאֲלֵיהֶם נְהַגוּ כֵּן וְאֵין כָּל הַפּוֹסְקִים מְסַפִּימִים לָזֶה וְאָף בְּלִשׁוֹן זֶה מִמֶּשׁ (כְּלוֹמַר שֶׁלֹּא יִכְתְּבוּ וְנִהְגוּ בִלְבַד אֲלֵא יִצְרְפוּ אֵלָיו תִּיבַת הָעָם לומר הָעָם נְהַגוּ אוֹ וְנִהְגוּ הָעָם בְּלִשׁוֹן זֶה כְּשֵׁישִׁתְמָשׁוּ בּוֹ הַפּוֹסְקִים אֵין כּוֹנְנִים לומר שֶׁאֵין לְמִנְהַג זֶה כָּל עֵינָם (כְּמִשְׁמַעוֹת הַלְשׁוֹן בְּהַש"ס דְתַעֲנִית) וּמִמְקוֹמוֹ הוּא מְוַכְרַע מִדְּבָרֵי הַרְמֵ"א בְּתַשׁוּ" בְּהֵיֵא דְסִי' ת"ץ כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר לְהֵלֵן בְּס"ד אֲבָל אִם כּוֹתְבִים הַפּוֹסְקִים אֵיזֶה מִנְהַג בְּלִשׁוֹן נְהַגוּ לְבַד (בְּלֵא הָעָם) מִשְׁמַעוֹתוֹ כְּאֵילוֹ פָּתְבוּ וְנוֹהֲגִים אוֹ וְהַמְנַהֵג וְכִיּוֹצֵא לְלִשׁוֹנוֹת שֶׁמִּשְׁתַּמְּשִׁים בּוֹ בְּמִנְהַגִּים מְוַסְפְּמִים מֵהַפּוֹסְקִים וְעַם כִּי דָּבָר זֶה בְּרוּר בְּעֵינַי שֶׁבְּמִקְוֹמוֹ: רַבּוֹ מְסַפֵּר מִשְׁתַּמְּשִׁים הַפּוֹסְקִים וּמְפַלְלִים רַבּוֹתֵינוּ בְּעֵלֵי הַש"ע בְּלִשׁוֹן זֶה (נְהַגוּ) בְּמִנְהַגִּים יִשְׂרָאֵל וְנִכּוֹנִים וּמְוַסְפְּמִים וְלִהְטְרִיחַתְּהוֹלְמוֹס בְּזֶה הוּא שֶׁלֹּא לְצַנְרָךְ לְפִי דַעְתִּי וַיֵּשׁ לְחוּשׁ מְפָנִי בִּיטוּל בֵּית הַמְדַרְשׁ.

בְּכָל זֹאת לְהוֹצִיא מִלִּבְּנֵי שֶׁל מְחַוְסְרֵי אַמוּנָה אֲשֶׁר לְמַרְאֵה עֵינֵיהֶם יִשְׁפּוּטוּ וְלֹא יִשְׁמְעוּ לְקוֹל מְלַחְשִׁים שֶׁכֵּן הוּא הָאֲמַת אֲרֻשׁוֹם פֶּה אֵיזֶהוּ מְקוֹמָן בְּדְבָרֵי מִרַן וּבְדְבָרֵי הַרְמֵ"א מֵאֲשֶׁר רָאוּ עֵינַי בְּדַב"ק לִידַע וְלִהְוִידַע כִּי כֵן אֲרַחֲוֹת צְדִיקִים לְכַתּוּב וְנִהְגוּ בְּמִנְהַגִּים מְצוֹדְדִים מְאֻשְׁרִים וּמְקוֹנֵימִים כְּרָאִי מוֹצֵק חֲזָקִים וּמִזֶּה יִשְׁמַע חֲכָם וַיְבִין זֹאת דְּמָה שֶׁפָּתְבוּ בַש"ע בְּמִנְהַג זֶה בְּלִשׁוֹן נְהַגוּ לֹא מִשׁוּם שֶׁאֵין לוֹ עֵינָם כְּדְבָרֵי הַסּוֹפֵר וְאִתּוֹ מְקוֹם לְדְבָרֵי אֵלֶּה בְּסוֹף הָאוֹת הַזֹּאת בְּמִדּוֹר בְּפָנַי עֲצָמוֹ שֶׁלֹּא לְבַלְבֵּל אֶת הַקּוּרָא וְכַעַת אֲכַתְּבוּ מֵה שֵׁישׁ לְהַכְרִיחַ מִדְּבָרֵי הַפּוֹסְקִים שֶׁדְּבָרוֹ בְּמִנְהַג זֶה שֶׁכּוֹנְנִים לְקַרְבֵּי אֶת הַמְנַהֵג הַזֶּה: הִנֵּה בְּמֵאֵי דְקָמֵן לִשׁוֹן רַב הַנִּמְק"י הוּא כְּמוֹ שֶׁנִּהְגוּ לִישָׂא אִשָּׁה בְּמִילּוּאָה לְסִימָן טוֹב וּבְד"מ בֵּאָה"ע פָּתְבוּ בְּזֶה הַלְשׁוֹן כְּתַב הַר"ן בְּסוֹף פָּרָק ד' מִיתוֹת וְאֶשְׁגַּרְתִּי לִישׁוֹן הוּא וצ"ל נְמָקִי יוֹסֵף כְּמוֹ שֶׁפָּתְבְּתִי בְּקוֹנְטְרַס כְּלָלִי הַפּוֹסְקִים סִי' ד' אוֹת ד') דְּנוֹהֲגִים שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת נִישׁוּאֵין אֲלֵא כְּשֶׁהַחֲדָשׁ בְּמִילּוּאוֹ וְאֵין בְּזֶה מִשׁוּם נִיחּוּשׁ עַכ"ל עַכ"ל ד' הַד"מ וְכֵן הוּא לִשׁוֹן תַּשׁוּבוֹת הַמְּנוֹחֲסוֹת לְהַרְמֵב"ן בְּסִי' רפ"ג מֵה שֶׁנוֹהֲגִים שֶׁאֵין נוֹשְׂאֵין נְשִׁים עַד מִילּוּי הַלְבָנָה בְּאֵלוֹ הָאֲרָצוֹת אֵינּוּ נִיחּוּשׁ אֲלֵא כְּשֶׁם שֶׁמוֹשְׁחִין הַמְּלָכִים.

עַל הַמְעַיֵין דְתַמְשָׁף מְלִכּוֹתֵיהוּ כֵּן עוֹשִׂים בְּמִילּוּי וְלֹא בְּחֶסְרוֹן לְסִימָנָא טְבָא הוּא כְּדָרָךְ שֶׁמוֹשְׁכִין יֵין בְּצִינּוֹרוֹת לְפָנַי חֲתָנִים וְאֵין בּוֹ מִשׁוּם דְּרָכֵי הָאֲמוּרֵי עַכ"ל הָרִי דַמ"ש בְּנִמְק"י בְּלִשׁוֹן מֵה שֶׁנִּהְגוּ פָּתְבוּ הַרְמֵ"א בְּד"מ בְּשָׁמוֹ בְּלִשׁוֹן נוֹהֲגִין וּבְמִפְּהָ פָּתְבוּ בְּלִשׁוֹן וְנִהְגוּ וְהָרַב הַלְבוּשׁ בִּי"ד פָּתְבוּ בְּלִשׁוֹן מֵה שֶׁנִּהְגוּ הָעוֹלָם (שֶׁהוּא כְּלִשׁוֹן נְהַגוּ הָעָם) וּמְסִיִּים וְאֵין זֶה מִשׁוּם נִיחּוּשׁ אֲלֵא לְסִימָן טוֹב וְכו' מְכַל זֶה מוֹכַח וְדַאי דְנִהְגוּ אוֹ נוֹהֲגִים הַכֵּל אֶחָד וּמְפוֹרָשׁ בְּתַשׁוּבָה לְהַרְמֵב"ן דַמ"ש וְסִימָנָא טְבָא הוּא הֵם דְּבָרֵי עֲצָמוֹ שֶׁמְסַפִּים לְהַמְנַהֵג וְלֹא כְּמוֹ שֶׁאֲפָשֶׁר לְפָרֵשׁ בְּלִשׁוֹן הַנִּמְק"י וְהָרַב הַלְבוּשׁ שַׁמ"ש לְסִימָן טוֹב ר"ל שֶׁהָעָם הָעוֹשִׂים כֵּן חוֹשְׁבִים זֶה לְס"ט וְדַחָה הַדּוּחָה לומר שֶׁהוּא אֵינּוּ מְסַפִּים שֶׁהוּא סִימָן טוֹב רַק דַעַת הָעָם הוּא כּוֹתֵב אֲבָל בְּתַשׁוּבוֹת לְהַרְמֵב"ן אֵי אֲפָשֶׁר לְפָרֵשׁ כֵּן אֲלֵא דְבָרֵי עֲצָמוֹ (הֵם) וְאָף אִם הִנֵּה הַרְמֵ"א כּוֹתֵב בְּזֶה וְנִהְגוּ הָעָם לֹא הֵיִינוּ יְכוֹלִים לְפָרֵשׁ שֶׁכּוֹנְנִים שֶׁאֵין לְמִנְהַג זֶה עֵינָם כְּמוֹ שֶׁנִּפְרָשׁ בְּהֵיֵא דְתַעֲנִית שֶׁהָרִי גַם בְּהֵיֵא דְסִי' ת"ץ שֶׁפָּתְבַת בְּדְקָדוּק וְהָעָם

נהגו אין פונתו לומר שאין למנהג ההוא עיקר שהרי המעיין בתשובתו עיניו תחזנה אשר הרבה להשיב וקרא פנים מסבירות לקיים את המנהג שלא לברך מפמה טעמים נכונים לא אחת ולא שפתים ולא שלש כי הולך על ארבע טעמי תריצי ישרים וברורים ומאירים מזהירים כמו שיראה הרוואה בדברי תשובתו בגופן שלקו וכדבריו הספיקו האחרונים בן ההוא הלא בספרתם).

ואם פו בהכרח לומר שלא נשתמש בלשון זה אלא להורות שהמנהג הזה אין כל הפוסקים מודים בו אלא העם נהגו פו מאליהו ומפל מקום המנהג יש לו על מה לסמוך וכן ראוי להורות זאת היא פונתו בהיה דסי' ת"ץ וכן נמי בהא דקמן אף אם היה פותב ונהגו העם לא היה לנו הכרח לומר שפונתו שאין לזה המנהג עיקר אלא היינו מפרשים כמו העם נהגו שבהיה דסי' ת"ץ שאם היתה דעתו שאין למנהג זה עיקר לפי שיש בו חשש ספנה ורעה נגד פני המנהג לא היה לשתוק אלא לפרש ולומר שראוי לבטלו שאפילו במנהג שאין שום חשש איסור ולא חשש ספנה בקיומו פשאין דעת הרמ"א נוחה בו כותב בפירוש שאין לחוש לאותו המנהג עיין לדוגמא בא"ח סי' תע"א ס"ב ויש מחמירין שלא לאכול פירות כדי לאכול חרוסת לתיאבון ואין לחוש למנהג ההוא ויש מחמירין שלא לפרך המצות וכו' ואין לחוש גם לזה ועוד ארשום בזה איה"ש בסוף האות הזו (בד"ה מפלל) וק"ו במנהג שלדעתו יש בו צד איסור בעצמו משום חשש ספנה שהוא גם פו איסור משום ושמרתם מאד לנפשותיכם דנדאי לא ידום ולא יקבל שפר על השתיקה ומצינו לרבינו הרמ"א בס' תרס"ד במה שפתבו הראשונים שיש סימן בליל הושענא רבא בצל הלכנה פתב על זה דמפני שם החשש דלא ליתרע מזליה נראה לו שיותר טוב להיות תמים עם ה' ולא לחקור עתידות ואם פו מפני חשש בעלמא ודלא ליתרע מזליה) ק"ו בדבר שהספנה מרחפת בו שעליו להגיד לאדם ישרו שלא להתנהג פו ואם מפני הרגל ההמון לא יוכל לפרוש אנלת זה הוא יעשה את שלו והשומע ישמע ואם פו היתה חובה עליו לגלות דעתו שאין ראוי לקיים המנהג הזה: ובפרט לפי מה שכתבתי דמוכרח מלשון תשובה להרמב"ן דרוצה בקיומו של מנהג זה פי השבח השביח את בני ישראל פי הוא לסימנא טבא וגם דברי הרב נמקי יוסף מטין לזה אם פו אחר שראה הרמ"א דב"ק ואם אין דעתו מסכמת לזה (על פי חכמת הטבע וספר מנורת המאור וצורור המור וכו') פשיטא נדאי שצריך להודיע דעתו שראוי לבטל המנהג הזה ולא לבד שלא הועיל לנו בהביאו המנהג הזה שתיקתו היתה יפה לו מדבור פי עתה שהעלה על השלחן הטהור את המנהג הזה יעלה על דעת הרוואה והשומע שמנהג הגון וישיר הוא פכל המון מנהגי ישראל שהם תורה וכמו שהוא האמת לדעתי ונתיי האמת נהדרת) דלאו כ"ע גמירי דנהגו העם ר"ל דאין לו עיקר ורב גדול בדורו של הרמ"א לא נחית לזה ושאל לו שדעת מוהרי"ל היא בהפך והוצרך להשיבו פי בדקדוק פתב והעם נהגו פלומר דאין פו דעת הפוסקים ולא הספיק לו בזה משום שהיה קשה עליו ואם פו למה הביאו למנהג זה אחרי שאין פו דעת הפוסקים לכן הוצרך לבאר שלדעתו אין להזניח המנהג ויש לו קיום והעמדה מפמה טעמים שפאר בתשובתו עי"ש הרי שלולא שהמנהג ההוא ראוי והגון הוא לא היה עולה על שלחן מלכים פלל: ומרן בש"ע פתבו בלשון זה נהגו שאין מתחילין בב"ד ואין נושאים נשים אלא במלוי הלכנה הנה פלל שני עניינים בדבור אחד ועל שניהם הוא אומר נהגו ועל אין מתחילין בב"ד לא מצינו שום פקפוק אף לדברי

הסופר הי"ו וכתב עליו בלשון נהגו א"כ גם המנהג דאין נושאין וכו' יגיד עליו רעו דאין בו שום פקפוק לדעת מרן וכן היא דעת הרמ"א והפוסקים שקדמום והבאים אחריהם פל ישרי לב קיימו וקבלו המנהג הזה והוא שריר וקייים בלי ספק ומה שהוכיח הסופר הי"ו ממה שלא כתבו על המנהג הזה שפן ראוי לנהוג אין זה פלוס לפי דעתי הדלה שלא בכל המקומות יכתבו שפן ראוי לנהוג (פי אם במקומות מועטים ונער יכתבם על צד איזה הכרח שראו באותו המנהג מאן דשדי ביה נרנא פההיא דסי' תר"ץ סי"ז שמוהרי"ל לא חשש למנהג להפכות המן והוצרך הרמ"א לכתוב דאין לבטלו פי לא לחנם הוקבע) ועל הרוב בכל המקומות יביאו המנהג בסתם וסתמו בפירושו דיש מקום למנהג ההוא וכשלא הוטב בעיניהם יכתבו בפירוש שאין לחוש לו או שאין לקיימו ושפן ראוי לבטלו וכיוצא: ולפני איזה שנים (בשנת תרל"ח או תרל"ט) במקתב ששלח לי ידידי רב מןפולג הסמוך למדינה זו מר ניהו הרב הגדול מוהר"ר שניאור זלמן פינסער האבד"ק חארסאן נ"י ראיתי שהוציא מכלל זה נישואין בזמן חיסור הלכנה) חדש אדר וחדש אלול דבשניהם לית דחש להא דחיסור הלכנה והעיד שפעמים רבות מזדמן שנושאין נשים בכלה דאדר ובכלה דאלול גם בימי החיסור והעיד פן בשם גדולי הרבנים בעיירות גדולות ואמר מר דנ"ל הטעם שהקלו בהם לפי שבחדש אדר נאמר בו והחדש אשר נהפך להם מגון לשמחה ומאכל ליו"ט וכל החדש במשמע ומשוננס אדר מרבין בשמחה ובר ישראל דאית ליה דינא בהדי וכו' דבריא מזליה וכן חדש אלול איתא במגילת תענית פרק ו' וז' דבי"ז בו איתנטיל רומאי מיהודה וירושלים שהיו מצירין להם מלכי יון מושיבין קסטראות בעיירים ומענים את הפלות ואח"כ היו נשואות לבעליהן ולא היה אדם מבקש לישא אשה מפני הקסטראות וכו' וכת אחת למתניהו בן יוחנן פהו גדול כשהגיע זמנה להנשא וכו' ולא הניחו אותו וכו' וגברה ידם על מלכי יון וכו' ובאותו היום שבטלוהו עשאוהו יום טוב ואף דבטלה מגלת תענית עם כל זה נדאי דנעשה מזלא דנישואין בריא בחדש אלול ומזלו הוא גם פן מזל בתולה אשר על פונדאי דעל ידי הגס הזה נתבטל לגמרי החשש דמילוי הלכנה בחדש זה שהרי הגס נעשה בי"ז בו וגם הוא מכלל ימי רצון שעלה משה בהר לקבל לוחות אחרונות ובתשב"ץ סי' תס"ד ותס"ה נתן טעם לכל מנהגי אירוסין ונישואין שהם דומה בדומה ממש לכל העניינים שנעשו במגלת תענית וסיים דבריו נקוט האי פללא בידה פל המנהגים של חתן ושל פלה אנו למדין ממתן תורה עכ"ל ויום ל"ג בעומר שהוא יום טוב גמור ועל כל פנים לא נראה ולא נשמע במדינתנו מי שפקפק בדבר עכ"ד הרב הנ"ל נ"י בענין זה: ולפי דבריו יש ליישב מה שדקדקתי למעלה (בד"ה ועוד יתכן) על מה שכתב מרן בריש סי' תצ"ג דנוהגים שלא לישא מפסח ועד ל"ג בעומר דלא הנה ליה למימר אלא מר"ח אייר דעד ר"ח אייר תיפוק ליה משום שהוא ימי האיסור ולדברי הרב נ"י אתי שפיר דחדש ניסן שנעשו בו נסים ונפלאות לישראל בריא מזליה ואין בו משום חיסור הלכנה ויש בו מצד המנהג בימי הספירה אבל מה שדקדקתי בדברי הרמ"א שם לפי משמעות לשונו דבכל הימים שמיום ל"ג שרי לישא וכו' לא יתיישב בזה דנהי דיום ל"ג עצמו חשוב יום טוב ושרי לישא בו ואין בו משום חשש איסור כמו שכתב הרב נ"י מפל מקום כאן שלא נעשה בו נס לכללות ישראל לא חשיב בריא מזליה שישמון אחריו את כל ימי החדש שלא יהא לחוש משום החיסור (כמו בכל חדש אלול ואדר) ואין סברא לומר דמשום שיום ל"ג עשאוהו פיום טוב מושך

את ימי כל החדש שאחריו אף שלא נעשה בו נס כללי דחשיבות היום טוב מהני לזה שאם פו גם בחדש סיון ותשרי לא יהיה לנו לחוש שבהם ימים טובים לישראל וגם במה שפכת דחדש שנעשה בו נס לישראל בחדש אדר חשיב פולו פנימים טובים ומבנרכים ולא חיישינו ביה משום החיסור יש לפקפק דאם פו נוציא מן הכלל הזה גם את חדש פסליו שנעשה בו נס גדול לישראל ומאי שנא דנהגו להקל בכלה דאדר ודאלול ולא גם בכסליו ובפרט בימי חנוכה עצמם לא היה לנו לחוש משום חיסור הלכנה וכבר הבאתי למעלה (בד"ה ולפי דברו) מה שפכת הרב בית חדש בסי' תקע"ג דמה שלא כתב הרמ"א דחתן ביום חנוכה בכ"ח פסליו יתענה שהוא מתענית צדיקים היינו משום שבלאו הכי אין רגילים לעשות נישואין בסוף החדש מתבאר יפה דגם בחנוכה שנעשה בו נס גדול תשועה ופירקן נוהגים שלא לישא בימי החיסור: והו אמת דהרבנים מגן אברהם בסי' תקע"ג סק"ב ופרי מגדים באשל אברהם סי' תק"ף סק"ה חלקו על הרב ב"ח וכתבו דחתן ביום כ"ח פסליו לא יתענה משום שיש חילופי גונסחאות אם מה ששרף יהויקים המגלה היה בכ"ח פסליו או ביום אחר ושמעת מינה דסברי דאפשר לעשות חנוכה בסוף החדש אבל אין מזה הכרח שלא נתפשט המנהג בחנוכה דאינהו דאמור פאשר יצטרף על פי איזה הכרח לעשות החנוכה ביום כ"ח פסליו לא יתענה בו דנדאי מפני איזה הכרח פאשר יהיה האופן יתכן לעשות החנוכה בימי החיסור כמו שכתבתי למעלה שאם לא פו לא היה צריך הרב ב"ח לכתוב דינו פמוכן ואם פו שפיר נוכל להוכיח מדברי הרב ב"ח דפשט המנהג גם בימי חנוכה.

ובאמת לולא שהעיד הרב הנ"ל שפן מנהג פשוט אצלם על פי הוראת הגדולים לא הייתה דעתי העניה נוחה בזה ומשמעות דברי כל הפוסקים המדברים במנהג זה (דשלא לישא בחיסור הלכנה) הוא דכל חדשי השנה שונים בזה וגם צריך לעיין בגוף מס' מגלת תענית (פעת אינה בדי) אם אין בשאר חדשי השנה פינוצא להא דבחדש אלול ואין להאריך עוד על כל פנים למדנו מפי עדות הרב הנ"ל נ"י דגם גדולי דורנו לא הזניחו את המנהג הזה פדברי הסופר הי"ו אף בחלקות ישיתו ויחנו בחסרות שני חדשי השנה הנ"ל ויכן לי הדל פבוד הסופר הנ"ל במקומו מונח ואין לנו לזוז ממנהג זה פי הוא שריר וקיים פכל מנהגי ישראל שהם תורה ואף אם לפי חכמת הטבע מילוי הלכנה תפעל רק רע וקללה במקום ברכה אנחנו מאמינים באמונה שלמה ותגור אומר ויקם לה צדיק גוזר והקב"ה מקיים ונהרי פמה גדולים צדיקים הרמב"ן ונהר הנמקי יוסף ובעלי הש"ע וכמה אלפים רבנים שפמה דורות שלפני פנינו ברכו את המנהג הזה באמרם שהוא לס"ט פטח יהפוך ה' את הקללה לברכה לטוב לנו ולבנינו עד עולם טבא הוא וטבא ליהוי נס"ו: מוצא שפתי אשמור וכו' לציון מקומות שראיתי בדברי רבותינו מרן ונהרמ"א שמיביאים מנהגים שאין עליהם פקפוק בלשון נהגו או ונהגו ולא אטפל לרשום פי אם אפשר ראיתי בדב"ק בחלק א"ח ומהחלק הזה נלמוד דרפם פקודש בשאר החלקים פי הוא מקור מים חיים וזה החלי בס"ד.

הנה מרן הב"י בעשרים וחמשה מקומות הגיד שדרכו פקודש בשלחנו הטהור לכתוב נהגו ונהגו במנהגים טובים וישרים ואלו הם. א) בסי' י"א סי"ד ונהגו לעשות בסוף כל חוט קשר והוא מנמקי יוסף ונהררר ורבינו ירוחם ואין שום מפקפק על המנהג וכן הוא בכל מה שארשום א"ה פאשר יראה הרואה (ושם בסט"ו ויש מתירין וכן נהגו וכן פכמה

מקומות פיוצא לזה ואלו לא ארשום לפי שיש ביד הדוחה לדחות פמוכן וארשום רק מ"ש נהגו ונהגו).

(ב) בסי' ל"ב סל"ו נהגו שפרשת קדש לי וכו' ובב"י באר הטעם והעלהו על שלחנו הטוהור ג) שם סעיף מ"ד ונהגו שיהא שער של עגל. ד) סי' ל"ה נהגו במנין השיטין וכן לשון הטור.

(ה) סי' ל"ו ס"ב נהגו שלא להניחם כל היום וכן לשון הטור. ו סי' מ"ו, ס"ב נהגו לסדרם בבית הכנסת.

(ז) סי' מ"ז ס"ט נהגו לומר פרשת ברפת פהנים. ח) סי' קכ"ח ס"ד נהגו שלא ליפנס לביה"כ.

(ט) סי' קל"א ס"ד נהגו שאין נוכלים על פניהם לא בבית החתן וכו' י) שם ס"ו נהגו שלא ליפול על פניהם בט"ו באב. יא) סי' קל"ה סעיף יו"ד נהגו לקרות פהן אחר פהן בהפסק ישראל יב) סי' קל"ט ס"ג נהגו ששליח צבור פשרוזה מברך וקורא יג) שם ס"ה נהגו לכסות הכתב בין גברא לגברא.

יד) סי' חק"ן סעיף י"א ונהגו שלא לברך עד אחר נגיוב טו) סי' רכ"ה ס"ג נהגו שלא לברך עד שעת אכילה. טז) סי' רצ"ז ס"ד נהגו לברך על ההדס יז) סי' שמ"א ס"ג נהגו להתיר גזרות הקהל.

יח) סי' תע"ג ס"ד נהגו שיהיה זרוע ונהגו שיהיה צלי ועי"ש בב"ח ס"ה. יט) סי' תצ"ג ס"ד נהגו הנשים שלא לעשות מלאכה וכן הוא לשון הטור.

כ) סי' תק"ב ס"א נהגו היתר במפוח של בעלי בתים. כא) סי' תקנ"א ס"ב ונהגו לאסור וכו' כב) סי' תקנ"ב ס"ז נהגו לישוב על גבי קרקע בסעודה המפסקת ובטור כתב זה בלשון דין בלא מנהג והוא מוסכם מפל הפוסקים.

כג) סי' תרי"א ס"ב והאידנא נהגו לאסור וכן הוא בטור על פי הש"ס. כד) סי' תרכ"א ס"ה נהגו לידור צדקות וכו' ובב"י מביא דברי המרדכי שיש ראיה מהספרי כה) סי' תרל"ט ס"ח נהגו שאין מברכין על הסופה אלא בשעת אכילה והוא על פי סברת ר"ת שיהביאו הרא"ש והמרדכי והרב המגיד כתב שכן נהגו העולם: פה תאמר לבית יעקב לידע ולהודיע שלשון זה (נהגו) נאמר על מנהגים טובים שיש להם טעם פעיקר ועוד מצינו באיזה מקומות שכותב בלשון ונהגו העולם והוא מנהג שריר וקיים ופשוט בכל ישראל עיין בסי' כ"ה ס"ג נהגו העולם שלא לחלוץ תפילין עד אחר קדושת וכו' לציון וביום שיש בו ס"ת.

נוהגים וכו' וביום ר"ח וכו' ובסי' כ"ז ס"ח ונוהגין העולם לכרוך על הזרוע וכו' ובסי' רכ"ה ס"ג נהגו שלא לברך וכו' הם דברי הרא"ש שיהביא בב"י בלשון ונהגו העולם ובסי' ל"ו ס"ג והסופרים נהגו ובסי' תק"ב ס"א ונהגו היתר במפוח וכו' הוא מהתוס' שכתבו זה בלשון והעולם נהגו והשמיט מרן תיבת העולם ובסי' י"ב ס"ג מנהג העולם פרש"י והיכא דלא אפשר יש לסמוך על ר"י ובסי' ל"ד ס"א ומנהג העולם פרש"י והרמב"ם ובסי' רע"ב ס"ז ומנהג העולם פסברא הראשונה: והוסיף משה (רבינו הרמ"א)

על הסכום הנ"ל אחד עשר כוכבים כולם ברורים כלם אהובים לא רחוקים והיו הקרובים למען דעת פי כן דרפו גם כן לכתוב לשון זה על מנהגים טובים ואלו הם.

(א) בסי' ג' סי"א ועכשיו וכו' נהגו לקנח וכו' ופוק חזי מאי עמא דבר. (ב) סי' ד' סי"א וי"א וכו' וכן נהגו ובב"י הביא מרן שפתב הרד"א שנהגו לברך וכו' וכתב מרן ואיני יודע טעם לברך וקמ"א בד"מ ישנו בנו"ט לקיים המנהג וכתב סברתו במפה וסיים וכן נהגו.

(ג) סי' מ"ו סי"ט ונהגו לסדר ברפת התורה. (ד) סי' נ"ז סעיף א' ונהגו שהשליח צבור מאריך בברכו.

(ה) סי' קכ"ג סי"א ונהגו לומר אח"כ יהי רצון. (ו) סי' קכ"ז סי"ג ונהגו לומר בשחרית שים שלום.

(ז) סימן קכ"ח סי"ה ונהגו להקל בקצת מקומות. (ח) שם סעיף כ"ג על פן נהגו לשלשל הטלית ונהגו גם כן לומר הפסוקים אף יותר טוב שלא לאמרם.

(ט) שם סמ"ד ונהגו שנושא כפיו אף שאינו נשוי. (י) שם נהגו בכל מדינות אלו שאין נשיאות כפים אלא ביום טוב.

יא) סי' קל"ד סי"ב ונהגו לעשות פן אחר קריאת ס"ת. יב) סי' קנ"ד סי"ח ונהגו ליהנות בכמה הנאות.

יג) סי' קס"א סי"ג ונהגו קצת להקל אבל יש להחמיר וכו'. יד) סי' רס"ט א' ונהגו לעמוד כשמתקדשין בבית הכנסת.

טו) סי' רע"ג ה' נהגו ליתן לתינוק. טז) סי' ער"ה י"ב נהגו לכסות הקטנים שלא יהיו ערומים.

יז) סי' ר"ף ד' ונהגו להזכיר אחר קריאת התורה. יח) סי' רצ"ה א' ונהגו להזכיר אליהו הנביא.

יט) סי' רצ"ו א' ונהגו לומר קודם הבדלה (כ) סי' ש"ג סכ"ו נהגו לאסור. כא) שם נהגו להקל.

כב) סימן שי"ח ט"ז ונהגו להחמיר מיהו במקום צורך. כג) סימן שנ"ה ג' הולכי ספינות נהגו לעשות.

כד) סי' תכ"ט סי"ב ונהגו שאין מתענים בו תענית קלל. כה) סי' תס"ז סי"ח ולכן נהגו ובד"מ אות ד' כתבו בלשון וכן המנהג.

כו) סי' תק"ט סי"ג ונהגו וכו' ובד"מ באר שפן שורת הדין. כז) סי' תקל"ו סי"א וכן נהגו וכו' ובב"י שם וכן נוהגין העולם וסומכים וכו' והכי נקטינן.

כח) סי' תקנ"א סי"ז ונהגו להקל. כט) סי' תקס"ה סי"ג ונהגו בכל הצומות שלא לאמרן כי אם במנחה ומרן בב"י כתב בשם ר"י שנהגו העולם כן וכתב הרמ"א בד"מ אות ב' וכן הוא המנהג.

(ל) סי' תקצ"ב ס"א לומר היום הרת ובד"מ פתבו בפשם מוהרי"ל בלשון פסק דין בלא מנהג (לא) תרנ"ג ס"ד ונהגו בזה וכו' ובד"מ פתבו בפשם מוהרי"ל בלשון ואנו נוהגין. (לב) סי' תרמ"ח ס"ב ונהגו להכשיר וכו' (לג) סימן תרנ"א ס"ז ונהגו להסיר התפילין.

(לד) סימן תרס"ט עיי"ש פמה פעמים. (לה) סי' תרע"ד ס"א ונהגו להחמיר.

(לו) סי' תרצ"א ס"ב ונהגו שלא לתייגה גם נהגו וכו' ונמצא גם פן שפוטב בלשון זה על נוהגים פרטטים בסי' ל"ב ס"ב מיהו נהגו הסופרים. ובסי' תקמ"ז ס"ו ונהגו בני אשכנז וכו' ופשם בד"מ כ' זה בפשם התה"ד שכ' וכן נוהגים באשכנז וכו' ושינה הלשון בהגהותיו וכתב ונהגו במקום נוהגין להורות דהכל אחד היינו נהגו היינו נוהגין וכשם שיש המון רב מנהגים שונים בלשון נוהגין ושרירים וקיימים פן גם פן בלשון ונהגו וזה ברור: מפלל הדברים אפה תשמע שלא בכל המקומות שיביאו רבותינו מרן ותרמ"א מנהגו של ישראל יתנו עדיהן לומר שראוי המנהג הזה (פמו שפראה מדברי הכופר הי"ו) דהא נדאי ליתא פמו שמתבאר מתוך פל הרשום למעלה (במנהגים שהביאו בלשון נהגו מלבד שיש פמה מאות מנהגים שפתבום בלשון נוהגים ונוהגים המנהג ומנהג וכינצא הרבה מאוד) שהביאו המנהג בסתם וסתמו פפירושו שיהא עיקר שאל"כ היו מערערים במנהג ההוא פמו שמצינו למרן בכמה מקומות.

(א) בסי' כ"ג ס"ב. (ב) בסי' ל"ב ס"ו.

(ג) סי' מ"ו ס"ו לברך הנותן ליער פח ואין דבריהם נראין. (ד) שם ס"ז יש נוהגים לברך וכו' וטעות בידם.

(ה) בריש סי' ס"ח יש מקומות וכו' ונכון למנוע מלאומרם (ו) סי' קנ"ד הנוהגים וכו' מוחים בידם. (ז) ר"ס רס"ט נוהגין וכו' ויותר טוב להנהיג וכו'.

(ח) סי' תצ"ג ס"ג נוהגין וכו' וטעות בידם. (ט) מה שנהגו וכו' יש למנוע המנהג.

(י) סימן תרצ"ו ס"ב לאסור של זה אינו מנהג: עיניך הרואות שדרך מרן הוא הקדוש שמנהג שלא הוכשר כ"כ בעיניו לא יביאנו בשתיקה פהודא ויאמר מפרש שאינו נכון וכינצא גם תרמ"א יאחוז צדיק דרכו פי במנהג שיש לו לפקפק כותב שאינו נראה שאינו נכון ויש למחות וכינצא ללשונות אלו.

(א) סי' מ"ז ס"ו וכן נהגו אבל יותר טוב וכו'. (ב) סי' קכ"א ס"ג המנהג הפשוט וכו' ואינו נראה (ג) סי' קכ"ח ס"ו נהגו גם פן לומר וכו' אף יותר טוב שלא לאומרו.

(ד) סי' קנ"ט ס"ו ונהגו להקל אבל הסברא ראשונה עיקר. (ה) סי' קס"א ס"ז ונהגו קצת להקל אבל יש להחמיר.

(ו) סי' רמ"ב נהגו וכו' ולא ראיתי לחוש לזה. (ז) סי' רנ"ג ס"ב ונוהגין להקל וטוב להחמיר.

(ח) שם ומהנהג להקל אף טוב להחמיר (ט) סי' רנ"ז ס"ג אין לנהוג פן. (י) סימן רע"ו ס"ב נהגו וכו' ויש להחמיר.

יא) סי' רצ"א ס"ד פֿשט המנהג וכו' אָבֿל יש להחמיר. יב) ובסי' רצ"ט ס"י המנהג להקל אָבֿל העיקר פֿסבֿרא הֿראשונה.

יג) סי' תרכ"ד, ס"ב ואין לנהוג בֿחומרא זו. יד) סי' תרס"ד ס"ז והמנהג פֿשוט וכו' ניותר טוב וכו'.

ובכֿר פֿתבתי למעלה (בד"ה והנה בעל המאמר) מ"ש בסי' תע"א ס"ב ומתבאר שֿפֿן אַרחות צדיקים טובים השנים מֿרן והרמ"א לגלות דעתם פֿשֿאין המנהג הגון בעיניהם ואם פֿן מנפת נדאי הֿא סתמא שתיקה פֿהודאה דמֿיא שֿאין על אותו מנהג פֿקפוק וממילא במנהג זה שֿאנו דנים עליו שֿלא פֿתבו עליו שום ערעור דעתם מספֿמת לנהוג פֿמנהג זה פֿי נכון הוא: ולא אֿכחד פֿי נמצא בדברי מֿרן בש"ע שֿעל פֿמה מנהגים פֿותב עליהם הנפק (אין לערער מנהג יֿפה מנהג פֿשר וכיוצא) ואֿרשום אֿשר ראיתי והם בסי' ו' ס"ד ובסי' כ"ד ס"ה ומנהג יֿפה וכו' והפֿל הוא חיבוב מצנה ובסי' נ"ג ס"י ובסי' ס"א ס"ב ובסי' קמ"ד ס"ב ובסי' קנ"ד ס"י ובסי' ע"ר ובסי' ש"ף ס"ח ובסי' תי"ז ובסי' תמ"ב ס"ו ובסי' תנ"ה ס"ה ובסי' תס"א ס"א ובסי' תקנ"א סעיף ב' ובסי' תקס"ו ס"ד ובסי' תקצ"א ס"ו ובדברי הרמ"א נמצא פֿהנה וכהנה.

עיין בסי' ג' ס"א ובסימן ח' ס"ו ובסי' ט' ס"ה ובסי' ל"ז ס"ג ובסי' מ"ו ס"ח ושם ס"ט ובסי' ס"א ס"ג ובסי' קל"ט ס"ה ובסי' קפ"ב ס"ב ובסימן קפ"ח ס"ב ובסי' קצ"ג ס"ג ובסי' קצ"ט סעיף יו"ד ובסימן רל"ד ס"א ובסי' רל"ו ס"א ובסי' רמ"ב ובסי' רמ"ח ס"ג ובסי' רנ"ו ובסי' רנ"ז ס"ו ובסי' רס"ב ס"א ובסי' ער"א ס"ב ובסי' רע"ט ס"ד ובסימן רפ"ב ס"ד ובסי' שכ"ה ס"י ובסי' של"ז ס"ב ובסי' של"ט ס"ג ובסי' שס"ו ס"ג ובסי' תנ"ג ובסי' תנ"ה ובסי' תק"ד סעיף א' ובסי' תקפ"ה ס"ד ובסי' תק"ץ ס"ד ובסי' תר"ה וכן נוהגין במדינות אלו ואין לשנות פֿי הוא מנהג ותיקון יש מקומות וכו' והפֿל מנהג יֿפה ובסי' תרי"א ס"ב ובסי' תרנ"א ס"ט ובסי' תרנ"ד ובסי' תרע"א ס"ז ובסי' תר"ץ ס"יז ובסי' תרצ"ה ס"ב ועם פֿי לא נוכל לידע טעם פֿרטי על פֿל ענין מהנז"ל למה הוֿצרכו לזה נוכל לומר דֿרָךְ פֿלל פֿמו שֿפֿתבתי למעלה, דכֿשנראה בעיני קדשם שיש מקום לגמגם במנהג שהוא ואולי ראו ג"כ באיזה מהם שֿהיה מי שגמגם הוֿצרכו לומר בפירוש שֿמנהג הגון וכֿשר הוא ואין להרהר אחריו על פֿל פֿנים מיעוטא דמיעוטא הוּו דוכתי הנ"ל נגד פֿמה מאות מנהגים שֿהוזכר בדבריהם בלתי סעד ולא דחיה פֿאֿשר רשומים אֿצלי פֿל המקומות שֿנזכר איזה מנהג בדבריהם בלשון והמנהג או נוהגים וכן נוהגים וכן המנהג ולא יכולתי לפֿרטם פֿה פֿי ברבים הוּו ולא פֿתבתי אֿלא מקומות שֿפֿותבים ונהגו ולא ערערו בדבר דמוכח נדאי דלדעתם אין חשש ופקפוק במנהג שהוא וכן הדבר במנהג הזה שֿפֿתבו מֿרן והרמ"א בלשון נהגו אין בו חשש פֿלל פֿן נראה לי הדל ברור בס"ד: הודעתי הן פֿתיב פֿאן פֿי פֿל אֿשר פֿתבתי לפֿלפל בלשון זהנהגו העם אם משמעותו הוא דאורויי לא מורינן או דמורינן נמי הֿכי הֿיה מֿפני שֿנעלמו מֿפני אֿז דברי הֿראשונים התוס' והרא"ש ורבינו יהודה הֿחסיד ורבינו בצלאל בשיטה מקובצת שֿלו וחידיושי הריטב"א והבאתי דב"ק בֿקונטרס הפֿללים בֿמערכת הנז"ל אות ל"ט באריכות ועיני הֿראות תחזנה מישרים פֿי דעת פֿל הֿראשונים שֿנה בנה שֿעל הֿרוב לשון ונהגו העם דאמור רבֿן בש"ס הפֿנה דאורויי נמי מורינן והיה דמענית שאני משום דקאי אפֿלוגתא

דמר אָמר הַלְכָה וּמַר אָמַר מְנַהֵג וּמַר אָמַר נִהְגוּ הָעַם וּבְזֶה נִסְתַּר בְּנֵי הָרַב הַסּוֹפֵר הַי"ו
עַד הַיְסוּד בֶּה שְׂאָף אִם רַבּוּתֵנוּ בְּעַלֵי הַש"ע הָיוּ פּוֹתְבִים נִהְגוּ הָעַם לֹא הָיָה לָנוּ לְפָרֵשׁ
אֲלֵא שְׁנֵהְגוּ וּמוֹרִים פֶּן וְרַק בּוֹהֲעִם נִהְגוּ הוּא שְׁפָתַי הַרְמ"א בְּתַשׁוּבָה שְׁדַקְדַק לְכַתּוּב פֶּן
וְכו' כְּמוֹ שְׁפָתַי לְמַעַלָּה בְּעֶזֶר ה' אֱלֹהִים חַיִּים: אָף גַּם זֹאת לְהוֹדִיעַ פִּי בְּסֵפֶר פְּנִינֹת
הַגְּדוּלָּה הַחֲדָשׁ בַּחוּבְרַת רַבִּיעִית נִדְפְּסוּ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּשֵׁמִי הַדָּל בְּמֵאֲמַר מְנַהֵג
שְׁנֵהְגוּ נִוְמַר מ' וּבְסוֹף הַמֵּאֲמַר בְּנִוְמַר נ"א נִשְׁמַט שֵׁם סִיּוּם הַמֵּאֲמַר וְנִמְנָה הַחֲסָרוֹן בְּנִוְמַר
צ"ב עי"ש אָמְנָם יֵשׁ שֵׁם שְׂבִיבוּשִׁים רַבִּים וְנִדְפְּסוּ דְבָרִים אֵלּוּ גַם בְּסֵפֶרִי דְבָרֵי חֲכָמִים
בְּסִי' קי"ח וְגַם שֵׁם יֵשׁ כְּמָה טְעוּיֹת וְעַתָּה הַכֵּל מְתַקֵּן בְּקוֹנְטְרַס זֶה בְּס"ד וְאַחַר שְׁנִדְפְּסוּ
כָּל הַנ"ל נְתוּסָף עוֹד בְּעֵנֵי זֶה מֵאִיזָה סִפְרִים שֶׁהַשְּׂגָתִי אַחֲרֵי כֵן וְאִיזוּ הָעֲרוֹת מְרַבְּנֵי דוֹרְנוּ
יַצ"ו פֶּאֶשֶׁר אֲבָאָר בְּס"ד: הִנֵּה יְדִידֵי הַגָּאוֹן אַבְד"ק יַאֲסִי יַצ"ו בְּקַבְּלָתוֹ אֶת הַסֵּפֶר דְבָרֵי
חֲכָמִים כְּבַדְנִי בְּסֵפֶר הַיְקָר אִוְרֵי וַיִּשְׁעֵי וַרְאִיתִי שֵׁם בְּסִימָן קכ"ה שְׁנִשְׂאָל שְׁלִפְעָמִים נְחוּץ
לְעֲשׂוֹת חֲנוּפָה וְנִישׁוּאִין בְּיָמִים אַחַר מוֹלַד הַלְבָנָה (פֶּן כְּתוּב בְּסֵפֶר וְנִרְאָה שֵׁשׁ אֵיזָה טְעוּת
סוֹפֵר וְכַנְּתוֹ עַל יָמֵי חִיסוֹר הַלְבָנָה כְּמוֹכֵן בְּתַשׁוּבָתוֹ) שְׂאָם לֹא יַעֲשׂוּ יוֹכֵל לְבֹא לִידֵי
בְּיָטוּל הַנִּישׁוּאִין אִי שְׁפִיר דְּמִי לְהַעֲמִיד הַחֲנוּפָה וּבְתַשׁוּבָתוֹ הֵבִיא דְבָרֵי מָרְן וְהַרְמ"א
שְׁבִי"ד סִי' קע"ט וּשְׂבֵאָה ע"ז סִי' ס"ד וְהֵבִיא גַם דְבָרֵי הָרַב הַמְקַנָּה שְׁדַקְדַק עַל מָה שְׁפָתַי
הַרְמ"א בְּסִי' תְּקַנ"א בְּשֵׁם הַמְנַהֲגִים דְּאִין נוֹשְׂאִין מִי"ז בְּתַמּוּז דְּלֹא מְסַמְּנֵי דְתִפּוּק לִי דְהֵם
יָמֵי חִיסוֹר וּמָה שְׁתִּירָץ עַל פִּי דְבָרֵי הַרְמ"א בְּתַשׁוּבָה דְנוֹהֲעִם נִהְגוּ מִשְׁמַעוֹתוֹ שְׂאִינוּ
מְנַהֵג מוֹכָשֶׁר וּמוֹסָפִם (כְּמוֹ שֶׁהֵבֵאתִי לְמַעַלָּה בְּרֵאשִׁית אוֹת זוּ בְּד"ה וּמָה שְׁתִּירָץ) דְּמוֹכֵן
שְׁלִדְעַת הָרַב הַמְקַנָּה אִין מְנַהֵג זֶה מוֹסָפִם וְנִכּוֹן כָּל כָּף וְסִיּוּם הָרַב יַצ"ו שְׁנִרְאָה לוֹ גַם פֶּן
רְאָיָה לְהַתִּיר מְדַקְנָמָא לֵן דְּאִין נוֹשְׂאִין נְשִׁים בַּחוּל הַמוֹעֵד מִשׁוּם דְּאִין מְעַרְבִין שְׁמֻחָה
בְּשֻׁמְחָה אוֹ מִשְׂאָר טְעָמִים שְׁנִאֲמָרוּ בְּמוֹעֵד קָטָן דָּף ח' ע"ב וְאִם אֵיתָא דְאִסוּר לְעֲשׂוֹת
נִישׁוּאִין בַּחֲסוֹר הַלְבָנָה לְפָה הַנּוֹצְרֵכוּ לְאִסוּר מְטַעְמִים הַנ"ל תִּפּוּק לִיָּה שְׁהֵם יָמֵי חִיסוֹר
הַלְבָנָה אֲלֵא וְדֵאִין אִסוּר מִן הַדִּין כָּלֵל וְגַם מְדַבְּרֵי מָרְן וְהַרְמ"א דְקִדְדַק דְּלֹא הַחֲלִיטוּ
לְאִסוּר מִן הַדִּין אֲלֵא מְטַעַם מְנַהֵג שְׁפֶן מִשְׁמַע מְדַכְּתְּבוּ בְּלִשׁוֹן וְנִהְגוּ דְאִי אִיכָּא אִיסוּרָא
הָוָה לְהוּ לְמִימַר לִישְׁנָא דְאִסוּר בְּהַדְיָא וּמְדַקְנָטִי לְשׁוֹן מְנַהֵג מִשְׁמַע דְּחוּמְרָא בְּעֵלְמָא הוּא
מְחַשֵּׁשׁ שֶׁהַכּוֹכְבִים הַצּוֹמְחִים בְּהֵם קָשִׁים הֵם וְכַמְבּוֹאָר בְּטוֹרֵי זֶהָב סִי' קע"ט וְהִינּוּ הֵיכָא
דְאִפְשֶׁר לְהַמְתִּין אֲבָל לְצוֹרֵף גְּדוֹל וְדֵאִין לְחוּשׁ וְכַדְקִנְמָא לֵן בְּכָל מִידֵי דְחַשֵּׁשׁ סַכְּנָה
דְשָׂרֵי לְדַבֵּר מְצָנָה דְשׁוֹמֵר מְצָנָה לֹא יַדַע דְבָר רַע כְּמַבּוֹאָר בְּסִי' תַנ"ה לְעֵנֵי מִים לְלִישַׁת
הַמְצוּת וְכֵן בְּקַטְלָנִית יֵשׁ הַרְבֵּה דְעוֹת דְמוֹתֶרַת לְהַתִּיבָם מְטַעַם זֶה וְהֵבִיא לְשׁוֹן הַזֶּה
הַקְדוּשׁ בְּפָרְשַׁת עֶקֶב דָּף רמ"ג גְּבִי הָא דְאִין מְתַחֲלִין בְּיוֹם שְׁנֵי (עֵינֵי בְּש"ע יו"ד כִּי
קע"ט אִין מְתַחֲלִין בְּב"ד) שֶׁהִיקַל מְטַעַם דְשְׁלוּחֵי מְצָנָה וְכו' וְכִמוֹ כֵן פֶּאֶן לְעֵנֵי נִישׁוּאִין
וְעַל כָּל כְּבוֹד חֲנוּפָה דִישׁ לְהַתִּיר לְצוֹרֵף הַרְבֵּה אֵלּוּ תוֹרָף דְב"ק: וְהַצְּדַק אִתּוֹ דְאִין בְּזֶה
שׁוּם צַד אִיסוּר מִן הַדִּין וְרַק מְנַהֵג א הוּא שְׁנֵהְגוּ פֶּן וְגַם לֹא בְּכָל הָאֲרָצוֹת (כְּמוֹ שְׁפָתַי
לְמַעַלָּה דְמוֹכַח פֶּן מְלִשׁוֹן הַרְמ"ב"ן שְׁפָתַי מָה שְׁנוֹהֲגִים שְׂאִין נוֹשְׂאִין נְשִׁים עַד מִלּוּי
הַלְבָנָה בְּאֵלּוּ הָאֲרָצוֹת עֵינֵי לְעֵיל בְּד"ה וּבְאֲמָת) וְדָבָר זֶה הָיָה פְּשׁוּט אֲצִלֵי עַד שְׁלֹא הָיָה
צָרִיף לְהַטְרִיחַ הַקּוֹלְמוֹס בְּזֶה.

וְגַם מָה שְׁפָתַי דִישׁ לְהַתִּיר מִשׁוּם צוֹרֵף גְּדוֹל לְעֲשׂוֹת הַחֲנוּפָה בְּיָמֵי חִיסוֹר הַדִּין אֲמַת וְכֵן
כְּתַבְתִּי אֲנִי הַדָּל לְמַעַלָּה לְדָבָר פְּשׁוּט דְמִפְּנֵי אֵיזָה הֶכְרַח וְסַבָּה עוֹשִׂים הַחֲנוּפָה בְּיָמֵי חִיסוֹר

הלְבָנָה (עיין בד"ה והן אַמֶת): ומה שְׁהַכְרִיחַ דְּמֵן הַדִּין מִדְּאֲמַרְיֵנוּ דְּאִין נוֹשְׂאִין בְּחוּל הַמוֹעֵד מְשׁוּם דְּאִין מְעַרְבִין שְׁמִחָה בְּשִׂמְחָה אוּ מְשָׂאֵר טְעָמִים וְתִפּוּק לִי מְשׁוּם שְׁהֵם יְמֵי הַחִסּוּר אֶלָּא וְדָאֵי דְּמֵן הַדִּין מְוֹתֵר הֵנָּה אַף שְׂיֵשׁ בְּיַד הַדּוֹחָה לְדַחּוּת דְּשִׂאֲנֵי יְמֵי חוּל הַמוֹעֵד שְׁהֵם יְמֵים טוֹבִים וּמְבוֹרְכִים עַל דְּרַף שׁכ' הַאֲבַד"ק חֲאֲרָסָאן שְׁהַבְּאֲתִי לְמַעְלָה (ב"ה וְלִפְנֵי אֵיזָה שְׁנִים) כְּבָר פְּתַבְתִּי דְּמַדְבְּרֵי הָרַב בֵּית חֲדָשׁ בְּסִי' תַקְע"ג מִתְבָּאֵר יָפָה דְּגַם בְּיַמֵּי חֲנוּכָה שְׁהֵם פְּיָמִים טוֹבִים וּמְוַצְלָחִים וּמְבוֹרְכִים שְׁנַעֲשֶׂה בְּהֵם נְסִים וּנְפִלְאוֹת שְׁיִיף מְנַהֵג זֶה שְׁלֵא לִישָׂא בְּיַמֵּי הַחִסּוּר וְעֵינָן לְעִיל בְּד"ה וְלִפִּי דְּבְרֵיו וְהוּא הַדִּין לִימֵי חוּל הַמוֹעֵד.

וְעוּד דְּסִבְרָא זֶה לְחֻלְקָא בֵּין יְמֵים סְתָם לְיָמִים מְבוֹרְכִים מְהֵנֵיא רַק לְכַשְׁנָאֵר דְּאִין אִיסוּר מִן הַדִּין אֶלָּא מִצַּד הַמְנַהֵג אֶבְל אִם נֹאמֵר דְּמֵן הַדִּין אִסוּר נִרְאָה דְּאִין סִבְרָא לְחֻלְקָא כֵּן וְאִם כֵּן הוֹכַחְתּוּ דְּמֵן הַדִּין מְוֹתֵר הִיא נְכוּנָה רַק שְׁהִיא מְשֻׁנָּה שְׁאֵינָה צְרִיכָה דְּפִשׁוּט דְּאִין צַד אִיסוּר אֶלָּא מְנַהֵג נְכוּן הוּא דְּאִיכָּא וְמָה שׁכ' בְּטַעַם הַהִיתָר מְשׁוּם דְּסִמְכִינוּ אֲשׁוּמֵר מְצֻנָּה לֹא יַדַּע דְּבָר רַע הֵנָּה אִם נֹאמֵר דְּחֻשׁ שְׁהַסְפָּנָה בְּזָה הוּא עַל פִּי דְּרַף הַטְּבַע בְּטַבַּע הָעוֹלָם יֵשׁ לְפַקְפַק אִם מוֹעִיל בְּכַגּוֹן זֶה הָא דְּשׁוּמֵר מְצֻנָּה לֹא יַדַּע דְּבָר רַע לְפִי מָה שְׁפַתְבְּתִי לְחֻלְקָא בְּזָה בְּקוֹנְטְרָס הַפְּלִלִים בְּמַעְרַכַת הַשִּׁי"ן אוֹת ח"ן וְנִדְפַס בְּדְבְרֵי חֲכָמִים סִי' פ"ב לְחֻלְקָא בֵּין עֵנָן סְגוּלָּי לְעֵנָן טְבַעֵי עִי"ש וְהַבְּאֲתִי שְׁם דְּיֵשׁ סוֹבְרִים דְּדוֹקָא כְּשַׁעוּשָׁה הַמְצֻנָּה לְשֵׁם שְׁמִים וּמְצֻנָּה פְּתַקְנָה אֶפְשָׁר לְסַמּוּךְ בְּזָה וְלֹא כָּל אֶדָם זוֹכָה: וּבְשׁו"ת דְּבָר אֶלְיָהוּ לְהַגְאֲבַד"ק טְרָלָא בְּסִי' ט"ז (בְּד"ה וּבְדְרַף אַגָּב) פְּתַב וְנ"ל אֲמַרְתִּי לִיִּישֵׁב מְנַהֵג הָעוֹלָם שְׁאִין מְשַׁגְיַחִין וְנוֹשְׂאִין נְשִׁים אַף לְאַחַר חֲצֵי חוֹדֶשׁ וְהִלָּא הַדִּין מְבוֹרָךְ בִּי"ד סִי' קַע"ט וּבַאֲהַע"ז סִי' ס"ד שְׁאִין לִישָׂא אֲשָׁה אֶלָּא בְּמִלּוּי הַלְבָנָה וְרַצִּיתִי לֹאמַר מִדְּמַתִּיר כָּאֵן הַש"ע (בֵּא"ח סִי' תצ"ג) לִישָׂא לְאַחַר ל"ג בְּעוֹמֵר דְּהוּא לְאַחַר מִלּוּי הַלְבָנָה שְׁמַעִינוּ דְּאִין קַפִּידָא וְגַם מִדְּאֲסֵרוּ לִישָׂא בְּחוּל הַמוֹעֵד וְהָא בְּלָאו הִכִּי אִסוּר דְּהוּא לְאַחַר מִלּוּי הַלְבָנָה וְלָמָּה הַנּוֹצְרֵכוּ לְאַסוּר מְטַעַם יוֹם טוֹב וְגַם מִדְּמִוֹתֵר לְהַחְזִיר גְּרוּשָׁתוֹ מִכָּל זֶה מְנַפֵּת דְּאִין קַפִּידָא כָּל כֹּף אַף בְּבַתּוּלָה אוּ אֶפְשָׁר דְּבַאֲלִמְנָה אוּ גְרוּשָׁה אִין לְהַקְפִּיד כָּלל וּמִזָּה גַם כֵּן יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מִדְּמִוֹתֵר בְּחוּל הַמוֹעֵד לִישָׂא גְרוּשָׁה אֶלְמָא דְּאִין לוֹ שְׁמִחָה כָּל כֹּף אִם כֵּן הִנֵּה הַסִּבְרָא דְּאַף בְּיַמֵּי הַסְפִּירָה מְוֹתֵר כִּי הִיא גְּוֹנָא אַף קוֹדֶם ל"ג בְּעוֹמֵר אַף מְסַתִּימַת הַפּוֹסְקִים נִרְאָה דְּאִסוּר: וְהֵנָּה לְכַאוּרָה לְפִי זֶה יִסְתְּרוּ פְּסָקֵי הַש"ע אֶהְדַּדִּי אַף יֵשׁ לֹאמַר שְׁאִין סְתִירָה מְזָה כְּלוּם דְּהָא עֵינָר הַטַּעַם בְּמִלּוּי הַלְבָנָה הוּא מְשׁוּם סִימָן בְּרַכָּה וְסִימְנָא טְבָא אֶבְל כֵּד חֲזִינוּ דְּהַיּוֹם בְּעַצְם הוּא מְבוֹרָךְ וְטוֹב אִין לְהַשְׁגִּיחַ כָּלל עַל חֲסְרוֹן הַלְבָנָה לְכֵן בְּחוּל הַמוֹעֵד אִי לָאו מְטַעַם דְּאִין מְעַרְבִין שְׁמִחָה בְּשִׂמְחָה הִנֵּה מְוֹתֵר דְּהַיּוֹם בְּעַצְמָם הֵמָּה מְבוֹרְכִים וְכֵן בְּל"ג בְּעוֹמֵר דְּהַיּוֹם בְּעַצְם הוּא מְוַצְלָח וְכֵן מְנַוּוּ וְאִילָף לְכֵן אִין לְהַקְל בְּשָׂאֵר חֲדָשִׁים אִם לֹא בְּיוֹם שְׁאִירַע בּוֹ הַצְּלָחָה אוּ קְדוּשָׁה וְהִנֵּה בְּזָה שְׁלוּם וְכו': וְרִיאִיתִי דְּבָר תִּימָה בְּתַשׁוּבָה הַמִּינוֹחֶסֶת (סִי' רפ"ג) וְנ"ל תְּשׁוּבָה לְרַמְב"ן מָה שְׁנוֹהֲגִים שְׁאִין נוֹשְׂאִין נְשִׁים עַד מִלּוּי הַלְבָנָה אִינוּ נִיחּוּשׁ וְכו' עִי"ש הַרִי דְּבַזְמַנּוּ הִנֵּה מְנַהֵג שְׁלֵא לִישָׂא כָּלל אַף בְּחֻשׁ חוֹדֶשׁ הַרְאִשׁוֹן אֶלָּא עַד מִלּוּי הַלְבָנָה מִמֶּשׁ וְלֹא מִקּוֹדֶם וְלֹא מִלְּאַחֲרָיו וְדָבָר תִּימָה הוּא הִלָּא שְׁעַת הַמִּלּוּי אֵינָה אֶלָּא רַגַע אֶחָד וּבְרַגַע שְׁנַתְמַלְאָה מִלּוּאָה בְּשִׁלְיֻמוֹת הַתְּחִיל מִיָּד לְהַתְחַסֵּר וְכַמְדוּמָה לִי שְׁטַעוֹת סוֹפֵר יֵשׁ בְּדְבְרֵיו וְצָרִיף לְהִיּוֹת מָה שְׁנוֹהֲגִין שְׁאִין נוֹשְׂאִין נְשִׁים אֶלָּא עַד מִלּוּי הַלְבָנָה וְחֲסֵר שְׁם תִּיבַת אֶלָּא וְכַתְבְּתִי זֹאת מִחֲמַת שְׁרִיאִיתִי לְהַאֲחִרוֹנִים שְׁהֶאֱרִיכוּ בְּדְבְרֵי הַרְמְב"ן אֵלוּ וְהַנִּרְאָה לְעַנ"ד כְּתַבְתִּי ע"כ דְּבְרֵי

הרב יצ"ו ולי הדל גם בלא הגהה מוכן שאין פונתולומר שאין נושאין נשים אלא ברגע המילוי אלא הכונה שממתינים מעשות החופה בימים של חיסור הלכנה עד אשר יבואו ימי המילוי ומיום המולד והלאה הפל הם בכלל מילוי הלכנה עד גמר חצי חדשה וזהו שפינים הרמב"ן פן עושים במילוי ולא בחסרון ומה שכתב לחלק בין בחור ובתולה לאלמנה וגרושה יש לו רב מעשה אברהם שסובר פן כמו שכתבתי בראש אות זו ומה שכתב על אחר ל"ג בעומר שקל הימים הבאים אחריו מתברכים מיום הל"ג וכו' עיין במה שכתבתי למעלה (בד"ה לפי דבריו) ומה היא דאין נושאין בחול המועד כבר כתבתי בסמוך על דברי הגאון אורי וישעי יצ"ו: עתה ארשום בס"ד איזו הערות שקבלתי מרבני דורנו יצ"ו במכתב לחזקיהו בענין זה.

א) ידידי הרב הגדול מוהר"ר דוד שור אבד"ק טאלנא יצ"ו כתב ונ"ל ומידי דברי לכת"ה מצאתי עצמי חיוב בדבר לבא בקול תודה לפני כ"ת פאשר עברתי על בתרי אמריו כי נעמו הגם פי ת"ל יש לי לפלפל פלפולים עצומים בהם לא היו ברצוני להטרידו שיקדיש חלק מעתותיו לשית מהלכי עשתנותיו בהם וכו' אף הדבר הזה פאבן מעמסה וכו' חזיתי בספר דברי חכמים סי' יק"ח אשר הביא מהצפירה.

אשר הא דאיתא בש"ע דאין נושאין רק במילוי הלכנה דהיא היפך מספר צרור המור וספר מנורת המאור עי"ש והגם דכ"ת פא בלבבו בוער פאש לבלי לבטל מנהג ישראל רק לא ראו עיניו ספר צרור המור לא רצה להפכות קדקדם אשר שגו או זדו בראיה ותהי במ היפך להפוך דברי אלקים חיים לכן הנחויץ פרוץ להעתיק דברי הרב צרור המור פרשת פא ונ"ל ואמר ראש חדשים להורות שעתידים להתחדש כמו הלכנה המתחדשת ובזכות זו ינפו לאור וכו' וכן רמז להם להורות להם שהיו כמו בריה חדשה וכו' כמו היום נולדו כמו הבע"ת שמתחדש ונולד מאותו זמן והלאה וכו' וזהו לכם ראש חדשים וזהו סימן טוב לכל החדושים בעולם וכן רמז החודש הזה וכו' להרחיקם מחוקי מצרים פי מ"כ פי בעבודת מצרים וכו' והחודש להם ובעבודתם הוא בהיות הלכנה בשלימות אורה ותקפה מאז מתחילין ומגין החודש ממילוי למילוי וכו' הם מתחילין ממילוי הירח ותנוקף אורה אתם מתחילין החודש בעת מולדתה עכ"ל הנה מבואר ההיפך וכל רואה בו יחכם ויערב ויבוסם לו פל דברי חז"ל ומנהג ישראל תורה היא ובספר מנורת המאור חפשי ולא מצאתי עכ"ל יצ"ו: ב) ידידי הגאון מוהר"ר דוד שיפמאן מעיהק"ו טבריא יצ"ו כתב לי לעיין בדרשת בנו לחתונתו הנקרא בשם דורש וקבל שקר באחרית דבר שם ימצא השייך לענין זה ועיינתי שם וראיתי שציינ לעיין בשו"ת בגין ציון ויש אתי ספר בגין ציון שו"ת החדשות אף לפי הנראה פונתו לשו"ת בגין ציון מהדורא קמא שאינו מצוי אצלי: ג) ידידי הגאון מוהר"ר אונדה ליב איסטירין אבד"ק שעזרין יצ"ו כתב לי ונ"ל הנה בדברי חכמים האריף פלשון הזהב של משה רבינו הרמ"א לענין נהגו ובסוף מסקנתו לחלק בין נהגו העם להעם נהגו והביא מגמרא דתענית דף כ"ב ונפלאתי על כ"ת ר אמאי לא זכר פלל דברי תשובת הרב מים חיים בסי' כ"ז תשובת הגאון מוהר"ם בן יעב"ץ מה שהשיב לקדוש ד' מהר"י הבעש"ט זצלה"ה וכתב שם גם פן לדייק בלישנא דרמ"א ממש פהך לישנא דגמרא תענית דיש חילוק בין נהגו למנהג והלכה ע"ש בד"ק פי טוב.

עכ"ד יצ"ו ועמו הסליחה. הפלאה זו איני יודע מה היא אחרי שפבר פתבתי למעלה (בד"ה הודעתי הן פתיב) שפבונטרס הפללים במערכת הנו"ן אות ט"ל הארכתתי בס"ד בענין זה ולא רציתי להאריך עוד בקונטרס זה שפבר ארכו הדברים יותר מדאי וקבעתי להם מדור בפני עצמו בחלק הפללים פאחד משאר פללי הש"ס ומקומו מןפבר בקונטרס זה למען יעיין הקורא שם פשאנפה להדפיס אותה המערכה בעה"י ומעתה אין לו להתרעם גם מקום ללון על מה שלא נכרתי דברי הגאון הנ"ל טרם שיראה את הפתוב במערכת הנו"ן כי אולי שם הובאו גם דבריו.

אמנם האמת אגיד כי נעלמו ממני דברי הגאון מים חיים ועתה רשמתי שם דב"ק לעיין בדב"ק פשאגיע לסידור אותה המערכה איה"ב ופריזון נמטייה ומחזיקנא טיבותא לידדי הרב יצ"ו בזה: ד) וידידי הגאון משה מישל שמואל שפירא אבד"ק ראגאווא יצ"ו במכתבו אלי פתב ונ"ל בכנה"ג ח"ד במאמר מנהג שנהגו פתב הדר"ג חקירות שונות בענין גישואין בחיסור הלכנה והנני לציין איזה הערות בזה.

א) ס פר אחד במכה"ע הצפירה ערער מאד על שנושאין נשים במילוי הלכנה שיש חשש ספנה בדבר על פי מה שכתב במנוה"מ סי' קל"א ובספר צרור המור בפרשת בא ונאשר הובא מנהג זה בש"ע יו"ד סי' קע"ט הוא בעבור אשר פבר החזיק בו ההמון ולא יכול עוד לפרוש ממנו ולכן לא פתבו בש"ע שפן ראוי לנהוג אף נהגו ובתענית כ"ו ע"ב ומאן דאמר נהגו כו' משמע מאליהם אבל אינו עיקר ע"כ תו"ד הסופר והדר"ג הרם נפשו בשפק תנוח.

אם פדאי הסופר לדחותו פלאחר יד ונשא ונתן בהם והנה פשאני לעצמי אם אין מאמר הסופר הלז לפני אף רוב הסופרים במכה"ע כפי אשר שמענו ונדעם יש רשות ורשות פינדנו לדין בחקירותיהם הכל ובפקפוקיהם כפי מה שעיינינו רואות ומה גם פטענתם הוא להורות ולדין היפוף הפתוב בשו"ע ונו"כ אשר מפיהם אנו חיים והמה לנו למאורות בספרי התורות: והנה עיינתי בספר מנוה"מ סי' קל"א ואינני רואה בדבריו שום מאמר שיורה שיש ספנה בגישואי מילוי הלכנה וספר צרור המור איני פחת ידי לעיין בו מה הוא שח בזה והנה הסופר סיים ולו ידע ההמון את כל הרעות ההן אשר יפעל מילוי הלכנה לא נשא אשה בלי ספק כי אם בעת חסרון הלכנה כו' עכ"ל.

ואנכי הרואה אתר דהסופר תלי זייניה עליה מנוה"מ סי' קל"א הלא פה דבריו ונהגו לקרות בר"ח מזמור ברכי נפשי את ה' שיש בו פסוק עשה ירח למועדים ללמדניו שמילואה ומיעוטא אינו לעשות רנשם בכנ"א פמו שחושבים החוזים בפוכבים, אלא לספור בחידושה המועדים הנקראים מועדי ה' שצננו לעשות פסדר מהלך פוכבי ללכת.

להודיענו שהוא יתברך שליט ומושל על הכל וכו' ובנידו להחליף כפי ערך הפלל או הפרט והפל פרצונו ונרמז בפתוב ופנותי את אשר אהון וכו' יעי"ש ויעו"ש בס"י קל"ב שגם ברכת הלכנה מורה על כך שאל יחשוב שום אדם שיש ברשות שום גברא לעשות שום דבר בעולם טוב או רע בלתי מאמר קונו ועושה ויעניין שבת דף קנ"ו פאנרף מה שהורונו חז"ל דאין מזל לישראל וכמה מאנרעות לזה יעו"ש ובמחברים הקדמונים שנו"נ בגדרי המזל לישראל.

והנה שפתי הרמב"ן ברור מללו בתשובה סי' רפ"ג מה שנוהגין שאין נושאים נשים עד מילוי הלבנה באלו הארצות אינו נחוש אלא כשם שמושחין המלכים על המעין דתמשך מלכותו פן עושין במילוי ולא בחסרון וסימנא טבא הוא פדרה שמושכין זין בצניורות לפני חתנים ואין בו משום דרכי האמורי עכ"ל הרמב"ן וכבר אמרו בחולין צ"ה אע"פ שאין נחוש יש סימן ויעיין בשילהי הוריות ובמס' פרייתות השתא דאמרת סימנא מילתא? היא רגיל אינש למיכל בריש שתא קרא רוב"י וסילקא כו' ודאי דיש לנו לעשות נישואין במילוי החודש שהוא סימן טוב להזיווג שילכו הלוח וגדול בהוספת אורה ולא בחיסור החודש שמורה סימנא מילתא כמו הלבנה שהולכת הלוח וחסר ואם גם עפ"י סדר מערכת הפוכים הנה איזה ענין לפי ההשקפה מורה לא כן יותר יש לנו להשגיח על הסימן טוב של מילוי הלבנה לעשות הנישואין דוקא במילוי דברפת הלבנה וקביעות ר"ח הפל מורים שהשי"ת מחליף את הזמנים לטובה לעם ישראל שאינם נתונים תחת המזל כמש"כ בזה בעל מנוה"מ והחשש שחש הסופר ממערכת השמים כבר נצטוינו מאותות השמים אל תחתו וגו': ב) ראו זה מצאתי וראיתי בספר בנין ציון מהדורא קמא סי' קמ"א נשאל הגאון מהרי"ו עטלינגער מהרבר' פנחס שיפער וזה תו"ד השאלה דמלשון הרמב"ן בתשו' סי' רפ"ו שכתב מה שנוהגין שאין נושאים נשים עד מילוי הלבנה באלו הארצות אינו נחוש אלא כשם שמושחין המלכים על המעין דתמשך מלכותו פן עושין במילוי ולא בחסרון וסימנא טבא הוא וכו' יעי"ש מפשטות לשונו משמע דהנוהגים לדקדק בענין הנישואין אין עושין הנישואין רק בחצי כ"ט י"ב תשצ"ג הלבנה במילואה לא קודם ולא אח"כ שאז הלבנה היא בחסרון ע"כ: והגאון מהרי"ו עטלינגער זצ"ל השיבו שדוחק לומר שפונת הרמב"ן על הרגע של מילוי הלבנה כו' ולכן ודאי פונת הרמב"ן כמו שפירש הרמ"א שאין נושאים בחצי האחרון של החודש שאז הלבנה הולכת וחסרת אלא ממתנין עד תחלת החודש עת מילוי הלבנה דהיינו כשהלבנה מתמלאת והולכת וכו' ומקור המנהג שחושבין מילוי הלבנה לסימן טוב יצא ממש"א בסנהדרין דף מ"ב וילברד הטוב והמטיב (פירש רש"י הטוב והמטיב שפך לעשה היא מטיבה לנו במילואה תמיד שמוספת להאיר לעולם) ומתריץ אטו כי חסר מי מברכינן דיעין האמת ויעי"ש בפירש"י, ועוד סמך משמור פרשת בא החודש הזה לכם הלבנה בראשון של ניסן מתחלת להאיר וכל שהיא הולכת מאירה עד ט"ו ימים ומט"ו עד שלשים אור שלה חסר כף ישראל ט"ו דור מן אברהם ועד שלמה כיון שבא שלמה נתמלא דוס קנס של לבנה כו' ומשם הולכין פוחתין והולכין וכו' יעי"ש הרי שבעת מילוי הלבנה הוא סימן לעליה וחסרונה סימן לירידה וכן מפורש בתקוני זנהר סי' ס"ט יעי"ש ועל פי זה נתוסד המנהג במקום שנהגו שלא לישא רק עד ט"ו לחודש וכדעת הרמ"א ע"כ תו"ד הבני"צ.

ודברי הבני"צ האלו הם בטעמן ונועמן להראות ולהורות כי יסודתו של המנהג הלז במקום קדוש תהלה בבבלי ומדרש ותקוני זנה"ק ואשפחנא תנא רבא דמסייע למר הדר"ג הרם העומד בפרץ בעד המנהג הלז: ג) והנה המספרים הקשו על המנהג הלז שלא לישא בחיסור הלבנה ממש"א מ"ק ח' פמה טעמים על המשנה דאין נושאים נשים במועד ולמה לא אמרו הטעם משום דחיה"מ הוא בעת חיסור הלבנה.

והנה לפי דברי הרב מעשה אברהם שהביא הדר"ג דבאלמן שנשא אלמנה שאין מקפידים לעשות הסימנים לטובה כגון לזרוק על ראשם חטים ואורז ומיני מתיקה ולהעמיד החופה

תחת השמים שיהיה זרעם ככוכבי השמים לרוב פן לענין נישואין שלא במילוי הלבנה אין להקפיד באלמון ואלמנה יעו"ש ויש להסמיך קצת ממה שאמרו בכתובות י"ד ארמלתא מאי תני רב יוסף ארמלתא לית לה פיסגא ויעיי"ש.

אולם לפי זה תיחדר הד דינא גם על בחור שנשא אלמנה וזה לא שמענו ויל"ה בזה ועל פי דברי הרב מעשה אברהם אפשר ליישב גם הקושא הנ"ל ממ"ק ח' י"ל דקאי אאלמון שנשא אלמנה ואף שבמשנה נאמר להדיא לא בתולות ולא אלמנות וי"ל בדוחק דקאי על אלמנה מן האירוסין והיא בתולה ועיין יבמות מ"ב מה דמפרש הגמרא המשנה אהד בתולות ואהד בעולות שנתארמלו או שנתגרשו בין מן האירוסין בין מן הנשואין וה"נ דכונתיה.

אולם באמת נראה לפי עניות דעתי מאחר דהמנהג הלז הוא משום סימנא טבא ולא מעיקר הדין יש לומר דהתנא שנה המשנה לפי עיקר הדין אם בא האיש לשאל לפי שורת הדין וזה נדאי דבמקום שיש חשש מכשולות באיסורי לאוינו וחיבי עשין דוחין המנהג מפני המכשולות ויעיין בנחל אשכול להגאון מוהרצ"ב אורבאך זצ"ל על ספר האשכול להראב"ד קדמון בסוף ה' שלוח הקן שכתב, וגם אנחנו שנות ראינו רעה יוצאה מהחוק במנהג שלא לישא אלא במילוי הלבנה שגם חופת נדות ויחוד ואיסורי פרת בדור תהפוכות לא החזקנו כלל עכ"ל.

והמחבר נחל אשכול היה גאון וצדיק כאשר הרבה בשבחו הגאון מוהר"ר ישראל סאלאנטער זצ"ל וסיפר לנו בשמו הגריע"ק קראנצער ועל פי זה חיסר גם קושית המנהג מא"ח סי' תקנ"א ס"ב שכתב להחמיר שאין נושאין מי"ז בתמוז ואילך תיפוק ליה שהיא לאחר חצי חודש פן מה שדקדק הרד"ג הרם ממש"כ הרמ"א בסי' תצ"ג נוהגין שלא לישא אשה מר"ת אייר וכו' ולפי מש"כ י"ל דהרמ"א קאי במקום שרואין הב"ד שיש חשש מפשילות דאי משום המנהג על חיסור הלבנה היו הב"ד מרשים לעשות נישואין בלא הקפדה אבל משום אבילות דבין המצרים או ספירה מחמירים אף בכי האי גוונא פן נראה לעניות דעתי לכאורה: ד) ויעיין בשו"ת יהודה יעלה חלק אה"ע סי' כ"ד שגם הוא דרר קסתו נגד המנהג הלז ופשיט אליה שגם הש"ע לא אמר דיש לנהוג פן אלא אשמעינו דנהגו פן בזמנם ואין למחות בידם משום או מעונן ומהאי טעמא לא כתב פן מרן המחבר הדין הלז בש"ע אה"ע"ז רק ביו"ד בדין מנחש ומעונן ואף הרמ"א העתיקו באה"ע כמזכיר שאין למחות בהנהג פן משום ניהוש וראיה לזה ממ"ק ח' משיטת דגמרא על הא דאין נושאין נשים במועד ומא"ח סי' תקנ"א ס"ב כו' והאריף בזה ועוד אפילו היה בדברים אלו לחוש מדין הגמרא מכל מקום במקום מצנה אין לחוש דשומר מצנה לא ידע דבר רע וגדולה מזו התיר בנו הגאון חר"ץ והנוב"י ספנתא דקטלנית במקום יבום מה"ט דשומר מצנה לא ידע דבר רע אף על גב דקטלנית ספנתא ואיסורא הוא מדין המשנה והגמרא ואם פן הוא הדין נמי וכל שפן האי דאין נושאין אלא במילוי הלבנה דלדבר מצנה אין לחוש כלל ואם פן מי שכתב הגיע לעשרים שנה ולא נשא שהקב"ה אומר תפח עצמותיו פשיטא דשהיי מצנה לא משהינן ואדרבא משום חסרון הלבנה סימנא בעלמא הוא ונששא שמה השעה וזמן מוצלחת היא ושמה לא אבל קללת הקב"ה הנ"ל היא נדאי ואין ספק מוציא מידי נדאי עד כאן תנרף דברי היהודה יעלה בקונצר

אמיר ומעין דבריו פתב גם פן הגאון אבד"ק יאססי נ"י בספר אורי וישעי ס"א והנה
הראיות שהביא ממ"ק ת' ואו"ח סי' תקנ"א פבר פתבתי מה שיש להשיב ולדחותם ומה
שפתב דאין לחוש בזה בנישואין משום דשומר מצוה לא ידע דבר רע לכאורה יש להשיב
ע"ז דמאחר שהרמ"א פתבו המנהג הלז להלכה וכל עיקרו אינו אלא בנישואין הלא
התקנה הלז נתקן במקום מצוה דהא בכל נישואין איפא מצוה חוץ ביש לו אשה ובנים
(ועיין ביצה ל"ז ברש"י דגם בזה איפא קצת מצוה משום לערב אל תנח ידך ובתוס' שם
בזה) ומש"כ פשהגיע לעשרים שנה יש לחיש ביותר לקללת הקב"ה מעל הקפדת הזמן
לדעתי י"ל מאחר דנותנין לבתולה יב"ח הכנה של התנונה בכל ענין אף אם פבר הגיע
לשנות ד' ולא חיישינו לקללת הקב"ה ולישהוי מצוה וצ"ל מאחר דהוא הכשר אל
הנישואין לית לו ביה ויעיין פתובות דף ז' ע"ב מפ"מ אמרו בתולה נישאת ליום הרביעי
כו' שקדו חכמים על תקנות בנו"י שיהא אדם טורח ג' ימים בפעודה כו ויעיין שם וה"נ
דכונתיה לענין זמן חיסור הלבנה מאחר דממתינו לעשות התנונה בעת שמסומן יותר
למזל ולברכה אין פאן משום שהני מצוה ויל"ה קצת זכר לדבר ממש"א פסחים דף צ"ב
ערל והזאה ואיזמל העמידו דבריהם במקום פרת ויעיין תוס' שבת דף ד' ע"א וה"נ י"ל
דמאחר שיש לעשות נישואין בעת מצלחת ומסמנא מילתא וכמש"א הכ' ביום טובה הנה
בטוב שוב אין בהמתנת איזה ימים על זמן המסומן חשש קללת הקב"ה מאחר דגם
ההמתנה נעשה ברצון חכמים ובצדיקים נאמר ותגזר אומר ויקם לה ולא יהא ענין רוחני
גרע מענין גשמי דעל כמה עניינים שפלים מעניינים הגשמיים מאחרים זמן התנונה
ועל ענין רוחני לעשות זמן התנונה בעת מסומן ומנצלה אשר גם דעת רז"ל הורונו
שסימנא מילתא נדאי דיש לנו להשהות קצת לעשות בזמנו ומועדו: ה) ויעי"ש עוד
בשו"ת יהודה יעלה שפתב שקצת משמע שגם נישואי יצחק אבינו את רבקה אמנו הנה
אחר מילוי הלבנה לפי מש"כ בפדר"א פט"ו ובמד"ר פ' נ"ז דרבקה נולדה בשעת עקידה
והעקידה הנה ביו"כ פמו שכ' בע"מ ובמסכת סופרים פכ"א בת ג' שנים וג' ימים היתה
פשיצאה מבית אביה ואע"ג שבאותו היום פאו לביתו של יצחק סתמא ביום שלאחריו
הוציא יצחק בתוליה באצבע כמש"כ בפרק דר"א שם שהרי שעת ערב פאה ואח"כ
נשאה לאשה או ב"ד בתשרי או אחר עבור ימי החג דהיינו בכ"ג בתשרי פיון דאין
נושאים נשים במועד ולא בערב הרגל עכ"ל הנהודה יעלה.

והנה במסכת סופרים שלפנינו נחקק שתי מלות 'וג' ימים' וכן במסכת סופרים הנדפס
עם פי' מקרא סופרים ליתא כלל לשתי מלות אלו ובאמת מאחר שהיתה פבר בת ג' שנים
פבר היתה עומדת להבעל ולמה המתינו לו בני עירו של בתואל עוד ג' ימים ויעיין בנחלת
יעקב שיגע לתרץ שבתואל טעה והנה סבור שהיא אף בת ג' שנים ודחוק אולם אף לפי
הגיר' של ג' ימים י"ל בפשיטות דמאחר דנולדה ביוה"כ א"כ יוכ"פ של קץ שנה
השלישית שלה הוא יום ראשון של שנה רביעית שלה ויום י"א וי"ב בתשרי הרי פבר
פלו הג' ימים וביום הי"ב פאה ליצחק ונשאה באותו יום או נשאה למחרת ביום י"ג הרי
גם פן עדיין בעת חיסור הלבנה וקודם ערב הרגל: ו) סוף דבר לענ"ד הנכון הוא דנדאי
יש במנהג זה חלוקי מנהגים כמש"כ הרמב"ן שאין נושאים נשים עד מילוי הלבנה באלו
הארצות כו' משמע דבארצות אחרות אין מקפידים על מנהג זה וכ"כ הבנין ציון
דבמקומות שנוהגין מנהג פולין אין מקפידין ואין איסור בדבר ויוכל היות שבמקומות

ההם עושין סימנים אחרים טובים ויעיין פתובות י"ז ביהודה חילוק קליות ראיה בכבל דרדוגי משחא ארישא דרבנן וכמה סימנין טובים שהם עושים לנישואין ויעיין גיטין נ"ז ע"א דהו עבדי גנזא מארזא דנטעי פי מתילדיו הקתן והפלה וגם עתה יש כמה חלוקי מנהגים לסימנא טבא בארצות שונות זה מזה ולפי זה על אותן ארצות שאין מקפידין על חיסור הלכנה ודאי יש לומר עליהם מאן דלא קפיד לא קפדי בהדיה ויוכל לנרז א"ע להמצנה של נישואין והזריז לדבר מצנה מוקדם לברכה אולם בארצות אשפנו ואנו שנמשכין אחר מנהגי אשפנו ודאי דיש לנו לחוש אל המנהג הלז בכל תוקף וכמש"א שם בערבי פסחים מאן דקפיד קפדי בהדיה וה"נ דכונתיה אף גם באשפנו והנגררים אחר מנהגם לדעתי אין הדבר לעיפובא ורשות ביז ב"ד השופטים צדק ומשפט משום חשש מכשולות וכיו"ב להתיר המנהג לפרקים ולשון חכמים מרפא ותיכף לת"ח ברכה שלוחי מצנה שפאמנין בשליחותם לצניית את הוראת רבם אינם נזוקין בזה ובבא וכל רעה להם לא יאונה ויעיין ביצרות דבש להגאון ר' יונתן זצ"ל מה שצנחן פכרוכיני על הקרובות של הקתן והפלה ורצה לגדור גדר לעשות ת"כ בשעת התנאים שלא יגעו הקתן והפלה עד ימי הקתונה ויעיין ש"ש ויעיין בספר חנפות חתנים סי' א' מש"כ בזה: ז) והנה הרה"ג מ' שניאור זלמן נ"י הגאב"ד חארסאן כתב לו להעיד שראה מעשה שפחדשי אדר ואלול נושאין בכל החודש ואף מגדולי הרבנים ראה שאין מקפידים על כך והרה"ג הנ"ל טעמא טעים דבחודש אדר נאמר בו והחודש אשר נהפך להם מיגון לשמחה כו' (הפל פפתוב אצלי למעלה בד"ה ולפני איזה שנים) וסיום דבריו נקוט האי פללא בידך כל המנהגים של חתן ושל פלה אנו למדין ממתן תורה עכ"ל הרה"ג מוה' ש"ז נ"י.

והנה אף שלא נזכר בפוסקים מעליותא דחדשי אדר ואלול לענין נישואין בימי חיסור הלכנה מ"מ נאמן עלינו הרה"ג מו"ה ש"ז נ"י ודבריו דברי טעם ושכל טוב הן. ומה שהרה"ה הרד"ג הרם נ"י אמר אין במגילת תענית גם בשאר חדשי שנה כיו"ב להא דחדש אלול אנכי הרואה בגוף מגילת תענית ואין בשום חדש כיו"ב דחדש אלול עוד יתרה בו נלע"ד עפ"י המבואר בחז"ל דחדשי אדר ואלול הן המה היו ירחי דכלה שפם נקבצים הישיבות מפל המקומות ונושאין ונותנין במלחמתה של תורה עד שפמעמדין דבר על בוריו והלכה לאמתה וכו' עכ"ל המדרש תנחומא בפירשת נח ויעיין בפירשת"י בפרכות דף י"ז ע"ב ד"ה שבחא דאורייתא ובפני' רב ניסים שם ובסדה"ד במנהג הישיבות בסוף דור שביעי של האמוראים ויעיין שם באנרף ולפי זה יש לומר על פי זה גם כן סניף להעדר הקפדה של נישואין בחיסור הלכנה בחדשים אלו משום דבחדשים אלו שקבצו ורצו תורה הרבה בשתי הישיבות לא חשו כל כך לחיסור הלכנה דתורה אגוני מגני ואצולי מצלי בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה ולשון נופל על לשון ירחא דכלה ויעיין במדרש שה"ש במה שהמשיל הדורש לכלה ולכן זכות התורה היא המסייעה להגין מפל רע ואולי בהקבץ כל הבחורים לומדי בשתי הישיבות היו כל התרדים ותאבים להשיא בתם לת"ח נאספים גם כן להדבק בד' ולבחור חתנות מרבנן ומפני כבוד התורה והרבנן קבעו כל החדשים אדר ואלול לנישואין על כל פנים סניף מיהו ליהוי ללמד סניגוריא להמנהג הלז שהביא לנו הרה"ג מוה' ש"ז נ"י: ח) עוד אחת אביא העירה מה שנסתפקתי בזה זה רבות בשנים אם המולד מתחיל באותו יום ואז שני ימים ר"ח אם נכון לעשות הנישואין קודם המולד באותו יום פיון דהוי ר"ח וסימנא טבא

הוא או עכ"פ קונדם המולד שיניף הוא לסוף החודש שלעבר והוי זמן חיסור הלכנה ואין לעשות נישואין בו והיה נלע"ד דאין להקפיד בו כל כף מאחר דעכ"פ פבר נחקדש החודש וכבר קרא השם שהוא מועד ר"ח לא תנוח ההקפדה על חיסור הלכנה וכבר פתבתי דאין הקפדה משום מערכת המזלות דהא עיקר קביעות ר"ח וברפת הלכנה מורה שהשי"ת מחליף הזמנים וקפדת הנישואין במילוי הלכנה הוא רק משום סימנא טבא ואם כן ודאי פיון שנתקדש החודש הוי סימנא טבא שיתחדש המזל לששון ולשמחה ואף המערכת השמים תלוי בקידוש ב"ד החודש והמחברים בארו בזה כמה אגדות חז"ל ובתוכם גם מאמר המדרש רבא פרוש ואתתגן פשמתפנסין מה"ש לפני הקב"ה לומר אימתי ר"ה אימתי יום הכיפור אומר להם מה אתם שואלים אני ואתם גלף אצל ב"ד שלמטה מנין דכתיב אשר לו אלהים קרובים אליו אשר לו אנה קרובה אין פתיב פאן אלא אשר לו אלהים קרובים אליו הוא וכל פמליא שלו בארו דכוננת המאמר לומר דכל סדר הנהגה העליונה למשטריהם וסדריהם לזמניהם ולמועדם תלוי הפל רק בקביעות ב"ד שלמטה והן עתה דברתי בזה עם ידי"ן הגאון פה"ד מוה' אליה דוד ראבינאוויץ שליט"א גאב"ד פאניוועז הי"ו והגיד לי גם הוא כי באה מעשה בשם אינה רב להקפיד בזה מלעשות הנישואין אף בר"ח קונדם המולד אף הוא אין דעתו נוחה מהקפדה זה ומשעה שנתקדש החודש נתחדש החודש גם לזה לסימן טוב ומזל טוב: ט) כן עמש"כ הדר"ג בענין נהגו שזנפר בפוסקים וכן במלת ונוהגין ואסף מלא חפנים ציונים מש"ע א"ח בזה הנה תוכן דברי הסופר במכה"ע הצפירה לחלק בין ונהגו ובין ונוהגין פבר פתוב עלי ספרים ספר המקנה וספר תשובה מאהבה וספר תשובת מהרי"א אפאד ומחדש בספר אורי וישעי סי' קכ"ה וע"ד הפללים בענין לשון ונהגו ונוהגין העירני רב גדול אחד מדידי ש"י הוא ניהו הגאב"ד ע"ת הסמוכה לפאניוועז מוה' אברהם פרוין נ"י בעל המחבר ז"ל כ' בספר מים חיים להגאון מוהר"ח ראפפורט פתוב שמה תשובה מהגאון מו"ה מאיר בהגאון החכ"ץ ודקדק מלשון הרמ"א ביו"ד סי' נ"ה סעיף ה' שפתב ומזה נתפשט המנהג באלו המדינות להטריף שבורה בעצם וכו' מפל מקום המנהג להטריף וכו' אבל אם חזר ונקשר נוהגין להכשיר וכמושי"ת עכ"ל הרמ"א בשנינו הלשון בין המנהג ובין נוהגין יעיי"ש והאריף בציונים עוד מפמה מקומות בפוסקים ואין הספר פחת ידי לעינין בו: וידידי הרה"ג משה קאצענעלענבויען דומ"ץ במעזריטש מח"ס שו"ת אהל משה יצ"ו פתב לי וז"ל סיוע למה שפתב בסי' יק"ח שמעתי בשם הגר"א א עת לחבוק ועת לרחוק מחבק עת לחבוק הוא הח"ו שבעיתים (ושנת סי' ג') לרמז כי עד מלוי הלכנה יעשה נישואין ולרחוק מחבק שהוא עת ט"ז לאחר מלוי הלכנה ירחיק מחבק וכן מצאתי בפירושו לתקונים עכ"ד יצ"ו: כב) במאי דקי"ל בש"ס ונהביאו הרמ"א בסימן ס"ה ס"ב א מבטלין ת"ת להכנסת פלה שפתבו הרבנים חמ"ח וב"ש דחיוב זה הוא אפילו למי שתורתו אומנותו אף הרב קרבן נתנאל בפ"ב דכתובות ע"ד הרא"ש בסי' ה' פתב דלא אמר הרא"ש דמבטלין ת"ת הוא חייבא דלא פהיש סובר ש שהביא שם דאינו אלא רשות) אלא לגבי שאר העם אבל למי שתורתו אומנותו אינו חייב לבטל לקמודו דאל"כ מאי ריבותיה דר"י בר אלעאי שאמרו עליו שהיה מבטל ת"ת להוצאת המת ולהכנסת פלה אלא ודאי מי שתורתו אומנותו רשאי דלא כהב"ש וכו' ע"כ והנה פתב כן לפי שלא ראה מ"ש הרב"א באס"ז שם בשם חי' הריטב"א עיקר הפירוש דבריינתא כפושטה דמבטלין

בחיוב קאמר ומ"ש על ריב"א לאו למימרא דשאר רבנן לא מבטלו אלא באו לומר
שהדבר חובה לכל מקום אפילו מי שתורתו אומנותו כר"י בר אלעאי וכ"כ בשם ליקוטי
הגאונים בשם הרמב"ן מדאמרי' אמרו על ר"י בר אלעאי שהיה מבטל אלמא שאר רבנן
לא מבטלי ואינו נכון אלא מעשה שאר ר"י בר אלעאי שהיה מבטלין עכ"ל וידוע
דכשהאחרונים לא ראו דברי הראשונים נקטינן פדברי הראשונים וכן פסק הרב חזקוני
וחסדא בקו"א שבתחלת ח"ב דף יו"ד ע"ב: ואם עיקר חיוב זה הוא דוקא פשרואה
הכנסת הפלה אבל ידיעה בלא ראיה אינו מזיקין לבטל לימודו הוא מחלוקת דהרב חמ"ח
ס"ל דאינו אלא פשרואה ההכנסת פלה והרב ב"ש ס"ל דכיון דשנו חכמים בלשון
הברייתא מבטלין ת"ת להוצאת המת ולהכנסת פלה כשם שלהוצאת המת בידיעה בלא
ראיה מבטלים פן בהכנסת פלה וה"ד הרב באה"ט וגדול בדורנו סב"ק הגאון נציב מלך
זצ"ל בספרו הנכבד העמק שאלה בפרשת חיי שרה שאלתא י"ד ובפ' ויחי שאלתא ל"ד
סק"ב נותן פנגד היסוד של הרב ב"ש וכתב להוכיח מדברי רבינו השאלות ומדברי
הפוסקים דאין חיוב לבטל לימודו משום הוצאת המת אלא דוקא פשרואה שמוציאין את
המת ואף בזה דוקא פשאין לו כל צרכו אבל אם אינו רואה שעת הוצאתו אינו חייב
לבטל לימודו כמשמעות לשון הש"ס ה"רואה את המת ואינו מלוהו וכן הוא לשון רז"ל
במס' שמחות פי"א פ' הנה ר"י ב"א עושה בשעה שהיה רואה את המת ואת הפלה
מקלסין היה נותן עיניו בתלמידים וכו' ומסיק דלא כהב"ש סי' ס"ה סק"ג עי"ש ועיין
לקמן בסמוך: עוד נחלקו בדין זה אם בהוצאת פלה יש חיוב בין אין לה כל צרכה ליש
כל צרכה (כמו בהוצאת המת) שהביא באס"ז (בסוף ד"ה מבטלין ת"ת בשם תלמידי
רבינו יונה ונ"ל ולענין הוצאת פלה נראה פיון שהוא מפני כבוד החיים לחבבה על בעלה
די לה פשמוליקין אותה לפי כבודתה ויש אומרים דלגבי פלה אין לה שיעור ולעולם
מבטלין פי ברוב עם הדת החתן והפלה ומוסיף יותר בשמחה ובחבוב ודייק הכי
מדאמרינן מעבירין את המת מלפני הפלה דמשמע שיותר היה חוששין לכבוד הפלה
מלכבוד המת ודייק גמי דקאמרינן כל צרכו ולא קאמר כל צרכה עכ"ל ומוכח
מסיגנון הלשון דאף דבתחלה כתבו להשוות פלה למת מ"מ מפי שמיעא להו סברת הי"א
הדרי בהו ודקו במילתא דמשמע דיותר חשו חז"ל לכבוד הפלה מלכבוד המת ומדאמרו
כל צרכו וכו' וא"כ פן עיקר דינא ולפי זה מוכח ודאי דסוגיין דעלמא פדעת הרב חמ"ח
ובהספמת גאון עונינו העמק שאלה זצ"ל שהרי בעניירות גדולות שנמצאים בהן ת"ח
הרבה ורבנים דיתבין ועסקין באורייתא תדירא לא ראינו ולא שמענו שכלם יבטלו
לימודם להכנסת פלה אף שיודעים כי ביום הזה יכפר על פ' כי יקח איש אשה וכ"ש לפי
הנהוג ששולחין פתקאות הנמנה ומתפרסם עי"ז באיזה יום באיזו שעה ואין פולם הולכים
פי אם השניכים אל החופה מצד חורבה או אהבה ורעות ובעיר קדשנו ירושלים היקרה
תוב"ב מנהג קדום הוא בשבת שלפני החופה הקרובים מוליכים את החתן לבית הרבנים
ולבית החכמים הרשומים לנשק ידיהם קדש ולקבל מהם ברפת צדיקים שיהא זיווגם
עולה יפה וע"י זה יודעים פלם יום חופתו ובכל זאת לא כל החתנים זוכים שיבואו כל
הרבנים והחכמים הרשומים שפדור לחופתו והכל לפי כבודו פי הם עוסקים בתורת ה'
חפצם ואין רוצים לבטל תמידין פסדרן וחלילה לומר שכלם עושים שלא פדין ולומר
שדניו בהיקש הנהיג ליציאה ובלעדם יש פדי צרכם לא יתכן שהרי מוכח דהעיקר פדעת

היא וא"כ בהכרח לומר דנקטי עיקר כסברת הרב תמ"ח דאינו חייב לבטל לימודו אלא כשרואה הכנסת פלה וכינון שצדיקים יושבים בבית מדרשם ואין רואין הכנסת הפלה אף שיודעים לכונן את השעה רשאים הם שלא לבטל לימודם משום ההכנסת פלה ומצאתי לג"ע הרב חזקוני וחסדא בקו"א שבתחלת ח"ב דף יו"ד ע"ג שעמד בזה למה אין נזהרים בדין זה לבטל ת"ת להכנסת פלה וניחא ליה דסומכים עמ"ש התר"י דהכנסת פלה היא פהוצאת המת דכשיש לו פדי צרכו אין מבטלים ודוקא כשידוע שאין לו פדי צרכו הוא דצריכים לבטל אבל לא מספק וכן הדין בהכנסת פלה ולפי מה שפתיבתי דנראה מסגנון לשון התר"י דחזרו להודות פדברי הי"א אין בזה פדי סמיכה וכתב עוד דישוב זה לא מהני אלא לגבי רבנן ותלמידהון ומה נענה על שגם הבעה"ב שאין עוסקים בתורה אין נזהרים בזה וניחא ליה דמסתמא אבי החתן ואבי הפלה מזמינים קרוביהם ואוהביהם יחד עשיר ואביון א"כ יש להם כפי פבודם לכן נוהגים שלא להתבטל מעסקיהם לצאת לקראת חתן וכלה וגם בזה יש לפקפק שהרי גם המזמנים לבא להוצאת פלה לא פולם יבואו לשליש ולרביע לא שמענו ולפי טעמו אין להם על מה שישמוכו ויהביא עוד שם מה שפתיבתי דהחמ"ח והב"ש אם תלוי בראיה או אף בידיעה חייב לבטל ת"ת וכתב דנ"ל דמתלונקת זו תלוי בפלוגתא דהרר"י עם הי"א והאר"י קצת בזה עי"ש דב"ק: ובעיקר מתלונקת הנ"ל בהא דמבטלין תלמוד תורה להכנסת הפלה אם הוא אף ביש פדי צרכה ראיתי עתה בשו"ת הגאון מוהר"ם שיק בחא"ח סי' ב' שתמה בזה דהרי באבות דר"ן פ"ג מבאר דדוקא בכדי צרכה מבטלין עי"ש ומעשה רב והצ"ע ולפי זה יש לקיים דברי הרב חזקוני וחסדא דהעולם סומכים על השנוי במסכת סופרים דדוקא בכדי צרכה מבטלין ועם שהרב הנ"ל שם הוכיח מדהוסיפו מסדרי התפלות בהגנוסח אלו דברים שאדם אוכל פירותיהו בעולם הזה והקרו קיימת לעולם הבא וכיילוי בהדייהו הכנסת פלה והלויית המת וזה לא נמצא במתני' דמסכת פיאה ולא בפרייתא דבמסכת שבת וצ"ל דסברי פינו דתני ותלמוד תורה פנגד פולם וכינון דבתלמוד תורה אוכל פירותיהו וקי"ל דמבטלין תלמוד תורה להכנסת פלה שמעינן דהכנסת פלה עדיף מת"ת ומשום דאתי בק"ו מת"ת לא הוצרך התנא למיתני הכנסת פלה אבל מסדרי התפלות נקטי בפירוש ולא סמכו על דאתי בק"ו ומזה הכריח דסוגיין דעלמא כסברת האומרים דגם ביש לה כל צרכה מבטלין שאם לא פן איך סתם ותני דבהכנסת פלה אוכלין פירות בעולם הזה וכו' אלא ודאי לעולם מבטלין תלמוד תורה מפני הכנסת פלה ואם פן שפיר מוכח דאוכלין הפירות בעולם הזה וכו' ואף דבסידור התפלה אומרינן גמי ולויית המת ובהיה לכ"ע הוא דוקא בכדי צרכו יש לומר דילפינן לכת לכת מהוצאת פלה דבשניהם נאמר לכת טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית משתה וכו' אלו תורף דב"ק עי"ש מפל מקום לגבי דידן שבסדורי תפלות שלנו לא הוזכר הכנסת פלה יש לומר לאידך גיסא דסוגיא דידן פמו שאמרו במסכת אבות ה"ו דדוקא לכדי צרכה מבטלין וק"ל: כג) אחות לבו קטנה.

והנה היא לאה מב"ת היתה פאלמנה. והלכה והיתה לאיש למשה הי"א היתה למנה.

עי' חו"ק בראשית השנה. בעשרת ימי תשובה בשנת שש מאות ול"ת (תקל"ח) שנה.

למנין שאנו מונין בקראסוב באזר קריה נאמנה. ולא עלה על דעתי הקטנה.

שום חשש ופקפוק בראשונה כי לא ידעתי שום מנהג בזה ולא ראיתי פתוב בספר שום דבר מזה גדולה וקטנה. אף אם יום או יומים יעבור ואשמע את הקול לעונה המדינה הזמן שבהם שהוא אמר נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי שום חנפה וקידושין בימים הקדושים האלה ימי סליחה וכפרה תפלה ותחנון.

עד שמפני זה פי יקח איש אשה בחדש זה מידי שנה בשנה. אין קיחה אלא בכסף אחרי אשר נכספה וגם פלטה נפשנו בתפלתנו ביום אדיר בימי שנה.

ואם קל יוה"כ ברכיעי וכ"ש ובחמישי בשבת וירבו שמחות בישראל נדחקים לעשות חנפת אחד מהם תכף בליל מוצאי יוה"כ ליתן רינח בין הדבקים (כן היה מנהגם מאז אמנם בעה"י בטלתי מהם מנהג זה והיה פלא היה בעיר הזאת אחרי שידעתי כי היו אנוסים לחלל את יום הקדוש לזלזול בו בכמה דברים המתנהגים ביניהם בהקנסת פלה בתולה נשאת לבחור והיו עושים גם ביוה"כ כמעשיהם בחול ולא הועיל להם אזהרות וציווים אחת ושבע פי כפר דשו בה ולמצוה יחשב בעיניהם לכבוד הפלה ושבתא דעל על ולא מצאתי להם פרופה בזה בזולת זה לשרש אחר המנהג כי ביטולו זה הוא קיום הדת וקדושת יום אדיר בימי שנה) אלה דברי הזקן ודבריו הרעידו את לבבי כי לא מלבי לזלזול בשום מנהג כל שאינו ברור בעיני שראוי לבטלו ועינתי שנית בדברי הפוסקים ולא מצאתי בספרי דבי רב דשכיחי גבאי הם המדברים בזה ועינתי בפנקסי הפתובות שבעיר הזו (שבו רושמים כל החופות הנעשות בכל ימות השנה מידי שנה בשנה ביום פ' הכניסה פ' לפ' סף כף וכו' לנדונגיתה) חדשים גם ישנים ולא ראיתי רשום בהם שום חנפה שנעשית בימים האלו אות היא כי עדות הזקן נאמנה.

ולא נפלאת היא ליתן טעם לשבח למנהג הזה כי הימים האלה נזכרים ונעשים ימי תשובה ובחנפה דשכיח שכרות לא יבצר מקלות ראש וכמה איסורין חטאת היחיד והצבור ובמקום גילה נכנס יין אין שם רעדה ולכן אין מהראוי להביא אותם לידי מכשולות פן נראה פשוט בטעם מנהגם והוא נכון אף כל זה אינו אלא בחנפת בחור עם בתולה שפרבים בשמחה וריקודין ומחולות ותוף וכינור ויין משתיהם יעבירם על דעת קונם חלילה אבל בנישואי אלמון ואלמנה אין קול ששון ושמחה.

ואין קול עונה שיר ושבחה. והיתה זאת להם ליגון ונאנחה.

על אבדן חברת נעורים אשר ישבו במנוחה. ומי יתן והיה גדול הבית האחרון ומצאן מנוחה.

ונסו יגון ונאנחה. ואף כי גם בנישואי אלמון ואלמנה נעדר מספר הזכרונות הנ"ל אולי לא אתרמי להנכי מגרש ומגורשת לא ימצא כ"כ בעיניהם (כאשר הודעתי פקונטרס זה במערכת גט סי' א' אות ד' בשדי חמד ח"א) ואלמון ואלמנה מיעוטה דלא שכיח פולי האי לא יבא ולא יהיה לכן לדעתי בנישואי אלמון ואלמנה אין שום חשש והאמת שאם ידעתי מזה קודם מעשה לא הייתי ממחר לעשות מעשה עד שאתייעץ ברבני גאוני דורנו יצ"ו ובשנת התרל"ט הראוני בהצפירה שנה ההיא בנומר מ"א צד רכ"ג שהזכיר סופר אחד מנהג זה שלא לישא בימ"ת בשם ספר מטה אפרים וספר זה אין נמצא אצלי ולא ראיתיו עד הנה הא למדת כי לא דבר רק הוא וצריף לעיניו בגוף הספר אם מנהג זה הוא דוקא

בבחיור ובתולה או גם באלמוז ואלמנה וקצת משמע מדברי הרב יד אהרן שהביא הרב ברוך את אברהם פריסקו בדר ק"ז רע"א דלא משפחת חנפה בעשרת ימי תשובה שכתב דמ"ש הרמב"ם בתשו' שהביא הרשב"ץ בח"ג סי' ל"ה וסי' ע"ט דאם חל מילה בט"ב ויוה"כ שאין מביאים פוס פלל ומי שיברך בפה"ג בימים אלו הוי ברכה לבטלה נלמוד שאם יש חנפה ביום עשרה בטבת או צום אסתר שכולם בתענית אין מברכין על הכוס עכ"ל ומדלא אמר סתם שאם יש חנפה בתענית צבור ונחית לפרש יו"ד בטבת וצום אסתר ושייר צום גדליה משמע קצת דליכא ביה קנפה ואחפי לא נקיט ליה כי היכי דלא נקיט י"ז בתמוז וט"ב.

אחר זמ"ר השגתי ספר מטה אפרים וראיתי בסי' תר"ב אות ה' וז"ל נוהגים שלא לעשות נישואין בימים אלו ומ"מ אם מחמת אונס וסיבה אינרע שעשו נישואין ביום צו"ג אם הוון נדחה מותרים החתן והכלה לאכול אחר שיצאו מחנפתיים אבל תוך ז' ימי המשחה אין להקל עכ"ל ואפתי מבעיא לי אם מנהג זה הוא כולל גם לאלמוז ואלמנה כמו שנראה מסתמיות דבריו שלא חלק ואם באמת הטעם כמו ששיערתני נראה דבאלמוז ואלמנה אין חשש לעשות חנפתיים אלו וגם בעיקר המנהג עם שניראה נכון מצד הסברא מטעם שפתיים אמנם איני זוכר אם פן הוא המנהג בינינו הספרדים דמ"ש הרב מטה אפרים אינו מוכרח שפונתו שפן נוהגים בכל העולם ואולי רק האשכנזים נוהגים פן ועכ"פ מה שהוסיפו מאנשי העיר הזאת לומר שגם בכל חודש אלול אין נוהגים בו לעשות חנפה לא ראיתי ולא שמעתי מנהג זה ואני מעיד על עצמי שנוכסתי לחנפה בעיק"ו ירושת"ו בחדש אלול והיה הכנסת פלה בבית הרב הגדול המפורסם מוהר"ר יצחק פרחי והיו על החנפה כמעט כל גדולי הדור רבני גאוני תקיפי דארעא דישראל זיע"א וכן מתבאר ממ"ש מרן החבי"ף בס' לב חיים ח"ב סי' כ"ו (בד"ה אבל זה תינח) ששם פרט כל הימים שאין נושאין נשים בהם הן מצד הדין והן מצד המנהג ולא מני בהדייהו כל חדש אלול כיעי"ש (ולפי דרפנו נלמוד מדבריו דחדש תשרי שנה לשאר חדשים שנושאין בהם כל חצי חדש ראשון מדלא הוציא מכלל הימים הראויים לישא את ימי התשובה כיעי"ש וכיון שלא נמצא מנהג זה בשום ספר וקרוב לומר שרק דרף השערה אומרים פן ומשנה שלמה שנינו המלך והכלה (פל שלשים יום) ירחצו את פניהם נראה לכאורה דאין לחוש לזה והן אמת שבמכתב ששלח לי ידידי הרב הגדול מוהר"ר שניאור זלמן פינסקער האבד"ק הארסאן נ"י העיד שגדולי הרבנים מסדרים חו"ק בכל חדש אלול עד התחלת ימי הסליחות (כפי מנהגם שמחילים לומר סליחות אחר נצבים) ואז אין מסדרים וישנו בנו"ט לפי שהם ימי בכיה על תמרורי עונותינו בכל השנה וכו'.

ולפי זה לדין דנהגינו באמירת הסליחות מר"ח אלול כמ"ש מרן יש לומר דאין ראוי לעשות חנפה בכל החדש כמו לדידהו אחר אדם נצבים לפי מה שניראה מדברי מכתבו דמניעת החנפה תליא באמירת הסליחות דבימים שאומרים סליחות אין מסדרים חו"ק וכיון שבעיר הזאת הקרימצאקים הי"ו נוהגים באמירת סליחות פל חדש אלול וגם מתבאר ממה שפתיים למעלה שנוהגים פמנהג זה שהזכיר הרב מטה אפרים יוכל להיות שנוהגים מנהג זה פל חדש אלול שאומרים בו סליחות אלא דמדברי הרב מטה אפרים עצמן נראה דאין מנהג זה תלוי באמירת סליחות מדהביא מנהג זה בסי' שהוא אחר ר"ה ולא הביאו בסימן תקפ"א בדיני אמירת הסליחות וכשבא מעשה לידי עיינתי בספר

הזכרונות שבעיר הזו ומצאתי בארבעה שנים שפבר נעשו בעיר כמה חופות בחדש אלול ומזה נתברר לי שמה שאומרים קצת מהם שאין נוהגים לעשות חופה בכל חדר אלול שגגה היא בידם וכן עשינו בנדון שנשאאלתי ונתפשט המנהג פן בריש גלי בלי פקפוק ובמקומותינו יש מדקדקים ומקפידים שלא לעשות חופה בכל חדר מרחשון ובמכתבי להרב הנז"ל נתגלגלו הדברים להודיעו ממנהג המדקדקים הנז"ל ובתשובתו אלי כתב כי לא ראה ולא שמע מעולם מי שמקפיד ע"ז ומה שנקרא מרחשון אינו לשון מרירות אלא על שם שבו רביעה ראשונה והוא מלשון פמר מדלי והארץ קצת בזה במכתבו הנז"ל הלא הוא פמנס עמדי ובאמת לא ראינו אינו ראיה וכבר הוזכרמנהג זה בלב חיים ח"ב סי' כ"ו הנז"ל שכתב ויש הרבה שאין נושאים בחדש מרחשון עי"ש ואם זכרוני אינו מכזיב פמדומה לי שפן המנהג בעיק"ו ירושת"ו וקושט"א יע"א ועם שהאמת הוא שמה שנקרא מרחשון הוא על שם טיפת גשמים שיורדים בו וכבר הביא פן הרב קמח סולת בדר דק"ן ע"ב בדיני חדר מרחשון מ"מ חששו העולם למ"ש עוד שם שי"א שנקרא מרחשון על שם שאין בו יו"ט ולא נזכר שם החדש בשום אופן וי"א על שם שבו מטה שרה ומטעם זה סדר הרב קמח סולת פל דיני אבילות ואנינות בחדש זה כיעי"ש דלפירושים האלה מרחשון הוא לשון מרירות ולכן נמנעים מלישא בו אף בעיר הזאת אין מדקדקים בזה ונהרא נהרא ופשטיה: אחר זמ"ר נדפס (שנת תרמ"ט) ספר אברהם אנפור לגדול בדורנו יצ"ו הרב המפורסם בחבורים רבים מוהר"א פלאג"י יצ"ו וראיתי שם בדר כ' אות קכ"ג שכתב ונז"ל חתן דהנכרח לעשות החופה בתוך יו"ד ימ"ת וחקל יוה"ד בשבת ושאלו על עלית ס"ת בפרישת ואברהם זקן ולתרגמה בניגון כמו שנוהגים לסימנא טבא מתי יעשו זה ויגורתי לומר להם דביוה"ד יעשו פזאת אלא אני אמרתי בחפזי דיום ב' או יום ה' דמוציאין ס"ת דילך לבית הכנסת ויעלה ג' בעלית ס"ת וטרם יכרוך ברכה אחרונה יגללו הס"ת לפרישת חיי שרה ויקראו לו ואברהם זקן עם התרגום בניגון ואח"פ יאמר ברכה אחרונה וקדיש וצא יוציאו ב' ספרים כי בחול לא מצינו לא תוספת עולין ולא ב' ספרים ומאותו פרק פשטה הוראה זו בעירנו וינהגו וילכו פסדר הזה כמה וכתנים אשר הם בדותק העתים שלא להרבות בהוצאות החופה והנח להם לישראל דמעיקרא זהו מנהג ואינו בכל מדינה ומדינה עכ"ל מתבאר מדבריו דלא נכון לעשות חופת בחור ובתולה בעשרת ימי תשובה ומשמע שפן הוא המנהג אצלם אם לא על צד ההכרח אחר הנה ופרסמו: כד) בעיר הזאת הנה המנהג בעדת הקרימזאקים הי"ו לעשות החופה ביום הששי בבקר אחר תפלת שחרית ומפני כמה קילקולים שהיו נמשכים מהמשתה ושמחה שנהוג ביניהם לעשות קודם החופה והנה המשתה בלילה שלפני החופה הוצרכתי לשנות מנהגם בשני דברים.

א) שלא יהיה המשתה הזה בלילה פלל (מפני כמה מכשולות שהיו במשתה הבחורים בלילה שאין רצוני לפרטם להעלותם בספר) והמשתה הזה עם כי לא עלתה בידי לבטלו עכ"פ יהיה ביום עד סמוך למנחה קטנה ואז יתפללו מנחה ואחריה החופה.

ב) נמשך מזה שלא תהיה שום חופה בערבי שבתות וערבי ימים טובים כי מחמת המשתה הזה אשר אי אפשר לבטלו יבואו לידי חילול שבת ויו"ט ח"ו וברוך ה' תקנה זו קיימת מאז ועד עתה וכן תהיה לעולם בעה"י אף זוהי שקשה שע"י שהמשתה הזה נעשה ביום החופה לא נתקיימה מחשבתי שתהיה החופה קודם הלילה כי בשעה המשתה בלילה

היה להם שהות הרבה להמשיך המשטה מתחלת הלילה שבני אדם מצויים בבתיהם עד אור הבוקר מה שאין כן ביום יצא אדם לפעלו ולעבודתו וקשה להתאסף יחד עד סמוך לתחילת היום מלפניו או מלאחריו וצריכים הכנה רבה להוליה את החתן לבית המרחץ ולהתזירו לביתו ולהלבישו כחמתן יכהן פאר בתו וכינון ואחר כל זה לעשות המשטה ושמחה פמנהגם וימשך עד שעה או שתיים בלילה ותהיה החנפה בלילה וצר לי מאד על זה כי האף אמנם דינא יתיב דמקדשין בלילה פהספמת הפוסקים וכן פשט המנהג בכמה מקומות מ"מ למיחש מיהא בעי לסברת רבינו ישעיה הראשון והרב מוהר"י מינץ שהביא הרב כנה"ג בסימן כ"ו בהגב"י אות ו' דהקדושין בלילה הם ספק קידושין דשמא מקשינו הנה ליציאה גם לזה מה יציאה בלילה לא אף הנה ביום והרבה צנוחתי על זה ולא זכיתי שיקנבלו דברי בזה אף שיבטיחוני קודם החנפה לעשות החנפה ביום לא יוכלו להקים מוצא שפתם מחמת המשך המשטה ובפרט בימי טבת הקצרים וכינון שלדברי כל הפוסקים מותר לקדש בלילה לא רציתי להחזיר המנהג כבראשונה כי מהמנהג שהוא יצאו תקלות רבות בכמה איסורין ויש לנו לסמוך ע"ד רוב פכל הפוסקים שסוברים דמהני קידושין לילה ביום וכן דעת רבינו מוהרש"ל ביש"ש לכתובות (שנדפס בימינו) בפ"ק דכתובות פסקא ב' דשם שקו"ט בהכינו לעשות החנפה בע"ש ומחמת קטט ומריבה נמשך עד הלילה אם יש להתיר לקדש בלילה שבת משום שהוא דבר מצוה והפסד מרובה (ועיין בזה בדברי מרן הב"י בא"ח סי' של"ט ובשאר פוסקים שם) וסיים ע"ז אכל בשאר לילות אפילו לכתחלה שרי דלא כא"ז שכתב בתשו' אשה שקבלה גרושין בלילה אינו גרושין וספק אי אמרינו ה"ה בקידושין דאימקוש אהדדי וצמצא פתוב במרדכי ריינוש שבנימיו היו חולקים עליו גדולי הדור אף גבי גט וכן בקידושין והרמב"ם פתב להדיא מארסין כל ימות החול בין ביום בין בלילה וכן הורה מוהר"י וניל בתשו' עכ"ל הרי לה שגדולי דורו של רבינו הא"ז חלקו עליו וכן דעת רבותינו הרמב"ם וגדולי האחרונים ולכן יש לזינים אשר תקנתי בעה"י שלא יהיה משטה הבחורים בלילה אלא ביום אף שנמשך מזה לעשות החנפה בלילה ובכל זאת בחנפת בנותי תחי' ובחנפת בניי אלו תלמידיי יחיו הנהגתי ואנהיג איה"ב פמנהגנו לעשות החנפה דוקא ביום ליפנס הכנסת פלה) בכי טוב וכן הוא מנהג עדת האשכנזים דפה הי"ו ועל הרוב) והרב כנה"ג איישר חילקה ושינה מנהג עיר תירא שהיו נוהגים לעשות החנפה בלילה והתזירו לנהוג לעשותה דוקא ביום ועיין למרן החבי"ף בספר נשמת כל חי ח"ב סי' ב' וממני ראו וכן עשו איזה בע"ב והשתדלו בכל פחם להשפיע התחלת משטה הבחורים ועשו החנפה ביום אדם דן גזרה שנה וירא אלקים את האור כי טוב מצא אשה מצא טוב מי יתן ויהיו דברי אלה נכנסים באזני כל העם הזה לטוב להם ולבניהם עד עולם: אחר ששלחתי מערכה זו (חתן וכלה) לבית הדפוס השגתי תשו' רבינו עקיבא אייגר מהדורא תניינא וראיתי מה שכתב בסי' ע"א ומתבאר שאין בין האשכנזים יצ"ו מנהג קבוע בכניסה לחנפה אם ביום או בלילה והוא שנשאל שהמנהג בכמה מקומות לאחר הקידושין והחנפה עד הלילה אם נכון הדבר והשיב אין יסוד בראשונים ולא באחרונים לזה רק באהע"ז סי' ככ"ג בהגהה פתב ואין לגרש לכתחלה בלילה והגט פשוט שם הביא דברי הרא"ם הטעם דהוי פתחילת דין ומדמה לחליצה והרא"ם בח"ב סי' ל"ו העלה דגט בלילה מדאורייתא אינו גט ומגמגם על קידושין משום דכתיב ויצאה והיתה ויש צדדיו בדבר

וביאר (רעק"א) צדדי הספק דיש לומר דלזה אין שינוי הקיש הנה ליציאה פיו דבגט עצמו לא כתיב קרא לפסול בליילה רק מסבא פיו דגובה פתופתה הוי פתחלת דין וכיון דהסבא ליתא בקידושין ממילא אין לפוסלו ומדאמרין בשילהי גיטין גבי המגרש אשתו ולנה עמו בפונדקי וכו' אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובעל והן לשם קידושין יש ראיה דבקידושין מהני מדינא בליילה דהא לנה משמע בליילה ומהני וכו' ולכן בשעת הדחק אם נמשך עד הלילה יש לסמוך להתיר לקדשה פיו דארף בגט רבו המקילים ושלא בשעת הדחק ראוי ונכון לקדש ביום ואי משום טבילת הפלה כפר הסכימו עבודת הגרשוני בסי' כ' ופנים מאירות ח"ב סי' ד' ובתפארת למשה ואורח מישור וסדרי טהרה דמופתר לטבול בשביעי אחר הנז החמה דלא פהשפתי פהן ומכל מקום אם מנהג העיר בשביל הטבילה נראה דקבלו עליהם להתמיר פדעת השפתי פהן ואין לשנות מנהגם כדברים המותרים וכו' פיו דקידושין בליילה אין קפידא כל כף פנראה מהרמ"א שהשמיט זה לענין קידושין ובגט פשוט סימן קכ"ג תמה מסוגיא ערוכה בקידושין דף ח' ודף י"א דקידשה בליילה (וכתב לדחות ראיה זו דעיקר יסוד החומרא בגט הוא משום דקיימא לן דחליצה בליילה פסולה דהוי פתחלת דין והכי נמי גטהוי פתחלת דין ואם כן סוגיא דקידושין מצינו למימר דהיא אליבא דמאן דאמר דחניכה בליילה פשרה וכו' דכגמר דין דמי ממילא גם גט פשר בליילה ולר' אליעזר על כל פנים משפחת לה דאישתכח ביני וזו וכו' והיא דף י"א יש לומר דר' זירא סובר דחליצה פשרה בליילה) ולפי מה שכתב השער המלך ריש הלכות גירושין לתרץ קושית הגט פשוט הנ"ל דיש לומר דהרא"ם סובר דבקידושי כסף לא מקשינו ליציאה ומסתפק רק בקידושי שטר עיי"ש עם שלפי הנ"ל אין הכרח לומר דגם בקידושי כסף מספקא ליה אמנם דבריו מספיקין ליישב ראיה דילן מההיא דלנה עמו בפונדק דיש לומר דבאמת כסף וביאה מהני בליילה אבל לא קידושי שטר על כל פנים זכינו לדיון מפח ראיה דילן דלמנהגנו דמקדשין בכסף מותר בליילה אלו תנורף דב"ק ומכוננים דבריו למה שפכתתי אני הדל דלכתחלה נדאי נכון לעשות החופה ביום לחוש לדברי הפוסלים אבל אין לאסור מדינא: (כה) נהגו בעיר הזאת לעשות סעודה לזמנות (במדי דמיון מתוקים מדבש) בבעילת מצנה ועם פי לא נהגו כן במקומותינו הנה מנהג זה הוא קדום והביאו הרש"ל בח"ש בכתובות ע"ד התוס' דף ה' ד"ה מהו וז"ל מפאן יש לדקדק דהיו עושים סעודה לבעילת מצנה אפילו היכא דכבר היו הנשואין אבל בחיבורי שדיתי ביה נראא עכ"ל ועכ"פ יש סמך למנהג זה וגדולה מזאת יש מקומות שנוהגין שאם פירסה נדה קודם החופה וזמן טבילתה הוא אחר פלות ימי החופה עושים סעודה בליל טבילתה ומברכים ז' ברכות אלא דלא הוטב מנהג זה בעיני הרב מר בריה דרב קרבן נמנאל הובאו דבריו בנתיב חיים סי' רמ"ח דארף דיש סמך לסעודה זו מ"מ אין לברך ברפת חתנים אחר שכלו ימי השמחה ואף שנמצא כן בהג"א ע"ד הרא"ש בפרק אעפ"י סי' ו' בשם ספר המקצועות הנה הפוסקים לא הביאו דבריו לפי שי"ל דקאי בשיתט הרמב"ם דחופת נדה אינו קונה ולא קי"ל הכי וגם י"ל דהג"א מייירי בתוה ימי השמחה וכו' ולכן מסיק שלא לברך ב"ח על סעודה זו פשהיא אחר פלות ימי החופה ואף שבאותו מקום (שכשאל הרב מהם) נהגו כן עפ"י הוראת הרב דשם אין לנהוג כן לברך אלו תוד"ק ומר אביו הרב נתיב חיים סמך שתי ידיו עליו שדבריו טובים ונכוחים שלא לברך והמברך הויה ברכתו לבטלה והביא ראיה לדבריו עי"ש.

עיניך הרואות פי מנהג זה לעשות סעודה לבעילת מצוה לא דבר רק הוא ומ"ש הרש"ל שבתחבורו שדי נרגא דבריו הם ביש"ש למס' פתובות (שנדפס ביימינו) בפ"ק סי' יו"ד ולפי שאינו מצוי ביד כל אדם הנה מה טוב להעתיק את דב"ק ונ"ל התוס' מפרשים על הא דאיבעי לקמן אי שרי למבעל בשבת משום חבורה איירי אף אליבא דמתניתין אחר תקנת עזרא דלא היתה נשאת אלא בד' ופריה היכא שלא בעל אי שרי למבעל בשבת דמסתמא לא חייבו חכמים להמתין עד יום ב' או עד יום ה' וכתבו מי ששאל האבעי לא ידע גזרה שמה ישחוט בן עוף דאי ידע לא הוי קמבעיא ליה מאחר דלא ידע עדיין החכמים דמתירין לבעול בשבת מפאן יש מדקדקים שעושים סעודה לבעילת מצוה דהא קא איירי שנשאת בד' ואפ"ה איכא חשש דבן עוף היכא דיבעול בליל שבת ונפ"מ דהוי סעודת מצוה ונ"מ לנדרים וכו"ג וטעות בינדם כי לא עלה על דעת התוס' בן דמסתמא גזרה דבן עוף דליל שבת הוי כגזרה דמוצאי שבת דהיינו צורף הנשואין ודעת התוס' הכי דהו בעיא אי מותר לבעול בשבת איירי סתמא ואיירי אף אליבא דידן דנשאת בכל יום ואליבא דידן דנשאת בששי צריכים אנו לפרש דלא ידע הגזרה דישחוט בן עוף לצורף הנשואין אבל היכא שפכר נשאת ליכא חיוב סעודה כלל אלא בעילת מצוה לחוד וכן הא דאמרנו והלקתא מותר לבעול בתחלה בשבת קאי אפי' היכא שנשאת בששי כדפירש"י לעיל סי' ז' עכ"ל וקצת יש לפקפק במ"ש בנתיב חיים הנז"ל ממאי דקי"ל דבמקום מנהג לא להודיע להחתן תתלה אשר אמרנו ספק ברכות להקל וא"כ לכשתמצא לומר דמנהג זה הוא עפ"י מ"ש בספר המקצועות שבהג"א משום דס"ל פשיטת הרמב"ם דחופת נדה אינו קונה וצריף לברו אף אחר שפלו ימי השמחה כמו שצדד הרב א"כ מאחר שנהגו בן אין לערער עליהם דגדול פח המנהג וצריף להתיישב במה שרשמתי בענין זה בקונטרס זה במערכת ברכות סימן א' אות ח"י סק"ו (בשדי חמד ח"א) לעת הפנאי בל"ן: כו) נהגו בעיר הזאת שלא לדקדק בכניסה לחופה אם טהורה היא (כמנהג הכשר שכתב מרן בש"ע סי' ס"א ס"ג) וכמנהג שהזכיר הרמ"א שם ואם לא טהורה היא הוא יטן בין האנשים וכו' כמשפט פתוב בש"ס ופוסקים וכבר כתבו רבני האחרונים דאף שאין למחות ביד המנהג מ"מ יש לחוש לדעת מקצת גאונים ורבינו מוהר"י בן מיגאש והרמב"ם שסוברים שלא תנשא כשאינה טהורה ואין מברכין להם ברפת חתנים ואין חילוק בין כשאינה טהורה מחמת שהיא נדה לכשיושבת ז' נקיים מחמת דם חימוד כמ"ש מרן חיד"א בספר שיורי ברכה יו"ד סי' קר"ץ אות ה' בשם הרב מוהר"י זי"ן בתשו' כ"י וירא שמים לא ישא עד שתטהר בין בנדה בין בז' נקיים וכן ראוי לעשות לחוש לסברת הרמב"ם ולסברת מרן שכתב גבי נדה פשר הדבר ובחימוד כתב עבר וכנס וכתב שהסכים עמו רב גדול וישגם בספר חיים שאל הביא תשו' מר אביו שהעלה דאין להתיר אלא כשהדבר מוכרח ושהסכימו ע"י רבנן דמתיבתא שבעיר קדשנו ירושלים תובב"א ובשם מר רבו בספר נחפה בכסף סי' קי"ט כ' דלסיבה קלה התיר לכנס תוך ימי החימוד וע"י שמירה שלא תתיתד עמו כמו בנדה ועיין להרבנים זכור לאברהם בח"א חיו"ד דף רל"א ובחאה"ע באות נדה ובח"ג שציינן שם ועבודת משא דף צ"ג סי' מ"ב שמן המשחה בהלכות איסורי ביאה סי' ק' ולמרן החבי"ף בספר רות חיים סי' קב"ץ: אחד הרואה במלתייהו דרבנן קדישי הנז"ל דיש מקילין בדם חימוד דקיל ותינו בקטנה שלא ראתה דם מימיה אבל נערה ובוגרת שפכר הגיעו לפרקו וראו דם מפכר

הרי הן נדות גמורות ואין להן קולת דם חימווד והספמת דעתם דלכתחלה בלתי שום
הכרח וסבה אין להקל בדבר שיש לחוש לדעת הרמב"ם ודעמיה שלא לישא אשה שאינה
טהורה וכן התנהגתי בנשואי בנותי תחיו לאנרה ימים ושנים ועטרותיהן בראשיהן
חתנים מן המגן יחיו דשנים ורעננים יפרו וירבו וידגו לרוב בנים ובני בנים נטעי נאמנים
גידולי הקדש לתורה ולעבודה ויראת ה' טהורה הנה נחלת ה' בנים ישאו ברכה מאת ה'
ברכה טעונה מדה טובה מרובה מושפעת ועומדין בשבח המגיע לפתקים מנייהו מלכי
חכמים מחוכמים ורעא מעליא רובץ בין המשפטים חיים וקיימים לעד גם עד זקנה
ושיבה והעושר והכבוד פחדא שריין טובים השנים אכ"ר: ובעיקר סברת הרמב"ם
דבעינו חופה הראויה ונחפת נדה לא הוי חופה כבר האריכו הראשונים והאחרונים ואתה
תחזה פלפלא חריפתא בדברי הרב ישועות יעקב בסימן ס"א ומה שהקשה שם לשיטת
הרמב"ם מדאמרינן בהיא דאף אשה אחרת מתקנין לכה"ג שאם תמות אשתו יכנס זו
נהלא כיון דחמשה עינוים מן התורה ובכללן תשמיש הוי חופה דלא חזיא וכו' ע"ש.

יש לפקפק שהרי בכונס נדה גם לדעת הרמב"ם יש תקנה ע"י שמודיעים אותו כי לא
טהורה היא וכמ"ש הרב ב"ש בסי' ס"ד סק"ה ונהרי הכה"ג יודע שהיום אינה ראויה
ומהניא חופה לכ"ע וצ"ל דהרב ישו"י קאי בשיטת הרב.

בית מאיר שהזכיר הרב פ"ת בס"ק י"ב ע"ש אף תמיה לי לפום ריהטא שהרי דעת
הרמב"ם דרף אכילה ושתיה הם מן התורה אבל שאר עינויים הם מדרבנן כמ"ש רבין
חסידא בספר ארעא דרבנן במערכת החי"ת אות רב"ן ובקונטרס הפללים במערכת
העי"ן פתבתי בזה ואכמ"ל ודע שאף שפתבתי שנהגו בעיר הזו כמנהג שהזכיר הרמ"א
וכו' מ"מ לא פכל מ"ש הרמ"א דטוב להודיע להחתן תחלה אשר לא טהורה היא וכתב
מ"ן החבי"ב בכנה"ג בסוף הגהט"ו דבתשו' פתב טעם לזה והרב מסגרת השלחן בסי'
קב"ץ דף קמ"ט ע"א פתב דהמנהג פשוט לישא גם את שאינה טהורה אמנם פתב שם
דנותן החתן הטבעת לכלתו ע"י זריקה ולא מידו לידה (כמו שפתבתי בשמו לקמן בסוף
ד"ה וכן תמיה) וא"כ זו היא הודעתו: וגם נוהגים שאף פשאינה טהורה נותן החתן טבעת
הקידושין באצבע הפלה כדרך החתנים המקדשים פלותיהם הטהורות בלתי שום שינוי
ויש להם על מה שייסמוכו ולרגל מלאכתי ארשום בס"ד מה שראיתי שדברו רבני
האחרונים בזה הנה ראש המזבירים בזה מר ניהו מוהרי"ל בדברשות וה"ד מ"ן החבי"ב
בכנה"ג סימן ס"א בסוף הגהט"ו דאם אינה טהורה לא יגע בה אף מניח מעצמה לילול
באצבעה ולא רפרף על דבריו אמנם הרב באה"ט שם בסק"ח פתב על דבריו ואנן לא
נוהגין כן אלא החתן בעצמו נותן הטבעת באצבעה דקודם שקדשה בטבעת לא הויא
אשתו ומיד כשקדשה בטבעת מתרחקת ממנו אם אינה טהורה ע"ש ובענייני איני מבין
דבריו שהרי מוהרי"ל חשש משום קריבה לנדה דכתיב ואל אשה בנדת טומאתה לא
תקרב דדרשינו מיניה פל מיני קריבה ונחלקו הפוסקים אם פל קריבה לעריות ונדה
אסורה מדאורייתא או אינה מדאורייתא אלא קריבה של חיבוק ונישויק וכמו שרשמתי
בקונטרס הפללים במערכת הקו"ף אות ז בס"ד ולכ"ע אסור מדרבנן פל מין קריבה
ונגיעה ומפורש בתשו' הריב"ש סי' תכ"ה דלאו דוקא באשתו נדה אלא בכל אשה נדה
דעלמא אסור פל מין קריבה ועיין בדברי הרמ"א יו"ד סס"י קפ"ג וגדולה מזאת מבואר
בדברי ה"ש מפרשים שהביא ה"ה בפ"ד מהלכות אישות והביא דבריו מ"ן הב"י בסוס"י

זה שִׁמְפָנִי חֲשֵׁשׁ אִיסוּר זֶה הוּא שְׁאֶסֶר הֶרְמֵב"ם לְקַדֵּשׁ אִשָּׁה נְדָה שְׁעַמ"ש הֶרְמֵב"ם שְׁאִין
רְאוּי לְקַדֵּשׁ אֶת נְדָה פְתַח שְׁטַעְמוֹ שְׁמָא יִגַע בְּבִשְׂרָה וְהֶרְמֵב"ם בְּכָל אוֹתוֹ הִפְרָק לֹא מִיָּרִי
בְכוּנָס אֶת אִשְׁתּוֹ (שְׂדֵינִי חֲנוּפָה הֲלֵא הֵם פְּתוּבִים בְּפָרֶק עֲשִׂירִי) רַק בְּמֵאָרֶס לְבַד וְחֲשֵׁשׁ
שְׁמָא יִגַע בְּבִשְׂרָה וּמִשְׁמַע דר"ל דְּאָף אִם נִזְקִיק אוֹתוֹ שְׁלֵא יִתֵּן פֶּסֶף קִידוּשִׁיהָ בְּנִדָה מִמֶּשׁ
אֲלֵא ע"י זְרִיקָה לְרִשׁוּתָהּ וְכִינְצָא בְּאִנְפֵּן הַמוֹעִיל עַפ"י הַדִּין לְעִנְיָן קִידוּשִׁין בְּכָל זֹאת
חִיּוּשִׁין שְׁמָא יִתֵּן בְּנִדָה וְיִגַע בְּבִשְׂרָה דֵאל"כ מְהִי תִיתִי לְמִיחֵשׁ שְׁמָא יִגַע בְּבִשְׂרָה) וְלִזְה
פְתַח מוהר"ל דְּאָף דְּאֵנן נִקְטִינן דִּיכּוּל לְקַדֵּשׁ אֶת הַנְּדָה (וְכ"כ הֶרְמֵב"א בְּד"מ אוֹת ג' ע"ד
הֶרְמֵב"ם הֲלָלוּ דְהֶאֱחָרוּנִים חוֹלְקִין וְכֵן נוֹהֲגִין) מ"מ צְרִיף שְׁלֵא יִגַע בְּבִשְׂרָה דְמֵאִי דְלֵא
קו"ל כְּהֶרְמֵב"ם הִינְנוּ שְׁלֵא לְאַסֹּר קִידוּשֵׁי נְדָה אִף אִם אֵין נוֹגַע בְּבִשְׂרָה מִשׁוּם חֲשֵׁשׁ
שְׁמָא יִגַע בְּבִשְׂרָה אֲבָל לִיגַע בְּבִשְׂרָה וְדֵאִי אִי אֶפְשֵׁר לְהַתִּיר וְכַמָּה דְיוֹת נִשְׁתַּפְּכוּ בְּהִתְר
מִיִּשׁוּשׁ הַדְּפַק בְּאִשְׁתּוֹ נְדָה חוֹלָה וְהוּא רוֹפֵא וּמְבִיא רְאִיָּה הֶרַב שְׁ"ף בִּיּו"ד סוֹס"י קצ"ה
דְּשִׁירִי מִמְנַהֵג פְּשוּט שְׁרוּפָאִים יִשְׂרָאֵלִים מִמִּשְׁמָשִׁים הַדְּפַק שֶׁל אִשָּׁה אֶפְּלִלוּ אִשְׁתּוֹ אִישׁ אוֹ
עוֹבְדֵת כּוּמ"ז אַעפ"י שְׁיִישׁ רוֹפֵאִים אֲחֵרִים עֲכוּמ"ז דְּש"מ דְּאִיסוּר נְגִיעָה בְּאִשָּׁה נְדָה לֹא
דוֹקָא בְּאִשְׁתּוֹ כִּי כָל הַנְּשִׂים שְׁווֹ בְּזָה וְעִינֵין בְּדַבְרֵי הֶרַב יַעֲרוֹת הַדְּבַשׁ שֶׁהִבְאִתִּי לְעִיל
בְּמַעֲרָכָה זֹאת י"ב (בְּד"ה וְכַבֵּר אוֹתוֹ) וְא"כ מֵאִי קָאָמַר הֶרַב בֵּא"ט דְּקוֹדֵם שְׁקִדְשָׁה
לֹא הָיָא אִשְׁתּוֹ דְּמִשְׁמַע דְּלֵא קִפְדִּין בְּנִגְיַעַת נְדָה אֲלֵא בְּאִשְׁתּוֹ וְאֵין הַדְּבַר כֵּן לְעַנ"ד וְצ"ע:
וְהֶרַב מוהר"י עֲזַרְיָה בְּשׁו"ת בֵּית יְהוּדָה ס' ל"ג נִשְׂאָל ע"ז וְהַשִּׁיב דְּלְכַאוּרָה נִרְאָה דְּאֶפְּי
לְמ"ד דְּאִיסוּר נְגִיעָה בְּאִשָּׁה נְדָה הִיא מְדַרְבְּנָן מִשׁוּם שְׁמָא יִבֵּא לִידֵי הַרְגֵל דְּבַר אִף דְּדַבְר
זֶה שֶׁהוּא נִעֲשֶׂה בְּפָנֵי רַבִּים לִיכָא חֲשֵׁשׁ הַרְגֵל עֲבִירָה לֹא פְלוּג רַבְּנָן וְכִי הָא דְתַנּוּן לֹא יֵאֱכַל
הַזֵּב עִם הַזֵּבָה מִפְּנֵי הַרְגֵל עֲבִירָה וְכַתֵּב הַרְשֵׁב"ץ בַּח"ג ס' ח"ן דְּאִיסוּר אֶפְּי בְּפָנֵי אֲחֵרִים
וְאִף דִּישׁ לְחַלֵּק דְּשִׁאֲנֵי קִידוּשִׁין דְּעִיקְרָן בְּפָנֵי עַדִּים דְּאִי אֶפְשֵׁר בֵּינוּ לְבִינָה וְגַם הוּא עוֹסֵק
בְּמִצְוֹת בּוֹרְאוֹ ית"ש וְאֵין לְחַיֵּשׁ שְׁיִבֵּא לִידֵי עֲבִירָה דְּכֻלָּה בְּלֵא בְּרַכָּה אִיסוּרָה לְבַעֲלָה כְּנִדָה
(כ"כ בְּדַבְרֵי הֶרַב ב"י וְאֵינִי מִבִּין לְמָה הַנּוֹצֵר לְזֶה וְהֲלֵא הִיא גּוֹפֵא נְדָה וְע"ז אֵנּוּ דְנִים
וְצ"ע) מ"מ אֵין לְהַקְל בְּלֵא רְאִיָּה וְכ"ש לְמ"ד דְּהוּא אִיסוּר תּוֹרָה וּגְדוּלָה מְזוֹ אֶסְרוּ לְמִשְׁשׁ
בְּדַפְּק וְכו' אַע"ג דְּלֵא הַעֲמִידוּ דְּבְרִיהֶם גְּבִי חוֹלֵי דְּעֶלְמָא גְּבִי נְדָה הַחֲמִירוּ וְכו' וּמִיָּהוּ
הַתּוֹס' בְּסוּפָה דָּף מ"ז גְּבִי תְּנוּפָה פְתַחוּ וְז"ל וּבִירוּשְׁלָמִי דְּסוּטָה (וְהִבְיָאָהוּ גַם כֶּרֶפ"ג
דְּסוּטָה) מִשְׁמַע קֶצֶת דְּהוּי בְּנִגְיַעַת מִמֶּשׁ גְּבִי תְּנוּפַת מְנַחַת סוּטָה דְּפְרִיף וְאֵין הַדְּבַר כִּיִּעוּר
מְבִיא מִפָּה וְאֵינוּ חוֹצֵץ מְבִיא כִּהֵן זְקֵן וְאֶפְּלִלוּ תְּנִימָה יְלָד אֵין יִצְה"ר מְצוּי לְאוֹתָהּ שְׁעָה
עַכ"ל וְר"ל דְּהֵתֵם דְּהוּי בְּעִזָּרָה בְּכִינוּפִיָּא דְּכָל הַנְּשִׂים עוֹמְדוֹת שָׁם וְכָל הַרוֹצֵה לְרֵאוֹת
יִבֵּא וְיִרְאָה כִּינּוּ דְרַבִּים מְצוּיִים אֵין יִצְה"ר מְצוּי אֲלֵא שְׁיִישׁ לְפָרֵשׁ מִטַּעַם אַחַר כִּינּוּ שְׁעַל
דְּבַר עֲרוּהָ דְנִים אוֹתָהּ וּמְגַלִּים נְבִלוּתָהּ מִשׁו"ה לִיכָא לְמִיחֵשׁ שְׁיִבֵּאוּ לִידֵי מְכַשׁוּל וּמְסִיק
וְלָכֵן פֶּשֶׁר הַדְּבַר לְהוֹשִׁיט לָהּ הַטְּבַעַת עַל יְדֵי אַחַר וְהוּא יֹאמַר הֲרִי אֶת מְקוֹדְשֵׁת וּמִיָּקְרִי
קִידוּשִׁין עַל יְדֵי עֲצָמוֹ עַכ"ל וּמִשְׁמַעוֹת דְּב"ק הוּא שֶׁהִאֲחַר יִתְחַנּוּב הַטְּבַעַת בְּאַצְבַּע הַפְּלָה
וְאִם לְכַף נִתְפַּנּוּן תְּמִיָּה לִי מָה לִי הוּא מָה לִי אַחַר דֵאל"ס לְכִּמוֹ שְׁנִירָאָה מְדַבְרֵי הֶרַב
בֵּא"ט דְּאִיסוּר נְגִיעָה בְּנִדָה בְּאִשְׁתּוֹ אֶמְרוּ וְלֹא בְּאִשָּׁה דְּעֶלְמָא מְלַבֵּד מָה שְׁקִשָּׁה שְׁזָה לֹא
יִתְּנָן כִּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי ע"ד הַבֵּא"ט נְעוּד דֵאל"כ גַּם ע"י עֲצָמוֹ אֵין לְחַיֵּשׁ דְּבָהָא שְׁפִיר קָאָמַר
הֶרַב בֵּא"ט דְּאֶפְתִּי לֹא הָיָא אִשְׁתּוֹ עַד דְּמִקְדֵּשׁ לָהּ וְאִף אִם נִפְרֵשׁ דְּאַחַר דְּקָאָמַר הִינְנוּ
אַחַד מְקַרְוֵבֵיהָ אֲבִיָּה אוֹ אַחִיָּה מְלַבֵּד דֵאל"ס זֶה בְּמִשְׁמַע דְּסַתֵּם קָאָמַר ע"י אַחַר נְעוּד מִי זֶה

אמר דאין איסור (באב את בתו ואח את אחותו הגדולות) בגניעה בבשרן משום ערוה ומשום נדה ואם באנו לחלק בין גניעות דעלמא לגניעה בהושטת הטבעת א"כ גם ע"י עצמו שפיר דמי ואם כונתו שיושיט לה ע"י קטן דאין מנוהר על הגניעה ואע"ג דקטן אינו נעשה שליח לקדש דהכל פשרין להיות שליח לקידושין חוץ מחרש שוטה וקטן שאינם בני דעת כמבואר בש"ס ובפוסקים בסי' ל"ה פבר תקן לזה באמרו שע"י שאומר הוא הרי את מקודשת לי חשיב מקדשה בעצמו וא"כ הושטת הטבעת ע"י הקטן מעשה קוף בעלמא הוא וכבר ידוע דדעת קצת מרבני האחרונים דטלי קידושיה מע"ג קרקע בקידושי בסף או שנה בסף (לאפוקי קידושי שטר דמקיש הנה ליציאה דטלי גטף מע"ג קרקע לא מהני) מהני דלא אמרי' בזה איתקוש הניוה אהדדי עיין בדברי המפרשים באה"ע סי' ל' ולהרב באה"ט שם סק"ח ופ"ת בריש הסימן וא"כ גם הרב ב"י אפשר דקאי בשיטה זו ולכן ס"ל דיכול להושיט הטבעת ע"י קטן ולומר לה הוא הרי את מקודשת לי כל פי הא ודאי דחוק לפרש בכונתו דהו"ל לפרש וגם לא ניחא לי לומר שט"ס הוא וצ"ל להושיט ע"י אחרת ור"ל שיתן לאיזהו אשה את הטבעת קידושין והיא תתחוב באצבע הפלה דא"כ לא הו"ל למימר אחרת כלל אלא תושיט לה הטבעת ע"י אשה באופן שחזרתי על כמה צדדין ולא יכלתי להלום דב"ק לפי ענ"ד: וכן תמיה לי על הרב מוהר"י עטייה בקונטרס פלפלת כל שהו שבתוס' זרע יצחק בסי' ט"ז שהביא תורף דברי הרב ב"י הנז"ל וכתב דנ"ל תקנה אחרת שהחמין זנרוק לידה טבעת הקידושין ולא תגע בה ידו ואף שיש אוסרים לזרוק דבר לאשתו נדה וכמ"ש הרב כנה"ג ביו"ד סי' קצ"ה הגהט"ו אות ד' מ"מ נסמך על דברי המתירין ובפרט שיש לומר דלא אסרו זריקה לאשתו נדה אלא לדבר הרשות אבל חתן הבא לעשות מצנה בעצמו ליתן הקידושין מידו לידה משום חיוב מצנה לעשות המצנה בעצמו ולא ע"י שליח ולשמחה ולא ליתנם בארץ אפשר דהכל מודים שיכול ליתן ע"י זריקה ואין פאן בית מיוחד וכו' ועוד יש מקום לחלק דלא דמי לאשתו נדה דהא אפתי לאו אשתו דכלה זו מתי תהי אשתו כשתקבל הקידושין ובמאי דביני וביני לאו אשתו היא עד שיאמר לה ותקבלם ומיד יסיר ידו ויפרוש ממנה ועוד כתב דאפשר לפרוס מפה על יד הפלה ואז מותר להניח באצבעה והרוצה להחמיר אף ע"י מפה יעשה בזריקה והעיד שפן מנהג מקומו עפ"י הוראת רבנן קדישי ותיקון זה עדיף ממ"ש הרב בית יהודה להושיט ע"י אחר דמצנה בו יותר מבשלווחו ע"כ תו"ד הנה רואה שגם הרב הנ"ל קאי בשיטה זו דמה שאסור בנדה אינה אלא באשתו ולכן כתב דאף למאן דאוסר זריקה מידו ליד נדה היינו דוקא באשתו וזו שעדיין אינה אשתו שפיר דמי והדברים תמוהים כמו שכתבתי ולפי הנראה לא היה בידו ספר כנה"ג אה"ע רק חיו"ד ולכן לא הזכירו אבל תימה שלא ראה דברי הרב באה"ט הנז"ל ומה שכתב די"ל דלא אסרו זריקה אלא לדבר הרשות אבל חתן זה שרוצה ליתן בידה משום חיוב מצנה לשמחה ולא ליתנם בארץ י"ל דהכל מודים דשרי יותר נכון לומר דחתן זה שרוצה ליתן בידה ולא ליתנם בארץ לא משום חיוב מצנה אלא מעיקר הדין דהא כמה פוסקים סברי דטלי קידושיה מע"ג קרקע הוי ספק קידושין ומוהרי"ל פשיטא ליה דלא הוו קידושין והרב חת"ס אה"ע סי' פ"ב ס"ל דהכי אית לן למינקט וכתב דאם הפוסקים שנסתפקו בזה המה ראו דברי מוהרי"ל הוו הדרי בהו וא"כ מצד הדין יש לו לחוש שלא ליתנם בארץ אלא בידה וגם במ"ש שיותר טוב תיקון הזריקה

משום מצנה בו יותר מבשלווחו יש לפקפק שהרי פשקדושה בהושטת הטבעת ע"י אחר והוא אומר לה הרי את מקודשת לי כתב הרב בית יהודה דחשיב מקדש ע"י עצמו כמו שפתימתי למעלה בשמו ובמה שהביא בשם הרב כנה"ג לענגן זריקה מידו לידה לא ידעתי למה לא הזכיר דברי הרמ"א בסי' קצ"ה ס"ב ואולי הכנה"ג הביא דברי הרמ"א ואין מצוי אצלי פי אם כנה"ג להלכות מליקה וכזאת וכזאת תמיה לי על הרב עיקרי הד"ט בחיו"ד סי' כ"א אות ד' הן על מה שמתבאר שפן דעתו לחלק באיסור נגיעה לנדח בין אשתו לאחר והן במה שלא הזכיר דברי הרמ"א לענגן זריקה מיד ליד כיעי"ש גם אשור להרב נחמד למראה בפ"ב דבפורים דף קצ"ג ע"א שעמד בענגן זה ותמה על הרב ב"י שלא ראה מ"ש מוהרי"ל ומ"ש על דבריו הרב באה"ט דקודם שקדושה בטבעת לא הניא אשתו וסיים ונ"ל וא"כ תורה יוצאה שהחתן בעצמו נותן הטבעת באצבעו וכן פשט המנהג בעירנו אינמיר וכו' עכ"ל ואברהם הולך בשיטת הרבנים הנז"ל דכל שאינה אשתו אין לחוש משום נגיעה בנדח ולי ההדיוט הדבר תמיה לומר פן וג"ע הרב חזקוני וחסדא נר"ו בח"א בציוני חתן וכלה שבסוף ספרו באות ח' עמד ג"כ על מנהג אינמיר שהחתן בעצמו נותן הטבעת באצבע הפלה וכ' הטעם שפיון שהחתן הוא מבוהל באותה שעה מרוב הנצבים עליו במזמוטי חתן וכלה אהבים וקרובים שמשני צדדים אן לחוש להרגל דבר והביא תשו' הרב ב"י הנז"ל והשיב על כ דבריו שאין לחוש בזה ויש לפקפק בדבריו ואין בטעמו כדי שביעה וחינוך הוא שלא זכר דברי הרב באה"ט הנז"ל ואם לא נתקרה דעתו בטעמו הנה לו לבאר ולא ראה ג"כ דברי הרב עיקרי הד"ט שם שישינו בנו"ט לשבח שנהגו פן כדי שלא לפרסם הדבר לעיני הנצבים אם טהורה היא או לא והוא הנכון לענ"ד דע"י הפירסום יש חשש הרהור ומעין דוגמא מצינו שהתירו חפופת הנדה בלילה פשהו בענגן שאם תעשה ביום יתפרסם זמן טבילתה ונשים צנועות מתביישות ומצניעות טבילתן כמ"ש בתשו' הרש"ל סי' ו' שהובא בשו"ת אור לי סי' קל"ג (בד"ה והוא שנשאל) עי"ש והרב מסגרת השלחן בסי' קב"ז דף קמ"ט ע"ב פקפק על טעם הרב עיקרי הד"ט וכתב שנוהגים בפאדווא ובסיניא לקדשה על ידי זריקה והיא מתקנת הטבעת באצבעה: וראיתי להרב ישרי לב דף מ"ד ע"ג אות ל"ב שהביא מ"ש הרב ב"י לקדש ע"י אחר והוא יאמר לה הרי את מקודשת וכתב ע"ד ואין המנהג פן וציני יד אהרן בסי' מ"ד וכנה"ג הנז"ל בשם מוהרי"ל והרב המנהיג נר"ו כתב דבס' הגיד מרדכי סי' ד' הפליא להקשות על הב"י מסוגיא ערוכה וכתב הוא נר"ו ע"ד ואין פאן תימה אלא מדברי הה"מ שלא חש לדברי ה"ש מי שאומר וקבר קדמו ה"א שם ויש ליישב דברי הה"מ דהחשש הוא שפא יגע בבשרה אחרי כן וע"כ לכתחלה אין ראוי לעשות פן ויש סמך לזה דאם פמו שהבינו שהוא הנחת הטבעת שפא ס"ד הא ודאי נגע פה ובבשרה ודחוק ליישב כמ"ש מוהרי"ל שהביא הכנה"ג דא"כ למה לא סייעו הכנה"ג מדברי הה"מ וכו' ועיין חזקוני וחסדא הנז"ל ובשו"ת בנן ציון סי' קצ"ט עכ"ד נר"ו ולפי שס' יד"א והגיד מרדכי ובנן ציון אין מצוים אצלי (פי הבנן ציון שיש לי פמו שפונזפר בקונטרס זה בכ"מ הוא התשו' הקדשות שנדפס בשנת התרל"ח פמה שנים אחר שנדפס הישרי לב) לא אוכל להבין דברי חכמים הנז"ל דהמובן הוא שפוננתם על דברי הה"מ בפ"ד מהלכות אישות דין י"ב שהבאתי למעלה שכתב שיש מי שאומר שטעם הרמב"ם שכתב שאין ראוי לקדש אשה נדה הוא מחשש שפא יגע בבשרה ואיני מבין מאי ק"ל להרב יד אהרן

על הרב ב"י מזה ונהפוך הוא דיש מזה סיעתא לסברתו מדברי ה"ש מי שאומר ומ"ש שהרב המגיד לא חש לדברי ה"ש מי שאומר לא ידענא היכא רמיזא שהרי הה"מ הביא דברי ה"ש ולא כתב ע"ז דבר כיעי"ש ומ"ש דכוננת ה"ש הוא על אחרי כן ולא על גתינת הקידושין אינו נלע"ד וכבר פתבתי למעלה (בד"ה וגם) מה שנ"ל בכוננתם והוא האמת לענ"ד והרב אח"א בספר השומר אמת דף ע"ב אות ז"ך הביא דברי הרב ב"י וכתב דהבאה"ט וי"א לא חשו לגייעה בטבעת הקידושין וסייגם ויכשגם ידעתי דהרב יד אהרן ובסמ"ר השיגו דלא ראה דברי המ"מ מ"מ ראו להחמיר פינן דאיכא למ"ד הכי ומ"ש הב"י ע"י אחר אני חוכה בזה ואני עושה מעשה שתפתח ידה ויתננו לה מהאור ויאמר הרי את מקודשת עכ"ל ומה שכתב דע"י אחר חוכה בזה אולי הוא מטעם שפתבתי אני הדל למעלה דלגבי איסור נדה מה לי הוא מה לי אחר ואיך שיהיה הנה הבאתי פל דברי רבני האחרונים שראיתי בענין זה ולפי הנראה ברוב המקומות פשט המנהג שלא לחוש לגייעה זו כמו שנוהגים בעיר הזאת ויש להם על מה שיסמוכו כאמור למעלה.

וראיתי באיזה חנופות של האשכנזים שבעירנו הי"ו שהפלה לובשת לכבוד בתי ידים לבנים ובשעת גתינת הטבעת באצבעה אומר לה הש"ץ הי"ו להסיר הבית יד שתקבל הקידושין ואני הייתי מסדר הקידושין פנהוג ולא אדעתאי לומר לו שלא יעשה כן ואדרבא לפי מה שהבאתי מדברי הרב זרע יצחק שכתב תקנה לכלה נדה שתפרוס מפה על ידה לקבל הקידושין מיד אדרבא הכי עדיף שתקבלנה כל הפלות ביד מעוטפת בבית יד שאם לא טהורה היא הרי אינו נוגע בבשרה ממש וכינן שעושות פן כל הפלות לכבוד בעלמא אין כאן משום הרגש ופירסום שאיננה טהורה ואיה"ש אנהירנ שלא יעשה עוד פן והנח להו לבנות ישראל יעשו בזה פרצונן: זאת להודיע פי אשר היה פשוט בעיני דאין שום חשש בגתינת טבעת הקידושין בידה ע"י בתי ידים ואדרבא נכון לנהוג פן וחסבתי להזהיר את הש"ץ שלא יצנה להסיר הבית יד מהפלה כנז"ל הנה עתה נתכבדתי בספר שמחה לאיש די שדר לן המחבר מר ניהו הרב הגדול תנא דירושלמא גאון יעקב יש"א ברכה יצ"ו וראיתי שם בחא"ח סי' ד' שכתב שבעיר בוקרשט נוהגים לקדשה בבתי ידיה ושהרב הגדול מוהר"י פראג יצ"ו אמר דלא נכון לעשות פן וצריך שלא יהיה דבר חוצץ כמ"ש הרב פרם שלמה אה"ע סי' פ"ו ומני"ר הרב המחבר הביא טעמו ונימוקו דמקיש הנה ליציאה כמו שהנהירו מסדרי הגיטין שלא להיות טבעת בידה בקבלת הגט והאריך קצת לדחות טעמו מכמה אנפי ובסו"ד הביא מ"ש הרב הלק"ט ח"ב סי' ר"ס דלא איתקוש אהדדי לכל מקלי וטלי גטו מע"ג קרקע לא מהני ובקידושין מהני וכו' ומסיק דאין לחוש לדברי הרב פרם שלמה וכתב דהשואל הרב המובהק איש ירושלים יצ"ו עשה מעשה שלא להצריך להוציא הבית יד שלא להטריח את הצבור שלפעמים הפתי ידים אדוקים בבשרה מחמת הזיעה ובקושי וטורח להוציאם ושהאריך הרב השואל להתיר אלו תוד"ק יצ"ו וכבר הבאתי דברי הרב מוהר"י עטנייה שיש תקנה לפלה שפרשה נדה ליתן מפה בידה וכו' ומ"ש והרוצה להחמיר יזרוק לה וכו' היינו משום חשש נדה אבל משום חציצה בקידושין נראה מדברי דאין שום חשש בדבר ומ"מ מהשעשה הש"ץ הי"ו לא נפלאת היא שלפי הנראה פן דעת רבני האשכנזים הי"ו ואינהו בדידהו שפיר עבדי: כז) מה שנוהגים לקרות לחתן בשבת חתונתו וברשת ואברהם זמן אם צריך בדוקא בשבת או יוכלו לקרות לו בשני או בחמישי למעט ההוצאות כתבתי לעיל בסוף אות כ"ג

עיינו שם: כח) חתן שלא ידור בבית חמיו עיניו במה שרשמתי בקונטרס הכללים במערכת החי"ת אות קב"ל: כט) נשאל הרדב"ז בתדשות סי' רל"ח אם מותר החתן בתוך שנתו לצאת לסחורה למדינה אחרת והשיב דמלשון הגמרא בפרק משוח מלחמה משמע דלא דלא יצא בצבא ועשה דנקי יהיה לביתו שנה אחת לא איירי אלא לצאת למלחמה אבל שלא ילך בסחורתו לתועלתו ולהנאתו אין זה בכלל וכי אם אין לו אומנות אלא זה ימות ברעב או ישאל על הפתחים והלאו לא יתחלק בין עניים לעשירים וכן לשון הסמ"ג סו' ר"ל ובמצות עשה סי' קכ"א שלא יצא בצבא כלל וכו' ולא הזכיר שלא יצא בסחורה אלא שלא יצא לאחד מן הדברים שכופין את הרבים לצאת ואם הוא ירצה לצאת עובר בלאו ועשה וכן כתב הרמב"ם בשביעי מהלכות מלכים אין מספיק מים ומזון ולא מתקן דרוך ולא שומר בחומה ולא נותן לפסי העיר ולא יעבור עליו לשום דבר בעולם שנאמר לא יצא בצבא ולא יעבור עליו לכל דבר לעבור עליו בשני לאוין לא לצרכי העיר ולא לצרכי הגדוד ואם אסור הוא לסחורה הנה לו להזכיר זה שהוא חידוש יותר ומה שכתוב בספר המצות להרמב"ם ולא תעשה שי"א) ודע פי החתן עצמו מן הרהר מלצאת מביתו בסחורה כל שנתו שיבוש הוא בספרים אפשר מן המעתיק בלשון ערבי או המעתיק הספר אבל בלשון ערבי כתוב וכו' והפוננה פי החתן בעצמו מן הרהר שלא יצא לדרך כלומר לצרכי רבים אבל לצורך עצמו למה לא יצא להרויח לשמח את אשתו אם שאין לו מה יאכל אין לה עצב גדול מזה: ולפי הנראה דברי הרב החינוך בפרשת פי תצא מצוה תקפ"א ותקפ"ב (שמתבאר שפוסר דלאו דוקא למלחמה אלא הוא הדין לכל דבר אסור לו לצאת תוך שנתו) מנוסדים על פי דברי הרמב"ם בספר המצות הנ"ל ולא שמיע ליה כלומר לא סבירא ליה מאי דמתרגם לה הרדב"ז וזה לשון הרב החינוך מצות תקפ"א שנמנע החתן לצאת מביתו כל השנה כלומר ללכת במסעות רחוקים ונמנע גם כן השור הצבא מלהוציא בעל פרחו כלומר להוציא ללכת למלחמה או לעשות מהמלאכות הצריכות לצרכי המלחמה וכו' ומשמע דמה שכתב שנמנע ללכת במסעות רחוקים פונתו על שאר עניינים ולא על מלחמה וצרכי המלחמה ובמצוה תקפ"ב כתב שישמח החתן עם אשתו שנה אחת כלומר שלא יסע חוץ לעיר לצאת למלחמה ולא לעניינים אחרים לשבת זולתה ימים רבים אלא ישב עמה שנה שלמה מיום הנישואין ולזה נאמר נקי יהיה וכו' משרשי המצוה וכו' על כן גזר עלינו שנשב עם האשה המיוחדת לנו להקים זרע שנה שלמה מעת שנושא אותה כדי להרגיל הטבע עמה ולהדביק הרצון אצלה ולהכניס ציורה וכל פעולה בלב עד שיבא אצל הטבע כל מעשה אשה אחרת וכל עניינה דרוך זרות פי כל טבע ברוב יבקש ויאהב מה שרגיל בו ומתוך כך ירחיק האדם דרכו מאשה זרה ויפנה אל האשה הראויה לו מחשבתו וינכשרו הילדים שתלד לו ויהיה העולם מעלה חן לפניו בוראו וזהו שאמרו אחד הנושא את הבתולה או האלמנה או היבמה חייב בזה שפולן ראוין לכה לפי הטעם אבל לא מחזיר גרושתו וכו' ונוהגת מצוה זו וכו' ולענין שראוי לכל אדם לשמחה ולישב עמה שנה אחת נהגת בכל מקום ובכל זמן והעובר על זה ופירש ממנה תוך שנה לעמוד זולתה נאפי' במחילתה ביטל עשה זו ומכל מקום הרוצה לצאת לדבר מצוה או לשמח עם רעו על דעת שישב לימים מועטים בשמחה מן הדומה שאין בזה ביטול מצוה ויש אומרים שבמחילתה מותר עכ"ל: דבריו ברור מללו שדעתו שגם לסחורה ולכל דבר אסור לצאת לימים מרובים אלא שלימים מועטים ולצורך מצוה

מספקא ליה דאולי אין בונה ביטול מצנה אבל על כל פנים דמתו מבוארת שבכלל המצנה הזאת הוא שלא לצאת לשום דבר אפילו להנאתו ולתועלתו אם הוא לימים מרובים ולא דוקא למלקמה וצרכיה וכנראה למד פן מדברי הרמב"ם שבס' המצות הנ"ל ואף שספר המצות לא היתה יד הכל ממשמששת בו דכמה מהקדמונים לא הגיע לידם העתקת הספר המצות כמו שכתב הרב יד מלאכי בכללי הרמב"ם אות נ"א בשם הרא"ם בפירושו להסמ"ג בהלכות תמץ ומצה שהסמ"ג לא ראה ספר המצות להרמב"ם וישכח הספיק הרב נחפה בכסף והוסיף שגם הרב המגיד לא ראה אותו ובזה השיג עליו שהרי בראשון מהלכות תמץ דין ז' ובגריש הלכות אישות הזכיר הרב המגיד את ספר המצות ובשם הרדב"ז בח"ב קנ"ב ג' סי' רנ"ז מלשונות הרמב"ם כתב דשמה לא הגיע לידי הראב"ד ובעל מגדל עז העתקת ספר המצות פי בלשון קדר חבירו הרי שפמה גדולים לא ראו את ס' המצות מ"מ אין מזה הקרע לומר שגם הרב החינוך לא ראה אותו וישפיר נוכל לומר שעל פי הדברים שראה בספר המצות כתב פן וישנו בנותן טעם לשבח פכתוב בדב"ק ויתכן שמה שכתב הרדב"ז בשם השואל שראה מחמירים בזה פונתו על שראה פן בספר החינוך הנ"ל ועלה בדעתו דאזלי למד הרב החינוך פן מדברי הרמב"ם בספר המצות ולכן ביאר שאין פן פונתו כנז"ל פן אני אומר בדרך השערה פי אין לי ידיעה ברורה שזכיר הרדב"ז את ספר החינוך פי אף שרבו רבים מניחסים אותו להרא"ה בר פלוגתיה דהרשב"א וקדים טובא להרדב"ז הנה מלבד שיש מפקפקים ואין מספיקים לזה ועוד דאין מקדימת הזמן הכרח ברור לזה שפמה ספרי הקדמונים לא היו בידי רבנים הבאים אחריהם פנודע וספר המצות להרמב"ם יוכיח שפמה רבנים לא ראוהו כמו שכתבתי: שוב ראיתי שהרב חקמת אדם בקונטרס בינת אדם בשער בית הנשים סי' ל"ז שהביא מה שכתב הרדב"ז שטעות המעתיקים הוא במנין המצות להרמב"ם וכו' וכתב על זה ובנדאי לא ראה שפן מפונרש בליקוטי הפרדס ובספר החינוך שהרי לא הביא דבריהם וכן משמע במנין המצות להרמב"ם עצות עשה רי"ד ונ"ל שצוננו להתניחד החתן עם אשתו שנה תמימה שלא יצא חוץ לעיר ולא יצא לצבא אבל ישמח וכו' ומדכתב שלא יצא חוץ לעיר ולא יצא בצבא מוכח דאפילו לסחורה אסור ומה שלא כתב הרמב"ם היינו משום שכתב שם דהיוצא בצבא עובר בשני לאוין ואם פן יש לומר דבאמת לסחורה אינו מוזהר בלאו אבל הוא בעשה דושמח את אשתו ומה שהקשה הרדב"ז דאם פן מי שאין בידו להתפרנס וכו' יש לומר דבנדאי אם האשה מוחלת הוא פטור כמו בשמחה בשבעה ימי המשטה שיכולה למחול כדאיתא באה"ע סי' ס"ב אף דיש לומר דהתם אינו אלא תקנת חכמים ובזה שייך לומר אי אפשר בתקנה זו אבל שנה ראשונה הוא מן התורה אפטר דלא מהני מחילתה מפל מקום אינו מוכרח הנה רואה שהחליט הרב שלא ראה הרדב"ז בזה דברי החינוך וליקוטי פרדס מדלא הביאם שגם שראה הרדב"ז את ספר החינוך אלא שבדבר זה נעלמו דבריו ממנו ולי ההדיוט אין הכרח ממה שלא הביאם בפירושו שפמה על מה שכתב השואל שראה מחמירים והבין שפונתו שראה בספרים שמחמירים בזה: ולפי דרכנו למדנו שדעת הרב חיי אדם שהעיקר כמו שכתבו בליקוטי פרדס והחינוך שגם לסחורה אסור ומפרק פלאחר יד מה שהכריח הרדב"ז ממה שלא כ הרמב"ם בחבורו דבר זה שהוא משום שאינו עובר על זה בלאו וכו' ועם שזה אלא גדול דאף אם לא היה אפשר להרמב"ם לכלול יציאה לסחורה בהדי יציאה לצבא משום דלא

ראי זה כראי זה שיוצא לצבא עובר בלאו ויוצא לסחורה עובר רקבעשה על כל פנים
היה לו לכתוב ביחוד והיוצא לסחורה מבטל מצות עשה כמו שפותר בן הרמב"ם בכמה
דינים שמבאר איזה מן הפרטים הוא בלאו ואיזו במצות עשה מכל מקום בהכרח לקבל
הלחץ זה הדחק לנישב דעת הרב החינוך שסובר דאסור והס כי לא להזכיר שלא דקדק
חלילה בדברי הרמב"ם:.

ומדברי רבינו החינוך בטעם המצוה הזאת נראה דיש לפשוט ספקו טהור של מרן
מוהרד"ף בספר ספרי דבי רב בפירוש כי תצא דף רפ"ב ע"ב הביא דברי הרב חזקוני
וחסדא בח"ב בציונים שבסוף הספר סי' ק"ה דף ר"ל ע"ב בהא דממעטינו מדכתיב אשה
חדשה מחזיר גרושתו שאינה חדשה אצלו וז"ל מספקא לי המחזיר גרושתו מן האירוסין
הואיל וחדשה הוא לו לענין בעילה מי קרינו בה חדשה או לא והרב המחבר כתב שגראה
פשוט לחלק בין גשואה לארוסה ולמד פן מדברי הירושלמי וכן פסקו הפוסקים בדין
דאין נושאין נשים בחול המועד ולהחזיר גרושתו מותר דהיינו דוקא גרושה מן הנישואין
אבל מן האירוסין אסור להחזיר וכו' עי"ש ודעת הקצרה פן מתבאר מדברי רבינו
החינוך הנ"ל כמובן ותימה שלא זכרו שריים דב"ק ולא היה צריך לדמות מילתא למילתא
וממקומו הוא מוכרע (ועיין לקמן בד"ה אחר שפתינו): עוד ראיתי בחזקוני וחסדא שם
בסוף הסימן שכתב וז"ל ונראה ברור דאפילו אם נחלה החתן אחר החופה וישב בחלו
רוח השנה וכן אם אסרוהו בבית האסורים וישב שם אפילו אם היה שם שנתו עולה לו
השנה אף דלא שימח עמה ותיכף אחרי שיצא השנה יכול ליסע לעיר לעשות חפצו
ורצונו בכל אופן שיהיה ואין צריך למנות מחדש שנה אחרת דהוי אגוס עכ"ל ולי הדל
אין נראה שיהיה פשוט פן ואדרבא מדברי רבינו החינוך יש ללמוד קצת דאם היה חבוש
בבית האסורים כל השנה ולא היתה אשתו עמו אינה עולה לו אותה השנה אי אזלינו
במר טעמא דבעינו דליהווי גייסי אהדדי עד שיכנס ציורה וכל פעולה בלב וכו' וכינון שיהיה
בבית האסורים ולא באו אל תכלית המבוקש אף אם עברה שנה או יותר עוד לא יצא
די חובתו בזה ועם שיש לצדד בזה על כל פנים נראה שאינו פשוט לומר דעלתה לו
שנתו כדפשיטא ליה להרב חזקוני וחסדא.

וראיתי בספר מנחת חינוך בפירוש כי תצא בסי' תקפ"ב שהניח דברי הרב החינוך בצ"ע
וז"ל גם מה שכתב הרב המחבר דאסור לעמוד זולתה בשנה ראשונה ועובר בעשה בש"ס
וברמב"ם אינו מוזכר זה רק למלתמה ולצרכי העיר ועל זה באו הלאומים והעשה נקי וכו'
היינו דאין ראויים להטיל עליו אבל זה פשוט דמותר לצאת לביתו למרחקים שנה
ראשונה ומנא ליה להרב המחבר דחתן אסור ואי מדכתיב ושמח את אשתו פינו דלא
מצינו פן בש"ס ובשום מקום לא נוכל לדרוש דינים מדעתנו מפשט המקרא רק פירוש
קבלת חז"ל וכעת לא מצאתי ברמב"ם ואין עולה על זכרוני בשום פוסק דבר זה שחתן
שנה ראשונה לא יעמוד זולתה ימים רבים ודברי הרב המחבר צריכים עיון פעת עכ"ל
ואני הדל חמה אקרא על גאון נפלא שפמותרו שלא ראה דברי רבינו הגדול בספר המצות
הנ"ל שמתבאר שסובר פן ועם שמדבריו בחבורו מוכח שאינו סובר פן פדכתב הרדב"ז
שאם פן היה לו לכתוב דבר זה שהוא יותר חידוש מכל מקום אין מזה השגה על רבינו
החינוך שיכול להיות שהוא סובר שפיון שמפניו פן בדבריו שבספר המצות אף שממה
שכתב בחבורו לא משמע הכי לא שבקינן המפניו הסתום ועל כל פנים אם ראה

הגאון הג"ל את דברי הרמב"ם והרדב"ז הנה מופיעים והנה מסתייע מדברי הרדב"ז אלא מוכח שלא ראה דב"ק והוא חידוש לגודל בקיאותו ומה שפתיב דאין לדרוש מדעתנו וכו' הנה לפי מה שהסביר הגאון חתם סופר בחלק יו"ד סי' רנ"ד והבאתי דב"ק בקונטרס הפללים מערכת הטי"ת אות ט"ו (בד"ה נכתב) דהיכא דנפיק חומרא דרשינן טעמא דקרא הרי הכא נמי שפיר דרשינן טעמא דקרא להחמיר גם לסחורה: ומצאתי שדבר בענין זה ידידי הרה"ג מוהר"ר חיים הפהן אבד"ק טראבלוס מחבר ספר לב שומע יצ"ו בספרו הבהיר מצנת המלה בדף י"ד אות כ"ו ותורף דבריו הוא שהביא דברי ספר המצות ודברי הרדב"ז הג"ל ושוב פתב שהרב אבק דרכים בדורה שלום סי' ט' כתב בשם הרדב"ז דדוקא אם אין לו מה יאכל מותר ותמה עליו שהרי פתב שלא לחלק בין עניים לעשירים ובשם הרב דברי מרדכי סי' ג' פתב שהרמב"ם חזר בו ממה שפתב בספר המצות ומספיק שמוותר לצאת לסחורה וצ"ע לעיין בספר דבר משה בחלק אהע"ז סי' כ"ח ובס נתיב מצוותיה דף קל"ב אלו תורף דב"ק צר לי מאד כי מהספרים הג"ל אין גם אחד מצוי אצלי (כי מה שצ"ע ספר דבר משה לפי הנראה פננתו על ח"א או על ח"ב שאינם אצלי כי אם החלק ג') ואיני יודע אם הזכירו דברי הרב החינוך שהבאתי ומי שנמצא בידו ספרים הג"ל יראה מסקנתם לדינא וכפי הנשמע מנהג העולם שלא להקפיד בסחורה ויש להם על מה שייסמוכו: אחר שכתבתי פל הג"ל ראיתי שהרב חינוך וחסדא בח"ב הג"ל בסי' ק"ו דף ר"ל ע"ד הביא דברי הרדב"ז הג"ל וכתב דלכאורה מדברי הרב החינוך נראה שלא כדבריו והביא תורף דברי הרב החינוך וכתב דיש לומר שגם הרב החינוך מודה דלצורך פרנסתו שהוא פיקוח נפש מותר לצאת אפילו לימים רבים דנם פלתו נחא לה בהכי ואף שעדיין נראה דאפילו לצאת לדבר מצוה או לשמחה דלדעת הרדב"ז אסור אף לימים מועטים ולדעת הרב החינוך מותר יש לומר דהרדב"ז איירי ביוצא לדעת להשקות חוץ לעירו ימים רבים דהיינו שנה אחת דאקרא דנקי וכו' קאי אכל לימים מועטים אפשר דיודה להרב החינוך דמותר וכתב שבדבר משה ח"א סי' כ"ח עמד בדין זה והביא דברי הרב החינוך ודברי הרמב"ם בספר המצות וכתב (בחינא וחסדא) דאף שהרדב"ז פתב שהוא טעות סופר הרב דבר משה לא ראה תשובת הרדב"ז כי תשובות הקדשות להרדב"ז לא נדפסו בימיו וסיים דנראה לו בדין זה דאם החתן יוצא עבור דוחק מזונות שבעירו אין לו מקום להתפרנס אף בדוחק מותר לו לצאת דהוי כפיקוח נפש שדוחה כל התורה וגם זה יהיה על פי רשותה ומחילתה ומ"מ אם אפשר לבא לביתו לכל הפחות פעם אחת בתוך השנה יבא אבל אם יכול להתפרנס בעירו אף בדוחק אז אף שאם יצא מעירו ירויח יותר בכגון דא אז לימים מועטים מותר אבל לא לימים מרובים וכן לדבר מצוה וכן לשמחה ועל ה' ישליך יתבו ולפי הנראה פשהביא ספקו של מרן מוהרד"ף לענין מחזיר גרושתו מן האירוסין לא ראה אז דברי הרב החינוך שאם פן יהיה פושט ספקו מדבריו כמו שכתבתי למעלה: ולענין אי מהני מחילתה הביא (בחינא וחסדא) שם מה שכ' הר מלאכת הקדש בדף רט"ז ע"ד על דברי רש"י בפרשת פי תצא על פסוק נקי יהיה לביתו אף בשביל אשתו וז"ל פתב הרמב"ם בספר המצות דע פי החתן מוזהר שלא לצאת מביתו לסחורה כל שנתו ונראה שאם יוצא ברשות אשתו פטור וצריך להתנייב בדבר ותמה עליו שלא זכר דברי הרב החינוך שהוא מחלוקת אי מהני מחילה או לא מסתברא כדברי הרב החינוך דאסור ואין לסמוך על מחילתה שנותנת בעל פרהה שלא

בְּרִצּוֹנָה פִּינּוֹן שְׂאִינָה יְכוּלָה לְהַפְצִיר בְּבַעֲלָהּ וְחוֹשֵׁשֶׁת שְׂאָם לֹא תִרְשָׁנוּ תִּהְיֶה שְׁנוּאָה
בְּעֵינָיו וְלִכּוֹן הַסְּבָרָא נּוֹתְמַת דְּלֹא מְהִי מְחִילְתָּה אֵלּוּ תִּנְרַף דְּב"ק וְנָה שְׂלֵא כְּדַבְרֵי הָרַב
בֵּינַת אָדָם שְׁהַבְּאֵתִי לְמַעֲלָה (כַּד"ה שׁוֹב רְאֵיתוֹ) דְּפִשְׁיָטָא לִיָּה דְּמְהִי מְחִילָה.

וְהָאֵמַת שְׁלִפֵי הַטַּעַם שִׁכ' הָרַב הַחִינּוּף מְסַתְּבָרָא דְּלֹא מְהִי מְחִילָה אֲבָל לְהַרְדָּב"ז שְׂאִינּוֹ
סוֹבֵר טַעַם הָרַב הַחִינּוּף שְׂאָם פִּן הִיָּה אוֹסֵר גַּם לְצִאת לְסַחֲוֹרָה שְׁפִיר יֵשׁ לוֹמֵר דָּאִין הָכִי
נְמִי דְּלְסַחֲוֹרָה נְמִי אָסוּר וּמִי שְׂאִין לוֹ מַה יֵּאֲכַל יִקַּח רְשׁוּת מֵאִשְׁתּוֹ וּמְחִילְתָּה מְהִי: עֵתָה
רְאִיתִי לְהַגְּאוֹן חַת"ס (שְׂצוֹנִין הָרַב פִּתְחֵי תְּשׁוּבָה בְּסִי"ד אוֹת ב') בְּחֻלְק אַהֲע"ז ח"ב
סִי' קנ"ה שְׁהָאֲרִיף בְּעֵנִין זֶה וּבִתְחִלַּת דְּבָרָיו הִבִּיא מַה שְׁנַחֲלִקוּ הָרַמְבַּ"ן וְהֵרָא"ם בְּפִרְשַׁת
פִּיתְצָא עַל פְּסוּק לֹא יֵצֵא בְּצַבָּא וְלֹא יַעֲבֹר עָלָיו שְׁהַרְמַב"ן פִּירֵשׁ דְּעָלָיו דְּקָרָא קָאִי אֲצַבָּא
דְּלַעֲלִל וְהֵרָא"ם פִּתְב דְּעָלָיו אֶהְאִישׁ קָאִי וְכו' וּבִיָּאֵר דְּבִין לְמָר וּבִין לְמָר מְמַעֲטִינּוּ פִּל
שְׂאֲרֵי עֵנִינִים שְׂאִינָם מְהַצְּבָא פְּגוֹן יֵצִיאָה לְסַחֲוֹרָה שְׁמוֹתָר אֲפִילּוּ לְחַתּוֹן בְּתוּף שְׁנָתוֹ וְכוּ
מִשְׁמַע מְלִשׁוֹן רַמְבַּ"ם בְּשִׁבְעֵי מְמַלְכִים וְכוּן מְבֹאֵר לְהַדְּיָא בְּסִמ"ג עֲשִׂין קכ"א וְלֹאֲוִין
ר"ל דָּאִינוֹ אָסוּר אֲלֵא בְּעֵנִינֵי מְלַחְמָה וּשְׁמִירַת הָעִיר וּבְסִמ"ק דְּלֹא מְנָה רַק מְצוֹת
הַנּוֹהֲגִים לֹא הִבִּיא פְּלִל הֵף עֲשֵׂה דְּנָקִי יִהְיֶה וְלֹא הִלְאֲוִין דְּלֹא יֵצֵא וְלֹא יַעֲבֹר וְהִינּוּ מְשׁוּם
שְׂאִינָם נּוֹהֲגִים אֲלֵא בְּשַׁעֲה שְׁהִיָּה מְלָכוֹת לִישְׁרָאֵל וְלֹא בְּזִמְן הִיָּה פְּלִל רְאָה לְבַד זֶה מְצִאתִי
בְּסִפְר הַמְּצוֹת לְהַרְמַב"ם בְּמְצוֹת עֲשֵׂה רִי"ד מִשְׁמַע נְמִי דְּלֹא קָאִי אֲלֵא אִמְלַחְמָה וְכוּ
בְּלֹאֲוִין שִׁי"א מְבֹאֵר דְּלֹא קָאִי אֲלֵא אִמְלַחְמָה אִף סִיִּים וְדַע פִּי הַחַתּוֹן עֲצֻמוֹ מוֹזְהָר לְצִאת
מִבֵּיתוֹ לְסַחֲוֹרָה פִּל שְׁנָתוֹ וּשְׁקִיל וְטָרִי בְּמָה שְׁפִתְב הָרַמְבַּ"ם דָּאִף דָּאִיפָא שְׁנִי לֹאֲוִין לֹא
יֵצֵא וְלֹא יַעֲבֹר אִינוֹ נְמָנָה בְּשִׁתִּי מְצוֹת וְהַרְמַב"ן הַשִּׁיגוֹ וְסִיִּים אִיף שְׁיִהְיֶה צָרִיף עִיוֹן
תִּינַח אִי גִימָא דְּלֹא מִיָּרִי אֲלֵא בְּדַבְרֵי צַבָּא שְׁפִיר יֵשׁ לוֹמֵר דְּלַעֲוֹלָם עוֹבֵר עַל שְׁנֵי לֹאֲוִין
וְכו' אֲבָל אִי גִימָא דְּגַם הִיָּצֵא לְסַחֲוֹרָה עוֹבֵר בְּלֹא זֶה וְכו' אֲלֵא עַל פְּרָחִין גְּרָאָה בְּרוּר
דְּלֹא לָאוּ וְלֹא עֲשֵׂה אֲמָרוֹ הָרַמְבַּ"ם אֲלֵא מְסַבָּרָא פִּינּוֹן דְּהַזְהִירָה תוֹרָה שְׂלֵא לְהַכְּבִיד עוֹלוֹ
בְּשׁוּם עֵנִין מְלַחְמָה מְשׁוּם שְׁיִהְיֶה נָקִי לְבֵיתוֹ לְשִׁמּוֹחַ עִם אִשְׁתּוֹ שְׁמַעֲיָנּוּ שְׁמַצּוֹנָה לְשִׁמּוֹחַ
עֵמָה וְשְׂלֵא לְצִאת לְסַחֲוֹרָה וְלֹא רְאָה דְּבָרֵי הַרְדָּב"ז שְׁהַבְּאֵתִי לְמַעֲלָה שְׁפִתְב שְׁטַעוֹת הוּא
בְּסִפְרִים וְכו' וּמָה שְׁפִתְב שְׁפִן מִשְׁמַע מְדַבְּרִיו שְׁפִהֲלָכוֹת מְלָכִים כְּנֻנְתּוֹ לְמָה שְׁפִתְב הַרְדָּב"ז
מְדָלָא פִּתְב דְּבָר זֶה שְׁהוּא יוֹתֵר חִידוּשׁ וְלֹא שְׁמִיעָא לִיָּה מַה שְׁפִתְב הָרַב בֵּינַת אָדָם דְּלֹא
נִקְט לִיָּה מְשׁוּם שְׂאִינּוֹ עוֹבֵר עַל זֶה בְּלֹאֲוִין וְכו' לְפִי שְׁסוֹבֵר כְּמוֹ שְׁפִתְבִּיתִי אֲנִי הַדֵּל לְמַעֲלָה
(וְסִיִּים כְּחַתְּם סוֹפֵר): וְאֲפֹשֶׁר עוֹד דְּתִלְיָא בְּפִלּוֹגְתָא דָּאִי דְּרִשִׁינּוּ טַעְמָא דְּקָרָא הָכָא
דְּמִפְרֵשׁ טַעְמָא וְשִׁמּוֹחַ אִשְׁתּוֹ עַל פְּרָחִין אֲתָא לְהוֹסִיף אִיסוּר סַחֲוֹרָה פִּל דְּבָר הַמוֹנְעוֹ
מִשְׁמַחַת אִשְׁתּוֹ וְלֹר' יְהוּדָה דְּלֹא דְרִישׁ בְּעֵלְמָא טַעְמָא דְּקָרָא אִם פִּן אִף דְּמִפְרֵשׁ טַעְמָא לֹא
נְאָסוּר מְנִיעַת שְׁמַחַת אִשְׁתּוֹ אֲלֵא עַל יְדֵי עוֹל שְׁמִטִּילִים אַחֲרִים עָלָיו לְצַבָּא הַמְּלַחְמָה אֲבָל
לֹא בִּינְצָא לְרִצּוֹנוֹ בְּסַחֲוֹרָה וְהַרְמַב"ם גְּבִי בְּגַד אֲלִמְנָה פִּסְק כֹּר' יְהוּדָה אֲמַנְם בְּסִפְר הַחִינּוּף
פְּרִשַׁת פִּי תִצָּא מְבֹאֵר דְּמְצוֹת עֲשֵׂה וְלֹאֲוִין זֶה נּוֹהֵג בְּזִמְן הִיָּה בִּינְצָא לְסַחֲוֹרָה וְגַם הַטַּעַם
שְׁנָתוֹ מְבֹאֵר דְּנוֹהֵג גַּם בִּינְצָא לְסַחֲוֹרָה אֲלֵא שְׁקִשָּׁה לְמָה נּוֹהֲגַת מְצוֹנָה זֹאת גַּם בְּנוֹטַע פְּרָם
וּבּוֹנָה בֵּית וְדוֹחַק לוֹמֵר פְּדִי שְׂלֵא יַחְמוֹד בֵּית וְכָרָם אַחֵר אִם פִּן גַּם בְּלוֹבֵשׁ בְּגַד חֲדָשׁ גִּימָא
הָכִי דְּכְתִיב לֹא תַחְמוֹד פִּל אֲשֶׁר לְרַעְוָה וְרְאִיתִי בְּטַעְמֵי מְצוֹנָה שְׁל ר' מְנַחֵם הַבְּבֵלִי טַעַם
אַחֵר הִגּוֹן שְׁבִשְׁעָה רֵאשׁוֹנָה דְּעָתוֹ שְׁקוּעָה בְּאַהֲבַת אִשְׁתּוֹ וְלָבוּ בַל עֲמוּ לַעֲשׂוֹת לְצַבָּא וְלִכּוֹן
הַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה עַל אִשְׁתּוֹ גַּם פִּן נָקִי יִהְיֶה לְבֵיתוֹ פִּירוּשׁ וְיַעֲשֵׂה בְּלֹא לֵב וּיקַלְקַל יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר

יתקן וטעם זה שנינו גם בבית וְכָרַם וּלְפִי זֶה מוֹתֵר לַעֲשׂוֹת לְסַחֲרָה שֶׁל עֲצָמוֹ וְאֶפְשָׁר
הַחֲיִינוּף מוֹדָה לְטַעַם זֶה וְסוֹבֵר בְּבֵית וְכָרַם לִיכָא אֲלֵא טַעְמוֹ שֶׁל ר' מְנַחֵם וּבְאַמַּת מוֹתֵר
לְצֵאת לְסַחֲרָה וּבְאִשָּׁה יֵשׁ טַעַם נוֹסֵף שְׁלֵא יִהְיֶה רַב בְּאַחֲרֵת וְלִכּוֹן אֲסוּר אִף לְסַחֲרָה וְיוֹתֵר
הִיָּה רְאוּי לומר הַטַּעַם מִפְּנֵי הָאִשָּׁה שֶׁתִּקְבַּע דַּעְתוֹ בְּאִשָּׁה וְלֹא תִהְיֶה רַב בְּאַחֲרֵת אֲבָל לֹא
יִדְעָתִי מִי נָתַן לָנוּ רְשׁוֹת לְחַדֵּשׁ דִּינִים עַל יְדֵי טַעְמֵי מְצוֹת נָעוּ מֵעֲגֻלּוֹתֶיהָ לֹא תִדַּע וְכו'
וְסִיִּים וּמְפָל מְקוֹם לְדַעְתִּי הֵרַב הַחֲיִינוּף יַחֲיד הוּא בְּדָבָר הַזֶּה זוּלַת הֶרֶמְב"ם בְּמַגְנֵן הַמְצוֹת
שֶׁשֶׁמֶשׁמַע קִצַּת לְזִהִירוֹת בְּעֵלְמָא וּמְפָל מְקוֹם בְּחִיבוּרוֹ לֹא פָּסַק פֶּן וַיֵּשׁ לְפַקְפַּק כְּמוֹ שֶׁכָּתַב
דְּתַלִּי הָאִי דִּינָא בְּפִלּוּגְתָא דְדַרְשָׁתָּ טַעְמָא דְקָרָא וְשֶׁהֶרֶמְב"ם פּוֹסֵק כִּר' יְהוּדָה דְלֵא דְרִישׁ
טַעְמָא הֲלֵא מֵר הוּא דְאָמַר בְּחַתָּם סוֹפֵר חֶלֶק יו"ד (ד"ה ונ"ל) דְגַם ר' יְהוּדָה דְלֵא דְרִישׁ
טַעְמָא דְקָרָא מוֹדָה דְהִיכָא דְלָפּוּם טַעְמָא נְפִיק חוּמְרָא מִחֻמְרֵינוּ וְהִכָּא נָמִי הֲרִי נְפִיק חוּמְרָא
כִּי דְרִישׁוֹנוֹ טַעְמָא לְמִיִּסְרֵיהָ בְּסַחֲרָה וּמָה גַם לְפִי מָה שֶׁכָּתַב הֵרַב שֶׁהַטַּעַם מְפֹרָשׁ בְּפִתּוּב
וְדַאי דְכִיּוֹן דְהוּא חוּמְרָא אִית לֹן לְמִיִּדְרִישָׁיה דְהָא הִיכָא דְמְפָרֵשׁ קָרָא טַעְמָא אִין הַדְּבָר
פְּשוּט דְלֵר' יְהוּדָה לֹא דְרִישׁוֹנוֹ טַעְמָא וְכְמוֹ שֶׁמְתַבָּאָר מִמָּה שֶׁכָּתַבְתִּי בְּקוּנְטָרַס הַפְּלִיִּים
בְּמַעְרַכַת הַטִּי"ת אוֹת י"ד (בד"ה וּלְדַעַת ר' יְהוּדָה) וְכָל שֶׁפֶן הִיכָא דְאִיתְנָהוּ לְתַרְנוּןִיִּהוּ
חוּמְרָא וּמְפֹרָשׁ בְּקָרָא (נְחִזוֹר לְדְבָרֵי הֵרַב חַתָּם סוֹפֵר שְׁסִיִּים בְּעַנְיָן זֶה וְנ"ל: וְנִרְאֶה דְאִף
לְהַחֲיִינוּף לֹא מִיִּבְעִיא לְתַלְמוּד תוֹרָה מוֹתֵר כְּדַאֲשֶׁכְּחוֹ בְּפָרְק אִף עַל פִּי דְאֲזִלִּי לְבֵי רַב
וּמִשְׁמַע מִיָּד אַחַר הַנְּיִשׁוּאִין וְגַם הַחֲיִינוּף עֲצָמוֹ כְּתַב בְּדָבָר מְצוּה מוֹתֵר וְכּוֹן בְּדִין דְלֵא עֲדִיף
מוֹצֵא צָבָא דְלְמַלְחַמַת מְצוּה יוֹצֵא אֶפְיָלוֹ חֲתוּן מְחַדְרוֹ וְהִכִּי נָמִי לְתַלְמוּד תוֹרָה אֲלֵא אִף
לְמַזוֹנוֹת נָמִי דְהוּי מְצוּה כְּמִבְּנֵי בְרִישׁ פָּרְק אֵלּוּ מְגַלְחִין וְאִף דְלְהַרְנֹחָה פְּלִיגִי תַנְּאִי מְפָל
מְקוֹם בְּזַמֵּן הַזֶּה הַפֶּל הוּא לְמַזוֹנוֹת כַּבֶּשׂ"ע א"ח סוֹף סִי' רמ"ח וּבְטוּרֵי זֶהָב שֶׁם סק"ה
וְעִיִּין הֵיטֵב בִּירוּשָׁלַיִם רִישׁ פָּרְק מְקוֹם שְׁנֵהֲגוּ וְעוֹד נִרְאֶה דְלְעַנְיָן סַחֲרָה אִם נִישְׂאָת לְסַפֵּן
אוֹ לְגַמֵּל פְּשִׁיטָא דְאִדְעָתָא דְהִכִּי נִישְׂאָת שְׂאֵחַר הַנְּיִשׁוּאִין יִשְׁפִּים לְמַלְאכְתוֹ כְּדָרְכוֹ וְלֹא
נְצָרְכָה אֲלֵא לְמִי שְׁנִשְׂאָ וְאַחַר כֶּף נְזַדְמָנָה לוֹ נְסִיעָה וּבְכָל זֹאת אֲמִינָא דְלִיכָא קְפִידָא אֲלֵא
לְטִיִּיל בְּעֵלְמָא אֲבָל לְסַחֲרָה בְּזַמְנָנוּ הַפֶּל הוּי דְבַר מְצוּה וּלְכָל הַפְּחוֹת נְטִילַת רְשׁוֹת מְהִנִּי
כְּדַכְתַּב הַחֲיִינוּף לְחַד דַּעָה וְאִין לְהַחְמִיר בְּזֶה כִּי לְדַעְתִּי הֶעֱיָקֵר כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי לְמַעְלָה בְּדַעַת
רוּב הַפּוֹסְקִים אֵלּוּ תוֹרָף דב"ק וּדְבָרִים שֶׁל טַעַם הֵם וּכְבָר כְּתַבְתִּי שֶׁכְּפִי הַנְּשַׁמְעַע כֶּן עֲמָא
דְבַר הַחֲתוּן יוֹצֵא מִחֻמְרָתוֹ נְכַסֵּס וְיוֹצֵא לְמַרְחָקִים לְרַגְלֵי סַחֲרָתוֹ בְּאִין פּוֹצְחָה פָּה וּמוֹחָה
בְּדָבָר: ל) מְנַהֵג הָעוֹלָם כְּשֶׁמַּעֲמִידִים אֵת הַחֲתוּן וְהַפְּלָה תַּחַת הַחֻפָּה לְסַדֵּר הַקִּידוּשִׁין
מֵעֲמִידִים אֵת הַפְּלָה לִימֵין הַחֲתוּן וְכ"כ הֵרַב כְּנַה"ג בְּסִי' ס"א הַגַּב"י אוֹת ג' צָרִיף לְהַעֲמִיד
הַחֲתוּן לְשִׂמְאַל הַפְּלָה כְּדִי שֶׁתִּהְיֶה הַפְּלָה לִימֵין הַחֲתוּן הֵר"ם מִינֵן סִי' ק"ט וְכּוֹן נִהְגוּ בְּקוּשְׁטָא
רַבְתִּי וְשֶׁמַּעֲתִי הַטַּעַם מִשׁוּם דְכְּתִיב נְצָבָה שְׁגַל לִימֵינָךְ וְס"ת פְּלָה וְכ"כ בְּדְרָשׁוֹת מוֹהֲרֵי"ל
וּפְהָ תִירָא הֵיּוּ נוֹהֲגִים לְהַעֲמִיד הַחֲתוּן לִימֵין הַפְּלָה וּמְנַעֲתִי מְנַהֵג זֶה וְנִהְגֵּיתִי לְהַעֲמִיד הַפְּלָה
לִימֵין הַחֲתוּן עכ"ל.

הַזֶּה הַפְּלִיג הֵרַב בְּזֶה וְלֹא הוֹכָשֵׁר בְּעִינָיו מָה שְׁנֵהֲגוּ בְּתִירָא וְלֹא נִתְקַרְרָה דַּעְתוֹ עַד שֶׁבִטְלוּ
וְהִנְהִיג כְּפִי מ"ש הַקְּדוּמוֹנִים הַנְּ"ל אֲמָנָם אֲנִי הַדָּל אִינִי מְקַפִּיד בְּזֶה מִטַּעַם שְׂאֲכָתוּב לְהִלָּן
וּפְעַם אַחַת הִיָּה בְּעַת סִידוּר הַקִּידוּשִׁין אַחַד הַלּוּמְדִים שֶׁבְּעִיר יְדִיד נְפִשִׁי יצ"ו וּמִפְּנֵי הַכְּבוֹד
לֹא דְבַר לִי מָה שֶׁבִּלְבוֹ לְפַקְפַּק עַל שְׁלֵא הַשְּׁגָחְתִּי בְּהַעֲמַדַת הַפְּלָה לִימֵין הַחֲתוּן וּלְמַחְרָתוֹ
שְׁדָר פְּתִיקָא לְשִׂאוֹל הַגִּיעַ אִם בְּכּוֹנָה עֲשִׂיתִי אוֹ דְלֵאוֹ אִדְעָתָאִי אָמַר עִם הַסֵּפֶר רָאָה בְּס'

וכן המנהג פשוט בין האשכנזים הי"ו להעמידה לימינו ומדקדקים ומקפידים ע"ז והשפתי
לו כי הצדק אתו לפי שאין בידו ספר בית עובד (כי ספר זה לא נתפשט בין האשכנזים
הי"ו) ואנכי הרואה שם בדברי ברפת נישואין אות ב' דף ר"ג אחר שהביא מ"ש בכנה"ג
הנ"ל פתב שהרב יד אהרן פתב בשם הרב האר"י שזהו קודם החרבון אבל בזמננו זה
צריף להעמיד החתן בימין הכלה על דרך השיב אחר ימינו עכ"ל ופשיטא לי דאילו הרב
כנה"ג אף הוא ראה אהד קדוש מדבר הוא הארי חסי הנה מחזיק במנהג שנהגו בתיריא
בראשונה וכ"ש שלא הנה מבטלו וכבר פתבתי בקונטרס זה בכמה מקומות דברי מי
שגדול מרן חיד"א בס' ברכ"י א"ח סי מ"ו אות י"א דאף דקבלנו הוראות מרן קים לן
דאלמלי ראה מרן דעת קדוש האר"י גם הוא הנה פוסק כן ומזה נתפשט בעולם לברך
בכל יום ברפת הנותן לי'עף פח אף שמרן פסק שלא לברך פשט המנהג עפ"י פתבי האר"י
ואם כף בברכה שיש חשש ברכה לבטלה ק"ו לדקמן שאינו אלא מנהג ודאי שיש לנו
לנהוג פמותו ולכל הפחות שלא למחות ביד הנוהגים כן זאת היפה לי שלא להקפיד
ולדקדק על ימין שהוא שמאל עד ישקוף ה' השקפה לטובה ויגרם ימינו אנא ה אב הרחמן
מלך גואל ומושיע תעז ידך תרום מינה שלח לנו משיחנו רב להושיע הושיעה מינה
ועמו ועלו מושיעים בהר ציון הר זה קנתה ימינו בבגנו אפריון דחשיב ופקיע ישמע בערי
יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול פלה לבלתי סור מן
המצנה ימין מינה ה' נאדרי ימין ה' עושה חיל ויהי להם למושיע בב"א: